

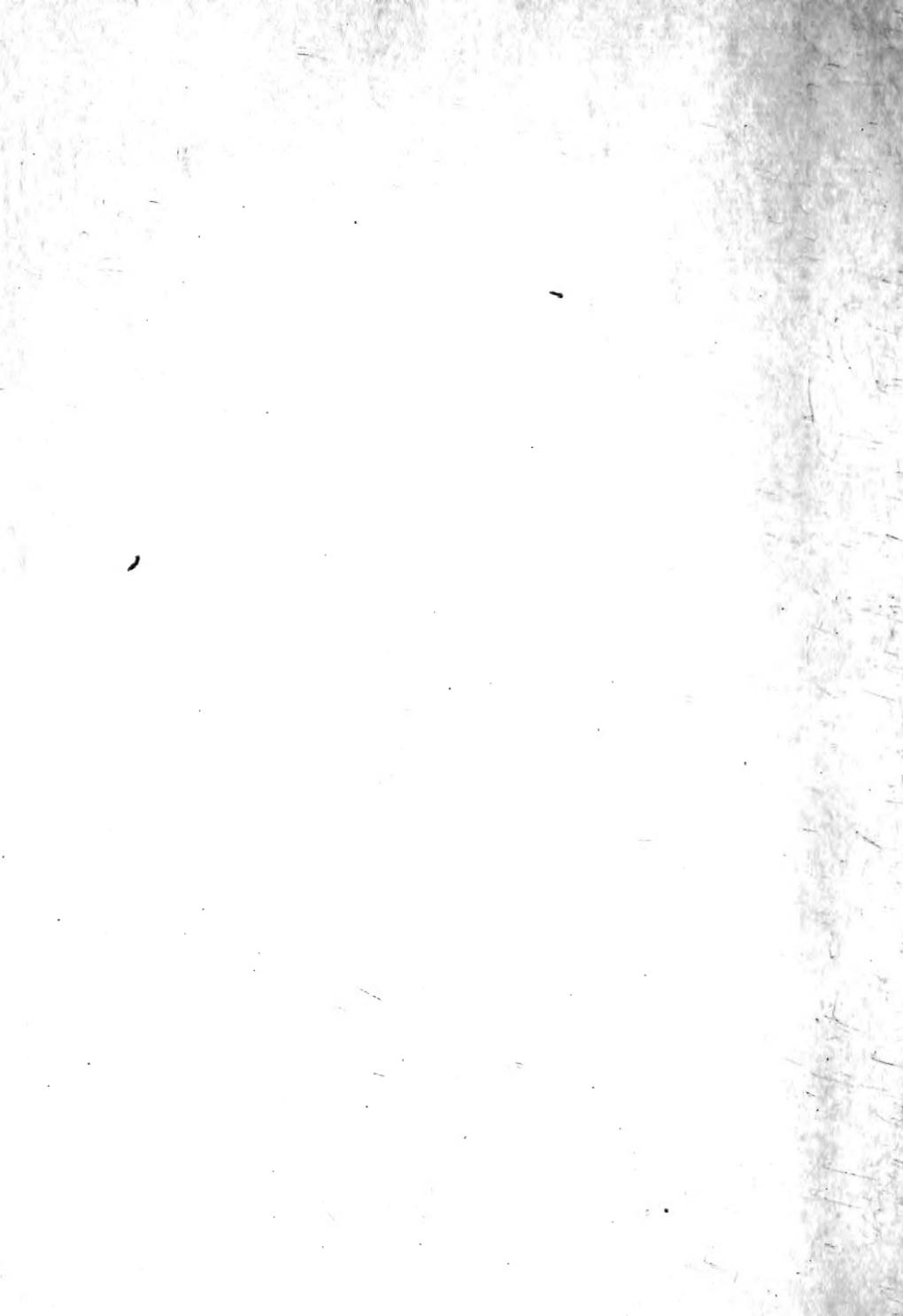
27.9.79

S, 1301, A

ACTA
PHYSICO-MEDICA
ACADEMIAE CAESAREAE
NATVRAE CVRIOSORVM

J. G. Pintz sc.

ACTA
PHYSICO-MEDICA
ACADEMIÆ CÆSAREÆ
LEOPOLDINO-CAROLINÆ
NATURÆ CURIOSORUM

EXHIBENTIA

EPHEMERIDES

SIVE

OBSERVATIONES HISTORIAS
ET EXPERIMENTA

CELEBERRIMIS GERMANIÆ
ET EXTERARUM REGIONUM

VIRIS

HABITA ET COMMUNICATA
SINGULARI STUDIO
COLLECTA.

VOLUMEN QUARTUM
CUM APPENDICE

ET PRIVILEGIO SACRÆ CÆSAREÆ MAJESTATIS.

NORIMBERGAE,

APUD HÆREDES W. M. ENDTERI ET J. A. ENGEL-
BRECHTI VIDUAM, 1737.

АГДА

PHYSICO-MATERIALIA

AGADEMIAE-DISCERNIT

LEPRODROMO-MORBIS
NATRÆ CIRROSES

EPHEMERICÆ

OBSERVATIONES HISTORICÆ

ET EXPERIMENTALIA

CETERÆ RARIÆ ET EXCLUSIVÆ

ET ALITERARIA RECOLLECTA

NUMBER

HABITAT IN CONVENTU S. FRANCISCA

SOCIETATIS SANCTI FRANCISCA

CONFESSORIS

MONACHI OBERGUM

ET AFRICANICÆ

TI MELITÆ PROCLÆ GESTÆ MATERIA

PER TERRAM AFRICANÆ ET ASIAE

INVICTISSIMO
CAESARI
CAROLO VI.
ROMANORVM
IMPERATORI
SEMPER AVGVSTO
GERMANIAE, HISPANIAE,
INDIARVM, HVNGARIAE, BOHEMIAE,
CASTILIAE, LEGIONIS,
ARAGONIAE, SICILIAE VTRIVSQUE,
HIEROSOLYMORVM,
NAVARRAE, DALMATIAE, CROATIAE,
SCLAVONIAE, BVLGARIAE, BOSNIAE,
SERVIAE ET RASCIAE
REGI

ARCHIDVCI AVSTRIAEC,
DVCI

BVRGUNDIAE, BRABANTIAE,
MEDOLANI, STYRIAEC, CARINTHIAE,
CARNIOLAE ET LUXEMBVRGI
WIRTEMBERGAE ET VTRIVSQUE SILESIAE,

PRINCIPI SVEVIAE,
MARCHIONI BVRGOVIAE,
MORAVIAE ET LVSATIAE,

COMITI PRINCIPALI
HABSPVRGI, TYROLIS, PFIRETARVM,
KYBVRGI ET GORITIAE

PROVINCIALI ALSATIAE,
COMITI FLANDRIAEC,
DOMINO MARCHIAE VENEDICAE,

PORTENAVIAE ET SALINARVM,
ET QVAE SVNT RELIQA:

DOMINO

ASSERTORI SUO
OMNIVM CLEMENTISSIMO

S.

AUGUSTISSIME
IMPERATOR
GENSIO

AD pedes *SACRATIS-*
SIMÆ CÆSAREÆ
MAJESTATIS VE-
STRÆ devolvitur tanti No-
minis gloria superbien's Academia,
quæ optimorum per universam
Germaniam ingeniorum, sanctissi-
mo invicti Aquilæ fœdere juncto-
rum, fructus novo Fasciculo colle-
ctos in devotissimi obsequii tesseram

ante aram **SAPIENTISSI-**
MIS ET PRUDENTIS-
SIMI AUGUSTO-
RUM,

votivos consecrat, nul-
lum, quam quod non displiceret
prorsus Orbis capiti, & sub ejus Tu-
tela tranquille artes & scientias pro-
fiteri potuerit, dignitatis momentum
habitura. Pacata Germania, ad optimorum
temporum fiduciam animos
erigens, hos perennis Felicitatis nun-
tios, hoc litterarium Tranquillitatis
publicæ Augurium **IMPERA-**

TORI INVICTISSE-
MO mittit, & quæ inter bella
conticuerant timidæ Musæ, serenam,
redditis Europæ Halcyoniis, **CÆ-**
SARIS frontem læta intuentur
du-

dubitantque majorne debeat existere
tantam Majestatem compellandi ve-
recundia , an amor tantæ Clemen-
tiae major , efficaciores , à tanto lu-
mine novas vires , novumque vitæ
impetum accipiendi , illecebræ . In-
dulgentissima isthæc **SACRA-**
TISSIMÆ VESTRÆ
MAJESTATIS in liberales
artes propensio inter augustissimos
titulos post **PIETATEM**
prima, post **SAPIENTIAM**,
quæ Populorum salus existit, proxima,
invictissimorum armorum gloriæ & ce-
lebritati simillima, audaciæ istius, quæ

)) (com-

compellare eandem temerarii sustinemus, certissimam pollicetur veniam; Novit enim terrarum orbis suoque commodo haud semel perspexit, cum fortissimi haberentur, clementissimos esse maluisse divinitus datae domus Austriae Statores, quorum virtutes in

MAJESTATIS VE-

STRÆ Persona concilium agunt, unoque oculi ictu omnes comparent, nec nos later, quibus sub tanti Principis Imperio vitali aura perfrui posse licet, quibus Sceptra Ejus supplibus venerari concessum fuit, Patris Nomen Principis autoritate eidem prius videri, allici, adspectu ejus non deterrei mortales. Novos ex-

ist-

isthac animorum fiducia capimus
spiritus, ad sacratissimos **M A -**
J E S T A T I S V E S T R Æ

pedes nostra deponimus munuscula
& quæ Cæsar is sunt Cæsari red-
dimus. Quidquid ingenio valemus,
quascunque utilitates res publica
nostra præsentiscit opera, id omne
fervidissimæ attribuimus nobiscum na-
tæ & majora in dies incrementa
capienti, quâ optimi Cæsarum Gra-
tiam demereri studemus devote-
ni. Hoc impetu ad recte agen-
dum, quantum possumus, exstimu-
lamur; hoc spiritu corpus istud
omnis Germaniæ optimos quosque
in arte sua viros uniens animatur,
agitur, movetur, impellitur: Hanc

penes omnes nostra liberrimorum
animorum societate consistens A-
cademia tueri novo tentamine
nunc annititur, qua majores no-
stri haud caruerunt, gloriam, æ-
quales habuisse nomine, quo Im-
periali gratia ornamur, instinctus,
nec successus multum dissimiles, cum
nemo nostrum, quicunque sua in
communes opportunitates contule-
runt, extitisse censendus sit, quin
cum scriberet, quam Augustis au-
spiciis, quam Illustri, **TUA** hæc
est o **CÆSAR**, non no-
stra gloria, Collegio scribendum
fuerit, secum reputaret. Parum
curamus invidos, si de **S A-**
CRA-

**GRATISSIMÆ MA-
JESTATIS VE-**

STRÆ propensa erga humil-
limos subditos voluntate securi fue-
rimus. Si amoris mutui & com-
munis pro artis incremento laboris
vinculo conjunctissimi existimus,

multo magis, **IMPERA-
TOR INVICTISSI-**

ME precibus, quales mens
concipere potest, flagrantissimis,
pro salute, quæ orbis, quæ Pa-
triæ est, **TUA** fusis conspira-
mus. Aequet armorum gloria cau-
sæ justitiam nostrumque desiderium,

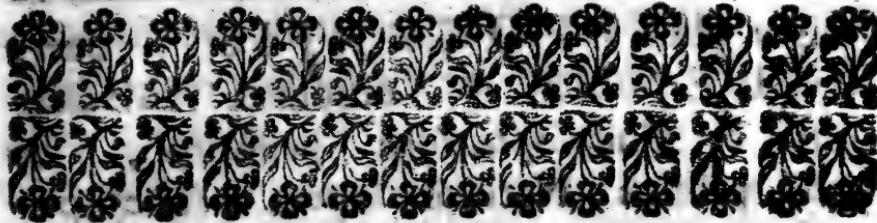
victrices Lauros & nunc quo tem-
pore viget , & quo felicissima or-
nabitur canitie , ferat orbis Ca-
put. Finis Domus Austriacæ Di-
vini Numinis benedictione , & Prin-
cipis Herois , quem Generum divi-
no Fato nacta est , virtutibus nume-
rosissimæ futuræ , mundi ruinæ sit
conterminus. Sic vovent

SACRÆ CÆSA- REÆ MAJESTA- TIS VESTRÆ

HUMILLIMO OBSEQVIO
DEVOTISSIMI

PRÆSES, DIRECTOR, ADJUN-
CTI ET COLLEGÆ ACADE-
MIÆ NATURÆ CURIOSO-
RUM.

PRÆ-

PRAEFATIO.

Quantum ista Philosophiæ pars , quam ab eo , quod rerum naturam scrutatur , Naturalis Philosophiæ sive Physicæ nomine insigniunt , Arti Medicæ affundat lucis , vel ex solo hujus Principis , Ma-

Magni HIPPOCRATIS (quem
GALENUS * omnium Medicorum & Philosophorum primum , co-
quod primus Naturæ opera probe per-
specta habuit , existimauit ,) monito
sapientissimo : πειρᾶς δὲ φύσικος θεατῆς ** col-
ligere licet , quo Naturalis Philosophiæ stu-
dii necessitatem pariter atque utilitatem o-
mnibus Medicinam facientibus breviter qui-
dem , sed nervose inculcat . Tantum
enim abest , ut Medicam profitentes ar-
tem studio isti tantum superficiarie addi-
cti sint , ut aliqua oblectatione saltem
consumatur dies , aut dematur otio nau-
sea , ut potius in sola rerum naturalium
curiosa scrutatione theoretica neutquam ac-
quiescentes , omnibus viribus omniq[ue] cu-
ra

* Lib. I. de natural. facultat. C. 13. Ἱπποκράτης ιατρῶν τε καὶ φι-
λοσόφων πρώτος ἀπάγων , ως ἀν , καὶ πρώτος ἐπιγνῦν τα σπέρματα
στεως ἔργα.

** Lib. de Steril. §. XVIII, p. 635. Edit. Linden, Section. V. p. 683.
edition. Foesiana.

ra ac sollicitudine in id incumbant, ut eam, quam ex utili non minus ac jucunda Anatomiae, Physiologiæ Medicæ, Botanices atque Chemiæ, utpote partium Physicæ specialissimarum per tractatione hauferint, atque sibi acquisiverint pulcherrimorum rerum scientiam & cognitionem, (sine qua vita humana vix consistere posset,) ad noscendam etiam eorum, quæ præter naturam in corpore humano contingunt, morborum scilicet indolem eorumque causas indagandas, atque ad illos oppugnandos & arcendos idonea atque efficacissima remedia invenienda applicent, hocque ipso verissimam illam Parcemiam: *Ubi desinit Physicus, ibi incipit Medicus*, quotidiano usu confirment: Eandem hinc si bi præfixerant metam, præter Dei gloriam, Proximi salutem Cynosuræ loco ponentes, Cæsareæ nostræ Academiæ Naturæ Curiosorum in Germania Conditores, cum in ipsius Miscellaneis Curiosis sive Ephemeridi-

bus Physico-Medicis, quæ jam anno superi-
oris seculi septuagesimo initium suum cepe-
runt, curiosas atque ipsa raritate sele
commendantes non modo observationes
physicas, cum Republ. litteraria commu-
nicarunt, sed & egregias Practicas, qua-
rum consignatione in artis Medicæ incre-
mentum nihil potest esse utilius, amico
vinculo illis junxerunt. Horum laudabi-
le exemplum imitati sunt ipsorum suc-
cessores; Jure igitur meritoque & Nos co-
rum insistimus vestigiis, solo Laudata Academias
*Ephemeridum in Actorum Physi-
co-Medicorum* jam aliquot ab annis mu-
tato nomine horum Volumen Quartum
nunc exhibentes, quod quidem jamdudum
comparuisset, nisi Viri ~~modestus~~, Illu-
stris Dn. D. BAJERI, Academias nostra
Præsidis quondam pro ipsius incremento
atque splendore vigilantissimi, vita longio-
re omnino dignissimi inopinatus & præma-
turus ex hac vita decessus, & qua ipsum
zud XXXX ne-

necessario consecutæ sunt in Præsidii atque Directoris officiis mutationes diuturniorem moram interposuissent. Pluribus quidem elegantioribus observationibus adhuc augere atque ornare potuissimus præsens hoc Actorum nostrorum Volumen; At filum abrumpere nos movit eorum, quorum sumtibus ista eduntur, desiderium, ne illud, cum priora æquali semper pretio vendere consuevere, in majorem accresceret moleri, atque hac ratione, aut pluribus adjectis figuris æneis, redderetur magis pretiosum, obnixe potentium, cui aliquo modo satisfacere non iniquum duximus, confisi tamen non ægre laturos esse Fautores nostros, si forsitan secutura Volumina quandoque paulo pluris veneant, cum imprimit pluribus non modo, sed & eo selectioribus observationibus atque figuris nitidioribus id compensare studebimus. Quod ut eo facilius atque felicius præstare queamus, eos non tantum honoratissimorum Collegarum nostrorum, qui

Insignis futurum in Academiam nostram favoris atque indefessæ industriae plurima ac præclara hactenus ediderunt specimina, humanissime rogamus ut dictæ nostre Societatis augmentum atque honorem pari ardore ulterius etiam promovere dignentur, sed & gravioribus curis atque negotiis distractos amicissime invitamus, monemus atque excitemus, ut & nobis aliquid impertiant Academiaeque nostræ legum & consuetudinum non immemores, observationibus suis utilissimis, quarum copia ex amplissima & felicissima præxi certe abundabunt, futuris temporibus symbolam quoque suam benebole conferant. Cui negotio, quin etiam Dni. Adjuncti pro offici ratione, invigilaturi sint, nulli dubitamus, atque sic efficiemus, ut si non quotannis, frequentius tamen nova Agorum horum Volumina in artis Machaonice emolumentum inque Societatis nostræ decus in lucem publicam prodire valeant, quemadmodum præsente hoc Tomo sub prelo jam-
ili

sudante, transmissæ nobis observationes egregiæ, & quæ ideo eidem, quod ipsarum Auctores non indigne ferent, amplius inseri haud potuerunt, pro Vto Volumine, novum apparatus jam suppeditant. Magnam quidem Academia nostra ex plurium admodum celebrium atque de ista præclare meritorum Dominorum Collegarum obitu, quem justo affectu adhuc lugemus, fecit jacturam. Cum tamen in eorum, quibus orbati sumus, lorum jam alii Viri Doctissimi & simili industria, Academiacæ nostræ perquam utiles futuri, de quibus ideo ista merito sibi gratulatur, successerint, atque Dominorum Collegarum numero jam adscripti sint, certo confidimus fore ut id, quod passi sumus damnum, lucubrationibus suis eruditis largiter sint resarturi. Laudatus quidem Illustris noster Præses, BAJERUS in præmila antecedenti Volumini præfatione promiserat ac secum constituerat Academiacæ historiam pleniorem tradere, etiamque à primis ejusdem incunabulis re-

petere, simul etiam Dominorum Collegarum, qui partim post annum labentis hujus seculi vigesimum sextum fato concesserunt, partim etiam ab eodem tempore in Ordinem nostrum fuerunt cooptati, recensionem annexare; verum enim vero, cum Illustris & beate defunctus ille Vir haec meditaretur, quæ ipsum yivorum consortio eripuit mors, haec Eius consilia discussit. Et haec jactura tanta gravior est reputanda, quanto pluris ad felicitatem Academiæ nostræ interfuerit, ut diutius tanto Viro perfaci potuisse.

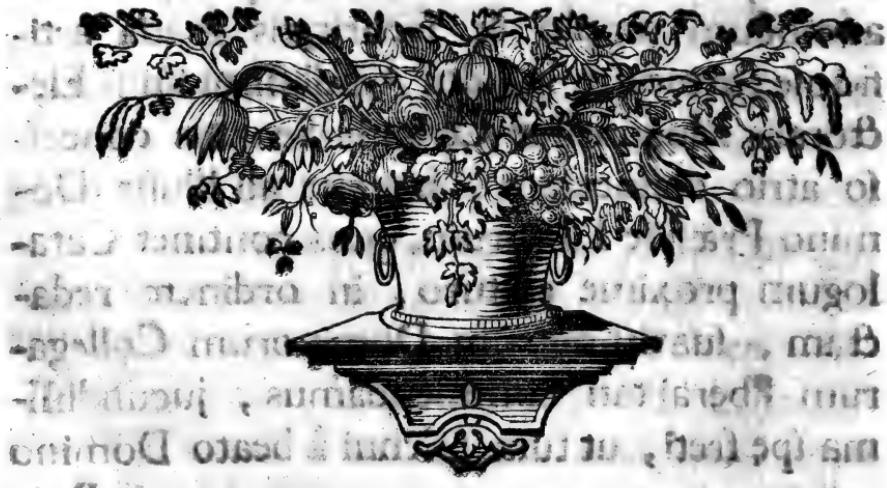
Ut tamen quodam modo interim & beate defuncti promisso satisfiat, & desiderium ejusmodi uberiorem Academiæ nostræ hoti-
tiam expertentium Fautorum leniatur. Is, qui nunc Academiæ nostræ praest, summoque ejusdem avitum splendorem conservandi atque ipsius commodo inserviendi desiderio fla-
grat, laborem illum quamprimum in se sus-
cipere decrevit, hac autem occasione supra
dictas

Prefatio.

dictas recensiones demortuorum iterumque
receptorum Membrorum ad minimum com-
municare, atque in posterum singulis A&to-
rum voluminibus tales addere constituit utque
hoc tanto facilius perfici queat, omnes ac singu-
los honoratissimos Dominos Collegas, quos
Deus Academiæ ornamentum servet diutissi-
me, officiose rogatos volumus extrema ami-
corum suorum Ordini nostro adscriptorum,
fata, si quando illa acciderint, in tempore
annunciare haud graventur. Denique Bi-
bliothecam Academicam Noriberga Erfordi-
am nuper translatam, ibidemque splendido
admodum ample & securitatis gratia arti-
ficiose fornicato, induitum Amplissimi istius Ele-
ctoralis Moguntinæ Civitatis Senatus conce-
so atrio collocatam, jamque ab Illustr. Do-
mino Praefide Librorum, quos continet Cata-
logum proxime edituro, in ordinem reda-
ctam, suavissimorum Dominorum Collega-
rum liberalitati commendamus, jucundissi-
ma spe freti, ut tum solenni à beato Domino

Pra-

Præside peculiari programmata quondam fa-
ctæ, tum huic nostræ amicissimæ invitationi
locum daturi, eam in Academiæ decus atque
emolumentum quovis modo, in primis autem
eruditorum jam editorum aut edendorum
scriptorum suorum exemplaribus in posterum
quoque auctori atque exornaturi sint. Tu
autem, Lector amice & benevole! fruere la-
boribus hisce feliciter, Tuoque favorc
ad altiora nos excitare
perge,

I.

Continuatio

CATALOGI

**DNN. Collegarum Academiæ Cæsareæ
Leopoldino-Carolinæ Naturæ Curiosorum
ab anno 1727. usque ad annum 1736. in eandem
receptorum.**

1727.

Ordo
Receptionis.

398. DN. Albertus SEBA, Pharmacopæus Amstelodamensis, Societatis Regiæ Anglicanæ & Bononiensis Scientiarum & Artium Instituti atque Academiæ Sodalis. *Xenocrates.*

1728.

399. DN. Joachimus Christianus NESLERUS, Stendalio - Palæo - Marchicus, Marchion. Brandenburg. & Princip. Anhaltino-Bernburg. Consiliarius Aulicus. *Serenus II.*

400. DN. D. Casparus NEUMANNUS, Regis Boruss. Consiliar. Aulicus, Societatum Regiar. Anglicanæ & Berolinens. ut & Bononiensis Scientiarum & Artium Instituti atque Academiæ Sodalis, Professor Chymicæ & supremi Collegii Medici Berolinensis Aulicior. *Synesius.*

401. DN. D. Wilhelmus Andreas KELLNERUS, Physicus Provincialis Isenaciensis. *Dicuches. II.*

)( )( ) 402. DN.

Ordo
Receptionis.

1728.

402. DN. D. Godofredus Michael KORTUM, Medicus Bilicensis in Silesia superiore. *Sosimenes.*
403. DN. D. Johannes Jacobus JANTKE, Briga-Silesius, Comitis Palatini Solisbacensis Consiliar. & Archiater, & Physiolog. ac Pathol. Prof. Publ. in Academ. Altorfin. *Lucius.*
404. DN. D. Eberhardus David HAUBERUS, Celsiss. S. R. I. Comiti regnanti Schauenburgico ac Lippiensi à Sacris Consiliis, Comitatus ejusdem Superintendens & Ecclesiae Stadthagensis Pastor primarius, Societatis Regiae Berolinensis Scientiarum Sodalis. *Demostratus.*
405. DN. Ioh. Alexander DOEDERLINUS, Regiae Borussicae Societatis Scientiar. Sodalis, & Lycei Weissenburgenfis in Noricis Rector. *Clitomachus.*
406. DN. D. Ioh. Fridericus HENCKELIUS; S. Regiae Poloniarum Majestatis & Electoris Saxoniae Collegii Metallici Consiliarius *Archegalus.*

1729.

407. DN. Philippus Iacobus WEIGANT, Philos. & Medic. Doct. Herbipolensis, & Practicus Vienensis, *Evenor.*
408. DN. D. Iohan. Iacobus NEUHOLDUS, Sac. Cæsar. & Reg. Cathol. Majestatis Medicus Provincialis & Præsidarius Comorenfis. *Apollophanes.*
409. DN. D. Christian Gottlieb MEINIG, Sereniss. Ducis Schwartzburgo-Sondershusani Consiliar. & Archiater. *Lullius.*

410. DN.

Ordo
Receptionis.

1729.

410. DN. D. Iohann. Theophilus WINDISH, Practicus Poenensis in Hungaria. *Hierax.*

1730.

411. DN. D. Mauritius Antonius CAPELLER, Inclytæ Reipubl. Lucernens. Senator & Mathem. Professor, Societatis Regiæ Anglicæ Scientiarum Sodalis *Archyta Tarentinus.*

412. DN. Iohann. Henricus MULLERUS, Physices & Mathematum Professor in Academia Altorffina. *Marcus Manilius.*

413. DN. D. Iohann Georgius HASENST, t.t. Marchion. Brandenb. Culmbacens. Confiliar. & Aulæ Medicus, Physicus Neostatii ad Ayscham nunc Confiliar. & Archiater Brandenburgico Onoldinus & Culmbacensis, Physicus Onoldinæ Metropol. Ordinarius *Asclapon.*

414. Dr. D. Ioh. Georgius VOGELIUS Medicus Nosocomii Straubingensis & Physicus ibidem. *Theoxenus.*

415. DN. D. Iohann Maximilian. de PEITHERSBERG, Patritius & Medicus Pragensis, nec non Collegiatus ibidem. *Acron. II.*

416. DN. D. Iohann Fridericus BOELI, Medicus Brunsvicensis. *Cineas.*

417. DN. D. Hermannus Paulus IUCHIUS, Sac. Palat. Cæsar. Comes, Facultat. Med. Erfordiens. Senior Pathol. atque Praxeos Prof. Publ. & Assessor Primarius, Seneriss. Saxon. Ducum, Vinariens. Isenacens. & Gothani Confiliar. Aul. & Archiater. *Philocrates.*

Ordo
Receptionis.

1730.

418. DN. D. Iohann Sebast. ALBRECHT, Philosoph. natural. Prof. Publ. & Practicus Coburgensis. *Panthemus.*

419. DN. Georgius Fridericus RICHTER, Philosoph. Moral. & politic. in Academia Lipsiensi Prof. Publ. Ordinar. Mathematum Prof. Extraord. & Facult. Philosoph. Adsestor. *Nicetus.*

1731.

420. DN. Ioannes ANDERSON, I. V. D. & Reipublicæ Hamburgensis Consul. *Marcus Cata.*

421. DN. Iohan. Henricus de SPREKELSEN, I. V. Licentiatus Hamburgensis. *Antonius Castor.*

422. DN. Iohann. Christianus WOLEIUS, Physices, & Poëtices in Hamburgensi Gymnasio Prof. Publicus. *Aratus.*

423. DN. D. Laurent. Antonius DERCUM, Professor Medicinæ in Academia Herbipolensi, nec non Præfectus Horti Medici & Medicus ordinarius Nosocomii Iulianei. *Agathinus.*

424. DN. D. Ioannes Godofredus HAHNIUS, Medicus Wratislaviensis. *Dexius.*

425. DN. D. Georg. Erhard. HAMBERGERUS, Con-
siliarius Aulicus Isenacensis, Mathematum in Academia Ienensi Prof. Publ. Ordinar. & Me-
dicinæ extraordin. *Cesibus.*

426. DN. D. Iohann. Ernestus HEBENSTREIT, Phy-
siolog. Prof. Publ. ordinar. in Academ. Lipsiensi,
nec non Regiae Massiliensis Academie Socius.
Cratetus II.

427. DN. D. Iohann. Thomas BRINIUS, Bergamen-sis, Philosophus & Medicus Patavinus. *Phyla-grinus. II.*
428. DN. D. Iohann. Iacobus. LERCHE, Medic. Pra-cticus in Moscovia. *Moschus;*
429. DN. D. Hermannus Frideric. TEICHMEYERUS, Anatom. Chirurg. ac Botan. Prof. Publ. ord. in Academ. Ienensi, Serenissimor. Saxoniae Ducum Vinariens. & Isenacens. Consiliar. Aulic. & Ar-chiater, Societat. Scientiar. Reg. Boruss. Sodalis *Democritus. II.*
430. DN. D. Iohan. Philippus WOLFFIUS, Practicus Suinfurtensis. *Cleon.*
431. DN. Christian Gottlieb SCHWARTZ. Comes Palatin. Cæsar. Moralium, Oratoriæ & Poetices Profess. Publ. in Academ. Altorffina; nec non Beneficiarior. Noricor. Inspector & Societat. Reg. Berolinens. Scientiar. Collega. *Nigidius Figulus.*
432. DN. D. Iohann. Nicolaus WEISIUS, Anatomiae Chirurg. Prof. Publ. in Academ Altorffina. *Aga-thinus. II.*
433. DN. D. Iohann. Balthasar EHRHART, Physicus Memingenfis. *Lyrias.*
434. DN. D. Georg. Fridericus GUTERMANM, Physi-cus Kaufbyrensis. *Agapetus.*

435. DN. D. Iohann. Hieronymus KNIPHOFIUS, Practicus Erfurtenfis. *Sofagoras.*

1732.

436. DN. D. Johann. Petrus WAHRENDORFF,
Practicus Lignitii in Silesia. *Polydus.*
- 437 Dn. D. Ferdinandus Jacobus BAJERUS, Phy-
sicus & Practicus Norimbergensis. *Eugenius-*
nus II.
- 438 Dn. D. Johann. Christian STOCK, Medicinæ Pra-
cticus Jenensis. *Diphilys.*
439. Dn. D. Johann. Godofredus MEYFELD, Physicus
Heilbronnensis, *Moschion. II.*

1733.

440. Dn. D. Melchior Conradus CRAMERUS, Con-
siliarius Aulicus & Archiater Marchionis Onol-
dini. *Zopyrus.*
441. Dn. Andreas CELSIUS, Professor Regius Astro-
nomiæ in Academia Upsaliensi & Societatis Regiæ
Scientiarum in Svecia Secretarius. *Marcus Mani-*
lius II.
442. Dn. Lic. Christian. Frider. JOERDENS, Physicus
Curiæ Variscorum & Illustris Gymnasii ibidem
Scholarcha. *Micon.*
443. Dn. D. Otto Philippus VIRDUNC ab HAR-
DUNG, Medicinæ Practicus Bambergensis. *Me-*
lissus. II.
444. Dn. D. Burcard David MAUCHART, Profess. Me-
dicinæ in Academia Tübingensi & Sereniss. Ducis
Würtembergens. Consiliarius & Archiater. *Piso-*
picus. II.

1735.

Ordo
Receptionis.

1735.

445. Dn. D. Guilielmus Emanuel FORSTERUS, Sereniss. Marchionis Onoldini Consiliarius & Medicus Provincialis Onoldisbacensis. *Charles II.*
446. Dn. M. Albert Daniel MERCKLINUS, Verbi Divini Minister Fröhnstockheimensis, ditionis Herbipolensis. *Euclides II.*
447. Dn. Joannes Theophilus MICHAELIS, Præfectus Technophylacii Regio - Electoralis Dresdensis. *Achates II.*
448. DN. Georgius Leopoldus HOYERUS, J. V. D. & Advocatus Molhusinus. *Apollodorus. II.*
449. DN. D. Gerardus TABOR, Profess. Medicinæ Publ. Ordinar. in Academia Giessena, Consiliar & Archiater Hassiacus, nec non dictæ Civitatis & Præsidii in ea militaris Medicus ordinarius. *Theophilus II.*
450. DN. Johann: Joachim. LANGIUS, Mathe-matum Prof. Publ. Ordinar. in Regia Fridericiana, & Societatis Regiæ Borussicæ Sodalis. *Apollonius Pergens.*
450. Petrus LEETSTROEM, Carlskoga - Wermlan-dus, Medicinæ Doctor & Practicus Holmiensis. *Themison.*
452. DN. Fridericus Christianus LESSERUS, Nordhu-sæ ad montem Mariæ Virginis Pastor & Orphano-trophei Administrator. *Aristomachus.*

Ordo
Receptionis.

1736.

453. DN. D. Paulus Gottlib WERLHOF, Regis Magnæ Britanniæ Medicus Aulicus ordinarius, Practicus Hannoveranus & Societatis Regiæ Britan. Scientiar. Sodalis. *Fabianus.*
454. DN. D. Georgius Gottlob RICHTER, Consiliarius & Archiater Regis Magnæ Britanniæ, & in Regia Göttingensi Academia Medicinæ Professor Primarius. *Menecrates.*
455. DN. D. Joannes WALLASKAY, Neogrado-Pestensis, Medicinæ Practicus. *Columbus.*
456. DN. D. Daniel MENLOES, Mathematum Professor Regius in Academia Londinensi Scanorum, Collegii Academicici Adseffor ordinarius & Facultat. Philosoph. p. t. Decanus. *Archytas Tarcinianus. II.*
457. DN. D. Carolus HOFFMANNUS, Practicus Duderstadiensis & Statuum hujus Provinciæ Physicus ordinarius. *Dryander III.*
458. DN. D. Paulus Gerardus MOEHRING, Practicus Jeveræ Frisonum. *Diocles II.*
459. DN. D. Godofretus SELLIUS, Professor Juris Extraordinarius in Academia Hallensi, & Societatis Regiæ Londinensis Scientiarum Sodalis. *Anaxagoras II.*
460. Dn. D. Johann. Jacobus von DOEBELN, Medicinæ Prof. Regius in Academia Londinensi

Ordo
Receptionis.

Scanorum, Collegii Medici Holmiensis Adsestor &
Regiae Upsaliens. Societatis Scientiar. & litterar.
Sodalis. *Demarchus.*

461. DN. D. Johann. Christoph. POHLIUS, Medicinæ Practicus Lipsiensis. *Philadelphus II.*
462. DN. D. Johann. Bernhardus de FISCHER, Comes Archiatrorum Augustissimæ Russorum Imperatri-
cis, Cancellariæ totiusque Facultatis Medicæ Præ-
ses. *Olympus.*
463. DN. D. Johann. Justus FICKIUS, Medicinæ Practi-
cus Jenensis. *Faustinus II.*
464. DN. D. Carolus LINNAEUS, Svecus, Me-
dicinæ Practicus apud Amstelodamenses. *Diosco-
rides II.*
465. DN. Joannes Jacobus GEELHAUSEN,
AA. LL. Philos. & Medic. Doct. ejusdemque in
Alma Cæsar. Regiaque Universitate Carolo-Fer-
dinande Pragensi Præx eos Prof. Regius Publ. ac
Ordinar. *Glaucus II.*
466. DN. D. Joannes Jacobus FRIED, Medicinæ Pra-
cticus Argentinensis & rei obstetriciæ Praefectus ju-
ratus. *Philomusus II.*

CATALOGUS.

Dominorum Collegarum hujus Academiarum, intra decennium, nempe ab anno 1726. usque ad annum 1736. demortuorum.

Ordo
Receptionis.

72. DN. D. Lucas SCHROECKIUS, Academ. Nat. Cur. Praeses IV. & Reipubl. Augustanæ phys. Primar. &c. † 1730. d. 3. Jan. ætat. ann. 83. Memoria Ejus extat in *Append. Volum. III. Acto. N. C. p. 185.*
102. DN. D. Joh. Adam LIMPRECHT, Practicus Berolinensis & Acad. Nat. Curios. Adjunctus. † 1735. d. 27. Jul. ætat. ann. 83.
105. DN. D. Emanuel KOENIG, Medicus theoret. Prof. Publ. Basileensis. † 1731. d. 30. Julij ætat. ann. 72.
118. DN. D. Michael Bernhard VALENTINI, Prof. Publ. Giessensis, & Ephemerid. Academ. Nat. Curios. Director VIII. &c. † 1729. d. 13. Mart. ætat. ann. 71.

Ordo
Receptionis.

121. DN. D. Iohann. Mauritus HOFFMANNUS, Confiliar. & Archiater Onoldinus, Ephemer. Academ. Nat. Curios. Director VII. † 1727. d. 31. Octobr. ætat. ann. 75. Memoria Ejus extat in *Append. Volum. II. Actor. Acad. N. C. p. 185.*
134. DN. Ioh. Conr. L. B. à BRUNN, Dominus in Hamerstein, Prof. Publ. Heidelbergens. Confiliar. intim. & Archiater Elector. Palatini. † 1727. d. 2. Octobr. ætat. ann. 74. Memoria Ejus extat in *Appendice hujus Voluminis, p.*
150. DN. Petrus de CHIKAC, Regis Galliæ Confiliar. & Archiater Primarius, † 1732. d. 1. Mart. ætat. ann. 71
161. DN. D. Ioann. Godofredus de BERGER, Reg. Polon. & Elef. Saxon. Confiliar. Aul. & Archiater, P. P. Wittebergens. † 1736. d. 3. Octobr. ætat. ann. 77.
172. DN. Iosephus LANZONI, Prof. Publ. & Proto-Medicus Ferrarientis., † 1731. ætat. ann. 70.
173. DN. D. Christian. VATERUS, Pathol. Prof. Publ. Witteberg. nec non Confiliar. & Archiat. Anhaltinus. † 1732. d. 6. Octob. ætat. ann. 81.
190. DN. D. Georg Frider. FRANCUS de FRANCKE-NAU, Prof. Med. Publ. Haffnienensis, & in supremo Reg. Daniæ Iustitiæ tribunal & Colleg. Confessor. Assessor. † 1732. M. Mayo, ætat. ann. 62.

Ordo

Receptionis.

192. DN. D. Elias CAMERARIUS, Prof. Med. Publ. Ordinar. in Academ. Tübingensi, &c. † 1734. M. Februar. ætat. ann. 62.
219. DN. D. Iohan. Helfricus JUNGKENIUS, Physicus Francofurtensis ad Moenum, † 1726. d. 5. Ianuar. ætat. ann. 77.
221. DN. D. Christian. Ludovicus GOECKELIUS, Consiliar. intim. & Archiat. diversor. S. R. I Principum, & Decanus Colleg. Med. Noribergens. † 1736. d. 23. Aug. ætat. ann. 73.
229. DN. D. Ioh. Iacobus SCHEUCHZERUS, Mathe- mat. Prof. Publ. Tigurinus, &c. † 1733. d. 23. Jun. ætat. ann. 60.
234. DN. D. Wilhelm. Hulderic. WALDSCHMIDIUS, Medicin. Prof. Primarius in Academ. Kiloniensi, nec non Regii Celsissimique Principis Consiliar. Iustitiae & Archiater. † 1731. d. 12. Ianuar. ætat. ann. 62.
240. DN. D. David LICHTENHAHN, Archiater Ducalis Merseburgensis, † 1733. d. 10. Maj. ætat. ann. 76.
242. DN. D. Georg. Ernestus STAHLIUS, Consiliar. Au- lic. & Archiater. Potentiss. Reg. Boruss. † 1734. d. 14. Maj. ann. ætat. 75.
253. DN. D. Michael Ernestus ETMULLERUS, Patho- log. Prof. Publ. in Academia Lipsiensi, Epheme- rid. Academ. Nat. Curios. Director IX. &c. † 1732. d. 25. Septemb. ann. æt. 60. Memoria ejus ex- tat in Appendix hujus Voluminis.
255. DN. D. Iohann. Melchior VERDRIES, Consi- liarius & Archiater Hassiacus, Prof. Medicin. Ord-

Ordo
Receptionis.

- Ordinar. Giessensis, †. 1736. d. 25. Iul. ann. ætat.
57.
258. DN. Casparus COMMELINUS, Med. Doct. &
Horti Medici Amstelodamensis Botanicus. †. 1731.
d. 26. Decembris. ætat. ann. 64.
266. DN. D. Fridericus RUY SCHIUS, Anatomiae &
Botanices Professor Amstelodamensis, & So-
cietatis Scientiarum Reg. Anglicanæ Sodalis. †.
1731. d. 22. Februar. ætat. ann. 93.
268. DN. D. Godofredus KLAUNIG, Augustiss. Im-
peratoris Personæ & Aulæ Medicus, Practicus
Wratislaviensis. †. 1731. d. 17. Ianuar. ætat. ann.
55.
270. DN. D. Ulricus Sigismund. NIMPTSCH, Pra-
cticus Wratislavensis. †. 1726. d. 16. Decemb.
ætat. ann. 54.
276. DN. D. Antonius VALLISNIERIUS, de Nobili-
bus de *Vallisneria*; Publicus Patavinus Medicinæ
Practicæ Professor, Ill. Coll. Ven. Arcadum Romæ
& Regiæ Societ. Angl. Sodalis. †. 1730.
281. DN. D. Iohan. Iacobus BAJERUS, Universitat.
Altorf. Senior, Prof. Medicin. Primar. Academ.
Imper. Natur. Curios. Praeses V. &c. †. 1735. d.
14. Iul. ætat. ann. 58. Memoria Ejus extat in
Appendie hujus voluminis.
288. DN. D. Henric. HELCHER, Practicus Wratisla-
vienfis, †. 1729. d. 30. Octob. ætat. ann. 57.

Ordo
Receptionis.

302. DN. D. Ioh. Christian. THEBESIUS, Physicus Hirschbergens. & Thermarum vicinar. † 1732. d. 14. Novembr. ætat. ann. 64.
305. DN. D. Samuel GRASSIUS, Reipubl. Wratislav. Proto-Physicus, & Academ. Nat. Curios. *Adjunctus* † 1730. d. 29. Jun. ætat ann. 77.
322. DN. D. Christian Gotthard WILISCH, Civitat. Pirnensis Physicus. † 1730. d. 12. April. ætat. ann. 38
323. DN. D. Christian Henric. ERNDEL, Archiater Reg. Polon. & Elector. Saxon. Practicus Warsawiensis & Academ. N.C. *Adjunctus*. † 1734. d. 17. Mart.
326. DN. D. Johann. Adamus GOERITZ, Practicus Ratisbonensis & Academ. Nat. Cur. *Adjunctus*, † 1734. d. 17. Maj. ætat. ann. 53.
342. DN. D. Iohannes KANOLDIUS, Practicus Wratislaviensis, † 1729. d. 15. Novembr. ætat. ann. 49.
343. DN. D. Johann. Adamus MORASCH, Confiliar. Elector. Bavar. Prof. Medicin. & Phys. Primar. Ingolstadiens. † 1734. d. 19. Decemb. ætat. ann. 52.
355. DN. D. Iohann. Georg. KULMUS, Archiater Reg. Polon. & Elect. Saxon. Practicus Dantiscanus. † 1731. ætat. ann. 51.

Ordo
Receptionis.

360. DN. Ioh. Henricus LINCKIUS, pharmacopæus Lipsiensis, Societ. Reg. Anglican. Scientiar. & Instituti Bononiens. Sodalis, † 1734. d. 29. Octobr. ætat. ann. 56.
364. DN. D. Iohann. Daniel GOHL, Societat. Scient. Berolin. Sodalis, & Physicus Circuli superior. Barnimbens. Practicus Berolinens. † 1731. d. 2. April. ætat ann. 56.
366. DN. D. Georg. Daniel COSCHWITZ, prof. Med. Publ. Hallensis, & Reg. Boruss. per Comit. Mansfeldens. Physicus, &c. † 1729. d. 8. Maj.
371. DN. L. Immanuel Henr. GARMANNUS Archiater Regis Daniæ, † 1730. d. 26. Septemb. ann. ætat. 51.
391. DN. D. Iohan. Christoph. GOETZIUS, Physicus & Practicus Norimbergens. † 1733. d. 22. Novemb. ætat. ann. 45.
395. DN. D. Iohan. Georg BRUNSCWITZIUS, Practicus Wratislavienfis, 1734. d. 2. Octobr. ætat. ann. 50.
397. DN. D. Iohan. Carolus ROSTIUS, Physicus ordin. & Pract. Norimbergens. Sereniss. Magnæ Ducissæ Etruriae Consiliar. Aulic. & Archiater. † 1731. d. 29. Septemb. ætat. ann. 40.
398. DN. Albertus SEBA, Pharmocopæus Amstelodamensis, Societat. Reg. Anglican. Bononiens. Instituti Scientiarum Sodalis. † 1736. d. 1. Maj. ann. ætat. 71.
410. DN. D. Iohann. Theophilus WINDISCH, Practicus Posoniensis in Hungaria. †

Ordo
Receptionis.

412. DN. Iohann. Henricus MULLERUS, Physices & Mathemat. Prof. Publ. in Academ. Altorfina. † 1731. d. 5. Mart. ann. ætat. 60.

316. DN. D. Iohann. Frider. BOELI, Practicus Brun-sicensis, † 1733. 17. Novemb. ætat ann. 25.

Et hi sunt Celeberrimi isti Viri, quos intra decennium eruptos nobis esse, partim ex publicis, partim ex privatis Dominorum Collegarum relationibus in præsentiarum nobis constat. Quodsi forsitan alios quoque inter vivos hactenus numeratos, præter spem votumque nostrum ex hac vita migrasse in posterum compriemus, Nomina Ipsorum Præfationi Voluminis quinti similiter annexemus.

† HODICUM. — Lignum T. annos 10. 15. 20.
+ ad Potocerianam in tempore.

III.

CATALOGUS ALPHABETICUS

EXCELLENTISSIMORUM VIRORUM,

Qui pro IV^{to} hoc Volumine Observations Physico-Medicas communicarant,

DN. D. Johann. Sebastian. ALBRECHT, Philos. natur. Prof. Publ. & Medic. Practicus Coburgen-sis, A. N. C. *Panthemus*
p. 69. 153. 405. sq.

DN. Johan. Matthæus BARTH, Theologus Ratisbo-nensis. p. 491.

DN. D Joh. Frid. BAUER, Medicus Lipsiens. A. N. C. Chrysermus. p. 567.

( ) ( ) ( ) ( ) ( )

DN. D.

- DN. D. Georg. Henric. BEHR , Medicus Argentinen-sis. p. 109.
- DN. D. Johann. Georg. BREBISIUS , Physicus senior Rotenburg, ad Tuberim, A. N. C. Evelpides. p. 102. 206.
- DN. Johann. Godofredus BUCHNERUS . IL-lustrissim. Comitum Ruthen. Consiliar. A. N. C. ADJUNCTUS d. Columella. p. 261. 501.
- DN. D. Johann. Philipp. BURGGRAF , jun. Medicus Francofurtenf. ad Moenum, p. 481.
- DN. D. Maurit. Antonius CAPELLER , In-clyt. Reipublic. Lucernens. Senator & Ma-them, Prof. A. N. C. Archyta Tarentinus. p. 139.
- DN. D. Johann. Samuel CARL , Archiater Regis Daniæ , A. N. C. Asclepiodorus. p. 320.
- DN. D. Johann. Hartmannus DE GNERUS , Medicus Neomagenis , A. N. C. Argonauta. IV. p. 279.
- DN. D.

- DN. D. Joh. Jacob von DOEBELN, Medicinæ Professor
Regius in Academia Londinensi. Scanorum, Colle-
gium Medici Hollmicensis Adsestor & Regiæ Upsali-
ensis Societ. Scient. & litterar. Sodalis, A. N. C. De-
marchus. P. 505.
- DN. D. Joh. Hermannus FURSTENAU, Prof. Med.
Primarius & Oeconomiae Ordinarius in Aca-
demia Rintelensi. P. 130, 477.
- DN. D. Carolus Josephus de GEORGIIIS, Medicus Ita-
lus. P. 8.
- DN. D. Johan. Adamus GOERITZIUS, Medicus Ra-
tisponensis, A. N. C. ADJUNCTUS, d. Isidorus. P. 67, 220.
- DN. D. Conrad. GRAFFIUS, Illustr. Comitis Stoll-
bergensis Gederani Archiater, A. N. C. Phliasius. P. 426.
- DN. D. Benedictus GULMANNUS, Physicus Augusta-
nus Sen. A. N. C. ADJUNCTUS, d. Alcinous. P. 169.
- DN. D. Joh. Georg. HASENST, Consiliar. &
Archiater Brandenburgico - Onoldinus &
Culmbacensis, Physicus Onoldinæ Mo-
tropol. ordinarius A. N. C. Asclapon. p. 562.

- DN. D. Johann. Ernestus HEBENSTREIT, Prof. Medicinæ Lipsiensis, A. N. C. *Cratervas.* P. 553.
- DN. D. Ernestus Fridericus HEIMREICH, Med. Pract. A. N. C. *Arion. III.* P. 76.
- DN. D. Christianus de HELVVICIUS, Medicus VVratislaviensis, Academ. Nat. Cur. ADJUNCTUS d. *Empedocles.* P. 427.
- DN. D. Johann. Frider. HENCKELIUS, Seren. Reg. Maj. & Elect. Saxon. Collegii MetalliciGonfiliar. A. N. C. ADJUNCTUS d. *Archagatus.* P. 313. 521.
- DN. D. Daniel HOFFMANNUS, Politiker Tubingensis, A. N. C. *Niceratus.* P. 343.
- DN. D. Joh. Georg. HOYERUS, Physicus Molhusinus Primarius, A. N. C. *Apollodorus I.* P. 115 454.
- DN. Georg. Leopold. HOYERUS, J. V. D. Molhusinus, A. N. C. *Apollodorus II.* P. 148. 378.

DN. D.

- DN. D. Wilhelm. Andreas KELLNERUS, Physicus ter-
ritoriis Menacens, A. N. C. Dieuches II. P. 447.
- DN. D. Johann. Adamus LIMPRECHT, Medicus
Berolinens. A. N. C. ADJUNCTUS, d. *Fabius*. P. 32.
- DN. D. Caspar. Theophil. LINDNERUS, Medicus
Hirschbergensis. Append. p. 47.
- DN. D. Carol. Frider. LOEVV, Nobil. Hungar.
Duc. Saxon. & VVürtemberg, Consiliar. &
Archiatr, A. N. C. ADJUNCTUS d. *Pittalus*,
Append. p. I.
- DN. D. Frider. Ignatius LOSPICHLERUS, Med. Pro-
vinc. & Milit: Salisburgens. P. 305.
- DN. D. Jacobus Antonius de LUPIS, Medicus Italus.
P. 2.
- DN. D. Laurentius MANENTI, Medicus Asoli Patav.
P. 20.
- DN. Alb. Dan. MERCKLEIN, Verbi Divi-
ni Minister Fröhrstockheimensis A. N. C. Eucli-
des II. P. 507
- DN. D. Petrus Anton. MICHELOTTUS,
Medicus Venetus, Societat. Imperial
XXXIII 3 Pe.

Petropolit. & Reg. Londinenſ. ac Berolinensiſ. Socius, A. N. C. *Athenaeus II.*

p. 214. 326.

DN. D. Paul. Henric. Gerardus MOEHRINGIUS, Praetorius Jeveræ Frisontum, A. N. C. *Diocles II.*

p. 344.

DN. Jacobus Fridericus MULLERUS, Mathematicus Gieffensis.

p. 26.

DN. D. Godofredus OBST, Medicus Freystadensis.

p. 31.

DN. D. Johann. Christoph. POHLIUS, Medicus Lipsiensis, A. N. C. *Philadelphus. II.*

p. 384.

DN. D. Johann. Adamus RAYMANNUS Med. Eperiesin, Hungar. A. N. C. *Aristophanes.*

p. 34.

DN. D. Diego REVIGLIAS, Medicus Monast. S. Sabini Placent.

p. 14.

DN. Georg. Frider. RICHTERUS, Philosoph. Moral. & Politic. in Acad. Lips. Prof. Publ. Ord. Mathem. Prof. Extraord. & Facult. Philos. Adſessor, A. N. C. *Nicetas*

p. 391.

DN. D.

-
- DN.** D. Johann. SALZMANNUS, Anatom. Prof.
Publ. Argentinensis, Capituli Thomani Canonicus,
A. N. C. *Heraclides II.* p. 232. 249.
- DN.** D. VVolfgang. Henric. SCHREY, Physicus De-
litiens. in Saxon. A. N. C. *Timon.*
p. 364.
- DN.** Albertus SEBA, Pharmacopœus Am-
stelodamensis, A. N. C. *Xenocrates.*
p. 226.
- DN.** D. Joh. Christian. STOCK, Me-
dicus Jenensis, A. N. C. *Diphilus.*
p. 82.
- DN.** D. Joh. TIMME, Medicus Bremensis.
p. 382.
- DN.** D. Christophor. Jacob. TREVV. Sereniss.
Marchionis Brandenburgico - Onoldini Con-
siliar. Aulicus & Archiater, Reipubl.
Norib. Phys. Ordinarius A. N. C. *Heraclianus.*
p. 525.
- DN.** D. Otto Philip. VIRDUNG ab HARTUNG,
Medicus Bambergensis, A. N. C. *Melissus II.*
p. 297.
DN.

aut doctos ipsarum Auctores debita industriae suæ laude defraudare, aut præmature defuncto nostro VALLISNERIO, gratam etiam post facta mentem haud declarare velle videamus.

OBSERVATIO I.

DN. D. JACOBI ANTONII de LUPIS.

De

Polypo Narium ingentis magnitudinis feliciter extirpato.

INauditum nuper easum, inaudita proinde, ut puto, tristatum eurandi ratione, Chirurgia mihi obtrulit. Delitescebat nempe intra nares Virginis 18. annorum, *Maria Cypriana*, non Polypus, communis sententia, nec Sarcoma, excrescentiis extra nares non propendentibus, ut nonnullis placet, sed innumeri fere Polypi, æqualiter fortasse numero, inæqualiter mole situque distributi, utrinque scitac intus vacuum nasi totum obsidentes, meatusque ad fauces directos penitus occludentes, aërisque transitum ac muci descensum intercipientes, ita ut respirationi, loquela & deglutitioni grauter officerent. Labia similiter tumidiora exulcerabantur, eoque res jam - jam redacta videbatur, ut suffocatio immineret, in primis cum saepius admoto igne curatio frustra haec tenus tentata fuisset; unde auxiliis fere omnibus Medicisque penitus destituta erat miserima ægra, quæ tamen his non obstantibus, & amissa licet omni spe restitutionis, opem querere non desit, ubique ratio suaferat, eam posse reperiri. Pulsavit ergo Medicorum nonnullorum fores, sed non nisi tristissima audivit solatia; consuluit Oracula Patavina, ast nihil aliud obtinuit, præter judicium, ægritudinem suam insanabilem fo-

re,

re, nec à quoquam attingendam. Postremo & meo se se
sistit obtutui, quomodo cunque possem, eidem ut opitula-
rer, enixissime rogitans. Considerata & penitus exami-
nata ex crescentia hujus indole, cernensque nihil obstare,
quo minus extirpatione tuto negotium absolvi queat, iis,
qua ad corpus disponendum requiri videbantur, præmis-
sis, observatisque observandis, audacter id negotii aggref-
sus sum. Parte igitur magis obvia unius Polypi naris dex-
træ mediante anserino rostro arrepta, firmiterque cochlea,
qua munitum est instrumentum, constricta, vertendo ma-
gnam ejusdem portionem, è narium cavitate propenden-
tem, extraxi, levi saltē subsequentे hæmorrhagia, qua
mitigata & reliquis opportune peractis, complementum
extirpationis in proximum differebatur diem: In obscuro
namque posita res & illud sperare, nec aliud agere permit-
tebat. Hinc luce adventancis diei vivide clarescente, cum
expectatum repentinum auxilium, ægris jucundum me-
dentibusque gratum, in hujusmodi casibus oriri solitum,
apertio videlicet viæ, transitum aëri concedentis, cum pe-
dissequa respirandi libertate, non contingenter, curiosius
in causam inquirere non omisi. Accusabatur alter oculis
objectus polypus, nasi septo convexus, quemque supra
dicta ratione, sed reiterata aggressione, frustulatim tandem
evellebam, nondum tamen sperato & exoptato insequen-
te effectu. Obstupescbam, quod transitu isto penitus re-
purgato, nondum liberior aëri concederetur ingressus ac
regressus, cum tamen illa nasi pars ab omni antea ipsam
obturante ex crescentia perfecte liberata fuerit. Tandem
mediaute stylo quodammodo incurvato, & fortioris in-
& expirationis actu repetito, deprehendebam impedimentum
illud delitescere in meatu ad fauces ducente, quod tamen
cum modo allegato rostro anserino nullo modo amoveri
posse, ob incommodam ejus figuram & magnitudinem,

probe statim perspexi. Consilio ergo in arena capto, cum aliud quoddam instrumentum adhuc in promptu haberem, forcipis instar fabrefactum, longiusculis exilibusque brachiis praeditum, quorum extremitates in capita semi-cylindrica intus cava, & ea parte, quam concurrebant, orbiculatim incidentia, desinebant, & si debite juncta erant, vix magnitudine pineolum ex superabant, simul vero apta erant ad extemplo recidendum, quicquid carnis apprehenderent; hoc ad perficiendam hancce operationem studiose arripui, & quoniam patiens afflita instrumentum hocce, sub blando impulsu, fere ad extremitatem ductus nasalis introduci permittebat, facile sub alternata brachiorum ejusdem capitumve apertione & compressione, intrusione & retractione, tandem apprehendebatur & extrahebatur Polypus distinctus. mole postremum digiti minimi exæquans internodium, qui circa fauces implantatus erat, ægrâ abinde confestim libere respirante. Postquam itaque magno labore nec minori industria repurgata fuit hæc narium regio à polyposis excrescentiis, ad alteram accessi, simili Polyporum ordine & numero obsecram, similique propterea operatione indigentem. Huic perficiendæ egrege itidem inserviit ultimum instrumentum, quo cum istæ concretiones feliciter quidem, sed per intervalla, modo longiora, modo breviora, prout necessitas exigebat, tandem removebantur; quoniam ibidem aër fortius in- & exspiratus, corpora ista hinc & inde commovens, sonitum edebat ad instar vexillorum exagitatorum. Insunti autem sunt plures menses in absolvenda feliciter hac difficultissima curatione, ac paucissima faltem externa remedia, ad insignem istam carnis luxurieam amovendam, in subsidium tracta, quam, si tota ejus compages simul extrahi potuissent, ad minimum mediocre ovum gallinaceum mole sua æquasse, adseverare possum. De reliquo ægra laudabili

fruitur

fruitur sanitate, pro qua plenarie restituenda ac conservanda quid ulterius à me factum fuerit, lubens nunc omitto, ne videar exiliores minutias curiose nimis persequi, siquidem etiam eandem ob causam testes innumeros allegare vereor, qui curiositate partim, partim etiam christiano duci amore, successum operationis exacte observarunt: Jubar enim aequitas vela contrahere, ne plus, quam par est, Tua, Vir Illustris, abuti videar patientia. Quodsi autem de hoc quadantenus ad minimum memorabili casu, judicium Tuum doctissimum mihi aperire, atque num & alii huic similes Tibi constent, aut quisquam forte, ad Polypos ē faucium confiniis per nares evellendos extrahendosque, simili, quod ruditer saltē descripsi, usus fuerit instrumento, indicare Tibi placuerit, rem sane facies mihi gratissimam, Tuaque humanitate omnino dignissimam.

SCHOLION.

HABENT utique omnes fere ex crescētā p̄tternaturales, speciatim autem polyposæ molliores, intra nares interdum progerminantes, hoc quasi propriū, quod, carnis luxuriantis ad instar, plerumque intra breve admodum temporis spatium in molem sat magnam ex crescētā & augeantur, ob majorem nempe sub illarum generatione ordinarie concurrentem humorum nutritiorum quadantenus licet depravatorum, affluxum & stagnationem intra specialem quandam regionem & partem: Quamdiu enim legitima & proportionata totius corporis viget nutritio, tam augmentatoria, quam conservatoria, tamdiu etiam laudabiles lymphatici humores in qualibet parte tanta minimum quantitate adponi debent, quantam cujuslibet illarum vel incrementum proportionatum, vel, cessante augmentatione, debita conservatio postulat, superfluum autem parti-

tim per vasa reducentia ulterius propellatur, partim per transpirationem absumatur. Quodsi vero naturalis iste invertatur ordo, & modo nominati nutritii humores justo copiosius ad partem aliquam adfluant, nec tamen portio superflua per vias ordinarias aliunde ablegetur & refluat, tunc diutius ibidein restagnando communiter viciatam crasin nanciscuntur, sicque dein augmentatio erronea & præternaturalis fibrillarum emergit, dum nimirum hæ, unacum tenerioribus quibusdam intercurrentibus sanguiferis vasculis, sic magis magis relaxantur, intumescunt & ampliantur, dictaque vascula dilatata insimul ex orificiis suis ampliatis non solum in majori, quam par est, copia humores deponunt, sed & quoniam insimul hæcce ostiola à naturali figura quam longissime recedunt, omnis generis humores transmittunt, qui postmodum in partium adjacentium cedunt nutrimentum, vitiosamque augmentacionem producunt, ut modo membranaceam, modo carneam, modo etiam cartilagineam exhibeant substantiam istiusmodi narium Polypi, ac versus foramen palati, vel narium extensi atque progressi, citius vel tardius majorem nanciscantur molem, prout nempe laxior, vel strictior fibrarum compages plus aut minus nutrimenti admittit. Figuram autem singularem & non raro admodum diversam hi ipsi Polypi obtinere videntur à glandulosis portionibus, corpus illorum quoad maximam partem constituentibus, quippe quarum notabilem copiam sub membrana picuitaria delitescere observavit & demonstravit Clariss. STENO *Observat. anatom. de oris, oculor. & nar. vas. p. 105.* Hæ ipsæ enim, ob porositatem suam non solum facilime ampliantur, &, quia quælibet propria gaudet peripheria, optime extolli possunt, absque ulla vicinarum partium laxione, quippe cum quibus non nisi vasorum & nervorum ope cohærent, sed &, dum ipsarum modo plures, modo paucio-

pauciores, diversæ magnitudinis ac figuræ, inter se intimus coalescunt, diversam Polypo structuram ac formam conciliant, qui dein mediantibus prædictis vasculis & nervulis, in qualibet glandulosarum istarum portionum occurrentibus, & sub viciosa harum augmentatione, ob molem simul auctam, magis extensis, cum subjacentibus partibus cohærent, suasque abinde radices, aut ita dictos pedes, vel petiolas obtinent, nec prius penitus tolli & extirpari possunt, quam his ipsis caute ligatis, evulsis aut alia ratione ablatis. Nec mirum igitur, nec rarum est, Polypos narium, si præsertim diutius gestati & quieti reliqui fuerint, in satis magnam, imo descripto in hac Observatione adhuc majorem & fere stupendam molem excrescere, qualem in primis Celeberrimus ALBINUS, in *Diss. de Polypis* § XXI. se vidisse refert, qui totum palatum deprimebat, ut uvula inter primores dentes propenderet, à quo etiam æger, Chirurgiam admittere recusans, brevi suffocatus fuit; quorsum etiam is pertinere videtur, quem TULPIUS *Observ. medic. Lib. I. Cap. XXVI.* descripsit, quod nam utramque obturaverit, & ad guttur usque penetraverit, insimulque octonis pedibus, seu radicibus, pyrorum instar à tereti petiolo incipientibus & continuum suffocationis metum inferentibus, præditus fuerit. Confer. *Marc. Aurel. SEVERINVS Pyrotechn. Chirurg. Lib. II. cap. 57. p. 254.* & *BARTHOLINI Acta Hafniens. Ann. 1671. & 1672. Obs. 6.* De reliquo quoad curationem negandum equidem non est, quod ad removendas Polypi hujus reliquias, in foramine palati delitescentes, vix unquam tale instrumentum adhibitum fuerit, quale in hac Observatione descriptum occurrit; similia autem & parum ab eodem discrepantia olim in usum vocata fuisse & adhuc usurpari, vel exinde concludere licet, quod ab instrumento illo incurvo, ad modum Lunæ nondum completae parato, cuius delineationem

tionam ANDREAS à CRUCE, *Lib. VII.* de Instrumentis, descriptionem autem & adhibendi modum GLANDOR-PIUS de *Polyp.* cap. 14. suppeditavit., aut à rostro illo grui-
no, in angulum obtusum directo, pariter ad extrahendum
Polypum circa fauces hærentem commendato, & à SCUL-
TETO *Tab. IX. fig. 10.* & *Tab. 12. fig. 3.* delineato parum
vel nihil differre videatur.

(A. E. Büchnerus.)

OBSERVATIO II.

D. CAROLI JOSEPHI de GEORGIIS.

Puerperæ primiparæ, uteri inflammatione
cum acuta febre, intestinorum levitate & lo-
chiorum suppressione correptæ, per diarr-
hoeam vero tandem sanatæ, historia
& curatio.

Honestissima mulier, Excellentissimo Domino Angelo
de ***. pridem nupta, ætate bis denum vix annū
supergressa, temperamento, ut ajunt, lymphatico,
habitu corporis mediocri, prædita, in conjugio isto præ-
gnans facta, continuo per id tempus vomendi vexata sti-
mulo, à pastu præcipue, postremis gestationis mensibus
aliquantulum remittente, alvo vero semper sicca & non ni-
si clysterum usu emollita. Post perpessa tandem per trium
horarum spatium ventris tormina & crebriores, instantे
præprimis partu prægnantes vexare solitos egerendi cona-
tus, hora tertia vespertina diei 25. Mens. Martii vitalem eni-
xa est fœtum, iis omnibus, quæ facilem excipere solent
partum ritè succedentibus: Ex quo, quæ à perita & artem
bene

benè callente obstetricie peragi solent, peractis, lecto restituta, moderate fluentibus lochiis, reliquum noctis & succedentem diem integrum quieta transgit, accurata interim victus ratione & cæteratum non-naturalium rerum congruo usu, adhibitis. Vespere autem ineunte & prægressi partus hora redeunte, dolores in imo ventre hinc illic paulatim excitari, sensim inde sensimque crescere, octava vero noctis hora ad summum evehi & in media epigastrii regione subsistere observavit. His itaque plus æquo vexata infelix puerpera opemque exposcens, accurrens obstetrix anodynum & emollientem elyserem injecit, ex iuscule pingui cum sacchari aliquantulo & oleo cheirino paratum: Ventrem insuper manibus oleo prædicto madidis, levibus, circa umbilicum præcipue excitatis frictionibus & calentibus linteis fovet. Ex his levari paululum ægram & dolores ad meridiem usque remittere, à prandio vero iterum recrudescere observabantur, unde accersitus, die à partu secunda & hora ab ineunte morbo vigesima tertia, ægram invisens, jacentem in lecto eam reperio querulam, pallentem vultu, laxam & aliqualiter sitibundam. Pulsus erat frequens & æqualis, & mollis, lingua nec arida, nec aspera, caput leviter dolens, respiratio facilis, corporis calor ad tactum temperatus, lochia quantitate non multa, qualitate tamen non prava; lotium quale & quantum, ut-pote lochiis confusum, non licuit deprehendere; alvi dejectio à rejecto elysmate pauca. In abdomine muscularum aliqualis tensio, molestus, vel levi manu contrectato, dolor, & quasi dilanians internarum partium distractio, ad lumbos præcipue & hypochondria extensa, unacum inæquali sphærici quasi corporis prominentia, in hypogastrica & pubis regione occurrente, observabantur. Suspiciatur itaque, perpensis omnibus, ad symptoma melius, Puerperarum termina dici solitum, quam ad morbum & im-

minentem dictarum partium inflammationem, cuius adhuc præcipua deerant signa, referendum id esse; hinc, ut & temporis opportunitate, & remediorum usu certior de his fierem, ac in ancipiti casu desumptæ insuper à juvantibus & lædentibus suppetere indicationes, ad paregorica mitiora, cum interna, tum externa confugio. Hora igitur vigesima quarta haustulum aquæ violarum tepidiusculæ, ad octo unciarum pondus, cum superadditis guttulis decem Laudani liquidi Sydenhamii, propinandum exhibui; dein clysterem ex vaccino lacte cum conquassatis binis recentium ovorum vitellis & oleo Cheirino paravi ac paulo post moderate calidum injici jussi. Topica pariter externe adhibita fuerunt, fomentum videlicet anodynum, quod abdominis regioni cum spongiis, calenti decocto, ex herba & radicibus Malvæ, nec non herba & floribus Violariæ parato, imbutis, applicari, & sèpius, ne frigesceret, reiterari curavi. Largas interim potiones ex jure pulli gallinacei junioris paratas, & victum tenuissimum, non tamen Hippocraticum, ex sola ptisana, sed ex panatellis & ovis sorbillibus conflatum, præscripsi. Aromatica insuper qualia cunque, omnemque vini usum, qualia, in hisce præfertim casibus, incautis & stultis mulierculis ad sedandos, ut ajunt, vere ridiculos iratae matricis morsus, in usu sunt, propterea interdixi. Factum exinde est, ut symptomata paucis mitiora & aliqualis quies ad octavam usque noctis horam accesserit. Matutino autem tempore omnia reviviscunt & versus meridiem exasperantur: aucta febris, siccis, dolores tum supremi cum imi ventris, imminuta lochia & pallide colorata. Inducto hinc in animum futuræ inflammationis metu, uxorem mihi amicissimam monui, ut quam citissime alium quandam doctissimum Virum in consilium simul vocaret, quem pro mea tenuitate in tanto periculo comitem mihi expetebam; Chirurgum insuper in parva hac

hac temporis mora pariter accersiri curaret, ne data & præceps occasio mittendi sanguinem, quam secundus morbi dies subministrabat exoptatissimam, turpiter elaberetur.

Adventante igitur Viro Experientissimo, Dn. Thoma ****. & pro sua ut in omnes summa, in me certe singulari benevolentia animique candore, recte, nec amethodice ad id usqué temporis peracta probante, ægrâ salutatâ, proposam sanguinis missionem è saphæna confirmavit. Detractus propterea sanguis è malleolo dextro ad uncias decem, paucò sero, compacta fibra, colore coccineo conspicuus. Iteratus etiam circa vesperam clyster, è puro lacte paratus, repetita insimul fomenta supra dicta, aut eorum loco omentum vervecinum, oleo rosaceo calenti intinctum, alternative adhibitum. Potiones ex jure pulli gallinacei jam exhibitæ, utpote quæ in hisce casibus aquis quibuslibet magis consentaneæ, itidem probatae, usu solum seri caprini & aquæ violarum in posterum adjecto; victus ratio eadem. Proxima nocte vigiliae, jæstigationes, deliria blanda, sitis & suppressa quasi lochia subsequebantur. Die tertio febris ardens, pulsus durus, tensio abdominis, dolores punctorii & laciniantes, vomendi stimulus & singulum simulans sicca tussis. Crebriores hinc coxarum & crurum, manibus aqua Rosarum calente madidis, institutæ frictiones; injectus clyster uterinus & spongia emolliente calido decocto madefacta regioni pubis applicata. Vesperi iteratur phlebotomia è dicta vena ad uncias sex, sanguis qualitate priori responderet. Nocte sudores symptomatici, blanda deliria, urina pauca & rubra, lochia nulla, diarrhoea copiosa, febris colliquativa adparebant. Mane, quarto videlicet die, lingua arida, aspera, mammæ nullatenus duræ ac frigidæ, sed molles atque calentes, pulsus frequens, celer & parvus. Toto die largis potionibus, fri-

ctionibus inferiorum & fomentis insistebatur, iterato circa vesperam enemate; nocte iterum vigiliæ, linteorum projectiones, prædicta ad tußim & vomitum incitamenta, pertinax & mordax diarrhoea cum cerebro quandoque & inani egerendi conatu, seu tenesmo, comitata. Mane, quinto scilicet die, iteratur clyster ex aqua hordei chalybeata, cum recenti ovo conquaflato, inducto metu, ne ex lacte hucusque parata enemata, ob moram, in laſis intestinis, acorem contrahant, & symptoma tam exitiale adaugeant, noxiū potius ejus usum ægra ipsa accusante. Hoc factō paululum refici visa est, & dolores mitigari cœperunt, præcipue in imo ventre, qui uterum ſpectarunt, utpote penitus nunc occlusum & in fefe, prout extero tactu percipi poterat, contractum. Nocte pejora omnia, ut & sexto pariter die, in quo crebriores alvi dejectiones, chylosum quasi succum, vel laetum concretum, in graveolente & ad instar fusi sulphuris flavo-luteo latice natantem, ſimulantes, ita ut, qui primo loco uterum & adnexas partes obſedisse videbatur vitiosus humor, facta metaſtaſi ad colon & rectum intestina translatus eſſe videretur. Septimo die melius omnia & octavo ad meridiem usque, utero nihil amplius excernente, nec mammis ullatenus turgentibus, patula folum per anum via, eaque solitis cruciatibus & inanibus quandoque egerendi conatibus afflita. Hora proinde diei vigesima, quod præcedentibus remiſſum valde & incertis horis adparuerat, extemplo frigus extre- morum, corporis universi horripilatio, & artuum inde ac dentium concuſſio ſubſecuta. Hæc omnia unius horæ ſpa- tio durabant, iisque calor, modum tamen non exceedens, & per totam noctem durans fudor copiosus & ſitis magna ſuccedebant. Nono die plura egerit alvo, ſupra de- scriptis qualitate respondentia. Pulsus frequens, ſed aliquantulum remiſſus; urgent vigiliæ, tenefiſus. Ineunte nocte

nocte clyster injicitur ex aqua hordei chalybeata cum expressa ejusdem pulpa, superadditis in ebullitione papaveris albi capitibus. Quievit inde plurimum & per horas octo nihil alvo egescit. Decimo & undecimo die melius habuit, alvi dejectiones copiosæ, minus tamen molestæ & odore graves. Duodecimo die eodem feliciter usa est enemate, plurimumque quievit. Decimo tertio febris mitior, coctionis in urina manifesta signa omnia leniora; alvo egerit liquida, sed parciora, siveque decimo quarto die judicatus est morbus & febris soluta. Usu tandem radicis Ipecacuanæ per clysteres non neglecto, durante in diem usque vigesimum salutari diarrhoea, in integrum, adstante diuina gratia, restituta est.

SCHOLION.

MENSIUM pariter, ac lochiorum defectum non raro per alios sponte excitatos fluxus, in primis autem diarrhoeam, suppleri, hujusque ope dein simul grauiora illa tam suppressionem communiter excipientia pathemata feliciter removeri, per experientiam notum jam jam est. Hinc GERBEZIUS Ephemerid. Academæ nostræ Decur. III. Ann. I. Observat. 72. ubi de rara solutione epilepsiae in grava & suppressionis lochiorum in eadem postmodum abortiente agit, optime monet, si praesente qualicunque alia excretione lochia procurari non possint, eorum revocationi non multum esse insistendum, neque tamen etiam fluxum ipsum vicarium, sive diarrhoea ille sit, sive dysenteria, & quidem hac ultima praesente, multo minus adstringentibus esse sistendum, sed potius, ne interim deterius quid inducat, solis abstergentibus & anodynis (mitissimis tamen) tradandum. Sic etiam dubio procul vix adeo faustum & exoptatum ab in- & externo usu olei Joyis Anglici, in

suppressione lochiorum, enormi singultu gravibusque suffocationibus & convulsionibus hystericas stipata, obtinuisse effectum Dn. D. KHERNIUS, nisi brevi post ejus assumptionem & applicationem, spatio unius horæ, ingenitem saburram materiae cinericeæ fœtidissimæ & frigidissimæ quaternis vicibus ægra dejecisset. Vid. *Ephemerid. allegata Decur. ill. Ann. II. Observ. 56.* De menstruo alvi profluvio, defectum mensium feliciter supplente, videatur *Decur. II. Ann. X. Obs. 193.* quorsum etiam notabilis illa pertinet Observatio, in *eadem Decuria, Anno V. p. 303.* recensita, de fœmina, sub qualibet ingravidatione, singulis mensibus vehementiorem ac diuturnam diarrhoeam terminosam cum euphoria semper sustinente. Demonstrant ergo hæ plures ve hujus commatis observationes, quantum emolumenti non raro in mensium & lochiorum suppressione à tempestivo & legitimo laxantium usu in Praxi expectare liceat.

(A. E. Büchnerus.)

OBSERVATIO III.

DN. D. DIEGO REVIGLIAS.

De

Culicum generatione.

Crudelissime hac æstate à parvulo & audaci quodam animalculorum infestabamur genere, quæ Latinis *Culices*, Romanis autem ni fallor *Saraniche* audiunt & ab ALBERTO MAGNO definiuntur, quod sint *Vermes minutæ, volantes, oblongis cruribus & aculeis &c.* Horum petulantia curiositati meæ calcar addebat, in illorum corporum structuram non minus, quam vivendi rationem, pau-

paulo curatius inquirendi. Quamobrem quædam illorum microscopio inclusi, & contemplatione subtilissimorum & ferme invisibilium membrorum, in summitate longis pilis obsitorum, instituta, varietatem in illis notatu maxime dignam inveni, quæ mihi de duplici istorum specie suspicandi ansam præbebat. Quædam erant ad volandum multo agiliora & promptiora, utpote quibus erat corpus gracilissimum, non admodum turgidum & sanguine repletum sicuti cæteris, quæ, utpote magis crassæ, carnosa & vivaciora, magnam illius partem, per subtilissimam ventris cutem facile transparentem, in se continebant. Maxima igitur differentia occurrebat in extremitate corporis eorundem, quæ in fatis pastis & crassis videbatur obtusa & quasi rotunda, in reliquis e contrario in tres uncos hamatos terminabatur, quorum duo superiores deorsum & unus inferior sursum versus retorti erant, conjunctim vero retinaculum quoddam formabant, quod pro animalculi arbitrio constringi & extendi poterat. Ut autem certius, unde ejusmodi partium dissimilitudo originem duceret, cognoscere, meam ad magis serium scrutinium revocabam attentionem, nec adeo infelici successu. Deprehendi enim non solum inopinato horum animalculorum duo inter se unita actumque venereum exercentia, sed & insimul eadem microscopio includendi, ac per dimidiæ horulæ spatium maritalis hujus commercii spectatorem agendi facultas mihi dabatur. Quodlibet eorundem per partes posteriores socio erat unitum, eo, qui de camelis refertur, modo. Extremitas corporis istius animalis, de quo dixi, quod ipsi esset rotunda, erat immissa alterius retinaculo, sed ita arcte constricto, ut, quum multo infirmior & gracilior huc illucque tracta esset, pro lubitu alterius haud relaxari posse videretur. Statim ergo exinde apparebat, supra memoratam diversitatem extremitatis corporum non spe-
ciei

ciei sed sexui adscribendam esse, hincque concludebam, quod tres illi unci hamati inserviant ad instar vaginae uteri femelleæ pro genitalibus masculi recipiendis. Asservabam dein captivos hosce usque dum fame peribant, id quod etiam brevi post eveniebat, foemina initio septimi, & masculo post diem demum decimum decadente. Cum ergo dein membra horum parvolorum cadaverum oculis attenuoribus perlustrarem & quasi anatomiae subjicerem, in eo ipso, quo adhuc inclusa demortua erat microscopio, minutissimum observabam vermiculum, qui cum ineffabili celeritate intra carceris sui limites hinc inde discurrebat; corpore erat albo & pellucido; oculi erant visibles & nigri, quemadmodum & magna pars caudæ nigra videbatur. Erat quoque totus pilis obsitus & instar aliorum vermium pluribus nodis distinctus, adeo tamen tenuis & subtilis texturæ, ut, quum eundem ad naturalem magnitudinem explorandam quodammodo extendere conarer, quasi invisibilis apparuerit. Multi hujus novi partus aderant testes & spectatores & inter hos etiam Dn. Marchio *Vertinus*, qui simul Auctor suasorque mihi fuit, ut consignatam hanc observationem ejusque eventum cum aliis curiosis communicarem. Pulchro igitur hocce meo vermiculo denuo carceri suo inclusò, attentus non sine magna tamen anxietate, expectabam ejus metamorphosin, ut adnotarem, quot dies ad suam chrysalidem, *) quoque ad existum

*) Genus hoc Vermium transformatorum Celeberr. MENTZELIS in *Ephemeridibus nostris*, Dec. II. Ann. II. Observ. XLII. potius *νιθαρη*, sive speciem aut imaginem futuri animalis perfectioris, quam *χρυσάλιδα* vocandum esse censet; quoniam raro vermes sic transmutati aureum talem splendorem à quo denominatio hæc desumpta esse videtur, exhiberent, qualis in papilionis albi simulacro ordinariè observatur, ut plurimum vero, tam immoti, quam

tum requirentur; ast brevi post eundem non amplius reperiebam. Porfitan nimia illius tenuitas per invisibile quoddam microscopii foramen, aufugiendi occasionem subministravit, aut quidam me absente, eidem ex improviso libertatem impertitus fuit. Interim licet inopinata hæc fuga optatam mihi ademerit voluptatem, totam hanc observationem ad finem perducendi, nihilominus tamen indubitate exinde eliciendi conjectaria suppeditavit, quorum primum erat: Etiam in hisce animalculis hypothesis illam de generatione ex ovo confirmari: Insuper quoque ex illorum metamorphosi palam fieri, quod prius vermes sint, quam insecta volatilia evadant, quodque tandem subitanea extricatione ex ovulo prodeant, unde nonnunquam paucorum dierum intervallo horum humanæ quietis inimicorum numerus ad stupendam multitudinem excrescens deprehenditur. Pluribus jam supersedeo inquirere, quomodo tam parvæ molis animalcula, tantam sanguinis quantitatem, prout jam multis satis demonstratum est experimentis, exsugere possint? miratu sane dignissimum videtur, quod subtilissimum illorum rostrum, in modum cannæ, seu arundinis, necessario excavatum, quanquam pertenue & satis longum sit, cuticulam tamen hominis adeo facile perforare queat; id quod aliter haud posse fieri judico, quin extremæ illius rostri, seu tubæ partes se constringant & uniant in modum cuspidis, ut ita introitum in cutem sibi faciliorem reddant; quia si tuba aperta intraret, non perforaret membranam istam, sed fomaret circulum, in cuius medio adhuc libera illæsa maneret cuticula. Hoc licet presupposito, haud exigua tamen adhæc superesse videtur difficultas, demonstrandi nimirum,

A.P.M. Vol. IV. C quo-

quam moti & pedibus prædicti, formam animalis regenerandi & futuri adumbrarent.

quomodo, si tuba intra cutem immissa est, parvulo huic animalculo vires, de novo illam extendendi, suppetant. Suspicebar prius, adesse forsitan musculum quendam, qui cum suo ventre cinctus, haberet caput in extremitate ipsa, ut (se se contrahendo) aperturam sufficientem facere posset, quo postea, dilatato etiam pusilli insecti thorace, per extrinsecam aëris pressionem, sanguis per fistulam facile ascendere, & intra corpusculum huius insecti transire valeat. Majori autem cum attentione promuscidem sive rostellum illud cavum examinandum suscipiens, subtilissimum observare mihi videbar nervum, qui directe ex inferiori gula parte procedens, in longitudine cum cannula ista excurrebat, ac tandem eidem versus extremitatem quasi se inserebat, prout ex figura, quam reliquis adjectam transmitto, perspicere licebit, unde concludendum tandem est, hunc minutissimum tendinem eum in finem adesse, ut promuscidem cuticulæ humanæ immissam aperiat. Alias non minoris momenti considerationes jam omitto, ne Letorum curiosorum abutar patientia. Unicum saltem adhuc addens, figuræ vermis, vel a latere vel in dorso considerati, multo majori forma esse repræsentatas, quam ordinariæ parentum maris nempe & foeminæ; Sicuti etiam multo majoribus lineis expressa est tuba Fig. 5. repræsentata.

Fig. 1. Tab. I. repræsentat culicem foemellam.

- - 2. Culicem masculum quodammodo grandiorem.
- - 3. Vermiculum post culicum congressum prognatum.
- - 4. Eundem prout in dorso appetit.
- - 5. Rostrum, seu tuba culicis cum annexo nervulo aa. pro perforanda cuticula.

(E. Monasterio S. Sabini Placent Patavium
missa d. 4. Mart. 1728.)

SCHOLION.

SI, juxta PLINIUM, verum Natura nusquam magis, quam
in minimis, tota est, utique etiam speculatio circa res
alioquin inter abjectissimas relatas, & in primis circa inse-
cta minima instituta, vix minorem merebitur laudem &
demonstrabit utilitatem, quam quæ circa maxima & stu-
penda occupata est corpora. Hinc quoque jam olim ve-
neranda Antiquitas simili fere studio & vastissimam terræ
belluam, Elephantum puta, & ipsa exigua reptilia pariter
ac volatilia insecta, ne ipsis quidem *Culicibus* exceptis,
considerare, illarumque naturam & indolem rimari allabo-
ravit, quanquam circa ea maxime, quæ ad horum genera-
tionem & propagationem spectant, ob defectum necessa-
riorum pro scrutinio tali instrumentorum, posteris com-
plura adhuc exactius indaganda relinquere coacta fuerit.
Sic, licet experientia illos docuerit, quod *Culices* ex aquis
& lignis putridis, aceto, nive, &c. prognascantur, imo
licet ipse ARISTOTELES prout *Lib. V. Histor. animal. cap.*
19. refert, ex vermiculis rubicundis eosdem produci ob-
servaverit, genuinum tamen productionis modum penitus
ignorarunt, inque varias circa eundem sententias abierunt,
adeo, ut etiam PLINUS, ATHANASIUS KIRCHERUS,
& cum his permulti alii, speciem hancæ insectorum non
nisi æquivoca generatione procreari autuaverint, horum-
que dein sententiam JONSTONUS *Histor. nat. de Insectis*,
ex eo corroboraverit, quoniam culices ad instar aliorum
insectorum, fœcundo congressu se se propagantum, nun-
quam coire, ex sufficientis experientiæ defectu, adstruxit.
Contrarium autem, & quod eorundem generatio & pro-
pagatio itidem per ovula fiat, varij feduli Naturæ ministri
& Scrutatores, in primis autem MONFETUS PIERIUS,
BRUIE-

BRUIERUS, WOLFFIUS, WAGNERUS in Ephemeridibus nostris Decur. II. Ann. III. Observ. 188. & BARTHIVS in Miscellaneis meis Phys. Med. Mathemat. Anno 1727. M. Mayo Class. IV. Artic. 4. sufficienter demonstratum dederunt, quorum relationes cum observatione hac conferri merentur, eique pluribus in circumstantiis lucem affudent, ac speciatim demonstrabunt, quod subtilissimus iste nervus, quem Clariss. Auctor propterea fabricatum esse credidit, ut rostellum hujus insecti tubulatum, intra cuticulam depresso, iterum aperiat, proprie linguae locum suppleat, cuius beneficio illud sanguinem attrahere & quasi exsugere valet.

(A. E. Büchnerus.)

OBSERVATIO IV.

DN. D. LAURENTII MANENTI.

De

Vermibus humani corporis per urinam
excretis.

Octo jam, & quod excurrit, præterlapsi sunt anni, quum ad foeminam juvenem, maritatem quidem, ast hucusque sterilem in villa parum ab hoc loco distante accessitus fuī, quæ per plures dies pertinacissima alvi obstructione ita fuerat afflita, ut omnia medicamenta resolventia, clysteres, somenca, balnea, &c. frustra & in cassum adhiberentur, quo factum est, ut ægrotat, acceden- te fœtidæ materiæ per vomitum ejectione, in miserrimum redigeretur statum. Periculum igitur feci, eique ut oculo Mercurii vivi deglutias uncias, auctor sua forque extixi, a quo etiam intra breve temporis spatiū, durissinis, quæ in inte-

in intestinis induratae hærebant, fecibus propulsis, obstatum & causa mali materialis ē medio tollebantur, & misere languens faecibus mortis eripiebatur. Mense circiter post hanc tragœdiā elapso, illa mihi obviam facta est perfectissima gaudens valetudine, simul vero referens, se paucos ante dies per vias urinarias quinque vermes emisisse, & quidem duos primo, tres autem subsequenti die, quorum ante exitum dolorem maxime molestum in regione vesicæ perpessa esset, qui vermes (juxta ejus descriptionem) crassitie filum ordinariū, longitudine digitum minimum aquabant. Hisce relationibus (ut verum dicam) fidem non statim adhibebam, suspicatus eam forsitan esse deceptam, & vermes per alvum, non autem per vias urinarias egrefos esse. Interea dicta foemina absque ullo incommodo optima perfectissimaque perfruebatur sanitatem, multo magis pinguiscens, quam ante malum descriptum, ita ut neque Medico, neque medicina amplius indigeret.

Quum autem ultimo præterito vere conquereretur de fluore muliebri, tam ante quam post suos cursus lunares, albo, omnis quidem foetoris experte, attamen tantam simul acrimoniam inferente, ut in partibus exterioribus molestam excoriationem s. intertriginem produceret, inque interioribus efficeret, ut concubitum matrimoniale difficileius sustineret; Hinc eam quoque ab hac molestia libereare studui, sed parum felici cum successu, ita ut primis mensis Julii diebus, à febre tertiana sub ingressu duplice corruperetur, quapropter denuo ad curam illius inchoandom evocatus fui, quam per aliquot dies cum remediis ordinariis institutis usque dum agrota in progressu illius grauissimis in regione vesicæ excruciali inciperet doloribus cum molesta dysuria & stranguria conjunctis, utpote talibus symptomatibus, quæ à salibus acutis & acribus sero commixtis, & a natura per vias urinarias expulsis provenire vi-

debantur, sed perperam; quia, cum aliquo die urinam vi propellere niteretur, in urethra sentiebat obstaculum, quod tamen sensim progrederi incipiebat; Marito igitur ad opem ferendam advocoato, hic conspexit lumbricum duplum ex hoc loco prodeuntem, quem digitis apprebensem vivum & integrum extraxit, chartaque inclusum postea ad ædes meas adportavit, ut eum mihi ostenderet, successumque enarraret. Obstupui ab initio non parum, videns vermem palmo majorem, pennam crassissimam anserinam mole æquantem, rubicundum, & iis, qui in intestinis habitant prorsus simillimum; quæsivi ex eo, num post exitum hujus insecti, conjux à doloribus ipsi cognitis libera ta sit? respondit autem negative, eamque iisdem adhuc afflixtam esse incommodis, unde judicavi, adhuc superesse alios absconditos, qui dolores hos excitarent. Probe igitur perpendens, quomodo tempestive præsentaneo quodam remedio afflictæ succurrendum fore, statim aquam anthelminticam cum Mercurio vivo decoctam præscribo, hujusque proportionatam quantitatem cum syringa churia nea bis de die maritum invescicam injicere jubeo, qui etiam accuratissime præscripto huic morem gerebat, subsequentem statim proximo die laudabili effectu, siquidem urina crassa & obscura, instar sordium latrinæ in notabili copia excrenebatur, cui innatabant permulta corpuscula furfuracea, tandem ad fundum secedentia, & sedimentum duorum digitorum laticudinem exæquans formantia. Per quatuor dein aut quinque dies ejusmodi reddebatur urina, postea vero clarior prodire incipiebat, & ab eo tempore ægrotata à gravibus suis doloribus liberata, gaudet etiam in hunc usque diem prosperrima valetudine; mihi autem nihil amplius faciendum restabat, quam ut continuantem adhuc febriculam China Chinæ mitigarem, quoniam fluor albus jam sub initium febris sponte cessaverat,

Occasio-

Occasione hujus relationis non suspicaberis, Vir Illustris, me falsa de putredine infectum esse doctrina, quum evidenterissimi doctissimi Tui *de Vermium in corpore humano origine* tractatus rationibus me prorsus ex incertitudine & erroribus extricatum offendam, atque tam certum quam quod certissimum esse credam, lumbrios intestinales per urethram saepius jam memoratae mulieris egressos, ex illius intestinis forsitan, dum parvae adhuc aut mediocris molles erant, in vesicam pervenisse, & non obstante humore sanguinoso & acri, qualis est urina, postea successive incrementum cepisse, inque hoc ultimo casu predictum dolorem produxisse, per impetuositates suos motus in domicilio hoc insolito, ob sal nimium acre ad vias urinarias tam a natura, quam arte, occasione febris & adhibitorum medicamentorum, copiosius translatum, excitatos. Per quas autem proprie vias intra vesicam progressi fuerint, penitus me ignorare lubens fateor, quum hoc acciderit, sine notabili quodam malo praegresso, quod hujus transmigrationis indicium esse posset, prouti erat Volvulus, Fluor albus & Febris, prætereaque dolor accesserit demum sub actuali vermium praesentia in cavitate vesicae, & solummodo cessaverit post eorum ex illa exitum, vel in ea factam enecationem. Prostant equidem hinc inde permulti similes casus, specialiter abs Te recensiti in annotationibus ad epistolam Alghisi, quos tamen duntaxat in corporibus ægrotis & vulneribus ac ulceribus internis jam afflatis, ex quibus etiam postea mortui sunt, accidisse observavi, (loquor autem de vermis intestinalibus). Sed in hocce individuo pingui, sano, immo sanissimo, nullus fere superest suspitioni locus, ejusmodi malam adfuisse causam, quamvis hunc duplarem casum alia præcesserint mala, quæ tamen non videntur e simili causa & jam jam facto lumbricorum ad vesicam progressu originem traxisse.

(A solo Patav. d. 29. Nov. 1729.)

SCHOLION.

EX quo in omnibus fere totius corporis humani partibus & visceribus, ipsis etiam principalissimis, cerebro nimirum & corde ne quidem exceptis, inventi fuere variae magnitudinis vermes, non amplius in vias illas adeo scrupulose inquirere placuit curiosis horum observatoribus, per quas animalcula talia ex intestinis, ubi alias unice foveri & generari credebantur, ad ista loca delata fuerint, quin potius satis probabilem illam amplexi sunt sententiam, quod ex ovulis atque seminiis, antea in massa sanguinea latitantibus & oberrantibus, tandemque in uno alterove horum viscerum forte subsistentibus & caloris naturalis ope exclusis, ibidem procreata ac postmodum enutrita fuerint. Exinde enim facile patet, quomodo & in iis partibus ac locis, ubi ordinarie humores, ad generationem & nutritionem vermium alias ratione materialis suæ indolis prorsus inepti secernuntur & asservantur, folliculo nempe felleo & vesica urinaria, vitam degere, & tandem quoque via exinde egredi queant ejusmodi animalcula, quoniam, dum seminia ipsorum in hisce locis foventur & excluduntur, utique etiam insimul corpusculorum textura statim ita adaptatur & conformatur, ut citra ullam ab acrioribus istis humoribus alioquin facile eventuram læsionem, suum exinde nutrimentum capere, & tamdiu intra partium istarum fines remanere queant, donec ipsa natura quacunque de causa gravius forsitan irritata, auctioribus motuum gradibus corundem expulsionem & proscriptionem moliatur ac perficiat, hacque ratione & dysuriā stranguriamque illam molestam, & dolores istos intensissimos spasticos, exclusionem hancce præcedentes & concomitantes, una producat, vermis tamen ipsis ne tunc quidem ab omni culpa

culpa liberis, quippe qui pariter modo orificium vesicæ urinariæ corpore suo obturando, modo idem illud roden-
do ac fugendo, nervosam admodumque sensibilem ejus partem facile lacerare & ad convulsivam contractionem con-
citare, siveque & urinæ egressum inhibere & augendis doloribus istis; ob fibrarum maiorem abinde provocatam contractionem, occasionem suppeditare potuerunt. De reliquo mirum haud est, si in corporibus cæteroquin ad exterum adspectum sanissimis, vermium quoque proveniens tam in intestinis, quam aliis corporis partibus, vix tamen unquam adeo copiosus, uti quidem in subjectis, viscerum & humorum notabili quadam corruptione jam jam laborantibus, phthisicis, nempe & hecticis, obser-
vatur, cum vel ab extra eorundem seminia variis modis in ipsum corpus deferri, vel etiam ex particulari humoris cujusdam labe & vitio, (â quo etiam præsentem ægrotam non omnino immunem fuisse, prægressus fluor albus acrior, febrisque tertiana sub ingressum duplex, facile testantur,) intra illud generari & produci queant, prout hoc ex illorum exemplis, quibus vermium talis excretionis citra qualectunque aliud antegressum incommodeum, sub molesta saltem dysuria & intensioribus vesicæ urinariæ doloribus obtigit, colligere licet. Vid. *Ephemer. Academ. nostræ Decur. II. Ann. I. Observ. 77. & Anno VI. Observ. 31.* item *Decur. II. Ann. IV. Observ. 2.* ubi plures ejusmodi historiæ, è variis Auctoribus adnotatae, prostant.

(A. E. Büchnerus.)

OBSERVATIO V.

DN. JACOBI FRIDERICI MüLLERI.

Descriptio simplicissima & utilissima Ellip-
seos in plano.

Quemadmodum celebris Patavorum Mathematicus, *Joannes de WITT*, in præfatione ad sua *Elementa Curvarum linearum*, opera *Francisci à SCHOOTEN* edita recte arbitratus est, singulas curvas, cujuscunque sint generis, licet illæ omnino multipliciter ex varia corporum diversimode compositorum aut figuratorum sectione gigantur, infinitis quoque modis in plano generari posse, ipsarumque naturam & proprietates ex hac generatione multo facilius, quam ex corporum sectione, deduci; ita non immerito arbitramur, inter geometricas earum in plano descriptiones non simpliciorem solum præstare magis compositis, sed etiam geometricam simplicem potiorem habendam esse mechanica simplici. Voco autem mechanicam descriptionem eam, quæ lineæ generantes, seu figuræ generantes, genitæque secundario, h. e. per incessum unius super altera, vel motum unius circa alteram producuntæ lineæ, seu figuræ, significantur quidem ope Instrumenti, at non actu describuntur: Geometricam vero eam, qua lineæ seu figuræ generantes, secundarioque genitæ, præter motum generantium, qui per repetitiones earum designatur, æque ac primario gignenda, actu describuntur. Sic mechanica est descriptio Circuli, cum sit ope circini: Hic enim linea generans significatur quidem per distantiam unius cruris ab altero, sed eadem non describitur. Sic mechanica est descriptio Ellipseos, quando de-
termi-

terminatis focus, clavi in iis defiguntur, & his filum circumligatur axi majori dato æquale, immiso denique stylo filum extenditur, & circa clavos circumducitur. In hac enim Ellipseos designatione fila quidem lineas generantes significant, sed non exprimunt, seu describunt, & circumductio fili circa clavos infundit quidem attendentis ideam super incessus linearum generantium super se invicem aliquam, sed non nisi obscuram, non attendentis vero solicite plane nullam. At geometrica in plano descriptio est e. g. Parabolæ, quam habet *Jo. de Felden* in sua Geometria p. m. 40. ut scilicet ducatur linea recta, quæ bifariam dividatur, ex quo divisionis punto, utrinque perpendicularis in viginti partes æquales dividatur, ductisque per decem inferiores partes lineis parallelis, distantiaæ decem superiorum partium à punto divisionis rectæ dataæ, fiant hypothenusæ ad hasce parallelas ex eodem punto, quo facto Parabola per vertices horum triangulorum rectangularium sit transitura. Plures hujusmodi Parabolæ, Ellipseos & Hyperbolæ descriptiones geometricas, at non tam simplices, deprehendere licet in laudatis *Wittii Curvarum Elementis*. Per mechanicas autem, quas vocavimus, Curvarum descriptiones, multum remoræ injectum esse progressui distinctæ Curvarum tractationis, quis dubitet, cum pleraque ad inveniendas earum proprietates data, vel, si mavis danda, ab ejusmodi descriptionibus attentioni, vix ac ne vix quidem per momenti spatium & insuper obscure sistebantur, sic ut asseverare audeam, mechanicas halce Curvarum descriptiones haut multo plus facere ad detegendas earum proprietates, quam geneses earundem per corporum sectiones. Nos igitur nuper hanc rem meditati, Theoriam Curvarum ampliorem, ubi id officii aliquando ratio postulabit, Matheſi applicatae subministratur, non satisfaciente illa mechanica, in specie Ellipseos.

descriptione, neque ipsis geometricis, quas dedit Jo. de Witt, utpote non satis simplicibus, ponderavimus curatius notum istud Geometris Theorema, posse à quovis Ellip-
feos punto ad focos lineas duci, quæ axi majori sint æqua-
les. Cumque in hoc negotio idea trianguli ex figura in-
mentem incideret, collegimus, Ellipsin posse describi per
triangulum, cuius basis esset distantia focorum à se invi-
cem. Quoniam vero Ellipsis linea esset curva atque in se
rediens, facile succurrebat, triangulum constans, cuius la-
tera semper æqualiter se haberent, adhibendum non fore,
quippe quod moveri non posset, nisi cum basi, neque
aliud quid super linea recta incedens, descripturum esset
nisi aliam rectam, ei, super qua incederet, parallelam:
Concludebamus igitur, adhibendum esse triangulum, cu-
jus latera moverentur; basis vero in suo loco perseveraret,
latusque unum cresceret, decrescente altero. Porro Ellip-
feos intuitus nos docebat, quod, quia non esset curva va-
ga, & æquatio ejus in omnibus ejus punctis eadem, latus
crescens in ratione aliqua debeat crescere, adeoque etiam
alterum in aliqua decrescere. Quandoquidem autem El-
lipsis est curva proxime circularis, summaque rectarum ex-
utroque foco ad idem peripheriæ punctum quodvis ducta-
rum debet æqualis esse axi majori, latus unum cum cres-
cit tantum, quantum alterum decrescit, tum utrumque
crescit & decrescit semper secundum eandem differentiam,
adeoque tam in incremento quam decremente obtinebit
progressio arithmeticæ. Habemus igitur genesis Ellipseos
in plâno simplicissimam & propterea facilissimam: sit enim
datus vel assuntus Axis major A B & foci F f. Fig. 6. Tab. I.
Fiat triangulum æqui crurum super linea F f sumtis pro la-
teribus binis semiaxibus transversis A C & C B: Erit F e +
e f = A B. Ergo punctum e unum ex punctis peripheriæ
Ellipseos per Theorema commemoratum. Fac moveri la-
tera

teria hujus trianguli seu repræsenta motum eorundem per repetitionem trianguli secundum leges quas hic invenimus: Scilicet construe versus A triangulum super eadem linea Ff, cuius latus versus punctum e sit unitate majus, quam e f. seu latus dextrum præcedentis trianguli, latus vero versus punctum A unitate minus quam e F, seu latus sinistrum præcedentis trianguli; & erit $Fg + gf = AB$. Ergo punctum g unum ex punctis peripheriæ Ellipseos. Porro construe triangulum super linea Ff, cuius latus versus punctum A sit duabus unitatibus minus, quam latus Fe trianguli Fef, minus una unitate latere Fg trianguli Fgf, latus vero versus punctum g seu e majus duabus unitatibus, quam latus fe trianguli fef, & majus una unitate latere gf trianguli fgF: Et sic quoque $Fh + hf = AB$, consequenter punctum h unum ex punctis peripheriæ Ellipseos: & hac via progredere tam diu versus A, donec latus trianguli sinistrum tegat lineam AF & teget latus dextrum etiam lineam Af adeoque erit $AF + Af = AB$, consequenter punctum A unum ex Ellipseos punctis. Posteaquam vero triangulum in punto A in se recidit, evolvetur illud deinceps, ubi alteram dimidiæ Ellipseos partem super Ff triangula construendo iisdem legibus, descripseris. Quum etiam triangulum Fef sit æquilaterum, adeoque Axis AB latera bina conficiens, in duas partes æquales divisus, per leges vero inventus duo triangula æquilatera super linea Ff in eadem dimidia Ellipseos parte obtinere nequeant; patet, quod, ubi movendo latera triangula, Fef versus punctum B processeris, æque ac in motu versus A unum latus crescere, alterum decrescere debeat; cumque Ellipsis sit curva in se radiens, latus versus punctum e crescere, illud vero versus punctum B decrescere secundum eandem semper differentiam, donec tandem latus dextrum tegat lineam FB & sinistrum lineam FB ubi iterum $fB + FB$ erit

erit $\equiv$ AB, consequenter punctum B unum ex Ellipseos punctis. Itaque in nostro schemate incipiendo à punto B per punctum e versus A, concipientes triangulum ita motum esse, habebimus progressionem lateris crescentis hanc, 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. decrescentis, ab eodem puncto B inchoando, 13. 12. 11. 10. 9. 8. 7. 6. 5. 4. 3. Q. e. d. Quodsi nunc vacaret, aut de amplioris loci heic occupandi licentia nobis constaret, possemus non saltim ostendere, quam commode per hanc Ellipseos genesin proprietates ejus tam cum calculo Algebraico, quam sine illo evolvantur atque explicentur, neque minus quæ curvæ illæ sint, cum Ellipsi primario genita & quæsita concentricæ, quæ per intersectiones laterum triangulorum generantium ortæ sunt, & quomodo illæ tam ad se invicem quam ad Ellipsin primariam se habeant, quid denique illud involvat, quod eo plures ejusmodi curvæ generentur, quo pluries repetitur triangulum, vel quo plura peripheriæ puncta inveniuntur: sed etiam facile esset, demonstrare geneseos hujus simplicitatem talem, qualis possibilis est, eandem conferre cum genesi ceterarum curvarum, & inde eruere, quænam ex illis ad construenda problemata commodius adhibeatur. At quoniam constitutum nobis est, alia vice inquirere in Ellipseos quadraturam facilem, ope hujus geneseos, methodumque ducendi tangentes ad eandem & transmutandi illam in alias curvas lineas; contrahimus jam vela, eadem tunc pertractaturi, Lectori studia nostra enixe commendantes.

(Gieffa Augustam Vindelic. d. 29. Decemb. Ann.
1729. missa.)

OBSERVATIO VI.

DN. D. GODOFREDI OBSTII.

De

Sphacelo dorsi.

Georgius Tschiert, qui Nobili cuidam fœminæ à servitio est, ætatis annorum 47. scorbutico-cacochymicus, per 15. annos dolorem quendam, parvis subinde pustulis stipatum super osse sacro (forsan aliquando gonorrhœam passus) percepit. Mense Augusto anni currentis lassitudine, horrore & æstu cum deliriis corripitur. Balneator quidam venas raninas aperit, atque pulvres & essentias (procul dubio opiatas) pro somno conciliando propinat, sed absque symptomatum mitigatione. Et quoniam post somnum gravius delirabat, cuperbitulum capiti admoveret eum repetita scarificatione. Altero die post apoplexia corripitur miser, cum aphoniam & motu abolito; pro qua curanda vesicatorium applicat auchæ, & sic dimittit ægrum Chirurgus. Decimo à morbo die uxor ejus locum dolentem inspiciens tumorem fuscum ichorem plorantem, super osse sacro offendit, qui hinc ruptus abominandum spirabat foetorem. Accersitus tum ego abscessum ingentem invenio, qui musculos semi spinatum, lumborum sacros, glutæum &c. occupabat, cuius peripheria 8. diameter 4. pollices æquabat, & versus musculum dorsi latissimum cavitatem ad digitii unius longitudinem formaverat. Odor acidus & foetidissimus vix perferrri poterat, & delirium, postquam loquela aliquatenus restitura fuerat, per intervalla adhuc continuabat, præterea prope parotidem dextram tumor comparebat, ovum anserinum magnitudine æquans. Mox parari jussi decotum

Etum mundificans, ex radice gentianæ, ari, aristolochiæ rotundæ, foliis nicotianæ, cum melle rosarum; altero die præscripsi potionem laxantem, hinc pulveres ex antimonio diaphoretico, lapidibus cancerorum, succino & cinnabari nativa, item spiritum bezoardicum Hoffmanni, & decoctum ex radicibus Chinæ, Salsaparillæ, scorzonerae, polypodii, herba cardui benedicti, & semine foeniculi. In cavitatem injectiones fiebant ex oleo caryophyllorum cum spiritu vini rectificatissimo. His continuatis caro putrida separabatur, odor fœtens cessabat, tumor glandulæ parotidis resolvebatur. Peracta mundificatione balsamica applicabantur ex terebinthina, melle Chelidon, lapide calaminari, myrrha, succino, foliis nicotianæ & vitello ovorum. Sic suppuratio bene succedebat, symptomata evanescebant, appetitus restabat. Interim videtur anguis in herba latere. Pedes enim aliquatenus timent, & homo iste ventri incumbere semper cogitur. Talem medendi methodum balneatores servant, capitis curam habentes, dum posteriora laborant.

(*Ex literis Freystadio d. 21. Septembri An. 1720. Lipsiam ad b. Dn. D. Ettmüllerum missis.*)

OBSERVATIO VII.

DN. D. JOH. ADAMI LIMPRECHTI.

Restitutio Cachectici post duorum pilorum, situ obductorum, ex pharynge extractionem.

Anno præteriti seculi septuagesimo octavo Lutetiae Parisiorum, ubi tunc temporis Medicam Praxin exercet, accedebat me Westphalus quidam, sartoris cuiusdam

cujusdam Galli famulus, viginti circiter annorum, qui de variis cachecticis symptomatibus conquerebatur & inter haec præcipue de anorexia chronica. Diversa alterantia non minus ac evacuantia medicamenta morbum hunc vix mitigare, ne dum tollere poterant, usque dum post aliquot hebdomas, cum tempore matutino eum visitarem, chartulae tectos mihi porrigeret duos pilos, quorum unus superabat dimidiam, alter fere ad integrum longitudine sua accedebat ulnam Parisiensem, utrumque vero situ obductum. Quos se, ex somno nocturno expergefactum, præviâ quadam titillatione, ex faucibus suis extractis, referebat. Hisce extractis melius se habere in dies & cœpit & sensit. Appropinquante, vere, jussi, ut peteret Galliæ interioris partes, reliktâ Lutetiâ, observaverauim enim Medicos Gallos in cura morborum chtonicorum eodem uti consilio. Circa autumnum ejusdem anni avocor à prandio per quandam ex domesticis nostris, qui mihi indicat, adesse peregrinum aliquem, qui mecum colloqui desideraret. Hic me accendentem prolixa gratiarum actione, linguâ Germanicâ prolata, excipiebat, pro sanitate à me ipsi quondam restitutâ. Apparebat autem hic homo, ex agro Aurelianensi redux, adeo florida constitutione, ut vix ac ne vix quidem credidisse, eundem fuisse Germanum, sartoris Galli famulum superius descriputum, nisi certissimis indiciis omnem mihi dubitationem ipse exemisset.

(Berolino d. 23. Sept. 1730. Lipsiam
missa.)

OBSERVATIO VIII.

DN. D. JOH. ADAMI RAYMANNI.

De Artemisia alba fomitis loco optime
adhibenda.

Cum seculo superiori, *Hermannus Buschoopus*, Ecclesiæ in urbe Batavia, quæ Belgarum in India est *Pri-maria*, Pastor, Moxam Sinensem, tanquam certissimum podagricorum dolorum solatium, Europæ primus debuccinasset, certatim in Germania, quæ novi hujus *Nepenthes* admiratione perculta stupebat, Medicorum præcipui, in veram exoticæ medicinæ, magna cum contentione animi æmulantes, inquirebant originem, præcipue cum Encomiastes illius sive animo, sive, quod vero quam simillimum est, simulate, ut scilicet ignoto remedio, (minuit quippe notitia famam,) majorem conciliaret gratiam, & grandius simul constitueret pretium, non satis sibi eandem perspectam esse, palam profiteretur; donec tandem sagaciorum nonnulli, foliis quibusdam ex Sinensi huic lanugini adhaerentibus & oculo armato conspectis, Artemisia progeniem illam esse, dignoscerent; & postea Societas Batavo-Orientalis Proto-Medicus, *Cleyersus*, Moxam hanc revera nil aliud, quam Artemisiæ albæ esse autoptes confirmasset, & omne dubium sustulisset. Eviluit vero paulo post, deperdita novitatis gratia, prout fieri assolet, præsertim ubi promissis non responderet constanter effectus, tantopere laudati arcani hujus farina, ita ut nostra ætate aliquem tantum inter cauteria actualia locum obtineat Rudis interim harum partium plebecula, quæ circa Tibiscum, maxime in late patentibus paseuis, integros annos

annos bubulcitare consuevit, vel circumfodiendis vicinis
vitiferis collibus operam suam locat, casu, nec enim scio,
quo alio magistro, Artemisiam, præter urendi potentiam,
ignem simul concipiendi facilitatem habere maximam, edo-
eta, fomitis seu lucubri loco eadem non male utitur; nec
operosam aliquam præparationem, sicut Sinenium Moxa,
requirit, sed contenta est exsucca Artemisiae albae folia, ad
corticis exterioris separationem, manibus negligentius con-
terere, ita ut, interior nativa promineat lanugo, excussam-
que deinde ex silice scintillam prompte excipere possit.
Raptâ hoc fomite flammâ, necessarios partim instruunt
ignes, partim nicotianam, quo more nunc passim rece-
pto, longi temporis tædia curasque fallere, vel duri etiam
laboris molestias levare famemque obtundere solent, incen-
dunt. Sic peregrina fuco novitatis dum se commendant,
plus justo admiramus; domestica vero cum nobis sor-
deant, despiciendo perperam negligimus.

OBSERVATIO IX.

DN. D. JOH. ADAMI RAYMANNI.

Abscessus Omenti Historia & Diagnosis.

Adeo commode curateque humani corporis machi-
nam construxit incomprehensibilis ac ineffabilis Om-
nipotentis sapientia, ut, non obstante ejus naturali
ad corruptionem putredinosam inclinatione; illa tamen, li-
bera duntaxat minusque impedita circulationis sanguinis
lege, hincque dependentibus actibus se - & excretoriis, sa-
nis durabilis deprehendatur. Simulac vero laudatus flu-
idorum circulus vel ob proprium, vel alienum vitium, via-
rum

rum nempe inhabilitatem, decenti non succedit ratione, pedissequos statim habet non secretionis & excretionis solum defectus, sed & innumerarum humorum stagnationes, stases & corruptiones, quid? quod ipsam denique mortem. Quemadmodum vero circulationis humorum actus & inde pendentes se- & excretiones in interioribus præfertim corporis peraguntur visceribus; ita memorata jam mala his cumprimis in locis oboriri consueverunt, quo respectu generalem morborum divisionem propositurus *Hippocrates Lib de Arte* rectissime judicat: Morbos esse partim non obscuros, eosque paucos, partim vero non manifestos, eosque multos; qui enim ad internas corporis partes vergunt, obscuri, qui vero ad corporis erumpunt superficiem, aut tumorem faciunt, manifesti: sui enim copiam faciunt tunc visu, tunc tactu, ut eorum durities & molitiae sentiantur. Omnino itaque esset optandum, ut omni studio decenti que inq[ui]beta interiorum abscessuum historiæ scriptis mandarentur, eorumque decursus, quantum fieri posset, manifestaretur, ad obtinendum hac ratione habitum sufficiemt, partim illorum præsentiam conjecturando dignoscendi, partim illis feliciter medendi; laboris namque profecto multum, & profundior oeconomiaæ actuum vitalium cognitio & acre ingenium requiritur, si in abscessuum interiorum diagnosis hallucinari & turpiter nos dare nolumus. Quam ob causam recte desiderat *Hippocrates*, ut, qui tales morbos occultos pervestigaturi sunt, ad industriam recte sint à natura comparati; neque enim sine multo labore & longo tempore oculis cernuntur & cognoscuntur: quæ namque oculorum obtutum effugiunt, ea mentis acie comprehenduntur. Et quoniam in specie varia reperiuntur in abdomen viscera, hac præfertim abscessuum abdominalium diagnosis premitur difficultate, ut maxime in morbi principio locus & sedes abscessus plerumque cognitu fe-

tu fere sit impossibilis; immo sub ipsum etiam morbi existum, nisi anatomica sectione fiat investigatio, morbus manet obscurus, dubius & conjecturalis, ad quorum classem sequens etiam *abscessus Omenti* historia referri meretur.

Primarius hujus civitatis civis, 68. annos natus, temperamenti sanguinei & habitus corporis obesioris atque crassi, pro aetatis ratione non modo nullum sanitatis suæ detrimentum sentiens, sed & satis bonum ac vividum præferens vultum, die 5. Julii, post, circa noctem cœnæ loco, adsumta ova ad duritiem cocta, aliquali corripiebatur horrore cum insequente calore, quem punctionis comitabatur dolor, in dextro hypochondrio se exacerbens, sub inspiratione, præprimis profundiori, vel tussi fortiori, exacerbatus. Cum igitur in ova adsumta omnis devolveretur culpa, & alvus hucusque fuisset obstruta, foliorum sennæ infusum, cum fale anglicano, sequenti die in usum trahendum, ordinabam, quod, licet decentem ederet effectum, nihilo tamen minus sub dextro hypochondrio ægrum affligentes dolores capiebant incrementum, & instituta curatiori loci affecti exploratione, tactu percipiebatur tumor, sub costis & inter os Ilei versus spinam dorsi hærens, ad cuius resolutionem ac discussionem promovendam, cum patientis ante aliquot annos hæmorrhoidibus, hactenus licet absque ullo sanitatis præjudicio obstructis, laborasset, sufficientem in pede administrandam venæsectionem suadebam, & insimul appropriata topica, unctiones spirituoso-saponatas, sacculos resolvendo - discutientes commendabam. Postquam vero nocturni caloris febrilis paroxysmi indefinenter una cum sudoribus nocturnis, orisque fuscitate continuabant, æger solida fastidiebat alimenta, ejusque facies admodum subsidebat, præterea, superato decimo quarto morbi die, memorata intumescens notabilior reddebat, & præsertim servato situ erecto, spirituque

profundius tracto, tactu percipi poterat, absque tamen notabili doloris augmento; convenientibus topicis suppurationem promovere & ad exteriora vocare allaborabam. In latere affecto decubitus crebat molestias atque dolores, in sano vero, ob insequentes anxietates, erat fere impossibilis, quam ob causam æger situm observare supinum absolute cogebatur. Alvum satis torpidam ac tardantem interdum partim clysteribus, partim sale anglicano referare & incandescenciam febrilem pulveribus nitroso - cinnabarinis lapid, cancr. citratis remixtis, compescere studebam: interea vires de die in diem minuebantur, & 28. Julii spontaneus sequebatur vomitus bilis crasse viridescentis copiosioris, urina haetenus saturate rubra sedimentum mucosopurulentum demittere incipiebat, & per alvum recrementa flavescentia biliosa, præternaturalem foetorem spargentia, deponebantur, quo tempore tumor non amplius adeo distincte, ut antea, tactu percipi, & citra omnem sensationem molestam fortius comprimi poterat. Die 1. Augusti post prægressum frequentiorem horrorem transitorium, conquerebatur patiens de vehementibus doloribus in regione hypogastrica, sub quibus virium prostratio una cum anxia ac suspiriosa respiratione magis magisque augescebat, & altero die placida mors æcumnosæ vite filum abrumpebat. Relicti scire desiderabant, num secundum meum adserendum revera in abdomine lateret apostema, eaque propter defuncti cadaver cultro subjiciebatur anatomico, ubi statim, abdomine aperto, abscessus in omenti duplicatura, hujusque portione intestinali, à RIO LANO ita dicta, obtutum incurrebat. Includebat materiæ saniosæ, consistentiæ mediocris non foentis, albæ, libras tres; abscessus latera penitus erant callosa, & ad renalem regionem & spinam dorsi, sive vertebrales lumborum, pertingebat, ubi inflammationis gangrenæscens indicia, ut &

ut & in intestini coli portione (unde ultimi dolores circa umbilicum suum forsitan traxerunt ortum) occurrabant. Reliqua abdominis viscera cuncta nulla labe contaminata offendebantur, nisi quod in vesicula fellea admodum levis flavescens, nucem juglandem magnitudine referens calculus, una cum duobus aliis minoribus, totam vesiculæ felicet, parum bilis adhuc continentis, cavitatem replentibus, reperirentur.

Hujus autem abscessus callositas, me etiam non monente, unicuique argumenti loco esse potest, illum minime, durante hoc ultimo morbo obortum esse, sed jam dum hoc in loco altas tacito egisse radices; cuius præcipua, me judice, causa existere potest casus beate defuncti, è scala lapidea descensuri, in hypochondrium dextrum, sex abhinc annos passus, quo laudata regio tam vehementer contundebatur, ut satis diu de ea quereretur; aliquo temporis intervallo post nullam fere quidem sentiebat molestiam, habitus tamen corporis parum decrescebat, pro cuius vero causa minime prægressum casum, sed approximans senium multosque duros labores agnoscebat. Hujus autem casus culpa forsitan contigerit, ut tumor quidam steatomatus in omento, quibus suscipiendis & fo-vendis hæc pars ob ibi hærentem pinguedinem atque follicularum copiam aptissima est, sit enatus, ac propter partis insensibilitatem & functionis ad actus vitales minus necessarii rationem, teste & insensibiliter auctus, usque dum oborta inflammatione ac suppuratione sensibilior fuerit redditus: & cum ejusmodi tumorum ea sit indoles, ut vel plane non vel saltem difficulter & successive subeant suppurationem, facile hinc liquet, quare hic, de quo sermo est, tamdiu duraverit, præprimis cum omnes promiscue suppurations in æratis provectionis subjectis tardius perficiantur, quam in junioribus, nec non omnes tumores, quo magis

magis ab umbilico sint remoti, eo tardius ad maturationem pertingere soleant; & quoniam satis tenera cetero-quin omenti membrana, aliarum ad instar membranarum, ut pleuræ, pericardii, peritonæi, ejusmodi in statu morbosso triplo vel quadruplo crassior, quam in statu est naturali, euadere solet, mirum non est, qua ratione laudata omenti membrana materiam purulentam absque actuali in abdominis cavum effusione, inclusam servare potuerit, præsertim cum abscessus parietes contraherent callositatem, puris in vasa & sanguinis massam resorptionem impudentem, unde quoque vix sensibilem corporis contabescientiam efficere potuit; sicut etiam eadem ex ratione varia latentia viscerum apostemata, ut & ipsæ pulmonum vomicæ per aliquot annorum intervallum, absque notabili sanitatis incommodo, circumferri solent.

Quod autem de reliquo sedes hujus abscessus in ipso abdominis cavo, minime vero in hujus musculis fuerit, ut interdum fieri consuevit, prius utique scire poteramus, quam sectio institueretur, partim ex figura tumoris rotundo-oblonga, partim ex contactu minus doloroso, hærente namque intra musculos abscessu, figuram acquirit eorum situi & ductui conformem, cutis præterea adeo tensa est, ut digitis pressa cedere nesciat: non minus tumor tamen faciliter explorari & contrectari potest, cum notabili tamen & admodum sensibili dolorum augmento.

Neque etiam ullo modo præsumi poterat, quod hepatis abscessui locum atque focus præbuerit, non tam, eam ob causam, quia tumor extra hepatis locum sub costis erat depresso, cum satis superque constet, molem hepatis in statu præternaturali haud raro tantum capere incrementi, quantum toti hypochondriorum intercapedini, imò maximæ abdominis parti occupandæ sufficit, ut SPIGELIUS, SCHENCKIUS, HILDANUS, BARTHOLINUS, & Academias

demiæ nostræ Ephemerides, suo corroborant suffragio; nec quod tumor semilunari non gaudebat figura, hepatis alioquin propria, quia pro diversitate vomicatum hepaticarum figura sæpius admodum variat, sed potius, quod nullis grauioribus doloribus, respirationis atque vomitus vitiis, nullis anxietatibus atque spasmis præcordialibus, & præprimis nulla faciei decoloratione, erat stipatus. Præsente namque notabili hepatis vitio, bilis quoque turbari secretionem, indeque malum corporis habitum & faciei, aut ad minimum tunicæ oculorum albugineæ, corruptelam icteritiam certo certius subsequi necesse est; hinc etiam in dignoscendis hepatis & musculorum abdominis abscessibus, qui alias, præsertim si sub musculis rectis, ubi cum sterno junguntur, sedem abscessus habeat fixam, in morbi principio difficulter à se invicem distingui possunt, hoc signo GALENUS, & post eum VALERIOLA, BARTHOLINUS, aliique plures, rectissime usi sunt, qua de re memorabile exemplum relatum apud HOLLERIUM extat.

In intestinorum canali quidem abscessus præsentia è tumoris loco diuinari potuisset, nisi dolorum graviorum & excretionis symptomatum absentia contrarium docuissent. Nulla igitur pars præter omentum & mesenterium, supererat, ubi abscessus sedes & focus erat quærendum. Jam vero, RIVERIO teste, tumorum omenti ac mesenterii ab invicem dijudicatio incredibilibus fere premitur difficultibus, & vix ac ne vix quidem obtineri potest, quoniam utrumque tam manifesta sensibilitate ac functionibus notabilibus, è quarum læsionibus alioquin affectuum notitia erui potest, non est præditum, attamen posteriores, si cum primis intestinis sint propiores, plures dolores, & propter distributionem massæ sanguineæ per vasæ mesenterica sufflaminatam, sensibiliorem nutritionis defectum hinc malum corporis habitum, progernerant quam priores, nec eorum

exploratio ob situm profundiores tam facile succedit, nisi anteriora versus magis spectant; cum ē contrario priores, quia sub peritonæo immediate hærent, tactu facilius explorari queant. Interea omnino certum est, quod utriusque partis abscessus latentes non nisi ex eventu demum, vel post mortem innotescant, & nisi hoc in subiecto anatomica cadaveris sectio rem extra dubitationis aleam posuisset, certo definire non valerem, quænam harum partium pro vera abscessus sede sit habenda.

Omentalium autem horum abscessuum eventus plerumque lethalis existit, quoniam materia purulenta non in intestinorum canalem, ut ex mesenterio, derivari potest, cum nullum, recte annotante SENNERTO, intercedat venis cum excretoriis commerceum, nisi tumor, accrescendo peritonæo, ad exteriora feratur & sectioni pateat, id quod vero, cum tumori spatum ad interiora magis quam ad exteriora, ubi majorem à musculis sentit resistentiam, crescendi sic sufficiens, raro contingit. HILDANUS equidem in ea versatur opinione, quod, quemadmodum hydropicorum aquæ ex abdomine per alvum & urinam interdum exitum nanciscuntur, ita etiam materia abscessuum omentalium per has vias, secundum *Sect. VII. Aph. 54.* exitum obtainere posset; ast hocce ejus suppossum experientia nondum satis suo comprobavit suffragio, & cum materia purulenta ob ejus consistentiam magis sit ad secedendum per has vias inhabilis, quam hydropicorum aquæ, sufficientem de eo dubitandi habemus rationem. An vero rupto abscessu, & diffuso in abdominis cavitatem pure, hoc per umbilicum aut intestina exitum acquirere nequeat, definire nolo, certissime tamen sum persuasus, quod prius quam hoc perficiatur, citius mors, quam sanitatis restitutio expectanda veniat.

De reliquo apostematis sectione vel apertura artis medicæ

dicæ honorem in discrimen adducere, merito hoc in ægro dubitavi, & post mortem detecta abscessus conditio me plane confirmavit, quod minus opportune fuisset instituta, enim vero cum is peritonæo non esset accretus, pars quidem materiæ purulentæ exitum obtinuisse, reliqua vero in abdominalis cævum secessisset, lethali paulo post subsequo eventu. Melius autem est, ut qui servari non potest, si natura suo facio perire, ne Medica videatur periisse ope.

OBSERVATIO X.

DN. D. JOH. ADAMI RAYMANNI.

De enormi hæmorrhagia levem linguæ læsionem excipiente.

QUOD interdum intempestiva raninarum, in morbis præsertim acutis, sectione, adeo impetuosa, optimis etiam ac probatissimis ischæmis difficulter vel plane non sedanda, ægrumque neci tradens producatur hæmorrhagia, me etiam non monente, è variis celeberrimorum Medicorum observationibus tam notum est, quam quod notissimum; quod autem levis quoque linguæ læsio ejusmodi farinæ hæmorrhagiam pertinacem inferre valeat, sequenti sum probaturus exemplo: Vir generosus, temperamenti sanguinei atque plethorici, sodalitio ad genium suum comparato ac convivio intererat, & cum frustum acipenseris appositum haud mediocriter illum juvaret, accidebat, ut inter sermocinandum lingua sua circa lineam ferre medianam prope apicem, vel hujus piscis spina, vel, quod potius ex linguæ cicatrice satis notabili relicta coniatio, dentibus cariosis atque fractis, quibus ejus maxillæ erant instructæ, & quibus inter loquendum & mastican-

dum linguam ex improviso interposuerat, laderetur, quo facto, sanguis in instanti tam large prorumpens ulteriorem alimentorum ac potulentorum adsumptionem prohibebat. Ab initio hunc quidem casum flocci faciebat, cum vero remediis domesticis & inter alia acerrimo aceto hæmorrhagia sedari non posset, Medici cujusdam in vicinia degentis auxilium implorabat, qui varia quoque ischæma, tam pulverulenta, quam liquida & spirituosa rectificatissima, linteo carpto applicanda, imo in ore tenenda, sed in cassum adhibita, ordinabat, quin potius hæmorrhagiam hæc reddere graviorem videbantur, ita ut suffocationis metu totam noctem insomnem transigere & linguae hæmorrhagiam tranquillo ferre animo coactus fuerit. Altero mane quidam amicorum suorum, illum casu visitatum veniens & in prædicto statu eum cernens, involutis mappulâ sicca digitis vulnusculum ad tempus valde comprimere suadet, in memoriam revocans, cœptæ cuidam olim se interfuisse executioni & hac occasione vidisse, quod maleficus hæmorrhagiam, linguae mutilationem excipientem, suo, quod ad manus erat, strophiolo, quo residuum linguae portionem arripiebat, & ad tempus comprimebat, cohibuerit. Æger hoc exequebatur consilium, & sanguine coagulato, mappulæ appressæ ope accumulato, ultiorem effluxum impediente, singulari patientis solatio fons hic sanguineus exarescebat. Cum autem illi patientia, diutius apprimere mappulam, excideret, & hanc, non ut par erat, removeret, rupto sic aggere, dicta ratione hæmorrhagia recrudescebat, quo facto, rursus ad mappulam confugiebat, hujus adminiculo scaturiginem obturabat, & circa ejus, mediante sanguine subsistente atque coagulato linguae fortius adhærentis, remotionem plus patientiæ atque modestiæ adhibebat. Interim perhibet, hac hæmorrhagia quidem plus duarum librarum sanguinis jactu-

jacturam fecisse, nihilo tamen minus hac ratione majorem omnium membrorum activitatem præter spem se reportasse.

Hanc igitur hæmorrhagiam ab inficto venæ vulnusculo suum sumfisse ortum, nullum est dubium, quod vero tanto impetu tam diu duraverit, id quod post ejusmodi venularum, quibus lingua est prædita, læsiones raro contingit, forsitan ingurgitato vino, quod hoc in subjecto plethorico massam sanguineam in orgasmum rapuit vehementem, adscribendum est; qua de re notatu dignum mihi notum est exemplum: Aliquot nimirum abhinc annis vir quidam generosus, ob nimiam vitæ intemperantiam, frequentiores & continuas fere comedationes vertigine, artuum tremore, loquendi & ambulandi impotentia, afflictus, meum implorabat auxilium; cui etiam, præmissa generali venæsectione, raninas aperiendas curabam. Sedato igitur ex his sanguinis profluvio, patiens prandium sumens, genio liberius indulgere volebat, hincque largius, more consueto, vino se onerabat. Absoluto prandio, sanguis ex raninis denuo prorumpebat, & quamvis & Chirurgus omnes in sistendo sanguinis fluxu intenderet nervos, & notissimum illum atque probatissimum sanguinem sistenter fungum, quem crepitum lupi vocant, in usum trahebat, nihilo tamen minus ad vesperam usque durabat hæmorrhagia, quo tempore, ob metum, ne vita cum sanguine profunderetur, accersitus, raninas circa incisionis locum volvella ad tempus comprimebam, qua denique ratione factum ut hæmorrhagia penitus fisteretur, minimeque recrudesceret; hanc autem vino acceptam esse referendam, nemo forsan in dubium vocabit.

OBSE^RVAT^IO XI.

DN. D. JOH. ADAMI RAYMANNI.

Historia febris continentis hæmorrhagia na-
rium & sudore judicatæ.

Est cuilibet rei suum tempus, est tempus nascendi & moriendi, sapientissimo regum Ecclesiaste judge, cuius effato jure meritoque subiecte licet, est etiam tempus ægrotandi & convalescendi. Experienciarum namque testimonio constat, suum non solum morbis esse tempus certum statumque, quo discruciare solent mortales, sed & eosdem secundum differentias suas etiam servare distinctas quidem, sed simul exquisitas & definitas periodos, ac paroxysmorum, imo principii, augmenti, status & declinacionis tempora, quæ in Medicorum scholis alioquin *morborum* salutantur *ætates*: quoniam sicut hæ vitam, ita & illa totius morbi durationem in suas dispescunt partes. Summo hæc tempora Medicinæ antesignani advertebant studio, eo quod ex eorum successu & conditione morbi non solum eventum probabiliter conjicere, rationemque victus competentem eruere poterant, sed & eo ipso medicamenta febrium paroxysmis accommodandi facultatem obtinebant, id quod quasi ipsorum effectus & utilitatis existit anima. Singulari non minus cura attendebant ad molimina, motusque criticos in morborum statu plerumque se exserentia, ceu vitæ necisque arbitros, quo fiebat, ut posteritati utiles, imo in praxi medica summe necessarias regulas, hac de re consignatas, relinquere valerent, quibus in primis HIPPOCRATES præ reliquis haud mediocrem sibi procuravit famam.

Ast quo factum sit fato nescio, quod eximia hæc scien-
tia usque adeoque pessum iverit, ut Medicorum scholæ
crisium quidem nomen retinuerint, ipsam vero rem fere
totam oblivioni tradiderint, quam etiam ob causam me-
dendi methodus cœco ductu ac temerario ausu institueba-
tur, absque ullo habito respectu temporis universi morbi,
multo minus paroxysmorum, tantum abest, ut molimi-
num excretionem & translationum criticarum haberetur
ratio. Invaluerat mos, statim in morbi principio calidis-
sima ita dicta bezoardica ægris propinandi, atque sudori-
ferum injungendi regimen, quibus, præsente humorum
eruditate, ubi orgasmi & metaptoes per se contingere
consueverunt, natura proritabatur ad præmaturas excretio-
nes instituendas, quemadmodum igitur hoc morbi tem-
pore omnes, etiam sua sponte evenientes excretiones non
possunt non suspicionem movere, sic tantum abest, ut vi pro-
ductæ in ægri levamen vergant, ut potius pristinæ ejus sani-
tatis recuperationi magno sint impedimento, quoniam illum
necessariis defraudant viribus, totumque morbi typum in-
vertunt ac degenerare faciunt: Vel si ejusmodi coactum
regimen nulla excipit sudoris excretio, ut plerumque usu
venire solet, in subjectis præsertim plethoricis, hinc oriun-
tur vehementes sanguinis exagitationes, rarefactiones, con-
gestiones, restrictiones & depositiones humorum crudo-
rum, modo versus caput, unde phrenitides, modo versus
pectus, unde peripneumoniae & pleuritides, nunc in abdo-
mine, hinc consurgunt hepatitis, splenitis, inflammatio
ventriculi aliarumque partium, SYDENHAMO, BAGLI-
VIO & Celeb. STAHLIO testibus. Quodsi præterea ejus-
modi medela intertempestive administretur, hoc est, sub ip-
sis paroxysmorum exacerbationibus, in enormem massa
sanguinea rapitur turgescientiam & exæstuationem, quam
laudata periculosa mala eo facilius atque citius à tergo in-
sequun-

sequuntur. Multo luculentius suæ ignorantia, in crisiū doctrina Medicus edit specimen, si decenti ratione molimina vel excretiones, criticas & symptomaticas atque morbosas à se invicem discernere nescit, & modo crisiū antecedentia & concomitantia symptomata illi terrorem incutient, ut motus hosce mere morbosos credat, imo omnes intendat nervos ad eos sedandos, & si vel maxime opiatis id fieri deberet; modo vero acrisias excretionesque symptomaticas censet salutares, & restagnante, fatigcentibus viribus vitalibus, circa cor sanguine, cum respiratione anxia, suffocativa & sonora in mortis faucibus versantem ægrum grata quidem, sed vana spe mox futuræ reconvalescentiæ lactat, quid? quod, ne otiosus videatur esse spectator, clysmatis vel gargarismatis injectione aliisque ejus farinæ non necessariis & nullius usus remediis, illi opem ferre studet, qui tamen mox cum summo artificis artisque simul opprobrio fatis concedit.

Quid itaque mirum, si ejusmodi perversa medendi methodus nullas genuinas, completas & perfectas crises, sed harum loco varia incompleta, anxia & heteroclita molimina fatalesque metaptoes & metastases subsequuntur. Hinc etiam in plebejis & inferioris conditionis hominibus, operosam medicationem instituere & sumptu sustinere non valentibus, sed naturam sibi relinquentibus, saepius quam in magnatibus & ægrotantibus, suæ sanitatis curam pluribus Medicis committentibus, constantium & salutarium crisiū evenientium ratio conjectu difficilis non est, qua de re BAGLIVIUS *Prax. med. Lib. II. Cap. XI.* legi meretur. Grandiloquus ampullasque projiciens HELMONTIUS non veretur quidem acutorum crises Medicorum dicere actores judicesque, quippe contra illos testantes, quod omnem morbi labore naturæ demandassent, & ad ægri reconvalescentiam, ut tamen ex ejus sententia fieri deberet, nihil contum.

contulissent, nec cooperati essent; hinc etiam vitio verrit Medico rationali, quod ad crises attendat & observeat. Verum enim vero, quem ejus jactantia & verba fugiunt sesquipedalia? & quæ testimonia è contrario extant, quod præ aliis Medicis, naturæ intentiones & inclinationes sedulo advertere consuetis, feliciores in praxi habuerit successus? conferatur saltem BECCHERI effatum, *Physic. subterr. Lib. I. Sect. 4. Cap. I.* legendum, ex quo sufficienter adpareret, quod Bruxellis, ubi medicinam fecit, nihil unquam miraculosi præstiterit. Arti quidem salutari omnis synergia deneganda non est, maximum vero momentum in naturæ positum est energia, & sua omnino radiat veritate jam laudati BAGLIVII sententia *Lib. I. p. 67.* naturam scilicet sui consciam magis proficere crises moliendo, quam Medicos suis remediis; in nullo namque morbo, teste CORNEL. CELSO *Lib. III. C. 1.* plus sibi fortuna vindicat, quam ars, (nec ars etiam plus, quam natura,) repugnante quippe natura nihil medicina proficit. Quo igitur Hippocraticæ doctrinæ, de criticis acutorum motibus & solutionibus, usum, Medicis in sua minus versatis arte ostendam, eosque illius utilitate ad hanc rem penitus investigandam incitem, sequentem febris continentis historiam, observationibus quibusdam comitaciam illustratamque, delineare volui.

HISTORIA MORBI.

Eques Germanus 21. annos natus, ex Comitis Sacri Romani Imperii prosapia oriundus, cui uno abhinc anno sub Imperatoris exercitu militanti, hospitium Caschoviæ erat assignatum, teneroris texturæ, habitusque plethorici, cuius intuitu illi hac juvenili ætate jam aliquoties vena erat secunda, circa Augusti initium, prægresso nimio vini nostratis generosi atque dulcis potu, quem refrigerandi cra-

pulamque discutiendi fine equitatio & deinceps ambulatio, per urbis plateas in seram usque noctem protracta, excepserat, corripiebatur febri quidem primo intermitente, post alterum vero paroxysmum in continentem degenerante. Ob nauseam & amaritatem cum vomendi conatu a primo statim paroxysmo Medicus illi propinabat emeticum, cuius virtute sat copiosam bilis quantitatem rejiciebat, & quoniam febris cum respiratione anxia & oppletiva continua faciem pra se ferebat, insuper quoque media na incidebatur vena, cuius apertio nem magnum quidem respirationis levamen sequebatur, febris vero continuabat, tantumque capiebat incrementum, ut septimo die per intervalla delirium accederet, quod autem circa diem nonum, licet eum risu esset jocofum & blandum, continuum evadere videbatur. Hinc pro ulteriori consilio capiendo accessitus, intelligebam præterea ægrum laborare agrypnia, deliria cum faciei intenso rubore, obsurdescentia, tremore manuum, subsultu tendinum, palpitatione & jactigatione inquieta, atque insolita narium fodiacione, fieri ferocia; contra blandam enim & suavem suam indolem æger fiebat morosus, imo si quis ipso invito quicquam agere tentabat, ira commovebatur.

Non minus lectum derelinquebat, & quoniam sibi imaginabatur, integra se frui sanitate, indui, acquo exspatiari, & vi his prohibitus, verberibus sibi resistentes profligare volebat. Quamvis igitur adstantibus tristis evenitus metum morbi hujus symptomata recensita merito inquieterent, mihi tamen urina conditio adferebat spem, ut pote quæ a septimo die colorem rubrum, consistentiam medium & auctum enæorema, vel nubeculatum monstrabat. Die undecimo superveniebat hæmorrhagia narium parcior, non quidem perfecte critica, nihil tamen minus infringens morbum cum ægri euphoria, quippe qui dein quadtante-

dantenus mentis erat compos, mox tamen delirio denuo corripiebatur. Duodecimo die tres hirudines naribus applicare curabam, & cum harum ope major sanguinis quantitas detraheretur, adhuc melius ad se redibat, hoc tamen non obstante circa noctem æger rursus reddebat inquietus & delirium cum ferocia ingravescebat; cum vero circa medium noctem iterum parca accederet hæmorrhagia, tranquillior siebat, quamvis somnum capessere non posset. Quoniam igitur ægri faciem adhuc saturatus rubor tingebat, & hic comam alebat longam densamque caput ejus admodum calefacentem, hæc decimo tertio die demebatur, vertici cucurbitula & utrique suræ vesicatoria applicabantur; recurrebat hinc circa vesperam narium hæmorrhagia, & à vesicatoriis illatum dolorem æger sentire incipiebat, in sequente nocte in soporem incidebat, quo durante ne verbulum quidem proferebat, manus tamen continuo fere agitabat, stragula dejiciebat, vel insolite convolvebat. Decimo quarto mane admodum erat tristabilis, mens tamen permanebat confusa, intra octodecim quoque horarum spatium nihil urinæ emiserat, cumque matulæ porrectione mictionis admoneretur, hanc effectam quidem dare conabatur, ast ne guttulam quidem reddere poterat, facies insuper pallescere incipiebat, & circa vesperam horrorem sentiebat, cum caloris augmento tractionibus spasticis & insolitis manuum agitationibus subsequis, per totam corporis peripheriam diffuso levi madore stipatis, quem nocte tandem sudor copiosus & criticus terminabat, quo quidem æger valde defatigabatur, & ob excitatum abinde pruritum admodum molestabatur, brevi autem post melius se habebat, excretiones tam alvi quam vesicæ sponte redibant, sucesstive vires recuperabant & pristinæ tandem restituebatur sanitati.

SCHOLION.

Hungariam multorum exterorum, speciatim Teutonum, tam marte quam morte esse coemeterium, vetus quidem, sed verum est proverbium: Cum enim à multis jam annis belli sedem theatrumque constituerit Hungaria, non solum durantibus expeditionibus bellicis hostes eorum multa millia semper morti tradiderunt, verum nec pauciores ex morbis castris tunc temporis saevientibus diem obiere, qua de re ultimum contra Turcas gestum bellum luculentum exhibit testimonium. Haud quidem erat mirum, si ejusmodi morborum causa saltem inevitabilibus tempore expeditionum laboribus improbis, defatigationibus, defectui commeatus, & circa res nonnaturales, quam diu sub tentoriis rure habitant, admissis erroribus, tribueretur. Quoniam autem advenæ, quamvis saltem castellorum agant custodiam, pacisque tempore commoditate ac quiete suis in hospitiis gaudeant, raro tamen Hungariam relinquunt nisi antea graviorem experti fuerint morbum, sicque vel serius vel oxyus acutam sustinendo febrem, lytron iis est solvendum, merito hinc in regii Historici ac Medici *Wolfgangi LAZII* sententiam transeundum est, *cælum scilicet Germanorum corporibus semper adversissimum esse;* cum enim Hungaria austris sit pervia, minime vero aquilonibus, præterea quoque à potiori regio palustris & uliginosa existat, ut *Tobias COBERUS* in *Observationibus castris Hungaricis* pluribus evincit, eaque propter de die aër ibidem tenuis ac servidus, nocte vero densus, humidus & impropionate frigidus existat, subjecta ejusmodi aëris vicissitudinibus non adsueta febre facile infestantur; sicut etiam Italia hanc ob causam plerumque Germanis est exitiosa. Quare quoque *LANCISIUS* Româ Neapolim,

per

per loca scilicet cœnosa, iter facientibus, suasor est, ut potius molestias diurni æstus sustineant, quam ut suavitatem aëris frigidiusculi allesti nocte profiscantur, nisi in febris acutæ, vel plane vitæ periculum, se præcipites dare malint.

Nostri quidem loci regio non adeo est insalubris, partim quia vicini montes Carpathici aëris fervorem reddunt temperatiorem, partim etiam, quia tellus non tam humida & simul montosa est; nihil tamen minus Caschovia, quamvis quatuor duntaxat hinc distet milliaribus versus meridiem, à multis jam annis magis nota est aëris insalubritate, quam Eperiæ, quia in tractu palustri & uliginosofita est (quam ob causam plerumque crassa nebula supra urbem conspicitur) plateæ sordibus scatent, & ita dictus mons Caschoviensis libero ventorum Carpathicorum transfui impedimento est, propterea quoque peregrinantes sensibilem aëris mutationem percipiunt, quam primum dictum montem transcendère. In vulgus hīc loci noti sunt quidam versiculi antiqui, quinque sic dictas urbes regias immunitate donatas concernentes, vi quorum te felicem æstimare quis potest, si redeat Bardfeldiâ fœminæ matrimonio non junctus, Caschoviâ sanus, Zebeno inviolatus, Leutschovia non captus (incarceratus) & Eperiis non suspensus, & quoniam olim Caschovienses plerumque colore erant pallido, mos erat, hunc *colorē* nāt' ī *Caschoviensium* appellare, unde versiculus:

Felix quem rubeo mittit Caschovia nāsō.

Hodie vero fama illa evanescere videtur, plateis jussu superiorum repurgatis & silicibus constratis, quo remedio aliæ quoque urbes à suis morbis endemiis fuere liberatae, observante LANCISIO de noxiis paludum effluviis; nihil tamen minus experientiæ testimonio compertum habemus, clapsa hujus anni æstate plures ibi, quam hīc, tum ex dy-

fenteriis, tum febribus continua & intermittentibus decubuisse, manifesto indicio, quod Eperiæ, quoad aëris salubritatem palmam Caschoviæ præripiant.

Haud itaque mirum, quod laudatus eques, accedente cum primis nimiâ nostratis vini ingurgitatione, ægrotantium numerum ibi reddiderit majorem; in primis ob admissam, prægressâ incalcentiâ, tam vino, quam equitatione inducâ, nimiam refrigerationem, sub nocturna ambulatione, quâ necessariam sufflaminavit diaphoresin, quæ in subjectis plethoricis, & ventilationibus sanguinis artificialibus adsuetis, facile febrilium exæstuationum sanguinis fit autor, præsertim in tam vegeta constitutis ætate, quippe in quibus natura communiter plethorae impatiens est, adeoque hac orgastice commota, varia dein suscipit molimina ad eam imminuendam. Et hæc est ratio, quod subjecta venæctioni adsueta hanc citra sanitatis detrimentum negligere nequeant, cum è contrario alia, licet evidenter plethorica, absque illa tamen gaudeant integra valetudine; unde recte quidem judicat WILLISIUS, quod crebrioribus sanguinis missionibus habitus acquiratur ad suscipendas febres aptissimus, licet veram hujus rationem reddere non potuerit, ea que propter jure meritoque ab Illustri ac Celeberrimo STAHLIO in Dissert. de V. S. patrocinio reprehensus fuerit. Quamuis igitur in subjectis junioribus absque urgente necessitate intuitu solius plethoræ, venæctionis promiscuam administrationem, suadere vix ausim, non quidem eam ob rationem, quod ad summam usque necessitatem illa sit differenda, cum prima venæctionis institutione, ut veculæ opinantur, è mortis faucibus quis eripi possit, sed quia certissime sum persuasus, quod hac in ætate vis cordis elastica quadantenus etiam superflua & molestæ sanguinis quantitati subigendæ, & in decenti motu conservandæ, consequenter restituendo successive æquilibrio, inter

inter vasā & humores, citra sanitatis damnum, & quidem partim consumtione ejusque applicatione superflui ad nutritionem & augmentum corporis, partim successiva resolutione sanguinis in serum, hujusque sub laborioso in primis vivendi genere, per corporis peripheriam excretionē, partim etiam in necessitatis casu actuali sanguinis expulsione, utique sufficiat. Contra vero post annum trigesimum, vasī non amplius cedentibus, atque cessante corporis incremento, ulteriore expansionem haud ferentibus, sicque per consequens, vasorum resistentia ad istam cordis vim elasticam proximius accidente, magis necessaria erit venæfæctio, quā dein etiam proiectior ætas, contra vulgarem opinionem, quod senes potius sanguinem emere, quam mittere debeant, vix unquam carere potest, quatenus crescente ætate solidorum quidem resistentia simul increscit, cordis vero vis decrescit, consequenter libera distributio sanguinis, sub annorum augmentatione insuper ad spissitudinem inclinantis, & motui minus obtemperantis, conseruari minime valet. Interim tamen, his non obstantibus nostro in ægrotō recte atque consulto phlebotomia fuit instituta, cum ipse sanguinis ventilationibus antea fuerit adsuetus, & modum excedens humorum orgasmus, una eum pectoris angustia, illam postulaverint, unde etiam ipse HIPPOCRATES sub his circumstantiis eandem suadet, de vict. acutor. p. 396. *sanguinem, inquiens, in acutis detrahes, si vehemens fuerit morbus, & qui agrotant ætate fuerint florenti & virium robore valuerint.*

Ut autem nunc proprius ipsum tangamus morbum, & de eodem Hippocratice, hoc est solide differamus, morbi tempora ante omnia sunt investiganda, eaque propter, ut Medicus prima statim visitatione inter alia ex ægrotō quaerat, quot jam diebus decubuerit, jubet HIPPOCRATES de affect. p. 323. *initium quippe morbi cognoscere præcipuum est,* de vict.

de viet. acut. p. 400, à primo die hinc animum advertere oportet, nec latebit, quo se vertat morbus, Prænot. p. 44. Hoc igitur morbi principium non à decubitus tempore, quippe pro varia patientis sensibilitate & tolerancia variante, vel à lassitudinibus, dysphoriis, aliisque morbi imminentis indiciis, sed ab ipsa morbi invasione & eruptione deducendum est, & sic computationis principium nostro in ægro non capessimus à tempore, quo se male incipiebat, nec quo febri intermitente corripiebatur, sed quo febris continens se exserebat, quemadmodum HIPPOCRATES principium morbi, quo Philistes conflictabatur, non deducebat à capitis dolore & sopore, quo jam diu laboraverat, sed ab obortis ex comissionibus febribus assiduis. Sicuti quoque si puerperæ febribus acutis invaduntur, computationis initium non à die partus, sed invasionis febris faciendum est, ut HIPPOCRATES, ægrotante Philini Epocratis uxore Dromeada & pluribus aliis, fecit.

Apparentibus coctionis signis, augmenti tempus caput initium, quo etiam dolores laboresve vehementiores evadunt: *Initiis namque morborum non solum omnia sunt cruda,* Sect. I. Aph. 22. sed &c, *ut etiam in fine, mitiora, videntibus vero vehementiora.* Sect. II. Aph. 30. hinc etiam GALENUS morborum tempora ex coctionis inchoata & perfectæ signis à se invicem distinguit, ita ut augmenti tempus incipiat apparentibus coctionis signis; morbi vero status, insequente perfecta coctione. Quo citius itaque augmenti tempus accedit, eo quoque celerius proportionaliter status, & denique declinatio subsequitur; quo tardius vero augmentum incipit, eo certius timendum est, ne natura, priusquam ad *auxilium* pertingat, succumbat, & morbi fabulam mors claudat. Hinc generalis prognosis ortum trahit: *Concoctiones celeritatem iudicii & securitatem portendunt;* *cruda vero & incocta acrisias, dolores, diurnitatem, recidi-*

vas aut mortem significant. I. Epidem. p. 948. Hoc igitur augmenti tempus nostro in ægro die morbi septimo, quippe quo urina subrubra cum suspensione simili, ceu coctionis inchoatæ signo, apparebat, quæ suspensiones, quamvis judicandi potentia hypostasi cedant, attamen bonum exhibent indicium probabiliter mox subsequentis absolutæ coctionis, hinc & status & criseos, ita, ut, si quarto morbi die illa conspiciatur, iudicationis morbi die septimo futuræ spem injiciat. Coac. 575 & Sect. IV. Aph. 71. Quod si vero nubecula hæc elapso primo quaternario appareat, morbi solutio non proxime die iudicatorio, sed subsequente expectanda erit: Sicut enim dierum decretoriorum vis quo tardior eo debilior, sic & vis indicatoriorum successively imminuitur, ita, ut, quamvis sedimentum rubrum, 575. urpote perfectius coctionis signum quam nubecula, ante septimum, hoc est, quarto apparens, septimo solutionem fore indicet, post septimum tamen tardiorem significet, Coac. hoc est, crisis non contingit primo quaternario, quod undecimus dies, factò à septimo numerationis initio, compleat, sed plerumque primo post septenario, hoc est, decimo quarto morbi dies. Hinc GALENUS propria edictus experientia dicit: Quicunque morbi intra primum septenarium non terminantur, illos natura undecimo solvere molitur, & si etiam hoc intentato non potiatur effectu, humores tamen interea habiles reddit, quo decimo quarto crisis instituere possit, id quod etiam experientia nostro in ægro comprobavit.

De deliriis equidem HIPPOCRATES ita judicat, Sect. II. Aph. 33. *Mente constare quovis in morbo bonum, contrarium vero malum,* exinde tamen non sequitur, quod ægri acutis morbis decumbentes, absolute moriantur, & mente constantes convalescant; è contrario docet experientia, plures febribus malignis laborantes vix aut nihil delirantes

fatis cedere, quam manifeste deliros, exin namque con-
jicere licet, naturam vel non valere, vel nolle necessarios
excitare motus, ad morbum, caput simul per consensum
adficiente, profligandum. HIPPOCRATES ipse notat,
quod phrenitide epidemice grassante, hâc confictantes non
quidem, ut alioquin solent, delirassent, sed ob eandem
quoque rationem plurimi mortem oppetivissent, *z. Epid.*
S. 3. p. 1085. Hinc etiam hoc loco dicendum: Mente con-
stare bonum, sed non statim salutare, sicut quoque con-
trarium malum quidem, sed non lethale est, In ægro no-
stro plethorico parum in recessu habebat, quod, dum ple-
thora in capite turgescens & æstuans evadet, delirare in-
ciperet, præprimis cum hoc non in principio, sed augmen-
to morbi, quo natura crisi moliendæ se successive accingit,
contingeret, nec enim mirandum est eos, qui circa initia te-
nuiter febricitantes ad judicationem cum capitis pulsatione &
urina tenui ingravescunt, mentis emotione ac pervigilio corripi.
Coac. 81. & de vict. acut. 399. præsertim cum deliria fuerint
jocosa, quæ unice ab errore & vicio phantasiæ ortum tra-
hant, ideoque frequentius intervalla lucida habere, & hanc
ob causam tutiora esse solent, *Sect. VI. Aph. 53.* atque ejus
ingenio hilari congruerent, quippe quæ tam mali ominis
non sunt, quam si in homine moderati & tranquilli animi
ferox & audax advertitur responsio, *Prorb. 44. & Coac. 51.*
Cum autem æger studio, ut HIPPOCRATES loquitur, de-
sipere & amens sapiens fieri inciperet, atque non modo
phantasiâ, sed & judicio ita esset captus, ut non tantum
falsas sibi formaret ideas atque conceptus, sed etiam has
absolute veras crederet, ut hinc etiam ferre non potuerit,
imo offenderetur & ira exardesceret, si quis illum falsa
opinione exsolvere conaretur, id majoris momenti res-
erat, præcipue cum delirium continuum atque ferox, cum
tendinum subsultu, manuum agitatione & stragulorum re-
jectione

jectione aliisque observaretur. Ejusmodi namque deliria sæpius cerebri inflammationem, convulsiones & denique mortem post se trahere solent. Dementia enim, ubi ægri investigantium more sensim aliquid contrectant & palpant, miro quodam modo phrenitidem prænunciant, Prorb. 34. & Coac. 76. ad manus contactum resilentes, hoc est, circa pulsus explorationem manus retrahentes, male habere judicantur, Coac. 59. In febribus acutis qui aliquid frustra venantur, & festucas colligunt, aut floccos è vestibus evellunt, aut ex pariete paleas carpunt, ex his omnibus malum & mors portenditur. Prænot. p. 38 Hinc cum GALENUS quondam febre acuta adfligetur, & hujus commatis symptomata supervenirent, atque duo suorum amicorum id animadvententes alter alteri diceret: Videsne hunc & floccos evellere & festucas colligere? statim horum mentem intelligebat ac prompte respondebat: Recte dicitis, proinde ne phrenitis me corripiat, auxilio estote. Cum vero in nostro ægroro commemorata, alloquin periculosa, symptomata, instante crisi cum coctionis se exsererent indiciis, pro criticis utique haberri poterant signis, hinc etiam salutaris eventus erat sperandus, respiratione cum primis manente liberâ, id quod in omnibus acutis est præcipuum, Prænot. p. 38. Quemadmodum è contrario delirium cum respirandi difficultate lethiferum esse solet, Sect. IV. Aph. 50. & Coac. 89. Non minus malum est, si hoc statim ab initio, quando, cruditate humorum præsente, nulla molimina critica sunt speranda, contingit; hinc etiam HIPPOCRATES de vict. acut. p. 391. si initii, inquit, hæc comparent, gravis delirii significationem exhibent & plerumque moriuntur: qui vero evadunt, si cum abscessu aut sanguinis è naribus profluvio, vel puris crassi excretione, nec aliter evadunt, præcipue vero mortiferum est, si deliria ferocia dicta symptomata habent subsequas, ubi ægri antea ferocientes fiunt magis quieti & placidi, nec

nisi ex actionibus his indecoris & inordinatis patet, quod sint mente moti.

Simile judicium quoque de reliquis erat ferendum symptomatibus, v. g. tremore manuum, alioquin phreniticorum signum funestum existente, Coac. 97. hoc vero loco nihil aliud quam humorum turgescientium copiam indicante, quæ alias fanguinis eruptione minuitur, Coac. 170. & in febribus acutis futuram prædictit hæmorrhagiam, de viet. acut. p. 400. Sic obsurdescentia gravis, insanæ indicium alias existens, Coac. 196. & nihil boni denotans, Coac. 190. nisi videlicet sequatur narium hæmorrhagia, vel dysenteria, de judicat. p. 35. instantem crisi per hæmorrhagiam indicavit, observante HIPPOCRATE Coac. 195. Prorb. 147. & Sect. IV. Apb. 60. exemplo Heropythi, ut & virginis Abderitanensis, 3. Epid. Histor. 759. Ejusdem excretionis indicium erat roseus genarum color, Coac. 142. qui in iis quoque deprehendebatur, qui in febribus hæmorrhagias criticas experiebantur, 4. Epid. Histor. 26. p. 1131. & alioquin inflammationem cerebri, Prorb. 49. & convulsiones lethales, Coac. 162. & prorb. 88. (si nimis nulla pulmonum inflammatio, vel alia manifesta hujus coloris causa subsit,) notat. Sic, AVICENNA teste, malum fuisset signum, quod æger nares frequenter fodicaret & digitos in nares, tanquam eas expurgaturus, absque causa manifesta demitteret, nisi hæmorrhagici signi vicem gessisset.

Cum itaque omnia hæc morbi symptomata nil aliud indicarent, quam febris solutionem per hæmorrhagiam moliri naturam, illam utique tanto certius expectare jubebant, cum morbi indoles atque conditio, cum ægri ætas, tum etiam ipsum anni tempus: Febres enim acutæ & præsertim continentes, frequentioti HIPPOCRATIS experientia teste, hac ratione judicari solent, in ætate cum primis juvenili, ubi meatuum libertas, materiæ humorumque fluitas

xilitas & naturæ virtus, quippe summe necessaria hæmorrhagiae requisita, una adsunt, quæ corporis dispositio in subjectis trigesimum ætatis annum nondum supergressis, deprehenditur, *Pranot.* p. 46. & ad annum usque trigesimum quintum ætatis ut plurimum durat, *Coac.* 160. Hinc ait HIPPOCRATES *6. Epidem. & Sect. III. Aph. 18.* ubi venem exercere aut hircire incipiunt, tum hæmorrhagiis tentantur. Sic febribus, in Thaso epidemice grassantibus, laborantes juvenes & ætate floentes, narium hæmorrhagiis, provectiones vero dysenteriis corripiebantur, *1. Epidem.* p. 951. & hoc quidem accidit vere, vel æstate, ubi aëris calor humorum corporis decentem fluxilitatem ac volatilitatem conservat, & hac ratione illos ad subeundas excretiones reddit aptos, cum è contrario bruma frigore non solum eos hac privare solet qualitate, sed & efficit, ut magis ad corporis interiora restringantur, propterea quoque hoc tempore crises non per excretionem, sed abscessum sunt frequentiores, *Pranot.* p. 45. & *Coac.* 143. Omne vero nobis eximebat dubium undecimus morbi dies, quoniam actu sanguini per nares excretio hoc ipso accedebat, quæ tamen inter signa critica non judicantia, quæ partim difficulter sunt judicii, partim lethalia, prout magna scilicet vel parva fuerint, *2. Epidem.* p. 999. referri meretur. Sicut enim in genere nihil paucum est criticum, sic in specie hæmorrhagia critica sint largæ & liberales necesse est. *2. Epidem.* p. 1005. eujus commatis erant ab HIPPOCRATE in Thaso observatae, de quibus *1. Epid.* p. 951. loquitur, quod quibus bene & largiter sanguis è naribus profluxit, ii vel ex eo maxime servati sint, nec ullum, cui sanguis bene profluxisset, hoc in statu mortuum esse, videre licuerit. Contra parca narium hæmorrhagia, & multo magis stillicidia sanguinis, malum præbent omen; unde etiam HIPPOCRATES *Coac.* 57. & 227. ea rejicit, utpote è quibus Philiscus, Epaminon &

Silenus fatis quoque concessere, innuunt enim, naturam quidem plethoram in capite maxime turgentem extra corporis limites proscribere conari, sed vel meatuum, humorum, aut virium, vel utriusque vitio, salutari sua intentione potiri non valere; quemadmodum etiam præcipue hujusmodi irrita contamina, repetitis vicibus se exferentia, malum itidem præbent indicium: exigua enim apparere malum, pessimum vero, si exiguis intervallis se consequantur. Coac. 600. quoniam summam naturæ angustiam, simul vero etiam summam ejus impotentiam notant. Hinc si præterea sanguinis guttulae nigredine fuerint tinctoræ, mors est ante portas, ut ex Philisci historia, 1. Epidem Histor. I. patet. Hæc autem exigua narium hæmorrhagia periculum, in quo noster versabatur æger, vel ex ea ratione reddebat gravius, quia die critico, quo omnia tam bona, quam mala, quæ apparerent, firmorem præfigiendi rationem habent, contingebat; hinc etiam HIPPOCRATES sanguinis inquit è naribus stillationes, que undecimo die contingunt, molestiam adferunt, tum vero præsertim, si bis sanguis stillarit aut rursus stillare cœperit. Coac. 337. Studio autem dicit, molesta esse, sed non lethalia; licet enim melius esset, naturam hoc die, quo morbum fortiter impugnare solet, nihil agere, quam semetiplam viribus orbare; fieri tamen potest, ut proximis diebus desideratum obtineat finem & liberalem producat hæmorrhagiam; quamvis igitur judicatoriis diebus contingentia sanguinis stillicidia sint perniciosa, periculum tamen evanescit, si multus irruens sanguis viam redundantæ per nares aperuerit, de vict. acut. p. 401. Qui statim sine ratione perturbantur, pervigiles sunt, sanguinem è naribus stillantes sexto die noctu allevantur, postridie vero labentes tenui sudore correpti & in somnum delati, delirant, illi quoque è naribus profusio morbum solvit, Coac. 87. Ejusmodi quoque exiguae hæmorrhagiae cum perturbationibus criticis contingentes

tingentes largioris paulo post subsecutura indicia sunt. III. & 149.
Coac. Si nimirum cum bonis signis & ægri levamine con-
tingant, ut ex Metonis & virginis Larissæ exemplo
patet.

Quoniam vero natura sibi relicta non semper valet suf-
ficientem producere narium hæmorrhagiam, in ejusmodi
casibus, ad caput superfluâ sanguinis mole exonerandum,
absolute necessariam, quia omnis repletio propria sibi va-
cuacione exsolvit atque deliria certissime eâ compescun-
tur, utique rationalibus Medicis, tanquam naturæ mini-
stris, incumbit, naturam in his casibus quovis modo in
suo salutari conatu juvare, & si que, quo convenit, vergunt,
iis viam struere decet, Epid. 6. Sect. II. Aph. 21. *Et quæ du-
cere oportet, quo maxime vergunt, eo ducenda sunt*, Sect. I.
Aph. 21. Hanc ob causam olim setas naribus vi intrusere,
ut hac ratione coactam producerent hæmorrhagiam, vel
ad crispaturam & stricturam vasorum tollendam, quo fa-
cilius sanguis erumpere posset, capitiluvia ordinare sole-
bant, sicut ipse HIPPOCRATES hoc scopo ea suadet *de
vict. acut.* p. 294. & *Sect. II. Aph. 42.* imo cum successu in
Metone adhibuit. Hoc in casu Ægyptii, teste PROSPE-
RO ALPINO, in usum vocabant narium scarificationem,
quam & *Illustris STAHLIUS* suadet, & Regis Angliae quon-
dam Archiater, Job. FREIND, venæ jugularis, quippe
communis omnium capitis venarum trunci, sectionem
commendat. Mihi hirundines, ceu certissimum ad hunc
scopum obtinendum remedium, arridebant, ignotâ cum-
primis nostris Chirurgis scarificatione Ægyptiacâ; solidor-
um tonum liberiori aëris accessu roborandi ergo tonde-
batur caput, ad meningum vero stricturam augendam cu-
curbitula applicabatur, vesicatoriis autem partim solidor-
um oscillationes promovere, partim ulteriores sanguinis
ad caput congestiones refrenare intendebam.

Postea

Postea quoque natura, quod simultaneâ & perfecta cri-
si præstare non poterat, continuata, licet incompleta, con-
fecit, hoc est, quoniam æstuantem capitis plethoram hæ-
morrhagia liberali & larga minuere non valebat, hoc repe-
titâ perfecit, eâdem ratione ut in Cleonaëtide conting-
ebat, ubi nimirum sanguis paulatim & inconstanter ad judica-
tionem usque fluxit, I. Epid. Hist. 6. & quemadmodum
GALENUS Hippocratis capitiluvio Metonis conservationem
acceptam refert; quoniam eo narium hæmorrhagia fre-
quentior proritabatur, sic certissime sum persuasus, hujus
ægri convalescentiam plurimum hirundinibus adjutam
fuisse, meque quicquid in artis potestate fuerat, præstitisse.
Nemini itaque mirum videri debet, si in morbi historia
hujus primarii ac Illustrissimi ægri nullas deprehendat for-
mulas ex pretiosis, solaribus, gemmatis, bezoardicis, hu-
jusque farinæ aliis conflatas, hodie namque mos obtinuit,
ut his præ inferioris conditionis hominibus sanitas majoris
sit redimenda, exemplo equitis illius, cui febris acutæ,
qua tenebatur, curatio sexaginta constabat imperialibus,
quas pro lapide bezoardico solvebat, quâ tamen alii, can-
dido LUDOVICO teste, tot nummorum pretio liberari
potuissent: cum enim ejusmodi remediis, quantivis con-
stant, directam & efficacem potentiam in acutis non tri-
buam, licet, me nondum ad ægrum accersito, in morbi
principio ejusmodi pretiosa ad nauseam usque fuerint in
usum tracta, imo egomet ipse, morbo ad judicationem
tendente, quosdam pulveres temperantes nitroso - cinna-
barinos, & alioquin famâ percelebrem Essent. dulc. Hal-
lens. partim ut consuetudini, partim etiam officiosæ de-
ceptioni satisficeret, propinanda curarem, (quia nimirum
intendebam hoc modo impeditre, ne aliis calidis analepti-
cis & bezoardicis æger obrueretur, nee naturæ motus, ut
alias fieri solet, opiatis turbarentur,) operæ precium tamen
non

non ducebam, eorum facere mentionem, quia curationis morbi cardo in his in specie non vertitur. HIPPOCRATI ejusmodi preziosa olim erant ineognita, ejusque arcana unice in debito victus regimine & tranquilla crisium expectatione consistebant; & quamvis haec simplex HIPPOCRATIS medendi methodus hodiernis Medicis magnificis non arrideat, idem tamen, imo longius saepe febrium periodi requirunt temporis spatium, quam HIPPOCRATIS temporibus, luculentissimo & irrefragabili testimonio, has medicationes ad summam rei vel nihil plane facere, vel saltem non plus, quam sibi relicta natura præstisset, efficere.

Nullum interea dignitati hujus partim proritatem, partim à natura continuata hæmorrhagiæ adfert detrimentum, quod febris non statim cessauerit, sufficit, quod hac ratione natura habilis reddita fuerit, facta prius evacuatione capitis particulari, ad universalem sudoris excretionem instituendam, & sic morbum perfecte judicandum, sicut etiam Meton, virgo Abderensis & illa Larissæa beneficio hæmorrhagiæ prægressæ sudores judicatorios obtinuerunt: Nisi enim caput narium hæmorrhagiâ, sanguine turgescente ac exæstuante, quadantenus fuisset exoneratum, certo certius ante sudoris judicatorii eruptionem lethales cerebri inflammations, sopores & convulsiones, quid? quod & ipsa mors subsequuta essent. Sic etiam tam urinæ retentio, quam reliquorum symptomatum exacerbatio minus me terrebat, quamvis cæteri de ægro actum esse putarent, quia nox crisi præcedens gravior esse debet: Ischuria vero indicium erat factæ seri in corporis habitum diversioris mox sudore critico eliminandi, cuius certitudinem subsequus evincebat horror: Solent enim urinarum suppressiones rigorem præcedere, 6. Epidem. & Sect. I. Aph. 9. Quibus rigores imminent, critici scilicet, iis urina resistat, velut mulieris con-

ri contigit, qua, ubi inhorruit, sudore correpta est,
Proth. 110.

Quamvis itaque crisis hæc absque hypostasi urinæ laudabili, quippe coctionis perfectæ indicio, sine qua alioquin nullæ fidæ solutiones morborum sequuntur, contingeret, ejus tamen defectum enærema fundum magis magisque petens supplevit, qua bonum, licet non absolutæ, tamen sufficientis coctionis præbuit signum, præprimis cum nubecula hæc bono, nimirum subrubro, esset colore, atque unita, minus dispersa, qualis etiam præ aliis laudatur Coac. 577. & Prænot. 40. & GALENUS sua id corroborat experientia, subjectorum humoribus crudis non exuberantium febres ejusmodi nubeculis, absque hypostafeos expectatione, judicari, sicut etiam HIPPOCRATES urinas tenues, boni tamen coloris, hoc est, non adeo tenues, ut omnis coloris expertes & penitus aquosæ sint, nec adeo crassas, quo minus sint perspicuæ & bene colorataæ permanere queant, judicatorias saepius dicit in *Epidem. Historiis*. Præsertim vero hæmorrhagiæ criticæ præ omnibus aliis excretionibus hoc peculiare habent, quod non semper absolutam requirant coctionem, sed & ante statum salutariter contingant, ut ex Metonis & virginis Larissæ exemplis apparet, quamquam omnino etiam circa has excretiones sit tutissimum, urinas adesse concoctas, vel saltē mox succedere, alias enim solutionibus fides non tuto habenda, ut Cleonactides expertus est; hinc tanquam peculiare quid circa Metonem & laudatam virginem adnotat HIPPOCRATES, quod morbus non redierit, sed judicatione absolutus sit, quia nimirum in ejusmodi casu recidivæ sequi alias solent, quas vero in illo peractâ judicatione continuans narium hæmorrhagia, in hæc autem mensium eruptio prævertit. Morbi quoque judicatio, ut fieri debet, Coac. 150. judicatorio contingebat die, alias perculum

culum est, ne morbi recurrent, ut saepius monet HIPPOCRATES, Coac. 80. 146. Sect. IV. Aph. 36. I. Epid. p. 965. aliisque locis. Non solum vero dies decimus quartus est acutorum terminus, juxta Sect. II. Aph. 23. & Coac. 137. sed & dierum criticorum una cum septimo potentissimus, quippe quo, testibus HIPPOCRATE & GALENO, plurimæ perfectæ, evidentes & constantes eveniunt crises.

Et hoc est, quod hac nobis monendum erat occasione, cui coronidis loco subjicimus, quod, quamvis non sit impossibile, ut doctrinæ crisium probe gnarus Medicus ejusmodi morborum eventum prævideat, ejusque prædictione maximum sibi apud alios conciliet favorem & auctoritatem, sua tamen radiet veritate HIPPOCRATIS effatum, Sect. II. Aph. 19. non omnino certas esse acutorum prædictiones, neque mortis neque salutis.

(Eperieso Erfordiam missa d. 26. Novemb. 1730.)

OBSERVATIO XII.

D. D. JOH. ADAMI GOERITZII.

De

Spiritus vini accensi efficacia.

PUlveris pyrii virtus elastica explosiva satis jam nota est, ex tot ruinis undique terrarum conspiciendis. Aurum fulminans quid possit inconsiderate saltim tritum, Chymici & Pharmacopoei incauti saepius damno suo experti sunt, prout hoc copiosa apud DOLÆUM, nec non in Ephemerid. Acad. Nat. Cur. & Actis Wratislaviensibus prostantia exempla abunde testantur. Minus vulgare ea que propter satis notabile est, quod jam referam de virtute accensi spiritus vini elastica. In Monasterio hujus urbis

Cæfareo viator ordinarius septem nova dolia vini, ex asse-
ribus quercinis fabrefacta, per spiritum vini accensum à
ligni odore purgare studebat. Quodlibet dolium triginta
sex amphoras capiebat, hinc unicuique illorum libræ duæ
spiritus vini simplicis infundebantur, qui injecto postea
ardente papyri frustulo accendebarunt. Viatorum modus
est, in purgandis hoc modo novis doliis, dum ardet spi-
ritus vini, saccum arena plenum & probe madefactum su-
per imponere, eumque hinc & inde trahere, sine dubio,
ne flamma suffocetur, aut ejus vehementia dolia noxam
adferat. Hoc modo quodlibet ex his septem doliis purga-
batur felici successu. Finita hac operatione viator ad pri-
mum dolium revertebatur, persuasus, flamnam in eo jam
esse extictam, eaque propter servi sui auxilio è pristino lo-
co illud removere intendebat, ne transeuntibus impedi-
mento esset; sed infelicissimo cum successu: quamprimum
enim dolium agitabatur, ingens mox susurrus in illo orie-
batur, quem insecurus est fragor terribilis, cum erum-
pente flamma ex superiori dolii orificio. Dolii pars ante-
rior in plura frustula, ultra centum passus dispersa, dissi-
liens, viatoris servum, abinde in terram prostratum, mox
enecavit, ita, ut nec suspirium amplius ab eo audiretur.
Viator posteriorem dolii partem dirigens, pariter equi-
dem in terram prosternebatur, non tamen lædebatur in
corpore suo: è contrario servo ipsius brachium anterius,
& quidem utrumque ejus os, diffractum fuit, pars supe-
rior fuggillata conspiciebatur, itemque pars capitisi, ac in-
simul sincerus sanguis manabat ex ore, naribus & aure,
evidenti argumento caput vehementer læsum, & à fortio-
ri concussione multa vasa sanguifera disrupta fuisse. Di-
scant hinc cautius mercari viatores, cum spiritu vini accen-
so, & attendant, quid virtute sua elastica efficere possit,
nec impotenterum dolium moveant, donec flamma, intra
illud

Observatio XIII. De Sutura Cranii transversali &c. 69

illud excitata, penitus extincta sit, & vapores ex dolio expiraverint.

(Ratisbona Altorum missa d. 18. Decemb. 1731.

OBSERVATIO XIII.

DN. D. JOH. SEBAST. ALBRECHTI.

De

Sutura transversali ab uno lambdoideæ currente ad alterius crus in crano humano.

Mirum quantum variat natura in ossium cranii numero, conformatione & combinatione per suturas, tum secundum ætates diversas, tum alias causas. Qui de eo dubitat, adeat præter alios Job. RIOLANUM in Comment. de Ossibus cap. VIII p. m. 774. in primis vero pag. 738. quæstione: *An pro varietate figurarum capitis, suturæ numerus & situs mutetur?* In concursu Lambdoideæ & sagittalis suturæ ossiculum triangulare reperi & quandoque subrotundum, propriæ sutura circumscriptum, cui PARACELSUS & CROLLIUS superstitione satis, specificam virtutem antiepilepticam tribuere, ROLFINCIUS in Dissert. Anatom. & ex hoc illustre quondam Societatis nostræ ornamentum, Job. Maur. HOFFMANNUS, refert, in Dissert. Anatomico - Physiolog. ad Hornii Microcosmum p. 176. Vix tamen ubique hoc deprehenditur, quin potius per pauca occurruunt crania, ubi illud videre licet. Factum inde est, ut à multis Anatomicis silentio prætereatur. Est tamen inter rarioræ naturæ à me asservata cranium humanaum viri adulti, ubi in loco memorato non ossiculum,

sed os satis magnum à reliqua occipitis ossis parte, per genuinam suturam transversalem, ab uno lambdoideæ ad alterius crus extensam, ita distinctum & separatum est, ut triangulum referat exacte æquicrurum, cuius crura $1\frac{1}{4}$. poll. basis vero $2\frac{1}{4}$. poll. Paris. ped. æquant, non deficientibus interim in reliquo utriusque lateris suturæ lambdoideæ tractu, ossiculis Wormianis, eo in primis loco copiosius & distinctius conspicuis, ubi occipitale hoc os circa processum mastoideum cum petroso jungitur. Adumbrationem quandam schema præsens sistit, Fig. 7. Tab. I.

a. Sutura coronalis.

b. - - + sagittalis.

c. c. - - - lambdoidea.

d. - - - transversalis.

e. Os triquetrum hisce finibus circumscriptum.

OBSERVATIO XIV.

DN. D. JOH. SEBAST. ALBRECHTI.

De

Puerpera variis exanthematibus, comitante febre continua, post puerperium se invicem excipientibus, vexata.

Primipara, temperamenti sanguineo-cholerici, ætatis triginta & aliquot annorum, habitus corporis medicocris, doloribus uteri spasticis ante plane absolutum suæ ingavitationis terminum, (forsitan ex neglecta venæctione, cui alias assueta erat,) tantis affligebatur, ut, concurrentibus simul irritationibus moralibus, impediri non poterat, quin ipse foetus admodum debilis octimestris exclude-

cluderetur. Post primum octiduum, lochiis rite interim fluentibus, corripiebatur febri continua, acuta, cum siti & anxietatibus praecordialibus, prodromis purpuræ malignæ albæ, quæ & tertio die erumpet copiosissime. Hanc ipsam, secundo octiduo absoluto, excipiebant variolæ aquosæ, per totum corpus dispersæ, in mammis vero copiosissimæ, nova febri comitante. Spe melioris eventus jam præsente, denuo ira commovebatur intensius, unde iterum redibat purpura alba, benignior quidem, ast pruritu valde molesta, ut urticatam dixeris, febri non cessante, sed ad quartum octiduum adhuc durante, adjungebantur furunculi copiosissimi per totum corpus disseminati, copiosiores vero circa lumbos & femora. Tandem vero adspirante summo numine, conservato moderamine rerum sex non-naturalium, prohibitæ in primis aëris accessu, & intensiori calore, diluentibus non spirituosis, pro siti sufficienter, nec nimis calide, nec nimis frigide concessis, adjuvantibus simul diapnoicis aqueis & terreis, absoluto sexto octiduo plane convaluit. Quæ causa vera formalis sit, tot exanthematum, se invicem excipientium, maxime inter se diversorum, merito adhuc inter desiderata pathologico-practica numerandum est. Trium successive insulatum variolosorum rarissimum casum refert WOODWARD, in *Medicina & morborum statu*, p. m. 132. Majorem vero eum nostra observatione convenientiam habet ægra, febri acuta exanthematica quinques serie non interrupta afflcta, quater nempe purpura maligna, semel variolis, tandem purpura benigna, cuius historiam & analysis pathologico-practicam peculiari dissertatione tradidit Excellentissimus Polyc. Gottl. SCHACHERUS, Lips.

OBSERVATIO XV.

DN. D. JOH. SEBAST. ALBRECHTI.

De

**Ornatissimo, figuris Hieroglyphicis quasi,
Belemnite Fechheimensi prope Cobur-
gum.**

In ter rariora naturæ & in patriæ aliunde summa cum industria collecta, eminet sane præsens Belemnites elegan- tissimis figuris, Obelisci instar Ægyptiaci, ornatus. Col or ei undique conneo - nigricans est, magnitudo tanta, quantam præsens ejus delineatio artificiosa sistic. Cavitate & nucleo caret, in basi vero ex puncto majori eccentrico, quod forsan cavitatis apex fuit, plures oriuntur circuli, itidem eccentrici, ita dispositi, ut, quemadmodum id in arboribus truncatis videmus, in uno latere majoris sint distantiæ tum à puncto, tum à se ipsis, quam in altero op posito, radiis vero ex eodem puncto ortis linea rectâ pro gredientibus ad extrema intersecantur. Totus lapis itaque lamellatim compositus esse videtur. Longitudinem utrin que linea aliqua, sive fissura, in duas partes æquales à ver tice ad basin usque dividit. Figuræ belemnitæ huic ita inscriptæ sunt, ut emineant à superficie reliqua. Aliæ litteras, aliæ hominis partes, aliæ aliud quid referunt. Emi nent tamen inter omnes excellenti sua figura, manus hu mana extensa, & super illam, interpositâ linea obliqua, cordis signatura, in aversa parte vero trochus, sive stella. Cum vero cuique pro phantasiæ benignitate cum reliquis figuris ludere liceat, & vel frondes palmarum, vel char ateres exoticos, vel denique varia instrumenta oeconom i ca fin-

ea fingere, operæ pretium esse judicavi, in præſenti tabula I. fig. 8. & 9. delineationem ita ſistere, ut & magnitudo & figuræ, qua facilius pingi, quam verbis adumbrari poſſunt, cuilibet pateant.

Patria ei est noſtrum Flechhemum, pagus theſauris ſuis naturalibus & ē petrefactorum genere & aliis, ornatissimus, (*) ubi in agro cum aliis, ſed minoris elegantiæ, repertus eſt.

De Belemnitarum origine occupatus nunc non ſum, cum varii eruditissimi Viri, & recentiſſime demum de Historia naturali optime meritus Job. Phil. BREYNIUS, (**) Collegii noſtri & Londinensis ornamentum ſingulare, de eo diſputarint eruditissime & ingeniosiſſime, ita ut vix dubiū ſuperſit, transiſſe illos cum aliis marinis, in diluvio universalis, ex animali regno in minerale. De figurarum origine vero in noſtro Belemnite breviſſimis mentem meam exponam. Circā Belemnitas jam alii obſervarunt, lamelatam illorum eſſe ſtructuram, quam diſtinctiſſime noſtri monſtrat basis ſuperius deſcripta. Externam vero lamellam vel acrior humor, vel etiam vermiculi, quemadmodum in carie oſſium id fieri interdum, obſervatum eſt, arroſerunt, unde aquæ & aëri, modiſicante ſolis calore, liberior fuit accessus in interſtitia lamellæ prioris & huic immediate ſubſtrata, haque ratione vincula inter utramque ſoluta ſunt. Quod vero hæ vel illæ figuræ inde ſint

A. P. M. Vol. IV.

K

ortæ,

(*) Conf. Job. KANOLDI b. m. Anhang zum 1ſten Theil Neicke- lii Museographiæ, p. 146. it. allgemeines historiſches Lexicon, Lipi. 1730. iii fol. ſub Tit. Coburg.

(**) In diſſertatione physica de Polythalamiis, cui adiecta diſſert. de Belemnitis Pruſſicis, Gedani 1732. Conf. it. Balthas. ERHARDI Phys. Memming. diſſ. de Belemnitis Suevicis, cuius nova edi- tio 1727. prodiit Aug. Vindelicorum.

ortæ, id mero casui adscribendum esse putaverim. Vide-
mus sic è progressu, via & redditu vermiculi in tabula pul-
vere subtilissimo recta, in foliis porro arbórum quarundam,
ab infectorum, ea ex parte cuticulam depascentium, itine-
re, særissime sine ulla deliberatione oriri figuræ variæ.
Figuram, quæ cursu muscæ, Autori *Intercus* dictæ, serpen-
tem in folio adumbravit, diligentissimus hoc tempore in-
sectorum observator sistit, *Joh. Leonhardus FRISCHIUS*, in
Descript. Insect. part. VII. Tab. XI. & sic plerumque omnem
lusum naturæ ex causis præter deliberationem accidentibus,
id est, fortuitis, fieri, nullus dubito.

OBSERVATIO XVI.

DN. D. JOH. SEBAST. ALBRECHTI.

De

Villorum glomo vomitu rejecto.

CRINES vomitu rejectos & suffocationem minitantes,
FORESTUS jam notavit, *Libr. XV. Observat. XXIX.*
Plura vero exempla collegit *Joh. SCHENCKIUS Lib.*
III. Observ. edit: Francof. 1609. in fol. p. 365. Causa rei ejus-
modi inconsuetæ tantum non semper in beneficium, seu
incantationem, quo jure equidem nescio, rejicitur. De
quadrupedibus animalibus, v. gr. *Bobus*, *vaccis*, *cervis*,
capris & aliis, notum est, quod viros cutis, sive pilos,
linguae asperitudine lambendo evellant & deglutiant, ex
quibus copiosioribus pilæ globosæ, seu glomeres forman-
tur, sæpe reperiundi in ventriculis eorundem. Idem qui-
dem non contingit in homine, non defunt tamen aliæ
causæ, v. gr. opificia varia circa res pilosas & his congene-
res occupata, ubi crebrius leviores brevioresque imprimis
villi vel ipso spiritu in os trahuntur, & porro per viam re-
giam,

giam, oesophagum, puta, derivantur in ventriculum. In aliis neglecta cura & mundities in parandis cibis, quibus immisceri facile incongrui & ventriculo minus amici hospites queunt, locum habet; in aliis alio modo res accidere potest. Quocunque vero casu copiosiores pili, villi, sive crines etiam in ventriculum præter naturam venerint, voluti ibidem motu ipso ventriculi continuo, in pilas, seu glomeres, facile coeunt, quemadmodum alias manibus idem fieri manifestum est, unde non mirum, ubi id acciderit, cum salute ægtoti, vel sponte natura, vel medicâ ope adjuta eadem rejici.

Nascuntur insuper in volucrum ventriculis pennulae, qualem anserinum plumatum; i. e. refertissimum plumulis non deglutitis, sed ordine positis, radicibusque suis membranæ, aut, si mavis, glandulis ipsis infixis, ipsemet ego inter alia naturæ curiosa asservo, atque præter alios plures, rei testem oculatum habeo Cl. Dn. Dr. Franc. Ernest. BRÜCK-MANNUM, Amicum & collegam multis nominibus honoratissimum, in *Annal. Phys. Med. Wratislav.* Anno 1726. *Mens. Junio Class. IV. p. 708.* Quis ergo & in humano ventriculo, per analogismum haud ineptum ductus, villos aut pilos posse nasci difficulter persuasum sibi habebit, nisi in physicis plane plumbeus esse velit. Ex qua causa derivandus fortasse est periodicus ille & quasi menstruus crinium (nisi villos potius, quam crines, fuisse vero similius sic,) conglobatorum vomitus à FORESTO l. c. notatus. Exemplis ejusmodi ab aliis memoriae proditis, nos adjiciemus novum aliquod à nobis observatum.

Ipsis nimirum Kal. Majis anni præsentis *cibccccxlii.* venit ad nos robustus alias servus, ætatis aliquot viginti annorum, rheedarius, de prostrato plane appetitu cum præcordiorum anxietate multum conquestus, quibus ipsis levior aliqua lipothymia accedebat crebrius. Vernalibus ter-

tianis intermittentibus febribus, tantum non epidemice grassantibus, de eadem, etiam praesenti subiecto immidente, suspicio movebatur. Ut prima itaque via in tempore repurgarentur, præmisso sale digestivo, vomitorium ex Ipecacuanha rad. & Tartaro emetico propinabatur, mirando cum successu. Integer namque glomus villorum tenuium cinereorum, instar lanæ evulsæ, (Rauff-Wollen) magna quidem cum molestia, vomitu expellebatur; ast magno etiam cum levamine, febri ipsa quoque solis digestivis continuatis & bis interpositis amaricantibus tonicis, post paucos paroxysmos, cessante. Rarioris effectus causa, ut fieri solet, statim, etiam ab illis qui ultra vulgus sapient, fascino tribuebatur, sed declarata mea sententia, suam tanto lubentius mutabant, cum ipsis domesticis notum esset, servum rhedarium per plures dies apud opilionem in Villa Domini commoratum fuisse, cuius uxor mundities in parandis cibis non est commendatissima.

{ Coburgo Altorum missa d. 24. Sept.

1732.

OBSERVATIO XVII.

DN. D. ERNESTI FRIDERICI HEIMREICH.

De

Holoferico, remedio antiepileptico, ætiologicæ considerato.

Legimus in Annalibus Physico-Medictis Vratislav. Anno 1718. Mense Februar. Clas. IV. Artic. X. p. 698. sequentia: Ich muß nicht verschweigen, daß ich von schwarzen Sammet ein Pulver brenne, und denen, welche morbo epileptico laboriren, allezeit in dem Moment, wenn

wenn sich der Mond wechselt, und also viermahl in dem Monath, à z. Messer-Spißen voll gebe, in Rauten- oder Linden-Blüthen-Wasser, davon besonders diejenigen, welche das erstemahl damit incommodiret worden, das Unglück nicht mehr bekommen haben. Hæc ipsa relatio occasionem mibi subministravit, in effectum & causas propositi remedii diligenter inquirendi, idque accuratiori estimatione metiendi, ut idem illud ex effectibus & causis scirem. Dictum modo ad effectum quod attinet, eundem me experientia aliquoties docuit, causas vero, quas quæro, in sequentibus & in primis in sale & sulphure serici me reperire puto.

Paratur enim Holosericum ex Bombycum producto, quod sericum vocant, hoc vero sericum copia salis alcali-
ci, tum fixi, tum volatilis, abundat, quod facile separari
& compedibus liberatum in forma salis volatilis exhiberi
potest, prout hoc evidentissime ostendit Academiae Reg.
Scient. Paris. dignissimum Membrum, Joseph Pitton TOUR.
NEFORT, qui comparatione analysium salis Ammoniaci,
serici & cornu cervi instituta, majorem copiam salis vola-
tilis ex serico, quam ex cornu cervi separavit, quamvis
salis volatilis copia, qua cornu cervi abundat, sit notissima.
Sic enim scribit in suis observationibus: Quindecim unciae
serici crudii minutim incisi retortæ immisæ igne lenissimo
dant uncias duas & drachmas duas salis volatilis in substanc-
ia; cum quindecim unciae cornu cervi in retorta itidem
destillati non nisi dimidiæ unciam cum drachma dimidia
præbeant. E serico tres unciae cum dimidia spiritus volati-
lis obtinentur, è cornu cervi autem unciae quatuor cum
drachmis septem, id est, uncia una cum tribus drachmis
plus. Sed omnibus bene consideratis facendum est, è se-
rico plus quam alterum tantum salis volatilis, quam è cor-
nu cervi, obtineri. Parum enim salis volatilis requiritur

ad animandam unciam unam & drachmas tres phlegmatis, atque ita acuendam, ut spiritus chymici nomine venire possit. Caput mortuum cornu cervi uncias ix. drachm. iiij. ferici vero unc. v. drachm. v. exhibens, majorem illius præhoc terrestreitatem ostendit. Apparet ergo copia salis alcalici, qua sericum abundat, quodqueblando sulphure sepultum est, (sal acidum enim neque in animalium corporibus eorumque productis tam copiose reperitur, neque ut sal volatile in retortæ collo se manifestat,) & cum alias facultates, tum cephalicam generatim & nervinam atque antepilepticam speciatim habet, teste Ill. J. M. HOFFMAN-NO in *Act. Labor. Chim. Altorff.* p. 64, eaque propter insignem usum in Epilepsia sericum habeat necesse est; concurred enim, ex sententia Ill. WEDELII, in Epilepsia præter cerebri indispositionem, etiam lymphæ dyscrasia, & speciatim lymphæ ichorosa, acido-biliosa; simul obstruuntur membranæ nerveæ, stringuntur & convelluntur, spiritus confunduntur & varie irritantur, inque spasmodicos motus reliquæ etiam partes adiguntur, ob quas causas & symptomata optime convenit sericum, vi salis alcalici copiosi, tam fixi, quam volatilis, & blandi demulcentisque sulphuris, quibus etiam gaudent alia medicamenta in Epilepsia convenientia, ut spiritus salis ammon. corn. cerv. simplex & succinatus, castoreum, oleum animale Dippelii, à JUN-CKERO elaboratum & descriptum in *Annal. Med. Phys. Vratislav.* & in VATERI *Diss. de olei animalis viribus*, ubi Cl. Auctor simul exquisitam subtilitatem & inde dependenter penetrandi vim, consimilibus salino-sulphureis adscribit principiis. Accedit vehiculum congruum, ex aqua rutæ, vel florum tiliæ constans, tempore justo, phasium Lunæ momento exhibitum; Luna enim mire hoc morbo symbolizat, & eo tempore naturæ sensus fortasse est sensibilior. Ne autem medicamento plures vires, quam revera possidet,

possidet, adscribam, fatendum est, non in omni Epilepsia
id convenire: In illa enim, quæ symptomatica est, vel in
motibus naturæ adiuetis & exacerbatis consistit, vel etiam
causis materialibus & indispositioni inveteratæ debetur, vel
à spina infixa dependet, minorem habere facultatem credi-
tur. Saltem prodesse potest in Epilepsia à supra memorata
causis dependente. Dubium vero subnasci posset, an
tale sal alcalicum etiam in serico texto & colore atro tincto,
ut in crudo, & in eo, quod tortaræ ignis, alias omne
sal volatile abigentis, fuit expositum, se exhibeat; ubi pri-
mum supra laudatus ignis modus est respiciendus, deinde
ex arte tinctoria repetendum, quod sericum crudum sapo-
nis subquadrupla portione illinatur, & cocturæ subjiciatur,
postea iterum elutriatum, in aqua alumine saturata mace-
retur, (quam præparationem alluniren vocant,) porro ad
efficiendam coloris nigri tincturam variis adstringendi &
increassandi vi pollutibus ingredientibus, v. g. gallis, vi-
triolo, gumm. tragacanth. injici, & tandem ichtiocolla
nitidum redi. Ex quibus operationibus nulla plenaria de-
structio salis alcalici fixi & volatile inferi & dijudicari po-
test, potius adjecta increassandi vi prædita, & particulis cra-
fioribus alias adstringentibus foeta aliqualem defensionem
ab ignis vi procurare & fixationem efficere possunt. In di-
cta incineratione aperta quidem affirmari nequit remanere
sal volatile, potius concedendum est, fixum omne perdura-
& volatile paucissimum, imo plane nullum relinquiri,
nisi quis concretionem, ad quam tal serici volatile est aptissimum,
quæque affuso spiritu vini statim sese ostendit, re-
spicere, & sulphureos, quibus est vinctum, compedes eos
que tenacissimos intueri velit. Sal serici ad concretionem,
inquit TOURNEFORTIUS, aptissimum; affuso enim spi-
ritu vini concreseit in magma, grumos salinos craulos
ostendens, secus ac sal ammoniacum.

Fortasse hæc sunt, quæ doctissimus Collector dictarum Annalium respexisse videtur, dum hujus remedii operandi vim in diuretica virtute collocare sustinet, quæ etiam meo judicio stare potest. Serici interim præstantia & usus in medicina priscis temporibus sine dubio in magno pretio fuit; quia veteres sericum crudum confectioni Alkermes, speciebus liberantibus, Diamoschu, aliisque formulis immiscuerunt, ipsique vim cordialem & analepticam adscripserunt. Vests ex textis sericis paratas appellat PROCOPIUS, *Libr. II. de Bello Vandalicō*, Medicas, cujus nominis rationem Henr. *Salmuthius* in notis ad *Guidonis PANCIROLLI nova reperta*, reddit, quod à Medis & Persis communiter advectum sit; fortasse autem ob ejus vim medicam veteres illas hoc nomine insigniverunt, quod aliorum relinquere iudicio. Majori certitudine vim medicam, speciatim in affectibus capitis, insignem statuo, intuens guttas Anglicanas tanquam singulare secretum occultatas, quarum compositionem Carolus II. Rex Magnæ Britanniæ à Chymico quodam coëmerat, & ex spiritu serici cum oleo Cinnamomi, aut alio quodam essentiali rectificato parabantur, & in affectibus capitis ab obstructionibus & stagnationibus originem trahentibus, tardi interne, quam externe, frequentioris erant usus. LISTERUS, Anglus, cum TOURNEFORTIO, dictam compositionem communicaverat, quam hic dein ad commune commodum in conspectum & lucem protulerat.

Coronidis loco addam: Omnia insecta, quæ fila texere solent, multum, præter sulphur plicatile, custodire salis volatilis, quod filis suis largiter intexunt. Ostendi potest hoc non solum allato exemplo, sed & aliis, quæ mihi in mentem veniunt, dum vespas & araneas intueor. Illæ nidos parant & conglomerant non ex luto, aut terra, ut ARISTOTELES & PLINIUS arbitrati sunt, sed ut

ALDRO-

ALDROVANDUS recte judicat, ex herbis & floribus, quārum particulas minutissimas colligunt, & glutine proprio combinant, hincque nidos, ex materia chartæ bibulæ fere speciem præbente, efformant, ac inter lapides collocant, iisdemque illis agglutinant, & ut HOMERUS loguitur:

Οὐνα ποιησούται ὁδὸς ἐπὶ παταγέτον.

Domunculas faciunt in via prærupta.

Hos inquam nidos in doloribus dentium, pluribus remedijs frustra adhibitis, loco Tabaci in fistulas immittunt homines plebeji, accidunt, & fumum ordinario modo, post brevem remoram in ore, efflant & hoc remedio magnam quantitatem sputi emittunt, sicque doloribus sæpissime liberantur, quem effectum sali volatili resolventi, & sulphuri demulcenti deberi, video posse contendere, quantum sal illud, sulphur explicans, sub forma sumi in pores sese insinuat, & in carne dentes ambiente, ac circa periostium stagnantes humores resolvit & educit, simulque demulcendo partes solatur. De telis aranearum simile judicandum venit, aranearum enim sal causticum & febre venenosum neminem fugit, & maxime inter illos constat, qui araneas quasdam in vitro tamdiu retinuerunt, donec una alteram consumsit, & ultima tandem extincta in oleum foetidum, salibus refertissimum, resoluta fuit; hinc participes erunt salis volatilis procul dubio etiam earundem telæ productæ, præsertim si in Gallia manufactura ad fila ab araneis deducta & ulterius componenda, inchoata & non tam affectata, quam confecta fuerit, ubi ex textis aranearum in serici modum formati, analysi chymica subjectis multo major copia salis, quam ex serico acquiri posset. Tarantularum, similiter fila deducentium, virus, à sale copioso ac accerrimo dependere, est notissimum.

Alia insecta, de quibus variis Autoreis ex instituto egerunt,
taceo.

(Coburgo Altorfium missa d. 29. Octobr.

1732.

OBSERVATIO XVIII.

DN. D. JOH. CHRISTIAN. STOCKII.

De

Vidua per novem annorum spatum cœci-
tate afflita, & tandem divinitus re-
stituta.

M Cornelii Vogelii, Frohburgi Saxonie Pastoris quoniam Primarii, ante annos XXXVIII. beate defuncti, adhuc superstes vidua, Weidae Varisco-rum degens, A. cloccxII. die Lunæ post festum Pa-schatos casum experiebatur pertristem adeo, ut alto & gra-vi lapsu cubiti dextri ambo ulnæ & radii ossa, juxta articu-lationem cum carpo, frangerentur, facies in latere dextro valde contunderetur, imo & oculus dexter fere penitus de-strueretur. Misera ferebatur in lectum semimorta, sta-timque accersibantur Medicus & Chirurgus, qui nihil omi-serunt, quicquid ab artis salutaris peritis expectari poterat. Ob nimiam quidem oculi dextri destructionem in eo ipsa visum omnem amisit, faciei autem reliqua & fracturae di-ctæ sanationem per Dei gratiam ex voto praestiterunt Me-dicus & Chirurgus. Sexto post illam, quam accepit, ca-lamitatem, anno scilicet cloccxvIII. die 1. Januar. ipsa Vogelia sospes & incolunis meabar in templum Wei-dense, durante vero concione, successive obfuscabatur ip-si oculus sinister, & talibus tentabatur symptomatibus, qua-

lia

lia apoplexiæ imminentis signa alias constituunt, ut & ipsa existimârit, se apoplexia certissime corripi, tandem patiebatur animi deliquium, ubi adstantes ipsi statim succurrebant. Postquam vero ad se rediit, se omni visu privatam esse querebatur. Ægra igitur domum eœca abducta, consulebantur Medici, practici alias felicissimi, qui nullum artis suæ negligebant consilium. Licet vero per trimestre spatum medicamenta alias efficacissima & optima illi adhicerent, ægra quoque rerum non - naturalium moderamen à Medicis ratione legitima præscriptum perbene observaret, nihilo tamen minus omnia frustra sunt adhibita, cœcitate, etiamsi oculus videretur esse integer, permanente. Cum ergo remedii etiam optimis nihil plane efficeretur, misera malum diyinitus sibi immisum æquo ferre animo constituit, non nisi à Deo opem expectans. Nec piam matronam fecellit spes, quam in Dei misericordissimi reposuit gratia atque ope. Ipsi enim ille non citra omnium admirationem visum sinistro in oculo reddidit. Nam A. cloccxxvii. die xxvii Jan. accedit, ut, cum pia ista vidua ardentissimas ad Deum pro restaurando sibi visu misisset saepissime preces, ut, quæ ad corporis miseri conservacionem pertinerent, videre licet, illa sinistro in oculo inopinato visum perfecte reciperet, quamvis per octo & quod excurrit annos, nullo auxilio medico usâ sit. Dicto enim anni 1727. die, cum illi à benefâtricis alicujus ancilla adferrentur alimenta, ipsa Vogelia mitram, quæ contra frigus faciem muniverat, removebat, & statim allata alimenta & ancillam, quæ ea adferebat, distincte cognoscebat. Quod mirabile Numinis clementissimi beneficium Vogelia magna cum animi lætitia statim referebat ancillæ, & huic multisque postea aliis accendentibus ostendebat, se omnia distincte videre, & ab eo tempore ad hanc usque horam dicta foemina nunc ætatis suæ annum agens octogesimum,

res omnes, quamvis sint exiguæ magnitudinis, oculo suo sinistro distincte videt, literas minimas legit, & scripturas lectu non difficiles conficit. Die XIII. Septembr. c. a. Weidæ ipsa Vogelia, me præsente, scripturam, quam epistola inclusi, confecit, & à me petiit, ut in gloriam Dei mirabilem sui visus restitutionem publico notam facerem.

(Jena: Altorfium missa d. 3. Novembr.

37322

OBSERVATIO XIX.

DN. D. JOH. PHILIPPI WOLFFII.

De

Cardialgia spasmodica horrenda.

Vix 62. annorum per multos annos arthritide fixa, in primis circa æquinoctia, laborans, cæteroquin vero vegetus & alacris suisque functionibus, cessante dolorum ferocia, præesse valens, hoc tempore nullum sensit dolorem, sed tensionem quandam femoris sinistri, die autem quinto Januarii 1730. insigni dolore ventriculi vexatus fuit, qui brevi adeo increvit, ut media nocte diei septimi istius mensis me vocare coactus fuerit, ubi è longinquo clamorem patientis, quem atrocissimi dolores suscitarunt, jamjam percepī. qui dein me accedentem, ut citissime sibi auxilium ferrem, antequam animam in hoc cruciatu efflaret, anxie rogavit. Ex adstantibus ergo, num forsitan medicamentum sinistrum sumisset, vel in diæta errorem commisisset? prius quæsivi, qui vero neque hoc neque illud factum esse, sed dolores ab initio mites sensim adeo increvisse, ut in præsentem statum patiens fuerit redactus, referebant. Quamobrem statim, & quidem hora XII.

ra XII. nocturna potiunculam è manna calabr. cum aqu. li-
liorum alb. & anis. soluta, laxantibus amaris & syr. de ci-
chor. cum rhabarb. confitam, præscripsi, quam spatio
unius horæ duabus vicibus exhaudiebat, unde non solum
circa horam secundam matutinam alvus aperta fuit, sed &
æger sex sedes inde habuit, hisque anxietas spasmatica in-
totum sublata fuit; Tussis vero spasmatica remansit, quæ
tamen spatio duorum dierum adhibitis antispasmodicis,
nempe cinnab. nat. dep. pulv. lumbric. terrestr. succin.
castor. & ess. anodyna ad votum ægri & adstantium cessa-
vit, ita, ut æger hactenus neque arthritide in tanto gradu,
ut antea, neque alio quocunque malo usque ad hunc diem
afflictus fuerit.

SCHOLION.

MUSGRAVE in Diss. *de Anthritide anomala*, SYDENHA-
MI operibus annexa, p. m. 29. historiam cardialgiæ
ex arthritide, per catharticum & humores in artus expel-
lentiâ curatæ, tradit. Sic & Illustris Fridericus HOFFMAN-
NUS in *Medicinae Consultatoriaæ Tom. V.* p. 224. seqq. usum
thermarum Carolinarum in affectu ventriculi spastico com-
mendat, vix aliam eerte ob rationem, quam terram alca-
linam, cruditates acidas, viscidas, orificium sinistrum
ventriculi corroderentes ipsumque ventriculum ob conser-
sum nervorum contrahentes, præcipitatem & tempe-
rantem, nec non conjunctum sal neutrum, eas-
dem detergens atque elimi-
nans.

OBSERVATIO XX.

DN. D. JOH. PHILIPPI WOLFFII.

De

Ischuria gravidæ, ex uteri prolapsu.

Mulier 30 annorum, spongiosi mediocriterque obesi corporis habitus, citra ullam occasionem & causam datam, die 18. Oct. 1730. ischuria correpta fuit, ita, ut ne guttulam quidem urinæ emittere potuerit, sequenti die hora XI. meridiana per maritum ob atroces dolores in pectine & dorso obortos, auxilium à me petit. Hic nullam plane rationem hujus affectus allegare mihi poterat, nisi quod præterita nocte nudo corpore aliquoties è lecto mingendi causa, sed frustra surrexerit, quam ob rem malum hoc primo pro spasmo sphincteris vesicæ habui, cumque in finem etiam species emollientes sacculo includendas, in lac fervens immersandas, & calide pubi imponendas ordinavi, interne vero potionem ex aqua chærefol petrosel. sem. lycopod. nitro depur. cinnab. nat. dep. & syr. papav. rh. compositam præscripsi. Hora prima pomeridiana maritus rediit, referens, dolores evidenter augeri, mulieremque suam vix sibi amplius constare & idcirco rogabat, ut ipse patientem visitem. Hac occasione sciscitatus sum, an calculos forsitan antea excernere solita fuisset? quod vero nunquam factum esse dixit; porro quæsivi an motum foetus, aut dolores in dorso vel regione pubis persenticeret? respondebat: foetum admodum inquietum esse, & dolores in vesica oriri & versus dorsum dein excurrere, vesicam quoque ad capitis infantis magnitudinem extensam esse, ita, ut digitis circumferentiam vesicæ distinguere possit: Porro quæsivi, num in vagina uteri impedimentum sentiret? ubi affirmata-

affirmavit se ante septennium in partu difficulti prolapsum vaginae uterinae paßam esse, & nunc inter conatus lotium edendi se aliqualem ejus tumorem sentire, suasi ergo, ut prolapsum blande reponat, quo facto urina primo guttatum, paulo post vero admodum large erupit, ita, ut dolores plane evanuerint, & corpore antea incurvato incedere coacta, (siquidem durante ischuria nec sedere, nec jacere, nec erecto corpore stare & incedere valuit) nunc erecto incedere queat. Absoluto termino graviditatis fœtum feliciter exclusit, milque incommodi amplius hucusque sensit.

SCHOLION.

Gravidas ischuriæ admodum frēquenter obnoxias esse, tam ratione, quam experientia comprobatum est: oriuntur quippe in gravidis modo à plethora, dum nempe tanta sanguinis copia, ac in quibusdam non gravidis menstruatim secedit, primis graviditatis mensibus ad embryonem nondum vehitar, adeoque plethora augetur, eaque propter variæ spasticæ tensiones & vasorum repletiones oriuntur, quas facile vesicæ sphincteris constrictio excipit. Notum hinc est, quandoque per venæfctionem ischuriā curatam fuisse, quod remedium propterea supra laudatus. **HOFFMANNUS** in *Diss. de Venæfctionis prudenti administratiōne* pag. 9. *obs. Vita.* suadet, siquidem etiam **Celeb.** **FRIEND** in *Emmenologia p. m.* 19. Ischuriām à plethora sape ortū ducere affirmat; insuper in *Ephemerid. Acad. N. C. Vol. II. observ. 157.* Dn. D. ADOLPHI easum refert juvenis plethorici, ischuria laborantis, qui folius venæfctionis ope ab hoc malo, per 5. dies durarite, liberatus est. Dein etiam quandoque hic affectus ortus à pressione & distensione vesicæ in prægnantibus, de qua pressione **Excell.** **VATERUS** in *Diss. de Cura gravidarum & puerarum* pag.

pag. 13. thes, 14. sequentia verba habet: *Quibusdam gravidis etiam urina cohabetur, vel plane supprimitur, in primis circa gestationis finem, quando vesca urinaria ab uteri antrorum versus reclinantis mole comprimitur, ita, ut lotium neque rite colligere & conservare, neque debito modo & tempore excernere queat; ubi tamen nullis aliis remedii opus, quam ut convenienti corporis situ & fasciis vesca ab onere isto per intervalla libetur: aut si hac non sufficient, etiam fomentationes & balne emollientia auxilium ferunt.*

OBSERVATIO XXI.

DN. D. JOH. PHILIPPI WOLFFII.

De

Virgine fulmine tacta.

ANNO 1732. die 11. Augusti, virgo 20. annorum in hypocasta fulmine tacta, in humum statim prostrata, aphonia correpta, omnibus sensibus privata, cutisque universi ambitus corporis undique variæ magnitudinis maculis cœruleis notata fuit, unacum pulsu languido & debili; hinc ut statim venælectio institueretur suasi, quæ post duarum horarum spatiū repetita est, pulverem insimul diaphoreticum & antispastmodicum præscripsi, hujusque omni trihorio drachmam dimidiam in vehiculo calido porrigerere adstantibus injunxi, ex quo omnia symptomata brevi post cessarunt, ita, ut viribus tam animi quam corporis pristinis rursus gauderet.

SCHOLION.

FUlmime tacti exteriora vasa sanguine depleta exhibent; sanguis enim vasa ampliora interiora petit, eaque propter

prer ut (facta antea venæ apertione) iterum undique legiti-
me distribuatur, frictiones & balnea cum diaphoreticis
omne punctionum absolvunt. BONNETUS in *Medicina sep-
tentriionali Lib. I. S. 16. C. 15. p. m. 168* de Collega Scho-
lari in scapha fulmine tacto ait: Nullum vulnus in illo ap-
paruisse, sed stupefactum mansisse & nullam recordatio-
nem adfuisse, quo modo è scapha in aquam præcipitatus
fuerit, admodum insimul infirmum, cutimque faciei &
colli nigram & lividam fuisse, ac in dextra colli parte ma-
culam quandam nigrantem parvam extitisse. Idem Au-
tor in *Observationum Lib. VI. Sect. V. observ. 36. p. m. 342.*
in fulmine tactæ curatione bezoardica instar omnium lau-
dat, quorum laudabilem effectum in supra dicta virgine
mihi quoque experiri licuit.

(Spinfurto Altiorium missa d. 8. Jan.

1733.

OBSERVATIO XXII.

DN. D. FRID. IGNAT. LOSPICHLERI.

De

Gemellis utriusque sexus per sex annorum
spatium in Abdomine matris, extra Ute-
rum, absque ulla corruptione
gestatis.

Illustrissima quedam Baronissa temperamenti sanguineo-
biliosi, habitus corporis gracilis, trigesimum septimum
ætatis suæ inchoans annum, ante sexennium omnibus
certissimæ ingravidationis signis apparentibus, & jam appro-
ximante partus tempore, ex inopinato omnis tamen evanuit
spes; è contrario partus naturalis loco durissimus ventris
A.P.M., Vol. IV. M tumor,

tumor, ad contactum aliqualiter mobilis, remansit, verbo molæ cujusdam retentæ non exigua oriebatur suspicio; & licet ad hujus expulsionem varia appropriata fuerint adhibita remedia; in cassum tamen erant hæc singula, siquidem molæ loco, menses redibant, decrescebat venter, & quoad omnes de cætero functiones ipsa Baronissa naturali fruebatur constitutione, unico hoc excepto, quod durities abdominis percepta nunquam dissiparetur. Tali in statu per sex integros annos vitam transegit satis tranquillam, nisi quod singulis annis, tempore partus expectati, nisus & dolores quidam, parturientium ad instar, ipsam per aliquot dies divexarent, & quoties tributum retinebatur Lunare, toties præter abdominis majorem elevationem, tumoris relicti quoque notabile percipiebatur incrementum variaque alia molesta symptomata, v. g. dolores abdominis lancingantes, cibi fastidium, capitis dolores, agrypnia, &c. inducebantur, sub debito autem illius successu cuncta quoque in naturali remanebant statu. Cum autem circa veris initium rursus menses fluere desinerent, varia quidem & ante hac non sine fructu adhibita repetiuit medicamina, irrito tamen cum successu, dolores quippe intensissimi, modo inguina, modo umbilicum ex utroque latere infestantes, in tantum per viæ augebantur, ut mortis tyrannidem potius, quam vitæ prolongationem affectaret, adhibito tamen aliquo per epieras in laxante, dolores paulisper remittebant, menses redibant per unum alterumque diem, appetentia ciborum & cætera singula ad statum meliorationis vergere videbantur. Ast vix aliquali spe reconvalescentiae conceptâ, posteriora prioribus pejora evadebant; præcedente nimisimum maxima compressione pectoris, vomitus materia aquosa sequebatur tam enormis, ut pondus VIII. librarum facile excederet. Paulo equidem melius exinde se habebat, nihil tamen minus, cum per aliquot dies restricta alvo motus iste inordi-

inordinatus continuaret, ne malum hocce in affectum transiret iliacum, alvus blandes sollicitabatur sique vomitus omnis statim cessabat; vix autem ad octo circiter dies evacuatio tam violenta emanferat, cum rursus Illustrissima patientis priori defatigaretur malo, aliquoties per diem recurrente tanta nimirum copia, modo albicantis, viridis, rubescens, modo luteæ, aut ex omnibus his colòribus variegatæ, ac summe fœtentis materiae, sensim prodeunte, ut cuncta in toto corpore colliquata fuisse ægra pariter ac adstantes opinarentur, vas siquidem ducentarum librarum nostratis mensuræ, vix ac ne vix quidem ad recipiendam istam faburram, de die in diem vomitu rejectam, sufficeret, & licet ad quemlibet vomitum facilius respiraret, ac indubitatam exinde salutem, ob aliqualem symptomatum remissionem, perciperet; vires tamen successive, tam propter repetitos vomitus, quam recurrentes atrocissimos & maxime tensivos dolores, magis magisque imminuebantur, hisque tandem plenarie prostratis, supervenientibus insuper continuis motibus convulsivis, piissimam Creatori suo reddidit animam.

Obtentâ dein ab Illustrissima familia licentia, ut mortis causa paulo accuratius mediante cultro anatomico detegetur, & facto die subsecente ad incisionem debito apparatus, abdomen ab extrinseco albicans in accuminatum & durissimum tumorem elevatum apparuit; remotis vero ejus integumentis communibus & propriis, massa quædam carneâ ad instar lapidis non solum indurata, sed undique etiam arctissime adnata, totam illius cavitatem occupabat, singulaque viscera adeo arctissime compresserat, ut nihil plane de iis superesse videretur. Facta autem debita partis separatione, intestina quidem, sine omento tamen, paulatim & maxime inflata prominebant, ac magis magisque hujus massæ situs extra Uterum observabatur,

quæ quoad partem superiorem sphæricam, quoad inferiorem, lunaticam repræsentabat figuram. Ut ergo ea, quantum possibile, illæsa eximeretur, solis digitis, fortius licet adhibitis, totum perficiebatur negotium; nec ullibi, præter in sinistro latere, mediante quodam ligamento illam adhærere, ocularis & diligentissima confirmabat inspectio. Apparebat autem in hac massa ab arctissima sua compage feliciter liberata, ac quoad substantiam ab omni alia congerie separata, & quidem in parte ejus superiori, sinistrorum versus, sat magnus abscessus, quem etiam circa ultimas dorsi vertebrae latuisse ex restitante ibidem puris fœtidissimi portione concludere licebat. Utterus equidem naturaliter plane constitutus erat, nisi quod ratione magnitudinis admodum exiguus deprehenderetur; Peritonæum vero extrebas intestini recti, vesicæ & uteri partes ambiens, undique Gangræna tactum, non solum observabatur, sed insuper etiam materia quædam duriuscula arenularum instar, iisdem in locis forinsecus circumcircata dispersa inveniebatur, absque ullo tamen signo ulteriori, tum in renibus, tum in ipsis ureteribus, latitantis cujusdam calculi. Reliqua viscera à statu naturali parum recedebant, excepto faltem stomacho & intestinis, quæ maxime inflata & notabili adhuc copia materia illius variegata, per os antea rejectæ turgebant. Et hæc quoad intrinsecam corporis constitutionem dicta sufficient.

Quod autem massam illam satis difformem, & è cavitate ventris, summa cum cura, absque ulla istius læsione exemptam, attinet, illa curiositatis gratia prius civili pondere examinata sex libras æquabat, cumque dein undique diligentissime examinaretur, in superficie dextræ regionis, quæ sphæricam monstrabat figuram, materia quædam criniformis, paucissima tamen, deprehendebatur, qua accuratius considerata, crines revera ibidem latitare obser-
vaba-

vabamus, imo postquam partis hujus prominentia singularis, capiti infantis haud multum absimilis, paulo attentius cultro anatomico lustrabatur, mox caput infantis bene crenatum, summa cum omnium admiratione & stupore degebat. Membranosa dein hæc substantia magis magisque detracta & remota, absque ullo placentæ uterinæ vestigio, (adeo enim arcte hæc omnia inter se cohærebant, ut vix possibilis esset umbilici separatio,) perfectissimus fœtus fœminæ sexus apparuit, cuius caput in inguinis dextri cavitate delituisse, pars illa magis prominens abunde docuit. Brachia genas versus directa, & in metacarpo recta; pedes autem cum genibus versus umbilicum propressi conspiciebantur. Massa dein alia, priori multo durior, sinistram inguinis cavitatem occupabat atque replebat, quæ separatim compacta arctissimeque pedibus adhaerens, mole cujusdam carneæ formam exactissime referebat; facta vero ulteriori incisione pedes primitus, tum venter & brachia, ac tandem caput, arctissime cum reliquo corpore compressum ac quasi conglutinatum, sine ulla tamen figura humana, cum insigni spectantium admiratione & stupore prodibant; continuata autem fortiori ac diligentiori cutis crassissimæ separatione, frons, oculi, nares & reliqua ad faciem humanam necessaria, perfectissime conspiciebantur, insuperque masculini generis embryonem hunc certe roquin satis formosum esse, ast priori isto fœminino, qui magnitudine unum & sesqui spitamen superabat, evidenter minorem, laboriosa & curiosa hæc detexit operatio. Et quamvis gemella hæcce corpora separatim plurimis integumentis membranosis undique involuta fuerint singulari ac crassissima insuper membrana eadem adhuc investita fuisse, sufficienter cognosci potuit. Hisce tandem omnibus sedulo observatis, ut casus hicce rarior & admirandi eventus cum curiosis communicari queat, non solum ac-

curatam ejus historiam consignare, sed insuper bina hæc corpora ad formam & normam, prout nimirum invicem sibi cohærebant, in cute & carne, in peculiari balsamico spiritu conservare placuit, ut scilicet cuilibet rei hujus in auditæ veritas omni tempore ad oculum demonstrari possit.

OBSERVATIO XXIII.

DN. D. FRID. IGNAT. LOSPICHLERİ.

De

Excretione crassiorum membranarum vesicularium mediante tussi, superstite & pristinæ sanitati restituto
ægro.

GRegarius quidam miles ex arce Werfen oriundus, ob valetudinariam corporis constitutionem Salisburgum petit, ibidem citiorem sanitatis restitutionem se obtenturum sperans, vix autem suburbium intravit, lassus ex itinere in hospitio publico illâ nocte moratur. Altero vero die de lecto surgens, angustiis præcordiorum comprimitur, & inter varias anxietates ac inquietudines, frigido per totum corpus erumpente sudore, tussiendo & insimul vomendo sat magnam copiam sanguinis non adeo floridi, unacum crudâ quadam serosa & acri materia ejecit, quo facto, quasi lipothymicu se iterum in lectum recipit, & jusculis refectus, tandem post prandium ad locum in urbe destinatum transportatur. Vocatus ego, pallidum, emaciatum, viribusque exhaustum invenio, & inquiero, an sæpius sanguinem evomuerit, vel quomodo cæteroquin res circa valetudinem ipsius constituta sit? sæpius jam se evomuisse

evomuisse sanguinem refert, præcedente tussi quasi suffocatoria; verum in ventriculo jam nullum, finita hesterna evacuatione, notabile gravamen se sentire, imo cibos appetere, si quales pro congrua sumptione in promptu essent. Hæc & alia mecum animo volvens, neque vomitum sanguinis ex ventriculo, per vas breve forsitan illinc destillantis, neque genuinam hæmoptysin subesse ratus, ob virium defectum & dolorem quendam pressorium circa præcordia, tam cardiaca, quam pectoralia, partim pro spirituum excitatione, partim pro resolutione sanguinis extravasati, & forsitan in grumos abeuntis, præscripsi, non intermissione, ob strictam alvum, clysteres, & lene quoddam evacuans mannatum. Finito sic octiduo, semper satis bene se habuit, cum autem liberiorem auram iterum se haurire posse sibi persuaderet, ædibusque egrederetur, mox novo corripiebatur vomitu sanguinis, unacum præcedente tussi enorni & respiratione admodum anxia. Iterum exemplo vocatus iuvencio sanguinem re ipsa floridum & spumescensem, tussim vero adeo urgenter, ut à suffocatione momentanea vix liberari posse ægrotantem crederem; ipse vero propriis digitis è fauibus aliquid extrahere tentat, inquietus: Es erstöcket mich ja, wenn ich das Wesen nicht heraus bringe. Tunc nova oborta violeniori tussi, ipsoque ægrotante digitis, ut prius, locum faucium petente, quasi irascens denique, unacum sanguine largiori subsequente, apprehendit membranam satis tensam, ejusdem latitudinis & magnitudinis, ut figura transmissa (Fig. 2. Tab. II.) demonstrat, quo facto exanimis quasi, remediis qualibuscumque, quæ ad manus in præcipiti ejusmodi casu esse poterant, refocillatus, successu temporis sese tandem integrum restitutum esse credidit, postquam talium membranarum per vices & intra spatium trium septimanarum plus quam numero VIII. (non omnes enim parti-

particulae minores ad manus meas pervenerunt) prioribus semper stipatus symptomatibus, propriis digitis coadjuvando extraxit. Interea saltem ope decocti cujusdam & ordinariarum mixturarum pectoralium, unacum diaeta conveniente, intra spatum duarum mensium plenarie restitutus ad pristinum rediit locum, ubi hodiernum in diem, suo ut par est, officio fungitur, & elapso jamjam duorum annorum spatio, ab omni ulteriori insultu prorsus immunis vivit, nisi quod, si sublimiora loca petit, difficilius quedammodo respiret, quare nescio quo suadente, pro potu ordinario levi decocto florum bellidis utitur, bibendo insuper tempore vernali, quamprimum pascua solidiora propullulant, lac caprinum, quod in hisce locis alpinis tanta virtute phthisicos quasi sanandi pollet, ut multos exinde, irritis omnibus cæteris antiphthisicis remedii, integre restitutos noverim.

OBSERVATIO XXIV.

DN. D. FRID. IGNAT. LOSPICHLERI.

De

Frustulo candelæ cereæ, vesicæ antea immissæ, feliciter iterum extracto.

Vir quidam in flore ætatis constitutus, dysuria interdum, imo & isehutia quandoque laborans, juncto semper nephtitico quasi dolore, jam his & aliis methodice, sed frustra applicatis medicamentis, ex inopinato quodam die eodem dolore, cum omnimoda retentione urinæ, affligebatur, nesciens vero quid in absentia Medici & Chirurgi pro levamine applicaret, candelam ceream minime

nime sortis, als wie die sogenannten Heller-Lichtlein sind, ulnæ longitudine arripit, & meatui urinario sensim intrudere conatur, sperans fore, ut remota forsitan, mediante hac applicatione, causâ doloris, urinæ retentio citius ac certius tollatur. Vix autem operationis hujus factum erat initium, cum subito percepto quasi animi deliquio, totum candelæ frustulum per canalem virgæ inadvertenter absorberetur, superveniente paulo post debita excretione urinæ & remittente doloris sævitie. Lætatur quidem exinde patientis, at contrastatur insuper de tam subitanæ & præternaturali candelæ retractione ad antrum vesicæ. Inter spem ergo metumque lethifera qualiacunque somnians, per integrum mensem ab omni urinæ retentione liberatus vixit. Verum tempore hoc elapso, circa auroram rursus vexatur urinæ retardatione tanta cum vehementia, ut ne guttulæ quidem concederetur exitus. Transit ita una alterave hora, sed sine successu meliorationis, unde, urgente acerbo dolore, ad causam ejusdem investigandam membrum accuratius examinatur, ubi Chirurgus exiguum fili triplicati extra meatum urinarium portionem protruſam deprehendit, totumque candelæ frustulum, ad crassitatem digiti minoris compactum, integrum virgæ meatum strictissime replete observat, eaque propter, ad præoccupanda graviora forsitan subsecutura symptomata, partes hasce genitales decocto calido ex lacte & herbis emollientibus parato crebrius soveri jubebat, ipsius glandis foramini vero oleum amygdal. dulc. guttatum immittebat, id vero quod prominebat filosi caute extrahere tentabat, & quanquam primo majorem resistentiam perciperet, ab opere tamen incerto, licet doloroso satis, non desistebat, donec tandem auxiliante quoque divina gratia, integra hujus candelæ portio in præfata digiti minoris crassitie, at duplo majori longitudine, nec non jamjam uodique materiâ calcu-

losa, loco etenæ, obducta, prout adjecta figura I. Tab. II, docet, superveniente aliquali hæmorrhagiâ & animi deliquio, felicissime protracta fuit. Paucis postmodum adhibitis balsamicis & consolidantibus medicamentis excoriatio hæc dolorifica in totum sublatâ patientem per plures jam annos à calculo & toties tolerata retentione urinæ immunem vivere finit.

*Salisburgo Altorium missa d. 14. Febr.
1733.)*

SCHOLION.

CURIOSUS &QUE AC RARUS HICCE CASUS IN MENTEM MIBI RE-
VOCAT ALIUM EJUSDEM COMMATIS, EVENTUM TAMEN NON
ADEO FELICERI NACTUM, QUEM HAC OCCASIONE INSIMUL ANNE-
STERE PLACERET. CORRIPIEBATUS NEMPE AESTATE ANNI 1724. CIVIS
QUIDAM HUJUS LOCI ANNORUM CIRCITER QUINQUAGINTA & TEM-
PERAMENTI CHOLERICO-SANGUINEI, INOPINATO PRORSUS GRAVISS-
IMIS DOLORIBUS SPASTICIS AC LANCINANTIBUS, CIRCA VESICAM &
URETHRAM POTISSIMUM SÆVENTIBUS, & STATIM URINÆ EXCRE-
TIONEM ADMODUM DIFFICILEM REDDENTIBUS, QUOS AB INITIO,
EUM A CALCULOSIS INSULTIBUS NIL PLANE HACTENUS PERPESSES
FUERAT, PRO GRAVIORIS SALTEM STRANGURÆ SYMPTOMATIBUS RE-
PUTABAT, ATQUE IDCIRCO FACEULIS CALIDIS PAREGORICIS, & INFU-
SO THEEOFORMI EX EMOLLIENTIBUS & LENIENTIBUS PARATO, PRO-
PRIO AUSU MITIGARE TENTABAT, AST IRrito EUM SUCCESSU: AU-
GEBANTUR ENIM NON SOLUM DICSI DOLORES SINGULIS FERE MO-
MENTIS, AC INDESINENTER EXCRUCIABANT, SED & TANDEM CLAP-
SO TRIUM CIRCITER HORARUM SPATIO PATIENS CORPUS ALIQUOD
DURIUSCULUM INÆQUALE, EX MULTIS QUASI LAPILLIS CONFILATUM,
IN URETHRAM PROTRUDI SENTIEBAT, SUPERVENIENTE STATIM HU-
JUS INTUMESCENTIA, PLENARIA URINÆ, GUTTATIM EXCRETÆ, SUP-
PRESSIONE, & PRISTINORUM DOLORUM FERE INTOLERABILI CRUCIA-

tu, ad

tu, ad animi usque deliquium excrescente. Sub miserrimo hoc rerum statu famosus quidam medicaster, cognitioe cum ægro conjunctus, eundem visitatum veniebat, perceptisque modo enumeratis circumstantiis, ac expliqta urethræ conditione, cui non unicum, sed plures satis notabilis magnitudinis calculos quasi incuneatos esse externus facile monstrabat contactus, illico vicinum accersiri curabat balneatorem, eique ut prompte incisionem, pro extrahendo firmiter impacto isto peregrino corpore sufficienter, in medio urethræ, ubi notabilior apparebat protuberantia, faceret, magno superbiæ fastu imperabat, quod etiam hic ipse, ut ignorantia, ita quoque audacia medicastro temerario minime secundus, unico illo sibi noto & usitato instrumento, novacula nempe, in dextro partis hujus latere intrepide peragebat, sicque dissecto fere toto urethræ corpore, ab ejus radice ad glandem usque, satisque ruderiter dilatato vulnere, tandem sub immanibus ægri cruciatibus, & impetuosa, ab improvide dissectis ibidem transeuntibus vasculis sanguiferis, proveniente hæmorrhagia, miram calculorum & arenularum curiose inter se cohærentium, protrahit congeriem, ægro interim die tertio ab infelici hac operatione, postquam partim dolorum perpessorum vehementia, partim effrenis hæmorrhagia impetu, (cui indesinenter continuanti neuter stolidorum medentium obicem ponere novit aut potuit,) viribus omnibus exhaustus fuerat, placide obdormidente.

Cum ergo ab amico unacum modo enarratis mihi nuntiaretur, viduam agnatosque originem mirabilis istius calculosi concreti & inde acceleratam mortem unice supranaaturalibus & magicis causis adscribere, quoniam qua ratione varii ejusmodi friabiles lapilli inter se connexi essent, & cur nullos antea calculosis alias consuetos dolores defunctorio excitaverint, nullo modo indagere valerent; curarius

hinc & attentius idipsum lustrandum esse existimavi, sicque deprehendi, totam istam congeriem calculoso-sabulosam ope minoris particulae cujusdam funiculi cannabini, ex aliis sex filis contorti, inter se cohærente, ita quidem, ut alteram ejus extremitatem, nondum explicatam, calculus satis adhuc durus, minoris ovi columbini magnitudinem & figuram referens, contineret, infra quem alius paulo minor & friabilior apparebat, per cujus medium dictus funiculus transibat, & abinde ad trium circiter pollicum latitudinem in modo dicta sex fila prorsus explicatus erat, quorum filamenta undique innumeris minoribus calculis, pisorum minorum & granorum cannabinorum magnitudinem æquantibus, obfita, & notabilii copia rufescens sabuli quasi incrustata deprehendebantur, prout hoc clarius demonstrat figura 3. Tab. II. ubi insuper ratione modo descriptorum filorum adhuc addendum est, quod hi ipsi mirare inter se implicati anterius versus glandem propulsi apparuerint, major autem ille calculus circa radicem penis versus collum vesicæ delituerit, spontanea hujus concrementi exclusio difficilior, imo plane impossibilis redditæ fuerit. De reliquo equidem nunc omnino dispiciendum & inquirendum esset, qua ratione, & per quas vias portio ista funiculi ad renes & vesicam devenerit? an per ordinarias alimentorum, chyli & sanguinis, quod nemini probabile videbitur? an per extraordinarias, insolitas & adhuc forsitan occultas transferit? cum vero ob acceleratam defuncti mortem, de occasionalibus causis forsitan prægressis nihil plane experiri licuerit, nec etiam cognatis relictis quicquam constiterit, (utpote qui propterea totum hoc negotium absolute potentia cuidam supernaturali malignæ adscribere volebant,) merito utique in eo acquiescendum foret, nisi adhuc suspicioni non prorsus vanæ, sed satis probabili superesset locus, quod nempe eadem forsitan ratione, qua

ne, quæ juxta observationem præcedentem portio funiculi in vesicam delata fuit, etiam in nostro hoc casu eadem ad hanc partem devenerit, ibique ita incrustata fuerit: Licet enim cognati ipsius defuncti, de exquisitis calculosis doloribus eundem nunquam conquestum fuisse, aut inde decubuisse, uno ore adfirmaverint, non raro tamen stranguaria admodum pertinaci, aut rectius dysuria, haud obscuram laticantis jamjam calculosæ dispositionis conjecturam præbente, illum afflictum fuisse bene recordabantur, ad quam tollendam aut mitigandam, utpote chirurgiæ quadtenuus gnarus, forsitan quandoque ceream candelam, catheteris loco, adhibuit, sibique ipsi, cum sumime semper verecundus fuerit, inscia uxore & liberis applicavit, cuius particula dein sub somno forsitan, vel quacunque aliâ occasione in vesicam intravit, ibique calculosam talem faciem temporis successu induit. Quodsi vero aliunde eodem delata fuisset, vix tamen aliâ ratione eandem intra hanc cavitatem devenisse existimo, quam quæ ab Illustri b. m. SCHROECKIO nostro in Scholio ad Observ. 142. Dec. II. Ann. I. Ephemerid. Acad. nostræ, p. 354. doctissime demonstrata est, quemadmodum etiam non sine omni ratione suspiciari licet, potuisse defunctionum absque vitæ periculo ab ista insolita calculorum congerie liberari, si modo providum magis, peritum ac rationalem tractus fuisset chirurgum, qui istam urethræ lithotomiam secundum regulas & cautes à TULPIO Lib. III. Observ. cap. 8. & Magnif. b. m. WEDELIO in *Dissert. de Lithotomia* cap. 3. ingenue communicatas instituif-

ser.

OBSERVATIO XXV.

DN. D. JOH. GEORGII BREBISII.

De

Hernia scrotali eximiæ magnitudinis, in viro quinquagenario, post nimium laborem & celeriter exhaustum integrum cantharum vini junioris sulphurati, oborta.

Conduxerat vir honestus hujus loci mercenarium ad findendum magnum acervum ligni, hac quidem conditione, ut pro sua commoditate id ficeret; hic vero pecuniæ indigens, non cunctabatur, sed statim prima die, duas integras mensuras (2. Maaf Holz, welches fast 2¹/₂. Klaßtern,) ligni findebat & in destinatum locum reponebat. Ab hoc labore delassatus & siticulosus factus abit ad oenopolam & spatio quadrantis horæ, integrum cantharum vini novelli sulphurati exhaustit. Exinde statim tormina ventris sentit, domum se confert, à muliere sua jusculum semine carvi alteratum petit, impetratum avide deglutit, sperans exinde remissionem cruciatum, dolor ventris in consensum trahebat ventriculum, hinc brevi post vomitu & jusculum & vinum rejiciebat, per hunc conatum vomendi simul hernia scrotalis, vix pugni magnitudinem hastenus æquans, ulterius protrudebatur & successive ad stupendam augebatur magnitudinem; nam instar sacci ad suras usque propendebat, ut viderentur omnia intestina extra ventrem in scrotum delapsa esse. Cessaverant quidem postea tormina, quoniam vero in hoc statu corporis, nec foras prodire, nec ullum gravem laborem

rem suscipere poterat, hinc me cum chirurgo in consilium requirebat nostrumque auxilium anxie petebat. Veniebam & inveniebam patientem in hypocausto deambularem, non tamen caligis, sed vestimento inferiore mulieris indu-tum; ocularis inspectio necessaria esset, hinc in lectum se conferebat, ventrem denudabat, nobisque conspicendi-am præbebat herniam scrotalem extremæ magnitudinis, qua-lem unquam nec vidi, nec occurrisse audivi, nec uspiam legi: Repræsentabat enim quasi novum ventrem, de mem-bro autem virili atque testiculis plane nihil comparebat, utpote quæ omnia abscondita erant, foramen saltem ex præputio restabat, per quod urinam emittebat, insimulque notatu hoc erat dignum, quod scrotum per immensam hanc extensionem, non minorem, sed longe majorem impetraverit crassitudinem, & æger alvum quoque sine difficultate deponere potuerit. Chirurgus quidem ex meo consilio per aliquot clysmata intestina evacuabat, postmo-dum per focum eum lacte, & manualem operationem, her-niam reponere conabatur; ast foccus propter magnitudi-nem & duritiem manebat intractabilis. Imponebat qui-dem emplastrum emolliens, firmabat fasciam latam ad pa-tientis collum, & huic includebat herniam, sperans fore, ut accedente motu peristaltico delapsa intestina in abdo-men iterum retraherentur, ast & hæc spes vana omnisque labor frustraneus erat. De cætero patients nihil conquere-batur, edebat, bibebat, dormiebat, digerebat, egerebat, sanorum ad instar. In hoc miserò statu vixit per novem menses, tandem vitæ suæ pertæsus, cum pauper merce-narius esset, & ad omnem laborem ineptus, alimenta re-spuere incepit; unde torpidus factus, diem noctemque dormiendo consumsit, ac tandem vitam eum morte cele-riter commutavit. Animus equidem erat cadaver defuncti cultro anatomico subjicere, herniamque exactius lustrare, verum

uxor superstes, vano quodam præjudicio ducta, ad ipsum non permisit.

OBSERVATIO XXVI.

DN. D. JOH. GEORGII BREBISII.

De

Hernia scrotali, magnitudine pugni, post perpeſſam conquaſſationem ad vesicæ bovinæ magnitudinem accrescente, dein prægressa levi inflammatione, ſuppuratâ & plenarie reſtituta.

Laborat vir quidam ſeptuagenarius per aliquot jam annos hernia scrotali, absque eximio incommodo; cum vero aliquando equum ascendere & aetui cuidam forenſi affiſſere cogeretur, inter ascendendum hinc niam negligens ephippio inepte inſideret, illamque incaute vehementer comprimit, unde dolorem primo levem ſentiebat, qui vero brevi poſt magis magisque increbescet. Elapſo hinc trium horarum ſpatio ab equo iterum deſcendens obſervat, herniam antea magnitudine pugni, triplo majorem factam eſſe; accedunt horror & calor alternatim affligentes, unde me cum chirurgo vocare jubet. Invenio ſcrotaum extenſum magnitudine vesicæ bovinæ maximæ, & ſimul quodammodo inflammatum ac durum, eaque propter præſcribo mixturam ex temperantibus & refolventibus, à cuius uſu & calor & durities remiſerant. Chirurgus poſtmodum repositionem herniæ tentaturus, injiciebat clyſma, fovebat tumorem cum fasciculo crudorum filorum (ein Strehn roh Garn) immisso prius in lac calidum, patiensque ſervabat decubitum convenientem, declivem capite, inclinibus

nibus elevatis; verum id omne sine salutari effectu, siquidem per operationem manualem intolerabiles ipsi excitabantur dolores. Quoniam igitur patiens internam magis desiderabat curam, prior hinc repetebatur mixtura & ex meo consilio externe emplastrum miraculosum applicabatur. unde indies se melius habere incipiebat, absque ullo tamen hernia decremento. Die decimo quarto patiens mihi referebat, se metuere abscessum in scroto, detractoque emplastro, in fundo scroti revera duo tubercula rubra admodum mollia magnitudine majorum pisorum apparebant. Imponebatur ergo his emplastrum ex farina cum melle subactum & desuper miraculosum cum anatica portione emplastri de meliloto remixtum, sub quorum usu majus tuberculum disparebat, minus vero incrementum capiebat, cuticula ubique decedebat & sub finem tertiaz septimanæ aperiebatur scrotum cum maximo patientis levamine. Effluebat quotidie seri sanguinolenta notabilis quantitas ad aliquot uncias, mixta quandoque cum grumulis sanguinis & corrupta pinguedine, succedebant fibrillæ & tandem materia probe cocta in magna copia; scrotum durum flaccescere & corrugari incipiebat, sextaque tandem septimana elapsa, patiens propria manu prolapsum intestinum sibi reponebat, subligaculum applicabat, ita, ut deinceps nil præter duos testiculos in scroto reperiri potuerit.

OBSERVATIO XXVII.

DN. D. JOH. GEORGII BREBISII.

De

Hernia scrotali per aquæ frigidæ potum curata.

FAber quidam ferrarius septuagenarius herniosus, deposito subligaculo iuvat in rota attollenda aurigam, & exinde statim sentit intestinum in scrotum descendisse; auriga interim jubet ex proximo hospitio cerevisiam apportare, fabroque cantharum propinat, qui bonum haustum de frigido hoc potu assumit & domum redit. Noctu sentit dolores, murmura, flatus & rugitus ventris, & summo mane sequuntur vomitus. Intendebat quidem herniam reponere, quaæ vero utpote jam incacerata, renuebat. Vomitus interim continuant, dejectiones vero plane cessant, somnus deficit, vires debilitantur, & ut paucis multa dicam, sequitur iliaca passio, sive rejectio excrementorum per os, cum magno foetore. Vocor in consilium, patiens refert, se per totam suam vitam raro ægrotasse, nec unquam medicamenta adhibuisse, externe libenter se velle pati omnem torturam, dummodo liber manere possit ab internis medicaminibus. Hinc applicare jubeo elysmata, post hæc, usitato more, fasciculum filorum immissum in lae calidum, & tandem propino mixturam ex stomachicis, temperantibus & carminativis, quam ægre quidem assumit, nihilominus brevi post dormire incepit, restante hernia in priori statu. Expergesfactus admodum sitiebat, & aquam frigidam desiderabat, ego vero prohibebam omnem potum frigidum, pro quo impetrando mihi

mihi opponebat consuetudinem suam, & quod nullo alio potu magis delectaretur, quam aquæ frigidæ; imo liberis suis jamjam se imperasse adjunxit, ut sibi nullum alium etiam in ultimo mortis articulo porrigerent potum, quam simplicem aquam. Tandem consentio & unicum permitto scyphum, quo contentus, me domum redire juberet, nam nox media jam aderat. Quamprimum vero hypocastum reliqueram, statim ad filiam dicebat: Ecce Dominus Doctor non adest, fave meæ ultimæ voluntati, & porrige mihi sufficientem aquæ copiam; filia hinc morem ipsi gerit, replet aliquot scyphos, quos omnes summa cum delectatione exhaustit & brevi post in profundum somnum incidit, qui per integras sex horas continuat. Expergescens tandem herniam explorat invenitque intestinum prolapsum per se rursus in ventrem recessisse, hinc subligaculum denuo applicabat, lectum relinquebat ac liber postmodum ab omnibus pravis symptomatibus manebat.

OBSERVATIO XXVIII.

DN. D. JOH. GEORGII BREBISHI.

De

Vomitionibus & dejectionibus cruentis in puerulo recens nato salutaribus, & per exhibitionem spermatis ceti, oleo amygdalino resoluti, curatis.

UXOR Pharmacopoci hujus loci, plurium liberorum iam mater, temperamenti sanguinei, ætatis 26 annorum, justo quidem partus tempore, sed majoribus, quam antea, partus doloribus & longe tardius tandem puerulum bene formatum excludit, apparenter sanum, excepta re-

ta respiratione, quæ aliquo modo difficultis erat : Dabatur ipsi brevi post partum usitato more oleum amygdalinum dulce, mixtum cum saccharo penidio pro evacuatione mœconii, & secedebat ~~et~~ ^{et} ~~et~~ ^{et} mucus nigricans in magna copia, cum plenaria liberatione respirationis ; ipsa quoque mater, peractis baptismatis sacris, māmias eidem præbebat pro hauriendo lacte, dabantur insuper pultes, optimo cum successu. Vixerat hoc modo puerulus per 36. horas sanus, nihilque mali ulterius metuebant parentes. Ex improviso autem incipiebat sanguinem sincerum evomere, idque pluribus repetebat vicibus. Ego tunc temporis in pharmacopœio præfens, ejusdem visitatione occupatus, vocor à parente in consilium, & attornitus videbam pullulantem ex ore sanguinem optimum, qui linteolis exceptus, ad minimum quantitatent 4. utriarum æquabat, ejiciebat quoque per alvum sanguinem congrumatum magis nigricantem cum excrementis. Hesitabam primo circa denominationem morbi, hypercatharsis quidem in mentem veniebat, verum & ætas tenera, & causa morbi mihi obstabat, nam plerumque post usum medicamentorum drasticorum accidere solet, cuius generis oleum amygdalorum dulce non est. Potuisset illum hæmoptysin appellare, nisi sanguis simul per alvum secessisset. Placuit ergo vomitum & secessum cruentum appellare, credens, per conatum parturientis matris, infantis hepatic vim illatam, sanguinemque culpā venæ portæ ad stomachum delatum, & per vomitus, ab oleo amygdalino excitatos, salutariter excretum fuisse, quod vero superne non potuit, inferne secessisse. Igitur ne sanguis in ventriculo pueruli coagularetur, sed ulterius promoveretur, exhiberi iussi oleum amygdalinum cum spermate ceti remixtum, singulis binis horis, à cuius usu vomitus & secessus cruenti plenarie cessarunt, puerulusque antea ruber eleganti colore naturali non solum

solum induitus fuit, sed & ab icteroide illa flavedine infantibus recenter natis alias solemni, plane liber mansit.

(Rotemburgo ad Tubarim Altorfium missa,
d. 16. Jun. 1733.)

OBSERVATIO XXIX.

DN. D. GEORG. HENR. BEHR.

De

Otalgia insigni ex Verme.

Vermes non tantum in omnibus fere corporis nostri humani partibus ac locis reperiri, sed & atrocissima mala exinde procreari, longâ observatione atque experientia jam comprobatum est, quare opus esse non duco plura, de perniciosis & summe noxiis hujus generis animalculis, verba facere: Liceat ergo solum ad meliorem hujus rei comprobationem sequentem huc adjicere observationem. Anno 1731. Mense Septembri vocabar ad cæmentarium quandam, Lorenz Schäffer dictum, qui per aliquot jam dies insigni tentabatur otalgia. Accedens, dextram capitinis partem maxima inflammatione occupatam inteni, patiensque conquerebatur de dolore summe pungente, acuto & terebrante, fusurro inexplicabili stipato; nec non vertigine admodum vehementi, ad syncopen saepius vergente. Præscripsi itaque revellendi gratia, venæsectiōnem in pede, hinc pilulas laxantes, dein externe sacculos applicui discutientes, ex rad. aristol. rot. irid. flor. &c. herbis origan. rosmarin. menth. floribus chamomill. sambuc. &c. paratos, & spiritu vini camphorato aliquatenus irroratos; sed omnia incassum adhibebantur, imo dolores adaugebantur; ideo interae lenia diapnoica, temperantia

& dispellentia in usum traxi; externe vero guttation sequentem essentiam auri instillare curavi: & ess. myrrh. drachm. j. ess. castor. suecin. ana drachm. sem. M. d. ad vitr. 5. zum äusserlichen Gebrauch. Quo facto, die sexto vermiculus flavescens, cum punctulis hinc inde nigricantibus, ex meatu auditorio dextri lateris prodiit, quo excreto, dolores hi atroces cuncti, cum inflammatione, in momento quasi cessavere.

SCHOLION.

NON constat equidem, nec forsitan curatius investigare placuit Celeberr. Dn. Observatori, qua ratione in autem devenerit peregrinus molestissimusque iste hospes, an extrinsecus meatum ejusdem ingressus, an vero intra eundem ex prægresso forsitan prius ibidem ulcere aliquo, genitus fuerit: Sufficit, quod eventus demonstraverit, illum ipsum unicam ac primariam causam inflammationis dolorumque intensissimorum, ægrum tam diu excruciantium, extitisse, huncque in eo aliis feliciorem fuisse, quod tempestive abinde liberatus, sicque infecto huic occasio sublata fuerit in abdita capitis intimius progrediendi, fixorem ibi sedem obtinendi, graviorumque & magis adhuc fonticorum symptomatum mole miserum illum obruendi, qualia aliis, ubi paulatim rodendo non solum in frontem, sed & intra cranium, ad cerebri usque substantiam, progressi fuerunt ejusmodi vermiculi, evenisse constat ex historiis Dec. I. Ann. III. Obs. 266. it. Ann. IX. & X. Observ. 50. consignatis, qui denique tamen providis injectionibus balsamicorum acrum, v. g. olei juniperini, balsami sulph. therebinth. aut applicatione panis calantis feliciter expulsi & educti fuerunt.

(A. E. Büchnerus.)

OBSE

OBSERVATIO XXX.

DN. D. GEORG. HENR. BEHR.

De

Verme ex orificio narium sinistro
emuncto.

Multa multi auctores de vermibus ē naribus egressis seræ posteritati reliquerunt exempla, quæ recensent Petr. FORESTUS Lib. XXI. *Observ. XXVIII.* Guilielmus Fabricius HILDANUS *Obs. Chirurg. Cent. I. obs. VIII.* Nicolaus TULPIUS Lib. IV. *obs. XII.* & Celeberrimus Athenæi nostri Argentoratensis *Anatomicus* Dn. D. SALZMANNUS, in *Diss. de verme naribus excusso*, Anno 1721. d. 30. Octobr. Respondente D. Honoldo habita, qui tres quoque casus de talibus vermibus, qui hic Argentorato evenerunt commemorat; quibus (cum venia tamen tanti viri) & nostrum annexere lubet. Est autem sequens: Maria Salome Reschin, vidua co-riarii per plures menses dira vexata fuit cephalalgia atque vertigine, stipata cum prurigine mordaci ac molesta, tam orificii narium sinistri, quam canthi oculi interni ejusdem lateris, quem pruritum non raro comitabatur lacrymarum ipsius oculi copiosissimarum profusio. Hæc multa incas- sum adhibebat medicamenta, tam in - quam externa, ut nimirum retulit, sie habe das Haupt öfters mit den Frankfurther Haupt-Villen gereinigt, und sonstigen äuserlichen Sachen gebrauchet, doch alles vergeblich und ohne Linderung. Vocatus tandem & ego, existimans, mate- riāl aliquam acrem purulentam, membranulis inclusam ac incarceratam, illic delitescere posse, quæ acrimoniā sua tales excruciatus crearet, ptarmicum quoddam fortius atque stimulans adhibere jussi, quod sequens erat: rx. sacchar. canar.

canar. folior. tabac. ana unc. dimid. flor. benzoës, ligni aloës pulveris. ana scrup. dimid. sal. ammon. volatile. gr. viij. M. f. pulv. d. ad scatulam, S. Niesz Pulver, von welchen zu Zeiten etwas in die Nase zu schnupfen. Hoc vix vicies naribus attracto ac usurpato, fortioribusque hinc evenientibus sternutationibus, cum earundem unâ, loco humoris purulentî saniosi, vermis longitudinis mediocreis digiti, coloris subflavi, pedibusque carens, simul excussus fuerit; instructus erat magno, sed depresso ac informi corpore, alias lumbricum terrestrem figurâ ac formâ valde retulit.

SCHOLION.

Conferri huc meretur Scholium Illustris b. m. SCHROECKII, ad *Observ. 109. Decad. II. Ann. I. Ephemerid. Academia nostra*, ubi plura vermium, post vigilas perpessas, cephalalgias & mentis aberrationes, è naribus excretorum, allegata prostant exempla, insimulque de sede & generacionis modo quædam monentur, quæ dein fusi deduxit clariusque exposuit Celeberr. MENTZELIUS, *Dec. II. Ann. II. Observ. 57.* Confer. etiam *Observ. 147. Dec. I. Ann. II. & egregius ille discursus, de verme admirando per narcs egresso, quem Fulvius ANGELINUS Cæsenatensis Ravennæ edidit, & Vincent. Alfarius à Cruce Commentariolo illustravit.*

(A. E. Büchnerus.)

OBSER-

OBSERVATIO XXXI.

DN. D. GEORG. HENR. BEHR.

De

Urina nigra, singulis ferme quatuordecim diebus revertente.

Principes Medicorum HIPPOCRATES & GALENIUS urinæ nigrae emissionem pro lethifero semper vendicabant signo: *Sic enim magnus ille Cœus in suis coacis prænotionibus §. 580. Οὐλέθριον διέγει τὸν τύφωνα, τὸ τε μέλαν αὐτῷ ὑπόσασιν ἔχον, καὶ τὸ μέλαν.* i. e. Pernicioſa autem est urina, qua nigram habet hypostaxis, seu ſedimentum, & qua ipsa nigra. Vel juxta translationem Focianam: *Perniciem vero indicat urina, in qua nigrum est quod ſubſidet, & qua nigra eſt.* Cui prænotioni etiam ſuffragantur §. 49. & §. 176. GALENUS Lib. I. de Criftibus. cap. 12. Lotium nigrum omni tempore poffimum judicat, affirmatque ſe nec ullum vidiffc salvatum, qui tale minxerit. Ex recentioribus vero Medicis, aliqui diſtinctionem faciunt inter urinæ nigredinem, dum dicunt, iſtam quandoque criticam eſſe, quandoque autem ſympomaticam. Ad criticam quod attinet, illa ſemper bona habetur, in febribus continua ſeque ac intermittentibus, &c. Symptomaticam vero, qua ex vi morbi & ſuppreſſione naturæ originem trahit, non aliud, quam mortiferi exitus eſſe indicium. Aſt noſtra obſervatio, ut existimo, neque ad criticam, neque ad ſympomaticam, jure pertinet diſtinctionem, quod ex ſequentiibus clarius patet:

Mater mea dilecta, ætatis annorum LIV. gracilioris stature, ac macilentioris habitus, temperamenti cholericomelancholici, ſub finem mēſis Octobris 1731. ob varias
A.P.M. Vol. IV. P haud

haud parvi momenti rationes maximo irarum fluctuabat astu; revocato tandem ab acerbâ hacce ira animo, suppressisque frænis bilis suæ, de nullo conquesta est dolore, nisi quod postero die admodum defatigata, urinam emiserit atramento atro ac denso vix absimilem. Hac de re summo terrore percussa, me accertere jussit, totumque actum ordine recensuit atque exposuit. Ego prima die nil nisi mixturam simplicem cum quieto in lecto decubitu, diebus vero in sequentibus infusum laxans, cum pulveribus aliquibus temperantibus ordinavi, eorumque usum per ostiduum continuavi. Cum vero exinde nulla subsequetur mutatio, mater medicamentorum pertæsa, soli naturæ opus reliquit, præprimis quoniam nigram hanc urinam sine ullo doloris sensu prodire observabat. Duodecimo tandem ab iracundia die, urinæ color naturali rursus similis fuit, inque eodem statu usque ad vigesimum tertium mënsis Novembris, anni supra dicti, permansit, quo colorum pristinum, atrum videlicet, iterum retulit, qui que per duos tresve dies ita persistit. Abhinc, decursu quinque mensium, hic urinæ color novies ratione coloris alternavit; ita, ut fere singulis quatuordecim diebus pristina sua vestigia sequutus sit: Et sane (quod notatu dignissimum) absque virium prostratione; siquidem charissima genitrix mea, non solum rem suam familiarem, verum etiam aliena negotia, eadem alacritate, ut antea administrare atque curare potest.

SCHOLION.

NOstra hæc historia confirmat observationem adhuc aliam rarissimam, quam Celeberrimus ille Iudeus, ZACUTUS LUSITANUS, Medicus Practicus Amstelædamensis Lib. III. Prax. Admirand. Obs. CXXIV. consignatam reliquit,

quit; de homine, qui à primis statim cunabulis, usque ad seram & canam senectutem, lotum tale nigrum sine ullo damno eminxit, sospes & integer nihilominus (teste illo) fuit, firmisque viribus, adeo, ut quoque thalami sociam ducere, plurimorumque liberorum patens fieri potuerit.

(*Argentorato Altiorsum missæ d. 14.*

Aug. 1733.)

OBSERVATIO XXXII.

DN. D. JOH. GEORG. HOYERI.

De

Hydrope saccato defunctæ anatome.

TRes hydropsis generalis species, nimirum anasacra, ascites, tympanites, hastenus in scholis medicis à Practicis & Lexicographis traditæ sunt. His quarta species, *hydrops saccatus*, merito addendus. Cum enim in ascite aqua intra peritonæum abdomen infarciat ita ut intestina & viscera infimi ventris alluat, contrarium accidit in saccato, in quo abdominis cavitas ab aqua libera manet, neque intestina, neque viscera, aquæ quasi immersa jacent, sed in peculiaria tunica, velut in ure vel sacco, continentur separatim, non aqua limpida, sed viscidior & inchorosa quam lympha, instar loturæ carnis visenda. Ex quibus patet, esse distinctam ab ascite speciem, hydropem saccatum; qualem etiam Celeberrimus Doctor GAHRLEB in *Ephemeridum Germanorum Dec. III. Ann. II. Observ. 61.* prolixius descripsit, & graphicè depinxit. Neque dubito, quin, si plures incurabili hydrope defuncti cultro subjicerentur anatomico, sanguinule saccati hydropsis species manifestetur. Ascites etiam facilius quandoque curabilis, saccatus plerumque

que difficillime, vel incurabilis prorsus est, nisi per paracentesin forte fortuna tollatur. Ille brevioris temporis spatio vel ad salutem, vel ad mortem terminatur; hic diutius afflit, vere chronicus plures per annos durans. Hydrops ejusmodi saccati exemplum in paupercula quidem, sed honesta virgine, annos triginta nata, nuper observavimus, quæ post prægressam aliquamdiu mensum obstructionem, sub sequente tandem tumore abdominis, in suspicionem graviditatis incurrebat, adeo, ut medicus ipse, quem in consilium vocaverat, fortiora purgantia præscribere dubitaverit. Interim tumor abdominis indies magis magisque increscet, tandemque post aliquot annos in immensam crassitatem ac molem intumescet, manifesto hydropsis indicio. Molestissimis itaque phænomenis, in hydropes evenientibus, (quales hic & nunc recensere brevitatis studio supersedeo) per quinque annorum spatum exantlatis, in nosocomio diem supremum tandem obibat. Non desinebant nonnulli, qui graviditatis ipsam arguerant, suspicari, an foetum mortuum in ute-ro forsan hucusque gestaret. Pro veritate itaque manifestanda cadaver in præsentia mea à chirurgis ordinariis dissecabatur, ubi abdomine prope umbilicum provide inciso, sculaque lymphæ ichorosæ exhausta, intestina & viscera studiose ac curiose quærebantur, sed frustra. Hinc risum pene movebat senioris chirurgi præmatura erronea suspicio, viscera omnia & intestina hic prorsus deficere, & putredine forsan consumpta esse. Quin potius duabus adhuc sicutis exhaustis alia membrana, peritonæum scilicet, in conspectum veniebat. Quo pariter inciso, viscera denique conficienda se præbebant. Omentum nempe parvum ac putredine ferme consumptum, reliqua vero viscera sanorum similia, ut hinc vix dubitem, vitiosam lympham per paracentesos operationem derivari, ac virginem hanc curari potuisse.

OBSER-

OBSERVATIO XXXIII.

DN. D. JOH. GEORG. HOYERI.

De

Singultu contumacissimo ac desperato lacte
muliebri tandem curato.

Vir primarius annos septuaginta sex natus, à causa ne-
scio qua, nisi fortasse à procelloso aëris statu, cui
mense Martio corpus senile in hortis suburbanis diu-
tius exposuerat, singultu diurno molestissimo vexabatur.
Huic à Physico extraordinario hujus civitatis, me denique
in consilium simul adhibito, varia confortantia, stomachi-
ea, aromatica, carminativa, nervina, castorina, cinna-
barina, antispalmodica, balsamica interna & externa alias
probatissima adhibita fuerunt, sed frustraneo cum effectu.
Viribus indies magis magisque attritis, adeo ut omnes de
sanitate & vita pene desperarent; tandem amicus ægroti
remedium domesticum, lactis nempe muliebris usum sua-
debat. Consultus eo nomine facilis annuebam dictis, in
statu adeo desperato. Senex ita noster ex sanissimæ junio-
ris foeminae & quidem filiae suæ mammillis lac exfugebat, à
cujus usu aliquamdiu continuato contumax singultus cessa-
bat, & senex pristinæ sanitati restituebatur, qui postmo-
dum plures per annos vitam prolongabat, an-
num climactericum maximum
exsuperans.

OBSERVATIO XXXIV.

DN. D. JOH. GEORG. HOYERI.

De

Allio, salutari medicamento, sed nauseoso
& pernicioso alimento.

Allium tam in medicamentorum quam alimentorum classe haud ultimum tenere locum, ex veterum & recentiorum scriptis & quotidiana experientia manifestum est. Ipse GALENUS XII. Therapeuticæ, allii virtutes prædicans in hæc verba erumpit: Εγώ γέ των ἀργόντων επικατέβοιαζ; ego (allium) rusticorum theriacam nuncupo. Hinc etiam proverbialis locutio: *Allium olet, in rusticum dicitur, cui theriaca allium est.* Hoc fine plures apprime ex infima plebe nati & Judæi adhuc hodie tanti aestimant, ut singulis diebus, jejuno stomacho, tantillum allii assumant, & hoc pacto à quovis contagio & omnibus morbis se præservare & ad vegetam senectutem pervenire velle ac posse, persuasum sibi habeant. Id quod etiam PLINIUS confirmare videtur, quando scribit: *Allium ad multos morbos prodeesse creditur.* Unicus abominabilis & in conversatione molestissimus foetor obstare videtur usui huic polychresto. Hinc pluribus etiam adeo exosus, ut sanguine pejus viperino, cum allium ipsum, cum eos qui vescuntur allio, vitent. Ob quem graveolentem forsitan odorem quondam lege cautum, ut qui allio vesceretur, sacrarium matris Deum ne ingredieretur, de quo pluribus COELIUS RHODIGINUS in Lect. antiquis Lib. 4. cap. 14. legi mereatur. Ast non obstante foetore Saxones & Thuringi mense Junio certis statisque diebus allio cum carne ovilla cocto

ad

ad satietatem usque vescuntur. Elegans hac de re observatio & lectu digna habetur in *Observat. selectarum ad rem litterariam spectantium Tom. IV. Observat. XVIII.* p. 370. de festo solenni crapulario Halensi, vulgo Knoblauchs-Mittwochen, sequentis tenoris: Mos solennis Halæ ac inveteratus obtinet, quo die Mercurii post festum Pentecostale omnia à curis vacant, opifices similisque conditionis homines allio vescuntur, sibique persuadent, eum qui hoc die ejusmodi herbis fruatur, bona valetudine per integrum annum usurum. Omnes plateæ itaque illo die odore sordido & alliari implentur; dignitate vero qui præcellunt, seu qui hac superstitione non capiuntur, communiter secedunt in hortos & villas, & mutua hilaritate se excipiunt. In sequentibus, Autor observationis (quem Excellentissimum Dn. D. THOMASIUM p. m. esse opinor) curiose inquirit in originem consuetudinis, an ab Hermunduris, an à Pontificiis fortasse derivari possit? sed, quod salva Celeberrimi Viri auctoritate dixerim, neutrum verisimile videtur. Quoniam, sicut ipse Autor fatetur, Halam Hermunduri nuquam inhabitarunt; à Pontificiis autem statuti dies festi omnes ubique locorum uno eodemque die feriari solent. Sed allii hoc festum in diversis locis, diebus diversis feriari solet, prout inferius probabitur. Magis igitur vero consentaneum mihi videtur hanc allio vescendi consuetudinem eam ob causam inoleuisse, quoniam hoc in primis tempore mense Junio puta, allium ad perfectam matunitatem suam pervenire solet. Elapso enim hoc mente flores protrudens nauseosum magis & noxiun evadere solet, utpote quod desiccat & calefacit quarto gradu. Vid. Simon PAULI in *quadripartit. Botan. Classe III.* p. 20. Conteranei mei, cives & ruricolæ territorii Molhusini, ipso S. Johannis Baptista festo, omnes ferme, paucis forsan exceptis, qui ob *idiotovngas, av* id aversantur, eodem allio, cum

cum carne ovilla cocto, vescuntur & plures tanto quidem cum appetitu & in tanta copia id devorare solent, ut si-
pius inde male habeant. Quamuis enim coctione corre-
ctum putetur, nihilo tamen minus virulentiam ejus maxi-
me deprehendimus in illis, qui viscerum debilitate, vel
passionibus hystericis, vel abscessu interno adficti sunt, ut
pote quibus morbos & quandoque mortem ipsam accele-
rasse observavimus. Hinc cum quotannis circa & post fe-
stum S. Johannis Baptistæ inopinatis affectibus, cholera
præprimis & cardialgia, nonnullos vexari animadverte-
rem, sollicite magis in causam morbificam inquirendo,
vix aliam, quam allii largiorem eum comperire potui.
Inter plures foemina junior toties atrocissimâ cardialgia af-
fligebatur, quoties allio vescebatur; cui antispasmodica, ner-
vina, stomachica & absorbentia levamen afferebant. Non
nulli, tam juniores quam adulti, cholera correpti, essen-
tia theriacali balsamica, castorei, zedoariæ, succini & ano-
dyna curati fuerunt. Atque his omnibus, ut à cibo ejus-
modi noxia posthac prorsus abstinerent, suasi, præsertim
cum, juxta AMBROSI effatum, mirum sit allio delectari
homines, quod fugit leopardum. Nam sicubi parietes
litu infeceris, exilit protinus, nec resistit. Cujus autem
venenata fera odorem non patitur, in mensam tamen
admittunt plerique ac internis infundere visceribus non
desinunt. Manet itaque allio sua laus ut medicamento,
non ut alimento; sit & maneat bonum medica-
mentum, sed perniciosus cibus & nauseosum
alimentum.

OBSERVATIO XXXV.

DN. D. JOH. GEORG. HOYERI.

De

Febre quartana plurium annorum prorsus-
que incurabili.

Quartana neminem jugulat, CELSI effatum est. Intem tamen adeo difficilis curatio ejusdem quandoque est, ut in proverbium abierit; *Hydrops & quartana, Medicorum & scandala plana.* Utrumque & CELSI effatum & veriverbum sequens observatio confirmare videtur. Cum Hafniæ litarem Machaoniæ, celeberrimum mercatorem novi, per plurimorum annorum spatum febre quartana afflictum. Huic cum sponte consilium & auxilium offerre sustinerem, mox respondebat & sancte mihi referebat: Se interea temporis, quo febre hac fuerit correptus, plures celeberrimos & doctissimos Medicos Germanos, Batavos, Danos, aliosque, & inter hos Sylvium ipsum, Medicorum suæ ætatis principem ac Coryphaeum, cuius causa Lugdunum Batavorum profectus fuisset, absque sperato successu in consilium adhibuisse, adeo, ut de curatione febris prorsus desperans paroxysmos consuetos usque ad finem vitæ patienter perferte consultius putaret, quam plura febrifuga, à quibus natura jam prorsus abhorrebat, tentare. Febrem adeo rebellem & intricatam toto vitæ & praæeos meæ tempore vix notavi; siquidem post paroxysmum velut *obstos ad iungendos* optime videbatur habere, & tanquam Plethoricus & obesioris corporis constitutionis, facie rosea prædictus, cum aliis pro lubitu conversabatur, negotiabantur, appetebat, edebat, bibebat, ludebat, ut vix ac ne

vix quidem unquam febre affectum putasses. Vires autem paroxysmis imminutas, largiori vini rhenani optimi potu tempore apyrexia restaurare solebat.

OBSERVATIO XXXVI.

DN. D. JOH. GEORG. HOYERI.

De

Melancholico desperato *αὐτοχειρίαν* affectante
& pactum cum cacodæmone se fecisse
affleverante.

Johann Cyriacus Lauterbach, incola pagi Rudigersha-
gen, in districtu Eisfeldensi, Molhusæ vicino, siti, me-
lancholicæ corporis constitutionis, vultus torvi, colo-
ris luridi, timidi, tristis, inconstantis ac suspicacis animi
& præposito Toparchæ, & Confessionario, propriæque
conjugi diffidens, atque cum omnibus rixas & altercatio-
nes movens, tandem in viacula carceris conjectus, sese ab
omnibus hominibus jamjam derelictum esse clamabat,
omniumque rerum pertæsus, vincula collo intendens, ne
fando suspendio miseræ vitæ finem facere affectabat. Sed
præpeditus per custodes ab autochiria, aliquamdiu post,
se cum cacodæmone fecisse pactum, eique postquam des-
ideratissimum aquæ frigidæ potum propinasset, inciso digi-
to sanguine subscriptam apocham dedisse, quod liberatus
è squalido carcere, post sex annorum spatium ejus manci-
pium esse velit, sponte fatebatur. Hinc à plerisque pro
mago, utpote qui cum cacodæmone pactum iniisset, ha-
bebatur. Judici in præsentia mea examinanti omnia, pro-
ut gesta erant, referebat & repebat. Sciscitantibus, unde
& quomodo sanguinem pro subscriptione acceperit, di-
ctum

Etum factum indicem digitum acu vulnerabat, calamoque apprehenso exstillante sanguine nomen in charta inscribebat. Cum vero recensita phænomena in melancholicis etiam frequenter observentur, neque reliqua paeti diabolici requisita (videlicet abjuratio S. Sanctæ Trinitatis, lucrum promissum, & damnum proximo illatum) simul adimpta fuerint, ex mandato Toparchæ in consilium adhibitus, pactum cum cacodæmone merito in dubium vocabam, & à delirio melancholico dicta phænomena deducebam. Rebus enim sic stantibus, vel insomnium, vel phantasma, vel fortasse nudam Satanæ tentationem, minime autem pactum consummatum fuisse, probabile mihi videbatur. Adhibitis itaque medicamentis aperientibus, martialibus, emeticis, nervinis, cephalicis, confortantibus, delirio melancholico prorsus cessante, e vinculis & custodia dimissus, penitus iterum convalescebat, atque in exoptato valetudinis statu, præsentis ac hilaris animi, subsequentibus annis vivebat, memet ipsum visitabat & cum gratiarum actione fostrum offerebat. Sed quod altioris indaginis, elapso sexennio, circa idem temporis momentum, quo pactum cum cacodæmone finitum iri quondam confessus fuerat, desubito, sine prævio morbo, celerius opinione, vitam cum morte commutavit; id quod a forte ab insultu apoplectico, vel syncope, vel à fortiori imaginatione pristinæ rei gestæ, vel alia quadam abstrusa causa factum sit, dijudicare vix sustineo, sed cuiusvis prudentioris judicio relinquo.

OBSERVATIO XXXVII.

DN. D. JOH. GEORG. HOYERI.

De

Hæmorrhagiis Oculorum.

Hæmorrhagiæ oculorum rarius quidem in adultis observantur; haud ita pridem tamen in plethorico quinquagenario, cui ex oculi cantho sanguinis unciæ aliquot effluxerant, talem sola venæsectione curatam fuisse notavi. In infantibus rarissimum prorsus phænomenon est, adeo, ut toto vitæ meæ tempore & in quadrageneria praxi vix unica vice illam observaverim. Infans enim tertio post nativitatem die continua alterutrius oculi hæmorrhagia vexabatur, florido sanguine dies noctesque guttatum ex oculi cantho stillante. Aliis remediis frustra adhibitis, viribus autem à fluxu sanguinis valde prostratis, post diem decimum quartum denique in consilium vocatus, sola aqua plantaginis destillata, interne propinatâ & externe similiter frigidiuscule oculo applicata atque aliquamdiu continuata, fluxum huncce sanguineum ex voto iterum compescui.

OBSERVATIO XXXVIII.

DN. D. JOH. GEORG. HOYERI.

Hydrope Tympanite defuncti anatome.

Post bellum civile, turbas ac tumultus, quies suavissima patria mea anno 1733 mire ac misere, proh dolor! divexata fuit, plures cives conrei putati, in squallidos

lidos carceres conjiciebantur. Inter hos *Christianus VOCKERODT*, postquam in frigidore loco, in vilissimo stramento absque lodice, cum pluribus aliquamdiu decubuerat, mense Junio debilitate ventriculi cum alvi fluxu correptus, appetitu solidorum ciborum prorsus abolito, nihil ferme praeter haustum vini sublimati assumebat. Hinc brevi post alvus adstrictior, cum borborygmis, torminibus & abdominalis nimia induratione, notabatur, ut tympanitem imminere judicarem, & id Perillustri Domino Iudici Cæsareo subdelegato denunciarem. Hujus permissione ægrotus è squalido frigido carcere, in hypocausto lictoris cuiusdam, mollibus in stratis, custoditus, post adhibita laxantia, stomachica, carminativa & roborantia convalescere visus. Ast subsequente mense Julio denuo in earcerem detrusus, aliquamdiu post de symptomatibus supra memoratis, abdomine præsertim magis indurato & inflato, alvo diebus aliquot adstricta, torminibus ventris, viribusque nimium prostratis, voce vix perceptibili conquerebatur. Hinc tandem præstito jurejurando, de iudicio sisti, si convaluisset, è vinculis & custodia plane emissus & domesticis suis restitutus fuit. Propinabantur ergo ipsi denuo superius memorata medicamenta, cum pluribus aliis internis & externis, coniuncto meliore regimine, sed absque sperato successu. Abdomine enim magis magisque intumescente & indurato, supervenientibus anxietatibus præcordialibus, & urinæ diebus nonnullis ante obitum plenaria suppressione, mense Augusto tandem vivere desinebat. Pro rimanda mortis causa, abdomine mirum in modum tumefacto provide inciso, primum copiosi flatus cum sonoro stridore & graveolente odore emittebantur; quibus emissis & cessantibus, aqua limpida, scaturiginis seu salientis fontis instar, in magna copia profliebat. Remotis integumentis communibus & musculis abdominali-

nis, intestina omnia præter morem valde inflata notabantur. Omenti ne vestigium quidem supererat: Ventriculus circa pylorum gangrenosus & bis perforatus adparebat. Lien justo minor & flaccidior: Pancreas parvum admodum & induratum: Hepar in parte exteriori gibbosa, ubi diaphragmati vicinum, putridum, corruptum: Mesenterium totum scirrhosum: Vesica urinaria minor flaccida & vacua prorsus deprehendebatur. In medio ventre cor flacidum ejusque ventriculi sine cruento vacui erant, liquor vero præcordialis prorsus deficiebat. Corruptissimum hunc viscerum statum dubio procul à copioso & nimio vi- ni sublimati potu originem traxisse, probabile videtur, ut pote quo non solum in carcere, sed prius etiam quam in carcerem conjectus fuerat, valde delectabatur. Inolevit enim tam in Thuringia nostra, quam in vicina Hassia, consuetudo pessima, ut plures nobiles, cives & ruricola vinum sublimatum & aquas vitae non solum in prandii & cœnis, sed jejuno etiam stomacho copiosissime absorbeant, quorum alii in juvenili ætate phthisi, hæmoptysi, hecstica, &c. alii crescentibus annis hydrope, nimio hæmorrhoidum fluxu, cachecticis, arthriticis, vel aliis morbis affligi, vel perire, pauci ferme ad senectutem vegetam pervenire solent.

OBSERVATIO XXXIX.

DN. D. JOH. GEORG. HOYERI.

Maniaci Lethargo defuncti anatome.

Florian Böhme, textor & civis Molhusinus in suburbio Divæ Margarethæ degens, annos quadraginta natus, melancholicæ constitutionis, qui ante viginti annos mania-

maniaco delirio per octo septimanarum spatium graviter laboraverat, postquam sequenti tempore, factâ quotannis venæsectione, feliciter se abinde præservaverat, eâdem ha-
ctenus neglectâ, inter curas domesticas & improbos labo-
res mechanicos, ardore emergendi intempestivo vexatus,
prætereaque vini sublimati haustu nimium delectatus, post-
quam aliquamdiu totos dies & noctes traduxerat prorsus
insomnes, die quodam, dum sacris intererat, anxietate
præcordiorum correptus & hinc porro sana mente cap-
tus, concionatori voce sonora obloquens, deliros sermo-
nes proferebat. Hinc domum reversus diebus sequentibus
indesinenter vigilabat, alta voce clamabat, cum adstanti-
bus rixabatur, ac tanto saepius cum furore delirabat, ut sex
virorum robur ipsi vix resistere posset, quin potius hos om-
ni modo lædere conaretur, hincque necessum putarent,
vinculis, fasciis & ligamentis illum ligare. Quandoque
quidem resipiscere ac melius habere videbatur, mox ta-
men denuo insanire incipiebat, neque iterata venæ sectio-
ne, neque medicamentis internis & externis adhibitis mens
constans & sana ratio restitui poterat. Diebus nonnullis
elapsis, post ineffabilem furem ac motus corporis præ-
cipue capitis, violentissimos, accidente præter opinionem
Lethargo, vivere tandem desinebat. Pro rimanda ergo
morbi & mortis subitanæ causa, sectio anatomica institueba-
tur, sub qua, facta integumentorum capitinis dissectione & cra-
nii remotione, vasa sanguifera mirum in modum turgida,
ipsique ventriculi cerebri (præsertim sinister) sero copioso
extravasato referti apparebant. Aperto abdomine vesicula
fellea bile copiosa scatebat, adeo, ut transudans bilis in
abdomine conspicienda fuerit, ac vicina viscera bile tin-
cta quasi notarentur. Lien prægrandis erat, ut magnitu-
dine bovinum lienem superaret. In thorace pulmones san-
guine turgidi lateri dextro arcte adhærebant. Ex quibus
phæno-

phænomenis non solum maniæ causa, nimirum vasorum sanguiferorum nimia inturgescentia, prægrandis lien & abundantia bilis, sed etiam subitanæ mortis elucescit, (quamvis alias mania rarius lethalis sit, sed plerumque plures per menses, quin imo annos duret,) dum nempe nimio ac violentissimo furore, & capitis præsertim motu & agitatione, serum in ventriculis cerebri extravasatum lethargum & apoplexium produxit.

OBSERVATIO XL.

DN. D. JOH. GEORG. HOYERI.

De

Virgine ecstatica per viginti quatuor horarum spatum pro mortua reputata.

EX generosa familia de G. prognata virgo, melancholici temperamenti, vitæque solitariæ ac sedentariæ dedita, dum post coenam (cum aliis ludere more consueto renuens immo ab ejusmodi ludis & alea prorsus abhorrens) in cubiculum suum properabat, en! præter opinionem visu mirabile spectrum quoddam habebat obvium, quod ipsam manu apprehendens & simul in cubiculum tendens, subito iterum disparebat. Inde terrore ac stupore miro perculsa, febrili statim insultu corripiebatur. Accedebant anxietates, deliria, lipothymia, variaque phænomena, donec absente Medico ordinario, qui peregre abierat, respiratione, motu, sensu prorsus cessante, ab adstantibus vivere jam desisse judicaretur, Jacebat enim, prout ex Aurelio Augustino de sacerdote Calamensi referebatur.

CORNELIUS AGRIPPA Lib. 3. de occulta Philosophia cap. I.

p. m.

p. m. 369. simillima mortuo sine anhelitu, & cum uretetur & se caretur, non sentiebat. Postquam ultra viginti quatuor horas mortua judicata fuit, domesticis & amicis interea temporis de sepultura cogitantibus, enī qui peregre abierat medicus, domum rediens & accurrens vitæque adhuc superstitis quedam, obscura licet, vestigia in ea deprehendens, spirituosa volatilia placide instillando & externe applicando, præter omnium spem & opinionem resuscitabat quasi defunctam, vel potius in ecstasi constitutam, ob insignem virium prostrationem admodum simul debilitaram. Sciscitantibus curiose domesticis, amicis, immo & iam nonnullis ex theologorum choro, quomodo durante ecstasi se habuerit ægrota, ipsa respondebat: Se montes plurimos excelsos transcendendos habuisse, laboriose sensim superasse, tandem orcum flammis horribilem conspexisse, in quem animarum turmæ, ad instar floccorum nivis defluentis, ex universo terrarum orbe quasi confluixerint. In ipso orco plures dudum defunctos atque inter hos tales, qui in vivis pii & sancti putati fuerint, se vidisse. In tali statu tamdiu se decubuisse, usque dum per applicationem medicamentorum spirituosorum ē profundo quasi somno resuscitata fuerit. Virginem hanc aliquamdiu post medicus citatus, Medicinæ Licentiatus, uxorem duxit, cum quo in hunc usque diem statu suo contenta bene vivit. Ex his autem liquet, quam male sapienter agant, qui sepulturas defunctorum nimis accelerant, quodque consultius ad duos vel tres dies differri debeant sepulturæ, ne fato ante fatum nonnemo forsan fungi cogatur, quemadmodum de iis, qui in ecstasi constituti, vivi sepulti fuerunt, *J. M. M. à GRONLANDT in Philosophia veteri restituta Part. IV. Sect. I. p. 393. 394.* pluribus videri meretur.

(Molhuso Erfordiam transmissa d. 13.

Aug. 1733.

A.P. M. Vol. IV.

R

OBSER-

OBSERVATIO XLI.

DN. D. JOH. HERMANN. FÜRSTENAU.

Mictus cruentus & purulentus singularis.

Vix generosus 49. annorum temperamenti melancholico - cholericici ad fluxum hæmorrhoidalem & nephritis affectiones ex hæreditaria dispositione pronus, prioris quidem molimina, ipsasque hæmorrhoides cœcas, albasque sæpius, veras vero & apertas, rarius expertus, laborat per integrum nunc triennium singulari mictus cruenti & purulentí specie, cum dysuria febre perpetua, tenesmo & pressionis in primis versus pubem sensu, in ipso partu valde molesto. Initium malo primum dedit vini galli- ci rubicundi ingurgitatio nimia, & motus corporis nimius, hinc rheda vectus; hisce enim præviis, accedente subita corporis inclinatione, dolor acerbus dorsum, dysuria vesicæ sphincterem occupavit, & brevi post urina sanguine tincta cum aliquot lapillis prodiit, quales deinceps semel atque iterum colicis & spasmodicis symptomatibus simul præsentibus, sunt excreti, colore flavescente prædicti & friabiles, adeoque ex renibus procul dubio oriundi. Hi vero licet per annum spatium non amplius prodierint, reliqua tamen symptomata non cessant, quin cum mictu, si non cruento, purulento saltem, dysuria, tenesmo non raro juncta ægrum indefinenter vexent, bene ceteroquin, imo pancreaticæ valentem. Malum hoc ejusdem esse indolis cum eo, quod in historia morborum Vratislaviensium 1701. p. 281. *hæmorrhoidum vesicæ* nomine describitur, cu- jusque parallela paradigmata in Fr. HOFFMANNI *Med. Consul-*

Consultat. Part. I. Dcc. I. Cap. IX. & Part. VIII. Dec. V. Cas. V.
& penes auctores utrobique citatos occurunt, mox hario-
latus sum, licet non adeo exactam servet periodum, sed in-
certis valde vicibus & occasione vecturæ, equitationis aut
similis corporis animique commotionis vehementioris non
infrequenter excitetur, quod & ipse hæmorrhoidum flu-
xus non adeo exquisitis periodis semper ingruat, sed vagis
sæpe accessionibus obnoxios sibi mulctare consueverit.
Hunc ergo scopum curæ primarium esse ratus, ut fluxum
hæmorrhoidalem pro virili in ordinem redigerem, & à viis
insuetis revocarem V. S. nem in pede circa utrumque æqui-
noctium administrandam suasi, præterea & balnea & pedi-
livia, semicupia, clysteres commendavi, junctis pilulis
balsamicis, interpositis succinatis, cinnabarinis, absorben-
tibus, ipsisque nitrosis medicamentis, nec omisis specifici-
cis ex equiseto, urtica minore, pareira brava, millefolio,
therebinth. sub infusorum theiformium, aliisque formulis
variis propinatis. Adhibitæ quoque sunt acidulæ pyrmon-
tanæ ante biennium, non quidem sine omni fructu, sym-
ptomata in primis varia hypochondriaca, lassitudinem, tor-
porem, vigilias, visus obscuritatem quod concernit: quod
vero ipsum palmarium affectum attinet, is potius auctus
inde atque exacerbatus est. Æstate hinc superiore aquas
Selteranas, interpositis amaris Seidlensisibus, neque sine
omni emolumento, sed tamen sine sperato constanti leva-
mine hausit; idem de succo Betulæ hoc pariter & superio-
ri vere per tres fere septimanæ quotidie assumto affirmare
licet. Elapso tandem autumno Medici ejusdam magni
nominis, qui omnem mali originem à vasculis in collo ve-
sicæ induratis, variciformibus, & in tumorem durum imo
scirrhosum degeneratis derivavit, consilio inter alia Mass.
pilar. ex Mercurii dulc. drachm. j. scrup. sem. & cinnab.
antimon. drachm. sem. gr. v. constantem per plusculos ex
ordine

ordine dies ad gran. vij. quotidie adsumsit, effectu nullo salivatorio ad medici istius mentem, sed blando laxativo cum levamine egregio insequente, malo nondum quidem plane sublato, sed tolerabili tamen existente. Quo quidem loco notari meretur, ægrotum per integrum triennium malis suis mitius sensim afflictum, & præterito in primis autumno ingens jam levamen expertum esse; à pilulis vero mercurialibus sæpius ante propinatis nunquam non melius habuisse, effectum quippe catharticum egregium præstantibus, quod si salivatio inde excitata esset, evocatis ad superiora infausto & naturæ adverso ausu humoribus, annon effectus inde heteroclitus metuendus fuissest aliis dijudicandum relinquo.

OBSERVATIO XLII.

DN. D. JOH. HERMANN. FÜRSTENAU.

Rarior Abdominis Intumescentia.

Tumores abdominis rariores aliquot in *Supplm. III. Annal. Phys. Med. pag. 116.* commemoravi. Hisce addi in primis meretur, quod sequitur paradigma: Fœmina nobilis 20. fere annorum per aliquot jam annos marita, in primo puerperio febilia aliaque symptomata experita est, abortu vero hinc sequente longe pejoribus malis afflita fuit, & tumorem abdominis irregularem in altero nimirum latere per vices eminentem, prementem, pulsantem, ut abscessum inde metueret ægropa, mox iterum remittentem, inde retinuit, cum symptomatibus spasmoidicis, anxiis, hystericis & pertinaci in primis alvi adstrictione, per vices exacerbatis omnibus, fluor albus quoque adfuit, sed improvide subito suppressus malorum non modo nullum

nullum decrementum, sed & incrementum attulit, nam & reversus deinceps levamen secum tulit. Venæsecchio, clysteres, aquæ seltoranæ & sexcenta alia modo cum, modo sine effectu sunt usurpata. Menses antea suppressi nunc iterum adsunt, sed justo parciores & circa finem ejuslibet periodi symptomata modo enumerata augentur. Ægrotam hanc per Septembrem, Octobrem, Novembrem & Decembrem Menses anni 1731. per infusa theiformia, tinturas aperitivas martiales quoque, pediluvia, venæsecctionem in pede, pulveres nitrosos absorbentes & temperantes, additis quoque nonnullis externis, in primis vero pilulis balsamicis, tractavi eo successu, ut brevi post ingens levamen appareret, ægraque loco prioris tristitia, notabilem mentis hilaritatem persentisceret, tandemque prævia omnium symptomatum ipsiusque tumoris in abdome notabili remissione, gravida redditu nunc mediocriter degeret, & pilularum præ cæteris virtutem insignem prædicaret.

OBSERVATIO XLIII.

DN. D. JOH. HERMANN. FÜRSTENAU.

Affectus spasmodico-paralyticus.

Spasmodici affectus universales & particulares in utroque sexu hactenus adeo fuere frequentes, ut an veteribus plane fuerint ignoti, an alio forsitan nomine insigniti, non adeo constet: Quicquid ejus rei sit, aëris per aliquot retro annos in dies & horas mutabilis, tempestatumque insolitarum virio, varia ejusmodi vitia, extensionis & contractionis dolorificæ sensu in variis corporis partibus musculosis & nerveis molesta, denso magis agmine in depositis excitata fuisse patet. Talismodi ægroti ut hisce

temporibus plures obvii fuere, ita horum plerique, si non omnes, & qui desperatissimi videbantur, & pessimæ notæ symptomatibus afflitti, anxietate præcordiali summa, vertigine, motibus convulsivis ipsis, vomitu, singultu, & si quæ sunt alia ejusdem commatis, remedii diluentibus, infusis theiformibus ex herb. veron. beton. millefol. catharticis blandioribus & pilulis balsamicis, in primis vero pulveribus nitroso-cinnabarinis, additis absorbentibus & cascarillæ cortice, diu, decenter, parvis & repetitis vicibus usurpati, & potu sufficienti, motuque corporis debito simul adhibito, nonnulli & acidulis & aquis mineralibus debita ratione usurpati, cum valetudine tandem citius, alii tardius in gratiam rediere. Conf. *Dissert. de usu & abusu acidularum in affectibus convulsivis*, nostro sub præsidio a D. A. Forstero 1731. h. l. habita. Sed multum mihi negotii facessit vir 50. fere annorum, qui per integrum semestre, affectu paralytico spasmodico, malis sibi invicem contrariis, ex stricto quippe & laxo compositis, laborabat, ita, ut dextrum brachium crusque ejusdem lateris vix ac ne quidem move-re queat, oscillationibus interim frequentissimis & doloribus, spasticisque motibus & formicationis sensus in capite, in maxillis, ipsisque locis affectis paralyticis misere simul afflictus, ita, ut hisce diebus, accidente sopore, siti, singultu, aphonia, imo ipsa apoplexia, extrema imminere viderentur, quibus ramen omnibus brevi remittentibus, æger antiquum rursus obtinet. Hæmorrhagia narium quondam sat copiosa, sed per decennium non amplius laborabat. Inde procul dubio lerna malorum. Venæsecutionibus itaque & scarificationibus per vices institutis & repetitis, vesicatorio non neglecto, varia pro usu interno, (nam externa, sive arcubus, sive medullæ spinali applicentur, ferre plane non potest,) nervina, succinata, cinnabrina, nitrosa, aliaque propinavi, non neglectis specificis antispasmodicis,

modicis, lumbricis terrestribus, talo leporis, ungula alcis, pulvere Marchionis, ipsisque lignorum herbarumque cephalicarum decoctis & infusis; catharticis quoque ipsis & sudoriferis; sed quamvis non raro salutis spes affulgeat, brevi tamen pristinam omnia relegunt semitam, ut prognosis, si ullius, hujus certe affectus, sic maneatque dubia, & temporis soli relinqnenda.

OBSERVATIO XLIV.

DN. D. JOH. HERMANN. FÜRSTENAU.

Affectus spasmodico-hystericus.

Foemina honesta 44. annorum temperamenti cholericō-melancholici, diætā vinofæ ab ineunte ætate adsueta, in juventute aliquando gutta rosacea laborans, adhibito topico, nescio quo, eandem repulit, sana tamen plerumque & vegeta exstitit, nisi quod meditationibus profundis ultra modum non raro indulgeret, menses rite fluuerunt durante virginitatis statu, viro serius nupta aliquot liberorum non infelix mater exxit, quartum puerpera, anxietatibus præcordialibus, & cogitationibus moestis interdum absque causa manifesta tentata, venæfessionem semel atque iterum, sed frustra adhibuit. In puerperio justo tempore exantlato & secundinæ & lochia rite successere, nec quicquam, quod conqueretur, habuit. Vix tribus à puerperio mensibus, infante, quem suis überibus lactavit, fatis cedente, vehementer contristata, affectu hysterico-spasmodico primum laborare cœpit, cum variis symptomatibus, nausea, cardialgia exquisita, anxietatibus præcordialibus, vigiliis, frigore extermorum, alvo plerumque adstricta, post meridiem & circa noctem inprimis exacerba-

tis,

tis, quibus animi deliquium interdum accersit. Menses exinde diu siluere, ut gravida esset, nec ne, incerta maneret, demum parcus, serius pallidi & pauci, absque symptomatum levamine, apparuere. Appetitus ciborum non plane nullus, nec ingens sitis adfuit, nisi in paroxysmo. Varia per aliquot mensium spatium usurpata remedia, emetica blandiora ex rad. Ipecacuanhæ, aquæ minerales Sedlicenses, temperantia, absorbentia, salina nitrosa, cinnabrina, succinata, & ex millefolio, cascarilla, chamomilla, pimpinella, similibusque selectioribus medicamentis constantia per vices & ordine justo propinata, vix tantillum levaminis symptomatibus istis vehementioribus, & constanter impetu modo majore, modo minori repetentibus, attulere, nisi quod pulvis nitroso cinnabarinus cum absorbentibus & cascarilla maritatus parvis, sed repetitis dosibus assumtus non contemnendum interdum solarium afferret, junctis præsertim clysteribus lacteis & emulsionibus papaveraceis, placidam quietem inducentibus, mixturis quoque ex gumm. ammon. & sperm. ceti cum aqu. hyssopi, &c. paratis, malum interdum mitigantibus. Omnis autem medici intentio cum in restituendo fluxu menstruo versaretur, pediluvia, venæsectio in pede, pilulae balsamicæ versus lunæ phases, & consuetum in primis mensium tempus, sedulo in usum vocatae, illud tandem b. D. effecere, ut fluxus iste & purior, & copiosior paullatim evaderet, & justo tandem tempore rediret. Id vero quoque notatum dignum videtur, excretionem purpuraceam circa æquinoctium autumnale in nonnullis corporis partibus, femoribus, lumbis & pectori apparentem, regimine diaphoretico cum levamine manifesto tractatam fuisse. Ceterum symptomata ista per totam retro æstatem infesta ingruente autumno non parum quidem de vehementia & frequentia remisere; sed tamen non prorsus evanuere, quin miseram acerbis interdum

terdum insultibus male mulctarent. Quare eonsulto circa autumni initia peregre profecta & per aliquot menses alibi degens, paucorum, eorumque innoxiorum medicamentorum, v. gr. Infusi theiformis & elixirii stomachalis usu, & mensium fluxum antea jam restitutum nunc plane in ordinem redactum vidit, & incolmis salvaque circa novi auspicium anni ad suos rediit, medicique adeo sui augurium toties ante repetitum luculento confirmavit documento, non nisi mensium fluxu restituto, pristinam incolmitatem expectandam esse.

OBSERVATIO XLV.

DN. D. JOH. HERMANN. FÜRSTENAU.

Herpes erysipelatosus in infante.

Herpetis miliaris & exedentis, vel *étiouère* ut non unum in praxi exemplum vidi, ita exacta nuper hymene herpetis erysipelatosi volatici in nonnullis infantibus memorabilia exempla h. l. occurrerunt, in infantibus recens natis, quorum nonnulla aut nutricis aut regiminis perversi culpa fuere funesta: Quod vero meæ traditum est fidei, difficulter equidem, feliciter tamen è periculo elutatum est, licet & caput & organa varia foedis exanthematibus horrida essent. In cura præter absorbentia & interposita mercurialia, nonnullaque ad tussim ferinam simul præsentem composita auxilia, pauca externa, ut sem. lycopod. & corn. cerv. sine igne, sunt usurpata, nutrici vero, quæ ab omnibus fere accusata, sed tandem insons reperta est, nonnulla hæmocathartica, decocti, vel guttularum forma, sunt propinata, & res omnis trimestri fere spatio est confecta, adque liquidum perducta. Vid. ca-

sum huic parallelum omnem morbi historiam fuse & erudi-
te delineatam in Excellent. Dr. D. BÜCHNERI *Miscellan.*
Phyf Med. Mathem. 1727. *Mens. April.* p. 253. seqq. Conf. Il-
lustr. b. m. WEDELII *Dissert. de Herpete.*

OBSERVATIO XLVI.

DN.D.JOH.HERMANN.FÜRSTENAU.

Phthiseos levamen ab acidulis du- bium.

Vir quidam 53. annorum, temperamenti melancholici prædominantis, sobrie vivens, fumo tamen nicotianæ ultra modum delectatus, ab ineunte fere ætate tussi & respiratione difficiili, quin & hæmoptysi interdum afflicetus, hæc tamen omnia pensi vix habuit, & cantando, obambulando, equitando, venando, concionando, prout ætas & conditiones reliquæ tulerunt, corpus non raro ad sudorem usque exercuit, absque ullo inde incommodo metuendo. Biennio abhinc acidulas pyrmontanas methodice usurpavit, eo cum effectu, ut renatus quasi sibi, & ab omnibus fere symptomatibus immunis videretur; eundemque effectum à medicamentis quibusdam adstringentibus martialibus sine dubio, alio medico sibi propinatis observare sibi visus est; sed circa solstitium hybernum anni 1732. subito & rigido gelu per universam Germaniam, si non Europam, & simul febre catarrhali, benigna pariter & maligna, passim epidemica ingruente, & ipse correptus, initio quidem, spreto morbo labortibus sacris & concionibus ex officii ratione, vix habita ratione frigoris externi satis sœvi, strenue litavit, symptomatibus febrem istam comitari solitis, tussi, respiratione diffi-

cili, virium prostratione, ciborum fastidio, siti sensim auctis, quibus mens. Januario & Februario exquisita quidem auxilia opposuit, sed morbo in phthisin veram, unde omnia procul dubio profecta erant, iterum terminato, virium summa prostratione, respiratione difficilima, & sopore accedente, in ipso æquinoctio verno, uti ipse paulo ante auguratus erat, vitam cum morte placide commutavit, suoque docuit exemplo acidulis proprie dictis, id est principio quodam martiali juxta cum salino constantibus ob vim adstringentem nusquam tutam esse fidem in affectibus pectoris, & phthisi præsertim vera pulmonali, neque semper tutum & constans ab iisdem levamen in affectibus spasmodicis & hypochondriacis, quibus & æger iste obnoxius fuit, expectandum esse. Qua de re vid. Dissert. nostr. de *usu & abuso acidularum in affect. spasm. & hypochondriacis.*

(Rintelio Erfordiam transmissa d. 13.

Aug. 1733.)

OBSERVATIO XLVII.

DN. D. MAURITII ANTONII CAPPER.

De

Sinistro curationis per equitationem successu in phthisi.

INeunte mense Aprili anni 1727. duo phthisici, alter in sacris apud nos antistes, alter ex Magistratus ordine, quorum uterque quadragesimum vivendo nondum attigerat annum, fatis cedebant, & quidem satis præcipitanter, nulla, ut alias sub hoc morbo fieri solet, prægressa successiva contabescientia, pedum œdematosa intumescentia, diarrhoea

hœa colliquativa, &c. Prior, nempe Clericus, integro ab hinc anno, cum pro desperato jam jam haberetur, meam imploraverat opem atque medelam, eaque ad finem usque Novembris utsus fuerat, quo tempore ipsi dein ab alio quodam medico corporis exercitatio per equitationem, quam quidem & ego sub aëre sereno ac tranquillo convenienti- que anni tempore, sed non nisi moderatam, injunxeram, certissimæ ad instar curæ commendabatur, hoc nempe ordine, ut quotidie ad minimum per quinque horas exer- citium istud continuaret, nulloque die, si possibile foret, omitteret, cui consilio etiam, quantum virium notabilis jam præsens imbecillitas permittebat, eo usque morem ge- rebat, donec nimium dyspnoeæ augmentum, ab omni- moda expectorationis consuetæ suppressione spontanea pro- cul dubio inductum, id prohiberet, sicque ingravescente magis febre hectica, mors ipsa totam brevi post scenam clauderet. Pari quoque modo alter, politicus nimirum, cui jam ante biennium, cum hæmoptysi decumbens me consuleret, ob symptomatum conditionem & concurren- tem dispositionem hæreditariam ad phthisin, haud adeo lata augurari licebat fata, circa elapsi anni autumnum eu- ram istam per equitationem suscipiebat, in eaque ita stre- nue continuabat, ut quinto ante obitum suum die adhuc equo vectus expatiaretur, nec ullum adeo eximum dy- spnoeæ augmentum & expectorationis decrementum, nisi vita suæ ultimo die persenticeret, ubi paucissimam & ad- modum tenacem ejiciebat materiam, insimulque hoc in primis notatu maxime dignum observabatur, quod per quinque horas, antequam fato fungebatur, cum pallentia ejus ora mortis imago occupare inciperet, in dorso iterum recumbere potuerit, cum antea adeo inflexo corpore in lecto saltem sedere coactus fuerit, ut caput in- tra genua quasi recondere videretur. Nihil equidem inten- tacum

tatum relictum fuit, quod ulla ratione proficere posse autem avimus, ast omnia incassum; licet enim ab usu *mixtura mea oleofa*, quam in statu hoc ancipiti saepius ipsi propinabam, summa illa dyspnoea aliquantulum remittere & expectoratio quandanterus redire videretur, ex mortis tamen faucibus minime eripi & ab instantे fatali hora libera-ri poterat. Quod interim modo allegatae *mixtura oleofa* compositionem attinet, eam quoque hac occasione luben-tissime communicabo, praeципue cum magni & frequen-tissimi apud nos sit usus in omnibus pectoris affectibus, ubi expectoratione opus est, nec non in nephriticis, coliciis, aliisque dolorosis morbis, ubi eximum pariter leva-men crebrius ipsam attulisse observavimus. Constat au-tem ex sequentibus: Rec. aquarum appropriatarum, v. g. flor. acac. charefol. hyssop. heder. terrestr. malvae, &c. ana ex. gr. drachm. vj. sacch. cand. alb. drachm. vj aut syr. de alth. vel capill. vener. unc.j. M. adde ol. amygd. d. recent. f. igne unc. iij. spir. sal ammon. gutt. xxx. vel L. M. D. ad vitr. S. lösende Mixtur, davon öfters ein paar Lößel voll zu nehmen.

De reliquo hi ipsi phthisici nostri equites, citato quasi equorum gressu morti sue occurstantes, sufficiens nunc manifestumque præbent testimonium, quod tantopere in omni phthiseos specie depraedicata & ejusdem efficacie cum mercurio in lue venerea, aut cortice peruviano in intermittentibus, à SYDENHAMIO reputata cura per equitatio-nem, minimum nostratisbus & in phthisi ulcerosa haud adeo conveniat, quin potius admodum noceat, eaque propter ita indiscretim & temere minime commendari debeat. Sextio interim anatomica, in ultimi horum, nem-pe politici, corpore instituta, pulmones admodum flacci-dos & copiosis albis ac fuscis, seu puniceis maculis, ad instar marmoris egregie variegati, obsitos, horumque fini-strum

strum lobum totum fere putridum & in tabum diffuentem, dextrum vero minus quidem adhuc corruptum, sed materia purulenta paululum magis præ illo refertum, monstrabat, quippe cuius vix vestigium quoddam sub incisione ibidem occurrebat, sicquæ HIPPOCRATIS observationem Aphor. 16. Sect. VII. communicatam, instare nempe mortem, quando purulentum sputum retinetur, nec amplius excernitur, confirmabat, cuius rationem pluribus reddidit SYLVVIUS, Append. Prax. Med. Tract. IV. p. 533. simulque exinde, quod communiter in phthisicorum cadaveribus sub sectione anatomica non ita multum puris reperiatur, GALENI aliorumque opinionem, tales nempe plerumque à sputo isto in pulmonibus accumulato, viasque respirationis obturante, suffocari adstruentium, solide refutavit. Cor ipsum dein admodum paryum, flaccidum & corrugatum apparebat, quodque illud ordinarie ambit pericardium, adeo extenuatum erat, ut vix distingui à corde potuerit. Venam pulmonalem concretio polyposa, duorum circiter pollicum longitudinem referens, occupabat, quæ exempta, fortiori digitorum compressione & attritu, instar tenacoris & viscosi muci, extendi & dissolvi potuit, manifesto indicio, quod à pure spissiore cum sanguine ad cor refluente in hunc canalem delato successive coaluerit. Hepar quoad maximam sui partem sanum apparebat, & solummodo in extremitate anterioris lobi nigrante colore obductum erat, quemadmodum etiam in ambitu seu peripheria omenti incipiens jam jam corruptio notabatur, quod ultimis saltet morbi temporibus & brevi ante mortem evenisse existimo saepiusque in aliis etiam cadaveribus, ex internis ulceribus demortuis me observasse probe recordor.

(Lucernâ Wratislaviam
misso.)

SCHOLION.

Phthisin omnem, præcipue autem veram, ulcerosam & consummatam, ordinarie illorum morborum classi annumerari, qui difficilioris sunt curationis, imo interdum nulla prorsus arte tolli possunt, prudentiorum medicorum nullus certe negabit, adeoque mirum haud est, quod ab omni fere ævo in inveniendis & excogitandis variis generis remediis, maxime autem specificis, auferendo gravi ori huic malo aptis, multum undique desudaverint, vix tamen ullum hocce titulo dignum produxerint. Gloriatus equidem est, celeberrimus ille anglorum Medicus, *Thomas SYDENHAM*, se in corporis exercitio convenienti per equitationem adeo eximium pro curandis variis chronicis affectibus, & in specie ipsa phthisi, deprehendisse specificum, ut etiam, si cui innotesceret medicamentum, quod & celare vellet, æque efficax in ejusmodi morbis, ac est equitatio constans & assida, opes illum exinde amplissimas facile accumulaturum esse autumaverit; ast, licet præclara viri hujus eruditio, & in judiciose indagandis ac perite observandis variorum affectuum, maxime autem febrium & podagræ phænomenis demonstrata insignis industria, magnam utique fidei suæ existimationem apud alios ipsi procuraverit, adeo, ut de hujus quoque exercitii tot tantisque laudibus deprædicato effectu ad suam, & quidem numerosam, experientiam provocanti omnem simpliciter derogare fidem, religioni sibi duxerint, nondum tamen hactenus impetrare à me potui, ut quibuslibet indiscretim phthisicis, verâ in primis pulmonum labe ulcerosa affictis, illud ita absolute proficuum æstimaverim, aut unquam commendaverim, etiamsi me non fugiat, quod à compluribus antiquorum medicorum, speciatim vero Cicerone nostro,

Corne-

Cornelio CELSO, jam olim similis fere exercitationis species, navigatio scilicet longa, pro omni phthisi curanda tanquam certissimum per experientiam comprobatum medium, eximie laudata fuerit, dum Lib. III. cap. 22. p. 158. ita scribit: *Si mali plus est & vera phthisis est, inter initia protinus occurrere necessarium est, neque enim facilius morbus, cum inveteraverit, evincitur. Opus est, si vires patiuntur, longa navigatione, cæli mutatione sic, ut densius quam id est, ex quo discesserit æger, petatur. Ideoque aptissime Alexandriam ex Italia itur. --- Si id imbecillitas non finit, nave tamen non longe gestari commodissimum est. Si navigationem aliqua res prohibet, lectica, vel alio modo corpus dimovendum est. Sic quoque in eo itidem consentientem habet PLINIUM, Lib. XXXI. Histor. nat. cap. 6. ita loquentem: Præterea est alias usus (aquarum marinorum) multiplex, principalis vero navigandi, phthisi affectis, ut diximus, aut sanguinem egerentibus, sicuti proxime Anneum Gallionem fecisse post consulatum meminimus. Neque enim Ægyptus propter se petitur, sed propter longinquitatem navigandi.*

Merito autem nunc dispiciendum erit, utrum à veteribus navigatio saltem commendata fuerit propter motum & agitationem corporis, sub navium jactatione omnino evenientem, aut propter medicorum illis temporibus Alexandriae degentium summam existimationem, quippe quorum intuitu non tam navigationem, nec Ægyptum simplièiter, sed Alexandriam in specie petitam esse ab ejusmodi ægrotantibus, non sine omni ratione autumat CELLIUS Antiquit. medic. p. 38. aut annon potius ob connexam insimul aëris mutationem, & quidem levioris in panlo densiorem & crassiorem, quam expressis verbis modo citatus CELSUS adduxit, omnesque phthisici præservative pariter ac curative saluberrimam semper & utilissimam experiuntur. Hinc etiam clarissimus Anglus MORTONUS,

in Tr.

in Tr. de Phthisi, Lib. I, cap. 3. omnes tabi propinquos æ-
gros ab amicis recreari & in aërem apicum & salubrem
quam primum dimitti jubet, quoniam hunc plus quam
medicamina cetera nervorum & spirituum confortationi,
appetitus & hilaris animi recuperationi, & consequenter
tabis ingruentis præcautioni, experientia multa edocet
conducere observasset. Sic quoque supra citatus SYDEN-
HAMUS Opuscul. p. 591. decantatam illam exercitatio-
nem per equitationem in aëre salubri longe eā præstantio-
rem esse adserit, qua in minus salubri peragitur, ruri sci-
licet potius, quam in urbe, ubi aër vaporibus à variorum
artificum officinis est repletus & ædificiorum densitate con-
stipatus. Licet enim admodum serenus, tenuis, calidus
& siccus aër phthisicis ut plurimum magis infensus depre-
hendatur, quam humidus & paulo crassior, vix tamen un-
quam expedit, ut in tali, utope ad recipiendas & diutius
sustinendas copiosas heterogeneas, salino-sulphureas, acres
& fermentativas particulas aptissime, diutius degant atque
subsistant, præcipue si in ejusmodi climate prima phthiseos
posuerint fundamenta, quia potius & tunc necessitas exi-
git, ut puriorem ante omnia, etiam si quoque serenior
fuerit, cœli aërisque conditionem querant. Et hoc re-
spectu ii, qui, referente CLARAMONTIO, de aëre, aquis
& locis terra Angl. p. 18. ex anglia phthisi & scorbuto labo-
rantes in Galliam profiscuntur, hæusto illinc aëre purio-
re, sèpissime convalescant, licet etiam alias Anglicanum
clima, ubi rara est serenitas & semper fere similis autumno
tempestas, cum aëre densiori & cœlo nubibus obsoeto, quo-
dammodo magis ipsis favere videatur: Plerumque enim,
ut pulehre scribit CELSUS Lib. I, cap. 1. *pessimum cœlum est,*
quod aegrum fecit, adeo, ut in id quoque genus, quod natura
pejus est, in hoc statu salubris mutatio sit. Adeo satis nunc
liquet, exercitia illa corporis, sive per equitationem, sive

per navigationem, solitarie ad curationem cuiuslibet phthiseos vix unquam tantum adferre emolumenti, quantum à conjuncta simul aëris & cœli mutatione expectare licet, imo si vera jam jam præsens fuerit phthisis, pulmonumque labes ulcerosa notabile augmentum ceperit, admodum caute & moderate equitationem commendandam, aut forsitan securius omittendam plane esse; quoniam si non mundificationi & abstersioni, tamen consolidationi illius, si qua etiam possibilis adhuc foret, talis succussatorius motus quam maxime obest, novamque fibratum coalitionem, quiete potius impetrandam, prorsus impediret; unde etiam eandem, licet digestiones promovendo & secretiones necessarias conservando, magis quam omnes aliae exercitaciones corpus, & præsertim stomachum, firmare, sensuum instrumenta purgare eaque acutiora reddere valeat; tamen simul thoraci infensissimam esse jam dudum ex ANTYLLO notavit ORIBASIU^s Lib. VI. Coll. Med. cap. 24. suoque nunc exemplo phthisici in prægressa hac observatione abunde confirmarunt, utpote qui intempestivo & immoderato hujus exercitii usu corpora & præcipue viscera sua, alioquin satis jam languentia ac lassitia, magis adhuc debilitarunt, humoresque plus justo in dies exagitando vehementiam orgasmi illius febris, plenariam corporis contabescientiam immediate post se trahentis, usque adeo exaltarunt, ut necessario tandem totius oeconomiae vitalis destructio, alias forsitan diutius adhuc avertenda, insecura fuerit.

Interim tamen propterea minime equitationi omnem simpliciter denegaturus sum utilitatem ad facilitandam phthiseos curationem, in primis ubi saltem in initio vel augmentatione eadem constituta, ad ultimum vero noxiæ indolis gradum nondum deducta fuerit: Notum enim omnino est, quantum communiter hypochondriaci insultus cum hæmoptycis moliminibus, imo actuali hæmoptysi & ipsa pectorali

pectorali chronica tussi conspirent, quam facile hæmorrhoidum mensiumque graviores anomaliæ cum asthmate convulsivo, respirandi difficultate à qualicunque corporis motu, tussi sicca, hæmoptysi ac ipsa phthisi complicentur, aut singula hæc mala post se trahant, & quantum emolumenti convenientes commotiones tempestive institutæ his omnibus adferant; adeoque facile liquet, quod non solum in hypochondriaca & atrophicò - hec̄tico, sed & in vere phthisica consumtione, si nimirum dispositio ad ulcerosam pulmonum labem prægressa graviora hypochondriaca pattemata pro fundamento agnoscat, tempestive ac prudenter institutus ejusmodi motus, qui præter universi reliqui corporis solito majorem agitationem, speciatim hypochondria magis afficit, atque potissimum sub equitatione, ab equo plus minusve succidente, aut sub navigatione in mare paululum inquieto obtingit, utique apprime convenient, & ad felicem staseos ulcerascentis resolutionem, vel factæ jamjam, nondum tamen per pulmonum substantiam admodum diffusæ actualis ulcerationis abstersionem & consolidationem, tollendo primum ejusdem somitem, graviora subinde incrementa illi largientem, multum revera conferat; quapropter etiam, si eadem & SYDENHAMII & CELSI fuerit sententia, illeque per Tabem deploratam, nocturnis sudoribus & diarrhoea colliquativa stipatam, hic autem per veram phthisin, non nisi hypochondriacam, seu atrophicò - hec̄ticas talem consumtionem, quandoque etiam in pectore tandem radices suas figentem, pulmonumque laesionem secundario saltē introducentem intellexerit, cordatum quemlibet medicum suo illam consensu robaturum, è contra vero ubi simpliciter de phthisi pectorali, à pulmonum vitio unice & primario dependente omnia ista intellecta voluerint, ulteriore ac feliciorem laudatæ multiplicis

triplicis experientiae confirmationem merito exoptaturum esse, certissime confido.

(A. E. Büchnerus.)

OBSERVATIO XLVIII.

DN. D. GEORG. LEOPOLD. HOYERI.

De

Somniis futura præsagientibus.

Vix septimum & vigesimum ætatis agens annum gravissimo adfligebatur morbo, ita ut non solum medieæ artis periti de recuperanda dubitarent sanitate, sed & verbis factisque adfinitate & coasanguinitate junctis innuerent, in lethi fauibus versari ægrotum. Hujus namque facies (ut ex veterum medicorum descriptionibus, ab HIPPOCRATE exacte atque summatim traditis, notandum,) moribundi præ se ferebat speciem, insimulque alia mortis signa obtutui fese offerebant; ejusdem igitur domus tota gemitibus & planctu personabat, solus autem ægrotus, spē convalescendi fretus, firmo, constanti atque tranquillo erat animo, adstantiumque mentes insomnii mulcebat & consolabatur enarratione, inquiens: Nondum ratum statutumque est, me à complexu meorum morte iri distractum, cum dilectissima paucos ante annos defuncta mater nudius tertius de recuperatida prosperrima valetudine per insomnium, expanso focali, litteris germanicis acu pictis notato, me reddiderit certiorem, referens, non prius moriturum me esse, quam superato primo post trigesimum ætatis meæ anno. Respondit etiam, quod miratu omnino dignum est, enarratis hisce effectus, ægro isto, unanimi omnium iudicio iam morti proximo, tamen inopinato convalescen-

te,

te, elapso autem modo dicto anno breverin vitæ suæ cursum placidâ morte finiente. Idem vir nunc beate defunctus, paulo ante, quam ex hoc mundo migrabat, mihi reculit, quod nunquam per somnia obscura & implicata, communiter mediantibus somniis allegoricis, à somniatorum interpretibus, v. g. Arabibus, Ægyptiis, Judæis, præsertim Autoribus libri Abrahami, Salomonis, Danielis, ut & ab Artemidoro Daldiano, exponi solita, sed clarissimis verbis & indubitatis indiciis statim primo, vel secundo, vel sequentibus diebus sibi obventura prævideret, quæ omnia sibi forsitan ingrata, nociva & contumeliosa existentia, etiamsi declinare ac subterfugere voluisse, imbecillitate tamen humanæ naturæ & levitate juvenili adductus & quasi necessitate coactus, minime potuisset, ita ut præter spem & opinionem ejusmodi prænunciata accurate sibi contingissent.

Brevi post alia notatu pariter digna mihi occurrebat observatio, quam huic modo enarratæ adjungere licebit: Soror mea charissima, virgo 24. annorum, cum viveret, pietatis & castitatis laudem promerita, aliquot jam abhinc annos defuncta, ab initio morbi, quo ad vitæ usque finem detinebatur, multos ante dies ex somnio mortem certissime secuturam prædixerat. Quamuis igitur Medici se invicem adspicientes, de somniiorum convicti futilitate, ex fatis probabilibus artis medicæ principiis, bona firmaque corporis constitutione, præsentisque morbi conditione conicerent, id minime eventurum, quin potius omnino possibile esse, ut etiam ingravescens forsitan moribus feliciter adhuc tollatur; ægrotat tamen in sua perseverabat sententia ac flagrantissimo desiderio nullâ interjectâ mora, saepe impertiri viatico cupiebat, simulque hilari & constanti animo omniaibus ac singulis consanguinitate & affinitate conjunctis ultimum vale dicebat. His peractis tranquillo ani-

mo realem expectabat analysis, & adstantes majorem in modum implorabat, ut non nisi de rebus loquerentur divinis & exequalia canerent carmina. Die sequenti ægrotavi morbi oppressa, interdum delirabat, & appetitus magis magisque prosternebatur; quibus tamen non obstantibus, eandem cum sanitate in gratiam redire posse, Medici nullatenus adhuc dubitabant. Tandem decimo tertio morbi die, signa eventum ejus funestum indicantia in conspectum prodibant, horaque decretoria appropinquabat, qua ex hac misericarum valle in æternas sedes placide transmigrabat.

Non equidem somniorum sautorem patronumque me profiteor, nec, eorum vanitate permotus, secundum sententiam THEMISTII & SYNESII Platonici, omnia somnia pro futilebus & fallacibus habeo oraculis. Sæpe namque negotia per diem tractata, sæpe corporis dispositio, temperamenta hominum, sæpe imaginatio, ventris repletio, cibus atque potus assumti, situs denique positusque in lectis cubantium aliæque causæ, à somnolentis ac stultis hominibus non consideratæ, somniandi præbent occasionem; at tamen

Somnia non semper fallunt, si sæpe putentur.

Somnia sunt varios hominum narrantia casus; multo minus divinandi vis animæ humanæ deneganda est; Quemadmodum enim, ut cum Andrea RÜDIGERO loquar, (vid. ejusd. *Physic. divin. Lib. V. cap. 6. sect. 5. §. 89.*) somniando vera pronunciamus, ita nimis austere & fastuose philosophari mihi videntur, qui somniis omnem præagiendi gloriam adjudicant: Id non perpendiculartes forte, quod, sicut, quantum ad mentem, in uno homine plus valet judicium, quam in alio, ita hæc facultas divinatoria in hoc sece excellentius exserat, quam in illo, & in illis, qui judicio valent, raro tam vivida sit, quam in aliis. Conf. Petrus PETITUS in tractatu lectu dignissimo de *Sybillis*. Huc pertinent etiam verba Hieronymi

WOLFE

WOLFFII Oettingensis, quondam Molhusini Gymnasii Rectoris, in annotationibus ad librum Ciceronis qui inscribitur, somnum scipionis, prolata: (vid. princ. annot. p. m. 4. edit. Basil.) *Divinitas animi*, inquit, *tum maxime apparet & quasi eminet*, cum à contagio corporis maxime recessit: *Id quod sit in somniis*, si corpora neque corruptis humoribus redundant, neque crapula oppressa jaceant, neque actorum diurnorum cogitatio quietem mentis interpellet. In primis tamen φύσις θυντερος, ut ARISTOTELES ait, requiritur. Ut enim non omnes celeritate ad eurusum, aut viribus ad luctandum, sic non multis agacitate ad somniandum & divinandum valent. Solent & morituri saxe res futuras denunciare, cum animis se paulatim à concretione mortali corporis segregat atque absolvit. Non excutiam autem atque funditus evellam multorum opinionem præcipue BUDDEI in dissertatione cui titulus: *An naturalis homini insit varicinandi facultas, atque HUETII in demonstratione Evangelica*, quod videlicet hæc divinatio ex afflato cuiusdam spiritus sive boni, sive mali, proveniat. Missam quoque faciam distinctionem inter somnia ab ipso Deo T. O. M. à Cacodæmone, ab influxu cœlesti, corporum nempe superiorum, ab intelligentiis, ut Arabes existimarunt, vel ab alio principio & somniorum Deo, nescio quo, concitata; sed saltem quæram: Quid impedit, quo minus hanc divinationis speciem immediate ab ipsa anima deriveamus? quemadmodum enim naturæ humanæ essentia nondum satis est explorata; ita etiam facultates & operationes ejusdem saxe admodum sunt abstrusa: ideo, licet hoc vel illud naturam humanam superare, vel ejus facultates excedere videatur, exinde tamen minime concludendum, quod ejusmodi effectus à causis producantur supra naturalibus. Anima igitur, corpore sopore sepulto, matutino cumpri- mis tempore, peracta ingestorum coctione, variis & multiplicibus rerum imaginibus, à curis aliisque vehementibus adfecti-

adfectibus, sensuum externorum ope productis, libera minusque turbata, magis claras atque distinctas sibi format ideas non solum, sed & ob nexus ejusdem cum corpore arctissimum, ardentissimo flagrat desiderio corporis, cui insita est, felicitatem promovendi, illudque ad varios casus tam secundos, quam adversos sustinendos, aptum reddendi, exinde insomnia & divinatio. Quemadmodum enim mens futurum præfigit malum, homine tristitia absque causâ manifesta, sed ex alia, animæ solum conscientia, adfectos ita nec de divinatione animæ per somnium dubitandum. Quam de Atlantis, somniis carentibus Antiqui narrabant fabulam simulac quæstionem, an ars interpretandi somnia inter deperditas sic referenda, non excutiam. De somniis autem fusius tractant, ARISTOTELES Lib. de somno & vigilia, HIPPOCRATES περὶ ἐνυπνίου T. I. pag. 633 - 644. Edit. Job. Antonid. van der Linden, PLINIUS Histor. nat. Lib. VII. cap. 50. GALENUS Lib. de præfigiis, que ex somniis erui possunt, Franciscus SANCHEZ, Lusit. Med. in Tr. de divinatione per insomnia, PEUCERUS, de præcipuis divinationum generibus p. m. 421. seqq. SCHOTTUS in Physic. curios. Lib. III. cap. 25. Job. NIDERUS in tract. de visionibus ac revelationibus, edit. Herm. von der Hardt, cap. 4. de somniorum differentiis, de causis eorum & de deceptis per somnia & visiones. Auserlesene Hällische Anmerkungen über allerhand Materien und Schriften, Tom. III. Obs. II. §. 15.

16. 17.

OBSER-

OBSERVATIO XLIX.

DN. D. JOH. SEBAST. ALBRECHTI.

Calculorum uberrima in detrimentum hominis progenies, & mira majoris forma.

CAlculorum progeniem tantum non in omnibus corporis humani partibus, maximo cum ejusdem cruentatu nasci, paucim docent solertium Medicorum observationes. In nonnullis subjectis eorundem numerosa proles non in una tantum parte, sed in pluribus reperitur, adeo, ut ejusmodi homines vivum lithophylacium referant, cuius vero contents morte solum patefiunt & oculis curiosis fistuntur. (*) Rem ipsam prolixius docebit veritatemque confirmabit sequens observatio omnino digna quæ ab oblivione vindicetur.

Vir ætatis 65. annorum, in juventute vitæ sedentariæ magis adfuetus, ob rationes tractandas conficiendasque; erat namque à Cameralibus officiis Serenissimi Principis nostri quondam, Ducis ALBERTI, quod vitæ genus post-hæc adultiori ætate in aliud paulo magis mobile mutatum est, ob res oeconomicas Aulæ Serenissimi curandas, diætae admodum studiosus, Deo & Principi fidelis, bonus pater familias, ante plures jam annos enormibus vexaba-

A.P.M. Vol. IV.

U

tur

(*) Conf. præter alios G. D. MAJORIS *Historiam Anatemicam Calculorum in Renibus*; Job. SPERLINGII Philosophi quondam Clariss. Repertor. Lips. 1662. 4t. It. Consiliarii & Archiatri Brandenb. Baruth. Gothofredi STEINII *Lithographiam curiosam*, Baruthi 1703.

tur doloribus nephritico - colicis, cum urinæ difficultate, periodis anomalice redeuntibus, mox diutius, mox brevius durantibus, contra quos dolores, uti aliis medicamentis, sic in primis tinctura nephritica Rothiana ob viam ibat, experientia doctus, aliquod ad minimum symptomatum levamen inde produci. Fatales tandem accedebant & ultimi dolores nephritici, conjuncti cum febre catarrhalis pulmonumque plenaria, hepatis vero superficiaria inflammatio ne.

Post mortem in causam inevitabilis fati cultro anatomico in acquirebatur; ubi primum renes & vesica sub examen vocabantur. In prioribus illis ultra quadraginta reperiebantur calculi, varizæ magnitudinis, asperæ & inæqualis superficie, coloris pallido - ochrei; in vesicæ vero collo hærebat calculus major, inæqualis, ponderis unc. iiij. & dim. cum drachm. ij. ejusdem figuræ, quam schema præsens Tab. II. Fig. 4. & 5. exhibet; An à causis mechanico-hydraulicis, an vero à natura, sive anima, quod nunc non determinabo, ita composite fabrefactus, ut collum quidem vesicæ libere extendi & contrahi ulterius vix potuerit, interim tamen aliqua via urinæ transiunti relicta fuerit. In superiore parte latiores & æquales magis erant termini, quam in inferiore parte, ubi in parte anteriore a. b. a. b. pro ossis pubis figura de pressio aliqua magis æqualis observabatur; in posteriore vero & quidem infima adunca tantisper, transversim c. d. c. d. & oblique c. f. & d. e. sinus quidam excavati, meatus instar, apparebant, quos lotium apertos sibi conservaverat, in solatium miseri. Color insuper idem erat, ac calculorum in renibus repertorum. Offerebantur insuper à consanguineis XV. lapilli obscure rubescentes varizæ magnitudinis, inæquales superficie, quos cum multo sabulo maxima que difficultate & dolore diversis temporibus exercerat defunctus. Relictis his ad hepar & vesiculam felleam tran-

transitus fiebat, quod viscus superficiarie inflammatum, in cystide vero bilis coagulatae & instar sacchari granulati, seu seminis milii excorticati, formatæ, drachma semis tantum reperiebatur. Tandem & ad pulmones ventum est, in quibus inflammatis viginti reperiebantur lapilli tophacei valde asperi, magnitudine pisi & lentis. Tantum est, quod misera hominis pars, artificiosissime à creatore structa, corpus, patitur.

OBSERVATIO L.

DN. D. JOH. SEBAST. ALBRECHTI.

Notabilia in puerpera post enixum foetum mortua, foetu priori gemello in utero relicto.

Quantum augmenti res medica ceperit ex diligentí observatione earum rerum, quæ secundum & præter naturam & homini & in homine contingunt, adeo ut tota ejus facies, proxime præterito & hoc seculo, multum mutata videatur, quantumve inde emolumenti saluti agrorum accesserit, tot loquuntur Medicorum scriptra, ipsaque testatur experientia, fida testis, ita, ut supervacaneum plane sit, id verbosa narratione atque laudibus repetere. Optimo sane jure Clarissimus WOLFFIUS in suis *horis subcœvis Marburgensibus anni 1729. trimestris brumalis p. 154.* Medicos in observationibus Astronomos imitari ex PITCARNIO jubet, & uberrimos inde fructus non sine ratione spondet percipiendos. Obstetricandi ars manuaria, inter reliquas Chirurgiæ partes non minimos inde percepit fructus; quæ tamen in maximam sequioris sexus salutem, apud exterios per peritos Chirurgos magis exerce-

tur, quam apud nos, ab omnibus cœcis præjudiciis, pudoris obtenu nondum plante liberatos. Quid enim huic arti ex anatomicis observationibus plurium circumstantiarum prioribus ævis neglectarum, quæ partus negotium tamen difficile valde reddunt & modificant, v. g. Uteri ipsius organicæ structuræ, stricturæ spasticæ, tam universalis quam particularis, situs fœtus, ossium circumiacentium & sacri cum coccyge & innominatorum nexus & conformatioonis, secundinarum adhæsionis loci & modi, gemellorum situs, eorundemque secundinarum numero & sede diversarum, utriusque fœtus vivi, mortui, alterius vivi, alterius demortui, & sic porro, (nam de musculo orbiculari in fundo uteri à Ruyshio observato, lis dubia adhuc est,) accesserit, ipsa res loquitur, omnes enim hæ circumstantiae negotium partus mire modificant & in praxi variant, & proinde Medicum Chirurgum, (neque enim hæc Medicinæ antiquissima pars adhuc dedecet Medicum,) consiliorum & enchirisiū, pro rerum circumstantia, mutandorum admonent, vel etiam sæpius ab omni culpa liberant apud rerum peritos. Operæ itaque pretium esse duxi sequentem ex mea praxi qualicunque communicare observationem.

Primipara, triginta & quod excedit, annorum, pauperula, & laboribus durioribus ad ultimum partus tempus exposita, ob genitalium præternaturalem tumorem phlegmaticum, & præproperum aquarum effluxum, nec non fœtus molem, difficiili admodum laborabat partu, quo tandem post plures horas enitebatur puellam d. 26. Jul. 1732.

Cum repurgando fœtui recens nato, ab impuritatibus copiosis, occupatae essent præentes mulieres, obstetrix vero, tam ad acquirendas modeste secundinas, quam ob suspicionem alterius securi fœtus gemelli puerperæ adhuc adlisteret, hæc vero curam recens nati diligentissime com-
men-

mendasset adstantibus, en! præter omnem opinionem, antequam ulli medicinæ adipicandæ copia fuit, convulsa moritur. An perterrita nuncio alterius secuturi fœtus, cuius rei exemplum vide apud PECHLINUM in *Observat. Physico-Med. Libr. I. obs. 33. p. m. 80.*—nunc non determinabo, id vero compertum habeo, lochia adeo non excessisse, neque concclave hâc adultâ in primis æstate, intemperie aëris frigida laborasse, ut mortis causa inde deduci potuisset. Par ergo erat, ob signa superstitis in utero fœtus, de cuius vita & morte ambigua erat conjectura, tutiorem inire viam atque sectionem demortuæ matris maturare oxyus.

Qua facta & ipso utero aperto, in hoc alius fœtus sequioris sexus, priori mole vix cedens, integer formatus, reperiebatur, ast demortuus, cuticula jam abscedente, situ supino ita locatus, ut spina dorsi versus uteri orificium depressa deprehenderetur, cavitatem ossis innominati sinistri lateris caput, dextri vero lateris, pedes occupabant. Brachiolum sinistrum ad exitum proclive erat. Singulis fœtuum, singulæ erant secundinæ, ita quidem, ut jam editi in lucem fœtus secundinæ, in sinistro latere uteri, & quidem postica ejusdem parte, foemellæ vero demortuæ egressuræ in opposito latere dextro, ambæ vero substantiæ uteri musculo-vasculæ arctius adhuc admotæ repertæ fuerint. Distantia utrarumque secundinarum à se invicem in extremis tanta erat, ut difficile primo intuitu fuerit judicatu, num binis fœtibus communes, an singulis singulæ essent, donec prudenti facta separatione & tunicarum & vasorum ab utero, singulæ separatim poterant eximi cum vasibus umbilicalibus. Neque etiam extremitates vasorum, seu apices utriusque inter se cohærebant, multo minus implicatae & contextæ erant, ita ut commercium ambæ placenter inter se habuerint plane nullum. De supra memorato musculo Ruyshiano vero in fundo uteri neque à me, neque

que à Physico nostro, Dno. D. BüCHELMANNO, Consiliario & Archiatro Saxonico, simul officii ratione advocato, quicquam observatum est.

OBSERVATIO LI.

DN. D. JOH. SEBAST. ALBRECHTI.

De

Lumbricis teretibus, tribus diversis è locis incongruis excretis.

Vermium è naribus excretorum observationes & collecta & novo exemplo locupletavit Clariss. Joh. SALZMANNUS in *Dissert. de Verme naribus excusso, Argentor. 1721.* ubi totum negotium docte illustrat. Meminisse juvat, occasione illius, observationis ridiculæ, quæ ante hos decem jam annos in praxi mea notavi. Puella 10. annorum laborabat variolis, detumescente iterum facie, cum somno paulo altiori vires restituerentur, venit ad extremitates narium, hospitii sui pertæsus vermis, lumbricus teres, sine dubio ex ventriculo per œsophagum & inde porro ad nares progressus, atque mox extrorsum porrigit caput, mox iterum retrahit illud. Mater proxime assidens, nimium quantum hoc phænomeno perterrefacta, ocyus cum multa vociferatione & ejulatu ad me venit, firmissime sibi persuadens, vermem illum inquinatum cerebri adhuc fuisse, & non aliter esse posse, qui totum cerebrum consumserit, unde necessario filiolæ moriendum sit. Sed bono animo esse jussi, viam, quam secutus esset, quodque nulla ex cerebro via pateret ad egressum in cranio, quod ad manus erat, demonstravi, domum potius festinare & vermem leni tractu eximere è naribus jussi: Fecit & mox re-diit

diit cum verme 5. digitor. transversorum longitudine, sed nondum ab omni timore sequuturæ mortis libera, quem subsequens demum integra filiolæ valetudo omnem abstulit.

Quoniam de vermbus loqui inchoavimus, merito subjungendas esse ducimus binas alias observations lumbricorum teretium per abscessus, alterum in umbilico, alterum in inguine sinistro, eliminatorum.

Infans sequioris sexus annorum circiter trium, inquietudine, pavoribus in somno, pruritu narium, abdominis intumescentia, siti nocturna, & eminentia aliqua umbilici, quæ inchoantem Omphalocelen mentiebatur, mirum quantum ad consumptionem carnis infestabatur adeo, ut sceleto similior quam homini videretur. Res tota, ut vulgi mos est, fascino tribuebatur. Ego vero interne per propinata anthelmintica, externe unguento quod Clarii, & Celeberr. BOERHAVIUS in mat. med. p. m. 231. commendat obviam ivi tanto cum successu, ut mox plures longiores lumbrici teretes excreti, parentibus omnem suspicionem fascini exemerint atque sustulerint. Interim tumor umbilici prævia inflammatione ad abscessum tendebat, qui unguento applicato maturante domestico, ex melle & farina fecalina, ad rupturam perveniebat. Excreto multo pure, mundificandi fine, quoniam Chirurgum admittere nolebant, suadebam mel rosat. cum Elix. P. P. & mox una cum multo pure duo in conspectum veniebant quasi macerati teretes lumbrici *), illis, qui per alvum excreti erant, quantitate neutiquam cedentes. Quo facto vulnusculum, quam

*) De Verme umbilicali, dem sogenannten Nabel-Wurm, Geiß-Wurm, Feils-Wurm, vid. ETTMÜLLERI Oper. pract. p. m. 530. WEDELIUS de Morb. infant. p. 115. qui tamen à nostro subjecto propter ætatem & alias circumstantias differt multum.

quam facillimam concedebat consolidationem. Hæc mea observatio illustrabit non parum observationem in *Actis Med. Berolin. Dec. II. Volum. 3. p. 65.* communicatam.

Succedat huic tertia observatio: Uxor 45. annorum sæpius jam conquesta erat de tumore doloroso in sinistro inguine, vago, non constante. Mense Novembr. 1728. recrudescebat ille cum multo augmento ad magnitudinem ovi gallinacei usque, alvo simul obstructa existente, quæ omnia herniæ inguinalis suspicionem movebant. In usum itaque vocabantur clysteres emollientes carminativi, repetitis simul fäcculis paregoricis discutientibus, calide applicatis. Sed post breve levamen, augebatur & tumor & dolor accendentibus inflammatione & febri. Hinc interne temperantia nitrosa, cum lenibus bezoardicis, externe cataplasma emollientia in usum vocabantur. Tandem his medicamentis, magno quidem cum dolore ex consensu totius abdominis, tumor ad emollitionem non solum, sed etiam ad suppurationem, non plane ad finem perducto tri-duo, pervenit. Facta apertura & applicato emplastro ad defendendam illam ab aëris accessu, noctu ægrotæ percipiebat emollitum & remotum ab effluxu materiae purulentaë emplastrum, doloribus fatigata vix somno se liberare potest, manu tamen somnolenta tangit vulnus, ubi statim ex eo sentit portiunculam propendentem. Perterrita hoc phænomeno, intestini esse particulam suspicata, omnis obliviscitur somni, ad latus secure dormientem excitat maritum, ut lucem accendat, impatiens interim & dubia mortis & vitæ. Admota candela digitis trahit propendentem ex vulnera partem maritus, observatque vermem esse, unde firmato animo tractum persequitur, & acquirit vermem 6. digitorum longitudine, lumbrico tereti quidem similem, sed crassiorem. Vulnus consolidationem admittebat facile, & misera ab omni dolore & herniæ metu ad-huc

huc libera vivit plus quam sexagenaria. Id saltem monendum adhuc videtur, etiam ex ambobus casibus apparere, quam fallacia sint signa morborum sensus ipsos incurrentia, ob causas saepe præter omnem spem latentes. Quæ viæ fuerint vermibus ad hæc loca plane incongrua, libera cuilibet philosophandi potestas esto, mihi vero hæc maxime probabilis videtur esse sententia, perforatis intestinis mortificatione, animal tentasse ulteriore exitum, in partibus vero his emortuum, causam extitisse tumoris, inflammationis, suppurationis, uno nomine, abscessus.

OBSERVATIO LII.

DN. D. JOH. SEBAST. ALBRECHTI.

Hepatis nimia moles in puello, variorum morborum causa.

Singulis corporis humani visceribus depuratoriis sanguinis, sua esse officia, & ad assequenda necessarias determinatas vires, justamque molem, à Creatore sapientissimo iisdem datas, ut hinc in utroque ab iis legitime exercendas impediantur, siue magnitudo debita illorum deficiat, siue excedat, nemo facile inficias ibit, qui vero magnitudinem auctam visceris nihil quicquam negotio depuratorio derogare, magis vero illud adjuvari inde putarint, illi in mentem revocent quæso, sanguinis crasis neutiquam consistere posse deinde æquilibrio respectivo partium illam constituentium. Hepar ex omnium physiologorum recentioris ævi consensu officium habet separandæ bilis ex reliqua massa sanguinea, quæ quidem ad alia officia obeunda applicatur sapientissime. Quo itaque majus est hepar, tanto copiosior sit bilis in eadem vilcere secretio. Cum vero bi-

lis neutquam humor sanguinis sit plane excrementius, sed ad multos usus quoad mixtionem illius proficuus, uti ex BIANCHI *historia Hepatis*, Frider. HOFFMANNI *Medicina rationalis systemat.* Tom. I. ut alios taceam, pluribus patet, sequitur utique per nimis copiosam separationem bilis, sanguinem depauperari particulis resinoso sulphureis balsamicis, ipsumque corpus hinc fieri eachecticum. Olim jam HIPPOCRATI observatum est *Libr. IV. de morb.* Edit. Linden. p. 125. *Si dereumente multa bilis fiat, homo hepar dolet, & de ventre copiosior fit; & paulo ante: Copiosior etiam bilis fit in hepate, & statim dolet hepar, quod pueri cor vocant.* Ex bilis etiam copia vomitum & diarrhoeam fieri docet Joh. Maur. HOFFNANNUS, in *Disquisit. corpor. human. anatom. patholog.* p. 64. Sic & hepatis insolitam magnitudinem in puella septem annorum extremæ maciei fuisse causam, obseruavit doctissimus Dn. Dr. And. Ottom. GOELICKE dec. I. *Observat. Physico - Anatom. Chirurgicarum.* Rem ipsam sequenti ulterius illustrabimus exemplo.

Puellus temperamenti phlegmatici, & hinc habitus corporis etiam laxioris, ad finem ætatis suæ anni primi vergens, cum ubera matris, quæ ex morte parentis multum afflita erat, ipsi ante mensem detracta essent, sub fine Augusti anno 1726. corripitur vomitu & diarrhoea biliosa puitosa, quæ symptomata pro dentitionis difficilioris effectibus reputabantur à parentibus; nimis autem diu continuantibus, diarrhoea in primis, consequente corporis imbecillitate, viriumque jactura, tandem Medici consilium & auxilium implorabant. Lienteria magis quam diarrhoea præsens jam erat, omnia enim ore adsumta cruda & incoeta dimittebantur alvo, sub primum Medici adventum. Propinabantur igitur quantum fieri poterat, balsamica amaricantia, tonica, roborantia, stomachica, absorben-
tia, ast frustraneo cum effectu, ut ideo necesse fuerit tran-

sire ad mitiora adstringentia cum correctis opiatis mixta, quæ tandem Lienteriæ fores paulum clauerunt, reliquis tamen phlogosibus, nocturnis magis quam diurnis, quæ ipsæ etiam alvi fluxum ante jam comitatae erant. Ast viribus tot dejectionibus ~~ārō rātō~~ amissis, atrophia oriebatur, quam sequebatur tumor extremonum, pedum æque ac manuum, flatulentus potius, quam œdematosus. Al- yus autem modo laxa nimis, modo stricta diutius erat, flacibus dolorosis siye colica nephritica multum afflignantibus tenellum corpus. Accedebat per intervalla suppressio & difficultas urinæ, quæ calculi metum tanto magis movebant, quanto plura jam à teneris passus erat pater infantis calculi symptomata, cum actuali eorundem excretione. Neque hic finis malorum erat, cum & in ore per totum morbi decursum Aphthæ, maximum ut infanti tenello dolem, sic parentibus mœrorem, Chirurgo vero laborem crearent. Nam licet uno die spes optima adfulgeret, statim tamen altero à dyscrasia scorbutica humorum, horumque affluxu adeo in deterius ruebant ulcuscula, ut uvula & ossium palati jactura metueretur à Chirurgo. Proinde etiam fines excretoriorum alvi & urinæ, anus nempe atque penis, ab acrimonia humorum effluentium excoriata conspiciebantur, ut mirum hinc non sit, tot doloribus undique afflignantibus per intervalla motus epileptico-convulsivos inductos esse misello. Tandem medicamentis antiscorbuticis, viscedinem lymphæ corrigentibus, diaphoreticis, antimonalibus, ipso auro quoque fulminante, ex communi plurium Medicorum consensu & consilio, non neglegitis, quæ specialiora requirebant symptomata urgencia, flatus & calculus, carminativis & diureticis lenioribus, post actam per tres integrös menses tragediam malorum, placide obdormiit puerus per vitam brevem hoc in mundo miscellus.

Omnibus frustraneo conatu adhibitis medicamentis, libertas concedebatur, cultro anatomico inquire in tam immedicabilis morbi causam abstrusam. Ubi, quod facile ex modo dictis conjici potest, 1) vidimus corpusculum adeo emaciatum, ut seleton cuticula tectum credidisse. Superstitibus tamen 2) in manibus ad flexuram metacarpi, in pedibus ad dimidium surarum usque, inflationibus lucidis flatulentis, digito premente remoto mox resilientibus. 3) Abdomen turgebat mediocriter. 4) Totum corpusculum exsangue deprehendebatur. Apertura facta thoracis 5) corculum flaccidum vix unc. dim. sanguinis intra utrasque ventriculorum & auricularum cavitates continebat, ubi columellæ & lacertulæ jucundissimum & admirandum summi artificii Creatoris sapientissimi oculis offerebant tenue. Pulmones 6) in postica convexa parte utriusque lobi nigrieabant, in reliqua substantia pallide rubentes. In abdomen, ad quod sectione ventum erat, hepar 7) pro ætatis ratione, nimia & insolita magnitudine laborabat pulmonum instar pallide rubens, alias sanissimum, in quo hærebat vesicula fellea magna à copia bilis distensa, nam pondus unc. j. cum dim. excedebat, consistencia fluida, nulla ullibi obstructione alicujus ductus reperta. In dissectorum renum dextro 8) & quidem in pely, calculus durioris substantiæ, magnitudine pisí mediocris reperiebatur, sine tamen urinæ colluvie; ureterum enim viæ patulæ erant, & neque in his, neque in vesica ipsa calculorum plura vestigia & rudimenta observari poterant. Ipsa denique 9) intestina inflata & adeo distenta erant, ut valde tenuia & sere pellucida viderentur, & ubi felleæ vesicæ adjacebant, colore obscure flavescente cum virore tincta. In mesenterio 10) tandem, postquam omentum, omni pinguedine destitutum & ex parte lacerum, remotum esset, vasa sanguifera & que ac meseraica lactea jucundissimum oculis præbebant spectaculum

cum, sed nusquam ullum obstructionis, licet diligentissime & sollicite in id inquisiverim, poterat reperiri vestigium.

OBSERVATIO LIII.

DN.D. IOH. SEBAST. ALBRECHTI.

Fraus detecta Empirici impostoris, qui oculorum morbis mederi spondet.

Vix quidam in rationibus tractandis multum occupatus, ætatis triginta aliquot annorum, hypochondriacis pathematiibus, & inter illa, capitis in primis doloribus, à vita sedentaria meditationibusque, multum obnoxius, ex iisdem fontibus hausit quoque visus aliquam debilitatem. Namque & motum tremulum sentit palpebrarum & oculorum ipsorum, & floccos hinc inde nigros oculis quasi obversantes, qui visus sensum multum turbabant. Relicto me, suo medico, qui omnia ex hypochondriis deducenda esse, pluribus demonstravi, se convertit ad Empiricum circulatorem, qui, largus in promissis, omne oculorum vitium brevi emendatum, immo plane sublatum iri protmittit. Eum in finem in tribus peculiari bus vitris, tres suppeditat ex suo pœnali liquores ægroto. Primum obscure rubrum, cum in finem, ut nuchæ illum bene illiniret, subsequente frictione; alterum magis dilute rubrum, ut inde madefierent cilia, supercilia & palpebrae; tertium denique rubellum, instillandum guttatum oculis ipsis. His subjunxit pillulas, quas nullius sensibilis operationis in abdomine, sive evacuationis fore, oculos tamen cum toto capite mirum in modum roboratum iri, prout

moris est hujus farinæ hominibus, multis laudibus & multa ad severatione prædicavit. His medicamentis periculum facit per plures septimanas, sine ullo effectu; spe itaque frustratus æger redit ad me, & sua medicamenta mihi examinanda offert. Liquores statim cognovi nihil aliud esse quam aquam simplicem rad. alkannæ tribus diversis gradibus tinctam, & forte granis aliquot vitrioli albi remixtam, nam ultimus subadstringens erat gustu. Pilulæ magnitudine erant gr. j. nigræ, nullius odoris, nullius saporis & difficilioris examinis. Venit tamen in mentem aliquot illarum in aqua, si fieri posset, solvere, quod factum & repertum est, pilulas illas nihil aliud fuisse, quam micam panis recentis fecalini cum pulvere carbonum remixti, nam mucilago ex pane fundum petebat, levissimus vero carbonum pulvis in superficie natabat. Hæc demonstrata ægro, non sanitatis sed illusionis esse medicamenta, extorquebant cum dolore commissi erroris assensum. Rem itaque Magistratui nunciavit, quo facto confessim abire jussus est fraudulentus nebulo. Ah! utinam tandem aliquando sapienter, qui rerum publicarum gubernacula tenent, neque ullos ad curandum admitterent, nisi de quorum doctrina atque fide constaret; sed quando rebus publicis & Medicis conscientiosis afflictis dabitur cum medela solarium! Non me quidem latet, in *Miscellan. N. C. Dec. I. Ann. VI. p. 203.* D. SCHULZII esse Observationem, qui stratagematis loco, pilulas cum syrupo quodam ex panis mica formavit, & hecicæ foeminæ propinavit loco pilul. à circumforaneo eidem datarum; sed hæc pia erat fraus: Et duo cum faciunt idem, non est idem. An vero, cum ejusmodi stratagemata seu fallacia, nostra vernacula lingua, bonum quidem in finem publice indicantur, eadem animi integritate legantur, sane est quod dubitemus. Id quidem certum est, nunquam in præceos nostræ dedecus, Academiarum detrimentum,

mentum, Medicorum dehonestamentum & tristia fata, cum licentia quidem superiorum, impudentius actum esse à temerariis homuncionibus, quam hoc nostro ævo. Unde non sine ratione Celeberr. & doctissimus BAGLIVIUS olim jam Medicos ipsos accusavit, à quibus depravata consuetudo libros transferendi est inducta, (adde etiam in vernacula scribendi) dedere enim ansam impostoribus, nostris gladiis nos confodiendi. Sacra sacris hominibus esse communicanda, & reipublicæ medicæ & litterariæ lingua Romana esto. Neque etiam huc trahendus est mos apud Gallos inveteratus: notum enim est, legibus satis in Gallia cautum esse, ne quivis opilio exercenda medicinæ libertatem sibi sumat, quod secus sit apud nos, ubi cuivis licet agere, quicquid placet, modo sit temerarius & pertinax. Conferatur Francisci Balthas. von Lindern. M. Dr. & Prof. Argentoratensis Epistola, de statu hodierno Medicorum deplorando, ad Dn. Ernest. Christoph. Honold, sub Præsidio Cl. Job. Salzmanni, de verme naribus excuso, disputantem, Argentorati
1721.

OBSERVATIO LIV.

DN.D. JOH. SEBAST. ALBRECHTI.

Ridiculum Sodæ remedium.

DE Heracantha Tabernæmont. & Rivini, seu Carlina scandente refert celeberrimus quondam, & noster in cineribus pie colendus præceptor Ienensiumque decus, Georg. Wolfgang WEDELIUS, in elegantissimis & vere amoenis amoenitatibus medicis (*) quod ad ardorem ventriculi, seu sodam curandam in aulis quibusdam solenne sit,

(*) Lib. I. Sect. III. cap. IIX. p. 175.

sit, uti Carlina hac, post florem perfectum in semen fastigiente, quo solo obtutu currentur. Et CAMERARIUS in *Epitom. Matthioli Germanica p. 220.* jam ita habet de consimili planta, nempe Carlina vulgaris: *Etliche hängen den dornichten Blumen Kopff von der Eberwurzel über den Tisch, vermeynen so man ihn ansiehet, helfe er wider das Klüzen und Sood des Magens.* Es gehöret aber ein starker Glaube darzu. (**). Interim WEDELIO notus fuit Nobilis, qui cum successu solo adspectu plantæ superius memoratæ curatus est, quoties vexatus ab isto malo, antidotè hoc usus est. Nobis notus est quidam oeconomiae nobilis alicujus curandæ præpositorus, qui flagrum axungia bene inunctum (einen mit Wagen-Schmiere wohl geschmierten Peitschen-Riemen) semper domi suspensum habet in proprio suo loco, & quoties diris sodæ doloribus exercetur, qui sèpius affligunt, toties recordatur ejusdem flagri suo loco suspensi, & confidentissime asserit, semper inde cessare sodæ dolores, licet plura millaria domo absit. Hic diceret quis cum CAMERARIO: Da gehöret ein starker Glaube darzu. His jam notatis, eandem fere observationem invenio præter opinionem in *Ephemerid. N. C. Dec. II. Ann. VIII. Obs. CLXXIX. p. 459.* ea tamen intercedit differentia, ut loeo scuticæ, seu flagri, laqueus ita inunctus suspensus servetur usui mnemonevtico,

(Coburgo Erfordiam transmissa d. 26.

Septembr. 1733.)

OBSE-

(**) vid. RUPPII Flor. Genes. edit. 2dæ p. 172.

OBSERVATIO LV.

DN. D. BENEDICTI GULLMANNI.

De

**Ulcere gangrenoso, Phagædena dicto, cum
adjuncto Diario per rari hujus affe-
ctus.**

Non solum recentiores rerum Medicarum scriptores summam observationum utilitatem deprehenderunt, & hucusque commendant; verum etiam longe antenos antiqui, imo antistites nostri illarum præstantiam multis collaudarunt præconiis, serioque posteritati inculcarunt. Quoniam enim, prudenter notante GALENO, artis magnitudo vitam hominis excedit, & juxta HIPPOCRATEM, ars longa, vita brevis est, adeo ut ab homine, quamvis diligenti & laborioso, non possit & inchoari, & ad finem usque perduci; propterea operæ pretium est, quæ quisque cognovit, ea mandare litteris, & tradere posteritati commentationes, quæ rerum docendarum naturam omnem diligenter, breviter & sermone dilucido interpretentur. Idcirco videmus HIPPOCRATEM in libris *de popularibus*, omnia, quæ medendo circa ægros observarat, quam accurate & diligenter annotasse, & veluti ideam quandam posteris ad Medicinam reæ & cum fructu ægrorum faciendam & amplificandam reliquisse. HIPPOCRATEM sequutus est jam citatus GALENUS, qui non solum libros prædictos HIPPOCRATIS commentariis doctissimis illustravit & auxit, verum etiam multas observationes proprias & raras hinc inde libris suis inseruit. Vid. plura apud HILDANUM in *Praefat. Operum suorum*, qui porro ulterius graphice sic

continuat: Ex Observationibus Medicis admiranda Dei opera ipsiusque potentia ac misericordia immensa erga genus humanum omnibus elucescit, quando videlicet cerebri, pulmonum, ventriculi, hepatis, intestinorum, vesca, aliorumque viscerum vulnera ab antiquis Medicis pro insanabilibus prolata curari videamus; Praterea ex lectione Observationum, eorum omnium, que a doctis ingeniosissimisque tum antiquis, tum modernis & per totum orbem christianum celebratis Medicis inventa explorataque fuerunt, frustra participes fiamus, hinc multa praeclara ac præstantissima remedia ab aliis viris doctis magno cum sumtu inventa, nobis innatescunt. Quid plura? observationes medica sunt veluti speculum splendidissimum, in quo tota ars Medica nostris oculis representatur, sntque fax seu lumen, qua ad abstrusissimas corporis nostri partes videndas & perlustrandas Medicum quasi manu ducunt &c. &c.

Hac omnia esse verissima, & Medicinam per hunc modum ad hodiernum fastigium atque splendorem pervenisse, nemo facile inficias ibit. Quid porro aliud intendunt Illusterrimæ hodiernæ Societates præclarissimorum virorum in Germania, Italia, Anglia & Gallia, quam continuare & premere antiquorum vestigia? annon etiam simili scopo insudat Illustris nostra Academia? cuius membra sibi gratulantur, si nonnullas conferunt symbolas, cum nunquam debeant esse otiosa. Hac de causa ego quoque nullus dubitavi, sequentem casum notatu dignum communicare.

Vir 66 annorum, temperamenti phlegmatico-cholerici, habitus spongiosi, ingenii vivaci & acuti, officiis publicis & privatis conspicuus & persistens, haemorrhagiis narium in juventute obnoxius, in consistente ætate tamen nunquam haemorrhoidarius, satis diæteticæ vivebat; præservationis vero & sanguinem depurationis ergo, aquas Selteranas, primis viis antea præparatis, vernali tempore bibere solebat, iisque absolutis, balneo ex aqua dulci para-

to & moderate calido iasidebat, hoc cum emolumento, ut
jam sexagenario major, muneribus negotiisque suis gravissi-
mis sufficiens esset, immo in suscipiendo itineribus vigore
tam animi quam corporis quadragenarium æquaret; mo-
tum corporis, illiusque exercitationem ad infudationem us-
que amabat, hincamina vero madefacta non permucatabat,
& cum propter nimiam insolationem sanguinisque exagi-
tationem harium ~~liverium~~ ^{liverium} quandoque superveniret, hoc
cum charta bibula, hisdem intrusa, cohiebat, Medico au-
tem, qui venæctionem revulsoriam saepius suavit, minime
obtemperabat falsa ex hypothesi, sanguinem, utpote vitæ
balsamum, sensibus esse conservandum; & quamvis exin
nullum periculosum symptomata eidem evenerit, successu ta-
men temporis, & in ætate proiectiori constitutus Dn. Pa-
tiens, ubi natura per se deficere solet, sanguinisque massa
partibus suis gelatinosis orbatur, ad dyserasiam humorum
inclinare videbatur, insimul vero ad annum usque sexage-
simum sextum sine ullo incommodo athletice vivebat. An-
no 1732. circa finem mensis Julii, aquas Selteranas, ipsi
consuetas & adæquatas, iterum usurpavit, & ter quaterve
moderate balneo usus optime exin valuit.

Die vero 16. Augosti, cum nimium sese fatigaret &
incalesceret, aërique liberiori in horto circa vesperam ex-
poneret, conquerebatur altero statim die de pruritu in dor-
so, quem quidem ab initio parvi æstimavit, donec ingra-
vescere, simulque molestum dolorem ibidem inferre incipe-
ret, unde Chirurgi opem implorabat, qui infra scapulam
sinistram tumorem deprehendit, anthraci similem, quem
cinolientibus, resolventibus, maturantibus, balsamicis at-
que defensivis tractavit, sicque tandem profligavit. Pau-
cis vero elapsis diebus detexit alium, multo majorem in
ipsa scapula sinistra, tritum circiter pollicum in diametro,
durum, valde ardente, admodumque molestum, quem

cum eadē methodo debellare veller peritissimus alias sue artis, mox tamen in principio plane alius genii esse facile deprehendebat, partim ex atrocitate dolorum, die noctu-que prædictum Dominum excruciaiatum, partim ex repen-tino incremento, siquidem de hora in horam ulterius pro-grediebatur, & accedente inflammatione magis augebatur, ut totam scapulam tandem occuparet. Hac rerum in au-gustia Medicus acersebat, qui affectum solertissime ex-plorans, illum gravem, periculi plenum, gangrenosum, anciptisque eventus denuntiavit, tam ob morbi magnitu-dinem, quam ægrotantis proiectiorem ætatem; spem ta-men non penitus abject propter ejusdem singularem men-tis constantiam atque fiduciam in Deum medicamentis be-nedicturum, præscripsit itaque medicamenta temperantia, sanguinem purificantia, resolventia, gelatinoa, miiora se-dativa & analeptica, pro posu ordinario decoctum citra-tum, cum injuncta diæta strictiori. His vero omnibus pa-rum proficiens, viribusque sensim labescientibus ex con-tinuis vigiliis, affectuque semper in pejus vergente, con-sultum duxit, Consilium Medicum atque Chirurgicum hoc in diro casu sibi expetere, tam ut conscientiaz quam fama, ut & saluti Dn. Patientis optime prospiceret. Honesto huic desiderio, ut satisficeret, convocabatur

D. 21. Augusti celeberrimus & Excell. quidam Medi-cus, unacum Chirurgo, per multos annos expertissimus, qui cum ordinariis affectum probe & exacte explorarunt, illum vero etiam periculosisimum gangrenosum, per so-tam vitam sibi nunquam obvium, proprio nomine Phage-dana dictum, dijudicarunt, & concluserunt, medicamen-tis præscriptis insitendum esse, cum decocto vero ligno-rum, quod mane semper forbillare solebat, in posterum sumendas esse xxxiij. gtt. sequentis Mixtura: Rec. tinct. an-timopii tartarisac. drachm. ij. ell alexipharm. Stahl. drachm.

j. M. Externe, scarificationes continuare, maturationem promovere, balsamicis, in primis camphoratis, inhærere, & partibus sanis per defensiva optime prospicere jussimus, siveque huic methodo per tres dies institutus.

D. 24. Augusti aliquatenus dormivit patiens, ulcus vero nequaquam melius, sed deterius & magis dolorificum evasit, puris parum profluxit, eaque propter scarificationes reiterare jussimus, interne vero magis temperantia & nitroſa ordinavimus.

D. 25. Augusti nihil fere quievit, & malum ulterius progressum erat. Ob alvum adstrictam sequens praescribebatur pulvis: Rec. magnes. alb. drachm. j. nitri depurat. scrup. dim. cum aqua Selterana sumendus.

D. 26. Augusti ulcus magis adhuc auctum erat totamque scapulam arrodebat, patiens ob dolores dormire non potuit, urina tamen nondum tincta, neque pulsus febribilis erat; ex magnesia quater alvum deposuit; ordinabatur ergo sequens emplastrum: Rec. empl. diachyl. c. gumm. de sperm. cet. de cieut. ana une. j. solv. leni igne, adde Mercurii viv. probe purgat. & cum therebinth. optime fibrat. drachm. j. Malaxentur invicem cum oleo lil. alb. q. s. Continuare proinde jussimus cum pulveribus, qui constabant ex conch. citrat. antihæct. Pot. antimonio dia-phor. cinnabar. nat. præpar. nitro depur. & M. pilul. de cy-nogloss. noctu vero assumendam duximus emulsionem pa-paverinam analepticam.

D. 27. Augusti. Quoniam ex his medicamentis dolores fuere parumper mitigati, somnumque patiens capere potuit, hinc pulveres priores sequentem in modum immutavimus: Rec. ocul. 69. præpar. gr. xv. nitri depur. cinnabaris nat. præpar. ana gr. v. facch. perlat. scrup. dim. M. F. pulvis, D. ejusmodi doses sex, harumque singulis diebus binæ assumantur.

D. 28. Augusti dormivit quidem, ulcus vero latius serpsit.

D. 29. Augusti. Pervigilem transegit noctem, ob novum dolorum incrementum, cumque alvis per tres dies fuerit constipata, infusum ordinavimus ex passulis, tamarindis & foliis sennæ. Malum interim versus humerum & spinam dorsi progreditur, unde scarificationes hodie reitavimus, in primis quoniam materia crassescere, & pus formari incipiebat.

D. 30. Augusti. Ex infuso duas dejectiones habuit, appetitus autem defecit, ut nihil, præter juscula gelatinafa, assumeret patiens. In deligatione invenimus totam scapulæ regionem gangrenosam & circumcircum sphacelatam, quare iterum scarificabant Chirurgi, partesque sphacelosas forfice separabant. Ob virium languorem præscripsimus sequentem Mixturam: Rec. aquæ chærefol. unc. iiij. cinnamom. biglosflat. unc. i. & dim. margarit. orient. præpar. scrup. ii. lap. bezoard. occid. scrup. j. antimonii diaphor. drachm. dim. nitri depur. cinnabar. nat. præpar. ana gr. xv. Coati. alkerm. incompl. drachm. j. & dim. M. D. cochleatum singulis 4. horis.

D. 31. Augusti. Ob dolorum magnitudinem noctem misere duxit, ultra spinam dorsi se extendit ulcus; pro rerum ergo necessitate variavimus medicamenta, & emplastrum se posuimus, ordinantes illius loco linceamina calida, spiritu matricali imbuta, desuper vero alia, cum aqua calciviv. separationem ut procuraremus partis sanæ à sphacelata, circulum parvum cum butyro antimonii ducere jussimus.

D. 1. Septembr. dormivit quidem, sed malum in tertius abit, humerum, spinam dorsi & axillam aggreditur, infra etiam versus lumbos tendit; incisiones quidem faciunt Chirurgi sat largas, nihilo secus circulum, butyro antimonii factum transcendit gangrena, nec ulla adest spes subsecutura.

culturæ separationis, immiscete jussimus digestivo parum unguenti Ægyptiaci simplicis & lapidis medicamentosi, spiritumque matricalem acuimus cum spiritu vini theriaca-li camphorato.

D. 2. Septembr. Post medianam noctem per horam unam & alteram quievit, diros vero accusat dolores, & valde debilis est patiens; ulcus moram necit nullam, potius se dilatat, tam supra versus humerum, collum, claviculas, quam infra versus coxam & ad latera dorsi, omnesque musculos illarum partium rodit. Hoc in deplorabili statu cum constitutus esset Dn. Patiens, accidebat, ut ab Illustr. & Reverendissima quadam persona, Chirurgus extraneus, magnæ famæ & experientiæ (civitatem nostram alia ex causa transiens) ipsi magno ex favore commendaretur pro consilio; cui honori cum resistere non veller, convocabatur & ille unacum adhuc uno celeberrimo Medico ex nostro Collegio. Denuo iterum affectum sollicite perpendimus, & secundum omnes circumstantias exploravimus; ast extraneus Dn. Chirurgus eum itidem declaravit pro deplorato, & judicavit, scarificationes, ob vires nimium deficientes, intermittendas, atque balsamicis & sedativis insistendum, Dominumque patientem reficiendum esse, quem in finem fuerunt ordinata sequentia: Rec. ess. aloës drachm. ij. succini drachm. j. liquam. myrrh. scrup. ij. M. D. ad vitr. cum linteis carptis applicanda. Pro sedativo vero empl. de hyoscyamo ex sem. expresso paratum commenlabatur, desuper simul imponendo linteramina duplicita, spiritu matricali & spiritu vini camphorato imbuita. Interne sequentem pulverem singulis 4. horis cuspidatim sumendum in aqua analeptica, præscripsimus: Rec. ocul. 69. citrat. drachm. ij. bezoard. miner. spec. de hyacinth. nitri depur. cinnab. nat. præpar. ana drachm. dim. M. pilul. de cynogl. gr. v. M. Rec. aquæ flor. til. ceras.

ras. nig. ana unc. ij. cinnam. buglossat. unc. j. Conf. alker-compl. drachm. j. & dim. M. prognosis interim extranei Dn. Chirurgi valde rigida nobis videbatur, cum nulla febris adhuc subesset, neque alia symptomata, graviora; intermisimus tamen hodie scarificationes.

D. 3. Septembr. Per vices dormivit hac nocte, dolores non sunt adeo atroces, ulcus vero serpit versus humerum & infra versus lumbos; versus spinam dorsi remoram facit aliquam, pulsus noa est febrilis, urina parum tincta, ob alvi siccitatem, infusum fol. sennæ cum passulis ordinavimus, mane vero & vesperi tincturam alcalinam jam præscriptam, interposito pulvere.

D. 4. Septembr. ob vehementiam dolorum pervigilem noctem habuit, exoriens vero die, per tres horas placide dormivit, indeque non parum refectus fuit. In deligatione vidimus vlcus progressum versus spinam dorsi, mundavimus illud à saniosa materia, scarificationes reassumimus, sèpiusque applicare jussimus balsamica & spirituosa cum camphora magis acuta; pulsus invenimus moderatum, urinam non tinctam. Circa vesperam valde conqueritur de doloribus, quare emulsionem papaverinam cordiale assumere suasimus.

D. 5. Septembr. Exin habuit noctem tranquilliores, ulcus vero versus vertebrae se expandit, pulsus manet naturalis, urina nonnihil est lixiviosa, hoc vero non obstante permisimus illi vinum cum aqua mixtum confortationis ergo. Scarificationes moderate continuare jussimus, emplastrum vero de hyosciamo seposuimus, substituentes hujus loco sacculos sequentes, vino incoquendos, cum epithemate consueto spirituoso: Ree. rad. angel. vincetox. Imperat. gentian. ana unc. ij. bacc. junip. unc. j. & dim. herb. absynth. marrub. alb. scord. C. B. ana M. iij. aloes, myrrh. ana unc. dim. M. conc. & cont. D. ad chart. pro duobus sacculis.

D. 6.

D. 6. Septembr. Quievit quidem, sed inflammatio versus dextram scapulam se extendit, imo supra spinam dorsi versus dextrum latus progrederitur cum pustulis gangrenosis; incisiones ergo iterum fecerunt Chirurgi.

D. 7. Septembribus parum dormivit, pulsus hodie aliquatenus est febrilis, urina lixiviosa, de nocte substitit ulcus. Decoctum ex lignis diligentius sorbillare suasimus, ptisanamque ex eodem parare pro potu ordinario, ac insuper continuare cum pulueribus & tinctura alcalina.

D. 8. Septembr. Per tres horas placide dormitavit, in sinistra parte scapulae, in musculo trapezio deteximus fundum carnis recentis, & aliqualem separationem, pus melius fluit, non amplius cadaverosum odorem spirans, ulcus autem versus dextrum latus se extendit. Scarificare non potuerunt Chirurgi, ob summam sensibilitatem Dn. Patientis, magnamque ejus debilitatem. Sequentem igitur pulverem pro tragea analeptica prescripsimus: Rec. spec. diacret. M. drachm. j. pulv. analept. f. trag. arom. ana unc. dim.

D. 9. Septembr. Per vices somno indulgere potuit, remoram facit aliquam ulcus, & pus laudabile format coetumque, spinam vero versus est valde suspectum; roborandi fine praescripsimus sequens julapium: Rec. aquæ flor. til. unc. ij. cerasor. nig. cinnamom. cydon. ana unc. j. syr. perlat. drachm. ij. D. pro lubitu. Sacculos Dno Patienti molestos, intermisimus.

D. 10. Septembribus dormivit, vivacior est & minus debilis, pulsus vero magis febrilis, & urina plus tincta. Ulcus necit moram, nec plures format pustulas, circulum cum atramento ductum, non transcendent; hinc partes vicinas probe defendere jussimus cum linteo, spiritu balsamico consueto bene imbuto.

D. 11. Septembribus placide se quievisse refert, etiam si

nullum somnum per totam noctem habuerit, pulsus & urina sunt meliores, vires majores, pedes autem sunt cedematosi, & quoniam alvus per tres dies iterum est clausa, infusum fol. sennae assumit, ad tonum vero fibrarum roborandum praescripsimus sequentem essentiam, ad gtt. XL. Rec. elix. aperit. Cl. scrup. IV. essent. martis cydon. trifol. fibr. ana drachm. j. M. D. ad vitr. circa vesperam aliquot horas dormivit.

D. 12. Septembr. Obdormire non valuit usque ad mediam noctem, postea vero placidissimo somno recreatus fuit. Mane deprehendimus ulcus supra humerum & scapulam sinistram sese extendisse cum multis pustulis gangrenosis. Post meridiem illum offendimus vivacem & hilarem; circulum cum atramento de novo duximus, in latere sinistro dorsi lumbos versus, & quidem in musculo sacro-lumbari, ubi pus laudabile & coctum quasi in saccum collectum erat nihilque ejus prodibat, unde fasciam compressivam ibidem applicare jussimus, quoniam incisioni non fuit locus, ob Dn. Patientis nimiam sensibilitatem, viariumque debilitatem. Vesperi vidimus malum in dextro latere ultra spinam dorsi progressum esse, multasque novas pustulas effloruisse.

D. 13. Septembr. Per vices dormivit, ulcus vero non quievit, sed senviit versus latus dextrum ultra spinam dorsi ejusque musculos itidem corrumpere incepit, nullo tamen adeo eximio status febrilis indicio, nec in pulsu, nec in urina apparente. Post meridiem omnia pejora deprehendimus, urinam scilicet plus tintam, pulsus magis febrilem, ulcerisque ulteriore progressum, unde scarificationes repeteremus Chirurgos in dextra parte humeri & dorsi, simulque saccum supra memoratum incidendo aperire, ut pus melius effluere posset. Affectus certe est terribilis, & patiens commiseratione dignus, per totum enim

enim dorsum ulcus sese expandit omnesque ejus musculosas partes fere absunt. Sæculos, die quinto Septembr. præscriptos, vino non incoquendos, sed siccis imponere jussimus, cæterum nihil immutavimus in cura.

D. 14. Septembr. Præter omnium spem per aliquot horas placide dormivit, dolores fuerunt paulo mitiores, pulsus deprehendimus non adeo febrilem, urinam fere naturalem, vires majores, & notabilem in ægrotante mentis alacritatem. Scarificationes instituebant Chirurgi in dextro latere dorsi, & quoniam sacculos siccis perferre non poterat, ut iterum vino incoquerentur & calide applicarentur, ac insuper tota ulceris circumferentia cum unguento albo camphorato defenseretur, ordinavimus.

D. 15. Septembri. Bene transegit hanc noctem, de doloribus non adeo multum conqueritur, pulsus tamen cum urina iterum febrilis apparet, partem sinistram dorsi sic satis bonam invenimus, & separavimus partes sphacelosas à sanis; sed in dextra, supra humerum serpit gangrena; oras igitur vulneris circumcirca bono digestivo defendere injunximus, & in saccum illum, ubi incisio facta erat, injiciebatur balsamica nostra essentia superimpositis & sa- pius repetitis consuetis sacculis vinosis.

D. 16. Septembr. Tranquille dormivit, pulsus & urina nihil fere à naturali statu recessunt, pus magis coctum, non adeo fœtidum in parte scarificata scapulæ sinistre copiosius profluit, nec ulterius processisse videtur ulcus. Post meridiem vero deprehendimus illud versus humerum & nucham dextri lateris extendi; in dorsi vero inferiori parte, circa coxam, major rubedo appetit.

D. 17. Septembr; Placide duxit hanc noctem Dn. Pa-tiens, pulsus cum urina respondet, quæ non est febrilis, nec adeo tincta, ulcus vero in medio dorsi & ad latus dextrum se magis expandit, & multas pustulas protrudit. Se-

posuimus emplastrum camphoratum, spirituosa vero cum balsamicis majori in quantitate applicavimus, cum sacculo ex herbis. Saccum illum à pure stagnante efformatum, stylo exploravimus, novamque incisionem cum forifice fecimus, ad exitum materiae saniosae facilitandum, & ob alvum non respondentem per aliquot dies præscripsimus sequentem pulverem: Rec. magnes. alb. præpar. scrup. ij. cinnabar. nat. præpar. gr. v. M. Versus vesperam valde pusillanimis erat Dn. Patiens, & de virium insigni prostratione conquerebatur. In deligatione vulneris, gangrænam versus nucham ascendisse, cum stupore vidimus.

D. 18. Septembr. Bene iterum dormivit hac nocte, & exin vires sunt majores, ulcus moram fecit, pulsus & urina sunt naturali similes, conqueritur vero Patiens, sacerulos nimium sibi esse molestos, quare eos seposuimus, ordinantes ē contra epithema cum spiritu matricali probe imprægnatum, ex aqua calc. viv. cum linteo quadruplicato, non excluso tamen ordinario digestivo; interne vero sequentem essentiam ad xxx. gtt. mane & vesperi: Rec. mixt. simpl. drachm. ij. eff. cort. cascar. drachm. j. M. Pus interim in tanta quantitate non prodit, quanta alias profluere solet ex tanti ambitus ulcere.

D. 19. Septembr. Medium noctem insomnem habuit, & ob dolorum acerbitatem admodum inquietus fuit; versus diluculum vero per tres horas placide dormivit. Pulsus quidem celeriorem, sed urinam naturalem observamus, substitut hanc nocte gangræna, & videtur aliqualis separatio fieri in parte superiori scapulae sinistram; sphacelosas portiones ubique per lancettam removere jussimus, deprehendentes iasimul, materiam illam saniosam & causticam non adeo profunde partes penetrasse.

D. 20. Septembr. Noctem bene transegit, invenimus tamen mane pulsus magis febrilem, unde essentiam d. 18. ordi-

ordinatam intermisimus, & reiterare jussimus pulverem alexipharmaco - antifebrilem d. 2. Septembr. præscriptum, omissis tamen speciebus de hyacintho & M. Pilul. de cynoglossa, addito ē contra antimonio diaph. martiali. Ulcus est in hesterno statu.

D. 21. Septembr. Licet parum dormiverit, tamen est animo quietus; pulsus & urina indicant febrem, quæ circa vesperam intenditur; hinc pulverem antifebrilem continuare jussimus, & forbillare interdum decoctum lignorum, concedentes simul pro potu ordinario aquas Selteranas cum modico vini Necarini, quod ipsum admodum reficere observavimus. Ulcus est in eodem statu, nec ulterioris progreditur, pus majori in quantitate generatur, separatio etiam in dextro latere fieri incipit. Chirurgos itaque in usitata hactenus methodo continuare jussimus, ulcus scilicet mundificando, partes sphacelosas separando & balsamicis, digestivis ac spirituosus insistendo.

D. 22. Per vices quievit, malum est in hesterno statu, pus in magna quantitate nunc prodit, saccus in regione lumbari, factâ majori incisione, per suppurationem imminuitur.

D. 23. Septembr. Dormivit quidem, nihil tamen minus languidum se esse refert, ob tres alvi dejectiones hesternas; nihil alias conqueritur & satis hilarem se monstrat, pulsus & urina non adeo sunt febriles; separationem partium sphacelosarum iterum instituerunt Chirurgi, nullas pustulas gangrenosas amplius observamus, in dextra vero parte superiori dorsi, prope humerum, magna appetit in tumescensia.

D. 24. Septembr. Traduxit noctem optime, pulsus aliquatenus est febrilis, alvus nunc magis lubrica, quam secca. Suppuratio in sinistro latere dorsi & scapulæ optime procedit, nova caro generatur, & spinæ dorsi regio

tora fere est mundificata; in dextro latere dorsi Chirurgi de novo scarificarunt, & antiquas incisiones renovarunt, pus laudabile & coctum in magna quantitate ubique emanat.

D. 25. Septembr. Nox fuit inquieta & absque somno, versus diem paulum dormitavit, febris non increscit, subsistit gangræna, & saccus semper imminuitur per suppurationem; latus dextrum quidem adhuc sphacelosum, occurunt tamen hinc inde signa futuræ suppurationis. Cautius meliusque nunc procedere potuimus in cura, nisi Dn. Patiens nobis serio inculcasset, ut ipsius viribus adhuc parceremus. Propter œdema pedum, quod valde ingravescit, & tonum viscerum labefactatum indicat, sequentes species roborantes & aperientes pro vino medicato prescripsimus, sepositis reliquis medicamentis, excepto pulvere antifebrili alexipharmaco: Rec. rad. pimpinell. alb. angel. ana unc. ij. herb cent. min. card. bened. ana p. ij. herb. trif. fibr. p. j. limat. martis in pet. ligat. unc. j. rhabarb. orient. drachm. vi. flaved. cort. mali aurant. rec. N. I. incis. D. pro nodulo cum aquæ & vini anatica parte. Externe vero commendavimus lintea calida, cum camphora.

D. 26. Septembr. totam noctem inquietam transegit, valde sudavit, ut præter consuetudinem suam indusum mutare coactus fuerit. Pulsus est febrilis, urina non item conqueritur de languore, affectum vero non deprehendimus deteriorem, sed potius meliorem, nova enim caro succrescit, musculi arrosi, lacerati & quasi dilaniati in sinistro latere dorsi scapulæque redintegrantur, cavitatesque explanantur; in dextro latere supra scapulam partes sphacelosas separate jussimus, & ob debilitatem Dn. Patientis, emulsionem sedativo-analepticam ordinavimus.

D. 27. Septembr. Bene quievit hac nocte, nihil sudavit, vires recuperavit, pulsus & urina non sunt adeo febriles,

briles, sed pedes valde œdematosi, nullum effectum persentisit ex vino medicato, quod tamen continuare jussimus; appetitus viget, affectus est in hesterno statu, saccus semper imminuitur per suppurationem, hoc vero non obstante incisionem illius ulteriorem concedere mavult Dn. Patiens; supra scapulam vero dextram, & ad latera dorſi multas sphacelosas partes separavimus; pus fluit copioſe.

D. 28. Septembr. Heri, ante introitum lecti, insciis nobis, pediluvium, propter pedum œdema, sibi parari jussit, male vero sibi prospexit, totam enim noctem per vigilem sibi reddidit, usque ad horam quintam matutinam; mane evigilans, nobis retulit, se nonnihil esse defatigatum; pulsū explorantes invenimus illum non immutatum, & quoniam in humero nihil gangrænosi & sphacelosi amplius erat, digestivum absque essentia balsamica, die 2. Septembr. à nobis præscripta, & hucusque illi immixta, applicari jussimus, ne dolores præter necessitatem excitantur. Saccus in sinistra parte minor quidem fit, sed simul valde sensibilis & dolorificus; Chirurgi ubique partes sphacelosas separarunt, pus quoque non mediocri copia prodire absque graveolentia observarunt.

D. 29. Septembr. Noctem optime transegit, ideo hilaris & præsentis est animi, pulsus & urina sunt fere naturales, alvum semel ex vino medicato depositum; affectus indies fit melior, sed œdema pedum continuat; ideo Dn. Patientem rogavimus, ut in lecto se contineret, tibialia deponeret, & suffimigia ex mastiche, thure, succino, &c. cum linteis applicare sineret.

D. 30. Septembr. Post absolutam coenam, statim obdormivit, expergesfactus vero post duas horas, somnum amplius capere non potuit, quietus tamen & absque doloribus jacuit; pedes, propter insignem tumorem, negotium ipsi facessunt, affectus autem sicuti heri se habet.

D. 1. Octobr. Præter exspectationem nox erat tranquilla, ex quotidiano usu vini medicati pedes detumescere videbantur. Quoad omnia Dn. Patientem videmus meliorem, sanies fluit in magna quantitate, saccus imminentur notabiliter, spinæ dorsi regio ab omni sphacelo est libera, & non sine admiratione cernimus novam carnem ubique succrescere, hanc vero ob causam Dn. Patiens nunc valde sensibilis est.

D. 2. Octobr. Per horas aliquot satis placide somno indulgere potuit; pulsus observamus celeriorem, Patiensque de siti auctiori conqueritur. Post meridiem illum iterum visitantes invenimus valde debilem; quoniam per multas sermocinationes ob negotia grayiora & fastidiosa multum se defatigaverat, medicamenta vero non immutavimus. Vesperi accusat dolores tam dorsi, quam pedum, iracundus fuit, insomneque noctem transegit.

D. 3. Octobr. Bene se habuit ea nocte, pulsus & urina sunt fere naturales, pedes detumescunt, nec cutis adeo insignem amplius monstrat splendorem; bono iterum animo est Dn. Patiens, deligatio vero ob ejus majorem sensitatem, fuit magis dolorosa; affectus est in bono statu.

D. 4. Octobr. Iterum placide quievit, urina quadam tenus lixiviosa apparet, nulla tamen febris adest, versus humerum & collum restant adhuc partes sphacelosæ, quæ vero suppurationi relinquimus. Sanationem insignis hujus ulceris, carnisque restitutionem tam subitaneam in hoc subjecto non satis mirari possumus; naturæ ut subveniremus plus vini Dn. Patienti concedimus.

D. 5. Octobr. Hesternæ similem habuit noctem, urina sedimentum salinum deponit, pulsus tamen non est febrilis. Ex calidis linteis pedibus applicatis transpiratio bene succedit; in regione lumborum quoque nova caro gene-

generatur, cavitates ubique explentur, imo initium novæ cutis in sinistra parte dorsi sese monstrat.

D. 6. Octobr. Per totam noctem quievit, urina est naturalis, ut & pulsus, œdema pedum vero continuat; ad latus dextrum & versus coxendicem sinuositates adhuc restant.

D. 7. Octobr. Quietam pariter habuit noctem, dorso nunc incumbere incipit, quod antea ipsi impossibile erat, affectus vergit semper in melius, pedes vero antiquum obtinent, genua tamen non transcendit œdema.

D. 8. Octobr. Placidus somnus continuat, hinc vices sunt multo majores, & cura optime procedit; sanies non amplius foetidum spirat odorem, neque in tam copiosa quantitate profluit, sinuositates tamen sphacelosæ adhuc restant, quarum vero separationem ob nimiam sensibilitatem Dn. Patientis minime tentare licuit, unde relinquendæ erant, nihilque propterea mutavimus in curandi ratione.

D. 9. Octobr. Optime iterum quievit hac nocte, & affectus indies melior appetet; hinc naturæ ut optitularemur, pulverem sarcoticum sequentem linceo inspergendum & applicandum ordinavimus: Rec. tut. præpar. lapid. calamin. præpar. mastich. elect. ana drachm. ij. oliban. colophon. ana drachm. j. M. F. puluis subtilissimus.

D. 10. Octobr. Sicuti heri tranquillam absolvit noctem, frontis est serenæ, debilitatem tamen extra lectum accusat, Saccus in regione lumbari sensim dispareret, fasciam latam quam applicavimus circa lumbos, optimum effectum edidisse ad meliorem resistantiam, deprehendimus, labia vero ulceris ibidein coalescere nondum incipiunt.

D. 11. Octobr. Per vices dormivit, urina iterum est lixiviosa, ulcus in bono adhuc manet statu, materia saniosa imminuit semper, labia in sinistra parte dorsi penitus absumentur per suppurationem, magis rubicunda & natu-

rafia redduntur, imo recenti carni agglutinari videntur; in dextra vero parte magis tumida & inflata adhuc sunt: Unguentum ergo aureum marginibus totius ulceris applicare jussimus, recenti vero carni pulverem sarcoticum.

D. 12. Octobr. Noctem transegit sicuti heri, sed alvum adstrictam esse refert, urina est magis tincta, affectus tamen non est deterior. Nimium vini assumxit, id quod ipse serio hodie interdiximus. Post meridiem ipsum invenimus magis prostratum viribus, unde pulverem tonico-præcipitatem bis in die, loco vini medicati, assumere; sarcoticum vero pulverem, quoniam exin dolores quosdam persensit, seponere ordinavimus.

D. 13. Octobr. Præter spem melius dormivit, alvus sponte bis respondit, atque ipse Dn. Patiens bono animo est. Post prandium ipsum visitantes offendimus satis alacrem, pulsū moderatum, urinam non tinctam, conqueritur vero de majore dolore in sinistra parte, ubi malum incepit, qui tamen à nimia sensibilitate oritur, ob incipientem agglutinationem; medicamenta ergo non immutavimus.

D. 14. Octobr. Hanc noctem ægre traduxit, ob supervenientem catarrhum, tussim & raucedinem, quam ex potu frigidiori sibi contraxisse putat; pulsus non est febrilis neque urina tincta. Post meridiem illum morosum, debilisque offendimus & pulsū celeriorem; pulverem consuetum, in aqua analeptica, d. 9. Septembr. præscripta, bis vel ter de die sumere jussimus.

D. 15. Octobr. Melius dormivit, alvum semel deposuit, morosus non amplius est, diu tamen extra lectum subsistere nequit, pulsus est moderatior, non adeo febrilis, sicuti & urina; molimina hemorrhoidalia accusat, quæ ut parumper promoveremus, vinum rhabarbarium præscripsumus. Catarrhus est mitigatus, & affectus ulceris bene adhuc

adhuc se habet, præprimis in sinistro latere, saccus magis magisque imminuitur; in dextra vero parte musculi dorsi arrosi & hinc inde corrupti, sunt adhuc sinuosæ, sphacelosi, versus coxendicem autem omnia meliora, saccus ibidem, in musculo scilicet quadrato, formatus, incisione & scarificatione facta, per suppurationem imminuitur.

D. 16. Octobr. Patiens tranquillam iterum habuit noctem, satisque hilaris propterea erat animi; ulcus est in eodem statu.

D. 17. Octobr. Ob multas sermocinationes & speculationes nimium serias, quibus heri per totam diem incubuit, noctem sibi inquietam reddidit; invenimus etiam pulsus magis celerem, urinam tinctam, biliosam, hemorrhoides non amplius fluunt, remittit tamen pedum œdema, & quoniam ex rhabarbaro alvus non respondebat, duas pilulas Francofurtenses deglutivit. Circa velperam debilis erat & iracundus, affectum tamen non pejorem deprehendimus.

D. 18. Octobr. Melius hac nocte dormivit, & tranquille se gessit, non amplius est iracundus, urina non adeo tincta, pulsus moderatior.

D. 19. Octobr. Ob malum situm corporis in lecto nihil fere quievit, pulsus etiam est celerior, urina magis tincta, ulcus tamen pejus se non habet, unde in cura nihil mutavimus; ob tussim vero & raucediam, Dn. Patienti de novo permolestam sequentem Mixturam præscripsimus: Rec. aquæ papav. errat. tussilag. scabios. anaunc. j. conch. citrat. spec. diatragacanth. frig. ana drachm. dim. gumm. arab. scrup. j. syr. papav. errat. drachm. j & dim. M. D. ad vitr.

D. 20. Octobr. Optime exin se habuit, dormire potuit, symptomata remiserunt, & hodie in bono statu illum salutavimus; saccus in sinistra parte plenarie per suppura-

tionem absuntur, & in dextra, labia non amplius sunt adeo sinuosa, sed magis vivacia deprehenduntur.

D. 21. Octobr. Catarrhus & tussis Dn. Patienti somnum interceperunt, ideoque turbati ac fastidiosi est animi, nullam tamen videmus ulceris mutationem.

D. 22. Octobr. Ob tussis remissionem, nox erat quieta, & deligatio non adeo dolorosa sicuti heri, pulsus etiam moderatior est, urina non tam tincta, pedes manusque detumescunt; reiterare propterea jussimus Mixturam anticatarrhalem.

D. 23. Octobr. Etiam si tussis hanc noctem inquietam reddiderit, a quo tamen tulit animo hanc molestiam Dn. Patiens, in primis cum ipsi referebamus, affectum semper in melius abire. Solus iterum lectum egredi potest; ad majorem autem mitigationem obtinendam, immutavimus priorem Mixturam in sequentem: Rec. aquæ tussilag. scabios. cerasor. nigr. ana vne. j & dim. margarit. orient. præpar. Specif. cephal. Spec. diatragacanth. frig. antimonii dia-phoret. ana drachm. dim. syr. papav. alb. confect. alkerm. compl. ana drachm. j. M. D. ad vitr.

D. 24. Octobr. Placide traduxit noctem, catarrhus remittit, & omnia in bono statu invenimus.

D. 25. Octobr. Febris catarrhalis recurrere videtur, quæ noctem etiam valde inquietam reddidit, pulsus est celerior, urina magis tincta; ultimam Mixturam continuare jussimus & loco vini Necarini, dulce Italicum moderate bibere suasimus, quoniam de virium prostratione conquerebatur. Ulceris statum meliorem desiderare vix possumus, methodo consuetæ itaque semper inhæremus.

D. 26. Octobr. Febrem catarrhalem, quæ nunc epide-mice grassatur, multum negotii Dno. Patienti & nobis esse facturam metuendum videtur, interrumpit enim somnum, vires adeo necessarias absunt, ipsum curæ progressum

sum admodum retardat. Ob vehementiam tussis & raucedinis, oleum amygd. dulc. in brodio sumendum ordinavimus, non intermissa mixtura anticatarrhalis.

D. 27. Octobr. Totam fere noctem tussiendo transgit, ita ut interdum suffocatio metueretur, aliquam tamen tandem mitigationem à potu calido theiformi obtinuit, nunc vero illum valde debilem invenimus & animo perturbatum, pulsus est celerior, urina tincta, ulcus vero non deterius.

D. 28. Octobr. Ob aliqualem remissionem tussis, dormivit per vices, appetitus plane est dejectus; vinum dulce perferre nequit, Necarinum itaque ipsi iterum permettere suimus coacti, cum aqua Selterana mixtum, pulsus enim non adeo febrilem invenimus. In deligatione Dn. Patiens ob dolores valde erat indignabundus, ulcus autem deprehendimus in hesterno statu.

D. 29. Octobr. Ad raucedinem & screatum mitigandum circa vesperam diei præcedentis adhuc ordinavimus sequens Iulapium, pro lubitu sumendum: Rec. aquæ tussilag. veron. f. vin. scabios. borrag. ana unc. j & dim. syr. violar. papav. rh. ana drachm. vij. spiritus sulphuris per eamp. q. f. ad grat. acidit. Nihilominus noctem misere traduxit, sèpius è lecto surrexit, hunc tamen iterum intrans per vices quievit. Matutinis horis illum salutantes, alaciorem & animo tranquillorem deprehendimus. Tussis & raucedo remiserunt, pulsus & urina non adeo sunt febriles, & affectum primarium in bono statu hucusque videmus, labia enim illius ubique novam carnem exhibent; in sinistro latere aliquid de sacco adhuc superest, nullius tamen momenti.

D. 30. Octobr. Noctis in principio profundum incidit in somnum, ex quo vix se extricare potuit, leniter dehinc iaterdum, mox tamen iterum ad se rediit; invenimus

mus pulsum non adeo febrilem, neque urinam magis tintatam, debilis tamen est ægrotus noster, & in deligatione impatiensissimus, hæc in verba prorumpens: Se lubentius moriturum, quam amplius perferre hos cruciatus. Tangeremus pulsum hac vice non ausimus, & nihil immutavimus ratione medicamentorum.

D. 31. Octobr. Lectum intrans per tres horas dormivit, jectigabundus postea erat, assumta vero emulsione paverina, heri ipsi ordinata, iterum obdormivit. Mane invenimus illum tranquillorem, conqueritur de appetitu plane abolito, & quod ex vini potu tussis aucta fuerit; aquas igitur Selteranas intermittere, & vinum cum aqua simplici bibere suasimus. Post meridiem domestici nobis referunt, Dn. Patientem cecidisse retrorsum ex vacillatione pedum, unde etiam in deligatione deprehendimus humerum in sinistra parte fugillatum cum extravasato sanguine, cuius rei vero nullam mentionem erga ipsum fecimus, in primis cum nobis indicaret, se unguenta illa, hucusque usitata, cutinimum adhaerentia, in posterum non esse admissurum, (erat autem nihil aliud, quam communi consilio commendatum nostrum digestivum balsamicum, cum unguento Ægyptiaco simplici in parva quantitate permixtum, linatisque applicatum.) Huic ergo ipsius desiderio ut quadantes fatus satis fieret, lintea subordinavimus oleo hyperici probe imbuta & expressa, cum epithemate aquæ calc. viv. Ulcus non deterius invenimus, pulsum vero, ob insignem Dn. Patientis animi indignationem explorare, supersedimus.

D. 1. Novembr. Inquietam habuit noctem, tam obtusum & exscretionem materiæ viscidæ, quam ob dolores ex hesterna deligatione. Invenimus tamen pulsum & urinam non adeo febriles; valde autem morosus est Dn. Patientis,

tiens, & deligationem hodie Chirurgis non permisit; Iulapium tamen se esse assumptum, promisit.

D. 2. Novembr. Per vices dormivit, mane tamen Chirurgo aditum non concessit, nosque Medicos per schedulam rogavit, ut alia medicamenta prescriberemus, methodumque curae immutaremus. Cum igitur exinde sufficienter notabilem animi perturbationem deprehenderemus, unanimiter conclusimus, genio Dn. Patientis, quantum posse, indulgere, caue propter haec tenus observatam methodum mutavimus in sequentem: 1) ut deligatio semel tantum in die instituatur, pro viribus magis conservandis, 2) spiritus matricalis & epithema ex aqua calc. viv. omittatur. 3) Ulcus simpliciter linteis carptis, digestivo parumper imbutis, & emplastro de sperm. ranar. tegminis loco, deligetur. 4) Mixtura vero anticitarrhalis continuetur. nostram hanc sententiam cum per domesticum percepisset, statim nos hypocaustum intrare, permisit, humaniter salutavit, atque deligationem fieri concessit. Pulsum explorantes, eundem debilem & inaequalem, urinam lixiviosam, ulcus vero in mediocri statu, omnesque partes sphacelosas per suppurationem abire deprehendimus.

D. 3 Nouembr. Inquietam habuit noctem, saepius electo surrexit, manibus ductus obambulavit, & subinde va deliravit, omnium tamen actorum mane iterum conscientius erat: A meridie ipsum visitantes hanc suam impatiens sponte nobis descripsit, mentisque suae plenarie compos nos rogavit, ut in cura pro circumstantiarum & restitutionis sua necessitate pergeremus. In deligatione deprehendimus emplastrum de sperm. ranar. ulceris circumferentiae nimium adhaesisse, magnosque dolores excitasse; unde ad praecavendum hoc incommodum, in posterum extremitates ulceris circum circa ol. amygd. d. illinire suasmus; (inviti quidem, quoniam cum omnibus Practicis oleosa

oleosa & pinguia minus adæquata tali in statu esse judicamus.) Ob pulsum magis febrilem, sequentem Mixturam præscripsimus: Rec. aquæ flor. til. cerasor. nigr. ana unc. j & dim. cinnam. bugloss. unc. dim. Specif. cephal. conch. citrat. antimonii diaph. ana unc. dim. nitri crystallis. scrup. j. confect. alkerm. compl. drachm. j & dim. M. & singulis quaternis horis quarta ejus pars assumatur. Ad visciditatem sanguinis autem corrigendam, conumque fibrarum roborandum, sequentem essentiam ordinavimus: Rec. tinct. antimonii tartarisat. ess. trifol. fibr. ana drachm. j. M.

D. 4. Novembr. Per totam noctem inquietus erat mentisque suæ impos, post alvi vero solutionem, quam ex Manna, heri adhuc ordinata, habuit, plenarie ad se rediit, & versus diem placide dormivit. Mane evigilans, humanter se gessit, & post meridiem illum in moderato statu offendimus; iracundum vero se postea monstravit in deligatione erga Chirurgos. Ceterum sicuti heri fese habet, unde etiam pristina continuare jussimus medicamenta.

D. 5. Novembr. Tussis iterum somnum turbavit, ægerque multum deliravit, mane vero de doloribus plane non, sed saltē de tussis vehementi concrebatur. Post meridiem domestici nobis referunt, admodum inquieti iterum & morosi animi esse Dn. Patientem; siquidem etiam nos accedentes vix salutavit, multo minus ad quæstiones respondit. Pulsum deprehendimus celeriorem, inæqualem, debilem, urinam lixiviosam; deligatio tamen feliciter absolvebatur, affectus est in eodem statu, & suppuratione bene procedit, ulceris tamen margines videntur aliquatenus lividi & coerulei. Tussim & febrem ut mitigaremus sequentem emulsionem præscripsimus: Rec. sem. card. mar. papav. alb. melon. ana drachm. j & dim. amygd. dulc. N. IV. contund. & cum aquæ fl. til. card.

card. mar. papav. errat. ana unc. j. & dim. f. emuls. colat. add. margarit. orient. præpar. antimonii diaph. antih. Pot. ana drachm. dim. nitr. depurat. scrup. dim. sacch. perlat. drachm. j. & dim. D. pro tribus dosibus. Circa horam octauam vespertinam, lipothymia insignis cum aliquali horrore ipsum invadebat. In hoc statu ipsum inviseantes pulsum ob debilitatem vix explorare potuimus, & propterea confortantia & roborantia, emulsionis loco, ordinavimus.

D. 6. Novembr. Mane nobis refert, se præter omnem exspectationem per horam unam & alteram placide dormivisse, etiamsi propter malum corporis situm sèpius surrexerit. Tussis & excreatio materiae viscidæ adhuc continuant, pulsus manet febrilis ut & urina tincta; intra leatum ergo ut se contineret, serio injunximus, & sequentem poriunculam nunc pro una vice sumendam ordinavimus: Rec. aquæ card. bened. unc. j. mixt. simpl. gtt. xxx. syr. papav. errat. drachm. j. D. Exin post meridiem bonum effectum deprehendimus, siquidem non adeo morosus & indignabundus erat Dn. Patiens, deligatio bene processit, ulcus non abiit in pejus, licet illius circumferentia noanihil livida adhuc appareat; digestivum nostrum, linteis imbutum, labiis ulceris applicare jussimus, suadendo simul, ut per diem cum mixt. antifebrili, d. 4. Novembr. ordinata continueret, noctu vero emulsionem assumat. Totam hinc vesperam tranquille transegit; circa mediam noctem vero sediit paroxysmus febrilis cum magna per dimidiam horam durante horripilatione, juxta ipsius propriam descriptionem, absque tamen succedente præternaturali calore, quare etiam postmodum obdormivit.

D. 7. Novembr. Mane evigilavit satis contentus, pulsum invenimus quidem moderatorem, sed tamen adhuc febrilem, ob manuum pedumque cœdematis incrementum

sequentem essentiam diaphemico - antifebrilem, mane ad gti. xxx. sumendam præscripsimus: Rec. ess. scord. mixt. simpl. ana drachm. j. D. Post meridiem illum invisentes, domesticos de summa ejus impatientia conquerentes audivimus, ad nostrum vero introitum humaniter se gessit, nos salvavit, & nobiscum collocutus est, deligationem animo tranquillo sustinuit; pulsus interim erat adhuc febrilis, depresso, urina tincta, labia vero ulceris, amissio pristino lido, magis rubicundi erant coloris, unde iisdem applicate jussimus defensivum nostrum, loco olei amygd. dulc. cachexiam ut magis averteremus, sanguinisque visciditatem corrigeremus, ultimæ essentiæ addere jussimus essent. cort. cascarill. & pimpinell. alb. ana drachm. j. pro scopo analeptico autem sequentem mixturam ordinavimus: Rec. aquæ perlar. epilept. pueror. ana unc. j. M. pro duabus dosibus somni tempore & circa medianam noctem sumendis. Metuebamus insuper de reditu paroxysmi febrilis hac nocte imprimis, quoniam vesperi Patiens valde debilis erat.

D. 8. Novembr. Prognosticum nos haud fecellit, quin potius binis vicibus febris rediit, cum asthmate & præcordiorum anxietate, diu tamen non duravit, ita, ut absoluto paroxysmo dormire potuerit. Pulsus invenimus quidem remissionem, urinam vero magis tinctam, cum sedimento lixivioso; deligatio Dno Patienti iterum cruciatus excitavit, ob firmorem emplastri de sperm. ranar. adhæsionem; unde illius extremitatibus oleum amygd. dulc. bene illinire suasimus; ulcus interim abit in pejus, nihil tamen minus cum medicamentis continuare consultum duximus, interposita mixt. antifebrili analeptica. Vespertino tempore circa horam septimam denuo infultum febrilem sustinuit.

D. 9. Novembr. Inde debilis & inquietus, noctem pervigilem egit, lectum tenere non potuit, alium sibi sternere

nere curavit, & sic saepius mutavit, alvum quoque depositum. Mane invenimus pulsum debilem, depresso & celerem, urinam turbatam, cum sedimento roseo. Hodierna deligatio felicius cessit, affectum autem in hesterno statu videmus. Cum ergo magis nunc dimicandum nobis sit cum febre, hinc sequentes pulveres prescrisimus: Recantihest. Pot. scrup. j. arcan. dupl. cinnabar. antimonii prespar. ana gr. v. M. D. ejusmodi doses jv. cum aqua analiptica, singulis 4. horis sumenda, interposita essentia tonica. Interim usque ad vesperam mediocriter se habuit, hora septima vero febris iterum rediit, & per horam duravit, postea obdormivit.

D. IO. Novembr. Post decimam horam evigilavit, & noctem hesternæ similem traduxit. Mane loquacem illum invenimus, pulsum & urinam valde febrilem, tranquillioris tamen est animi, & mentis suæ plenarie compos. Ulcus in meliori statu deprehendimus, labia illius non adeo livida, sed magis rosea, sacci omnes imminuuntur, & disparens, reliqua partes adhuc residua sphacelosæ per suppurationem absuntur, unde medicamentis prioribus insistendum conclusimus.

D. II. Novembr. Bene hesternis pomeridianis horis se habuit Dn. Patiens usque ad sextam vespertinam, qua febris recurrebat, & abhinc per totam fere noctem durabat, ut nullum plane somnum capessere potuerit. Pulsus adhuc est febrilis, urina turbida, confusa; affectum sub deligatione deprehendimus in hesterno statu, unde nihil immutavimus in cura. Circa horam sextam, febris illa erratica, valde suspecta, iterum ipsum invadebat, facta autem mutatione situs corporis in lecto, mitigatam eam fuisse credidit, quoniam per tres horas postmodum dormire posuit.

D. 12. Novembr. Post medianam noctem novum insulatum febrilem cum rustibus singultuosis percessus est, qui propterea valde nobis suspectus fuit. In deligatione affectum in meliori statu invenimus, pulsum moderatiorem, urinam non adeo tintam, unde ut residuos adhuc pulveres antifebribiles sumeret, hortabamur, die crastino vero salis Sedlicensis drachm. ij. cum aqua Selterana, quoniam alvus & urina minus respondent, & oedema pedum manuumque iterum augetur.

D. 13. Novembr. Febrilis paroxysmus per totam noctem duravit, unde mane illum morosum deprehendimus, sal Sedlicense assumere recusavit. Mixtura vero cordialis aliquot cochlearia sumfit. Pulsus non adeo est febrilis, neque urina tincta, deligatio etiam bene cessit, affectum in bono statu videmus, eaque propter intermittendam censuimus unguenti digestivi applicationem cum linteis carpatis, ulcus solummodo defendantes cum emplastro de spermate ranarum; interne autem mixtura diapnoico · antifebrilis cordialis repetebatur, quæ præscripta fuit d. 3. Novembr.

D. 14. Novembr. Reliquam diei hesternæ partem bene transegit, usque ad horam decimam, qua paroxysmus febrilis recurrebat, absque tamen horrore singulari, quo, intra horæ spatium finito, placide obdormivit. Hora matutina secunda febris hæc cachectica anomala somnum iterum perturbavit, & tamen hoc non obstante ægrotum hodie animi alacrioris esse videmus, pulsus est celer, urina tincta cum cōpioso sedimento rosei coloris, appetitusredit, & ulceris status undique appetet melior. Febrem us aliquatenus mitigemus, tonumque partium roboremus, sequentem mixturam præscripsimus: Rec. aquæ flor. til. ceras, nigr. ana unc. j. cinnamom. borrag. unc. dim. pulv. cort.

cort. peruv. scrup. ij. pulv. cachect. L. conf. alkerin. inc. syr. caryophill. ana drachm. j. D.

D. 15. Novembr. Transegit satis bene hesternam diem, sed circa horam decimam accesum iterum habuit illius integrati hospitis leviorem tamen & breviorem, mox enim iterum somnum capere & usque ad horam sextam matutinam quiescere valuit, animoque placato dein evigilavit. In moderato ergo statu illum deprehendimus, pulsus est remissior, urina vero hesternam faciem gerit, & sedimentum deponit turbidum, roseum, solutum in aqua calida, aurantii coloris, appetitus viget, & Dn. Patiens magis affabilis est. Ulcus appetet in hesterno statu, adeoque medicamenta continuare jussimus. Circa horam quartam vespertinam paroxysmus febrilis rediit, & per duas horas duravit, quibus elapsis iterum obdormivit.

D. 16. Novembr. Hodie illum invisentes, nos humana-
niter salutavit; deligatio bene successit, & ulcus in meliori
statu se sistit, facci dissipantur, & labia per suppurationem
imminuuntur quotidie; ob alvi obstructionem sequentem
pulverem praescripsimus: Rec. rhabarb. elect. gr. xv. pulv.
Cornach. arcan. dupl. ana gr. v. M. Roborationis ergo au-
tem sequens electuarium pro lubitu, cuspidatim sumen-
dum: Rec. theriac. Smaragd. unc. dim. conf. alkerin. inc.
drachm. ij. D. Per totam diem à febre liber erat, hora ve-
ro decima vespertina vehemens recurrebat paroxysmus per
duas horas durans, ut etiam quadantenus mente aberra-
verit.

D. 17. Novembr. Superato isto insultu placidissime
per tres horas dormivit, expergefactus, suæque mentis pla-
ne compos, de nulla conquerebatur defatigatione, pulve-
rem laxantem summo mane hodie assumtum vomitu statim
iterum reddidit. Deligatio fuit magis dolorifica, & affe-
ctum deteriorem deprehendimus, tota enim illius circum-
ferentia

ferentia livida & cærulea iterum adparet, pulsus celerior & urina cruda est; post prandium retulit nobis Dn. Patiens, ex pulvere laxante (vomitu quidem reje^to) versus meridiem nihilominus aliquot sedes se habuisse, unde sequentes pulveres digestivos præscripsimus: Rec. arcan. dupl. scrup. j. dividatur in 2. part. æqu. quarum unam assumat hora quarta pomeridiana, alteram hora nona, ad febrem vero mitigandam sequens mixtura pro tribus dosibus ordinabatur: Rec. aquæ cent. min. unc. ij. cinnam. borrag. unc. j. pulv. cort. chin. drachm. j. pulv. cacheet. L. drachm. dim. conf. alkerm. inc. syr. flor. tunic. ana drachm. j. D. ad vitr. cujus primam dosin eras mane hora octava assumere jussimus. Vespere nullum insultum febrilem obser-
vavit.

D. 18. Nouembr. Ex pulveribus digestivis supra præscriptis multum levatminis se percepisse Dn. Patiens nobis refert, ut noctem etiam tranquille transigere valuerit, & leves saltem insultus febriles percepit. Post meridiem invenimus illum satis tranquillum, ex mixtura antifebrili mitigationem febris sentit, & leniorem illius insultum sustinuit hora secunda pomeridiana. Pulsus est moderatior, urina non adeo tincta, nec adeo copiosum sedimentum deponit, deligatio bene peracta fuit, uleus meliorem faciem præ se fert, ejusque circumferentia optimi est coloris, labia, hucusque hiantia, coalescunt & novæ carni aggluti-
nantur.

D. 19. Novembr. Sat bene hesternam diem itidemque noctem hodiernam tranquille transegit, pulsus invenimus moderatorem, urinam vero cum sedimento roseo mixtam conqueritur saltem de aliquali lassitudine, quam ex bili & animi commotione iracunda provenire autumat; œdema pedum manuumque notabiliter remittit, & affectus in dies abit in melius. Pergere hinc jussimus cum medicamen-

mentis, & ulcus solummodo cum linteis carptis absque digestivo defendere.

D. 20. Novembr. Heri circa vesperam hora septima fortior paroxysmus febrilis ipsum invadet, cum ructibus singultuosis, per duas horas durans; coenam tamen postea assiduebat, cum satis bono appetitu. Mane igitur nos ipsum invisentes humaniter exceperit, noctem quietam se habuisse, minus defatigatum, nec febre adeo eximie afflictum esse, retulit, ulcus in bono statu, reliquas partes sphacelosas per suppurationem plane abeuntas, agglutinationem partium laesarum in sinistro latere cum nova carne, pollicis latitudine, & principia generationis cutis observavimus, eaque propter methodo nostræ institimus.

D. 21. Novembr. Dominum Patientem valde contentum hodie mane deprehendimus nobisque referentem, heri circa horam septimam vespertinam levem insultum febrilem, cito quoque transeuntem, se sensisse, postea vero per totam noctem absque ullo ulteriori insultu, quievisse. Pulsus est multo remissior, urina vero valde confusa, turbida, multum sedimenti rosei demittens. Deligatio feliciter cessit, malum undiqueque fit melius, laciniæ sphacelosæ disparent, & labia antea sinuosa nunc mundificata & recentia apparent. Bilis vero Dn. Patienti facile movetur; unde ad præcavenda omnia incommoda sequens elixirium præscripsimus: Rec. elix. aperit. Cl. drachm. j & dim. essent. scord. drachm. dim. M. pro duabus dosibus. Circa tempus vespertino sat insignem expertus est paroxysmum febrilem, qui ipsum valde defatigavit, finito tamen illo obdormivit.

D. 22. Novembr. Placide evigilavit de virium tamen insigni prostratione sicque auctiori conqueritur, ad quam extinguerandam aquas Selteranas ipsi concessimus, & elixirium sumere suasimus. In deligatione ulcus in bono statu depre-

deprehendimus, pulsus etiam moderatum, urinam vero lixiviosam cum sedimento, unde mixturæ antifebrilis continuationem commendavimus; hoc tamen non obstante febris citius vesperi rediit, per totam noctem duravit, eamque inquietam reddidit, unde Dn. Patiens

D. 23. Novembr. hodie mane admodum defatigatus apparet, in primis quoniam nunc non plane liber est à febre, alvumque bis depositus. Post meridiem deprehendimus illum paulo erectioris animi, enarrantem nobis, se post prandium novum sustinuisse paroxysmum cum ructibus; ventriculo ut subveniremus, mixturam antifebrilem separavimus, ejus loco ordinantes essent. amar. Hoffmanni sequentis descriptionis, bis vel ter de die sumendam: Rec. extract. card. bened. cent. min. ana unc. dim. pulv. cort. chin. cort. aur. ana unc. j. salis tartari drachm. vj. affund. vin. Hungar. libr. ij. diger.

D. 24. Novembr. Per totam diem & noctem non fuit immunis ab insultibus febrilibus, ideo vires valde deficere incipiunt, ab essentia heri præscripta & saepius jam assumta, nullum levamen persentiscit; pulsus est debilis, urina confusa; ob diarrhoeam, de qua conqueritur, aquas Selteranas ipsi interdiximus, & vinum cydoniatum substituimus cum aqua mixtum; medicamenta mutavimus in sequens electuarium antifebrile cordiale tonicum: Rec. confect. alkerm. inc. diacord. Fracastor. ana drachm. ij. margarit. tor. præpar. corall. r. præpar. antimonii diaph. martial. pulv. cort. cascarill. ana scrup. j. syr. fl. tunic. q. s. M. F. electuarium, divid. in tres part. æqu. harumque singulis 4. horis una sumatur. Valde debilis est circa vesperam, vinum cydoniatum perferre non potest, unde aquas Selteranas cum paoco vini Neccarini concessimus; ad vires vero reficiendas modicum vini Graci cum pane simila gineo.

D. 25. Noveimbr. Multo melius transegit noctem, diarrhoea remisit ut & febris, animo & corpore est fortior; urina tamen manet semper turbida. Affectus in bono adhuc manet statu, & propterea continuabantur medicamenta.

D. 26. Novembr. Dormivit quidem, sed debilis evigilavit, ob febris insultum sitisque vehementiam; retulerunt nobis domestici Dn. Patientem deligationem desiderare in posterum in lecto; hypocauustum vero dum sumus ingressi, ipsum extra lectum invenimus, nobis ad omnia exacte respondentem, à febre jam immunem se esse, ast inextinguibili siti excruciaris retulit, manus & pedes valde iterum intumescent, facies est cachectica, urina lixiviosa, crystallisata, ambitus vulneris iterum lividus. Abstinere ergo hodie à medicamentis consultum duximus, & saltem analeptica continuavimus.

D. 27. Novembr. Præter exspectationem somnum capere potuit per intervalla hac nocte, nec febris rediit, sitis autem adhuc valde urget; post meridiem dormientem illum offendimus, mox tamen evigilans nos humanitercepit, & caput valde perturbatum esse retulit. Videmus nunc Dn. Patientem totum immutatum; pulsus enim est valde debilis, depresso, urina confusa, lixiviosa, œdema pedum manuumque majora incrementa capit, facies fit Hippocratica, ulcus abit in pejus, verbo: Cæhexia augetur, & vires imminuantur. Ob nauseam medicamentorum, quæ nunc oboritur, tantummodo essentiam amaranth Hoffmanni antifebrilem continuare suasimus, interpositis analepticis. Hora sexta vespertina febris illa anomala cachectica iterum rediit, & notabilem virium languorem induxit.

D. 28. Novembr. Per vices dormivit, debilis est, quoniam circa medianam noctem iterum paroxysmum febrilem sustinuit, concomitantibus ructibus; tranquillo tamen

animo nobiscum est collocutus, & mentis plane compos; urina manet confusa, turbida, tincta, pulsus videtur remissior, & ulceris status melior apparet. Continuare hinc suafimus elixitium & mixturam analepticam. Vespertino tempore hora octava rediit febris, multo tamen mitior, nec admodum diu durans, finito paroxysmo mixturam analepticam assumit.

D. 29. Novembris. Placide quievit per noctem, mane nobis refert, melius iterum se se habere, quod & pulsus confirmavit, quem moderatiorem deprehendimus, urina autem in hesterno statu manet. Quoniam interim de dolore quodam spasmodico ventriculi conquerebatur, sequens praescripsimus balsamum: Rec. ol. nucist. express. drachm. j. ol. destillat. chamomill. mastich. ana gtt. v. bals. peruv. gtt. iiiij. M. D. ad pyxid. Post meridiem deligatio ex voto cessit, & Dn. Patiens animo & corpore est vegetior, omnia symptomata sunt mitiota, edema remittit, labia vulneris iterum sunt recentia & vivacula; hinc continuabantur medicamenta.

D. 30. Novembris. Heri vesperi hora septima cum placide dormiret, gravis paroxysmus illum excitavit, & ad duodecimam usque se extendit, vires Dn. Patientis simul plane depascens, exin etiam totus defatigatus tandem obdormivit, summo mane tamen rursus evigilavit cum aliqui novo insultu; & quoniam antemeridianas horas sa- cris destinavit, hinc medicamentorum assumptionem omisit. Post meridiem illum adeuntes, & pulsum explorantes, hunc vix tactu perceptibilem deprehendimus ob summum languorem, statum vero ulceris non pejorem; ut ergo cum medicamentis pergeret, & propter alvi per tres dies obstructionem, tres pilulas Francofurtenses assumeret, suafimus.

D. 1. Decemb. Reliquam diei hesternæ partem optimè perégit, circa horam sextam vero aliquos insultus febiles fustinuit, cito tamen transeuptes, ita, ut totam noctem absque ullo ulteriori incommodo placidissime consumserit; expergefactus satis tranquillus & alacris fuit, ex pilulis alvibus depositis, pulsus vero est depresso, urina manet confusa & proh dolor! status cachecticus semper augetur, tendit enim oedema versus genua, hydrocoelen efformat in scroto, viresque in dies imminuuntur; & quamvis ulcerus deterius non sit, imo ad talem gradum sanationis pervenit, ut in se spectatum, nullum vitæ periculum Dno Patienti amplius portendat, imo successive ad perfectam & plenariam consolidationem deduci possit, cum ambitus ejus insignis per totum dorsum fere se extendens, nunc ultra dimidiā partem sit sanatus; nihil aliud tamen, quam fatalem illius catastrophē, tristernique exitum prævidemus, considerantes nempe Dn. Patientis ætatem prove-
niorem, virium plenarium defectum, statum summe ca-
checticum, & tot tantaque symptomata, quibus natura etiam fortior ætasque junior minus resistere, sed potius suc-
cumbe deberet.

D. 2. Decemb. Valde conqueritur de angustia præcordiorum, quam ex flatulentia provenire putat; Chirurgi vero nobis referunt, abdomen totum valde esse distentum, & scroti tumorem magnitudinem capitis infantilis excede-
re. Omnia symptomata videmus graviora, vires suarū penitus prostratae, appetitus plane destructus, facies Hippo-
cratica: Ob insignem statum cachecticum, & urinæ retentio-
nem, medicamenta immutavimus in sequentia: Rec. tinct. tart.
drachm. ij. spiritus salis ammoniaci anis. drachm. dim. M.
D. mane & vesperi ad gtt. xxx. noctu vero sumat duas cul-
tri cuspides sequentes pulveris: Rec. ocul. 69. cum succo
citri præpar. drachm. ij. margarit. orient. præpar. scrup. ij.
nitr.

nitr. crystallif. drachm. dim. M. Vespere circa horam sextam rediit febris cum ructibus singultuosis, qua finita obdormivit, &

D. 3. Decemb. satis placide quievit absque ulteriori insultu, versus diem alvum depositus naturaliter cum quodam dyspnœæ levamine; evigilans se optime dormivisse refert, pedes tamen manent œdematosi & hydrocele ingens; nihil præter calida linctamina applicare permittit, licet ipsi epithema ex aqua calc. viv. cum mastiche, thure, olibano, &c. præscripsimus. Urina semper est lixiviosa et confusa; deligatio quidem bene processit, sed invenimus ulcus denuo immutatum in deterius, totamque ejus circumferentiam lividam & coeruleam: Jussimus ergo medicamenta diuretica continuare, confortandi vero & roborandi ergo pro lubitu electuarium cordiale d. 19. Nouembr. præscriptum assumere.

D. 4. Decemb. Hesternum vespertinum tempus placide transegit usque ad horam octavam, ubi iterum febrile paroxysmum sustinuit, sed mitiorem, & cito transeuntem, absoluto illo, placide quievit, expergefactus multum sermocinatus cum intermixtis deliriis. Summa adest prostratio virium, uade deligatio, quæ hucusque in sella peragebatur, hodie vix prope lectum & satis operose insti-tui & absolvi potuit; in meliori tamen statu affectum invenimus, pulsum autem depresso & urinam magis tintam, cum multo sedimento roseo, ob cujus simul conjunctam retentionem, juscule cum raphano rusticano sapienter assumere, & tinturam alcalinam continuare mandavimus, interpositis analepticis. Vespere rursus ingens eveniebat horripilatio cum ructibus singultuosis. Res est, proh dolor! clamata, & natura prorsus succumbit. Quis enim potest resistere tantis hostibus, & detruncare tot capita hydræ hujus horreadæ, tantorum malorum genitricis.

D. 5. Decemb. Egit noctem valde inquietam, lectum mutare ſemper voluit, ſicque in deplorabili ſtatu eum videmus, totum quantum viribus deſtitutum, ut pulsus vix ſit perceptibilis, cum urina crassa, confusa, parcimone prodeunte, & insigni œdematis pedum augmento. Intermiſſimus hodie deligationem, ē contrario analleptica continuare juiſſimus. Hora tertia pomeridiana Dn. Patiens lectum mutare deſideravit, votum illius expleturi, hoc fecerunt quidem domestiци, fatali vero cum exitu; extra lectum enim cum vix eſſet, lipothymia tanta corripiebat, ut nunc animam agere videretur; postquam vero illum multo cum negotio reponerent, paululum quidem ad ſe rediit, deliria vero absque intermiſſione continuant, manifesto indicio, metaſtaſin ad caput eſſe factam, & horam mortis nunc instare, id quod etiam

D. 6. Decemb. mane hora ſexta evenit: Sensus enim cum loquela ſucceſſive evanuerant, & omnipotens Deus ipſum à diro hoc affectu variis anomaliis ſtipato, placide per beatam analysis liberavit.

(Augusta Vindel. Altiorium miſſa,

M. Octobr. 1733.)

OBSERVATIO LVI.

DN. D. JOH. GEORGII BREBISIL.

De Sphacelo totius fere faciei, post superatam febrim malignam oborto.

Gassabatur præterito anno, circa initium autumni, febris admodum maligna & perniciosa, qua fere omnes abinde correpti periisse, quamvis optima in urina apparerent signa coctionis, & optime alias fierent crises. Inter alios etiam filiolus unicus, viduæ ministri ecclesiæ, tyrannidem ejus sequentem in modum est expertus; C ripiebatur ex improviso circa vesperam horrore, quem excipiebat calor satis vehemens & tandem sudor; circa auroram incidebat in somnum profundum & expurgatus tatis alacris vegetusque adparebat, ut propterea omne statim exsuperatum crederetur periculum. Ast circa vesperam redibat horror, sequebatur mox calor urens, nox erat inquieta, & altero mane nulla observabatur alleviatio; morbus enim cum calore continuabat, caput graviter dolebat, patiens admodum vehementer sitiebat, strenue potabat, subsequentे tandem delirio plane furibundo, quo durante extra lectum profiliebat, vociferabatur, ad neminem attendebat, modo huc, modo illuc currebat, quæ omnia continuabant usque ad diem undecimum, ubi, prægressa levi diarrhoea, graviora ista symptomata remittere incipiebant; ita ut circa decimum quartum nihil de calore ulterius restaret, omnesque febrem jam penitus superatam esse crederent. Nihilominus decimo quinto die macula quædam nigra superiore in labio circa radicem nasi observa-

observabatur, insigni dolore stipata, atque ideo pro critico exanthemate reputata, in primis quoniam in principio hujus anni, cum febris grassaretur catarrhalis, pene omnes brevi convaluerint, quibus circa marginem oris, aut pu-stulae, aut maculae largiter effluerunt. Verum haec ma-culae pessimi ominis erat, serpebat enim quotidie ulterius, labium totum occupabat, & tandem illud circa radicem nasi dividebat. Patiens ob dolorem insignem nec Chirur-gum, nec quicquam medicamentorum admittere volebat, donec saevitia doloris quadantenus remittere incipiebat & labia undique frustulatim decidebant, serpente interim sphacelo usque ad mentem arque oculos. Miserabile pro-fecto spectaculum aderat, maxime quoniam patiens fame-nus desiderabat alimenta, & tamen ea nec masticare, nec deglutire poterat, speciatim potulenta, quæ propter defectum buccarum, illico effluebant, quoniam nihil nisi dentes denudati adhuc supererant. Tandem vigesimo die decubitus, propter defectum spirituum & omnimodam corporis absumptionem placide vitam finivit. Misera-bilem faciem ostendet figura II.

Tab. III.

OBSER-

OBSERVATIO LVII.

DN. D. JOH. GEORG. BREBISII,

De

Sphacelo in clunibus incipiente & sursum usque ad scapulas procedente, circa undecimum diem lethali.

Eodem modo elapsò anno graviorem adhuc, imo stupendum sphacelum in foemina 36. annorum observandi copia mihi data fuit: Hæc enim per totam hyemem lavando ægre sibi victum compataverat, & stando supra pavimentum gelidum pedes cum inferiore ventre nimium quantum refrigeraverat, indeque plenariam impotentiam flectendi corpus atque pedes sibi contraxerat. Hinc domi manere & in lecto cubare coacta fuit, in quo statu, de cetero sana, usque ad initium autumni vitam protraxit, ubi tribus vicibus prægresso frigore, gravi tandem æstu correpta fuit, cum in sequente sudore. Putabat ab initio erysipelas forsitan sub hac larva latitare, eaque propter non nisi Roob Sambuci, urypte consuetum in hoc morbo remedium, assuebat, sudoremque sic aliquoties eliciebat. Cum hoc ultima vice fecisset, graveolentem odorem ex proprio corpore prodeuntem subolebat, nesciens tamen ex quo loco præveniret, filiam natu majorem undique corpus suum perlustrare jubet, quæ statim magnoam in clunibus maculam nigram disruptam observat & exinde stillantem liquorem foetidum. Vocatur ergo Chirurgus, qui vero prægressa diligenti inspectione famæ sua consulturus, Medicum quoque in consilium vocari

cari desiderat. Ego igitur statim quoque accersitus, partemque affectam intuens, ingentem sphacelum in utroque latere praesentem deprehendo. Cutis sphacelata, à carne jam separata & prorsus nigra, magnitudine manus propendebat, quæ separata corii ad instar tensa omnisque sensus expers erat, ut nullum exinde sentiret ægra dolorem, nec etiam pedes ullo modo movere posset. Applicabantur equidem omnia debita cum industria, quæ ad inhibendum sphaceli progressum alias conducunt & necessaria sunt, ast incassum, siquidem reliqua cutis adhuc integræ magis magisque coeruleo obducebatur colore, tandemque consumpebatur, ut nulla præterlaberetur dies, quin plurimas frusta cum subjacentium muscularum carne decidenter, eaque magna ex parte consumta tandem ossis innominate portio, vertebræ lumborum, vertebrarum dorsi atque ultimarum costarum nonnullæ denudatae plane in utroque latere conspicerentur, prout ex Fig. I. Tab. III. apparet. Nihil interim alimentorum ingerebat ægra, nihilque egerebat, aquam simplicem parcus saltem assumebat, parum urinæ emittebat, totumque corpus inferius quasi mortuum omni sensu destitutum erat, ut hinc cuncta sine ullo clamore toleraret. Circa undecimum diem tandem, prægresso largo sudore, facies calore intense rubro perfundebatur, cutisque nitida, sicuti in puella, apparebat, concurrente simul insolito oculorum fulgore, sed post paucas horas prægressa lipothymia, & subsequente facie cadaverosa, vivere desiit.

OBSERVATIO LVIII.

DN. D. JOH. GEORG. BREBISII.

De

Vomitū & siccissū cruento, in puerulo
re-
cens nato, lethali.

Uxor Ludimagistri in pago quoddam, trium horarum spatio hinc distante, statura mediocris, temperamenti sanguineo-melancholici, ætatis 34. annorum, plurium liberorum jam mater, iterum gravida & tempori partus proxima, postquam integrum præcedentem diem graves inter sed spurios partus dolores consumiserat, altera die tandem intra nonam & decimam vespertinam horam, levibus conatibus, puerulum venustum, simul tamen admodum debilem, excludit, qui quidem post balneum, ex vino & aqua paratum, vires iterum collegit, & incunabulis exceptus per reliquum noctis bene dormivit, mane vero expergefactus, longe debilior deprehendebatur, apparente simul in facie totque corpore colore fere coeruleo, quam alia lapides ex cancro vivo desum i monstrarunt, unde confessim linteal vino calido imbuta roborandi gratia peccatori imponebantur. Dum vero hac siebant, adstantes amici conjux remota involucra perlustrat, & in illis plurimum sanguinis congrumati deprehendiunt, quem adstantes ex funiculo umbilicali vel nimis laxè deligato, vel nimis arctè constricto atque discesso, provenisse suspicabantur, nihilque mali ulterius abinde metuentes, puerulum, cui à vini calidi applicatione vires interim recierant, ad sacrum deferrit lavacrum curant, ipsique postmodum ad expurgandum meconium, mixturam ex oleo amygdalarum dulc. sy-

rupo de Manna & pauxillo spermatis ceti exhibent, cum successu optimo; siquidem ille exinde vegetior apparet, spem præ se ferebat diuturnæ vitæ. Verum secundo post partum die, circa vesperam redibant & debilitas & color iste coeruleus, cum difficultate spirandi, largaque sanguinis excretione per os & nares, sicque paulo post puerulus sine clamoribus motibusque convulsivis vitam brevissimam placide finivit. Qua situs dein à parente, de repentinæ & inopinatae hujus mortis causa, & unde copiosus iste sanguinis effluxus provenerit, respondebam, sanguinem primo observatum minime per funiculum umbilicalem, sed per alvum decessisse, quoniam in fasciola umbilicali atque linteolo, quo frustum umbilici involutum erat, ne tantillum quidem cruentis coagulati observatum fuit: Probabile ergo mihi videri, infantem ad partum prounum, per spurius partus dolores, ex spasmo ligamentorum inferiorum uteri, plus justo retentum, ipsique postea per inutiles parturiendi conatus, vim aliquam illatam, aut etiam per nimiam compressionem capitis in pelvi hærentis, vasculum quoddam sanguineum disruptum, sicque sanguinem primum ex capite per œsophagum ad stomachum delatum, dehinc per alvum ejectum fuisse, postmodum vero, via breviore per os atque nares prodiisse, concurrentibus in primis multumque hoc conferentibus vomendi conatibus, per mixturam supra allegatam excitatis. Exinde igitur sufficienter adparet, quam graviter hallucinentur ignoræ obstetrics, mordicus saepe defendantes, infantem per tres & plures septimanas, capite ad pelvem devoluto, pedibusque sursum vergentibus, recht gewand, sine periculo vitæ adhuc in utero commorari posse, quod sane fallissimum est; siquidem infans inverso capite vix ad tertium usque diem persistere potest, quin aut moriatur, aut expellatur: Caput enim ejusdem tanquam gravissima pars cor-
D d 2 poris,

poris, ordinarie premendo orificium uteri aperit, & pedes calcitrando fundum irritant, qui, constringendo se se, necessarium infantis egressum plurimum adjuvat. Decipiuntur autem obstetrices non raro per declinationem uteri, quæ & minoris staturæ & obesis foeminis, ab inclusu grandiore fœtu, ultimis gestationis mensibus non raro accidit; venter enim tunc nimium extenditur, & uterus extorsum vergit, es senket sich die Mutter und wird vorhängend. Quando igitur uteri fundus tanquam pars superior, extorsum vergit, tunc orificium ejus, tanquam pars inferior, restat semper cum fundo servans lineam introrsum inclinat, sive ligamenta uteri rotunda irritantur, spasmodice afficiuntur, partus dolores spurii excitante, tandemque partus difficilis & summe periculosus subsequitur, præcipue quando ejusmodi foema parturiens ab ignara obsterice, quæ conditionem uteri neutiquam intelligit, ad promovendos istos motus præmature excitatur. Orificium enim internum uteri, tali in casu, non correspondet cum externo hiatu, sed maximam partem patet versus os sacrum; hinc infans, si recte proceditur, successive collo reflexo in lucem prodire cogitur. Si vero secus proceditur & parturiens ad ordinarios partus labores nimium adstringitur, pellitur quidem infans versus os sacrum, sed non expellitur, siquidem per strenuos labores matris, caput infantis, circa prædictum os hærentis, plus justo comprimitur, imo facile penitus disstringitur, siveque infans in utero adhuc hærens enecatur, & exinde partus difficilior redditur, mater quoque, propter vires per excessivum laborem plane exhaustas, non raro drepente moritur, infantisque fit sepulchrum. Fundata autem hæc esse tam in ratione, quam experientia sequentes casus ulterius demonstrabunt: Priori mense uxor pictoris cuiusdam, persona minimæ staturæ, temperamenti sanguinei, ætatis 28, annorum, primipara, post-

postquam per integros tres dies strenue, sed frustra in partu laboraverat, me ad obstetricem consilio iuuandam vocari jubet. Advenio, et invenio posticam partem capitis foetus, orificio externo uteri insistere; aderant continui partus dolores, sub quibus tamen ne unguem quidem latum infans ulterius progrediebatur, sed quasi infixus ibidem hærebat. Improbabam obstetricis sellam, & præparare jubebam decentem lectum in mensa, (ein Kreiß-Bett) cui dein parturiens foemina ita imponebatur, ut scapulis decliviorum, clunibus vero elevatiorem situm obtineret, & quidem ad marginem mensæ, ubi intra crura divaricata stabat obstetrix, cui imperabam, ut ante omnia frontem infantis intra perinæum hærentem, ad exitum promovere tentaret, quod etiam utrarumque manuum ope feliciter obtinebat, dum cessantibus partus doloribus, una manu perinæum, ad rupturam usque extensum, retrorsum proprimebat infra caput foetus, altera autem manu frontem ejusdem apprehendebat & antrorsum promovebat. Et hæc omnia adeo feliciter succedebant, ut intra quadrantis horæ spatium primum caput grandiusculum, totum confractum, postea reliquum corpus pusillum atque squallidum, prodirent, manifesto insimul indicio, difficilem huncce partum unice declinationi uteri & conjunctis excessiis conatis parturiendi adscribendum fuisse. Eodem sere tempore ad uxorem primiparam ministri ecclesiæ vocabar, ubi obstetrix asseverabat, infantem jam stare prono capite in pelvi. Quærebam hinc ex ipsa, an uteri orificium sit apertum? respondebat: minime. Hanc ergo insignem ejus stultitiam redarguens, & quod nondum aperio utero de conditione foetus prodituri, nihil certi dicendum sit, ipsi monstrans, patienter ulteriore successum expectare jubeo. Brevi post oriuntur veri dolores ad par-

tum, obstetrix clanculum involucra rumpit, & infans non capite, sed pedibus in lucem prodiit.

(Rotenburgo ad Tuberim Altorfium transmissæ
d. 16, Novembr, 1733.)

OBSERVATIO LIX.

DN. D. PETRI ANTONII MICHE-
LOTTI,

De

Saliva sacchari ad instar dulcissima.

Consistentis ætatis Matrona, ex Patria Barbadicorum gente præstantissima oriunda, copiosam salivam sacchari dulcedinem obtinente anno 1733. exspuere cœpit, huicque excretioni oppido raræ, sequente Martio mense notabilis præcordiorum constrictio & magna spirandi difficultas, matutinis præcipue horis ingravescens, jungebatur. Copiosorem ergo humorum affluxum à salivalibus glandulis & faucibus avertere intendens, potionem præscripsi ex manna selectissima, simul cum tartari solubilis scrupulis sex in decocti pectoralis unciis quinque & aquæ totius citri modica portione dissoluta. Uno altero die interposito, cum admodum anxia esset respiratio, sanguinis circiter uneias decem nobilissimæ ægrotanti ex pede detrahi, juscumque ex juniori pullo, in cuius ventre erysimi, trifolii fibrini atque hyssopi folia unacum enulæ campanæ radice, cucurbitæ ac melonum contusis seminibus recondita erant, quatuor ante prandium horis offerri

ferri jussi. Per hanc ergo sanguinis detractionem obtinui equidem, ut anhelosa illa respiratio duntaxat octavo quolibet die, horis ante lucanis reverteretur, non autem ut salivæ sapor immutaretur, aut ejus copia minueretur. Quamobrem præterquam quod modo centaurii minoris flores, modo absynthii, modo hortensis rutæ folia, modo peruvianum corticem, modo gentianæ radicem, sape prædicti trifolii spiritum, interdum commune, nonnunquam essentiale sal ex absynthio, in ore continere suaderem, insuper quoque ut essentiæ absynthii cochlear paulo ante prandium & cœnam assumeret, nec non catapotia, alvum & urinam leniter moventia, ex millepedibus, aloe socco-trina atque gummi ammoniaco, rosarum succo soluto, summo statim mane devoraret, instanter rogabam. His ita usque ad proxime elapsum Majum mensem continuatis, respirationis quidem difficultas, singulis octiduis recurrens, sublata fuit, nequaquam vero dulcissimæ salivæ excretio substitit; unde, cum succinatum quoque nitrum, quotidie ad grana xxx. per duas fere septimanas assumtum, nihil proficeret, ad sub-acidi saporis medicamentum, humores plerumque per intestina, quandoque per urinæ vias du-cens, confugi, quod ex tartaro chalybeato vulgo dicto, & tartari sale constat. Hoc ergo remedio in gallinaceorum pullorum jure centum & viginti granorum pondere li-quato & per plures dies assumto, alvus movebatur, salivæ effluxus multum imminuebatur, & dulcedo nonnihil im-mutabatur. Ad resticantia autem in sanguineo sero fluida salia, sacchari particulis in aqua copiose solutis valde similia, immutanda, ut frigidissimam aquam, malorum limoniorum succo acidam redditam, subsequenti æstate nobilissima Matrona singulis diebus, præsertim circa vesperam ebiberet, hortabar, siquidem etiam eandem ob causam toto ptyalismi cursu vescebatur carnis tum elisis, tum

rum assatis, modo dicto acido succo & sale aspersis, modo avium, modo caponum, modo vitulorum, interdum juniorum palumbium, saepe pullorum gallinaceorum, nec non falsamentis diversi generis, potionē ex Caffe granorum decocto, atque rubro vino, inter generosum ac tenuē medio, ad tollendam salinam istam dulcedinem meo consilio utebatur.

Dum ergo jam in consignanda notatu utique digna hac historia occupatus sum, saliva naturali quidem quantitate, colore & fluiditate, non autem sine ullo omnino sacchari sapore profluit, atque ob id eadem proctus, quæ hactenus enumeravi, juvantia auxilia sedulo adhibere pergo, conjunctis insuper frequentioribus exercitationibus campestribus, ad promovendam copiosiorem particulatum halitusarum, per invisibilia universæ cutis foramina alias prodeuntium secretionem, salivæ excretioni plane atque omnino contrariam, laudabilem tandem quoque abinde secuturum sperans esse.

Etiam,

SCHOLION.

Cum alium notabili huic casui analogum in HIPPOCRATIS operibus & MANGETI Bibliotheca Medico-Practica frustra quærerem, neque etiam apud alios celeberrimos observatores, ut *Guilielm. BALLONIUM, Fel. PLATERUM, Dan. SENNERTUM & Mich. ETTMULERUM*, similem invenirem, tandem Franc. de le Boe SYLVI cap. 51. Lib. I. Prax. Med. de saliva in glandulis maxillaribus conglomeratis tam superioribus, quam inferioribus præparatione lœsa, attente perlegens, eum quidem saporis saliva fastidiose dulcis, *Saturni saccharum superantis*, vel aquantibus, mentionem injicere, nullam autem prorsus de ejusmodi dulcis saliva profusione in numerum morborum fluentium à Corn. CELSO apprime ita dictorum, merito referenda, allatam deprehendi observationem. Dehinc inclytæ Cæsareæ Naturæ Curiosorum Academiæ Ephemerides evolvens, tandem Dec. II. Ann. III. p. 337. & Ann. VIII. p. 147. in Clarissimorum Virorum Job. BURGII & Salem, REISELLI, de saliva ad nauseam usque dulci, incidi observationem protinusque perspexi, eos non tantum quod ad morbi raritatem, sed & quod ad curandi rationem attinet, fere ex toto mecum convenire. Primum enim Olai BORRICHII brevissimam de saliva saccharina adducunt historiam, nec non quæ de ejusmodi per raro saliva sapore modo laudatus SYLVIUS memorie prodidit; deinde emeticis medicamentis cum sale ammoniaco depurato remixtis, remediiis martialibus, clyssis mineralibus cum succo ex chelidonio minori & acetosa herba expresso, in ore detentis, diversisque insuper salibus, tum fixis, tum volatilibus, atque aliis ejusmodi, antiscorbuticorum

nomine venientibus medicamentis, ægrotantes suos se restituisse subjiciunt.

Veruntamen hoc inter ipsorum observationes & easum à me relatum adhuc intercedit discriminis, quod partim salivantum ab illis commemoratorum neuter de qualicunque conquestus sit spirandi difficultate; mea vero ægra hanc primo quotidie, tum post octavum semper diem recurrentem experta fuerit; partim etiam illorum salivatio per paucas falcem hebdomadas, nostra vero mulieris ultra octo menses duraverit. Interim sicuti Clariss. REISELII monialis sana fuit, & vultu roseo nihil doluit, ita quoque Nobilissima Matrona nostra, quod ad cibum, somnum, nutritionem, corporis robur & faciei colorem spectat, naturaliter plane se habebat & adhuc dum habet, nulla tamen in ejus lingua, fauibus palatove, ut in illa contigit moniali, à peculiaris generis salibus hic illie inducta sunt ulcuscula, sed sola tantum gingivarum caro aliquantum exesa est.

De Tabe à copiosa secretione salivæ orta breviter tractans Rich. MORTONUS, Lib. I. cap. 9. de Phthisi, nullam quidem mentionem facit, an idem quoque effectus à nimia excretione salivæ insolitam dulcedinem exhibentis, sit pertimescendus, sed saltem in hac pariter ac reliquis istius contabescientiæ, à nimiis humorum profusionibus, diabete puta, diarrhoea, dysenteria aliisque inductis, diuturnum lacteæ, ut vocat, diaœ & ciborum evchymorum, imo etiam (si opus fuerit) aquarum mineralium chalybeatarum usum, conducere monet. Interim tamen, quemadmodum excessivam dulcis urinæ excretionem, subtracto sic partibus corporis nostri solidis nutritio liquore sapienter extrema excipit macies; ita eandem quoque ex immoderato salivæ sacchari dulcedinem, amulantis effluxu, eadem

eadem omnino ratione oriri posse nullus dubito. De re-
 liquo ex ratione curandi præternaturale illud vitium salivæ
 facile nunc innotescit, ita dictos *morbos fluentes*, ab exce-
 dentibus omnis generis humorum in nostro corpore se-
 cretionibus originem suam trahentes, medicamentis po-
 trius derivantibus, seu humores in alios canales avertenti-
 bus, ipsorumque qualitatem p. n. corrigentibus, curan-
 dos esse, quam adstringentibus humorumque ductus ob-
 struentibus. Hinc etiam hac ipsa methodo in præsentiarum
 adhuc protraho vitam Illustrissimi atque Excellentissimi Se-
 natoris, *Antonii Donati*, chronica tabe, cum coniuncto
 inexpugnabili ciborum fastidio & continuo ventriculi do-
 lere gravativo, afflicti & fere confecti, in cumque deplo-
 randum statum ex abusu lactis asinini & unguenti cuius-
 dam mercurialis, post prægressam nimiam salivationem ac
 incoercibilem fere alvi fluxum, partim dysentericum, præ-
 cipiti: In eo enim, prævia abstersione muci sanguino-
 lenti in intestinis crassis collecti, ope vini malvatici tepidi
 (in cuius libra una radicis Ipecacuannæ in pollinem reda-
 tæ uncia dimidia per noctem macerata fuit,) sexta quali-
 bet hora ad uncias quatuor per duos vel tres dies exhibiti,
 postmodum non lacte asinino, (quo quidem suo jam ævo
 HIPPOCRATEM ad corpus eluendum purgandum usum
 fuisse novimus, & ejus *Libro de Dieta*, maxime autem
 Eratolai, torminibus ventris nimium excruciat, historia
 discimus,) sed bubulo, in quo carentis chalybis frustula
 extincta erant, unacum medicamenti specifici stomachici, à
 POTERIO inventi granis xxx. singulis matutinis horis in
 ejus libra assumtis, non sine fructu utor, scilicet ad foedos
 salivæ in ore, ventriculo, primisque viis collectæ odores
 atque sapores in naturalem statum redigendos, ad miti-
 gandum alvi fluxum totumque corpus nutriendum; quem
 in finem quoque hoc idem lac, prævia leni ebullitione

cum flor. rosar. rubr. & rad. consol. maj. & dein adjecta modica portione sevi hircini liquati, tandemque candefacto chalybe paulo spissius redditum in forma clysteris semel aut bis quotidie ad uncias circiter tres, cum laudabili pariter effectu, injicere jubeo.

(*Venetiis Altiorium transmissa X. Calend.*

Decembr. 1733.

OBSERVATIO LX.

DN. D. JOH. ADAMI GOERITZII.

De

Differentia inter Aloën veram vulgarem officinalem, & Aloën Zocotoni-
rinam.

Notabile est, quod COMMELINUS habet in *præludiis botanicis*: Aloën officinalem, si semel ad florem per-
venerit, singulis postea annis, novo caule producto,
florere. Verum hoc esse *avronīc* ego testari possum. Flo-
ruerat anno præterito Aloë talis vulgaris in horto dome-
stico Viri maxime reverendi atque doctissimi *Dni Metzgeri*,
Superintendentis nostri, Confistorialis & Scholarchæ gra-
vissimi. Postquam defloruerat plenarie, caule abscisso, ra-
dix servata in loco temperato, ineunte vere, denuo terræ
commissa fuit, unde brevi post, jucundo spectaculo, no-
vus caulis succrevit, cum quatuor ramis, cum tamen ea-
dem aloë, anno præterito duos tantum ramos habuerit,
juxta

juxta figuram quam exhibuimus in Illustris nostri Domini
Præsidis *Miscellaneis physico - medico - mathematicis anni 1728.*
mense Augusto p. 1274. Hos quatuor ramos, justo ordine
sibi oppositos, caulis medius longitudine dimidii pedis su-
peravit. Florere cœpit planta hæc exotica d. XVI. Augu-
sti, duravitque ad finem usque Septembris, ut in festo Mi-
chaëlis aliquot flores adhuc exstiterint, sicque per sex inte-
gras septimanas floruerit. Numerus florum ad quingentos
circiter exerevit. Expeſtandum nunc erit, an futuro an-
no hæc planta redditura sit cum ſcenore; forſan triplicato
tunc ramorum & florum numero comparebit. Cum etiam
maxime revendus Dominus Possessor fere omnes Aloës spe-
cies colat in horto ſuo domèſtico, inter quas etiam duæ
Zocotorinæ viſendæ ſunt, omnes illas bene perlustrantes,
id maxime quæſivimus, ut notam characteristicam firſte,
& differentiam, quæ eſt inter *Aloën vulgarem officinalem,*
TABERNÆMONTANO & COMMELINO ſic dictam, &
Zocotorinam indicate posſemus. Non aliam autem inter
utramque differentiam intercedere vidi, niſi quod ſint
duæ species unius generis, ubi ſequentia notantur: 1)
Utraque *cauleſcens* quidem eſt, vulgaris tamen Zocotori-
nam magnitudine ſextuplo ſuperat. 2) *Foliis* diſerunt, quæ
ratione *longitudinis*, in vera vulgari, quatuor circiter ſpi-
thamas, vel quod idem eſt, tres pedes conficiunt, in Zo-
cotorina parum ultra duas: Ratione *latitudinis*, in vera vul-
gari integrā viri palmam inferius æquant, in Zocotorina
vix duos transversos digitos: Ratione *crassitie*, in vera vul-
gari duos itidem transversos digitos, in Zocotorina vix
dimidium ejusmodi digiti transversi efficiunt 3) *Spinis* diſerunt,
quibus quidem utraque in foliorum lateribus ar-
mata eſt, hoc tamen cum diſcrimine, quod in vera vul-
gari hæ spinæ integri pollicis latitudine & amplius à ſe in-
vicem diſtent; in Zocotorina autem ſaþe vix ultra majo-

joris cultri dorsum. 4) *Flore* discrepant, qui in vera vulgaris coloris lutei est, in Zocotorina vero sub-purpurei, caule gracili, vix ultra duas spithamas longo, & ramis vel plane nullis, vel uno, aut duobus saltim minoribus ornato, cum contra caulis veræ vulgaris in ea, de qua haec tenus sermo nobis fuit, sex fere pedes altitudine æquaverit, & præter caulem medium altiore, ramis insuper quatuor lateralibus, pedem itidem & dimidium longis, vestitus fuerit. 5) *Succo* etiam distinctæ sunt, vix autem odore & sapore, excepto colore, qui itidem variat: Zocotorina enim succum stillat citrinum, vulgaris autem subfuscum, & si utrique exsiccate succo aqua fontana affunditur, ab aloë vulgari rubicundum colorem induit, & instar vini rufescit cum splendore; aloe autem Zocotorina illam citrino colore tingit, constanter sic permanente. 6) *Efectus* forsan etiam differunt, cum Zocotorinæ succus delicior habeatur. Vulgaris aloës succus equidem satis quoque efficax est, modo sola exstillatione colligatur; quidam autem prohibent, quod folia sæpius exprimantur, ut major succi copia obtineatur, & sic debilioris virtutis illum evadere, cum succum mucilaginosum purgantem virtutem vix habere per experientiam abunde jam constet.

OBSERVATIO LXI.

DN. D. JOHAN. ADAMI GOERITZII.

De

Aυτοχείρια quater tentata.

Corpori proprio noxam qui infert, eum Sacra Scriptura scelestissimum vocat. Hinc αὐτοχείρες ab honestis hominibus non sepeliuntur, sed Magistratus jussu, ab infamibus excoriatoribus in loca inhonesta deportantur & defodiuntur. Inquirendum tamen est prius studiose & christiano animo, an talis αὐτοχείρ se ipsum occiderit ex desperatione, vel ex metu gravioris poenæ, ex feroci vindicta, impatientia, vel alia causa inexcusabili: Item, an sanæ mentis & sani corporis ante tale facinus fuerit? vid. FREINSHEMIUS ad Curt. 5. 9. 6. & ibi citati. RUPERTUS in indice ad Flori observ. it. Indic. ad Dissertat. ad Valer. Max. in primis p. 159. ubi LIPSIUS notatur patronus uti Catonis ibidem, ita generatim sceleris hujus, qui etiam picturam Arriæ sese interficientis oculis voluit obversari, vid. Cent. III. Ep. 82. ad Belg. & THOMASIUSS ad Plin. 3. 16. p. 206. KIRCHMAIERUS ad Attic. Cornelii p. 372. Cornel. RUFUS apud Plin. Lib. I. Ep. 12. BERNEGGERUS qu. 30. add. RUPERTUM ad Vellejum p. 170. Nobile par conjugum ex gentilium sensu, qui mortem sibi accersivere, vides apud PLINIUM Lib. IV. Ep. 24. Alter autem res se habet cum melancholicis, qui neque sani corporis, nec sanæ mentis haberi possunt, sed ob humores in corpore crassos, sanguinem in quantitate & qualitate

litate peccantem, ob depresso spiritus, extraordinarios motus spasticos, proressorios, restrictorios, congestorio - eluctatorios, patiuntur, maxime circa liensem, tanquam astervatorium temporarium nimii sanguinis, unde semper meditabundi sedent, suspiria dueunt, terroris plenius quodvis timent, mera tristia sibi fingunt, ac ob phantasiam corruptam, tandem ita pertensi vita sua evadunt, ut nihil magis desiderent, quam mortem. *Autoxerupta* talis quater tentatæ exemplum ante annum hic Ratisbonæ habuimus in vidua 65. annorum, sanguineo - melancholi ci temperamenti, longioris & macilenti habitus corporis, quæ olim laudabatur, quod pia honestaque sit fœmina, siquidem templum sedulo frequentabat, suamque oeconomiam prudenter dirigebat ac administrabat. Hæc tandem per anni circiter spatium moesta ingrediebatur minusque sollicita erat de rebus domesticis, taciturna sedebat, multos gemitus emittebat, imo saepius lacrymas effundebat, quod sibi res angusta sit domi. Quarentibus cur tam moesta videretur, plerumque respondit: Anxietates se circa cog sentire, omnia mundana rædio esse, seque nihil magis quam mortem expetere. Hinc 1731. mense Novembri in Danubium sese præcipitaverat, statim autem iterum ab adstantibus extrahebatur. Anno 1732. mense Januario, arrepto cultro culinam intrat, collumque supra labrum tenens, fauces sibi præscindebat. Deo autem sic dirigente, justo adhuc tempore, post vulnus inflictum, alia fœmina supervenerat, quæ attonita multo clamore vicinos advo cavit. Re indicata Magistratui, ad ædes pauperum deportata, Chirurgi urbis jurati curæ demandabatur. Intrusus erat autem cultrum principio tracheæ ejusque duas annulos cartilagineos superiores pertuderat, per quod foramen exspirando aër egrediebatur, cum stridore aut fibilo instar anseris. Inte rim licet hæc mulier, ob *autoxerupta*, facinus à Theologis duris

duris verbis, ut meruerat, increpata fuerit, serioque admonita, ut ad meliores rediret cogitationes, nondum tamen destitit, propriis manibus fata sibi accersere. Vulnus enim inflictum nondum consolidatum erat, cum praeter opinionem, noctu ē lecto surgeret, reliquis dormientibus vulnus deligatum digitis dilacerans, & extracto sub fornace ligni frusto, omni vi, multis ictibus frontem sibi ac tempora ita percutiens, ut dormientes in eodem cubiculo, tandem expergefacti, eam non solum cruoris & sugillationum plenam deprehenderent, sed & à Chirурgo vocato integumenta communia à fronte cum pericranio separata invenirentur, vid. Fig. III. Tab. III. Tandem Deo benedicente, iterum curata fuit ab omnibus istis læsionibus admodum santicis. Hinc mense Julio, quarta vice manum sibi inferre decreverat, eumque in finem vitri frusto venam jugularem sibi discindere cœperat, sed opportune hoc observatum fuit ab adstantibus, vulnusque leviter inflictum facile consolidatum. Jussū igitur Magistratus nunc alitur in dem sogenannten Pfründhoff, & ne amplius sibi manus violentas inferat, omnium ibi viventium curæ ac oculis commissa est.

(Ratisbona missa Altorfium
d. 23. Decemb. 1733.)

OBSERVATIO LXII.

DN. ALBERTI SEBAE.

Historia exoticorum quorundam medicamentorum simplicium.

CUm varia occasione meas in manus pervenerint quædam hactenus minus cognita, aut minus saltem usitata exotica simplicia, haud injuste me facturum arbitratus sum, si ea, quæ de ipsorum natalibus ac viribus simul mihi innotuerunt, cum publico communicarem. Occurrunt ergo

*1. Radices Acori veri palustris, vel
Sanlay:*

Crēscunt in regno Chinensi, circa urbēm *Canton* & in Provinciā *Suchuan*, ubi recentes in tenues taleolas scissæ, siccatae, in plumbeis dein receptaculis, *Kanaster* dictis, aut cistis plumbo intus obductis, uti herba *Thee*, assertantur, ne virium jacturam faciant, aut corruptantur ab aëre. Qui eas ex China huc attulere, referunt, Chinensis bus illas magno in pretio esse ob plurimas, quibus pollent, virtutes medicatas, in ardentibus præcipue febribus, aliisque malignis & contagiosis morbis. Dantur ia pulvere à XX. ad XL. grana bis vel ter de die cùm vehiculo idoneo. Extrahitur & inde cùm spiritu vini essentia, guttarim febricitantibus exhibenda. Vis earundem bezoardica & alexipharmacæ in omni contagio, & morsu animalium venenato-

natorum, eximia laudatur. Serviunt & usui externo, dum pulvis vino subactus, parti affectæ applicatur. PLINIUS Lib. XXV. cap. 13. radicis hujus suo jam aeo mentionem fecit; tum & DIOSCORIDES Lib. I. cap. 2. & THEOPHRASTUS, MATTHIOLUS, aliique illam cognovere, acorum verum orientalem semper pro optimo habentes, qui tamen à multis retro annis hasse in oras nunquam pervenit. Ex quo autem Societas Batava Indiæ orientalis naves mercatorias recta via Chinam versus misit, hujuscemodi quandoque reddimur compotes. Et certe alia plurima rara æque ac utilia hæc nobis occasio suppeditat: Doldendum duntaxat est, quod, qui ea adferunt istis è locis, indagandæ eorum indoli atque virtuti tam parum operæ impendant.

II. Placenta *Catagamber* *Japanica*.

Hæ placentæ parantur de flore subtilissimo succi *Cachou* Japanici, quem e foliis atque fructibus arborum Areck dictarum extractum, Japanenses certa quadam terra argillacea, pingui & molli, terræ Lemniæ, vel bolo Armeniæ simili, remiscent, mixtum ingentibus cupis aut doliis immittunt, & adfusa aqua tamdiu calori solis exponunt, donec massa fermentationem concipiatur: Qua nata, partes subtilissimæ istius massæ in superficiem enatantes, instar tremoris lactis, sese colligunt, & accurate dein separatae in modulos orbiculares infunduntur, ut aliquot dierum mora ibi spissescant: Tum vero placentæ asseribus impositæ exsiccantur porro, atque usui asservantur, colore patiter ac magnitudine discrepantes. Externa earum superficies saturate flava quasi crusta obducta est, intus dilutior est flavedo. Japoniæ incolæ *Catagamber* has placentulas

las appellant, iisque multis in morbis utuntur: Neque enim duntaxat in acutis febribus ad demulcendum pectus, cum aqua instar Thee infusa adhibentur; sed etiam in angina, aliisque inflammationibus, aphthis, ingenti siccitate & astu: Si enim frustulum talis placentæ in ore detinetur, egregie humectantur partes aridæ, glandulæ salivales aperiuntur, & sapor gratissimus undique feso diffundit. Adde, quod mucum & pituitam quoque abstergant, & ventriculum confortent, aliisque ejusmodi virtutibus salutiferis quam plurimis sint insignes.

Refero hæc, uti bona fide relata mihi sunt à viro quodam, qui diu in Japonia eommoratus de hisce placentulis sibi largissime prospexerat, & quandam earum partem mihi quoque venum dederat. Egomet ipse tamen expertus testor, virtutes hujus præparati satis haud laudari posse. Residuum deinde illius massæ deflorataæ, adhuc in cupa contentæ, probe agitatum, per cribrum in aliud vas trahjicitur, relinquitur tum, donec factus sit graviorum particularum in fundum secessus, supernatans inde aqua decantatur, sedimentum in fundo hærens exsiccatur, inque massulas rotundas aut quadratas coactum, ulterius ad sollem arefactum usui servatur sub nomine *Terra Catechu*, cuius prolixiore descriptione, quoniam ubique satis nota est inter Medicos, merito supersedemus. Vid. de ea *J. B. CHOMEL Histoire des Plantes* 4. Edit. T. 2. p. 452.

III. Radices Salab ex Persia.

Has & plura alia hujus farinæ simplicia in *Thesauri Rerum Naturalium* Tom. II, descripsimus, ibique Tab. LXXXIII. Plantæ ipsius, cujus hæ radices sunt, iconem exhibuimus. Quum etiam & historia & virtutes medica-

tae ea-

tae earundem citato loco quam prolixissime traduntur, non opus est, iis ut hic inhæreamus diutius.

IV. Radix Ikan, sive Ikanzo.

Crescit in provincia Chinensi *Suchuan*, mole parva, oblongo - teres, tenuem in caudulam exorrecta, intus valde resinosa, flava instar *Curcumæ*, quam & aliis dotibus æmulatur, sapore tamen magis aromatico excellens. Chinensibus radix ista loco optimi medicamenti sanguinem purificantis & emenagogi, stomachici & carminativi est. Calefacit & sudores ciet. Dosis bis de die scrup. ij. ad drachm. j. in vino vel cerevisia, aut etiam cum aliis plantis aromaticis in vino vel spiritu vini infusa, digesta, bibitur.

V. Radix Tantzæ.

Chinæ urbes *Ginan* & *Canton* eam proferunt, in substantia vel decocto cum rhabarbaro usurpandam, ut remedium probatissimum ad bilis acrimoniam temperandam.

VI. Radix Casminaris, Mexicana.

Zedoariæ rotundæ radici satis affinis est; at in minuta frustula, instar *Jalappæ* albæ, scissa habetur, tenuibus hinc inde hispida fibrillis, & pro parte flava. Sapor idem est, qui Zedoariæ. Virtute pollet cephalica & stomachicas; præsertimque in apoplexia usui est, fortis inde cum spiritu vini parata tinctura, cochleatim sumta & extrinsecus

etiam illita. Oleum ejus stillatitium linimenti quoque loco inservire potest.

VII. Cortex Cascalii, ex nova Hispania.

Cascarillæ similis, at longior est & arctius convolutus, extus coloris ex albo cinerei, intus rufi, saporis amaricantis aromatici. Natalis ei locus idem est, qui Cortici Chin-China, cui etiam proxime accedit. In febribus tam continuis, quam intermittentibus, usurpatur vel solus, vel Cortici Peruviano remixtus, cujus vim auget & emendat. Extractum ejus cum spiritu viæ paratum ventriculo debiliore egregie medetur.

VIII. Cortex Jubaba Peruvianus.

Gratissimus hicce & mire balsamicus cortex, per clas-
siculam, quam Flotille vocant, ex America in portum Ga-
ditanum, inde vero huc in Bataviam delatus, nostras sic in
manus pervenit. Cordi præprimis confortando inservire
dicitur, quod quidem & ipse sèpius in ægris debilioribus
usu didici. Spiritus vini essentiam inde elicit vi balsamica
ditissimam, simul & suavissimam, cujus guttae L. ad LX.
cum vino aut hydromelle recenti epotæ, pulmonum epa-
tisque infarctui apprime convenient. Datur & in polli-
nem tritus solus, aut aliis appropriatis unitus. Saporis est
gratissimi, & suavitate Vaynillam superat, cujus hinc vi-
ces in Chocolata & aliis compositis commode suppleret
posset.

IX. Radix Pefoulina.

E Chinenasi provincia Junan adfertur, à Maleyensibus appellata *lac Tigrinum*, forte quod recens lactis instar candicante est colore. Forma nostratis vitis sylvestris radicem æmulari videtur. Extus nigro cortice obducta, intus Agaricum quasi refert, crassa cæterum & rudis, nullis aspera appendicibus, aut villis, nec ejusdem semper magnitudinis. Harum radicum erassissimæ meditullio gaudent duro, lignoso, resinoso. Quotannis equidem frondem illa virentem protudit, sed non nisi biennii aut triennii spatio radix ipsa eo usque adolescit, ut effodi queat, id quod & de rhabarbaro verum est. Radix in pollinem trita tritici coloris albedine refert. Singulari gaudet virtute confortante, debilibus, emaciatis, hæmoptoicis & empyicis, quam utilissima: Promovet enim suppurationem, acrimoniā sanguinis temperat, humores attenuat, novoque viore circumagit. Junioribus hinc, senibusque proficua, ventriculo vires addit, deliquia & nauseas, gravidarum præcipue, abolet. Sequenti autem modo in usum vocatur: Radicis prius conscißæ aut contusæ uneiæ binæ duabus & dimidiæ pintis aquæ pluviae puræ incoquuntur, donec dimidia pinta ebullitione dissipata sit: Decoctum dein vel per colum trajicitur, vel quieti committitur, donec feces sponte subsfederint, dein purum decantatur hujusque tantum quotidie, quantum 5. vel 6. vascula porcellana, Thee sorbillationi destinata, capiunt, calide assumitur. Confert hoc ejus decoctum quoque nephriticis, & quos catarrhi acres aut lenta febriculæ infestant. Pulvis radicis etiam adhibetur à gr. XX. ad XL. cum idoneo vehiculo, bis vel ter de die. Plurimi sit radix hæc à Chinensibus, &

pro

pro arcano etiam habetur; quo nomine & nobis tradita est. Lusitanis atque Lojolistis in China degentibus inven-tio ejus debetur.

(Amstelodamo Altorum missa
d. 23. Mart. 1734.)

OBSERVATIO LXIII.

DN. D. JOHANN. SALTZMANNI,

De

Foetu monstroso bicorporeo, manu obste-tricia extracto.

Anna Maria Elsasser, spuria, temperamenti phlegma-tico - melancolici, annum ætatis suæ trigesimum se-cundum agens, subreptitio amore circa Festum Pascha-le anni 1730. à milite Helvetio imprægnata, postquam pri-mis graviditatis mensibus febre tertiana laboraverat, & per reliquum gestationis tempus inordinata diæta, inpri-mis autem fructibus horæis nutrita fuerat, Nosocomio ci-vitatis hujus excepta est, ac tumore pedum œdematoso, postea in dies ita aucto, ut crura non tantum, sed & infi-mum ventrem occupasset, correpta, nec non dorsi conti-nuis iisdemque intensis doloribus defatigata, tandem (ob-stetrice ita referente) die decimo sexto mensis Decembr. anni 1730. circa horam sextam matutinam veris ad partum nixibus obtuitur. Membranæ hinc foetum cingentes rum-puntur, aquæ in illis contentæ copia præternaturali ef-fluunt,

Muunt, partusque dolores aucti caput infantis per pelvis ossa in vaginæ usque medium pedetentim quidem protrudunt, sed cum ad exitum perducere non valuerint, illo ibi ad quartam usque horam diei decimi septimi post meridianam immobili subsistente, Experientissimus Dn. D. *Fridius*, rei obstetriciæ magister hujus urbis juratus dexterimus, in auxilium obstetricis vocatus fuit. Hic accedens, præter parturientis abdomen, circum circa umbilicum maximopere acuminatum ac elevatum, infantis caput loco dicto ita firmiter infixum deprehendit, ut nullo modo digitum suum annularem, multo minus totam manum, infantis caput inter & vaginæ latera in uterus immittere, pedes ejus prehendere, ac horum ope infantem inversum educere potuerit. Proposita hinc fuit operatio illa, quæ instrumentorum auxilio foetus caput primum extrahit, verum cum parturientis viribus adhuc dum bene constaret, nec non validos æque ac frequentes nixus sustineret, in primis autem unicum illud & certissimum tali in casu infantis in utero mortui signum, cuticulae nitirum à substrata cute separatio, nondum sese si steret, suasit, ut operatio illa procrastinaretur. Die autem 18. Decembr. cum interea infantis caput ne quidem ad linea unius latitudinem ultra descensum fuerit, in ejus vero extremo cuticulae separatio tunc apparuerit, extractionem foetus jam demortui, ut matris vita servetur, sub auspicio divino versus horam decimam matutinam ita aggressus est: Parturiente primum in lecto transver-

sum resupinata, instrumento, perforatorium crani dicto,
calvariae integumenta, verticis ossa membranasque cere-
brum cingentes unico impulsu transfodit, foramini in-
de efformato, serram capitalem ab ipso vocatam, indi-
dit, ossa crani ejus reciprocatione invicem dissecta manu
extraxit, tamque amplam inde nactus est calvariae aper-
turam, ut cochlear dentatum, à figura ita dictum, facili
negotio cerebro inferre, hoc illius ope exaurire, late-
ralia capitis ossa postea comprimere; sicque latam ac ro-
tundam antea calvariae circumferentiam, nunc in acumi-
natam ac mole parvam mutatam, extractioni eo aptiorem
reddere potuerit; hanc dein manu apprehensam, forti
attractione quidem educere, sed irrito labore, conatus
est; substitit enim caput & que ac corpus infantis immo-
bile: Alio ergo modo ad foetus eductionem promoven-
dam res aggredienda ipsi erat; nimirum cum ossa calva-
riæ compressa vaginæ cavitatem nunc ampliorem effe-
ciant, manum suam subter caput infantis facile insinuare,
totam ejus faciem, versus latus parturientis in vagina si-
nistrum respicientem, palpare, imo maxillam illius in-
feriorern duobus digitis sub mento instar uncii recurva-
tis comprehendere, sicque ejus ut & reliquæ calvariae
extractionem denuo tentare; cum vero infantis corpus
attractioni licet forti tunc adhibita & que ac antea re-
sistisset, nihil præter dictam maxillam inferiorem, jam
duas in partes eo loco, quo mediante cartilagine in
foetu cohereret, divulsam, educere potuit. Tanta hæc &
in

in praxi sua obstetricali hactenus nunquam observata corporis infantilis tenitentia, eum, ut brachium fœtus quereret extraheretque, commovit; verum cum hunc in finem manum dextram, juxta ductum lateris vaginae sinistri, fœtus axillæ sinistre admovisset, en? in aliud infantile caput, ossibus pubis lateris sinistri parturientis infixum incidit, quod, cum nullis propriis, sed cum priore capite communibus membranis cinctum obser-vasset, monstruosam fœtus conformatiōnēm suspicatus demum est, simul, dum ulteriorem viam ornacem manui oculūssisset, nec aut rorsum trahi, nec retrorsum pelli potuisset, eum eo adegit, ut manus dextra ē vagina extractæ loco sinistram lateri opposito ad axillam usque infantis dextram immiserit, brachiumque hinc ejus eduxerit; postea collum capitis compresserit, fascias circumvolverit, ac tandem manu dextra fasciam, sinistra vero brachium fortiter quidem, sed iterum incassum attraxerit, id tamen effecit, ut brachium æque ad collum fœtus à corpore ejus reliquo, immobili semper subsistente, inde secesserint. Ultimus ergo, præ-sentibus hisce circumstantiis, idemque unicus, infantem nimirum per pedes ejus extrahendi modus, supererat, quem ut denique absolveret, manum sinistram juxta ductum lateris vaginae dextri, detruncatae primum fœtus axillæ, hinc costis ejusdem lateris, postea dextram natum illius admovit, pedem dextrum ibi obvium prehendit, vaginae induxit, ac, an hac ratione corpus

infantis totum vertere atque educere posset, tentavit; sed cum nec hoc voto respondisset, pede illo in vagina relicto, manum, istius per latus interius, ad partes usque foetus genitales ascendendo, utero rursus immisit, pedem sinistrum in dorsum reflexum apprehendit, & ad priorem adduxit, mox utrisque unica manu prehensis, infantem ad coxas usque eduxit, has postmodum binis manibus arte amplectendo, ac omni, qua poterat, vi attrahendo, totum reliquum corpus monstrum, e duabus gemellis invicem adnatis compositum tandem extraxit. Tantus ceterum monstri hujus extrahendi labor, quem parturiens per duarum horarum spatium summa animi constantia sustinuit, vires ejus ita penitus exhausit, ut puerpera nunc facta, postquam alium in lectum immissa fuerat, mox convulsivis motibus correpta animam expiraverit. Cadaver ejus cultro anatomico subjectum, magnam aquarum copiam, integumenta infimi ventris magis, quam ipsam abdominis cavitatem, distendentem, uteri jactam debite contracti membranam interiore aliquatenus fugillatam, vaginam hinc inde lascam, ossa pubis vero in medio diffusa exhibuit.

Foetum hunc monstrum gemellæ constituebant, exteriore habitu satis formosæ, foeminei sexus, duos pedes Parisienses longitudine adæquantes, à naturali statu haud deflectentes, nisi quod à supra & anteriore thoracis regione usque ad umbilicum adversa facie sibimet uni-

æ essent, & sinistra dextram obesitate aliquantis per superaret. Duo capita, in quibus nullum errantis naturæ vestigium deprehendebatur, suum peculiare habebant colum, quaterna brachia, singula debite efformata, è summo humero suo quæque loco emergebant: Thoraces cum integumentis abdomen ambientibus ad umbilicum usque uniti, simplices externa facie mentiebantur cavitates, & eodem plane modo in uno, ac in altero, conformati erat latere. Umbilicus unicus, in quem simplex desinebat, ex unica (non uti in gemellis invicem separatis naturaliter observatur, per membranam longitudinaliter divisa) sed eo latiore atque densiore placenta, funiculus, in angulo nexus, utriusque fœti communis erat, à quo loco usque ad extrema in distincta denuo separabantur corpora, hinc binæ partes genitales, quaterni pedes, satis concinni, situ itidem ex adverso, ut reliqua gemina membra, locabantur. Exterior hæc monstri forma erat.

Intimiora vero penetralia dissectione accuratiore perscrutando, invenimus hepar simplex, primo aspectu, & inter duos hos fœtus in medio quasi suspensum, sic ut ab utraque parte gibbum lavigatumque esset, & quovis in latere suo peculiari ligamento lato, communiter suspensorio dicto, cum peritonæo necteretur. Mollem ramen hanc plus justo majorem, ex duplice hepate in parte concava concreto, constitisse verosimile est; due

quippe aderant vesiculæ felleæ, bile turgidæ, quarum unicuique proprius ductus in duodenum erat. Reliqua tam dextri quam sinistri fœtus abdominalia viscera omnia & singula, omentum, ventriculus cum intestinis, tam tenuibus, quam crassis, lien, pancreas, renes cum ureteribus & vesica urinaria, uterus eum ovaris, quæ simplicia esse debent, in duplo, & quorum bina naturaliter adsunt, in quadruplo suo quæque loco posita erant, optime conformata, & ab invicem separata. Funiculus umbilicalis, uti jam monui, simplex quatuor constabat arteriis & unica vena; diameter vasorum eandem ac naturaliter esse solet, proportionem observabat; Hæc vero, scilicet vena, quam primum abdomen subierat, in duos dispescebatur ramos, quorum alter ad sinum venæ portæ sinistrorum, alter paulo minor dextrorum ad oppositum siuum tendebat, unde ab isto ductus venosus, Glissonianus dictus, cavam sibimet proximam penetrabat, in dextro vero latere deficiebat hic communiationis ductus; vena enim umbilicalis, sensim prope hepatis latior evadens, unice in venam portæ hic definebat. Quaternæ vero arteriæ umbilicales, singulo fœtus duæ, quo solent naturaliter ordine, cum intermedio urachio distribuebantur: Iste ad arterias iliacas properabant, hi vero suæ quilibet vesicæ urinariæ inserebantur. Duplices venæ cavae, & reliqua infimæ cavitatis vasa idem duplia à consueta naturæ norma haud declinabant. Diaphragma simplex, sed admodum amplum &

extensum, ventrem hunc à thorace separabat. Costæ tam spuriæ, quam veræ, omnes mediante sterno dupli- ci (singulo in unoquoque latere, seu parte superiore of- sea, incurvo continuoquo) junctæ, hunc ventrem dupli- cem in quatuor concamerationes, sola pleuræ contigui- tate divisum circumdabant. Duo pulmones flaccidi, rutili, quilibet duobus lobis in alios minores naturali- ter divisis, prædicti ex adverso fibimet propendebant. Inter hos cor simplex, suo pèricardio involutum, in media regione quasi suspensum cernebatur, ita tamen, ut à diaphragmate ex parte sustineretur. Aperto peri- cardii sacco, viscus hoc magnitudinem naturalem supe- rans, non conicæ, sed trapezoidis erat figuræ, facies ejus anterior & posterior (habito respectu ad situum ad- versum, quem hactenus servavimus ventrū) planæ & amplæ, margines vero rotundiusculi, sed parum crassi existebant. Flaccidum hoc in cadaveribus cor prope basin communiter ita vocatam, ubi vasa emergunt, ab uno margine ad alterum duos pollices cum duabus li- neis latum erat; pars inferior, mucro dictus, unum pollicem & octo lineas latitudine adæquabat; crassitatis nonnisi novem linearum erat. Insigne cavum multifa- riis munitum trabibus atque columnis carneis, totum fere cordis spatium in medio occupabat. Ex hujus ventriculi duobus angulis superioribus binæ emergebant aortæ, suis instructæ valvulis, quarum unaquæque lon- giori solito emenso spatio in duas arterias axillares & caro-

carotides distribuebatur, trunco cuiuslibet ad inferiora descendente. Duplices venæ cavæ, pollicis distantia & diaphragmate emergentes, confestim unacum truncis superioribus, in facie cordis posteriore in unum saccum amplum, transversaliter instar sinus pulmonalis locatum, expandebantur, cui tres annexæ erant auriculæ: Hic ad ingressum ventriculi modo memorati inter ambas arterias valvulis mitralibus munitus, idem cum aortis cæcum subibat. Præterea sub venæ magnæ saceo emergentes venæ pulmonales utriusque lateris non peculiari auriculæ, vel sinui, sed in unum quælibet unitæ truncum satis arcum, huic magno diverticulo sanguinem infundebant, utraque tamen orificia inter ista truncorum venæ magnæ locata, simplici munita erant valvula semilunari. Præterea tam in cordis margine dextro, quam sinistro, alia cavitas insculpta erat, hæc sinistri lateris talem, qualem ventriculus cordis dexter in foetu naturaliter constituto habere solet capacitatem, obtinebat, ex qua arteria pulmonalis ad pulmones hujus lateris properans, pullulabat: Dextra autem cavitas minima, tres lineas longitudine non adæquans & diametro emergentis ibidem arteriæ pulmonalis fere angustior, vix ventriculi nomen merebatur. Nulla in hæc cava hiabant venæ, sed utraque mediante apertura cum intermedio magno ventriculo communicabant: Ista in ventriculum sinistrum hians apertura, foramen retundum, patulum, cujus diameter duarum linearum, sc-

pto carneo insculptum erat, ut facilis ex medio ventriculo ad hunc via pateret. Arteria quoque pulmonalis ex hoc cavo emergens, altera multo major, confessim insig-
nem communicationis canalem ad aortæ descendenteris
truncum demittebat. Dextri autem ventriculi pervius
ductus, multo minor, obliqua penitus directione, car-
neam septi substantiam penetrabat, eodem plane modo,
uti foramen ovale, quando in adultis adhuc patulum, in-
sculptum esse solet, per quod tanta sanguinis quantitas,
neque tam libere, uti in sinistrum, transire non poterat,
nullus insuper Botalli ductus ab arteria hac pulmonali,
altera multo angustiore, ad aortam tendebat, sed hæc in
duos statim divisa ramos, pulmones penetrabat. Thymus
duplex à singulo jugulo ad pericardium usque extende-
batur, sub hoc arteria aspera & œsophagus suas quæque
ad partes in singulo thorace decurrebant. Reliqua in col-
lo duplici & duobus capitibus contenta organa omnia ni-
bil à statu naturali diversi habebant.

A scelerioribus rerum physicarum & medicarum in-
dagatoribus plures hinc inde historiae fœtus monstrosi du-
plicis extant, cum accurata partium, sectione anatomica
detectarum delineatione, aut saltem descriptione, uti illa
*Exc. Dn. Jo. Conr. BRUNNERI, Dissert. inaugurali anno su-
perioris seculi septuagesimo secundo hic loci tradita, item Joh.
Dan. DORSTENII in schediastmate de Monstro Hassiaco, nec
non Christoph. Joach. WOLFARTI de fœtu monstroso duplice,
Ann. 1725. Marburgi Catterum habita.* Nulla vero descrip-
tio anatomico - physiologica cum nostro casu ita appri-
me convenit, ac illa, quam Experient. Dn. Joh. Adam
KULMUS Med. D. & Physices in Athenæo Gedanensi Prof.
Publ. Ann. 1724. cum erudito orbe communicavit.

EXPLICATIO FIGURARUM,

Tab. IV.

Viscera interna fœtus, hujus monstrosi duplicitis denotat, uti thorace & imo ventre aperto oculis se sistebeant.

a a a. Funiculus umbilicalis unicus.

b b b b. Quatuor arteriæ umbilicales à latere vesicæ urinariæ duplicitis ad arterias iliacas tendentes.

c c. Urachus in medio locatus, & in cuiuslibet vesicæ d d, fundum properans.

e e. Vena umbilicalis in duos ramos divisa, quorum alter dextrorum, alter vero sinistrorum ad hepatis tendit.

f. Hepar unicum.

g g. Intestina utriusque fœtus.

h. Cor unicum planum & trapezoidis figuræ à pericardio liberum.

i i. Duæ ejus auriculæ.

kk. Vasa cordis arteriosa.

l l l l. Lobi pulmonum.

Tab.

Tab. V.

Fig. I.

Cor cum cavitatibus suis.

- a a. Ventriculus medius & reliquis major.
- b. Ventriculus sinister amplitudine medius.
- c. Ventriculus dexter, isque parvus.
- dd. Orificia ventriculorum lateralia in medium desinentia.
- ee. Auriculæ duæ.
- ff. Duæ arteriæ aortæ.
- gg. Arteriæ pulmonales pariter duæ.

Fig. II.

Medium ventriculum explicitum sibit, in quo trabes & columnæ carneæ a a. oscula item b b. in laterales ventriculos hiantia unacum valvulis mitralibus c. & duabus auriculis d d.

Fig. III.

- a. Cor sursum reclinatum.
- bb. Venæ cavæ trunci inferiores.
- cc. Trunci ejus superiores.

Hh 2

d. Sinus

- d. Sinus transversus & communis, in quem omnes hi trunci hiant.
- e. Auricula tertia inferius in dextro latere prope saccum transversum locata.
- ff. Venæ pulmonales in unum truncum coalescentes, & in communem in utroque latere saccum cum venis cavis terminatae.

Fig. IV.

Sinum transversum venæ cavae apertum monstrat.

- a a. Orificia trunci inferioris duplices.
- b b. Ostia truncorum superiorum.
- c c. Orificia venarum pulmonalium.
- d. Vénæ azygos ingressus.
- ee. Aperturæ in ventriculum medium.

Fig. V.

Vasorum arteriosorum è corde egressum ostendit.

- a a. Duplex arteria sorta.
- b b. Duæ arteriæ pulmonales.
- c. Ductus communicationis arteriosus Botalli.
- d d. Trunci arteriæ aortæ descendentes.
- eeeeee. Rami ejusdem ascendentes.

Fig.

Fig. VI.

Distributionem vasorum umbilicalium exhibet.

- A. Hepar, cum ligamento suspensorio a.
- b. Funiculus umbilicalis.
- c c c. Arteriæ umbilicales.
- d d. Duo urachi.
- e e. Duæ venæ umbilicales.
- f. Sinus venæ portæ dexter.
- g g. Vena cava fœtus sinistri.
- h. Portio ductus venosi Glissoniani.
- iii. Partes diaphragmatis.

Fig. VII.

- a. Facies hepatis firma in latere sinistro.
- b b b b b. Ramificationes venæ portæ in hepar.
- c. Vena cava sinistra.
- d. Sinus venæ portæ.
- e. Ductus venosus Glissonianus, quo mediante vena portæ cum vena cava communicat.
- ff. Rami venæ cavae ex hepate emergentes.

OBSERVATIO LXIV.

DN. D. JOHANN. SALTZMANNI.

De

Musculis plerisque extremitatis inferioris dextræ, vel omnino, vel ex parte deficien-
tibus.

Vir juvenis annorum XXVIII. arti chalographicæ ad-dictus, ab incunabulo ætate, acque eo tempore, quo gressus tentare allaborabat, impotentiam pedem dextrum movendi sensit, quam etiam parentes haud absque animi inquietudine animadverterunt, adeo, ut etiam succedentibus annis, quibus alias firmari solent articuli, substituerit. Observatum etiam fuit, tibiam dextri lateris extorsum, pedem vero extremum introrsum incurvatum esse, plantam etiam introrsum adeo retractam, ut cavitatem insignem efformaret. Femoris quidem flexionem sat bene peragere, & alteri, nempe sinistro, applicare poterat, extensionem vero atque abductionem præstatæ vix valebat. Tibia & pes extremus omni fere motu de-stituebantur, hæcque membra veluti paralytica ægre trahabant, quæ tamen femoris motui aliquatenus obtemperarunt; nihilominus insistere dextro huic pedi valebat, eumque inter ambulandum extorsum ferebat, & veluti per semicirculum movebat, quemadmodum illi facere solent, quibus articulatio femoris cum tibia vel omnino, vel ex parte immobilis, aut saltem minus flexilis existit; uti & quo-

quotiescumque corpus ex uno loco in aliū transferre solebat, baculo uti eique inniti opus habebat.

Causam hujus impotentiae augurari difficile erat, quamdiu per plateas, utut ægerissime & extraordinario quodam modo obambulabat hic juvenis, cum sciscitatus nullum morbum prægressum, nullam etiam causam externam eamque violentiam accusare potuit, quin potius à prima infantia & ab omni sua memoria hoc modo se laboresse constanter affirmavit; postquam vero febre acuta consumtus fatis cessit, & causa hujus impotentiae investigaretur, deprehensum fuit, illam defectui conformatioonis adscribendam utique esse. Rariore quippe spectaculo & non sine admiratione visum, musculorum, qui ossibus inferioris in latere dextro extremitatis accumbunt, iisque movendis inserviunt, aliquos omnino defecisse, horumque locum massam quandam adiposam occupasse, plurimorum non nisi rudimenta adfuisse, paucos illorum plene formatos & rite constitutos fuisse, & quod silentio prætereundem non est, tum ipsorum musculorum, tum & quam maxime rudimentorum fibras carneas, non rubicundum, quem alias præ se ferunt, sed valde pallidum colorem intuentibus exhibuisse, adeo, ut tendineis magis, quam musculosis fibris similiores fuerint. Tendines plerorumque nihil diversi à statu naturali alebant, sed longitudine pariter ac crassitie ordinaria conspicui erant, & quod pariter mirandum, deficientibus licet musculis, nihilominus tendines illorum extrema constituentes reperiebantur, unde palam est, naturam intentius dictorum tendinum, quam musculorum magis necessiorum formationi invigilasse.

Longum nimis foret, omnes status p. n. qui in musculis hisce observatus fuit, circumstantias enarrare, proinde non nisi præcipuas paucis annotabimus. Flexores femoris, qui mole insignes ordinarie esse solent, iliacus & psoas, inter rotatores pyramidalis, lividus, seu pectineus, flexor item & extensor proprius pollicis, ut & proprius minimi digiti extensor, bene sese habebant. Gluteus major inferiore sui parte & fere dimidia musculosus, verum superiore adiposus erat, pinguedine in fasciculos illis fibrum muscularium similes collecta, medius eodem fere modo comparatus, anterius partim adiposus, partim tendineus erat, posterius aliquatenus musculosus, glutæus minor fibris muscularibus omnino destituebatur, & substantia adiposæ plurimæ fibræ tendineæ, seu aponevroticæ, interspersæ erant. In recto superius fibræ musculares, sed pauciores reperiebantur, tendini exiguo annexæ. Vastus externus inferius præ reliquis carnosior erat, unde motus tibiæ ad exteriora aliquatenus vigebat; loco vasti interni inferius prope insertionem manipulus fibrarum muscularium 4. vel 5. digitos transversos longus minorisque digiti crassitatem referens, videbatur. Ad semi - membranorum, semi - nervosum, & bicipitem femoris formandum vix dimidia fibrarum muscularium portio, ac alias concurrebat. Sic & in gastrocnemii aequæ ac soleo manipuli fibrarum, sed valde exiles iisque pallidi, conspiciebantur, idque in media & postica eorum sede, unde tendo Achillis naturaliter quidem constitutus, nulli tamen musculo superius adhærebat. Tibiæus anticus & peronæus posticus, flexor digitorum longus, paucis fibris muscularibus dotati erant; extensor communis brevis, sive pediæus, in quatuor minores alias divisus, nonnisi unica portione intricatus erat, tribus reliquis plane deficientibus. Flexor pro-

proprius pollicis, tibiæus posticus & omnes in planta pedis alias locati, nempe massa carnæ transversalis, lumbrales, interossei externi pariter ac interni, ut & digitorum adductores & abductores, prorsus aberant, neque ullum eorum vestigium detegi potuit. Quorum musculorum ita deficientium locum occupavit, ut supra jam innimus, substantia adiposa & densa, pluribus fibris tendineis, sive aponevroticis hinc inde intercursantibus. Raro ergo obvius hic casus novum naturæ in partium formatio-
ne aberrantis & deficientis documentum nobis præbet.

OBSERVATIO LXV.

DN. D. JOHANN. SALTZMANNI.

De

Monstrosa penis virilis & urethræ con-
formatione.

Aliud conformatiōnis vitiosæ oppido raræ exemplum sequens historia nobis præbet: Ruricula 22. circiter annorum conjugium meditabatur, thorique sociam sibi jam elegerat, & forma satis venustam, & pro loci illius conditione opulentam. Parentes vero, quibus vitium conformatiōnis, quo filius à primis unguiculis laboraverat, cognitum fuit atque perspectum, haud vano metu angebantur, ne, si ad debitum conjugale solvendum impotens forsan esset, sponsa, matrimonio confecto & reexplorata, divortium quæreret & obtineret. Quare de

futuro solliciti, tutius eligere & Medicorum consilium implorare secum constituerunt, ut certo resciscerent, utrum filius ad matrimonium ineundem & procreandam sobolem aptus natus esset, nec ne? Itaque filio persuaserunt, ut Excell. *Dn. D. Sachso*, Collegæ meo honoratissimo, mihique penem suum spectandum examinandumque offerret, quo facto conformatiōnem ejus prorsus extraordinariam deprehendimus.

Erat quippe sibi relictus & absque copiosiore sanguinis & spirituum affluxu justo crassior, ordinario etiam aliquatenus brevior, paululum insuper, sed parum deorsum incurvatus, neque crassitie aut longitudine à venereis cogitationibus multum crescebat, præ aliis vero ejus partibus glans solito major & crassior videbatur. De reliquo juxta median totamque sui longitudinem fissum erat mentulae corpus corporibus nerveo - spongiosis majoribus, quæ superius magna sui parte unita alias sunt, utrinque à latere existentibus. Urethra tertiam virgæ virilis columnam constituens, in principio sui, ubi tota membranacea est, atque inter fornicem ossis pubis & septum membranaceum decurrit, integra erat, & canalem, qualis ordinarie esse solet, efformabat. Quamprimum vero inde emerserat nerveo - spongiosa ejusdem substantia, fissa conspiciebatur & tota aperta, eodem fere modo, quo intuentibus lise offert, postquam duas in partes à Prosectoribus discissa fuerat. Eadem urethra ita divisa in medio paululum latior, circa extrema vero utrinque angustior & aliquantum acuminata, neque multum concava erat, sed magis plana, unde urina ab illo emissâ, quod aliquoties conspeximus, non cum impetu, sed placido alveo super hoc planum fluebat, & ne multum ad latera divergeret, labiis

lobiis corporum nerveo-spongiosorum majorum coërceretur; per medium quoque ejus sulcus ab uno extremo ad alterum usque excurrere visus est. Præterea dicta urethra non, uti alias, recondita latebat in sulco majore à supra memoratis corporibus nerveo-spongiosis inferius relieto, sed superiore loco collocata erat, hisce corporibus partim superimposita partim etiam interjecta. Quod utut raro occurrat, à FRID. RUY SCHIO Thes. Anat. III. pag. 13. annotatum etiam fuit, scilicet meatum urinarium non per infernam, sed contra naturæ leges per supernam penis sedem repere, & Thes. eodem p. 25. alio viso reperio confirmatum; qui & id ipsum nunquam se observasse perhibet, conf. Tab. III. fig. 1. ejusdem Thesauri. Modo allegatus autem RUY SCHII casus, si situm species atque decursum, cum nostro convenit, ratione structuræ vero & conformatioonis plane diversus est.

Quod jam quæsitionem attinet, num juvenis modo descripto veretro instructus ad ineundum matrimonium, &c. qui primarius ejus finis est, vel saltem esse debet, problem generandam, aptus sit, ad illam respondetur negando: Quodsi enim GALENUS Lib. XV. de usu partium Hypospadizos, à Græcis ita dictos, quad penem distortum obtinuere, ineptos judicavit: Quodsi pariter minus habiles esse creduntur, quibus veretrum in loco quodam insolito perforatum est, e. g. in parte inferna inter glandis corpus atque præputium, vid. RUY SCHII Thes. Anat. VIII. p. 21. & Catalog. rarior. p. 174. vel magis in medio, vel etiam circa radicem urethræ, cuius status p. n. plures historias recenset Mart. SCHURIGIUS in Spermatologia Cap. III. Thes. XLVI. & observatio notabilis in Ephemer. Academ. noſtra Cent. IX. p. 161. prostat, eam ob rationem, quia hoc

hoc vitio laborans semen virile hoc modo non recto trahite in os uteri ejaculari potest. Idem quoque à Thom. BARTHOLINO *Anatom. reform. Lib. I. cap. XXIV.* affirmatur, utut hoc assertum, nempe illos, quibus glans, penis parte, qua debebat anteriore, perforata non est, sed quod rarius evenit, inferiore, aut, quod frequentius observatur, superiore, raro imprægnare atque generare, in *Ephemerid. nostr. Dec. I. Ann. III. Obs. 98.* per experientiam infringatur. Quodsi, inquam, de horum aptitudine generandi dubitatur, quid de nostro juvenc censendum sit, conceptu facile est, quippe qui in actu venereo atque coitu semen suum, quamvis prolificum, non modo non ad uteri osculum internum ejaculari, sed ne quidem vaginalē muliebri infundere potuit, quin potius nihil aliud efficere, quam ut illum, quantum ex structura partium genitalium extraordinaria judicare licet, liquorem genitalem superioribus muliebris sinus labiis, aut nymphis, aut urethræ osculo aspergeret. Evidem portio ejus in uteri vaginalē perveniret, si dictum semen, quemadmodum de urinæ effluxu supra annotavimus, leni & placido cursu exiret, quia vero illud ipsum cum impetu & per modum evibationis erumpit, ejusdem effluxum placidum super urethræ corpus suspicari haud licet.

EX-

EXPLICATIO FIGURARUM

Tab. VI.

Fig. I.

- A. Regio pubis pilis obsita.
- B. Cutis portio versus abdomen reclinata.
- C. Orificium urethrae canalem integrum constitutum.
- DD. Corpus urethrae divisum & totum apertum.
- EE. Labia urethrae, quae ejus lateribus fines prescribunt.
- FF. Sulcus per medianam urethrae longitudinem excurrentes.
- GG. Duæ maiores penis columnæ, seu corpora nervo-spongiosa majora, pariter divisa.
- HH. Duplex margo à reliqua horum substantia opè linea distinctus.
- II. Caput corporum nervo-spongiosorum majorum.
- KK. Glans colis itidem diffissa.
- LL. Substantia ejus interior.
- M. Altera meatus urinarii extremitas.

Fig. II.

Penem sursum spectantem & à parte inferna exhibet.

- A A. Glans penis à præputio denudata.
- B. Corpus ejus veluti linea distinctum.
- C C. Cutis corrugata virgam investiens.
- D. Frænuli vestigium.
- E E. Veretri corpus hic spectatum 2. digitos transversos longitudine vix superans.
- F F. Bursula testium communis, scrotum digna.
- G. Sutura ejus, scrotum linea superficiali aliquatenus dirimens.

(Argentorato Altorfiam missa

d. 30. Mart. 1734.

OBSER-

OBSERVATIO LXVI.

DN. D. IOHANN. PHILIPPI WOLFFII

De

Noxa spontanæ lactis excretionis in
gravidis.

Non solum LOMMIUS *Observ. Med. Lib. II. p. m. 234.* expresse scribit: *Lac ubi è mammis (gravidarum nempe) profluit, præcipue aquosum, imbecille id esse arguit, quod prægnans intus gerit, sed & HIPPOCRATES Sect. V. Aphor. 52. Celsus Lib. II. cap. 7. p. m. 62.* aliique id confirmant, imo & mihi veritatem hujus asserti sequens monstravit observatio:

Fœmina venusta 24. annos nata, gracilioris & hectice constitutionis, per 19. septimanas gravida, ante quatuordecim dierum spatium motum fœtus in utero sentiens, universo hoc tempore ingravidationis bene se habuit, die vero 21. Decembr. 1730. jejuno stomacho, amictuque plus justo constricto, in æde ob prunas candentes largiter sibi suppositas, syncope corripiebatur, ex quo tempore, tribus noctibus proxime insequentibus lac serosum, exigua licet quantitate, è mamma dextra effluxit, qua excretione cessante bene se iterum habuit, dictis vero diebus perquam debilis fuit; die decimo quarto Januarii 1731. iterum pauxillum lactis ex eadem dextra mamma, absque tamen notabili prostratione virium, effluxit, die duodecimo Februarii anni currentis, quoniam appetitus hac-

nus

nus largus adfuit, & adhuc est, vasaque sanguifera admodum turgida fuerunt, venæ sectio in brachio dextro ad uncias quinque instituta fuit; in prandio dein large comedit, hora prima vero pomeridiana languorem totius corporis sensit, insimulque lac ē binis mammis emanare observavit, unde pulverem ē coralliis rubr. & matr. perlar. paratum versus somnum ad drachm. dim. dedi, & per duos sequentes dies continuare jussi, ex quo lactis effluxus cessavit, patiensque optime se habuit. Die decimo quarto Maji 1731. termino graviditatis absoluto, filiolum admodum debilem & matri quoad corporis constitutionem simillimum, peperit, ipsa mater vero, tabe indies auge scente die 17. Decembris vitam cum morte commutavit, succedente etiam brevi post filiolo ipso, qui, hæreditario hoce malo à primo vitæ ortu afflatus, die 3. Jul. 1732. placide obdormivit.

OBSERVATIO LXVII.

DN. D. JOH. PHILIPPI WOLFFII.

De

Felici secundinarum retentarum exclusione, mutato saltem puerperæ situ.

Foemina 24. annorum gracilioris corporis habitus, die 2do Aprilis 1731. hora matutina quinta filiolam feliciter quidem enixa est, funiculus autem umbilicalis,

lis, nescio quo fato, à placenta uterina adhuc retenta plane abrumpebatur, unde statim inter continuos partus doles syncope corripiebatur, qua cessante, ordinariis conatibus, quantum vires permiserunt, exclusionem placentæ strenue licet, sed tamen frustra, molita est, subsequentे largiori lochiorum fluxu. In consilium ergo vocatus puerperam in sella ordinaria parturientium adhuc commorantem inveni, & post singulos ad exclusionem secundinarum tendentes conatus lochia in excessiva copia prorumpere & syncopen redire observavi. Statim igitur eam lecto committere suasi, insimulque analeptica, antispasmodica & blanda pellentia præscripsi, vix vero formula absoluta erat, cum obstetrix placentam integrum feliciter exclusam mihi ostenderet, & puerpera ab omnibus huc usque perpeccis incommodis liberataam se sentiret, brevique pristinum sanitatis vigorem recuperaret, ut etiam Anno 1733. circa finem Septembris iterum filium sanum in lucem ediderit, ubi autem paucis à partu diebus, octavo nempe Octobris, purpura & febre miliarie defuncta est. Situ interim mutato supra dictum felicem exclusionem secundinarum potissimum adjutam & promotam fuisse cui-libet, ut spero, facile patet.

OBSERVATIO LXVIII.

DN. D. JOH. PHILIPPI WOLFFII.

Sectio viri, hernia incarcerata ejusque gangrena, defuncti.

Vix 67. annorum, temperamenti cholerici, per multos annos hernia inguinali dextri lateris laborans, die 17. Februarii anni 1733, iter novem milliarum, aere nebuloso & frigido existente, suscepit, statim autem abinde alvi obstructione, cum torminibus colicis & abdominis inflatione correptus fuit, eaque propter proprio motu & consilio spiritum vini iteratis vicibus largiter hausit, nec non elixiria aloëtica & aquas vitae sic dictas strenue superingurgitavit, sed adeo infausto cum effectu, ut dolores magis adhuc increbuerint, durities & inflationes abdominales aucta fuerint, insuperque conatus vomendi, tumor herniae dolens serotumque nunc admodum distendens, prostratio virium & appetitus, siccis & respiratio anxia accesserint, & Medici auxilium querere eundem coegerint. Huac ergo in finem vocatus, sub his intricatis symptomatibus statim potionem mannatam cum leviter stimulantibus & antispasmodicis remixtam præscripsi, quæ vero vix assumta illico vomitu rejiciebatur, sub quo etiam biliosa faburra, multis rustibus stipata, simul prodit. Hinc clyisma emolliens carminativum injicere jussi, impo-
sito simul abdomini dolenti emplastro carminativo, cum oleo baccarum lauri malaxato, quibus factis dolores qui-
dem aliqualiter remittebant, clyisma vero præter spem paucim-

paucis momentis elapsis iterum rejiciebatur, unde ejus reiterationem suasi, sub qua etiam insignis flatuum copia, per exigua autem secum alvinarum quantitas educebatur, continuantibus interim vomitibus materiam coloris spadicei expellentibus. Varia igitur analectica ob virium imbecillitatem, nec non contra aestum tinctura rosarum cum spiritu nitri dulci sociata ordinabantur, & ad alvum lubricam reddendam praeter juscula calida pinguis, etiam infusum theiforme ex aperientibus & carminativis paratum commendabatur; ast hernia, cuius presentiam hactenus patiens occultavit, ab iguine usque ad fundum scroti pertingens immanesque cruciatus simul inferens, ad trium usque pugnorum magnitudinem nunc excreverat, unde manifestata hac suspecta ejus conditione, confessim sacculos emollientes, discutientes laeti fervido immergundos, exprimendos & calide imponendos ordinavi, quibus die nocteque inde sinetiter applicatis, hernia antea pergrandis se dura, mollior minorque redditum fuit; cum vero patiens nocturno tempore in absentia famulæ, propter aestum urentem, & (uti dixit) infernalem, sacculos rejiceret, ac relicto lecto aeri frigidiori titubantibus pedibus feso liberius exponeret, brevi post externe horrore & interne aestu continuo correptus est, unde frigus in manibus pedibusque successit, sub quo tandem ad superiores quoque partes ascende, hasque pedetentim occupante, die ultimo Februarii ultimum quoque vitae terminum attingebat æger noster, in eius cadavere, sectioni anatomicae dein subiecto, sequentia observare licuit:

- I. Integumenta abdominis quidem nil pernaturale monstrabant; scrotum vero, ubi hernia incarcerata fuit, admodum durum & coeruleo colore perfusum apparebat.
- II. Remotis integumentis abdominis ē sinistro latere seri flavescentis notabilis quantitas effluxit.
- III. E latere dextro permultum liquoris lactei admodum foetidi profuebat.
- IV. E pene ejusdem materiæ albæ, lacti similis, foetidæ, portio quædam guttatim promanabat.
- V. Lienis exterior substantia naturalis, interior vero insigneriter rubra inflammata deprehendebatur.
- VI. Intestina admodum inflata, hinc rubra, illinc vero coerulea erant.
- VII. Intestinum ileum in dextro latere in seroto firmiter incarceratum nigrumque & durum conspiciebatur.
- VIII. In dextro latere peritonæum magnam rupturam monstravit, per quam modo nominatum ileum intestinum in scrotum intravit.
- IX. E scroto sub extractione intestini ilei, multum quoque materiæ lactiformis foetidæ effluxit.

(Svinfurto Altorium missa
d. 4. April. 1734.)

OBSERVATIO LXIX.

DN. JOH. GODOFRED. BüCHNERI.

De

Rarioribus quibusdam Animalibus in
Voigtlandia quondam natis ac degen-
tibus.

Quodsi aliquis hodiernam Voigtlandiæ respiciat fa-
ciem, cumque vetusta patriæ nostræ conditione
comparationem instituat, specie sakenm hoc nostrum
& antiquum differre solum, facile crediderit. Etenim
juxta relationem BRUSCHII, *de Mont. Pinif. trecentis ab-*
hinc annis ista terra rectius ac melius demum coli cœpta
est, atque ante hæc tempora maxima ex parte fluminibus
erat impedita, montibus aspera, sylvis horrida ac paludi-
bis invia & fœda, imo sterilis plane & cultu aspectuque
tristis, quod inter alia adhuc quædam sylvarum testantur
denominationes, e. g. Ehe · Holz, Ehe · Schlegel, i. e.
Dede Holz, &c. idque nomina pagorum in reūth desi-
nientia ulterius etiam confirmant, quorum quidem per-
magnus heic loci reperitur numerus, unde ergo conclu-
di facile potest, vastissimas ibi olim fuisse solitudines, ur-
bium ac vicorum cultura postmodum ornatas, siquidem
vix ista extirpationem præcipue denotat (*)

Kk 3

Hisce

(*) Vid. BECMAN. Anhalt. Histor. P. III. p. 166.

Hicce nunc præmissis, mirum alicui videri vix puto, si in medium jam quædam produxero animalia, quæ alias densissimas modo colunt sylvas, ac nonnisi in locis inventiuntur desertis, qualia sunt Ursi, Lupi, Lynces, ejusque generis alia; eujusmodi antiquis interdum temporibus nonnulla in Voigtländia etiam tenuere sedem, nunc autem raro saltem, ob jam dictas mutationes admodum felices, ibi conspiciuntur.

Prodeat itaque principio *Lynx*, quem in nostris quoque nonnunquam apparuisse regionibus, non scriptis modo, sed & picturis notatum inveni. Siquidem A. 1655. accidit, ut prope urbem Greitz talis multis fere conspicendum probuerit, qui vero capi non potuit. Sed A. 1665. non procul à Teichvvolfframsdorf visus est aliis, qui deinde necatus pondere 45. æquavit libras, quemadmodum etiam in pago Rauschengefrees ad Dynastiam Burg pertinente, A. 1682. tertius idu bombardæ pariter intercessus est.

Sic etiam *Lupi* heic locorum olim non fuere adeo infrequeates, ceu hoc WIDEMANNUS de Curia testatur *Vasorum* ab A. 1514. (*) Cumque An. 1598. hyems apud nos fuisse admodum seva, altissimæque in campis nives, ut etiam super sepimenta sepius viæ pararentur, vix à lupis

(*) Verba Ejus in *Chron. Cur.* sic sonant: In diesen Winter ist bey lichten hellen Tag ein Wolff aus Hungers-Not zum untern Thor in die Stadt herein gelauffen, auf den Markt erschlagen und den Kindern zur Gedächtniß zum Rath-Haus heraus gehencket worden, wie denn sonst auch viel Wolfe in die Vorstadt kommen sind, und den Leuten die Hund an den Ketten zerrissen haben.

pis viatores poterant esse tuti, dum multi illorum hos non una vice in via aggrediebantur publica. (*) Horum quoque in confiniis Schöneck præterito seculo complures sæpe morabantur, quare frequentes etiam tunc temporis venationes ibi sunt institutæ. In Dynastia autem Greitz lupus A. 1695. adhuc vivus in fossa quadam captus est, postquam capream albam in districtu qui vulgo der schwarze Hügel audit, agitaverat.

Ita etiam A. 1634. Ursus in silva Greitzenſt, à venatoribus, dum retia cervis ponerent, in stabulatione quadam dejectus est. Alius vero A. 1656. in regione, quæ vocatur die Wolden Wiese, venando pariter capiebatur, qui 525. ponderavit libras. Machina autem artificialis, qua etiamcum Ursi interdum illaqueatur, conspicitur adhuc probe urbem Auerbach in densissima sylva, cui nomen est der Sachsen Wald.

Nec minus seculo præterlapso in fluvio Salæ duodecim saepius conspiciebantur corvi marini, qui alias loca plerunque inhabitant deserta, atque in Livonia maxime inveniuntur, & ex his unus prope Burgum sclopeto est interfactus, cuius rostrum figuram ferme imitabatur serræ.

Tandem etiam Otis, quo genere animalium Hungaria præcipue abundat, in eandem Dynastia A. 1691. in campis Möschlitzersibus sclopeto est necatus.

Calumnientur itaque audacter impii sapientiam divinam, irregularitatem globi nostri terrauei imperfectio-
nis

(*) Zopf Geraische Chron. P. II. Marbach Schöneck Chron.
P. II.

nis alicujus accusantes, quasi montosa ista & aspera minus commoda esset figura, ac loca illa deserta nulli inservirent rei, propterea que certo etiam destituerentur fine; interea tamen saniores opera ista divina, quæ semper sunt mirabilia, hac in re potius mirari nunquam cessabunt, dum omnium divinum numen creaturarum solerterem hac ratione gerit curam, atque cuique locum in terra creavit naturæ suæ convenientem, cœu ex dictis modo ulterius apparet. (*)

Ast pergo nunc ad animalia alias ob causas rarioræ, inter quæ in mentem mihi primo venit *Aper*, horrendus, ut pictura monstrat, magnitudinis, qui A. 1623. in Dynastia Greitz, prope Politz à canibus melioris notæ captus est. Et A. 1723. venator quidam Aprum quoque petebat, qui colorem non referebat nigrum, sed maculosum, cuius rei causam reddit Dominus de Flemming im vollkommenen Teutschen Jäger, his verbis: Wenn die wilden Schweine in der Brunft-Zeit keine Bachen finden, gehen sie mitten unter die zahmen Mast-Schweine, und berauschen sich mit ihnen; also werden durch solche Vermischung der zahmen und wilden, die seltsamen weissen und auch schechtigten wilden Säue gezeuget.

Hinc etiam animo meo statim hic alia succurrunt animalia, præter naturam alba, quorum quidem prolixiorrem texere heic facile possem catalogum, siquidem ante aliquot annos *Mus major domesticus* colore perquam albo in arce Schleitz muscipula captus est, cuiusmodi etiam Greitz apud condimentarios per plures sèpius offendit minores in amy-

(*) Conf. MELISSANTIS Orograph. in prefat.

amylo, quorum generatio ab impressione quadam semi-nali, à colore istius amyli originem ducente, forsan pendet. Nec minus ibidem quoque aliquando visus est *Pafser albus*. Et in vico quodam Dynastia Burg, Rempendorf dicto, reperta pariter est *Pica admodum alba*, adhuc in nido, quæ postmodum Stolbergam venit, ac tandem Landgravio cuidam Hassia raritatis causa est tradita.

Sic quoque *Cervi* & *Cervæ* colorem referentes album in *silvis Greitzensibus* diversis olim temporibus sèpius inveniebantur, asperè perquam elegantes. Præ aliis vero eminebat imprimis *Cervæ* quædam, cui nomen *Liese* erat impositum. Hæc enim ita erat mansuetæ, ut omnia in arce Greitensi inferiori perambularet cubicula, ac apud mensam quoque cibum caperet. Postmodum autem Serenissimo Duci Saxonie, lineæ Isenacensis, dono data, in Theriotrophio ibidem aliquandiu vixit, variosque utriusque sexus exclusit pullos, donec tandem Dresdam unacum rarioribus aliis quibusdam animalibus fuerit translata.

Absit vero, ut cum imperita & superstitione plebe necio quæ hic fingam omina, quæ animalia ista extraordinarie alba ex ejus sententia præfigire dicuntur. Cum enim causarum hic cum effectu nullus omnino inveniatur nexus, & hæc ad aniles quoque posteriori jure merito referuntur fabulas.

Præterea recordor etiam, quandam nuper *Greitzæ fundulum* album aliquandiu in aqua asservasse vivum, cuius color argenti instar politi accedente luce radios emittebat. Trutta vero capiebatur Lobensteinii paucos ante annos in Elistro fluvio, cuius pondus ad 15. fese extendebat libras, id quod rarum utique inter ejus generis pisces apud nos est exemplum.

Inter animalia nostra domestica porro rarer utique est *Aquila*, volatilium princeps, quare notatu omnino dignum est, quasdam interdum in Dynastia Greitz in confiniis vici *Zschirma* à venatoribus nonnunquam esse detectas; quemadmodum & WIDEMANNUS (*) pariter de Curia refert Variscorum, quandam ibidem A. 1519. quoque fuisse detentam.

Nec minus in maxima quoque fuit admiratione, quando A. 1542. grandiores *Locusta*, maculosis prædictæ alis, per Poloniam & Silesiam irrumpebant in Germaniam, & Voigtländiam peragrantes omnes in campis absuemebant fructus. (**) Figuram earum l. c. ita describit WIDEMANNUS: Sie waren wunder-selzamer Gestalt, als hätten sie eiserne Hüte auf denen Kopffen, so hart als ein Horn; auch besprengete Flügel, gleich als mit Arabischen Buchstaben beschrieben. Et paulo post subjungit de A. 1546. Im August Monat ist ein erschrecklicher Hauf grosser Heuschrecken, so eines Fingers lang waren, und mancherley Gestalt hatten, aus Pohlen und Böhmen durch Teutschland gezogen, so dick und vielfältig, daß man den Himmel vor ihnen nicht sehen konte. Sie brausseten auch in ihrem

(*) In *Chron. Cur.* ubi hac de re ita scribit: Diese Zeit hat ein Erbärer Rath einen Adler unten im Rath-Haus gehalten, und denselben, weil ihm die Flügel gebrochen gewesen, auf dem Markt umgehen lassen, bis in sein Alter, da ihme dann der Schnabel so krumm worden, daß er nicht mehr selbst hat essen können, sondern man hat ihn äzen müssen, bis er endlich gestorben.

(**) Zops. Ger. Chron. Schmidt Zwief. Chron. p. II.
p. 336.

ihrem Flug, als wenn ein starker gewaltiger Wind käme. Diese frassen den Haber, und alles was sie an Früchten auf dem Feld fanden, stampf hinweg. Dero halben schürete das Bauers Volk hin und wieder Feuer ins Feld, und machete überall einen grossen Rauch, da sich das Ungeziefer niederließ, damit dasselbe abgetrieben würde. Ast multo frequentiores adhuc erant Anno 1693. siquidem tunc temporis ingens *Locustarum Voigtlandiam* invasit turba, qua ab Oriente ex Asia, per Hungariam inferiorem, Moraviam, Bohemiam & Silesiam superiorem hoc intravit. Erant ista inconsuetæ apud nos magnitudinis, hincque in pratis, cum per unam saltem noctem ibi commorarentur, sèpius 3. vel 4. graminis exedebant plastra, ac per aërem volitantes dimidi milliaris ciceriter occupabant spatiū, ut totum quasi ab iis obumbratur cœlum. Præterea id etiam singulare proflus erat, quod singulæ cohortes suos semper habuerint ductores, agmen in universum formantes militare, certis quoque diebus, ut moris illi est, à lassitudine conquiescens. Hacque ratione maxima illarum multitudo *Plaviam* in primis, *Schleizam*, *Dittersdorfum* ac *Plothen* pervagabatur, donec tandem Noto in Thuringiam fugarentur. Vid. *Theatr. Europ. T. XIV. p. 569.* *Tengel Monatl. Unterred. A. 1693. ic. Erläut. Voigtl. P. III.* pluresque scriptor, ibi allegatos.

Dubium interim non est, rudem utique plebem, pro more suo, formidabilia sibi varia inde formasse prognostica. Quemadmodum enim ista causarum naturalium ignara, de quavis re minus ordinaria facile stupet, ita mihi etiam non esset, si forsitan sibi fingeret, animalia ista peregrina portandere, quod homines ex remotioribus ad nos

nos venturi sint regionibus, (*) quod autem recitasse idem est, ac refutasse, quamvis ego effectum illis non denegaverum naturalem. Quid enim facilius est concipere, quam pestem & annonaë caritatem brevi esse insecuram, ubi tot insecta omnes absunt fructus, ac deinde quovis necata modo, exitiosas de se spargunt exhalationes?

Hicque non immerito istorum etiam recordor *Papilionum*, qui mense Julio ann. 1620, turmatim à septentrione migrabant versus meridiem, atque per 14. dierum spatium absque ulla mora iter suum continuarunt per Voigtlandiam. (**) Anno 1723. mense August, etiam apud nos adeo erant frequentes, ut arbores ab iis ita obtegerentur, quasi floribus essent ornatæ.

Sic quoque A. 1534. non minus horrendum quoddam in Bohemia ac vicina *Voigtlandia* regione apparuit monstrorum genus, ejus circiter figuræ, qua vulgo *Dracones pingui* solent, quorum sèpius centena aliquot conjunctim per aërem volitabant. Caput eorum parva tegebant corona, ac præterea ore quasi pèrcino instructa erant. Universum autem corpus digiti æquabat longitudinem. Die 1. Novembr. permulta eorum in terram deciderunt, animadvertebant nonnulli quædam avium genera, heic locorum sati alias vulgaria tunc temporis non fuisse visa (***)

Paucis

(*) Vid. WIDEMANN. in *Chronic. Curios.* ad A. 1546.

(**) Vid. *Annon. Mst. von Schleiz.*

(***) Vid. Imhoff *Histor. Bilder. Saal. Sächs. Kaiser. Chron.* Part. ult. 345. Schmidt *Zwickl. Chron. P. J. WIDEMANN. Chron. Cnr. ad A. 1533.*

Paucis etiam abhinc annis *Anatem* vidi *duplicatam* in nobili quodam prædio natam, quæque spectatu ideo maxime erat digna, dum duo non solum gestabat capita, sed & quatuor incedebat pedibus, ac totidem quoque alis erat prædita. Causam hujus rei reddit *Job. Baptista PORTA*^(*) ex ARISTOTELLE hoc modo: *In ovis geminos vitellos pariunt sèpius fæconde gallina, coherent enim conceptus, quomodo interdum fructus arborum complures; quodsi vitelli distinguunt membrana, gemini pulli discreti sine ulla supervacua parte generantur.* Sed si vitelli continuantur, nec ulla interjecta membrana disternantur, pulli ex iis monstrifici generantur. Hincque egregie etiam docet, quomodo arte effici queat, ut pullus gallinaceus quaternis alis quaternisque pedibus enascatur.

Ovem pariter *bicipitem* unacum duobus collis monstravit mihi quidam Opilio in Dynastia Greitz, cuius alibi uberiorē communicaturus sum descriptionem. Huicque similis fere *vitalus* erat itidem *biceps*, ast uno tantum collo & duobus oculis ac oribus, quem nuper offendi in Dynastia Lobenstein. Ac dici iterum vix potest, quantis propterea plebs ruditis confecta fuerit angoribus, quoniam haud dubitabat, ejusmodi casus rariores, quantumvis naturales, non posse non multorum malorum præ sagire iliadem.

Attamen singularitate ferme inaudita hæc omnia facile superat exempla *Fera* quædam *hermaphroditica*, & *cervum* & *cervam* genere suo referens, ita tamen, ut *cervus* aliquo modo adhuc prædominaretur. Hinc sèpius à multis satis annos audivi venatoribus, sibi nunquam tale per totum vitæ suæ tempus occurrisse, quale ann. 1733. in arce Greitz oculis quoque meis videre mihi contigit, ceu ex prolixio-

ri feræ istius inter omnes rarissimæ patet descriptione, novellis publicis tunc temporis inserta, quam vero ob crenulos artis venatoriarum terminos, quibus ista pro more venatorum est repleta, sermone latino haud ita commode exprimere licet.

Hic vero id quoque præterire non licet, d. 18. Aug. A. 1690. Schleizæ insignem *Muscarum majorum* multitudinem præter opinionem ex turris evolasse nodo, ubi forsitan erant generatae, quæ, cum rubicundis singulæ hinc inde suis vagarentur alis, interlucente sole ignis tam accurate à longinquo mentiebantur flammam, ut incoleæ attoriti prorsus vasis aqua repletis ad extinguidam eam accederent. (*) De *Erucis* vero *venenosis* A. 1546. heic locorum repertis ita refert WIDEMANNUS in Chron. Cur. Dieses Jahr hat es sehr giftige, unflätige und stinkende Raupen allhie gegeben, die das Kraut alles abfressen, und daß durch die Menschen, so das Ungezieffer abblasen, an Händen und Füßen dermassen vergifteten, daß man etlichen fauleten die Fersen hinweg, welche barfuß auf solche giftige Raupen getreten hatten. Endlich kamen sie durch einen frischen Regen um und starben. Darauf ein sein junges Kraut wiederum nachwuchs.

Nec minus singulare quiddam paritet fuit, quando *ansères*, *gallinae*, *anates*, *columba* aliaque animalia domestica in pagis ac civitatibus A. 1086, *naturam induerunt feram*, & relictis pristinis domiciliis, catervatim in sylvas se se receperunt, (**) imo pisces quoque in mari ac fluviis quasi inter se dimicantes videbantur, ita ut non pauci ipsorum

(*) Vid. Anon. Ms. von Schleiz.

(**) Vid. WIDEMANNUS l. c.

serum mortui aquas supra nataverint, quod idem de avibus quibusdam A. 1484. apud nonnullos quoque memoriae proditum est. Vid. WIDEMANNUS l. c.

Sed cuinam hæc omnia tandem erunt usui? num forsitan curiositatis tantum modo gratia in medium prolata sunt & collecta? num vero alium isthæc habent finem? Et sane posterius hoc utique cogito. Penitiori scilicet rerum naturalium quam ab imperita expectari potest plebe, ejusmodi inserviunt observationes cognitioni, hincque ad laudem infiniti Creatoris deprædicandam, ejusque sapientiam ac Majestatem decantandam nos invitant, utpote cuius opera miratu digna & stupenda persuulta nos adhuc latenter, quæ vero historia ejusmodi animalium naturalis clavisissime hoc modo omnibus aperit & manifestat.

OBSERVATIO LXX.

DN. JOH. GODOFREDI BÜCHNERI.

De

Floribus insueto anni tempore pestem minime prænunciantibus, deque arboribus his in anno fructus fermentibus.

Volumini tertio horum Actorum Physico-Medicorum nuper beatus Dn. Dr. LIMPRECHTUS p. 193. peculiare quoddam inseruit exemplum, vulgarem rusticum, in Saxonia præcipue inferiorē, opinionem confirmans, quasi arbores tempore autumnali ac hyemali flores protrudentes pestis infecituræ essent signa, idque à pyro defum;

desumisit *silvestri* A. 1708. circa festum Michaëlis novos producente flores, quo facto simul A. 1710. pestem Prentz-laviæ sœvire cœpisse ibidem quoque memorat (*).

Fateor omnino sub horum perfectione non levi persusum me fuisse admiratione, ulteriusque in veritatem hujus prognostici inquirere haud immerito statuisse. Quare Annales statim evolvi rerum in Voigtländia quondam gestarum, ibique non sine voluptate aliquod pariter inventi exemplum, observationis hujus veritatem non minus corroborans. Ita enim ZOPFIUS in *Chronico* scribit *Ceraviensi ad ann. 1624*. In diesem Jahr ist so ein warmer Herbst und Winter gewesen, daß an etlichen Orten die Pflaumen-Bäume und Rosen-Stöcke geblühet. Et paulo post ad A. 1626. hæcce habet: Die Stadt Gera ist wegen der Pest in solche Gefahr gerathen, daß auch etliche Dorffschafften sich gescheuet ihre Leichen auf dem Stadt-Gottes-Acker nach Gewohnheit zu legen, quod urbi Schleiz tunc temporis quoque accidit. Vid. *MS.* von der Stadt Schleiz.

Atque hic suspensus sane diu hærebam, animoque nunc hoc nunc illuc fluctuabam, nescius quæ mentem viatura tandem sit sententia. Primum enim in memoriam revocabam, imperitum quidem vulgum observationes saepius instituere, cumque istæ nonnunquam eodem sese habeant modo, statim inde formare regulam, quamquam sufficientibus ex inductione inde concludendi non sit instructus exemplis. Hinc etiam incerta plerumque sunt

(*) Rosas quoque proliferas pestis itidem ex vulgi opinione esse prognosticon refertur *Annalibus Medico-Physicis Wratislaviens.* An. 1719. Mens. Jun. Class. IV. Artic. 6. p. 718.

omnia, dum imaginaria tantum nituntur experientia, cau-
seque cum effectu nulla datur connexio. Id enim, quod semel
accidit, necessario non semper accidit, nisi causa quadam
ad id impellatur operativa, quæ vero hic plane cessat.

Secundo etiam cogitabam, quasdam ejusmodi obser-
vationes ad minimum certiores esse iis, quæ ex regulis pe-
tuntur astrologicis, siquidem cum naturalibus causis istæ
nonnunquam connexionem habent, quales autem hic ite-
rum videre non poteram.

Ad ulteriorem igitur postea configiebam experientiam,
ut pote testem hac in re omni exceptione majorem, quam
mihi pariter modo citatus suppeditavit ZOPFIUS P.
II. l. c. p. 35. de 1558. referens: Im Herbst dieses Jahrs
fiengen etliche Bäume wieder an zu blühen, daß man
auch in den Gärten hübsche Blümlein und um Michaelis
frische Erdbeere, auch im Wein-Monath schöne Ro-
sen fand. Et paulo post subjungit de A. 1619. In diesen
Jahr blüheten die weisen und rothen Rosen zweymahl,
als erstlich um Pfingsten, und hernach zum andernmahl
zwischen Michaelis und Martini (*). Idem quoque re-
fert de rosis Dr. Aliscer ex Silesia de ann. 1721. pariterque
Dan. Sinapius unacum Dr. Reimanno. Et Engelhardus Guh-
rius hoc quoque affirmat ex Hungaria de cerasis ab eo-
dem anno (**). Similiter etiam Pyrus in horto Ho-
henlohe-Schillingsfürstano bis anno 1728. & flores pro-
ducit & fructus (***) quod non minus Berolino quo-
A.P. M. Vol. IV. Mm que

(*) Vid. etiam SPANGENBERG. *Chron. Saxon.* ad ann. 1557.
it. WIDEMANN. *Chron. Cur.*

(**) Vid. *Annal. Medico-Physici Wratislaviens.* Ann. 1722.
mens. Septembr. Class. IV. Artic. 7. p. 296.

(***) Vid. BÜCHNERI *Miscellanea Physico-Medico-Mathemat.*
An. 1728. mens. Mart. Class. IV. p. 943.

que de malis quibusdam eodem anno literis transcriptum est (*).

Imo, dum hæcce adhuc scribo, in oculos mihi forte fortuna incidunt rosæ in horto vicino mense Septembri latissime altera vice florentes. Ast carent priora hæc exempla effectu superius allegato; siquidem pestem paucos post annos in hisce regionibus esse insecuram, nusquam inveni. E contrario variis quoque temporibus, annis scilicet 1316. 1482. 1575. 1591. 1597. 1607. 1610. 1626. 1627. 1630. 1632. 1636. 1637. 1640. &c. permulta in Voigtlandia loca peste fuisse vexata ex iisdem pariter perspexi Annalibus, sicut flores ejusmodi nullo insueto anni præextiterint tempore.

Ut ergo tandem dicam, quod res est, sæpius observavi, flores hujus generis in primis frequentius nasci, autumno existente mitiori, et quando aër plus solito ultimis anni mensibus, humiditate aliquali interdum permixta, est serenus, jucundaque cœli fruimur clementia, tunc enim plantæ, præsertim vegetiores, novas recuperant vires, uti tempore fieri quoque solet verno, quæ omnia autem pestis infesturas nexum minime præbent causalem.

SCHOLION.

Patet itaque ex dictis, 1) assatam superius rusticorum regulam, quemadmodum Physicam eorum generatim, certo nullatenus nisi fundamento, multasque adhuc admittere exceptiones, in primis cum nostro in easu res ipsa naturæ excedere videatur vires, Deinde ejusmodi multis ad

(*) Ibid. p. 1005. & 1337. ubi exemplum extat de Nuce ex Hungaria.

ad ministerium suum usurum esse concionatoribus, haud sit præsumendum.

2) Magnus itaque verè, ut *Ludovicus Vives* (*) sapienter scribit, *erroris magister, populus*, cuius genius ac indoles plerumque eo tendit, ut de rebus inconsuetis perquam facile, tam justo majorem concipiāt admirationem, quam etiam præcipitanter nimis sibi formet prognostica; hinc enim tot ex simplicitate atque superstitione oriuntur prædictiones incertæ, quæque exinde interdum non leve accipiunt pondus, quando ex accidenti expectationi eventus interdum respondet, licet prudentiores haud difficulter perspiciant, emergens quoddam malum quidem antecessisse, minime tamen destinatò id præsignificasse, utpote cuius permulta alia dari possunt causæ externæ. 3) Ex dictis quoque apparet, hyemem à sapientissimo Creatore, ratione plantarum, inque illarum quietem præcise non esse ordinatam: earum enim vires cæteris paribus duplíciter in anno fructibus sufficere ferendis, non modo supra allegata, sed & plura è regionibus calidis petita abunde satis evincunt exempla. 4) Absurdum minime videatur, quædam arbórum statuere genera, quæ rosarum instar menstruarum plusquam una vice suos uno anno ordinarie edant fructus, ut itaque eo minus exinde aliquid necessario sequi oporteat præternaturale, siquidem alibi quotannis fere idem accidit. Ita enim SEYFRIED (**) testatur de Anglia: In der Provinz Oxford sind zweyerley Geschlecht Birn-Bäume die jährlich zweymahl Früchte tragen. Et de Pomerania refert, p. 659. zu Poliz in Pommern stehet ein Apfelselbaum, welcher wider die Art dergleichen Bäume jährlich

M m 2

lich

(*) *Introduct. ad sapient. p. 3.*

(**) *Medull. Mirabil. Natur. p. 665.*

lich zweymahl Früchte bringet, cuiusmodi arbores in America quoque reperiri affirmat DAPPERUS (*) his verbis: Der Mamo - Baum wird nur in der Insul des H. Kreuzes gesehen. Er giebt einen guten Geruch, und bekommt alle Monath neue Früchte. ---- Die Kalebasse - Bäume bekommen alle Monden neue Blätter und Frucht.

OBSERVATIO LXXI.

DN. JOH. GODOFREDI BÜCHNERI

De

Arbore quadam in Voigtlandia, una nocte
& vidente & florente, simulque fructus
tempore hyemali profe-
rente.

Celebre in Voigtlandia, non procul ab urbe Weida, quondam extitit cœnobium, ab adjacenti pago Cronschwitz nomine suum habens, ac per nobilem & illustrem Dominam Julianam, Henrici, Advocati & Domini in Gera Conjugem, jamjam A. 1239. fundatum multisque deinde atque eximiis successu temporis donationibus dictatum (**). Hæc vero bona, cum tempore Reformationis quæ A. 1526 ibidem insecura est ad seculares converterentur usus, (***) plurima quidem ædificia relicta sunt

(*) *Exotic. Curios. p. 70. 71.*

(**) *Vid. Erläut. Voigt. p. III. p. 232.*

(***) *Vid. Monach. Pirnens. ap. Mencken. scriptor. rer. German.*

funt vacua, muri que collapsis tectis diu steterunt nudi, nisi, quod in uno eorum arbor quadam excreverit, mihi utique qualitatis, ceu mihi a testibus sape relatum est oocularibus.

Non enim fide *Chronici* cuiusdam *Schleizensis*, nec etiam auctoritate BERCKENMEYERI (*) solum eram contentus, sed monasterium istud, vel potius ruinas ejus, ipse adii, remque ita utique olim fese habuisse, certo competi. Scilicet, præmemoratam istam arborem paucis abhinc annis ibidem adhuc visam fuisse, singulisque annis circa festum nativitatis Christi nocte una & viruisse & floruisse, fructusque etiam tulisse.

Ne vero credas, Lector benevole, fabulam me narrare, resque proferre, omnem superantes fidem, perpendere mecum velis, rogo, dati, omnino certum genus ejusmodi arborum, alisque in locis id non plane esse incognitum. Tradit enim ZEILERUS in Itinerario, in Comitatu Catzenelbogen malum reperiri, nocte Christi natali juxta stylum veterem sponte florentem ac simul etiam mala proferentem, magnitudine fabam æquantia, eaque propter curiositatis gratia isto tempore permulcos ibi convenire homines, quo nimirum miraculum istud naturæ suis intueantur oculis, hacque in re ad testes provocat coæuos, Baronem nimirum quendam, ut & Consiliarios nonnullos Moguntinos & Darmstadtinos aliosque Nobiles, idem quoque affirmantes (**).

M in 3

Non

(*) Hic sequentia hac de re annotavit: Eine Meile von der Stadt Gera im Voigtlande ist ein Dorf, welches wegen eines Baums, so in der Christ-Nachr Apfelf träget, wohl bekannt ist. Vid. *Curieuser Antiquarius* p. 306.

(**) Conf. etiam *Saur.* in *parvo theatro urbium*, & *Freherus P. II, Orig. cap. 1.*

Non procul ab oppidulo *Grafenberg* quæ Jurisdictionis est Norimbergensis, ut & in suburbio, ejusmodi quoque inveniri arbores, eodem floentes tempore, simulque pomata producentes minora, cerasorum instar, testatur **CAMERARIUS** in *horis subcisiu*.

Nec minus idem pariter accedit in pago *Altenstadt* prope *Byruthum*, ut & in vico *Anspacensi Schrenberg*, 2. milliaribus à Norimberga distante (*); Ast referunt non nulli, arborem istam, quod nostræ etiam fuit factum, fratris nimirum tot ab ea ramis, alibique, licet frustra, transplantatis, tandem exsiccatam fuisse, quamvis id nostrates paulo obscurius hisce enuncient verbis: Sie hätten den Baum immer geschahernadet.

Sed quid multis hac in re mihi opus est verbis, siquidem citatus modo **SEYFRIEDUS** testis adhuc mihi restat pariter non fallax ac credulus, qui de Ducatu *Sulzbacensi* idem quoque testatur, (**) simulque affirmsat, *J. S. Rudolph* de hisce pomis peculiare evulgasse scriptum, quod autem videre mihi nondum contigit (***)

Tandem coronidis loco hic quoque addere libert, quæ in Baronis **VALVASOR** Ehre des Herzogthums Crayn lib. I. c. 26, p. 579. de ejusdem indolis quadam refertur arbo-re, his verbis: Eine teutsche Meile von Triest trifft man einen sehr wunderlich gearteten Nuss-Baum an, denn derselbe wird bis Johannis Abend gleichsam ganz dürre, indem

(*) Vid. **SEYFRIED**. *Medulla Mirabil. Natur.* p. 66.

(**) I. e. in præfat. ubi hæcce leguntur verba: Also auch sind wenig Meilen von hier einige wilde Aepfle-Bäume, die zwar wie andere umherstehende jährlich ihre Früchte bringen, in der Christ-Nacht aber blühren, und kleine, doch aber vollkommene Aepflein tragen.

(***) Conf. **Carlovitz**. *Sylvic. oecon.* P. II. C. 11.

ündem seine bezweigte Collegen und Assistenten, die andern Muß-Bäume nemlich, so mit ihm auf einen Boden und an einem Orte um und um, nur etliche Schritte von einander stehen, nicht allein längst allbereit ihr Laub, sondern auch schon Frucht tragen, aber gleich in dieser einigen Nacht begrünet sich dieser bishero fahle Baum und gewinnet zugleich Frucht in gleicher Grösse, als wie die andern Bäume zuvor auch gehabt. Ubi & hæc omnia non tantum ex relatione Domini Johann. Hervvati, Comitis de Latzenstein, sed & sui ipsius inspectione confirmantur occurari, ac simul alia ejusmodi exempla in Anglia & alibi locorum obvia, in medium proferuntur, ut ita de hujus certitudine dubitari nullo modo queat. Quis vero hæcce ritè perpendens animo secum non cogitaverit: Heu! quantum est quod nescimus!

(*Erfurto Altiorium transmissæ
d. 20. April. 1734.*)

OBSERVATIO LXXII.

DN. D. JOH. HARTMANNI DEGNERI.

De

Febre quartana anomala, vel si placet, duo decuplici, anticipante, ac tandem quater intra nycthemerum recurrente.

Febres juxta SENECAE Epist. 95. innumeras aut potius nondum enumeratas, si statuas, non est quod objic-

objici posse nobis videtur. Silentio enim missis febribus, quæ atypicas & corruptas nominamus, ut & iis, quæ sub genio suo Proteiformi varios interdum affectus, e. gr. spasmos universales, colicas & diarrhoeas, &c. simulare consueverunt, aut quæ secundum potiora, seu potius specilia sua symptomata modo singultuosæ, asthmaticæ, modo oscitantes, syncopticæ appellatae sunt; nunc eas tantum considerabimus, quæ secundum varias suas species earumque subdivisiones diversas, per diversa tempora, typos ac periodos paroxyzantes, varios sane, raros & admirandos, imo innumeros excitant morbos. Causam hujus rei primariam prisci æque ac moderni Medici uno ore nobis inculcarunt Metaschematismos illos morborum in praxi medica adeo frequentes, ubi acuti modo in chronicos, modo hi in illos iterum conversi annorantur. Nec sane haec est cautela levioris momenti, sed eo attenuiori potius studio perpendenda, quo magis ex provida aut inconsiderata affectuum horum intricatorum curatione tota utique ægrorum pendet salus. Non placet hic omnes febrium transformationes enumerare, hoc observationis limites excederet. Adducam tantummodo exempla duo, quæ ad scopum nostrum aliquantum facere possunt. Rarus est affectus, quem recenset TULPIUS Lib. IV. c. 45. febris tertianæ quadruplicis, ubi intra bidui curriculum, quatuor circuitibus, bis nimirum in die incipiendo, & bis in die definendo, febris recurrit, durante quolibet paroxysmo horas circiter sex. Rarum æque in Actis nostris Naturæ Curiosorum Vol. III. obs. 46. recensetur exemplum febris quotidianaæ quadruplicis, quæ quater redibat per diem, singularis paroxysmis sex circiter horas durantibus. Dolendum est, æquo breviores quoad totam historiam esse has narrationes. His vero addam aliam historiam febris quartanæ anomalaæ, quæ duodecuplex nominari potest & spontanea sus

sua palindrome una quasi serie in varios febrium typos & periodos circumacta, quater tandem per diem redibat. Matrona nobilissima, Domini F. R. van Lothum, qui Zutphanensis civitatis Magistratui ab actis est, uxor dilectissima annos jamjam 42. nata, temperamenti sanguineo-melancholici & habitus spongiosi, succulentii, trium libero-rum mater, & quidem 29. Aprilis anno 1726. ultima vice puerpera facta, a juventute rite & largiter semper menstruata, diaetæ lautæ & vitæ magis sedentariæ quam mobilis dedita, neque diaetæ, neque animi erroribus crassis mulcum indulgens, & quoad formam externam optime sana & vegeta apprens nulli graviori morbo obnoxia fuit, (nisi quod febre intermitte leviori, verno in primis tempore recurrente, nonnunquam laboraverit) aliquot abhinc annis de diffcili admodum respiratione pedumque tumore vago, conquerebatur, sub exitum anni 1729. subito corripitur summa lassitudine per universum corpus. Accessit lumborum dolor à pedibus assurgens, praecordiorum anxietas, & tandem pectoris angustia seu compressio adeo violenta, ut spiritus fere omnis includi, ægraque in momento suffocari videretur. Extrema frigebant, pulsus erat intermittens, aderant cardialgia & singultus frequentes, durabatque hic paroxysmus per aliquot horarum spatiū. A Medico ordinario, D. D. Weultjes, Zutphaniæ Practico clarissimo, nil omissum fuit, quo ægra statu hoc periculosisimo levaretur, variaque pro varietate symptomatum, ut ipsi visum fuit, adhibita fuere medicamenta, in primis venæctiones largæ ipso paroxysmo saepius repetitæ, antispasmodica, aperientia, pectoralia, saponacea, succinata, castorina, tandemque acida, præsertim citri, ut & acetum vini ipsum. Superato itaque hoc insultu frequentioribus tamen subinde capitis, dorsi atque lumborum doloribus; pectoris angustiis & oppressionibus, levioribus vexabatur

ægra, donec mense Octobri & Novembri anni 1730. idem asthma spasmatico - convulsivum cum omnibus suis symptomatibus maxima cum vehementia recurreret, supra dicta methodo & remedii profligandum. Observatum autem hic fuit, paroxysmos præcessisse somnolentiam, oscitationes frequentes, mammarum totiusque thoracis compressionem externam, & dolores admodum molestos. Quandoque etiam sentiebantur motus intestinorum convulsi, singultus, nausea, imo actuales vomitus, qui modo præcedebant, modo sequebantur paroxysmum. Fixam asthma non servabat periodum, sed à minimo frigore externo, tempestate humida, animi turbis excitari & augeri videbatur. Mensium vero nullæ tunc observabantur turbæ, ipsoque etiam paroxysmo large fluebant, alvus vero tunc magis adstricta erat. Hoc in statu cum ægra in summo mortis periculo non semel versaretur, circa initium anni 1731. super hoc morbo consultus, non neglectis consiliis universalioribus, præservandi æque ac curandi scopo in primis præscripsi pilulas ex extractis amaris, gummatosis, pulveres nitroso - cinnabarinos, sulphur antimonii anodynum, mixturam ex tinctura antimonii acri, essent. succini & spiritu cornu cervi, pro ratione temporis & circumstantiarum ad ductum naturæ & artis legitime adhibendos; ex quibus optime se habuit ægrota, simulque effectum est, ut status ille violentus ejusque frequentior recursus non solum sufflaminatus fuerit, sed & congestio hæc asthmatica levissime tantum recurreret, brevique transiret, atque ægra medicamenta modo dicta pro circumstantiarum ratione assumens, sui ipsius quasi ministra fieret, perque annos 1731. & 1732. satis tolerabiliter valeret, donec die 21. mensis Novembri anni 1732. sub vesperam male se habere inciperet, nihil tamen sinistri inde suspicata, die 24. post meridiem prima vice verum experieretur paroxysmum febrilem

brilem. Die 27. statim à meridie revertebatur febris, sed vehementior priori, vomitibusque mucosis tantum non biliosis accendentibus. Die 28. & 29. æstu febrili in lecto detinebatur. Die 30. hora nona matutina paroxysmus redibat majori cum vehementia, quam antea. Conquerebatur jam paciens de aurium tinnitus & susurru molesto, cum capitis, thoracis pedu[n]que doloribus magnis, & quod maxime molestum fuit, accedebat nunc cardialgia & singultus perquam frequens, præsertim ex minimo motu, qui recruduit, quotiescumque vel corpus erigere, vel s[ecundu]m in lecto mutare aliumque levissimum motum instituire volebat, maximumque hoc symptoma, quod asthma forsan subsecuturum esset, metum inferebat ægræ. Die 1. & 2. Decembris ex continuo quasi ardore febrili debilitata graviter decumbebat, cardialgia & vomitus s[ecundu]m interveniebant, dolores dorsi, lumborum, singultus frequens valdeque molestus metum asthmatis forsan succendentis adhuc augebant. Die 3. Decemb. mane hora tertia recurrebat febris, quæ per totum diem affligebat ægram. Die 4. & 5. lenta, sed continua fere febris aderat, cum doloribus dorsi. Hoc die 5. hora ultima, seu duodecima nocturna febris redibat; ex quo satis superque jam constabat indoles febris quartanæ anomalæ, utpote quæ quovis paroxysmo vehementia majore, tres quatuor vel sex horas citius ingruebat, non vero plane deserebat ægram, quæque ad continuam seu potius compositam in- & declinabat. Talis erat scena usque ad diem 19. Decemb. quo typum suum jam adeo immutaverat, ut tertianam simularer. Hoc itaque modo cum febris semper quatuor plerumque horis statim tempus anticiparet, tandem à primo die Januarii 1733. quotidiam mentiebatur, porroque adhuc anticipans tandem post 20. dein post 16. exinde post 12. & postremo post 6. horas redibat, & sic die 5. Januarii

quater intra 24. horas revertebatur, ut ne quidem per momenti spatium à febre libera esset ægra. Quamvis autem hic status esset admodum molestus & periculosus, tamen hic recursus febrilis post sex horas rediens, nondum erat supremum malum, dum superabilis adhuc videbatur febrilis ardor. Maxime autem sōnticum & stupendum erat symptoma illud, quod quando citius recurrebat febris, tanto crebriores et molestiores instabant vomitus, cardialgia, singultus, anxietas præcordiorum & dolores dorsi, adeo, ut cum initio sexies vel decies in paroxysmo vomeret, nunc decies septies, vel decies novies in eodem sustinere deberet vomitus. Præterea & hoc notabile exticit, quod vomitus fere per totum decursum indicium invasuræ febris essent, quibus dein succedebat frigus & æstus. Urina per totum morbi decursum parum deponebat sedimenti ex albo rubri, nec sudores fuerunt copiosi, alvus vero post usum pilularum balsamicarum rite semper solvebatur. Per totum morbum servavimus methodum naturæ familiarem, nempe ante paroxysmum adhibita sunt digestiva, absorbentia & incidentia; in ipso statu diluentia; senescente impetu lenia diaphoretica, tempore vero intercalari data sunt lenia laxantia, stomachica, amara, gummatosa. Non tamen his multum profecimus, rebusque ita semper in pejus degenerantibus, cum intervallum paroxysmorum brevius esset, quam ut ægra vel noctu dormire, vel interdiu cibum aut medicamenta convenienter capere posset, ipsaque in extremo vitæ discrimine versaretur, ut vix per biduum vel triduum morbi vehementiam, si semper eadem maneret, tolerare posse videretur, propositum fuit ad ultimum descendere remedium, nempe Chinam Chinæ, quæ jam in forma infusi ad manus & usum aderat. At cum diligentius attendissemus ad asthmaticam ægræ dispositionem,

ac conspirationem variorum hujus febris symptomatum cum
præcedenti asthmate, graviter timebam, ne si febri huic
peracute occurreremus, infido tali remedio adstringente,
idem asthma non solum de novo invitaretur, sed & exin-
de incurabile redderetur, & sic posterius malum priore
majus & periculosius evaderet. Cumque præterea remo-
tus sim ab ea sententia, quasi vita hominis nulla alia via,
quam inevitabili usu hujus corticis salvari ac retineri possit,
merito id consilium respuendum esse existimabam, ejusque
loco sequens infusum propinandum præscripsi: Rec. cort.
cascarillæ pulveris. unc. duas, rhabarb. optimi pulveris.
unc. sem. sal. tart. drachm. ij. Infundantur in vini albi gal-
lici libra j. cum semisse, stent in digestione per noctem,
mane colentur cum forti expressione. Hoc infusum qua-
ter, sexies, octies per diem, vel quoties febris paululum
remittere videretur, cochleatim hauriendum suasi. Nun-
quam cortex Chinæ promptiorem, nec dicam certiorem &
securiorem edidit effectum, quam nostra cascarilla cum
rhabarbaro mixta. Ex horum cæim usu symptomata vehe-
mentiora cum febre extemplo & modo prorsus admiran-
do mitigata sunt, vomitusque plane cessarunt, in eorum
vero locum lenis sudor successit alvusque soluta est, & æ-
gra, licet vires plane prostratæ membraque ceu contusa
viderentur, paulatim ex continuato hujus infusi usu per
Dei gratiam convaluit, & jam satis belle se habebat, cum
die decimo Januarii nova nunc & plane inopinata accede-
ret calamitas. Invasit enim eam, licet per sex septimanas
lecto affixa libero aëri minime exposita fuerit, febris illa
catarrhalis epidemica per totam fere Europam tunc tempo-
ris grassans, cum tussi & coryza valde molesta, ex quo
novos cruciatus patiebatur; sed & hac profligata cum sa-

nitate dein vires pristinæ redierunt. Primo postea Maji, septima vespertina denuo febre corripiebatur quotidiana, quæ circa vesperam quotidie recurrens illam vexabat, ad nonum usque ejusdem mensis diem, ex quo cessabat, nec usque adhuc rediit. Ipsa illa matrona vero exinde optima, imo meliore, quam antea, valecudine ad hunc usque diem usa est, & quod observatu haud indignum reproto, vix ultra hyeme, quam ipsa illa novissima, melius vitam egit, siquidem ne levissima quidem asthmatis hyemali tempore alias ipsi semper adeo fatalis, sensit incommoda. De reliquo monendum utique adhuc est, quanta circumspectio-
ne & quam provido moderamine intricati, confusi & complicati tales affectus debeat tractari, & pro singulari sensibilitate, debilitate & conditione ægrorum nonnisi lenissima medicamenta adhiberi; præsertim in casu nostro, ubi dispositio asthmatica non solum cognita, sed & analogia symptomatum febrilium cum asthmate perpresso conspicua erant, sicut & id eventus luculenter probavit, dum hoc modo bini hi affectus sunt profligati. Crepant Medi-
ci nil nisi materias morbificas plus minus crassas & acidas, particulas vero salinas plus minus exaltatas vel depressas, quæ vel breviori, vel longiori tempore subigantur, corrigan-
tur & exterminentur, diversasque hoc modo febrium, cujuscunque fuerint indolis, producant species. Explicant Mechanici leges pneumatico - hydraulicas, quibus necessitate mechanica affectus talis excitetur & formetur: Suppedient nobis formulas mathematica norma & ordine conscriptas & operantes. Credo parum ægris nostris salutis, minusque lucis arti nostræ salutari inde accessurum esse. Cum potius indoles & destinatio motuum naturæ se- & excretiorum eorumque variæ metamorphoses rite per-
spectæ

specie & tractatæ securam & rationalem Medicis & ægris monstrant viam.

(Noviomago Altiorium missa
d. 30. April. 1734.

OBSERVATIO LXXIII.

DN. D. CASP. THEOPHILI LINDNERI.

Abscessus mensenterii post assumentas 8. pilulas Stahlianæ ruptus & profluvio ventris solutus.

Vix 63. annorum plethoricus, animi sensibilioris, temperamenti sic dicti cholericò-sanguinei; pronus immo præceps in iram; ut plurimum ad excandescen-tiam usque, a juventute durius quidem, sed & incurius, libere & sui juris consuetus vivere, Natura in corpore vegeto vegete famulante, leges & regulas diætæ legitimæ ac sobriæ qualescumque deridebat, morborum nescius, excipias saltim ætatis inevitabiles & tempestatum universales, quorum tamen paucissimorum recordatur. Gens enim hæc morbo se teneri vix unquam sibi persuadet, nisi periculose decumbat, partem plurimam ætatis juvenilis & virilis dicavit Marti, servitiisque transegit equestribus, & hic heroem fortem & strenuum se gessit in debellandis naturæ præceptis, nesciens sobrie, nesciens temperanter, nesciens caute vivere; immo nolens. Exutus castris, domi quidem quietior degit, gulæ tamen admodum indulgens; cumpri-mis nectar illud mortis, quod pessime aquam nuncupant vita,

vite, habebat in deliciis. Genuit inde dignam tanto patre sobolem, communissimum talismodi juvenilis incurie hæredem: Pathemata scilicet hypochondriaco - spasmodico - flatulenta, multivariarum æruminarum autores. Prodibant inde hæmorrhoides & certe non sine levamine plo- rassent sanguinem, nisi de novo earum fluxui incurio & incongruo vitæ genere obicem posuisset. Ante octo, & quod excurrit annos super præcordia ejus quadriga leviter onerata cansibat, sine tamen notabili & evidente sanitatis dispendio. Fiebat enim hoc in via maxime sabulosa, cuius mollior & laxior compages magis imprimi, quam sub- & comprimi patiebatur peccus. Remansit tamen abhinc, quoties ira aut poculis humores inflammaret, horumque incitaret motum, angustans, cum tussi sicca, pectoris molestia. Ad avertenda hæc incommoda venæsectiones in brachiis ipsi commendatae sunt, quas etiam ternis, imo quaternis vicibus quotannis celebravit; magis vero ceu tumultuarias, quam urgentes & effectivas. Novum efflagitans consilium, mense Martio anni 1733. meum exoravit aditum, inveni orthostadium quidem & animo alacrem sa- tis, admodum vero emaciatum, viribusque corporis lan- guidum. Per vices vehementer tussiebat, & magna mu- coso - putrilaginosum excernebat, gliscens aut jam radica- tæ phthiseos indicio, quam tamen ambo hac vice falso & perperam timebamus. Ante sex dies secta fuerat mediana. Pulsus erat celer & debilis, alvus pertinaciter obstruēta, ap- petitus prostratus & stomachus ad juscula tenuia quoque sensibilis, imo dolens. Inprimis notabat æger supra pubis regionem obscurum & per intervalla invadenter dolorem gravativum atque molem quandam, instar farciminis tur- gidi, in cavitate abdominis jacentem. Præcipiebam, ut pleno & aperto inspiraret gutture; verum inde nec dolo- rem,

rem, nec resistentiam in pectoris antro se sentire affirmabat, acutus magis indicans circa partem abdominis allegatae puncturas. Suasi domesticum ad emolliendam alvum clysterem; sed extreme abhorrebat hoc remediorum genus. Autor ergo fui, ut vesperascente die octo ingereret pilulas Stahlianæ & sequente diluculo totidem cum additis sex laxantibus, superbibendo singulis vicibus, ad deliquandas eo facilius obstructiones, sufficientem potum infusi tepidi herbae Thœz. Ast quis inopinatus effectus? Nunciabant sequente meridie agnati, jam pilulas præterita vespera de-glutitas ultra septem copiosas protrusisse sedes & mane assumtas continuum fere alvi excitasse profluvium. Eventum hunc, adhibitum innoxium & plane mitissimum insecum remedium, magis ego mirans, quam formidans, solcite quiritantium animos erexit & spe sola fretos absque medicamine remisi, dejectiones has aut adstringentibus, aut so-pientibus præmature cohibere non consultum dicens. Visi-tanti ægrum, ipse mihi narrabat plane eadem, insuperque addebat: sub prima vespertina alvi solutione cum nisu & conatu maximo duriora aliquot ipsum dejecisse scybala, quibus mox liquidiores successere dejectiones, quibus ma-teria prius albuminis ovorum inconcti & minutim concisi æ-mula, nunc vero purulenta, sanguineis intermixta striis, excrenebatur. Judicabam abscessum interius absconditum disruptum, cuius genesin & causam occasionalem ipse pa-tiens lapsui supra baculum obtuse acuminatum non incon-grue tribuebat. Admonui de novo illum, ne suppressio-nem harum insolitarum excretionum alvinarum anhelaret repentinam & præcipitem, cum per has natura ab interitu latente maxime & efficaciter liberaret corpus. Monitis pa-rens, & perpendens, quid sibi veller tam inimica, tam tetra, tam abdominalis quæ in abdominis penetralibus huic usque latitabat materia, admodum patienter, dia-rhoeam hunc sustinebat, eoque constantius, cum inde

infarctum illum abdominis sensim mollescere, rarescere & imminui persentiseret. Conquerenti tamen, senescente hac vespera secunda, de ardoribus abdominis, intercurrente æstu & superveniente hæmorrhagia largiore narum, propinati sunt duo pulveres nitroso - absorbentes citrati, cum levamine, quos hac eadem de causa sequente die reiterandos necesse habui. Reliquum apparatus pharmaceuticum subimplevit mixtura ex essentia alexipharm. Stablii & succini & in primis decoctum Paracelsi ad mentem Stablii correctum. Durarunt fecessus alvini per integrum septimanam & ultra, indies, modo post tertium rariores, dilutiones, magis naturales & tandem ordinariis evadentes. Et licet tam efficaciter repurgatum corpus ferme elumbe relinquerent; valuit tamen revertens cum viribus appetitus, ut æger specie restitutus, negotiis suis rursus præesse posset, nec tam vehementer amplius tussiens, nec pus aut pulposum, ut antea secreans mucum Huc usque bene! cum vero elapsio trimestri spatio, nescio an incuria diæta, an injuria tempestatum? in febrem incideret sub-acutam pneumoniam, sub alienis auxiliis & impatiens regimine semper in deterius ruentem, inveni tandem ego accersitus ægrum morti propinquum, plane anxie & non nisi erecta cervice sicutque prono respirantem, atque extremum fere vita halitum ducentem. Quadrabat hoc mihi Medicorum tritum illud: Manum de tabula.

SCHOLION.

Abscessum hic cavitatis abdominis subfuisse, materiae in primis sanguineo-purulentæ uberior confirmat proventus, quam alvus diarrhodes adeo copiose depositus. Num ille vero sedem fixerit in mensenterio? num in canalis intestinorum, num in tractu vasorum hæmorrhoidalium, num in alio visceri, non tam evidenter & aperte conjectare licet. Mallem prius; cum ratione fluxus copiosioris pro-

prodeuntis, tum ratione clandestinae & fere indolentis facta congestionis & maturationis, tum ratione texturæ & fabricæ ipsius mesenterii, quod uti aliis mineris morbo- sis, ita & talismodi tumoribus suppurascientibus gignendis, sevendis & atendis, data levi occasione, aptissimum, ceu inter perplutima testimonia literis divulgata moastrati pererudita disputatio Illustr. Friderici HOFFMANNI de febri- bus mesentericis Hale 1728. 8vo. Nec desunt specialiora clari- rissimorum Medicorum exempla. Agmen ducat ex veter- anis Benedictus SYLVATICUS Consil. & Respons. medicina- lium Cent. II. Conf. 87. Geneve 1662. maximam partem qui- dem haemorrhoidum statum indigitans, apprime tamen scribens: *Mesenterium sape fit sentina multorum excremento- rum, ac obtusi sensus cum sit, diurnas tolerat affectiones, & in quo non raro suboriundur apostemata suppurantia, qualia fre- quentissime a me fuerunt observata, quo tandem subsidebant per dejectiones putrefactas, iterumque statutis temporibus recurre- bant & oblitescabant denue per similes dejectiones, non raro cruentas, ita ut imposuerint quibusdam, illas pro dysentericis habentibus.* Vadum premit Jodocus LOMMIUS Observat. medic. p. 160. Jena 1719. *Inflammatione, inquiens, etiam mesenterium rapi solet.* --- Orto abscessu pus album defluit, se- piissime alvi permixtum excrementis, interdum etiam sincerum magna copia dejicitur, utique si morbus versus novissima vergit intestina. Certissimum est, id genus puris a solo ferri oportere mesenterio, quoniam ab aliis locis descendere sine dolore, vel si- ne mixtione, vel sine febre vehementiore non potest. Comitem addat Matthaeus MARTINI in Tr. de morbis mesentericis ab- strusoribus, Hale 1525. variarum quoque passim abscel- suum insidiens mentionem, quem adeat, cui volupe est. Ex recentioribus hæ ipsæ Natura Curiosorum Ephemerides sparta præbent testimonia, quoruin saltem aliquot indi- cabo. Sic fidem faciunt D. BECKER Dec. I. ann. II. p. 55. abscessus mesenterii per uterum pendulum enormem quan-

titatem purulentorum fundentis; (nisi hic uteri compages sola suppurata in culpa fuerit,) *D. DOLÆUS Dec. II. ann. X. p. 128.* Abscessus interni abdominis à purgante disrupti. *D. HARTMANN Dec. III. ann. IX. & X. p. 194.* Mesenterii in tumorem sanguinolento - suppuratum conglobatis; *D. VERDRIES Vol. I. p. 242.* Lienteria ex abscessu mesenterii magno. Quid? quod huc spectat, licet indirekte, ad minimum historiae conformitatis & dubium aetiologicalum movendi ergo, curiosa observatio *D. APINI Dec. III. ann. LX. & X. p. 315.* de abscessibus tunicae intestinalis glandulosæ & restagnante sanguine haemorrhoidal diatrœcam purulentam largiorem carentibus. Imprimis biga observationum hujus argumenti legi meretur, quam citatus *HOFFMANNUS* in allegata disp. 26. seqq. habet, cui certiam addit *Tom. IV. Part. I. Medicina ration. system. p. 583. seqq.* sub juncta epicrisi, qua mihi, pace hujus magni Viri, ad superius data magis stabienda, sequentia mutua dabit verba: *Hypochondriaci & haemorrhoidarum in mesenteriis morbos, inflammaciones & abscessus delabuntur facile. In his enim jam tum mesenterica vasa sanguine farcta & humoribus sunt distenta, tardissimumque per eadem commeatus. Parva autem suppuratio brevi potest ampliari & latius progreedi in mesenteriis compage, largiter obessa pinguedine, qua in liquamen fariosum facile liquefit.*

Genesin primordialem hujus nostri abscessus in indicatum lapsum illum supra baculum acuminatum cadere, mihi admodum videtur verosimile. Inde enim ex contumione orta est prius levior stasis & congestio quam dictis ex causis facilis sequi potuit suppuratio. Aperturam, aut si mavis, rupturam ejus, unice fere datis debeti pilulis Scolianis totus persuasus sum, sive enim stimulando naturam sive incidendo & cum potu emolliendo fæces, sive ex solo ideali præconceptu purgatorio exturbationem alvi efficerint, pansus tamen hac occasione post priorem con-

sum & proressionem scybalorum duriorum & compactorum, vel sub hac, materiæ in abscessu nunc maturissimo purulentæ exitus. Sed cur, ac proprie in antra tractus intestinalis eadem delata fuit? quare non in cavitatem abdominis? Hoc non determinando, nemini bilem, nemini salivam movebo. Arridet tamen cit. HOFFMANNI l.c. Tom. IV. p. 584. Sententia: *Quod purulenta materia alvo expurgetur, tribuendum naturæ beneficio.*

(Hirschbergæ Altorium missa

d. 12. Maii 1734.)

OBSERVATIO LXXIX.

DN. D. JOH. ADAMI LIMPRECHTI.

Verbis, non herbis, domatur atrocitas
vermis.

Vir quidam ordinis equestris in Silesia, temperamento sanguineo-melancholici, quinquaginta & quod excurrit annorum, militia nunquam deditus, cuius intestina undique vermis tenuibus obsessa videbantur. (Siquidem saepius in globulos implicati, instar parvarum pilorum, cum quibus verno tempore pueri ludere solent, excrementis etiam non commixti per anum exitum sibi quaerabant,) falsa ex delirio melancholico laborabar imaginacione, Heidelbergæ se degere, cinctamque osidione esse hanc urbem à Gallis, ita ut ex eadem nullus in patriam ipsi patret regressus. Omnem equidem movi lapidem, ut hunc ægrum sanitati pristinæ restituerem & varia methodo varia medicamina propinavi & applicavi ex herbis & lapidibus, in quibus magna & dicitur & reperitur inesse virtus, regno animali non neglecto, oleum autem & operam perdidii, usque dum in verbis forsitan aliquid virtutis adhuc latere suspicarer, cui ex alto forsitan benedictionem suam

largitum sit summum numen. Curam ergo, eamque
in exitu satis felicem, sequenti modo aggressus sum;
Inter familiares ægroti centurio quidam erat, eques Si-
lesius, ex Hungaria redux, ubi inter copias Romani Im-
peratoris LEOPOLDI summa cum laude stipendia diu me-
ritus erat, homo judicii acuti, cum quo propterea consi-
lium inibam, ut in suscipiendo opere fideliter mihi adsi-
steret, idquod etiam optime præstítit. Notum enim mi-
hi erat, ægrotum viri hujus experientiam militarem adeo
magni facere, ut persuasissimus esset, vix ac ne vix quidem
parem in patria inveniri, unde occasionem arripui, men-
tem meam ægroti aperiendi, de felici ex urbe Heidelber-
ga in patriam transitu, ad quem obtinendum & promo-
vendum mihi quidem nemo hoc centurione aptior videre-
tur. Perplacuit ipsi hæc mea propositio, statimque à me
desideravit, ut data occasione illius mentem hac de re ex-
plorarem. Accepta hinc centurionis responsione, hoc
negotium admodum quidem difficile sibi videri, non ta-
men prorsus impossibile, maxima æger perfundebatur læ-
titia, promissaque exactissima obedientia, quod ne latum
quidem unguem à consiliis centurionis recedere vellet, me-
dia æstate cum hoc comite carpentum ascendit cireum cir-
ca tectum, tempore, quo alioquin somno meridiano in-
dulgere solitus erat, & ita uterque per portam prædii po-
sticam vehitur in sylvulam vicinam.

In hoc itinere plurimum temporis spatiū dormien-
do consumpsit æger, reliquum ad solis usque occasum fer-
monibus & confabulationibus cum supra nominato cen-
turione. Declinante tandem in vesperam die, peregrinan-
tes nostri in idem prædium, ex quo egressi erant, reverte-
bantur, sed per aliam ejus portam, anticam scilicet, ibi-
que jussoram, ut subditorum plurimi, unacum ordinario
Judice, assessoribus suis stipato, primum revertenti suo
Domino hæreditario obvenirent, eumque ex tam longin-
quo

quo itinere feliciter adventantem pro more suo plaudentes & congratulantes exciperent; ad interiora vero pergenti domestici occurserent, omniq[ue] quo possent, modo & voce & corporis gestu gaudium, de felici Domini sui reditu conceptum, manifestare allaborarent, ac tandem conjux eum filia sua simili lætitiae affectu maritum patremque in domicilium suum introducerent, quod cum iste, gratulationibus fere obrutus, ita intraret, non amplius dubitavit feliciter sic ex obsidione liberatum & in securitatem translatum esse, summasque ideirco Deo T. O. M. pro salvо ac incolumi reditu suo in Silesiam, persolvit gratias. Cum dein de me sollicitus esset, quid agerem, responsi loco accepit, per nuncium jam tum significatum mihi esse ipsius redditum, breve ad futurum me fore. Accedens postmodum ad ipsum, exposita singulari animi mei lætitia de felicissime confecto longinquuo itinere concepta, varia vitra, in quibus portio quædam medicamentorum adhuc restabat, per fenestram contestim projicio, ægro persuadens, durante longiore illo temporis spatio, quo in itinere constitutus fuisset, omnia illa corrupta esse. Et hac ratione, divina adstante gratia, saepе memorati centurionis ope, tandem *verbis* obtinui, ut ægrotus hic, si non sano corpore, mente tamen sana, adhuc per meuses aliquot vitam duxerit. Posse autem à vermibus mentis alienationem produci, præter alios suo jam ævo observarunt & annotarunt splendida illa Medicorum sidera, *Petrus FORESTUS & Jodocus LOMMIUS.*

OBSERVATIO LXXV.

DN. D. JOH. ADAMI LIMPRECHTI.

De

Paroxysmo apoplectico, singulis diebus
Dominicis certo tempore tertium recur-
rente.

VIx sesquiannus elapsus erat post factam sanæ mentis
restitutionem in ægrototo prius descripto, cum ille ip-
se subito ac prorsus inopinato, dum die quadam
Dominica in vicino pago campana primum dabatur signum
ad inchoandum cultum divinum, gravi quodam apople-
ctico tentaretur insultu. Ego, qui ultra dimidium millia-
re tunc temporis ab eo vix aberam, de statu hoc certior
factus, confessim advenio, ipsumque sine sensu ac motu in
lecto jacentem deprehendo, dato autem emetico ex mer-
curio vita & conjunctis simul externis necessariis medica-
mentis, brevi iterum per Dei gratiam ab isto vita
periculo libero, ut circa vesperam mensæ assidere cœnamque
cum familia sua capere potuerit. Proxima die Dominica
ingratus & minime invitatus hic hospes eodem tempore ac
hora redit, ad quem debito modo excipiendum ego quo-
que illico accessitus compareo, summiq[ue] numinis auxi-
lio, juxta modo recensitam methodum, feliciter iterum
nostrum ægrotum abinde libero, ita ut ne quicquam etiam
paralytici remanserit, prognosin tamen hanc simul superad-
do, me similem medicamentorum effectum vix ac ne vix
quidem promittere aut expectare posse, si tercia forsitan
vice idem recurreret malum, quod etiam tristis brevi post
confirmavit eventus: Sequentे enim die Dominica, eadem
fere hora, apoplecticus iste subito irruerat insultus, & qui-
dem tanta cum vehementia, ut nec propinatum quicquam
efficeret emeticum, nec per externa denuo in auxilium
voca-

vocata medicamenta excitatio qualiscunque obtineri potuerit, quin potius, sub stertore singulis momentis ingravescente, brevi post placida subsicuta fuerit analysis.

(*Berolino missæ Altorfum*

d. 20. Maii 1734.)

OBSERVATIO LXXVI.

DN. D. OTTON. PHIL. VIRDUNG ab
HARTUNG.

De

Monstroso Gemello.

A Nno 1734. die 31. Martii rustici cuiusdam cognomine Seehüter, incolæ pagi Unter-Ulrichi dicti, propeque Bambergam siti, uxor, clapo gestationis tempore gemellos in lucem edebat à maxillis inferioribus ad umbilicum usque ita concretos, ut eorum figura amplexum repræsentaret conjugalem. Alter horum major atque maturior sexus erat sequiotis, alterius vero sexus, ob partium genitalium defectum, quarum loco foraminulum parvæ lentis magnitudine, ac impervium. (quo vitio anus etiam labrabat) oculis se offerebat, definiri non poterat. Os, quod hiabat, atque collum, utrique fœtui erant communia, duabus vero prædicti erant linguis, non in medio, prout decer, sed in dextra oris parte in quolibet ipsorum sitis, ita quidem, ut altera alterius ori inserta videretur; non minus & quilibet suum habebat umbilicum. Monstro hoc cultro anatomico subiecto, coalitisque partibus dissectis, in utroque statim fœtu sensibus erat obvium cor, aspera arteria cum dextro pulmonum lobo, deficiente sinistro; œsophagus, ventriculus lympha repletus, quiue in medio coactus videbatur, item pylorus, intestina, utrique fœtui crane communia, quilibet vero eorum proprio gaudebat hepate, in illo sexus sequioris longe majore, vesicula fellea, liene & unico rene, in dextro latere sita. Denique vesica urinaria

naria atque uterus in puella deprehendebantur, quibus vero partibus alter foetuum erat destitutus.

OBSERVATIO LXXVII.

DN. D. OTTON. PHIL. VIRDUNG ab
HARTUNG.

De

Perverfa febris intermittentis curatione, vo-
mitus cruenti, Arthritidisque au-
ctore.

ANNO 1733. civis quidam Bambergensis, comæ subdi-
titiaæ textor, 28. annos natus, temperamenti sanguineo-cholerici, cum tempore vernali suorum negotiorum gratia Heripoli aliquamdiu commoraretur, febri corripiebatur continua, in intermittentem, adhibitis remediis, degenerante, qua detentus, exantlatis aliquot paroxysmis, die quadam apyrexias Bambergam rursus petens ibidem Medici implorabat auxilium, qui alia inter febrifuga electuarium antifebrile, corticem Chinæ largius secipiens, per quindecim septimanas in usum vocabat, citramen qualemque febris mitigationem, nedum plenariam curationem. Æger hinc impatiens, missum faciens Medicum ordinarium, varios in consilium adhibebat empiricos, suique curationem his demandabat, quos inter quidam balneator corticem Chinæ in pulvere devorandum, largius iterum propinabat, tantum vero abest, ut intento potitus esset sine, ut potius malum in pejus rueret. In eunte tandem anno 1734. agro vitæ suæ fere pertæso ru-
dis quidam rusticus nescio quale vomitorium exhibebat, quod præter saburram biliosam, elapsò biduo magnam sanguinis, tum floridi, tum coagulati, copiam exturbabat, & parum absuit, quin cum latice purpureo animam quoque profudisset. Noctu igitur accersitus, patientem

alterum pedem in Charontis cymba habentem, & vomitu
eruerto adhuc graviter laborante deprehendi, quare om-
nes statim intendebam nervos, ut huic appropriatis obviam
irem medicamentis, quæ inter: nitrum, infusum conserv.
flor. balust. ad instar infusi herbae Theæ hauriendum, pul-
veres laxantes rhabarbarini atque clysteres, maximum ægro
adferabant levamen, & 14. dierum spatio memoratum vo-
mitum sistebant. Succedebat autem huic, & vix abinde li-
beratum ægrum infestabat gravis manuum pedumve Ar-
thritis, quæ licet remediorum pharmaceuticorum vim elu-
deret, aquis tamen mineralibus Kitzingensibus, tam instar
balnei in usum tractis, quam potus loco per quatuor septi-
manas haustis, morem gerebat, & hac ratione patiens pri-
stine restituebatur sanitati.

OBSERVATIO LXXVIII.

DN. D. OTTON. PHIL. VIRDUNG ab
HARTUNG.

De

Imprudenti titillatione & vaginæ uteri ex-
tensione, abortus & mortis causa.

Anno 1730, rusticus quidam robustus, statura proce-
rus, pagi Schweisdorff appellati incola, subditusque
Bambergensis, nomine Joh. Schüz, cui res angusta
erat domi, quodam mensis Julii die circa noctem cum uxo-
re sua, tertio mense grida, de penuria quam cum sua fa-
milia ægre ferebat, rixatus, eam verbera metuentem, hinc-
que post fornacem se occultantem, ab illo vero deprehen-
sum, in cubiculum adductam, vestibus exutam, in lectum
conjecit, ejusque genitalia digitis suis moleste titillavit ac
vellicavit, concubitum vero non celebravit. Uxor postquam
altero mane surrexerat, confessis ordinariis negotiis dome-
sticis, suam adibat matrem, & apud hanc de vehementibus

pudendorum doloribus conquesta, domum brevi post revertebatur, nihilquē mali metuens indies vero debilior facta duodecimo a peracta illa violenta titillatione die mane, in agone fere jam constituta, abortum gemellorum est passa, ac circa vesperam obiit. Cum vero, duabus hebdomadibus post ejusdem more christiano factam sepulturam, Satrapa Schesicensis ex rumore intellexisset, demortuam duabus ante obitum diebus quibusdam mulierculis atque matri revelasse, quod maritus, cum ob paupertatem prolium multitudinem alere non potuisset, ad abortum provocandum dextra sua manu utero intrusa funiculum umbilicalem abripiisset, ille, examinatis curatius omnibus circumstantiis, huncce casum cum Bambergensi communicavit regimine, mandatum sibi expetens, qua ratione in re tam intricata sit procedendum. Eo igitur obtento maritum in carcerem includendum, ac sepultam ejus uxorem effodiendam curavit, ut Medicus, Physicus & Chirurgus juratus in mortis causam inquirere possent, qui vero præter tumorem carnosum ex pudendis propendentem, prolapsui uteri non absimilem, nihil, ob putredinem, advertere valuerunt. Maritus a judice interrogatus, an ipsi fuisset animus embryones extrahendi & occidendi, hocque facinus patrasset? negando respondit, quod tantummodo uxorem placandi, appetitumque venereum excitandi causa uteri vaginalis suis titillasset digitis.

Judex igitur in re tam ardua tamque abdita dubius quid faciendum, ex regiminis consilio memorato Physico, Chirurgo atque mihi sequentes proponebat quæstiones decidendas:

Quæst. I. An orificium uteri internum fœminæ tertio mense gravidæ tantam admittat distensionem, ut robustus rusticus sua manu ad carpum usque in ejus cavitatem penetrare, funiculum umbilicale lacerare, & hoc facto, fœmina tamen altero mane domesticos labores, v. gr. hy-

De imprudenti titillatione & vaginæ uteri &c. 301.

pocauustum calefacere, lintea lavare, licet magnis sub doloribus, peragere & obambulare possit?

Quæst. 2. An funiculo umbilicali utriusque embryonis rupto, hi tamen ad duodecim dies absque putredine in matris utero retineri potuerint, vel an potius ipso abortus momento dictorum funiculorum laceratio sit facta?

Quæst. 3. An læsioni, violenta manus in uteri vaginali intrusione inductæ remediis succurri potuisset, vel an illa absolute & simpliciter fuerit lethalis? *Responsiones nostræ sequentis erant tenoris:*

Ad primam: Ex anatomicis constare, uteri figuram extra graviditatis statum esse parvam atque compressam, ejus cavitatem vix amygdalum capere, & internum illius orificium ægre calatum admittere scriptorium, factaque conceptione, hoc sese arctius constringere, teste *Francisco de le Boe SYLVIO*, *de gestatione fœtus lœsa Cap. IV. §. 10. p. m.* 528. his verbis: *Statim à conceptione uterus totus arctius sese corrugat & constringit;* & *Bernhardo VALENTINI Pandect. Medic. Legal. Part. I. §. 7. p. m. 805.* de procurementione abortus putatitia ubi sequentia extant: *De catero ante orificii uteri interni aperturam, & priusquam aqua sponte se trudant,* & ita ante partum instantem obstetrices ad hanc aquarum rupcionem ob uterum ita occlusum devenire non possunt, multo minus possibile est, secundinam cumprimis eo in loco, ubi placenta uteri matrici firmiter adharet, separare. Hinc in propatulo esse, si ante instantem partum in uteri cavum penetrare sic impossibile, id multo minus tertio à conceptione mensa fieri posse, licet maxima adhibetur vis; & si haec tanta supponatur, quæ etiam ossibus pubis diffringendis par extitisset, fœminam utique altero statim mane domesticis suis laboribus jam memoratis præesse haud valuisse.

Ad secundam: Probaçā, in proxime præcedente responſione, manu in uteri cavum penetrandi impossibilitate, spon-

te concidere imputatam funiculorum umbilicalium abruptionem, & hac vel maxime supposita, sed non concessa, non potuisse fieri, quin duodecim dierum spatio putredinem embryones subiissent. *Vid. Paul. AMMANNI Prax. vuln. lethal. p. m. 472. Decad. VI. Hist. 8.* Hat aber die Nabel-Schnur nicht wie sonst so schön und weiß ausgesehen, sondern gelb und lappigt, so ist zu vermuthen, daß das Kind tot von ihr kommen. Abortus vero paucis ante mortis articulum horis facti autores excitisse terrorem, iram, tristitiam, violentam abdominis gravidæ depressionem, imprudentem vaginæ uteri extensionem, & unguibus digitorum vellicationem, harum videlicet nervosarum summeque sensibilium partium inflammationem, gangrænam ac denique mortem post se trahentes.

Ad tertiam: Fœminam & dubio procul etiam embryones servari, abortumque, licet circa finem tertii & initium quarti mensis magis metuendum, præcaveri potuisse, si in tempore appropriata in usum ducta essent remedia. Harum ergo circumstantiarum intuitu maritus, sumtibus solutis, pristinam obtinuit libertatem.

(*Bamberga Altorium missa.*

d. 12. Sept. 1734.

OBSER-

OBSERVATIO LXXIX.

DN. D. JOH. FRIDERICI HENCKELII.

Hæmorrhoides mucosæ albæ enormes, cum exulceratione colli vesicæ complicatae.

Vix 50. annorum, habitus corporis carnosí, non æque succulenti, temperamenti sanguineo-cholerici, gulae & veneri nimium quantum indulgens, vinosus, athletice valens, ante duos annos, ab inebriatione enormi, & hanc postero die infœcta vehementi diarrhoea, infestatur fluxu hæmorrhoidalí largissimo, quem versus vesperam ultro emanentem diarrhoea eadem rursus excepit, atque abhinc duos forte post dies fluxu ventris etiam plane cessante, introitus in tragicam illam, de qua dicam, scenam factus est.

Nimirum venter vix fluere desierat, ex quo spastica in intestino colo & in centro mesenterii, & è regione ejus in dorso istum prehendit tortura; irrepentibus pedetentim in partibus musculosis & articulis, motibus magis magisque dolorosis, molestis, ad anxietates & lipothymias subinde increcentibus. Neque ita multo post, vel si æger rectius meminit, illico invaluerunt, extraordinariæ turbulentæ, jam parciores & segniores, jam copiosiores & celeriores, nullo non die numerosæ tenesmodes alvi dejectiones. Urinæ progressus liber, sufficiens & constanter ordinarius, successive tandem exhibens sedimentum flaviuscum, albicans, subrūs glutinosum, haud vero, quod experimentum per ignem mihi probavit, calcareum, sine ullo hasten-
nus dolore proveniens, neque gonorrhœæ virulentæ luculentum

lentum testimonium exhibens. Ceterum plerumque in orthostadia adhuc constitutus æger atque officii sui & peregrinationum satis molestarum subeundarum subinde capax, hinc admodum securus, atque tum Veneri cum Bacho, eculentis & potulentis exquisitis, generosis, imo, quæ conquirere ullibi potuit, aphrodisiacis strenue indulgere & inhibire perrexit.

Tandem interea, quæ hastenus subinde passus fuerat, elapslo annuo circiter spatio, erupit morbi furiosa facies, nempe spasmus in abdomine dirissimus, alias transitorius, & ut plurimum tolerabilis, nunc adeo rigidus & continuus, ut graviter abinde decumberet. Motus hic non modo interne in jam dictis, quæ primum occupaverat, locis, sed etiam in manibus, pedibus & circa scapulas hic inde ita ipsum vellicabat, & torquebat, ut de doloribus acerbissimis & anxietatibus intolerabilibus per tres fere septimanas conquereretur. Appetitus tunc plane prostratus, & stomachus selectissimis quoque ingestis reluctans apparebat. Ceterum insomnis, emaciatus, debilis erat patiens, ast sine febre. Alvis praedicto modo varians, fæcibus, utut plerumque paucioribus, scybalosis, per intervalla tamen nimium lubricis, oleo quasi inunctis, sedibus plus justo semper numerosioribus. Flatus indomiti, jam incarerati, pressorii & molestiores, jam borborygmodes, ad spasmocum & lipothymiarum causam, non dicam alterum tantum, multum tamen facientes. Denique partim medicina, partim expectatione per hunc atrocem eluctatus de cubitum miser, non vero sanatus, imo ne quidem ad priorem tolerabiorem reductus orthostadiam, nempe & materia malignitate manente & spasmis per intervalla saevientibus, imo ingravescientibus, ita, ut non modo muneri fungendo, sed & suavioribus legendis, vel audiendis impar & morosus redderetur.

Tum

Tum ego in consilium advocatus, offendit utique miserrimum, spasmos inter & anxietates, brevi morbo descripto graviter conflictantem, decubentem. Quod pri-
mum in recensione sua fuit, alterum & ultimum, conque-
ri maxime consuevit, partes sibi aliquas in ventre vellicari,
contrahi, torqueri, glomerari, angustari; versus regio-
nem umbilicalem digito semper monstrans; pariter & ex
hac regione in dorso non aliter sibi esse, quam si valde fri-
cariet, & versus os sacrum quidpiam deraderetur, id
quod & pedetentim de loco ad locum progredi, promo-
veri, & versus os dictum descendere non obscure sentiret;
potro in intestino recto à curvatura colli ad orificium ani
usque, tantummodo, uti æstro primum videbatur, ad fa-
ces proprimendas, sed quod ego ipse animadvertebam,
etiam post alvi plenariam evacuationem, motu quodam te-
nesmode molesto, irritari, urgeri & premi; motus autem
hosce jam in aliquibus locis sedari, jam imminui singulos,
jam plane omnes evanescere. Neque ulli fere parti, exce-
pto capite, pepercit spasmus, jam brachium, in primis dex-
trum, jam manum dextram, ibique præcipue minorem di-
gitum, jam dorsum, scapulas; jam crura & pedes, jam
regionem ischiadicam, modo seorsim, modo simultanee
afficiens. Somnus & appetitus, ubi dolor remittebat,
semper redibant, imo non raro hic insatiabilis. Hæc pro-
be perpendens omnia atque in primis materiam urinæ dupli-
cem considerans, non poteram non agnoscere statum mor-
bi complicatum, & quidem primo apparere fluxum ha-
morrhoidum mucosum album, secundo colli vesica exukeratio-
nen subesse. Quod enim primum spectat, demonstrat il-
lud 1) natura materiæ limpidæ glutinosæ in urina subsiden-
tis, 2) motus spasmodicus ad vasa hæmorrhoidalia maxi-
me tendens, 3) tenesmus, 4) morbi initium, quod pu-
rum hæmorrhoidale fuit, 5) diarrhoea præcedanea, & infe-
quens,

quens, 6) excrementorum oleosa lubricitas, insuper 7) probabile illud reddit diæta lauta, opipara, vinoſa, quam plethora, ſanguinis pinguedo & inflammabilitas ejusdemque per æratem versus inferiora conſueta & stimulata congeſtio non potuit non inſequi.

Quod ad alterum attinet, eluceſcit ex materia, glutini memorato immixta & supernatante, purulenta, albo-flava, quam minime calcaream per ignem deprehendi. Neque iſtam pro tali, qualis in gonorrhœa virulenta prodit, habere potui, quia nimis copioſa erat; quamvis utique illud largiar, quod ſemen benignum confluxerit, quale per contactum puris jam existentis corruptionem facile augere poteſt. Æger pollutiones nocturnas ternis quater-nisque diebus haſtenus & poſtea experiebatur, atque ſe-men etiam interdiu ſibi adeo præſto eſſe ſenſibiliter neque raro animadvertebat, ut quando forte glandem penis manu transitorie ſolum tangebat, titillatio, atque hanc ſeminis emiſſio ſtatim inſequeretur.

Ex hac historia & ſententia quilibet cordatiōrum facile videbit, quid egerim, quid valuerim, quid prædixerim, dummodo mihi confidat, nec me nescire, quid in huma-no corpore, adeo afflito, egregii, de alterando, evacuando, & roborando præſtent tituli. Lapidem movi, non promovi; neque herba neque emplaſtrum avertere potuit, quo minus corpus hoc, non integrum, utut aliquoties tolerabilius ſe habens, relapsu graviore in deterius, idque per varias periodos & nova ſchemata rueret. Nil certe memini, niſi folius betulae fucci ex arbore ſponte exſtillantis, qui ad minimum contra urinæ ardorem, nonnihil levam-nis attulit.

Prima notabilior periodus à vomitus emanatione defini-ni debet, versus finem Auguſti ſubito eveniente, quem contra major in dies alvinarum excretionum numerus, at-

que

que excrementorum sensibilior & oleosa lubricitas, adeo presso pede insequebatur, ut in sententia confirmarer, motus vomitorios, sicuti contractiones reliquas omnes non à proprio stomachi vitio, sed longinquius à systematica aliqua fibrarum stricture profectos esse.

Sub initium Octobris urinæ materia glutinosa, cui hactenus ulcerosa præponderabat, in largiore copia fluere cœpit, à glande penis ad fundum matulæ per cubitos se extendens, & unica mictione 2. 3. unciarum pondus facile æquans incredibili cum difficultate & ardore. Hic fluxus, quod nemo fere crediderit, interdum diem unum, interdum alterum admisit vacuum, plerumque autem statuta sua tempora, & quidem horas meridianas & vespertinas, servavit; atque ubi paululum remittebat, motu quodam in perinæo, ut dicebat, coctorio, vellicante, & irritante continuo fere ægrum molestavit. Contra ab eo tempore spasmus ille in abdomen, qui alias gravissime & perpetuo illum excruciat, imminuebatur. Inde etiam alvi excretionum frequentia ac lubricitas notabiliter simul decrevit, quod satis ostendit, materiam mucosam per urethram emissam non aliam ac hæmorrhoidalem fuisse & via saltem errasse.

Ab initio anni sequentis hæc iterum ad annum devolvebatur, hæcque tertia erat periodus. Abhinc enim urina adeo tenuis, excepta tantum aliqua puris portione, muci expers, imo quandoque plane clara, qualem antea non observavi, prodire incipiebat, diuque ita continuabat, phænomenon sane speciosum lœtumque fere prænuncians exitum, quod materia in tramitem non modo redire, sed etiam in eo permanere velle videbatur. Inopinato autem spes ista nos iterum decipiebat, imo plane decollabat. Tunc enim spasmus in mesenterio tanto magis recrudescebat, & aliquot dies post materia istius hæmorrhoidalis ad

urethram iterum transitus sensimque totalis fiebat revo-
lucio.

Tandem febris acuta ipsaque mors scenam hanc clau-
debat. Quid ergo inde? Practici certe perparum, pru-
dentiæ vero prognosticæ, quæ sola Medicum interdum fa-
cit, non parum: Morbum enim incurabilem fuisse liqui-
do exinde constat. Quatuor alia ejusmodi exempla mihi
non ita multo post occurrentia quamvis mitiora, id ipsum
comprobarunt.

OBSERVATIO LXXX.

DN. D. JOH. FRIDERICI HENCKELII.

De

Zinco.

Zinc minerali propriam & determinatam, sicuti me-
talla suis gaudent singula, non novi, neque Gosla-
ria, unde maximam partem ad nos proficiscitur, at-
que vulgaris de ejusmodi certa minera opinio pervenit, ne-
que Pannonia, Zinci non plane expers, terram aliquam
vel lapidem specificum exhibet, quo illud, prout v. g.
plumbum ex galena, excoquatur, multo minus, quod
natura suum vel purum putum sit, ut de arsenico & ejus-
modi metallis volatilibus constat.

De mineris Indiarum Orientalium, unde non parum
istius ad Britannos & Batavos devehitur parum mihi cogni-
tum atque perspectum est. Solus lapis calaminaris super-
est, qui ejusmodi minera appellari meretur, quod probat
Orichalcum, & tinctura, & ponderis accessione, & me-
tallici characteris permansione, utpote à Cupro per Zin-
cum

cum tincto, essentialiter non differens: Illustrat experimentum illud meum, quod *in Pyritologia* de sistendo Zinco substantiali memini: Insinuat idem spes non inanis, illud ex isto lapide, forte & fine adjumento molybdæna, (quod Anglus quidam, qui nuper Bristolio huc advenit, experientia suorum conterraneorum testatur) debito carbonum flamantium contactu, copiose obtinendi.

Quæ hactenus de peculiaris hujus materiae origine, empirice saltem, habemus, non nisi casu, & aliud agendo ex furnis mineralium fusoriis acquissivimus & cognovimus, à theoria rationali non parum adhuc alieni. Interim certum hucusque est, quod in veris metallorum venis, quales nostræ Misnenses, Rammelsbergenses, Pannonicæ harumque plures sunt, neque lapis calaminaris, neque ejus quipiam analogici neque aliud Zinci determinatum, sub quo-cunque schemate illud concedam, ullibi ostendi possit; ē contraria quod, quantum mihi innotuit, lapis calaminaris terræ corium amer, ibi stratim, vel glebæ & ramenti instar obvius, & sicubi in venari coëat tortam, vel plane descendenter, eam solam sibi viridicet, neque cum aliis metallis communi viaculo contineatur. Plumbi mineraria alicubi comitem habet, quod ipsum pro mea militat opinione, plumbum huc convenire; qui excepérint & Martem, illis mirum istud haud videbitur, si perspectum habent, hunc undique occurrentem hospitem nec hic peregrinum, vel potius totum globum terraqueum ubique ita ferreum esse, quo minus metalla reliqua evitare Martis contactum queant, quin imo, ut plura dēm, etiam in lapi de calaminari quandoque intime mixtum delitescere, quod inter alia Vitriolum Martis, inde resultans satis comprobatur.

Hifec dictis contradicere videtur Zincum, quod ex venis metallicis Goslariae & alibi in furnis fusoriis large pro-

venit. Quodsi autem minerarum, quæ ibi fodiuntur & funduntur, genera considero & examino singula, non nisi nota ordinaria plumbea, ferrea, arsenicalia, argentea & sulphurea sunt, quæ sola & per se nihil Zincæ substantiæ vel efficaciæ produnt, neque in iis minutissimum, quod per se Zincum sapiat, deprehendo. Illud, quod Rammelsbergæ pro minera istius venditur, purus lapis ferri est, quod mihi experto credat lector. Inde sequitur, Zincum dictis in fusionibus emergens, alicujus totius separatam partem haud esse, sed pro prole ex concurso plurimorum corporum producto vel genito haberi debere.

Accedit & hoc, quod nec Schemnizensium fusiones, ubi pariter emergit, aliæ atque familiares plumbi, cupri, argenti, arsenici, ferri, sulphuris mineræ ingrediantur. Ceterum in furnis, in primis plumbariis plurimis metallicis in locis draconis huius combusti cineres vel flores, Cadmia fornacum, germanicè Ofen Bruch, Ofen Galley, appellati, habitu metallico exuti, ob heterogenea sibi implicita difficulter reducibiles, virtute, autem cinctoria sua & cum cupro metallisabili substantia prædicti deprehenduntur. Tandem illud & in nostris aliisque furnis, metallo-fusoriis, ubi Cadmia dicta apparet, procul dubio & jam in metallica optima forma obtineri posset, si in opere fusorio, præcipue plumbari, tum ratione ignis, quod Goslariæ nycthemeron, apud nostros vero quinque dies durat, tum ratione furni structuræ, cui illic à pariete antico peculiare latibulum, contra ignem destructorem munimentum, quod sellam Zinci vocant, aptatum est, adhiberentur aut adhiberi possent.

Definire autem, utrum nominata mineralia omnia aut quo ordine ac modo huc conferant? quis genitor, quæ mater?

mater? quod instrumentum, quæ materia sit? non adeo facile est. Pariter, qua Zincum primo forma in igne appareat, utrum florum sublimatorum instar, qui carbonum contingentium phlogisto & flatu celerrimo reficiantur & metallisentur, an vero in ipsa statim metallica substantia generetur & præsto sit? Illud valde probabile videtur, materiam, si non omnem, plurimam tamen, si non semper plerumque tamen & convenientissima molybdenæ deberi, martem agere instrumentum, forte & aliquatenus immannens, minimum præparans, minimum præparans modificans, expellens.

Nam, 1) lapis calaminaris, qui totus fere intrinsece Zincum est, molybdænam comitem præ aliis metallis suffert 2) Zincum inopere fusorio, præfertim plumbari se exhibet, uti & de illo, quod Troiza Russorum, in Nardzinsky suburbio, Chinæ finitimo, manu fida mihi missum est, simul relatum habeo 3) per se vitrificatur, quod de aliis metallis, excepto plumbō & regulo antimonii, ita non novi; etiamsi eatenus, qua ignem requirit longe fortissimum, majorem cum regulo quam isto analogiam præ se ferat 4) ex lapide calaminari, adjumento molybdæna, vel ex hac ope istius sisticitur, si istius & hujus partes æquales, carbonum parum, in vase figulino denso, igne fortissimo urgentur, &, quod bene notari debet, vas casu fissuram patitur, ut carbones commixti inflammati in magma dicunt debite operari queant.

Zinci substantia metallica est, at quod contra omnem metallorum naturam peculiare animadvertendum, ad instar sulphuris inflammabilis. Utrum ejus phlogiston pars constitutiva, an vero solum modificatio totius sit; porro num hoc à sulphure proficiscatur, aut an hic metallicæ particulæ (prout metallorum v. g. auri, argenti, plumbi,

vola-

volatilisatio certo succedit,) sine sulphure in statum sulphureum convertantur, imo ad Zincum phlogiston concentratum omnium metallorum sit, nondum est, quod enuntiem, aliorum de hisce judicium expectaturus.

Singularia istius sunt: 1) Inflammabilitas, jam praedictata, 2) Quod perquam facile solvatur, non solum in aceto vini, in odores narcissinos suavissimos erumpens, sed etiam per certam encheiresin & appropriationem, in acido salis communis, ejusque utrinque in forma sua metallica constituti, limat. 3) Quod hisce modis etiam in chrysallos abeat. 4) Incandescentia & spumescientia cum argento vivo evenies. 5) Quod igne anemio vehementissimo, celerrime in vitrum se converti sinat, quam operationem alias non nisi speculo caustico attribuere voluerunt curiosi. Vitrum inde resultans semi-opacum, lapidis nephriticis seu recentiorum olivarum instar, atque ita coloris prasii. 4) Altum de ejus examine in scriptis extans silentium, cum tamen credibile haud sit, quin multi exactam ejus analysis chymicam suscepérint, aliqui etiam forte invenerint, quod mysteriose celent.

Coronidis loco historiolam addam: Quidam Salisburgensis, qui anno præterito per Misniam emigrarunt, secum habuit pulverem eximie rubicundum, cuius granis quatuor tinxit cupri libram unam in flavum, non aurum, id quod mihi mirum minus videretur, sed orichalcum, profecto admiratione dignissimum, hoc modo inauditum.

Medicus, qui vidit & mihi retulit, fide dignus est.

OBSERVATIO LXXXI.

DN. D. JOH. FRIDERICI HENKELII.

De

Succino fossili in Saxonia Eleitorali.

Anno præter lapso â Regia sua Majestate, Domino
meo Clementissimo, jussus, ut succini fossilis, non
procul â Torgavia in præfectura Pretschana, pro-
pe Schmidebergam, non ita pridem detecti, historiam
& naturam recenserem investigaremque, inspexi locum
natalem, circumspexi adjacentia, effodi ipse, quantum
per fabulosam tellurem ubique corruentem & per minas
cuniculi subdialis jam acti, potui, atque jam rem non
modo pro patriæ honore, sed etiam pro historiæ mine-
ralis incremento, quæ publicæ scientiæ, dijudicationis
atque utilitatis fieret, dignam judicavi.

Regio succinosa plana, per parum hinc inde acclivis.
Solum arena minuta, *Tripsand*, constans, stratum la-
pillis & lapidibus siliceis, subinde corneis, conspicuum,
profunditatis duarum, trium & plurium orgyiarum, hinc
inde ita excurrens, ut aliud strati vel telluris genus emi-
neat, sicut inter alia versus Schmidebergam, oppidum,
terra ferri rubra & ejusmodi saxi ramentum in aprico est.
Stratum subtus jacens paludosum, bituminosum, vitrio-
licum & aluminosum deprehendi, longè lateque se ex-
tendens, quod officinæ vitriolico-aluminosæ Schmide-
bergenses, Troffinenses & Dubenenses, per millaria
dissitæ testantur. Ab hoc strato sulphureo-metallico &
sulphureo-calcareo etiam illud Vitriolum, quod supra

in strato fabuloſo ſe maniſtata, ſcaturit, vel ſi mavis,
ab acclivitate cum aquis ſubdialibus ſolutivis devolvitur.

In hac arena per foduntur in primis duo ſtrata diſtin-
guita, pariter fabuloſa, quorum tamen ſuperius in
fragmentis & minutiis ſubſtantiae lignoſae & ligniformis
bituminofae, ſubnigræ, qualis alias telluri aluminofae fa-
miliaris eſt; inferius in terra, gryeo - viridiſcula, vi-
trioſica, Mify antiquorum, conſiftit. Aſſurgunt &
declinantur pari modo illa, quemadmodum de ſtratis ſeu
venis horizontalibus notum eſt, non quidem valde tor-
ta, obliqua vero, cauda vel capite cum cefpite ſubinde
terminalia; inclinatia potiſſimum à pago Groſwik ad
pagum Reinhardis, h. e. à meridie versus septentrionem.

Strata dicta, indiscretim accepta, maxime vero qua-
ntum perveſtigare mihi licuit, inferius ſuccinum con-
tinent, fruſtulatiſ & ſparsim, fabarum, raro nucum ju-
glandium magnitudinis, nunquam continuum, neque
tamen lateribus attritum, ſed ita comparatum, ut diſſi-
culter credendum fit, per inundationes aliunde huic conje-
ctum, ſed potius appareat, ejus genesin in loco, ubi
reperitur, factam eſſe.

Colore gaudet ut plurimum hyacinthino aureo, raro
lacteo, quod in Prussia Komſt vocant, à brassica capitata
deſumta ſimilitudine; brevi: Eſt verum Succinum, id
quod per deſtillationem 1) phlegma acidum, 2) oleum
ſubflavum, 3.) oleum empyreumaticum, 4.) ſal volatile
acidum, 5.) cineres reſtanties ſatis mihi comprobarunt.

Terra fabuloſa vitriolica ſine dubio confanguinitatis
vinculo cum iſto continentur, utrum autem in ſtar matris
anforis, non liquet. Fragmenta lignea, quæ ſucci-
num comitantur, tanquam haud obſcura regni vegetabi-

lis vestigia, hic utique terræ prædictæ denominationem matricis speciose satis disputare atque sibi vendicare possent; cum pinguedo Succini non obscure videatur esse naturæ vegetabilis, atque ligna hic sepulta certius, quam Vitriolum & Alumen, Succino præ extitisse existimandum sit, ac denique Succinum nostrum in confinio imo contactu eorum non raro inveniatur.

Quæstio ergo locum hic meretur: Utrum Succinum cum Vitriolo & Alumine simul, an vero successive, nempe bitumen à salibus hisce, quibus involutum est, ducat originem. Nam, quod sæpius inculcavi, duo in terris juxta se posita, vel clarius, quorum unum altero continetur, necessario non involvunt subordinationem & dependentiam. Si quid interim determinare ausim, dicere, pyritem, summe honorandam illam protomineram meam, nudato capite semper salutandam, sicuti Vitrioli & Aluminis simul, (istius quidem ab utraque & acidi & metalli, hujus tantum ab acidi parte,) ita & Succini genitorem esse; siquidem illud tum ratione acidi, tum terræ inflammabilis cum Sulphure non paucam præ se fert similitudinem & analogiam. Quemadmodum enim hoc in ceteris & adjacentibus observatur & deprehenditur, quod eadem arbor ferat differentes fructus (aut potius eadem tellus differentes arbores) pyrites nempe non modo Vitriolum, sed & Alumen; ita mirum haud videbitur, quod acidum Sulphuris & pinguedo ejusdem certis circumstantiis modificantibus in aliud mixtorum genus coëant. Non parum speciosa reddi posset hæc opinio, per potabilem illam glebam, Harzgerodæ ē vena quadam productam, cui Succinum verum lacteum adhæret, quam inter alia possideo.

Neque vero pyrita me ita occoecatum sibi imaginatur quispiam, ut in ejus infallibilitatem, sicuti Medicus ille in suas pilulas, jurem. Mea nihil refert. Zelus insuper, quem quidam dubitatione sua, quod, uti alias scripsi, Succinum in spiritu vini totum solvi possit, in me accedit, me hic pro illustranda Succini cum acido Vitrioli consanguinitate, eo adigit, ut manifestem, illud ipsum acidum esse, quod solutionem dictam adjuvare debet. Cetera encheiresis habet.

De reliquo omnium minime mirum sit, quod fodiatur, quia verum minerale est, & plurimis in locis terræ continentis jam effossum esse, inter omnes constat. Potius quæstione dignum illud est, unde ad Prussiæ ora per mare veniat & adpellatur, maxime, qui fiat, quod effluat, & quo medio fluidum redditum sit, cum fluidum nullibi reperiatur, & tamen fluidum fuisse illud Prussicum, infecta & alia peregrina inclusa satis evincant.

OBSERVATIO LXXXII.

DN. D. JOH. FRIDERICI HENKELII.

De

Topacio verâ Saxorum, orientali non
inferiore.

Montem Variscorum, Schenckenberg vocatum prope vallem Tannebergæ, duo millaria ab Auerbaco, oppido, situm, gemma hæc certo incomparabilis nobilitat. In ejus summitate pedentem assurgentem eminet rupes, turris instar à tellure, quæ abruptis frag-
mentis

mentis valde exaggerata est, altitudinis forte 80 pedum, latitudinis inferioris triplo majoris, naturâ plane peculiaris, nec siliceæ, nec fabulosæ, neque margodes nec ardesialis, seu scissilis, multo minus ejusmodi mixtio-
nis siliceo-micosæ, qualis saxum nostrum communiter
est, sed plane diversæ, cujusmodi nullibi vidi, grani
omnium longe durioris, inprimis valde asperi.

Saxum hoc innumeris parvis cavernulis notatum est, ad instar casei vermibus exesi, quæ chrystallulis veris gemmatæ, sæpius inter se, sæpius juxta se Topasios, easque pariter in cavitate continent; itaque superius liberas, inferius Saxo adfixas, non erectas, sicuti chrystalluli, sed jam plane, jam oblique jacentes; ceterum terra aliqua margea subtilissima, ochrei coloris, interdum pallidioris, ad basin circumdatas, nonnunquam penitus circumvolutas exhibent.

Nunquam circum circa liberas & ab omni latere complanatas, sicuti de lapillis Jovis & Pyrita novimus, sed ab ima parte diffractas semper offendit. Quare falsum est, istas nucleorum instar in cortice contineri, saltim à fractione vehementi & concussoria facile eradicabiles & dilabentes, quoniam radices non adeo, ac crystalli, altas, sed superficiales agunt, atque structura constant facile dissidente, nempe iamellosa. - Hinc inferius plerumque turbidæ, in summitate pellucidæ aut pellucidiores sunt, sicuti etiam in crystallis id deprehendimus.

Structura gaudent bracteatâ, neque vero ita molli & friabili, quod de fluoribus sic dictis amethystinis, hyacinthinis, saphirinis, smaragdinis, verbo seleniticis cognitum habemus, sed profecto maxime compacta & ita striata, ut ad naturam gemmarum primi ordinis, quales

Adamas & Sapphirus sunt, proximè accedant; unde est, quod etiam fulgurent. Topasius spuria vero, Bohemica dicta, quæ non nisi chrystallus nigro tenuiter colorata est, in venis metallicis, in primis stanneis obvia, porro chrystallus montana ipsa, amethystus nostras, vitream tantummodo & glacialem pelluciditatem præ se ferunt, quarum totum vero est continuum, fluidum quasi congelatum, ex lamellis minime consignatum, seu plurimis tenuissimis corpusculis sibi superimpositis constans, quod cum duritate debita requiritur, si refractio lucis atque hinc proficisciens fulguratio desideratur.

Figura earum prismatica appareat, laterum quatuor inæqualium, angulorum obtusorum, nunquam plus quam unius acuti; in summitate plana, ibique angulis etiam obtusis, sed inæqualiter talibus, sicuti adamantes ad fulgurandum, secari solent. In quo sicuti & quoad lamellas & situm obliquum, imo planum, vidi Smaragdum orientalem ipsis plane similem.

Proinde sæpe longiores, præcipue minutiores & non raro duplo tales, quam latæ, nonnullæ tamen, minimum ab uno latere latiores, quam longi, imo abhinc quandoque ita breves, ut summitas ibi saxum fere contingat.

Colore flaviuscule, communiter pallidi vini instar, nunquam tamen plane albæ. Flava rarior & omnium optime fulgorans, quæ merito Chrysolithus audiret magis, quam illa moderna Chrysolithus, nihil minus quam aureo, sed flavo-viridiusculo corruscans.

Brevi: Est gemma non patriæ solum, sed & multorum regnorum sine pari, qualem nec vidi, nec aliis descriptam

scriptam legi. Exteri melius norunt istam, quam nostri. Tanquam orientalis venditur & nostris.

De origine quædam meditaturo notandum est: 1) Topasium nostram cum natura saxi, cui inhæret, convenire, minimum multo propinquorem, quam Chrystallum adjacentem habere cognitionem; quia Saxum istud gemmæ secundæ poliendæ optime inservit, sicut adamas adamanti. 2) Chrystallum montanam cometem plane eundem, ac lapidem siliceum diaphanum, in sua natura esse, adeoque à Topasio valde discrepare, id quod ignis, quo hic difficillime vitrescibilis, quin ad calcem magis tendens est, confirmat.

Quæ in schediasmate de lapidum origine edisserui, adhuc immutata repeto: Nimurum eo modo, quo salia ex liquore in corpora mathematica coeunt, imo salia differentia juxta se in diversas formas successive abeunt, gemmam hanc oriri valde probabile est; germinativum sibi concipere ortum omnium difficillimum est. Ex eodem agro propullulant quidem diversæ arbores sed unum semen ex se gigni non patitur diversos fructus. Saxum hoc ager unius indolis est; Topasius vero & chrystallus montana toto cœlo inter se differunt. Taceo dubia, quæ in lapidum genesi non nisi Coralliis marinis, & cui-dam Osteocollæ germinationem adjudicant.

Terra marga ambiens & nonnunquam incumbens utrum tinturam Topasio conciliaverit, antea determinare non teneor, quam solutas videbo quæstiones, utrum illa tempore prior Topasio fuerit, vel an cum hac simul existere coeperit, an denique Topasio jam constituta, in cavernulas influendo, supervenerit? Tertium omnium minime mihi arridet, quoniam chrystalli adjacentes.

centes nullum inde noctae colorem sunt, quo minimum externe omnino contaminari debuissent. Alterum speciem aliquam præ se fert cum ista subtilissimas ejus fissuras intraverit, id quod non adeo obscure significat, jam tum, ubi gemma tenera fuit, terram præsto fuisse. Cui ratione primi affirmativam amplecti animus foret, illi incumberet certe operosa probatio, neque, et si daretur, sufficeret consequentiæ inferendæ. Plura enim, quod jam dixi, juxta se posita non semper aliquam inter se causalitatem, sed causam communem sæpe, aut utrinque aliam agnoscunt.

(*Freyberga Altorum missa*
d. 22. Mart. 1735.)

OBSERVATIO LXXXIII.

DN. L. JOH. SAMUELIS CARL.

De

Mensium & hæmorrhoidum fluxu simultaneo quidem & tamen salutari.

Matrona generosa, circiter 40. annorum, temperamenti sanguineo-cholerici, habitus mediocris, & constitutionis sensibilioris, faciei floridæ, in diæta lauta constituta, inque sterilitate vitam degens, mensium fluxu largo & simul hæmorrhoidibus fluentibus subjecta est, statis & certis lunæ quadrantibus. Plura ejusmodi exempla vid. apud FERNELIUM *cauf.* 39. SOLENANDRUM *Sect.* 4. *cons.* 20. DOLÆUM in *Encyclop.* *Med. Lib. III. cap. IO. HOLLERIUM Lib. I. de morb. internis*

ternis cap. 51. in A. N. C. Dec. I. anno III. obs. 22. &
Analect. ad Ann. III. pertinent. Ann. V. p. 299. Dec. II.
 ann. V. p. 22. nec non Dec. I. ann. VI. VII. observ. 63.

OBSERVATIO LXXXIV.

DN. L. JOH. SAMUEL. CARL.

Critica sanguinis excretio ex Nasi apice in viro.

Singularis plane admodum rara observatio nuper mihi occurrebat in viro, qui alias ex temperamento melancholico - sanguineo, habitu corporis strictiori gaudebat, simul hæmorrhoidibus cæcis, indeque variis dorsi, ani aliarumque partium, arthriticis vagis afflictionibus ac rheumatismis sæpius laborabat: Hoc enim notabile miratuque dignum in eo observabatur, quod tempore æquinoctiali vernali & autumnali ipsi semper apex nasi cum insigni rubore intumesceret, & tandem per factam levem compressionem aliquot guttulæ sanguinis floridi inde emanabant, hacque obtenta excretione aliæ corporis afflictiones statim adquiescerent, vel minimum sensibiliter remitterent. Hanc criticam excretionem ferè à juventute ad ætatem senilem usque statis temporibus semper sustinuit; donec anno ætatis septuagesimo illa sponte disparebat, ejusque in locum mihtus cruentus impetuofus ingruebat, qui spatio duorum annorum vitae tandem finem imponebat. Monstrat ergo hæc Observatio, non universaliter veram esse regulam

istam, quod nullum criticum sit paucum, cum paucarum etiam sanguinis guttularum excretio in hoc subiecto vel plenariam cessationem, vel ad minimum notabilem remissionem symptomatum satis gravium procuraverit.

OBSERVATIO LXXXV.

DN. L. JOH. SAMUEL. CARL.

De

Medii digiti tribus articulationibus
cum tendine & nervo violenter
avulsis.

Cum Hombergæ ad Ohmam Physici munere fungerer, mihi similis fere casus cum eo, qui in *Act. A. N. C. Vol. III. obs. CXVIII. p. 371.* adducitur, occurrebat in viro, qui in mola olearia per trabem, qua semen contunditur, medium digitum in dextra manu amissit, siquidem hic digitus adeo violenter conquassatus & avulsus erat, ut simul tendo cum nervo ad plus quam dimidiæ ulnæ longitudinem extractus fuerit, quas portiones modo dicti tendinis & nervi Chirurgus cum avulso digito abscindere cogebatur, vulnus interim debite tractatum paulo post plenarie consolidabatur, nihilque mali præter amissionem digiti relinquebat.

OBSERVATIO LXXXVI.

DN. L. JOH. SAMUEL. CARL.

De

Noxio radicis Solani furiosi usu in
Arthritide.

Quanquam & in vulgus noti sint effectus deleterii Solani furiosi, sive Bella-donnæ, ac à Medicis hinc inde effectus ejusdem tragicī annotentur, Empiricorum tamen temeraria conamina ubique adhuc dum annotari merentur, siquidem eorum audacia eo usque processit, ut in arthriticis quoque affectibus radicis ejusdem usum intrepide commendent, quo vero cum effectu, calamitosi casus abunde docent, Noto notius est, quanta pericula baccarum Solani esus & usus hinc inde concitaverit, testantibus id ipsum PLINIO lib. 27. cap. 13. MATTHIOLO Comment. in Dioscor. lib. IV. cap. 69. MERCURIALI lib. I. de Venenis cap. 13. SENNERTO lib. 7 Pract. Med. part. 7. cap. 9. FEHRIQ Tract. de Scorzon. p. 132. VALENTINI Dissert. de maniacis nuperis Giesf. à Solano furioso. Miscell. A. Nat. Cur. Dec. II. Ann. X. Dec. III. Ann. VII. & VIII. obs. CLXI. & obs. CLXXVI. & Fabro in Strychnoman. quorsum etiam conferri mereatur Observatio 85. Volum. III. Actor. A. Nat. Cur. de Baccharum Solani furiosi, sive Belladonna effectu vehementi quidem, ast fere ridiculo. De Radicis usu & qualitate deleteria meretur legi Act. A. N. C. Vol. II. obs. CXIX. p. 274. cui sequentem observationem ad latus ponere lubet: Mulier

Iustica LIV. annorum, temperamenti sanguineo - melan-cholici per longum tempus arthriticis pathematis adeo excruciata erat, ut quasi contracta jaceret. Huic afflictæ ab empirico quodam ordinatur Radix Solani furiosi in decocto cum cerevisia, vix vero aliquoties pa-xillum hujus assūmserat, cum statim miræ gesticulatio-nes excitarentur, & modo videretur avolare velle, modo manibus varias & insolitas motitationes institueret, semperque in cachinnos solveretur, quæ omnia per 24. horas ita indesinenter continuabantur, in sequenti-bus dein ardoribus internis, cum virium insigni prostra-tione gravique mali exasperatione, nullo dein modo, nullisque remediis iterum mitiganda.

Aqua destillata ex radice & herba solani, notum equi-dem est, quod tam externe ad lavandos, seu fovendos artus arthritide afflictos, quam interne commendetur & adhibeat, quodque illius internus usus nequaquam adeo sonthicos & tristes exserat effectus, id quod exinde evenire auguror, quoniam venenum solani magis parti-cipat de Sulphure narcoticō expansivo, quam de sale cor-rosivo, sicque sub destillatione aquæ vix minima illius pars extrahi potest. Externe vero adhibita ista aqua ex hoc fundamento itidem magis nocet, quam prodest, quoniam poros nimium obstruit & transpirationem diaphoicam, in hoc affectu adeo salutarem, retardat & impedit. Cum semine ergo Daturæ releganda est Belladonna ex foro medico, quoniam ab utroque hocce simplici vix un-quam utilem ac felicem, certissime vero infau-

stum atque funestum expectare licet

effectum.

OBSERVATIO LXXXVII.

DN. L. JOH. SAMUEL. CARL.

De

Lethali Podagræ retropulsione per re-
media chymica.

ECclesiastes in vicinia, 40. annorum, sanguineo-
cholericæ complexionis in junioribus annis licen-
tius vivens, ex hæreditate maturius podagricis
insultibus frequentioribus adfligitur. Cum ergo ante
aliquot annos rursus insultum quendam levem podagri-
cum tempore hyemali experiretur, nec tamen propterea
officium suum negligere vellet, eaque propter tumor in
pede à frigore ingravesceret, tanta cum inflammatio-
ne, ut tandem circa talum in suppurationem & ulcus
degeneraverit, quod, quoniam statim mali moris erat,
aliquandiu Chirurgorum diligentiam strenue exercuit,
donec tandem consolidationem admiserit. Altero infe-
quente anno iterum Podagra tanto majori cum vehemen-
tia recurrebat, unde suauem aliorum celebrem quendam
empiricum, qui, nescio quo fato, Chymicus, ac de-
mum singulari pietate gloriosus Medicus evaserat, una-
cum suis ita dictis arcanis chymicis advocabat. Hic sta-
tim cum chymico aliquo vomitorio, mole quidem par-
vo, sed vi draistica satis gravi, atque aliis suis ita dictis
pulveribus singulariter roborantibus, per vices hunc mor-
bum oppugnabat, ast infelici certe cum effectu: Materia
enim podagræ retropellebatur, & succedebat metastas-

sis ad pectus, quam febris hectica cum anhelata respiratione & tussi gravi excipiebat, cui omnigena ventriculi debilitas, calor præter naturalis, fitis intensior, ac virium summa prostratio tandemque mors ipsa succedebat, tanquam testis infaustus Chymici hujus imprudentis, & indocti, ejusque perniciose ac irrationalis medendi methodi.

(Berlebergæ Altorffium missa d. 25.
Martii 1735.

OBSERVATIO LXXXVIII.

DN. D. PETRI ANTONII MICHELOTTI.

Atrocissimorum ventriculi dolorum Historia.

Illustrissima quædam Matrona, ætatis consistentis habitusque corporis carnosioris, Calendis Septembris anni proxime elapsi vehementissimis ventriculi doloribus à pyloro ordientibus, & inde per totum ventriculi fundum sese extendentibus, extemplo matutinis horis corripitur. Citatim ergo vocari me jubet, & interea Laudanum liquidum Helmontii ad guttas X. ex aqua succi Laetuceæ, sine ulla prorsus dolorum mitigatione assumit. Adveniens dein ipsamque de summa dolorum atrocitate indeclinenter conquerentem deprehendens, Olei Amygdalar. dul. recentis, fine igne expressi unicas quatuor cum modica portione jusculi calidi ex gallinaceis pullis mixtum, allumendum præbeo, indeque primo notabi-

lem

lem cruciatuum istorum remissionem, & tandem circa vesperam plenariam ipsorum cessationem infecutam fuisse percipio. Postero die cum in vesperam hic ipse flecteret, recrudescent dicti dolores, (forsitan quoniam pastæ frumentaceæ exiguae particulas in præfato juscule coctas in cibum sumserat Nobilissima Matrona,) & hinc Oleum istud iterum assumitur: Cum autem illos abinde nihil mitigari, quin potius circa secundam noctis vigiliam magis adhuc exasperari deprehenderet, iterum supra memorati Laudani guttulæ XX. in eadem adducta aqua exhibentur, ac non solum brevi post, quoniam sub concorrentibus frequentissimis vomendi conatibus statim rejeclæ fuerant, reiterantur, sed & ob pertinacissime continuantes vomitus elapso horæ spatio tertium propinantr, sicque tandem his quadantenus complacatis, quiete inter somnum & vigilias media reliquum noctis consumit. Paulo post solis ortum resuscitantur dolores, eaque propter nunc Clysterem ex Mellis Rosar. solut. vel Violar. solut. Ol. Amygdal. dulc. ana unciis quatuor, Ol. Rutac baccar. Laur. ana drachmis tribus, Philon. Roman. drachma una & recentis ovi vitello paratum, injicere jubeo, unde iterum dolores notabiliter remittunt; vix autem per inferiores partes redditum erat hoc medicamentum, cum statim post primam noctis vigiliam denuo exasperarentur, superveniente tandem morbo regio, ex fortissima canaliculorum bilem se- & excernentium constrictione inducto, ciborumque universali fastidio ac molestissimo totius corporis pruritu, unde ea nocte, ad somnum procurandum (interposito cibo tenui, ex vitello ovi cum dimidio cochleati succi Limonum in gallinaceorum pullorum calente juscule

sculo dissoluto,) atque humorum per invisibilia cutis spiracula excretionem promovendam, anodynām quādam tincturam, opium inter alia, sal volatile tartari & crocum orientalem recipientem; cuius inventor vulgo *Helvetius* senior prædicatur, ad guttulas XXX. cum aquarum lactucæ & violarum unciis quinque præscribo, unde etiam quies cum multo sudore ea ipsa nocte sequitur. Altero mane, ad siccām alvū emolliendā, clysterem iterum injicere jubeo, ex unciis sex Decocti Flor. Chamom. Maly. & Violar. cui Castorei in petia ligatæ drachmæ tres additæ erant, Syrup. de long. vita *Helvetii* unicas VII & butyri recent. uncia una paratum. Die quinto lene laxans exhibeo, ex Rhabarbaro dissecto cū scrupulo uno salis Absynthii fixi & Tartari, in Aquæ Agrimoniacæ unciis quatuor per noctem infuso & dein percolato, additâ seri lactis asinini, cum Herbis Hepat. nob. & Melissæ depurati libra dimidia; cum vero effetus huic medicamento non responderet, alvusque adstricta maneret, aliū in subsidium vocare cogor clysterem, constantem ex Syrupi modo dicti de longa vita unciis octo, cum Oleis Amygdal. dulc. Rutac. & baccar. Lauri, nec non Decocto herbarum emollientium & Castorei, in quo Salis cathartici Epsamensis drachmæ XII. solutæ erant, nec tamen convenientem abinde obtinebam alvi apertione, quare die proxime sequenti, ad bilem, in propriis suis ductibus & receptaculis stagnantem, paulo efficacius commovendam & in canalem intestinorum deducendam, matutinis statim horis ægræ iterum propino modo descriptum laxans infusum, ita tamen immutatum, ut Rhabarbari dosis ad dimidiā unciam ascenderet, à cuius usu etiam faburram mucosum

cofo-biliosem satis copiose dejicit; circa noctem vero, ad tollendam molestam illam ventriculi & cum ea consentientium præcordiorum constrictiōnem spasticam, supra descriptam coralliorum tincturam anodynām *Helvetii*, cum lactucarum & violarum aquis ad guttas **XXX.** remixtam, haurire jubeo, citra tamen evenientem somnum. Sequenti die pulsū cordis & arteriarū inæqualem ac intermittentem deprehendo, cumque interruptis ejusmodi motibus sanguiferorum horum canaliūm ægram nostram nobilissimam nunquam antea obnoxiam fuisse, certo mihi constaret, nec ulla etiam signa læsionis cujusdam in structura ipsorum occurrerent, merito hinc inæqualitates & intermissiones istas pulsū vel ab biliosis humoribus intra cor & propinquā viscera magis conclusis, vel ab hysterica passione in cardiacos nervos abdita quadam ratione agente, deducendas esse autu-mavi, & propterea remediis cum adversus morbum regium directis, tum etiam mulieribus hystericis ordinarie opitulantibus pugnare constitui. Catapotia igitur præscripsi ex mithridatii, sambuci extracto & hyacinthi-næ confectionis sine moscho granis **X.** nitri succinati & feculæ bryoniæ granis **V.** cum aqua totius citri assu-menda, paulo antequam panis contritus, in junioris gallinæ juscule bene solutus & coctus coenulæ loco in-geratur, utque insimul alvus modo Clystere illo acriori postremo loco præscripto, modo Infuso Rhabarbari sollicitetur, imperavi.

Dum hæc geruntur, decimo die, posteaquam fice-dulam assatam, coctum persicum paululumque ex pasta eibi prandii loco assumferat nobilissima ægra, consuetis usque acerbissimis ventriculi doloribus circa vesperam

iterum affligitur: Catapotia igitur ex Ægagropilæ pollinis drachma & modica Julapii ex Coralliis rubris parte parata præscribo, quorum unum quum deglutire conaretur, eorum, quæ manducaverat, vomitus exoritur, hocque finito tormenta in totum desinunt. Interim luteus quidem color in superficie corporis multum diluitur, sudorque interdiu ac nocte ultro promanat, pulsus autem inæqualis & intermittens nihilominus continuat. Sanguinis ergo missio proponitur, satius vero esse reputo, ut proxime instans menstrua purgatio expectetur, an ea forsan cardiacam hanc passionem depellere possit, quam ut sanguine missa stomachum bile inquinatum & corpus vitio hujus jam male affectum in præceps dejicere. Hinc sequentem cachecticum præscribo pulverem: Margarit Orient. præparat. Ocul. Canc. præparat. Fecul. rad. Bryon. & Aron. Croc. Mart. aperit. ana ʒ. Cort. Cinnam. pulveris ʒij. Cinnab. nat. ʒi. de quibus omnibus mixtis & in pollinem redactis drachmam dimidiam ex juscule, in quo herba hepaticæ nobilis paulisper ebullierat, per plures dies offerebatur, ad removendas morbi regii reliquias. Neque etiam omittebantur potiones ex Nucerina aqua naturaliter frigida, quæ ad sitim mitigandam bilemque diluendam per totum morbi decursum hauriebantur. Modo allegato autem pulveri, refectioni viscerum vasorumque obstructorum apprime inservienti, subinde lenem interponebam purgationem, per Catapotia ex Gumm. Ammon. Succo Rosar. soluti ʒij. Aloës Socotrin. ʒj. Millepedum præparat. gr. XV. & Syrup. Absynth. tantillo parata.

Primo supra vigesimum morbi die summe atroces illi ventriculi dolores pomeridianis horis redeunt, ad quos

quos sedandos confugio ad consueti Laudani liquidi guttas XX. cum aquæ succi lactucæ unciis quatuor hau-riendas , hisque nihil proficientibus Philonium Roma-num substituo, cujus drachmam unam in duobus ovi vitellis bene solutam & intra tepiduli ex dulcibus Amyg-dalis oleilibram conquassatam, Clysteris loco injicere ju-beo, unde elapsâ unâ alterave hora dolores penitus cessarunt, menstrua naturali quantitate & ordine redie-runt, cordisque & arteriarum pulsus proxime subsequen-tibus diebus naturalis & moderatus apparuit. Recurre-bat quidem Icterus , sed brevi iterum tollebatur usu seri lactis asinini depurati & infusi Rharbarbari saepius memo-rati , remittente menstruorum fluxu ordinato , conjunc-tis insuper saepius Catapotiis rhabarbarinis supra addu-citis, dimidio Salis Tartari scrupulo acuatis, & Tincturâ Absynthii , semel quotidie ante prandium exhibitâ.

S C H O L I U M .

Triennium nunc elapsum est, ex quo præstantissimam illam, de qua hactenus sermo mihi fuit matronam, annis superioribus perquam frequenter nephritide vexata-m , & modo descriptis stomachi doloribus , cum morbo regio conjunctis ad exitium fere deductam , modo recensitis medicamentis & curandi ratione feliciter jam jam restitui, ita tamen, ut simul primis cruciatuum diebus vomitum drachma unica pollinis Radicis Ipecacuannæ excita verim, & ventriculum hac ratione à collecta forsi-tan ibidem saburra liberare tentaverim. Pulsus neque intermissionem, neque inæqualitatem eo tempore passa-est. Cur ergo, postquam mense novissime elapso iidem

stomachi dolores redierunt, ejusmodi admodum inordinatae commotiones cordis & arteriarum simul supervenient, dispiciendum nunc erit. Nulla utique evidētia indicia status cūjusdam præter naturalis canalium istorum sanguiferorum hoc in statu adfuisse, supra jam notavi, in eaque me esse opinione subjeci, quod extraordinarii illi cordis & arteriarum motus, vel à bilosis humoribus versus præcordia confluentibus & naturalem horum motuum ordinem interrumpentibus, vel à graviori quodam simul concurrente insultu hysterico, inducti fuerint. Quemadmodum vero prior sententia confirmari & illustrari mihi videbatur exemplo illorum, qui cardialgiā ex bile in stomachum regurgitante, aut intra illum graviter fermentescente, laborant, insimulque ut plurimum pulsū debilem, tardum & fere intermittentē monstrant; ita etiam de ejus veritate dubitandi occasionem ex eo obtinebam, quod neque in nostra matrona ægrotante, alias morbo regio gravissime laborante, neque in ullo ictericorum hactenus curæ meæ concreditorum, similem intermittentē pulsū observaverim.

Ut ergo, arterias nostras in casu ex Utero inæquilater contractas ac dilatatas, imo sæpius dilatationis prorsus expertes fuisse, certius mihi persuaderem, sequentes potissimum in causa fuertint circumstantiae: Subita illa pulsus intermissio, præsente jam morbo regio, septimo die post obortos ventriculi dolores, cum molesta quadam mammarum tensione eveniens; proxime instans menstruorum recurrentium periodus, & tandem venereæ lymphæ, seu liquoris genitalis sub jucundissimis insomnis profusio involuntaria, quæ omnia conjunctim sum-

ta plane me convincebant, quod sæpe memoratæ pulsus intermissiones à liquoribus in generationis organis impetuosis commotis, nervosque cum ramulis ventriculorum cordis nervosis conspirantes ad motus inordinatos disponentibus, inductæ fuerint. Possem etiam causis hisce annumerare singularem Tincturæ Coralliorum anodynæ *Helvetii*, ex Camphora, Benzoës floribus & Opio compositæ, odorem, quem foeminas in hystericam passionem inclinantibus nocere pleraque Medentium pars existimat, nisi levioris illum hic esse momenti facile præviderem: Præterquam enim, quod illa ipsa virtute somnum inducendi potissimum gaudens Tinctura, prima vice oblata nullam omnino noxam ægrotæ nostræ intulerit, etiam in *Maria Regina Zenobia*, Moniali quadam, olim gravissimis insultibus hystericis, vomendique contubus diu afflita & in tabem præcipitata, eadem per plures dies summo cum fructu, citra ullam pulsus cæteroquin naturalis immutationem, adhibita fuit.

Interim hoc loco expectandum non est, ut iis, qui ex opio, quod modo nominatam ingreditur tincturam, illa pulsus vitia suscitata fuisse clamarunt, respondeamus: Non enim is ego sum, qui certorum Criticorum, opii naturam & medicas virtutes, millies, ut ita dicam repetitis experimentis comprobatas, nequaquam, aut ad minimum non satis callentium, tangar vociferationibus, siquidem quantum judicare possum, quantumque ex meis colligere mihi licet observationibus, crebrâ & assiduâ per viginti quinque annos facta reiteratione firmatis, medicamenta opiate, iteratis etiam vicibus, necessitate ita flagitante, in debita dosi exhibita, vix unquam cordis & arteriarum naturales motus turbandi, aut

Per brevia temporis intervalla suppressendi facultate gau-tent. Confirmat id ipsum , meo quidem judicio, in-primis Illustris ac Excellentiss. *Vic. Delphinus*, qui gra-vissimis ventriculi doloribus ante undecim circiter men-ses sævissime excruciatuſ , incassum prius adhibitis va-riis ex opio confectis medicamentis , tam fiscis, quam liquidis, quin & ſæpius haetenus memorata Corallio-rum Tincturâ, in confuetis & ordinariis dosibus, despe-ratis demum rebus , sexaginta guttas modo nominatæ tincturæ ex unciis quinque aquæ , in qua melissæ herba parumper ebullierat, cum notabili dolorum remiffione, ſemel atque iterum ex meo consilio, affumſit, citra ul-lam arteriarum pulſus mutationem, nedum qualem-cun-que intermissionem. Testatur idem quoque Vir, in hac potentissima gubernanda Republica , fide , probitate & sapientia maxime conſpicuus , *Laurentius Theopolus*, Eques ac Ædis D. Marci Procurator ampliſſimus, cui eodem, quo ſupra laudata ægrotabat Matrona, tem-po-re, ſævissimis podagricis , iſchiadicis chiragricisque do-loribus, ad ſuperiores uſque dextri lateris costas ſe ſe ex-tendentibus, cum continentis febre vigiliisque ſimul con-junctis, afflito, liquidum *Helmontii Laudanum*, ad miti-gandos vehementiſſimos dolores , bis aut ter exhibere coactus fui , nulla tamen ſubſequente in arteriarum pulſibus inæqualitate, vel intermissione.

Non minus quoque magnam huic meæ ſententiæ fi-dem facere poſſet Matrona, cum inſignibus titulis, tum magno ſuo merito ornatissima, *Maria Maurino-Braga-dina*, quæ Cholera, priuſquam in Italianam proficiſcere-tur , autumno nimirum anni 1720. cum extremerum partium frigore, ſumma pulſus debilitate & crebrioribus lipo-

lipothymiis vehementer vexata , assumto cydoniato *Helmontii* Laudano ad guttas circiter XV. ex aqua tormentillæ, pristinam sanitatem (multum adjuvante tenui vino odorato, cum aquæ frigidæ partibus tribus mixto,) obtinuit, & tamen superato statu adeo ancipiti nullas plane pulsus mutationes unquam passa est. Porro, præter complures alios, quos huc adducere non vacat, Illustrem sisto virginem, ex Patritia Justinianorum gente, monialium Cœnobii, cui Sanctorum omnium imposuere nomen, alumnam, quæ acutissimis ventriculi doloribus, cum temporaria ischuria, dum has adjicio animadversiones, afflita, licet noctu eodem liquido utatur Laudano, nihilominus tamen neque de cordis, neque arteriarum inordinatis deficientibusque conqueritur motibus. Sic & eodem mense, quo matronæ istius, cuius morbi historiam supra protuli; curam gerebam, ad Patricium Virum, Senatorii ordinis meritissimum, *Molinum* cognominatum, invisendum vocabar, eumque immanibus ventriculi doloribus, crebrisque dejectionibus laborantem, & præcipue vomitu sero nimis & perperam à priori Medico excitato, in Ileum, acutissimam febrem malique odoris dejectiones conjunctas habentem, præcipitatum invenio. Mortem subesse præsagiens, eaque propter sanctorum sacramentorum usum ante omnia commendans, sola remedia, ventriculi & tenuum intestinorum vehementissimam tensionem spasticam, indeque oborientes cruciatus mitigantia, in usum à nobis vocari posse subjicio. Helmontiani igitur Laudani guttæ XX. ex aquæ succi *Lactucæ* quaternis unciis offeruntur, & eodem tempore unciæ Vj recentis vaccini lactis, unacum similis butyri sextante ac binis ovi vitellis, in illo tepente reso-

resolutis, adjecto oleo ex dulcibus amygdalis, clysteris loco injiciuntur, ast omnia incasum, siquidem Nobilissimus æger à gravissimo hoc tenuioris intestini morbo victus, circa solis occasum ex hac vita decessit.

Consimilem casum, non sine magna commiseratione, tribus abhinc annis observare mihi contigit in juventine Patritio, ex familia *Foscarena* præstantissima: Huic enim ex coli doloribus, usu extracti ita dicti panchymagogi cum mercurio dulci remixti, magnopere exasperatis periculosissime laboranti, Laudano tali, utpote remedio in quibuscumque dolorum generibus alioquin, præsertim si mature adhibetur, fere divino, nequaquam succurrere nullumque levamen procurare potui. Ex his ergo cum mea medendi methodo collatis, liquido appetet, ægris, ventriculi, intestinorum aliarumque corporis nostri partium doloribus divexatis, minime remedia, acria, carminativa & irritantia convenire, sed potius stricturas membranarum nervosarum, partes istas constituentium relaxantia & demulcentia, humores noxios per superiora aut inferiora, pro causarum evidentium aliarumque circumstantiarum varietate, corrigentia & eyacuantia iisdem ordinanda esse.

OBSERVATIO LXXXIX.

DN. D. PETRI ANTONII MICHELOTTI.

Historiæ, de Saliva Sacchari ad instar
dulcissima, continuatio.

Matrona illa Patria, egregiis animi dotibus ornata, quam dulcissimam exspuere salivam ante decem circiter menses retuli, hyeme novissime exacta increcente, & quod exinde sequitur, tenuiorum humorum, ex invisibilibus cutis spiraculis, durante secunda valetudine jugiter emanantium, ordinaria transpiratione insigniter decrescente, denuo salivæ, naufragium sacchari Saturni saporem referentis, profluvium patitur, cui præter Coryzam, bronchum ac rhevma, adeo graves spirandi difficultates, non multis ante primam lucem horis, cum tussi ab sibilantibus in - & exspirationibus invadentes, supervenerunt, ut partim, ad totum corpus purgandum, potionem, Mannæ ʒv. & Tartari solubilis ʒij. recipientem, partim, ad avertendam suffocationem imminentem Venæsectionem in pede administrandam ordinare coactus fuerim. Satis validis hisce præsidiis, ad incidendos ac educendos crassos nimisque mucosos humores, versus bronchia potissimum confluentes ac iisdem tenaciter adhærentes, subjunxi non solum oxymel, atque vinum Rhenanum squilliticum, semel, iterum tertiumque de die cochleatim assumendum; sed & Millepedes cum Aloe & Gummi Ammoniaco, suc-

co rosarum soluto, remixtas, sub exiguorum Catapotiorum forma, quotidie, aut alternis diebus, matutinis horis exhibui, conjuncto insuper Spiritu Trifolii fibrini & essentia ex pini recentissimis conis, ope Spiritus Cochleriæ extracte, quam mixturam in ore, ad gingivas consolidandas & salivæ saporem, quantum fieri posset, immutandum, detinere jussi. Proinde etiam tentare non omisi usum decocti calidi herbæ Anagallidis, in aquis crescentis, & potum vini calidi, quo per totam hyemem sub prandio & coena utebatur. Mense Mayo viperarum juscula ordinabam, hisque nihil proficientibus, aquam destillatam ex Lactis vaccini recentis & aquæ fontanæ partibus æqualibus, Radice Chinæ, Avena & Anagallide aquatica, potus ordinarii loco mensibus sequentibus itidem frustra adhibuit: Licet enim tussis & antelucanæ anhelationes cum sibilis rarius recurrerent, & saliva in minori copia, quam durante hyeme, proflueret, nihilo tamen minus cum ejusmodi mitigationem & remissionem quoque anni superioris æstate, sub ordinarii sudoris copiosori eruptione vidissem, illam potius ad anni tempus æstivum uberrimos in hac Matrona sudores eliciens, referre, quam modo recensitis auxiliis adscribere poteram, quoniam ex historia secretionis humorum in corpore animato liquido jam constat, quod salivæ, urinæ, aliorumque fluidorum se- & excretio sub copiosiori sudoris profluvio plerumque supprimatur, aut ad minimum notabiliter imminuatur.

Diebus canicularibus thermalem aquam in Euganeis montibus scaturientem, quam beatæ Virginis vocavere majores, trium quatuorve librarum mensura, per quindecim circiter dies Patavii potavit, eamque partim per alvum,

alvum, partim per urinam reddidit. Quod autem adeo parvam hujus aquæ quantitatem præscriperim, hæc potissimum erat ratio, quoniam etiam in naturali statu ægra nostra, licet pinguioris, carnosæ & succulenti fuerit habitus, urinam parcissime profluere, & nucerinam aquam alias usurpatam, sudorem magis, quam urinam mouisse, mihi narrabat; unde ad præcavenda damna, quæ ex ejusmodi aqua ad sextarios epota præsente jam parciori urinæ excretione, emergere potuissent, eandem in minori potius quantitate & cum drachmis duabus Tartari solubilis, urinam magis, quam alvum, præcipue si modica dosi assumatur, movere valentis, remixtam, propinare constitui. In patriam dein urbem, sextili mense reversa, reliquum æstatis, propterea quod sudore quasi diffluere pergeret, sine notabili respirationis difficultate, & sine copioso quidem salivæ effluxu, ast non sine dulcis ingratique saporis in ore sensu, transegit. Adventante autumno, cum sudor imminui inciperet, humor dulcem salivam constituens copiosius ad glandulas salivales defertur & congeritur, unde succus recens ex Anagallide paulo ante commemorata expressus, consilio Viri præclarissimi, Dn. Jac. Cicognini, in Patavino Archilyceo Theoriæ Medicæ Professoris primarii, ad uncias sex mane & vesperi, per sedecim, & quod excurrit, dies hauritur, citra tamen qualemcumque effectum laudabilem, ruri nunc degens nobilissima Matrona eodem succo uti pergit, absque tamen ulla dulcis Ptyalis mutatione, unde si huc redierit, ad alia necessario transeundum erit.

SCHOLIUM.

Non desunt, qui hunc dulcis salivæ effluxum ad ea mala, quæ *Stomacaces* titulo PLINII temporibus à Medicis insigniebantur, referendum esse existimant. Ast, si ad constituendam Stomacacen & Scelotyrben, nautici vel *scorbutici* morbi nominibus à Medicis recentioribus donatam, compagis gingivarum solutio, totius corporis laffitudines, membrorum distensiones, tumores hydropticis similes, pulsus inæqualis, febriles insultus, cordis palpitationes, lipothymiæ, maculæ purpureæ in cruribus, dorso, pectore, aliisve partibus, vagæ atque anomalæ arthritides, artuum torpores, atrophiæ, alvi fluxus, ulcera surarum, linguæ, faciei, potissimumque gingivarum tumor, livor, hæmorrhagia, dentium vacillatio orisque foetor, requiruntur, num quid morbosa, de qua nobis sermo est, salivæ affectio in vero scorbuticorum numero reponenda erit? quod sane iis, qui scripta *Sever.* EUGALENI, SENNERTI, WILLISII, CHARLETONI, LISTERI, aliorumque, qui de scorbutica passione egregie commentati sunt, per volverunt, dijudicandum relinquo.

Me quidem haud fugit, ptyalismum, gingivarum consumtiones, præcordiorum constrictiones difficilem quæm admodum respirationem, quibus eximiam nostram Matronam hyberno præsertim tempore affligi notavi, inter scorbuti signa ab EUGALENO & CHARLETONO numerari; verum quod ad respirandi difficultatem attinet, eam *absque stertore, sibilo ac tussi* occurtere, in suo de Scorbuto libro singulari modo allegatus CHARLETONUS animadvertisit, cum contra in nostro casu spirandi

spirandi difficultates, matutinis horis, consurgentibus in primis & prædominantibus septentrionalibus ventis, accedentes, sensibiles in aëris ductibus strepitus & fere continentem tussim habeant comites. Hinc etiam Patri-
tius Nobilissimus, *Petrus Barbadicus*, Matronæ saepius merito laudatæ fratri filius, qui, cum eslet biennis, gingivarum tumore, livore, foetore, hæmorrhagiis, febre, Lienteria, verbo, Scorbuto vero laboravit, simulque macie ferme extrema confectus fuit, nullum plane anhelitum & difficultatem spirandi passus est. Pariter quoque nec in Patritio puer, *Antonio Donato*, à scorbutico morbo legitimo ad extremam tabem duo de vi-
ginti circiter abhinc annis deducto, neque in ejus fratre *Bartholomæo*, neque in alio quodam, *Cerchialli* cognominato, ab exquisita stomachace, cum profundis ulceribus, linguam in primis turpissime defœdantibus, ad mortem fere præcipitatis, eaque propter ab experientissimis Medicis jamjam derelictis, auxilio tamen divino & mea qualicunque opera tandem restitutis, nullam unquam respirationis angustiam aut difficultatem observavi.

Ad argumentum, à gingivarum exesione desumptum, respondeo, me nulla in lingua palatove ulcuscula, à peculiari generis salibus hic illic inducta, sed saltem gin-
givarum carnem quadantenus exesam, prout ex historia supra recensita liquet, observasse. Quod autem ad sali-
væ profluvium dulcemque ejus saporem attinet, haud ignoro, quod casus illi, quos *de saccharina saliva ad nauseam usque dulci* in *Inclytæ Naturæ Curiosorum Academiæ Ephemeridibus*, Clarissimi artis medicæ Magistri, *Olaus BORRICHIIUS*, *Salom. REISELIUS* & *Jo. BUR-
GIUS* protulerunt, quiique aperte demonstrant, ægros

illos re vera scorbuticis passionibus male affectos fuisse, etiam confirmare videantur hunc meum salivæ præter naturam dulcis casum ad stomachacen referri debere. Ast, quoniam in BORRICHII casu ad salivæ dulcedinem linguæ ulcuscula; in REISELII ægra brachiorum manuumque impetigines ac pruritus accessisse; in BURGII vero marcescente ægro arthritidem & hypochondriaco-scorbuticam affectionem, nocturnum sudorem, corporisque lassitudinem, cum dulcis salivalis humoris sapore intercessisse animadvertisimus, simulque nuper jam demonstravimus, singulos illos ægrotantes medicamentis anti-scorbuticis felicius, ac ea, de qua haec tenus mihi sermofuit, matrona, esse sanatos, utique minime exinde probari poterit, profluviū illud salivæ dulcis tanquam symptoma Scelotyrbes respiciendum esse.

De reliquo, simplicem ptyalismum dulcem scorbuticum morbum nequaquam constituere ad oculum demonstrat virgo Patritia, *Helena Baduaria*, annum agens quintum circiter & vigesimum, in Divi Cosmi Cœnobio lectissima Monialis, quæ alioquin sana & bene valens, à pueritiæ jamjam temporibus salivæ dulcis saporem continuo fere persentisicit.

(*Venetiis Altorium missa d. 30.
Mart. 1735.*)

OBSERVATIO XC.

DN. D. DANIELIS HOFFMANNI.

De

Cerebri violenta laceratione non lethali.

Puer annorum sex percutitur ungula equi, cuius vi excutitur frustum ossis frontis, floreni amplitudinem referens, ruptis unâ meningibus, ut conspectui pateret cerebrum, cuius & dein portio non exigua exempta fuit, cum in putredinem tenderet. Jacuit interim puer convulsus sine sensu & motu per dies quinque, rediit de hinc loquela mentisque usus liber, admoti sunt praeter enchireses & deligationes ordinarias, sacculi cephalici in vino cocti, sicque consolidatio feliciter successit, succrescente callo, pueroque penitus restituto, ac superstite saltem levi in fronte conspicienda depressione quasi ac fovea crani.

OBSERVATIO XCI.

DN. D. DANIELIS HOFFMANNI.

Fissura ab oris angulo ad auris confinia curata.

Ruficus in venatione feris ex latibulis suis expellendis inserviens, obvium habet cervum, pleno in eum cursu incurrentem, cuius vim & impetum cum evitare haut valeret, unus ex apicibus cornu cervini cavum oris

oris rustici satis amplum ingressus, insignem fissuram ab oris angulo induxit omnium musculorum & integumentorum, usque ad auris confinia. Facta autem vulneris recentis triplici congruaque futura, balsamicorum ac digestivorum usu decenti vulnus adeo violenter producendum feliciter absque ullo damno rursus coaluit.

(*Tubinga missæ Altorfum d. 3.
April. 1735.*)

OBSERVATIO XCII.

DN. D. PAULI HENR. GERARDI
MOEHRINGII.

Pleuripnevmonia, à sanguine menstruo,
per vomitorium thoracem versus presso,
oborta.

Nihil sane magis therapiæ medicæ proficuum esse posset, ac si uniuscujuscunque loci practici, sufficienter eruditi, & veritatis simul amantes, ejusmodi morborum litteris consignarent historias, quæ causas eorundem diversas ob oculos ponerent. Collectis enim longum per tempus hujusmodi observationibus, infinitæ & diversissimæ morborum causæ remotæ melius Medicis patefierent, in quibus hodie inveniendis tantæ adhuc tenebræ quærenti obversantur. Et quid profecto doctrinæ de nocentibus ac juvantibus, adeo necessariæ, quæ intacta hactenus atque sepulta fere jacet, majorem posset lucem conciliare? Utinam omnes Medici

Medici celeberrimum in Anglia, dum viveret, Archiatrum, *Davidem HAMILTON*, imitarentur, qui libello, mole parvo, ast re gravissimo, *de febre miliari*, historias proponit, omnibus exemplo futuras, quibus salus ægrotum curæ cordique est. Sed dolendum, eum paucos sane æmulatores nactum esse. Præsentis remota historiae causa, ceu mihi videtur, tam aperta est, ut non nisi ab homine frivolo negari queat. En eandem!

Virgini, XXVI. annorum, plethoricae, textura rariori & laxa, alias alacri naturæ vi gaudenti, colorisque rosei, 1734. d. 18. Febr. & aliquot diebus ante, cardialgici ac lumbares, cum perpetua nausea, dolores contingebant. Quoniam hæc à compluribus annis de gravitate & doloribus ventriculi, ac alvo sæpius adstricta conquesta fuerat, atque vomitorium anxie à Medico suo ordinario petebat, nauseaque urgens illud exposcerre ipsi videretur, hoc præscribebat: *Rec. Tartari emetici gr. iiiij. solv. in aqua flor. Acac. rec. ʒ. add. Syr. Cort. Auran. ʒj. M. detur una vice cum debito regimine.*

Ab hujus usu die 19. Febr. decies multam materiam salinam, acrem & muriaticam evomebat.

D. 24. Febr. litteras ego accipiebam, ægram sub vespera diei 21. Febr. febri continua, inflammatoria, doloribus lumborum intensis, ac pleuræ sinistræ, introrsum, & ad mammillas tendentibus, cum diffici, brevi ac celeri, spiritu, genarumque rubore, & pectoris gravitate, ac angustia præcordiorum, tussique tandem sicca, vexatam esse. Quæ ad prædictum 24. Febr. diem symptoma durantia, cum alvi adhuc constipatione, urinaque rubicunda, ac pellucida & cruda, coniungi, referrebatur. Brachii præter ea venam hoc sectam die fuisse,

atque propinatis pilulis aloëticis, alvum solutam esse, ac menstrua, præterita nocte fluere iterum coepisse, quod ante hos quatuordecim, legitimo videlicet tempore, dies factum fuerat, adjungebatur. Inopinato hoc, ast contra indicationem ab adstantibus porrecto valido nimis, & incongruo purgante, sanguinis copia in plethorica hac virgine satis imminuebatur, id quod ipsum causam quoque præbebat, ut, circuloper vasa, seorsim autem minimas per arteriolas, liberius peracto, crisis eo facilius, adjuvantibus vegetis ægrotæ viribus, evenire valeret. Ad dolores resolvendos vesicam suillam, calido lacte nondum ad dimidias refertam, linteisque calidis duplicatis involutam, lateri adficto imponendam, &, quoties frigefacta fuerit, repetendam curabam. Interne, ordinarii instar potus, limonadam vulgarem, ex Citri taleolis, nucleis prius demtis, saccharo ac nitropapaverino, pro gratia saporis, aestuque domando, additis, adfusisque fervidæ aquæ libris quatuor, confectionam, calide & adfatim ab ægra bibi jubebam. Cui sequentem potiunculam, ad cochleare unum, alterumve omni bihorio, hauriendam, adjungebam: *Rec. Aquæ pluvialis ʒiij. Sal. Prunell. ʒiij. Syr. hyssop. ʒiij. M. Monere in transitu heic lubet, minus apte à Practicis plurimis Aquas Acetosæ, Acetosellæ, Portul. C. B. Nymph. Lactuc. Endiv. Plantag. Borrug. Bugloss. Cichor. Fragor. fl. Til. Scorzoner. Scord. Galeg. Ulmar. Beccabung. Bellid. Card. Mar. Geran. Scabios. Millefol. Saxifrag. Absynth. Artemis. Verben. Scord. Tussilagin. Heder. terestr. Sanieul. Torment. Equiset. Burs. pastor. Taraxac. Capill. vener. Pap. rh. Prunell. Pœon. Marrub. alb. alias que complures vulgari pharmacopolarum modo destilla-*

tas, meo quidem judicio præscribi, quin eas omni sa-
ne virtute sua aquæ pluviali puræ similes habeam, cum
nec sapore, nec odore ab invicem discerni possunt,
variæque aliæ, quæ, modo paratæ, aliquo odore sapo-
re ye gaudent, haud ita tamen multo post, nunc citius,
modo tardius, crebra vasorum, in quibus adservantur,
apertione, aquæ pluviali adsimilantur. Sed ad hi-
storiæ!

D. 25. & 26. Febr. morbi quinto & sexto, computo
ab 21. Febr. qua pleuripnevmonia incepit, instituto,
omnia symptomata, quoad cunctas circumstantias, ad
aucta esse, vires tamen ægræ parum modo frangi, alvum-
que bene apertam esse, ac menses moderata adhuc in
quantitate fluere, adnunciabatur. Jubebam, ut exter-
ne cum vesica, interne autem solo cum Limonadæ ad-
siduo potu continuaretur. Quum enim vires ægræ ve-
getæ permanerent, menstruaque adhuc, haud nimia in
copia, fluerent, crisin sequenti die exspectabam, nec
corporis vasa nimium stimulare, atque irritare animus
erat. Neque spes me fallebat.

Die enim 27. Febr. morbi septimo, horis vespertinis,
tota cutis, quæ antea sicca fuerat, madida reddebat, ur-
ticaria, dolores cessabant, ceteraque phænomena adeo minue-
bantur, ut d. 29. Febr. nil prorsus mali superstes esset.
Ex quibus omnibus judicandum erat, inflammationem
tam pleuræ, quam pulmonis, quod raro sane fit, reso-
lutam esse, quum nulla prorsus puris per trachæam eje-
ctio fierit. Eam vero ipsam resolutionem, supervenien-
tibus, præmissa venæ sectione, menstruis, à duplice ista,
cui purgatio addi potest, sat notabili eyacuatione adle-
vatam fuisse, censeo.

COROLLARIUM.

Modo enarrata in historia *Nitrūm papaverinum* adduxi; quod, quia an ullibi descriptum sit, dubito, brevibus ejusdem simplicissimam naturæque convenientem elaborationem cum lectore benevolo communicare animus est. Nitrum purum contunditur, in succo florū papaveris erratici, nondum perfecte apertorum, solvit, filtratur, inspissatur, atque in crystallos iterum redigitur. Auctorem hæc præparatio, quantum ego quidem scio, virum in arte egregium, b. D. D. FELTRUP, serenissimi Principis Anhaltino-Servestani quondam Archiatrum, civitatisque ac dynastiæ Jeveranæ physicum ordinarium habet. Ceterum illud manifeste saporis, coloris, ac virtutis papaveris rhœados particeps est.

OBSERVATIO XCIII.

DN. D. PAULI HENR. GERARDI MOEHRINGII.

De

Aurigine.

Minus historiam hancce in lucem protractissim, quoniam nihil peculiare in sinu suo foveat, sed auriginem, sive Icterum flavum, sanatam fideliter tantum exponit, nisi ob sequentem morbi periculosi historiam hanc quoque necessariam reputassem, ut omnia in ordine suo naturali, cœu decet, adparerent.

Paro-

Parochiæ cujusdam paganæ minister publicus, & Ecclesiastes, plethoricus, obesus, sermone profundo ac forti cuncta eloquens, facilisque digestionis, annos aliquot supra triginta vitam vivens, 1733. *autumno*, ingenti mentis ægritudine, moerore, inquam, animi, ac intermista ira clandestina diurna adficitur. Post quarumdam septimanarum spatium, animi affectu adhuc durante, in auriginem incidit, quæ ex bile flava, totius superficiem corporis, inprimisque tempora, & utriusque oculi bulbos profundente, coloreque suo aurantio partes hasce inficiente, cognoscetatur. Mentis aliqua obnubilatio, capitis dolor, calorque siccus, ac fitis, morbum augebant. Insignis aderat membrorum lassitudo; febris nulla evidens; urina cassa, turbida, ac sedimento deposito, crocea; alvus porro clausa; cardialgia ingens, premens; naufeosi, biliosi, pingues ructus; fapor amaricans; adhæc turgens, ex acri ac pin-gui materia, ventriculus; somnus fere nullus, & si quis, inquietus; præcordiorum anxietas; difficilisque tandem ab aucto corporis motu spiritus. Indicabatur igitur pri-mum canalis totius alimentorum evacuatio, dein adse-ctus, moeror nimirum, ac ira, pro viribus compescen-di erant, ac demum bilis corruptæ expulsio, per varia loca excernentia, fieri debebat. Ut primam obtinerem indicationem, sequens propinari jubebam emeticum: Rec. *Tartari emet. gr. iij. Crem. Tartari 3j. Solv. in pluviali aqua 3j. M.* Detur mane una vice.

Quo sumto evacuante generali, præcipiebam, ut per vices ægrotus Theæ Boy infusum biberet, post singulos nempe vomitus, duo ad tria usque vascula, intra semi horæ ferme intervallum, superbibendo. Quin-

quies a*v&w*, & sexies *n&tr&w*, tempore antemeridiano, sine ullo tamen incommodo, purgabatur, & nausea, post meridiem remanens, sola aqua Cinnam. s. vino, ad duo cochlearia exhausta, supprimebatur. Fiebant hæc omnia a. d. 31. Octobr.

Nocte sequenti bene æger dormiebat, *dieque proximo* I. Novembr. optume se habebat, unde reliqua medicamina adspernabatur.

Sed 5. Noyemb. subito me vocari jubebat, quumque advenissem, vires ægri prostratas, inquietudinem summam, omniaque symptomata, supra dicta, graviora deprehendebam. Color aurantio pressior, atque decocto Coffee similis, mox aderat, mox visui se subtrahebat. Urina turbida, brunna, crassa erat. Multum comedelerat æger, & flatulenta, ac pinguia, ingesserat, aërique, vento africo valde commoto, frigido, pluvioso ac nebuloso, per intervalla se exposuerat. Suedebam diætam magis systematicam, & ad *Sanctorianam perspirationem* augendam, bilemque foras propellendam ordinabam: *Rec. Eff. Alexipharm. D. Stahl.* ſ&B. Sumantur ter in die XL. guttæ.

Ex cuius usu optimam ille restitutio*nis* spem nactus, atque re ipsa post dies quosdam ad majorem sanitatis gradum evectus, a. d. XI. Nov. non solum ab efu variorum flatulentorum, copiosoque succo aquoso turgidorum fructuum horæorum, plantarumque ejusdem indolis, itemque quantitatis largæ petasonis, verum etiam ab aëre frigidiore, pluvioso, ac à vento procelloso inquieto, *sequenti* adeo adficitur *nocte*, ut dolores insignes, acutos, pungitivos, subinde quoque gravativos ventriculi totiusque intestinorum canalis, ac diaphragma-

tis,

is, qua parte cum spuriis costis jungitur, antrorsum & sursum, in primis circa umbilicum, totaque, quæ à xyphoide incipit cartilagine, linea alba, ad finem usque umbilicalis, ac principium hypogastricæ regionis, miserè torqueretur.

Qua commotus re infelici gesta, accedente per vi-
ces calore fugaci, insolitaque inquietudine molesta,
vespertino tempore diei 12. Novemb. ut aliquantum do-
loris excessum temperaret, aliquas de Essentia Aurant.
à circumforaneo emta, ac Elixirio quodam stomachico,
fortiter calido, aromatisato, guttulas assumit. Fere
autem dimidio horæ præter lapso, lenem sentit vomiti-
tum, dum cetera per *totam* subsequentem *noctem* sym-
ptomata eodem gradu remanerent.

Ex vomitu vero concludens, alimentorum tubum
pati, *eadem vespera*, sine omni tamen prospéro effectu,
suppositorium non solum ano immittendum curat, ve-
rum altero etiam d. 13. *Novemb. horismatutinis*, mira fa-
cilitate, idem, quod ab initio suaseram, vomitorium
sumit. Sed nares ægri nimis subtile, ac naufragabundi
eventum minus felicem prædicunt; quod etiam effectus
testatur. Vix quippe uno altero momento elapso, to-
tum, qua data sursum porta, ruit emeticum, levi nau-
sea superstite.

Tum vero anxius valde æger, sibi suoque consilio
spontaneo parum amplius tribuens, per nuncium cun-
ctorum, quæ recensui, phænomenorum certiorem me
reddebat, simulque, ut quam celerrime fieri id posset,
ipsum viserem, rogabat. Causa itaque omnium, quæ
supervenerant, malorum expensa, consulebam illi, ut
ad dolorem profligandum, partesque illas blando rosci-
doque

dōque calore emolliendas ac fovendas. vesicam, calido lacte fere semi plenam, subiecto prius duplicato calido linteamine, regioni umbilicali imponeret, idque, quoties lac frigefactum, toties repeteret auxilii genus. Ad calorem autem totius corporis mitigandum, &c. sequentem dabam potionem: *Rcc. pluviae puræ ʒvj. Svr. Violar. acetosit Citr. ana ʒj. Syr. Granat. acetosor. ʒs. Nitr. antimoniat. inspiss. tantum, Tartar. Vitrtolat. ana ʒij.* Hauriat hora sexta dimidiā partem.

Ut alvum porro, de cuius adstrictione conquerebatur, apertam haberet, usum *Eclegmat. cholag. SYLVII* ad ʒii j. felici eventu suadebam.

His itaque adhibitis, symptomata omnia mitiora videbantur, ac d. 14. quidem Novemb. iterata vice *Essent. alexiph. b. D. D. STAHLII* optimo cum successu usurpabat, proprioque nisu *Chelidonium majus*, Theæ instar bibebat. Unde post 4. dies exoptata sequebatur sanitas.

OBSERVATIO XCIV.

DN. D. PAULI HENR. GERARDI MOEHRINGII.

Pleuripnevmoniæ epidemicæ Species,
à voci feratione, in peripnevmoniam
definens.

Vir plurimum reverendus, ex nupera Aurigine (*vid. Obs. præced.*) feliciter restitutus, beneque & constanter, ac integre cunctas illas actiones, quæ abfoluto

soluto partim animæ demandatae imperio , ac partim per vim propriam corporis mechanico-hydraulici atque fabricam , motu indivulso , jugique , ac perennanti sanguinis ceterorumque humorum circumrotatione , succorum separatorum in tubulos ultimos protrusionem indeque pendente nutritionem salutarem , ac vitalem vigorem promovent , animo ad hilaritatem reducto , perficiens , cum vicibus aliquot majori , quam par erat , impetu , publice pro suggestu perorasset , atque motu hocce , quo pulmonis præsertim uterque lobus , ac integer thorax valde commoventur , nimium defatigatus . *Sandorianæ perspiratione ad modum audita , quatenus domum reversuro , in via , à venti sævitie , aëre que frigido confestim suppressa , causam heic subsequentis postea mali , satis duri ac diurni , occasionalem , sive pro catarcticam dabat , ipsis Calendis Januarii 1734. matutinis horis , horripilationem , tremoremque integræ corporis superficie , cutisque instar anserinæ , extremitatum ac papillarum nerveo - tubulosarum corrugationem , cum insigni lassitudine omniumque artuum gravitate sentiebat . Nullum vero exinde incommodum ipsum consecuturum esse , credens , iterum hacce die concionabatur . Sed media in sermocinatione major reddebatur horror , qui postea in sudorem largum , tantamque præcordiorum anxietatem , ac subitaneam præterea sp̄iritualis viæ excalificationem commutabatur , hæmoptoës invasionem ut metueret . Domum interim , concione ad finem perducta , repetentem , eadem , qualis paulo ante recensita est , sudoris , eadem ex causa , suppressio invadebat . Neque hac sola , quæ ægrum nostrum timidum reddere poterat , afflictio manebat , sed ab instanti*

illa rursum horrore, vehementique nausea, presso pede eingebatur, quibus, morbi mox sequuturi, nunciis diem hanc noctemque proxumam absolvebat.

Circa vesperam autem ejusdem diei adpetitum deperditum, sive anorexiā, ac vehementem aestum, lumborumque & dorsi, atque membranā pleurā, prementem ac quodam modopunctorium dolorem, vigilias porro & inquietudinem obortās esse, observandum est. Alvum tamen naturalem deponebat.

D. 2. Jan. morbi secundo, iisdem remanentibus symptomatibus, dolore obtuso ac gravativo pulmones occupante, sanguis ē vena dextri brachii, in laterē videlicet morboſo, educebatur, qui eandem, ac in pleuritide, indolem servabat. Quo facto, lateris lumborumque ac dorsi dolor evanescet, ac post unam alternatve horam, sputum paucum, flavum, cruentum, spumosum, ab repetita ſæpius tufficula facile dejectum, ſequebatur.

Ad reliquorum, jam aliquot abhinc horis adparatum symptomatum historiam veniam. Quae hoc fere tenore recensita velim teneas. Dyspnoeæ spirituique calido, ac frequenti, gravitas pectoris, sine externo tamē ad parente dolore, rubor porro genarum tumens, ac pulsus in super æqualis, mollis atque undosus, sed nonnunquam intermittens ac frequens subjungebatur. Quibus adde phænomenis alvum apertam linguamque adhuc puram.

Nox simili fere cum molestia transigebatur, niſi quod aestus & pervigilium, cum inquietudine crescebant.

D. 3. Jan. morbi tertio, ego in auxilium tandem vocatus, enarratam morbi historiam percipiebam, atque

que Peripnevmoniæ jam præsentiam declarabam, quæ tum temporis in pago hoc, cui ægrotus verbi divini minister præerat, epidemice oberrabat. Accedebat quo-rumdam ante oculos volitantium flocculorum imago, quos tamen manibus nondum colligebat. Binas itaque indicationes nactus eram. Quarum alteri ut satis facerem, i. e. ut expectorationem, quæ per *υντημερον* jam duraverat, promoverem, factamque in pulmonum præcipue lobo dextro arteriarum minimarum sanguiferarum ruptiō-nem impedirem, ac vulnuscula successive, suppuratione prius facta, consolidarem, hunc ad cochlear. 1. vel 2. omni bihorio sumendum ordinabam Linctum: *Rec. Ol. Amygd. d. rec. f. Igne 3v. Aqua Chærefol. rec. & Violar. rec. ana 3ij. Sacch. alb. 3j. succ. Citr. 3iij. M. f. l. a. Linctus.*

Alteram porro indicationem expleturus, sanguinemque in circulo suo valde turbatum, ac ejusdem cursum auctum, incipientemque in minimis pulmonum arterio-lis stagnationem inflammatoriam sublaturus, potum ordinarium, calide bibendum, præscribebam: *Rec. Citr. num. j. discind. in taleolos, exemptisque accurate nucleis, adde Sacch. q. f. ad gr. sap. His adfund. Aquæ fervidæ lib. IV. seponatur, ut potio calida maneat, bibantur sic, quoties sitis, febrisque, ac æstus magnitudo eam requirit, aliquot unicæ.*

Circa vesperam symptomata remissiora videbantur. Abstinentiam ab omni cibo præcipiebam. *Nocte* quietus jacebat, ac per intervalla levius dormitabat.

Altero diei 4. Jan. morbi quarti, mane, sputum cruentum rursus evadebat, quod versus meridiem magis flavum adparebat, *vesperi* autem totum flavum reddebatur, & mediocri saltē copia expuebatur. Tum-

que symptomata egregie minuebantur, quid? quod alio naturaliter laxa existente, labiisque sponte exanthematicis crustaceis obfessis, medicaminum ulteriore usum, fanatum se credens, renuebat, ac corpore frigefacto, pedibusque ē lecto detractis, cerevisiam lupulatam, frigidam affatim hauriebat.

Nox admodum inquieta & turbulentia sequebatur, ipseque per minora quidem intervalla dormiscebatur, interea tamen variis phantasmatibus vexabatur.

D. 5. Jan. morbi quinto, *horis matutinis*, respiratione paululum difficiliore reddita, ægrum magna cum molestia, saepeque tussire, ac materiam purulentam, magis spissam evadere, vixque à bronchiorum, ac trachæ ductibus decidere, symptomata porro eo jam iterum in gradu. quo d. 3. Jan. fuerant, versari, nunciabatur. Reprehensa ægroti securitate, linctum priorem paucis mutabam: *Rec. Oleum Amygd. d. rec. f. Igne ʒvij. Aqua Chærefol. rec. Veron. recentiss. Hyssop. ana ʒij. succ. Citr. Man. Christ. per lat. ana ʒij. Laud. opiat. gr. iij. M. f. Lindt.*
D. 5. Brust-Safft, wovon alle anderthalb, höchstens 2. Stunden eine halbe Thee-Tasse voll zu nehmen, und von der Limonade etwas nachzutrinken.

Vesperi ægroti vires minuebantur, pulsus debilior evadebat, ac diarrhoea levis sponte superveniebat. Nostrem eamdem, (*vid. d. 4. Jan.*) transigebat.

D. 6. Jan. morbi sexto, *horis antemeridianis*, diarrhoea ingravescebat, reliqua symptomata, quæ d. 3. & 5. Jan. recensui. eodem in statu erant. Lateris dolor obtusus prorsus evanesceret. Gravitas pectoris magis molesta erat, sputo tamen flavescente, vix striis sanguineis potato paululum facilius ex scrato. *Aestus extenuans*

nus haud adeo ingens deprehendebatur: ægro tamen egregiam Infusi tenuis Coffæ, ac cerevisiæ calidæ, multum aquosæ, copiam bibente, calor internus vehe-mens indicabatur. Cui tamen æstui hoc opponebam:
Rec. Pluviae 3 vj. Syr. fl. Tunic. Syr. Acetoft. Citr. ana 3j.
Hora quavis hauriat unum alterumve cochleare. Diar-rhoea sponte cessabat, totumque corpus sudore continuo, acidum spirante, in facie præsertim magnis guttis col-lectis, statimque frigefactis, perfundebatur.

Nocte aliquantum dormiscabat, levibus tamen, de solitis rebus, deliriis conjunctis. Inquietus quoque ja-cebat.

D. 7. Jan. morbi septimo, vires valde fractæ, respiratio adhuc difficilis, sputumque, cum dextri lateris dolore gravativo, nec nisi sumto linctu, & adeo mole-ste excrenebatur, ut aliquid semper in pectore remane-re æger sentiret. In intestinis quoque obmurmurationes, à flatibus proveniebant. Ceterum urina, per omnes præ-cedentes dies, citrina, cruda, sine sedimento. perma-nebat. Labia adhuc eo in statu, quo d. 4. Jan. fuerant, esse nunciabatur. Medicamenta, Linctus scilicet d. d. 5. Jan. & Julepus d. d. 6. Jan. continuabantur. Alvus aperta erat, febris internam sævitiem ex viribus supra descriptis coniicere licet.

Nocte nullus somnus, & deliria, apertis oculis, re-bus de peregrinis, æque minus facies invercunda, ocu-lique rigidi accedebant.

D. 8. Jan. morbi octavo, omnia phænomena recen-sita augebantur, viresque magis lapsæ adparebant. Spu-tum materiæ æqualis, ex albo flavescentis, paucum ex-cernebatur. Linctum æger continuabat, cui hoc ana-

lepticnm subjungebam: Rec. Pluviae 3vij. Aqua Cinam.
s. & cordial. Herc. Sax. frigid. ana ij. Confect. Alkerm. in-
compl. 3ij. M. & edulcor. manib. Christ. perlat. q. s. circiter
3ij. Sumat cochleare unum, urgente necessitate. Omnia
jam acida præcedenti, & sequentibus postea diebus vi-
tanda censbam, quoniam sudor acidus & frigidus, ad-
siduo ē toto corpore promanans, dyscrasiam acidam osten-
debat.

D. 9. Jan. morbi nono, eadem symptomata aderant,
sed graviora. Ægro in animi deliquium, singulis fere
horis, & nonnunquam saepius delapso, vini Rhenani
veteris aliquot guttulis succurrebam, quas, linguæ in-
stillatas sensim deglutiebat, atque hac semper ratione re-
focillabatur. Omni hora, aut bihorio, præter relata
jami remedia, Linctum & Julepum d. d. 8. Jan. prout
circumstantiæ & ægri vires id exposcebant, vini illius
Rhenani cochleare unum alterumve ore detinebat, ac
postea deglutiebat. Atque sane ex combinata hac me-
dela præsentaneam virium ægri refectionem percipere
poteram. Interea, ut Linctui manus auxiliatrices ad-
derem, hoc præscribebam Infusum: Rec. Herb. Chære-
fol. Hyssop. Marrub. alb. ana Mij. comminut. gr. m. in-
fund. in Aqua font. s. q. hauriat æger quadrihorio quo-
libet 3iv. calide.

Nocte sequenti copiosum ex albo flavescenti pus ex-
spuebat. Parum dormiebat, quietus tamen tota nocte
decumbebat.

D. IO. Jan. morbi decimo, mane, urina citrina se-
dimentum albidum, levissime rubens, deponebat, vi-
res quidem fractæ erant, magis refectus tamen æger, ac
diebus præcedentibus, ad parebat.

Nulla fere *ante meridiem* expectoratio sequebatur. Medicamenta , Julepum videlicet d. d. 8. Jan. vinumque Rhenanum , juxta constitutam superius legem , continuabat. Quoniam vero Linctui præcedenti adversabatur : Oleum enim aquis supernatans , eisdem intime permisceri non poterat ; eumdem hunc in modum mutandum ducebam : *Rec. Ol. Amygd. d. rec. s. Igne 3ij. Syr. Violar. Syr. & Symphyt.* **FERNELII** , *Vitell. ov. rec. ana 3j. M. f. l. a. Linctus.* Detur omni biborio cochleare unum , reciproce cum Infuso d. d. 9. Jan. vel urgente expectorationis difficultate , saepius.

D. 13. Jan. morbi decimo tertio , dolores lateris prorsus adhuc abesse ; in pulmone gravativum , excretâ copiosa his diebus materiâ flavescente , ac spumosa , adlevari ; è contrario in lumborum regione , ubi diaphragmatis tendines dorso inferuntur , dolorem punctionum invadere ; noctes ægrum paucō somno , quietoque situ consumere ; alvum quotidie apertam esse ; ac sedimentum urinæ idem manere ; viresque adhuc valde debiles esse , perscribebatur. In medicamentorum , modo commemoratorum , usu persistebat. Vini Rhenani , ad 2. triave , omni trihorio , cochlearia , haustum concedebam. Rob Ribium æger , ad bina pauca cochlearia , refectionis æstusque febrilis domandi gratia in ore detinebat.

D. 15. Jan. ipse jam æger hæc litteris mandare potuerat : Puris excretio è fistula spiritali ; jugi fluxu , præcipue mane & vesperi , continuabat. Dolores in lumborum regione adhuc perseverabant , nondum tamen propriam medelam urgebant , nisi ad partis vexatae calorem procurandum. Alvus quotidie aperta , ac urina sedimen-

tum suum album deponebat. Somnus quavis nocte brevis quidem, sed reficiens, quietus ceterum jacebat. Ad petitus sensim revertebatur. Linctum & Infusum herbarum, d. 9. Jan. præscriptarum, continuabat. Diætam tenuem, iusculis nimirum carnium gallinæ, &c. contentus ut esset, injungebam.

D. 20. Jan. morbi vigesimo, hæc ille: Dolor lateris dextri rursus me vexat, ita, ut soli sinistro lateri incumbere debeam. Expectoratio bene adhuc procedit. Debilis quoque adhuc sum, & appetitus in cibos vetitos nititur. Heri, circa vesperam, dolores colicos sentiebam, qui tamen, hora elapsa, evanescebant. Dormire quidem possum, somnus autem nondum accedit. Alvis & urina, prout fuerunt, manet. Præcipiebam itaque continuationem linctus d. d. 10. Jan. & hanc illi potionem conjungebam: *Rec. Pluvie žv. Aquæ Chærefol. rec. zj. Aquæ Hyssop. zj. Sacch. cand. flav. q. s. ad gr. sap. M.* Sumat saepius calide scutellam.

His medicamentis pergebat usque ad d. 3. Febr. morbi trigesimo quarto, atque tum hæc mihi nuncianda curabat: A morbo principe fere liber sum. Heri autem, matutinis horis, novo malo vexatus sum. Consistit hoc in eo, quod dolores punctorios vehementes in sinistra lumborum regione percipiuntur, nec nisi magna cum difficultate, ac dolore urina guttatum ex urethra destillet. Hora 3. pomeridiana hæsternæ dici urina adfatis, & sine ullo dolore fluebat. Confestim autem stillicidium dolorificum renovabatur, ab hora 9. vespertina naturaliter effluebat. Emissa urina instar aquæ est, magna que sit, constanter me urget, et in ea illa confoctus emplashat.

Ex hisce intelligebam, ægrum *suscipia* laborare. Quare hæc ordinabam: *Rec. Eff. Succin.* 3*j.* *Eff. Myrrh.* *s. alkali* 3*ijj.* *Tincturæ Antimon.* *tartaris.* 3*ijj.* *M.* *Dos.* hora 10. antemer. & 4. pomerid. 40. guttæ. *Rec. Eff. alexipharm.* *D. D.* *Stahlii* 3*β.* Dentur singulo mane, ac vesperi, ad 50. guttas usque. Bibat æger Theæ, aut Coffeæ tenuis adfatis.

D. 9. Febr. Morbi quadragesimo, horum ipse me æger certiore per litteras reddebat: Dysuria post adhibita remedia cessavit, neque minus & expectoratio evanere. Interim *heri* dolores in latere dextro rursus obmurmurate percepi, qui ad nunc usque me vexant. Decumbenti respiratio facilis est, ast surgenti e lecto, multaque eloquenti, brevior illa sensim redditur. Somnus, quem levem habeo, me reficeret, nisi sudor insignis, qui me noctibus abhinc binis torquet, vires aliquantum dispelleret. Diæta, prout eandem mihi injunxisti, tenui, adcurate utor. Alvus ac urina bene se habent: Hæc cum albo sedimento; illa fluida quotidie est.

Hac phænomenorum relatione docebar, crisi deum absolutam morbum absoluturum esse. Lateris enim dolores, ceu nuncius commemorabat, exinde oborti demio erant, quod æger aëri frigido se exposuerat. Complementi igitur gratia hæc propinanda suadebam: *Rec. Aquæ Hyssop. pluvial.* *ana* 3*ijj.* *prophyl.* SYLVII 3*j.* *Mixturæ simpl.* *s. Campb.* 3*β.* *Tincturæ anodyn.* 3*j.* *M.* *Dos.* omni trihorio, cochleare unum. *Rec. Bals. Copayb. albiss.* *vitell. ovor.* *ana* 3*j.* *M.* *adcuratissime*, his add. *pulveris Glycyrrh.* *pulveris Gumm.* *Kikekunemalo*, *ana* 4. *P. M.* *Vol. IV.*

q.s. ut s. a. f. Pil. ex 3j. num. XII. dealb. dentur singulo mane ac vesperi tres.

Atque his quidem omnibus rite in usum vocatis, perfecta, quæ divini Numinis summa clementia erat, sanitatem fruebatur.

HISTORIÆ AC MEDELÆ RATIO.

Explicare brevibus libet, cur hæc illave symptomata in morbo hocce gravi se se mutuo exceperint, quamnamve ex ratione data remedia porrigerere necessum duxerim. Ut itaque ab initio exordiar; omnem morbum à nimia in progressis concionibus vociferatione, qua pulmones, eisque contigua membrana pleura, una cum organis reliquis, respirationi inservientibus, nimium commoti, sanguinem ad minimas harum pattium arteriolas detrusere, quæ acceptum ac rarefactum cruentum tam repente repellere haud valentes, justo plus illo onustæ, incipiente in iis obstructione, inflammationis subsequutæ ansam præbuerunt, *proxime* obortam esse, scire juvat. Occasionalem vero, quam procatarcticam quoque vocant, *adjuvantem* potius heic loci dixeris, causam, aëris, in historia enarrata constitutio dedit, quibus omnibus ægroti, tertio demum morbi die auxilium quærentis, nec tum quidem remediis morem gerentis, incuria adponenda. Monendum vero existimo, me sub causa proxuma, modo adlata, proximæ in inflammatione, generatim sumta, causæ, causam remotam intelligere. *Vid. diem morbi primum ad 5. usque.* Ex hac etiam causa derivare licet, cur Aquam Hyssopi, majorem, præ reliquis, in primo Linctu porrectis Aquis, vim obtinentem, itemque *Landani* opiat refractam portionem,

tionem, quoniam febris symptomatica, nec veloci quidem adeo cursu se prodens, aderat, propinaverim.

Vid. dies 5. Jan. Vires autem corporis, minime Oleum Amygdalinum, excitasse diarrhoeam spontaneam, cuius patet, qui ab Olei hujus continuato usu alvum quidem apertam, non autem ejusdem fluorem provenisse cognoscit. Nec criticum, qui diarrhoeam exceptit, fuisse sudorem, ejus natura docebat. Qui quum acidum de se odorem spargeret, dominantem in ægro acrimoniam, discernere poteram, cuius tamen nativa & ad parens indoles acrimoniæ potius alcalinæ, ac plethoræ vultum præ se ferebat.

Vid. dies 6. Jan. Flatum, jam se se patefacentium, causam facile dignoscet, quicunque rarefacti à febrili calore aëris in intestinis proprietatem atque vim elasticam considerat. Ad crisin porro quendam sequenti die morbi septimo impetum ad fuisse, nullus, nisi medicarum historiarum ignarus negabit, qui etiam ut domaretur, necesse non erat, quoniam suo tempore illum sponte cessurum esse, vires ægri magis oppressæ, quam penitus suppressæ, comprobabant. *Vid.*

7. Jan. Ut tamen aliquo hæ modo sublevarentur, tam potionem analepticam, quam vinum Rhenanum in auxilium vocabam. Ceterum magnitudo morbi aucta, haud ita multo post futuræ criseos spem mihi faciebat. *Vid.*

8. Jan. Quæ etiam, finiente nono febris accessu, contingebat, dum, abscluta exacerbatione, æger pus larga in copia exspuebat, urina sedimentum suum album præcipitabat, somnusque ac quies restituebantur. *Vid. d.*

9. & 10. Jan. Dolores adhuc in lumbis & dorso, ac latere morboſo, exorti, quorum *d. 13. 15. & 20. Jan.* mentio facta est, & qui tandem *d. 8. Febr.* dysuriaſ pro-

ducebant, explicatu faciles sunt, cui immorigera ægri, ex minima sanitatis accepta spe, statim frigori se exponentis, nec æquabilem omni tempore corporis sui calorem conservantis, indoles perspecta fit. Quibus denique addendum est, crisi, largum per sudorem, *quadragesimo morbi die*, absoluta, præservationis partim, partim ulterioris quoque perspirationis augendæ pulmonisque firmandi gratia, ultima me remedia, salutari effectu, commendasse.

(*Feverâ in Frisia missa Altorum d. i. April. 1735.*)

OBSERVATIO XCV.

DN. D. WOLFFG. HENRICI SCHREY.

De

Rarioribus renum, linguæ & vesicæ calculis.

Intr alios maxime dolorosos ac periculosisssimos præter-naturales humani corporis affectus & calculum jure recenserî, nonsolum qui dolores ex illo sensit, sed & qui eo laborantibus adstitit, experientia edocti uno ore affirmabunt. Hæc enim ex terreis, viscosis atque salinis particulis concreta substantia, licet interdum porosa atque friabilis plus minus appareat, quandoque tamen adeo condensata est, ut silice etiam, in corpore humano generatum calculus nonnunquam duriorem credideris. Hinc facile colligitur, quam gravatus, quam tensivus, ac pulsatorius dolor circa angustiores ureterum & urethræ vias neces-

necessario oboriatur ; meritoque illorum judicio subscribitur , qui intensissimos nephriticos dolores puerperarum & arthriticorum cruciatibus anteponunt . Nec durities solum , sed & forma , nunc angulosa , nunc acuminata , nunc hamata , nunc cuneiformis dolorem modo dictum notabiliter auget .

Sed animus non est in præsentiarum exponere historiam generationis calculorum fusiusque recensere consueta eorundem symptomata , multo minus remedia therapevтика adducere , quæ malo huic opponi solent . Trigam modo calculorum in Curiosorum Scenam producam , qui meo quidem judicio , non ultimum locum inter observatu digniores occupabunt . Omni quidem tempore a Celeberrimis medicis calculos descriptos legimus , qui ob stupendam magnitudinem , peculiarem & admirandam formam , notabilem texturam , vix credibile in corpore humano diversorum , copiosum numerum & inconfuetam denique excretionem toti eruditorum & curiosorum ordini singularum admirationem excitarunt .

Petrus BLANDINUS stupendæ magnitudinis calculus , post extractionem novem uncias ponderantem , in cuiusdam juvenis , viginti quinque annorum , vesica , Genevæ se invenisse refert , testante Epistola ad Fabri-
sum HILDANUM , (a) qui similem , ovi gallinacei magnitudinem superantem , calculum ex nobilis cuiusdam matronæ vesica cum vitæ conservatione , anno 1598. die 29. Julii , se extraxisse affirmat ; (b) & multo majorem , simulque inæqualem , quasi ex multis lapidibus

(a) Vid *Hildan Observ. Cent. IV. obs. L. pag. 323.*

(b) *Idem in Obs. seqq.*

compactum idem HILDANUS adducit, quem anno 1602. VITELLIUS, Lithotomus felicissimus, ex vesica juvenis viginti annorum, ait, quod dolendum, cum vitæ interitu, protraxit, qui calculus duarum & viginti unciarum pondus æquavit. (c) Alius Lithotomus *Johannes Jacobus Merkius*, teste *Gregor. HORSTIO* feliciori cum successu sub initium anni 1626. textorem à calculo, uncias octo ponderante, liberavit. (d) Äqualis fere magnitudinis, unciarum nimirum decem ponde-
ris, calculum ipse celeberrimus *HORSTIUS* (e) in viri generosi à *Franckingen* vesica, post mortem dissecta, deprehendit. Et quis nescit *calculos renales Innocentii XI.* Romanorum Pontificis, sex uncias, supremique Concionatoris Aulici Dresdensis *D. Seligmanni* uncias tres totidemque drachmas ponderantes? quibus notabilem ad-
jicio calculum, quem *Mich. Doringius*, Vratislaviensis Physicus, in demortui & dissecti civis rene sinistro ejus-
que infundibulo invenit, cuius forma & facies medio-
cri Zingiberis radici exacte respondit, in pelvi renis vero
multi majusculi calculi cum haud exigua sabuli copia de-
lituerunt, (f) quos omnes, si diutius vixisset, patients
vel in rene, vel in vesica, infelicissimis illis microcosmi lapi-
dicinis, in unum coalitos futuros mihi firmiter persuadeo.

Optandum quidem esset, ut renes & vesica solum pro dolorosa fabrica lapidescentis Tartari à natura suis-
tent destinata; ait, dolendum magis est, quod in toto
fere corpore, & in qualibet ejus parte, coalitos atque
generatos calculos legamus. Sic

(c) *Ibid.*

(d) *In Oper. Tom. II. p. 236.*

(e) *Oper. Tom. II. L. IV. obs. XLVII.*

(f) *Gregor. Herstius Op. Tom. II. L. IV. p. 223.*

Sic HILDANUS in puerō quodam generoso ex Familia Hazfeldorum per gradus scalæ ante aliquod tempus delapoſo & syncipite gradibus alliso , post perpessos capitū dolores demortuo , circa connexionem futuræ Cranii rectæ & lambdoideæ lapidem ex crassa viscidaque materia concretum validissimaque membrana inclusum se invenisse refert. (g)

Et palpebris hunc affectum familiarem prædicat *Marc. Aurelius SEVERINUS* in *Libro de efficaci Medicina.* (h)

Per palatum rejectum calculum notabilis magnitudinis apud HILDANUM legimus. (i)

Johannes Centimanus ex Principis Vibreini lingua excisum calculum baccæ lauri forma & magnitudine exhibet. (k)

Cor, cuius motum & vehementem & continuum, ejusmodi concrecentiis successivis haud opitulari judicares , tamen à calculo oneratum occurrit , observante *Greg. HORSTIO.* (l) Sic & in foeminæ cuiusdam nobilis corde dissecto , totam cavitatem calculus implebat, coloris cineritii , corporis incurvati , in cuius apice duo quasi rostra prominebant ; & alium in virginis cachexia demortuæ ventriculo cordis dextro , circa valvulas tricuspidales adnatum , cuius magnitudo minoris & compressioris castaneæ formam repræsentabat , idem HORSTIUS (m) in Epistola ad *Stieberum* clarius describit.

De

(g) *Hildanus obs. I. Cent. V.*

(h) *Part. II p. 129.*

(i) *Obsf. I. Cent. V.*

(k) *M. A. Severinus P. II. Cap. CXXXV.*

(l) *Op. Tom. II. L. IV. p. 238.*

(m) *Horst. Op. Tom. II. p. 238.*

De calculis in ventriculo coalitis refert Job. BILGERUS in Epistola ad Gregor. HORSTIUM data, quod e cuiusdam nobilis; qui, cum in vivis esset, de dolore circa cartilaginem ensiformem conquerebatur, post mortem dissecto ventriculo plus quam triginta majores & minores calculos fundo ac substantiae ventriculi firmiter & pertinacissime adhærentes extraxerit. (n)

Cystis fellea non raro quoque ejusmodi lapidosis hospitibus obsessa deprehenditur, qui jam Icteri, jam febris acutæ & malignæ, jam ipsius Hydropis causam manifestè præbent: Sic in cadaveris febri maligna extincti fellis folliculo calculi in globum convoluti, instar globorum asperorum thoracis teste Greg. HORSTIO sunt inventi. (o) Bernhard. Stieberus Archiater Brandenb. in Epist. ad eundem, plus quam ducentos lapillos, partim coloris cineritii, partim subflavi & auro quasi micantes repertos fuisse nunciat in fellis vesica atrophia correpti L. Baronis de Hees. (p) Pariter quoque Jacobus Horstius multos leviores calculos fabarum magnitudine ejectos cum excrementis, e fellis vesica descendentes sensit & idcirco observationibus suis rarioribus adjectit Greg. HORSTIUS. (q) Similem calculum magnitudinem juglandis nucis referentem, foemina hydrope extincta in fellis folliculo inclusum post sectionem demonstravit, referente Job. BILGERIO, Campodun. Physico. (r)

Hos

(n) *Ibid. in Op. Tom. I. p. 135.*

(o) *Ibid.*

(p) *Greg. Horst. Opp. Tom. II. L. IV. p. 238.*

(q) *Ibid. p. 232.*

(r) *Ibid. p. 239.*

Hos quidem fellis vesicæ calculos & magnos satis nec minus dolorosos fuisse, quilibet non sine admiratione judicabit; si quis vero par illud calculorum & delineatum videt & descriptum legit apud *Fabr. HILDANUM* (s) quod sub sectione cadaveris Comitis cuiusdam septuagenarii, è fellis vesica excidit, horrore certe obstupescet. Si biliaria cisterna in adeo magna quantitate tartarum continet, quid mirum? quod si per ductum choledochum ad intestina prolabitur bilis, simul arenosa & tartarea colluvies descendere possit, quæ postmodum in colli semilunaris valvulis diutius subsistens, mediante viscoso quoddam glutine in horrendum calculum adire, circa hospitium vero tempore exitus singularem & spasmodicum dolorem excitare queat.

Horum calculorum duos, & quidem pomi majoris magnitudine, vir 40. annorum, auxiliante Lithotomo, per anum, intra biduum dejicit teste *Greg. HORSTIO.*

(t) Similem *Andreas Hildebrandt*, ovi gallinacei magnitudine, glabrum levigatum colore fusco per anum vi magna exclusum fuisse notat apud eundem (u) Sic quoque referente *HOLLERIO* (x) mulier quinque notabiles calculos per ordinarium alvi excretorium reddidit. Copiosiori magis numero per anum excretos calculos observavit. *Joh. Faber & Greg. HORSTIUS*, quorum ille 500. à molitoris Ingolstadiensis uxore rejectos, hic vero 233. à nobili quadragenario, gravativum circa umbilicum do-

(s) *Hildanus Cent. IV. obs. XLIV. p. m. 320.*

(t) *Op. Tom. II p. 237.*

(u) *Op. Tom. II L. IV. p. 232.*

(x) *Lib. I Cap. XLVIII.*

lorem sentiente, laxantibus prius propinatis, una nocte evacuatos observavit. (y) Quod vero hi per annum excreti calculi in primis intestinum colon & ejus valvulas semilunares pro fabrica agnoscant, Bernh. Stieberus detectus, qui Rotenburgi ad Tubarim in senis sexagenarii cadavere, qui de doloribus intestinalibus annuis conquestratus & tandem abinde enecatus erat, globulos quam plurimos ovum gallinaceum æquantes & colo affixos inventos fuisse nuntiat, qui sine dubio in duriores calculos tractu temporis abiissent. (z)

Rarius legimus in Scroto calculos occurrisse, nihilominus tamen Lithotomus Mart. Wirzius à Valent. Voglero Heidelb. calculum ex scroti lateris sinistri doloroso abscessu, ab initio unciam unam, post ariditatem drachmas quinque ponderantem, extraxit curam dirigente Thom. PLATERO Basil. Acad. Prof. prout hoc fuisse refert Fabr. HILDANUS (aa)

Plura calculorum in abstrusioribus corporis humani locis inventorum exempla qui desiderat, evolvat SCALIGERUM Exerc. 108. KENTMANNUM Lib. de Calculis. HOLLERIUM Lib. I. de morbis internis. Laurentium JOUBERTUM & Jak. CENTIMANNUM de Lapidibus. Interim si tot suspendae magnitudinis, admirandæ formæ, singularis texturæ, in tam insolitis diversoriis & vix credibilibus modis excretis, jam jam delineatis & descriptis Observatorum libri super abundant calculis, dubitarem certe, an quoque opus foret, ut supra promissos exhibeam. Ast, fi ve-

(y) Horst. obs. Tom. II. p. 236.

(z) Idem ibid p. 237.

(aa) Obs. Cent. VI. obs. LVII. p. 571.

si verum est, quod veritas, quo plus demonstrata fuerit, eo firmior reddatur; merito proposito huic, licet quæ prius dicta sunt, certo modo repetam, firmiter inhæreo, in primis ob circumstantias, quæ allegatis illis haud familiares fuerunt, quarumque minima totam apud Medicos rem variat.

Primus Fig. 3. & 4. Tab. VI. notatus calculus nuper è virginē annosā hujus loci excernebatur. Nullo ante tempore hæc fabulum, multo minus calculus excretum in matula se observasse, nec circa regionem lumbarem, inguinalem, aut ipsius vesicæ tensionem, pressionem, urinæ remoram, nec qualemcumque dolorem sensisse sancte adseyeravit. Ipsis autem Nonis Septembribus inopinato dolore renali rodente & pulsatorio ad dextrum inguen tendente & versus vesicam premente cum torminibus circa umbilicum, vomendi conatu continuo, irritoque stimulo ad mingendum, ita excruciatatur, ut mortem ipsam instare autumarent adstantes, meque propterea illico accersi juberent. Facta symptomatum horum enarratione, nephriticos dolores adesse cum vesicæ calculo facillime intellexi. & id circo externe emollientia atque anodyna cataplasmata sæpius calefacta regionibus dolorosis applicare, interne vero tincturam meam lithontripticam, quæ singularem suam virtutem in educendis calculis & arenosis concrementis multoties probavit, propinare jussi. Altera die dolores paululum sedatos, urinæ vero excretionem prorsus suppressam esse referebat, quare fomentationes prioribus medicamentis adjunxi, indeque statim urina magis excretionem urgebat, ac tandem magna eum vehementia, & in larga quantitate erumpens, plus quam tringinta calculos pisi circiter magnitudine,

dine, secum vehebat, non sine notabili dolorum levamine. Elapso uno altero die iterum ægra sentit urinæ retentionem, cum insolita pressione, adhibitis vero ex priori consilio fomentationibus, delineatum calculum solum insequente notabili urinæ quantitate, prodire observavit, qui ex innumeris minoribus, pisi, cannabis, milii & papaveris semina magnitudine referentibus concretus, in altera extremitate acuminatus, admodum durus, asper, coniformis, crassitie & longitudine internodio tertii digiti annularis similis, coloris in apice crocei, in reliqua superficie subflavi erat, ac quatuor scrupulos pondere æquabat. Calculi hujus concretionem in vesica faeciam esse, facile comprehendi ac demonstrari potest. Dum enim lapilli in pelvi renis antea generati unacum urina ad vesicam descenderunt, materiam quadam viscida in vesica habitante alter alteri successive adhæsit, donec post aliquot tempus in duritatem & firmissimam coalitionem compacti abierint, minores vero, aliquot dies ante majoris hujus exturbationem evacuati calculi, in rene dextro & in ejus uretere, quod ex doloribus lumbaribus & inguinalibus judicandum fuit, certissime hæserunt.

Interim nil magis miror, quam quod ægra uno momento excessivis hisce doloribus fuerit obruta, cum tamen antea nec quicquam doloris senserit, qui tamen nephriticos alias cruciatus antecedere solet. Ex-hoc autem casu manifeste demonstrari potest, quod generationem calculi inflammatio renum & suppuratio non semper antecedere debeat, nec sanies exinde orta calculi crescentis medium conglutinans sit, prout quidam Medicorum statuunt, ubi enim nullus dolor, ibi etiam nul-

la inflamatio ; suppuration & saniosæ materiæ collectio expectanda est.

Alter quem Fig. 5. & 6. Tab. VI. monstrat , calculus est triangularis, densioris ac durioris substantiæ , minime porosus, ex innumerus subtilissimis lamellis firmiter compactus & ita induratus , ut quasi gypseus, simul tamen levis appareat, colore albicante & superficie glabra splendidus , qui non in ordinaria calculorum fabrica , sed sub lingua sutoris cujusdam hujus loci , generatus , utique curiosorum contemplationem meretur: Dictus nimisrum futor per viginti annorum decursum continua in regione sinistra inferioris maxillæ odontalgia vexatus , nullo remedio , quorum innumera fere adhucuit , à dolore hoc liberari potuit ; tandem factum est , ut tumor nec inflammatus , nec suppurationem intendens , nec ab initio dolorosus , una nocte ortus , magnitudine ovi gallinacei externe infra basin maxillæ dicti lateris versus laryngem propendens , dolorem patienti levaverit , simul vero postquam successu temporis magis durus evasit atque ad interiora sub lingua ascendere coepit , hujus motum liberum & naturalem cum dolore circa venam raninam sinistram punctorio difficultorem reddidit & fauces ob musculorum linguae & pharyngis motum pariter interceptum , in primis tempore deglutitionis , cum loquela & masticationis sensibili incommmodo angustavit. Misera haec , latrante stomacho , deglutiendi conditio , patientem magis quam dentium dolor , reddidit impatientem ; medelam ergo querere coacto , suadebatur , ut sacculos emollientes saepius calefactos externe tumori , pro acceleranda maturatione , superimponeret , quibus per diem applicatis , vespertino tem-

pore sub lingua circa exitum ductus salivalis Warthoniani profiliebat calculus delineatus, quem non calculum, sed prolapsum dentem esse ante protractionem autem abat futor. Stupore ergo perfusus ob inopinatum hunc eventum, mihi ab initio incredulo, domesticorum suorum testimonium adducens, omnia retulit, simulque foramen prope dicti salivalis ductus orificium, quod eodem sano nunc, hodie adhuc patet, ad oculum monstrauit. Glandulam Warthonianam sinistram materiam pro calculo formando ex massa sanguinea collectam separasse & ad ductum salivalem deposuisse, quilibet sine dubio facile perspiciet; unde autem factum fuerit, ut diuturniores & intensissimi densum dolores una nocte sedati tumorem excitaverint, cum insecura calculi coactione, paulo altioris indaginis est. Mihi equidem videtur, materia illa viscida atque tartarea, in vasis sanguiferis gingivarum & maxillæ, in specie inferioris, per quam illa hinc inde transeunt, occurrens potissimum in culpa fuisse, dum nempe visciditas progressum sanguinis retardavit, acrimonia vero tartarea nervos stimulando & rodendo, odontalgiam excitauit; unde, quæ corporis conservationem intendit, anima, molestissimi doloris pertæsa, motu extraordinario impuritates istas circa glandulam Warthonianam copiosius collectas, expellere annisa fuit, sub hoc autem molimine tenacior hæc materia circa ductus salivalis orificium firmius obhaerescens, primo tumorem ac distensionem partium adjacentium, dehinc vero, facta subitanea portionis serosæ secessione, & crassiorum terrestrium viscosarum particularum intimiori coalitione & exsiccatione, in calculum talem abiit, qui dein muscularis linguæ & faucium liberam

rum & ordinarium motum denegavit, prout hoc ex faucium constrictione, deglutiendi difficultate & loquacæ interceptione colligere licuit, tandem vero, dum ita irritati & fortius constricti hi musculi calculum subinde agitarunt, hic ipse internum oris integumentum, satis alias firmum, continuo attritu successive perforavit, sicque exitum obtinuit.

Tertius, cuius mentionem adhuc facere lubet, calculus Figura 4. Tab. VII. delineatus, prioribus his grandior majorque apparet. Hunc dono accepi à nobilissima quadam matrona, quæ in memoriam infelicissimæ matris suæ, abinde miserrime quondam excruciatæ, hoc triste monumentum servabat reconditum, cuius historiam curiosorum virorum observationibus adjicere non dubitavi. Est autem calculus oblongus, latus, crassus, ad pondus duarum unciarum, nunc plane exsiccatus, accedens, in altera extremitate subrotundus, asper & durissimæ texturæ, in altera autem, ubi friabilis & porous existit, latioris ambitus, in latere sinistro angulum exhibens obtusum, in dextro autem in processum medii digiti crassitie, qui supra corpus multum prominet, abiens. Notabilis quidem magnitudo, notabilis textura, notabilis quoque figura est calculi hujus extraordinarii, multo vero notabilior exitus ejusdem apparebit. Dictæ enim matronæ mater, satis jam annosa, per plurimos annos nephritide laborans, via ordinaria minores antea quam plurimos excreverat calculos, arenulas atque sabulum, nunc vero continuis doloribus in vesica rodentibus, prementibus & ad mingendum stimulantibus vexata majorem vesicæ calculum subesse præsumfuit, hinc Medicorum medelam internam & externam, frustra tamen, quæ-

quærens, Lithotomorum vero operationes cane pejus & angue fugiens, Deo & fato sese commisit, mane & vesperū cochlear unum olei amygdalarum dulcium assumit, nec non subinde aliquot baccas juniperi jejuno comedit ventriculo. Cum ultra sex annorum spatium, auctis indies symptomaticis; cum urinæ retentione & stillicidio dolores istos infernalibus cruciatibus fere æquiparandos, tolerasset, frustraque mortem multoties oppetiisset, factum est, ut tumor maxime inflamatus ē genitalibus, instar prolapsus uteri, propendens & pustula albicante notatus, apostematis præsumptionem excitaverit. Vocabatur ergo Chirurgus, qui purulentæ materiæ evacuationem intendens, dictum tumorem incidebat, quo facto pus sanguine mixtum insequente calculo hocce monstroso & urinæ enormi quantitatē, profiliebat, cum admiratione & stupore multorum adstantium. Inopinata hoc methodo per omnipotentis Numinis clementiam à tam doloroso tamque periculo morbo liberata novem posthæc supervixit annos; ob vesicæ sphincteris vero aut nimiam extensionem, aut, quod propter calculi asperitatem factamque incisionem magis credendum, ejusdem dilacrationem, urinæ incontinentia per vitæ residuum laboravit.

OBSERVATIO XCVI.

DN. D. WOLFFG. HEINRICI SCHREY.

Lapis Bezoardicus insolitæ magnitudinis.

Nantecedentibus lapidosa concrementa obtuli Curiosorum contemplationi, quæ corpus humanum ita doloribus exquisitissimis cruciant, ut morte majores merito pronuncientur; nunc vero etiam ex regno animali lapidem pretiosum & in solatium hominis à Deo datum, apponere lubet. Notum nimis est, in capraru[m] sylvestriu[m] ventriculo apud Indos lapidem levissimi ponderis concrescere, quem *Bezoar* salutant, coloris extus atro-virentis, intus cineracei, ex multis lamellis, sibi invicem successiye superimpositis, constantem, qui in meditullio cavitate notabili gaudet, in qua pili, fibrillæ atque similia alia deprehenduntur, quæ ex Auctor um consensu à capris dictis sylvestribus sese lambentibus deglutita, primum, ut lapis concrescere queat, suppeditant fundamentum & occasionem. Lapii huic sapientissimus omnium rerum Creator tam singularem virtutem cardiacam & diaphoreticam indidit, ut omnia illa medicamenta, quæ similem effectum producunt, in memoriam hujus lapidis ^{κατ' ιερον} Bezoardica dicantur; hinc pretiosissimus in toto regno animali jure reputatur hic calculus, licet ordinarie non ita magnus ad nos deferatur, nec facile ovi columabini magnitudinem, si orientalis est, superet: In admirationem ergo abripiebar, cum *Krügerus*, Pharmacopola Dresdenis, ad nundinas

Lipsienses profectus, ejusmodi lapidem Bezoardicum mihi monstraret, qui Fig. 7. Tab. VI. delineatus, exacte rotundus, magnitudine ovum anserinum superabant, & ob vix unquam descriptam vel visam magnitudinem, apud me aliosque suspicionem falsitatis, aut quod factitii quicquam subsit, excitabat. Ast praeter colorem & laevigatam superficiem, textura ex superincumbentibus invicem lamellis constans, nec non cavitas interna, quæ facta ad interiora perforatione sentiebatur, cum protractis ex illo pilis, ut & levitas ponderis, de genuina patria lapidis hujus Bezoardici fide dignissimum ferebant testimonium, adeoque pro raro & caro jure meritoque habendus erat.

(*Delicio Lipsiam transmissa.*)

OBSERVATIO XCVII.

DN. D. GEORG. LEOPOLD. HOYERI.

De

Fœmina barbata, itemque de Viro
imberbi.

Barbam quidem virorum secundariam esse partem (ex iis, quæ *υστερα μορια* appellantur,) & singulare illorum ornamentum ac venerationis incitamentum, docet GALENUS *Lib. II. de V. P. cap. 14.* Confer. *Gerhard. VOSSIUS, in Etymolog. lat. lingu. sub voce Barba,* qui multa notatu digna adduxit: dari vero etiam mulieres barbatas, praeter RHODIUM *Cent. III. obs. 403. & Acta Physico-Medica Academiæ nostræ Volum. III. obs. 127. p. 387.* sequens quoque testatur observatio.

Ma-

Matrona omni honore digna, cuius nomen & patriam jure meritoque silentii peplo involvo, barbâ colore nigra, ac si esset virilis sexus, erat prædita, ~~μύσαξ
ναι πάππος~~ progerminabant. & ita succrescebant, ut intra septem dierum spatium bis terve doctæ tonsoris manui se submittere cogeretur, quò in deliciis & amoribus conjugalibus marito haberetur,

Si daret amplexus, si figeret oscula grata.

Voce gaudebat gravi & ita comparata, ut virum magis quam blandam ornaret foeminam, vultus ejus totumque corpus caloris abundantiam indicabant, declarabant; (ob calorem enim cutisque pororum laxitatem pili progignuntur & erumpunt,) præterea tributum lunare non solvebat, & quamvis Veneris stimulos saepius experta fuerit, multisque annis in matrimonio legitimo vixerit, sterilis tamen absque liberis, quinquagesimo ætatis anno completo, vitam cum morte commutabat.

E contrario vero rusticus quadraginta annorum, in pago, Reiser dicto, prope civitatem Molhusinam sito, habitans, barba prorsus caret, dubiumque est, an natura in generando ac formando foetu errore quedam seducta, ipsi formam viri negaverit; siquidem tum forma eximia, tum voce, tum moribus ab ineunte pueritia ad finem usque ætatis juvenilis foeminis similior quam viris erat, quid? quod & omnia illi cum foeminis erant communia, vox exilis & foeminea, & corpus glabrum, nisi quod membra, quæ virum à foemina maxime solent distinguere, discernendi difficultatem sustulerint. Ejus uxor, quamvis in refrenandis cupiditatibus restrictè contenteque viyeret, hoc viro tamen non contenta, quid illam ureret, in amicorum aures exonerabat, quod

nempe id deficeret, quod conjugum conciliaret animos, tantumque abesset, ut conjugali satisfaceret officio; ut potius se societate, ob sterilitatem, inauspicata ac misera, sine communis amoris pignoribus, ad extremum usque vitæ halitum defungi, Deum hominesque testaretur. Si innupto conjecturam instituere licet, ita hac de re judicandum censeo: Quod videlicet hic vir fit frigidæ corporis constitutionis, seu caloris inopia, qui humores excitare solet, laboraret, nec tanta voluptatum titillatio in eo se exserat, quanta ad amores requiratur venereoſ. Exinde porro sequitur, ſemen ab hoc viro fusum eo non præditum eſſe vigore ac calore, ut uxoris uterum efficacissime poſſit penetrare, aliàs ille ipſe, cuius adolescentia & juvenilis ætas nec unquam libidinosa nec intemperans, foetui procreando idoneus fuifet. Etenim aliquando caſus occurruunt, ut *Levinus LENNIUS* in *Tr. de miraculis occultis Lib. 4. cap. 16.* refert, quod imberbes in maritali congreſſu viros ſe præſtent, frequentius tamen illis vires languent, facultates naturales flacceſcunt, ſperatoque prolis deſiderio frustrantur. Nunc duo hæc conſiderans exempla benevolus lector dignoſcat, quid ad ſexus conferat diſcrimina, quod nam viro ſit decoris ac roboris, quod ſexui ſequiſti pulchritudinis & ornamenti argumentum.

OBSERVATIO XCVIII.

DN. D. GEORG. LEOPOLD. HOYERI.

De

Corrupta matris imaginatione in de-
formando foetu.

Quod malier grava, eujusdam rei imaginem animo sibi concipiens foetui malum inferre possit, nemo ibit inficias, in primis si oculos & cogitationes in rem aliquam, vel imaginem vertit, acriter intendit, eandem horret, in perturbationes incidit, speciem rei animo representatae fixam in memoria tenet, nec sine singulari intimoque ejus affectu ad tenerum rudemque foetum, mediante sanguinis materni, in foetum penetrantis, circulatione, transfert & cum eo communicat. Quodsi vero mater imaginem negligit, susque deque habet, omnem recordationem fugit, animo sedato gaudet, tunc nec foetui communicatur, nec hac imagine adficitur, multo minus eidem maturitati proximo nocet. Vid. Nic. VENETTE in Tr. de la generation de l' home ou tableau de l' amour conjugal. P. III. cap. 7. num. 2. p. 520. sqq. Sequentes vero causas præcipitantiam, facilitatem, summamque duarum foeminarum levitatem manifestabunt: paucis abhinc annis in celeberrima urbe L. mulier, non ex infima plebis sorte oriunda, æthiopem enixa est ex eo, quod æthiopem, qui inter principis cujusdam erat pedissequos, è fenestra adspexerit. Itidem ante quadraginta annos & quod excurrit, in civitate quadam, cu-

ius nomen silentio præterire lubet, castissima foemina ex marito grida in virum quendam ex iis, qui se Ægyptios esse fingunt, & yulgo *Cingari* vocantur, circumlati oculis ex improviso incidit, vultumque hujus viri flavum & cæsum seu ravum, à sole & arte quasi coloratum, aversata est; hac ex causa filius ex ea natu, ut ovinum ovo simile, ob colorem ravum ad Ægyptii accessit similitudinem, & quod admiratione dignum, nati quoque, seu nepotes, quos filius hic matrimonio inito genuit, à natura eadem forma in lucem sunt editi. Plures ejusmodi casus lectu dignissimos exhibit SOLLNUS, *Polyhistor.* C. S. Angel. POLITIANUS *tit. de Sperm.* Lib. Problem. de infant. probl. 2. 3. ZIMARAS *probl. 43.* Cælius RICCHIERIUS cognomine RHODIGINUS, Cap. 15. Lib. 20. Lett. antiqu. JASON. in I. Lect. n. 68.

(Molhusa Erfordiam missa
d. 20. April. 1735.

OBSERVATIO XCIX.

DN. D. JOHANN TIMME.

Convulsio salutaris.

Ancilla viginti quinque annos nata, postquam per tredecim circiter mensum spatium catameniorum obstructione laborasset, multis ad hunc fontem aperiendum incassum adhibitis remediis, incidit tandem in anasarcam, quam brevi temporis decursu ascites sequitur. Depellando huic morbo non pauca ab agyrtis,

vetulis, aliisque ejusdem farinæ medicastris oppomuntur medicamenta, sed frustraneo conatu. Tandem horum omnium pertæsa: ab eorum usū penitus abstinet. Elapsis aliquot hebdomadibus, quamvis de die nihil insoliti observaverat, & juseculum carnis bubulæ cœnæ loco assumerat, tempore nocturno motibus convulsivis manuum pedumque corripitur cum sensuum plenaria abolitione. Violentissimis hisce membrorum motitationibus filiola mercatoris, cui serviebat ancilla, octo annorum, in eodem lecto cum hac decumbens, non solum è somno excitata, sed & crebris ictibus percussa, parentum implorat auxilium: Hi illico accurrentes puellam quantocvus è lecto extrahunt, postea ancillæ, motibus convulsivis adhuc laboranti, manus præbent auxiliatrices, illam firmiter in lecto detinendo & spiritus volatiles naribus applicando, dein vocari me jubent, sed paulo ante meum accessum motus convulsivi, antehac partes externas solum occupantes, ventriculum quoque infestant, & vomitus adeo fortes excitant, ut aliquot libras aquæ mucilaginosæ rejiceret, unde convulsiones parum cessare videbantur. Ego adveniens ægrotam aphonam, convulsionibus adhuc vehementer correptam & sensibus externis privatam deprehendo, ideoque symptomatibus maxime urgentibus primo occurrentium censens, mixturam antispasmodicam præscribo. Altero die, convulsionibus nondum plane sublatis, quamvis insigniter debilitatis, mixturam reiterari curo. Die tertio, motibus convulsivis plane cefantibus, ægrorantem antea loquelâ orbatam, jam autem mecum loquentem, & de virium debilitate valde conquerentem pulveres analepticos cum antispasmodicis

mix-

mixtos adsumere jubeo, quibus per aliquot dies in usum ductis, ipsi haustum emeticum ex aqua benedicta Rulandi (naturam enim, quo vergit, eo ducendam esse cum HIPPOCRATE statuo) praescribo, quo adsumto enor-mem iterum lymphæ copiam evomens, postea sat bene se habet. Tandem post repetitum aliquoties hydrogogorum & emmenagogorum usum, menses fluere incipiunt, unde postea Deo sit laus, pristinam recuperavit sanitatem.

*(Brema Erfordiam transmissa
d. 8. Maj. 1735.)*

OBSERVATIO C.

DN. D. JOA. CHRISTOPH. POHLII.

De

Insigni capitis tumore, cum carie cra-nii coniuncto.

Anna Maria Beckin, militis cujusdam uxor mense Novembri accersi me curavit, mihique monstra-vit tumorem insignem capiti summo adfixum. Annum quadragesimum octavum tunc temporis agebat, & mihi potiora, quæ circa genesis & incrementum hu-jus tumoris observasset, sciscitanti, referebat quæ se-quuntur: Ante tredecim jam annos negotiis øconomicis intenta, casu infortunato caput illidebat trabi adeo, ut vehementissima contusione percussa & humili prostra-ta, graviore lipothymia corriperetur. Symptomata in principio grayiora visa, præter dolores capitales medio-cres-

tres, brevi remiserunt, tumor vero nucis avellanæ magnitudine enatus est, quem per duodecim fere annos, in eodem ferme statu sine majori incommodo gestavit.

Anno præterito novas contusiones ex improviso per pessa & mensium simul fluxu cessante, tumor ille in dies fuit auctus tantamque adeptus est magnitudinem, quam figuræ æneæ & sequens descriptio exhibent.

Sedem maxima ex parte quidem tumor habebat in bregmatis sinistro; sed futuræ sagittalis limites supergressus, occupabat quandam adhuc partem ossis bregmatis dextri, & anteriora versus, usque ad futuram coronalem porrigebatur. Tumor exterius erat, qui in chirurgia nomine *Sarcomatis* insignitur, & adeo extendebant integumenta externa, ut peripheria tredecim altitudo vero septem pollices æquaret. Totus tumor pilis erat obsitus, magnitudine capitis infantis recens natu haud minor visus, cum ablati capilli essent. His accurate perspectis probeque ponderatis, nunc de extirpatione tumoris eram sollicitus, utpote cum tumor non solum continuo incresceret, sed ægra etiam de cruentibus capitis intolerabilibus conquereretur, qui dolores tum à pondere externo, tum à causis internis originem suam ducebant. Sectionem chirurgicam dissuadebant defectus virium & status cacheeticus hujus miseræ. Nam licet mihi ignotum esset à dissectis ramificationibus arteriarum, integumenta verticis percurentium, quatenus in statu naturali existunt, hæmorrhagiam subsequentem adeo metuendam non esse, nihilo tamen secius pulsus, quem manus tumori admota, utut obscurum sentiebat, sectionem suspectam ob metum futuræ hæmorrhagiæ & hinc necessario subsequendæ maximæ pro-

strationis virium, reddebat. Præterea facile prævidi subesse cariem, eamque absconditam altiores egisse radices, quam ut ferro tuto satis extirpari posset; hinc mediante ligatura tumorem afferre tentare malui. Filo igitur serico (vid. Fig. 2. Tab. VII. bb.) versus radicem Chirurgus me jubente constringebat tumorem, quæ constrictio quotidie augebatur, prout dolores permittebant, & in tumore observabantur maculæ quatuor, & loca materia quasi sebacea repleta, per quæ mox post ligaturam liquor purulentus effluebat, & hinc totidem ulcera in parte posteriore enascebantur (vid. Fig. 2. Tab. VII. aaaa.) speculo detegebantur sinus per tumorem serpentes, & post quatuordecim dies, basis, quæ uti supra dixi tredecim erat pollicum in peripheria, per ligaturam ad unum pollicem redigebatur; qua cultro prorsus resecta, tumor à cranio plenarie separabatur: Hie tumor resectus quatuor libras & sex unicas ponderabat, qui ante sectionem sine dubio ponderosior fuit, quia antea ichor & materia purulenta summe graveolentis foetoris maxima in copia effluxerat, sicque magna ponderis pars tumori detracti erat. Ablato externo tumore, magna festucarum ossium copia, per subjectam craniī partem dispersarum, in conspectum veniebat, quæ suspicionem cariei insignis, parum adhuc detectæ, movebant, insperso vero pulvere aristolochiae & aliis remediis adæquatis, caries ipsius craniī plenius in oculos incurrebat. Circa cariem hanc ossea, quasi corona quædam (Fig. 3. Tab. VII. a. a. a. a.) variis eminentiis, crista galli instar, (vid. ibid. lit. b. b. b. b.) ornata deprehendebatur. Credebam ab initio cariem tantum occupare laminam exteriorem craniī, sed spes me fecellit, discesserunt enim etiam partes cariosæ à lamina vitrea,

vitrea, ita, ut sinus quidam tanquam tot ulcera distincta, detergerentur, qui ad cavitatem cranii internam ferrent. Inter hos sinus præcipue anterior, quem nostra figura Tab. VII. lit. f. exhibet, pulsum ramificationum arteriarum in dura meninge contemplari egregio spectaculo permisit. Interim remediis internis nihil aliud tentare poteram, quam ut emulsionibus analepticis & nutrientibus potionibus vires quodammodo reficerem, doloresque papaverinis & aliis lenissimis anodynis mitigare tentarem, admixtis insuper aut interpositis antispasmodicis, castorinis, succinatis & aliis. Licet igitur exfoliatio ex parte satis feliciter succederet, sinus tamen supra descripsi & inferius accuratius explicandi, descensum materiæ purulentæ permittebant, atque corruptionem quandam non solum substantiæ cerebri corticalis, sed etiam medullaris fatalem futuram esse, non uno argumento indicabant. Præterlapsis aliquot hebdomadibus ægra convulsionibus corripiebatur, quas per sex horas in toto latere opposito, nempe dextro, perpessa, diem tandem obiit supremum, decimo nono Januarii, anni hujus 1735.

Die igitur subsequente, cum caput aperirem demoratae, remotis externis ejusdem integumentis, caries cranii conspiciebatur, quantam figura 3. Tab. VII. demonstrat, quatuor pollices lata, quinque longa; circa marginem erat quasi ossis excrescentis, ast tamen maxime duri corona lit. a. a. a. a. notata, variis quidem eminentiis instar cristæ galli vid. lit. b. b. b. ornata & aspera, & in superiore parte circa os frontis sutura frontalis maximam partem erat oblitterata. De sutura sagittali nullum quoque aderat vestigium. excepta ejus

exigua parte lit. d. indicata, ubi posterius connectitur cum sutura lambdoidea (vid. lit. ee.) id quod figura sa-
tis luculenter explicare poterit. At in media parte co-
ronæ illius supra descriptæ irregularis figuræ tumor ossis
cariosi (Fig. 3. lit. c.) apparebat, qualis in tota ferme
parte vitiata laminam vitream jam occupaverat, & sub-
stantia erat fungosa, porosa, ad instar lapidis pumicis,
inæqualis & aspera, insimulque coloris nigricantis, in-
terstitia vero, ubi nimirum caries profundius paulo con-
gressa erat, lividum & ex flavo viridescentem ostende-
bat colorem. Imprimis vero in anteriore parte foramen
erat majus, vid. lit. f. Fig. 3. quadrangulare, digitum
ferme admittens, ubi antea ramificationes pulsantes arte-
fiarum observabantur; versus sinistram vero & exterio-
rem partem sub osse durior caverna quædam excurrebat
semilunaris, lit. gg. indicata, quæ usque ad alterum in
osse hiatum, qui jam sequitur, extendebatur. Nam in
medio fere ossis cariosi loco & quodammodo sinistrorum
foraminulum lit. h. notatum, reperiebatur, calamus
scriptorium vix admittens, ast tamen duram matrem
penetrans. Hæc omnia conspiciebantur cranio adhuc
nondum remoto, quo vero eò melius perspici possent.
horizontaliter, ut vulgo solet refecabatur cranium, ubi,
licet serra jam penetraverat circum circa ad duram ma-
trem, attamen nec elevatorii vi tolli poterat cranium.
Observatur quidem saepè numero & præter modum du-
ram matrem cranio adnatam in pluribus cadaveribus esse,
sed hic metus erat cum cranio evelandi totum cerebrum,
ast tandem, agitatione saepius repetita, cranium feli-
citer remotum fuit. Ab omni parte durae matris cariei
subjectæ spicula animadvertebantur, quæ cuneorum in-

modum os cum dura matre connexum tenuerunt. Dura mater in reliqua capitis parte admodum sana, nec maculam, vel aliam læsionem videndam exhibebat; in loco vero saepius jam nominato triplo crassior naturali & hæc magis tendinosa & firmior apparebat, adeoque cum pia matre & cerebro connexa erat, ut hæc separari ab invicem haud posset. Jam foramen minus, quod specillum exiguum admittere diximus, à latere processus falciformis ultra pollicem in cerebrum subjectum penetrabat. Præterea tertium erat in cranio carioso foramen (Fig. 3. Tab. VII. i.) & veluti sinus ad ambitum læsionis visus, specillum vix admittens sub quo interius maxima materiae purulentæ copia accumulabatur, quæ cum etiam ad ventriculum tertium proserperit, sensim sensimque notabilem cerebri & corticalem & medullarem partem destruxit & hinc convolutionem fatalium sine dubio causa extitit. Hæc materia purulenta, quæ cerebrum consumperat foetidissima erat, ex quibus circumstantiis descriptis facile appareat, quod omnis medela, vel etiam maxime industria adhibita, frustranea fuisset, utpote, cum potius mirum sit, quod misera illa tanto ægrotare temporis intervallo & superstes esse potuerit.

Figurarum explicatio.

Fig. 1. Tab. VII. Si istit tumoris faciem anteriorem, cuius situs & reliquæ circumstantiæ ex descriptione patent.

Fig. 2. Tab. VII. Exhibit tumoris faciem posteriorem.

aaaa. Maculæ & loca materia quasi sebacea repleta post ligaturam suppuratione in ulcera mutata.

- b. b. Filum sericum tumorem circa radicem constringens.
- Fig. 3. Tab. VII. Cariæ conspectum in cranio demonstrat.
- aaaa. Corona circa cariem.
- bbbb. Eminentia in corona hinc & inde conspicua.
- c. Caries in media parte conspicua.
- d. Suturæ sagittalis portio.
- e. Sutura lambdoidea.
- f. Foramen majus.
- g. g. Caverna semilunaris à sinu majori sinistrorum se extendens.
- h. Foramen minus.
- i. Foramen tertium vix conspicuum.

(Lipsia Altorum transmissa

18. Mai. 1735.

SCHOLIUM.

Similem capitis tumorem, à carne fungosa produc-
tum & cum carie crani notabili conjunctum, Excel-
lentiss. noster Heraclides II. Dn. D. Ioh. SALTZMAN-
NUS, jam olim annotavit & exakte descriptum com-
municavit Volum. II. Actorum nostrorum Observ. 100. cum
quo propterea hic præsens conferri meretur.

(A, E, Büchnerus.)

nos 600

OBSER-

OBSERVATIO CI.

DN. GEORG. FRIDER. RICHTERI.

De

Vera virium coporearum natura & vari-
etate, disquisitio.

Multa de *viribus*, earumque differentia & quantitate, à physicis & mathematicis disputantur, de quibus ut magis accurate judicari possit, res aliquanto altius, atque ex ipso fonte repetenda est. *Vim* propriissime vocare solent homines, quod in seipsis sentiunt, tum cum corpus aliquod moveare conantur. Quicquid non alibi, quam in nobis ipsis sentire possumus, illud ad mentem, sive spiritum, sive animam nostram pertinet: Ut dolor, voluptas, ira. Cum corpus meum laeditur: nihil quidem fit, quod idem non videre saepius queam, in aliis corporibus mei similibus: Sed meum mihi vulnus dolet, aliud non item. Similiter, cum brachium meum moveo, vel lapidem attollo, non raro quidem alios videre possum, idem facientes: Sed eorum vim non ita ut meam persentisco. *Vis* igitur animi est. Anima corpus movet. Quod tamen nec fieri aliter, neque intelligi potest, nisi per legem naturae, divinitus ita constitutam, uti has vires, ipso sensu satis cognitas certi corporum ac demensi motus, tanquam genuini earum effectus, sequantur.

2. Jam qui brutis animalibus veras animas attribuunt, quod, recte faciant an minus. disputare in praesenti nolo, mirum certe non est, si veras iisdem vires una concedant. Sed multo latius vocabuli hujus significatum consuetudo extendit. *Vis* enim dicitur quævis causa motus, hoc est, quælibet rei dispositio quæ certum motum, per legem naturæ, sive ordinationem divinam, efficienter præcedit, item, quævis causa & rei dispositio, quæ certum motum pari ratione impedit. Itaque etiam res inanimatæ vires habere censentur: Sed vires, quæ à nostris viribus haud parvo sunt discriminatae.

3. Postremo, cum variæ ac perpetuæ in mundo sint mutationes, quarum aliæ alias, secundum certum ordinem, in legibus naturæ & dispositione rerum fundatum, tanquam causæ, prægrediuntur, aliæ, tanquam effectus, sequuntur, quod sine viribus, facultatis, actionibus, non videtur concipiendum, factum est, ut his vocabulis sensus quidam longe amplissimus subjiceretur, ad hunc modum: *Actio* est mutatio, quæ ordini naturæ convenienter, aliam mutationem producit, *Passio* est mutatio, quæ producitur; *Effectus* est mutatio jam producta. *Vis* est dispositio rei, ad agendum vel patiendum necessaria: quæ proinde distribui solet in activam & passivam. Dispositio, quæ sola non sufficit, vel non satis determinata est, ad effectum producendum, vocatur facultas vel patientia *remota*. Eadem, si rei à natura, semper ineft, dicitur *vis* vel facultas *innata*.

4. *Vis*, de qua supra dixi, quæ ad motum localem tendit, appellatur *vis motrix*: ad quam, quod nihil in-

corporibus fit absque motu, omnes reliquæ rerum corporearum vires ac facultates, quarum ingens est varietas quodammodo sunt referendæ. Etsi enim non omnes effectus naturales in solis motibus consistant, omnes tamen motum aliquem adjunctum habent: sine quo ut nunquam producantur, supremus naturæ autor æterna lege sanxit. Ipsæ illæ mutationes, quæ in mentibus nostris fiunt, quas haud scio an minus commode *motuum spiritualium* vocabulo nonnulli vocant, semper quidem certe cum motibus vere corporeis in hac vita sunt connexæ. Nam neque videmus, neque audimus, nec quicquam denique cogitamus, sine corporis nostri, vel partium ejus, definito quodam motu. Quanquam perpetram sane faciunt, qui hunc motum, vel cum ipsis perceptionibus ac cogitationibus nostris, vel cum qualitatibus rerum, confundere conantur. Sed his nunc prætermisis, cum motus corporum tam late pateat, ut ejus cognitio magna Philosophiæ pars sit, nec ceteræ rerum vires sine viribus motricibus existant, pergamus ad naturam & originem istarum virium in ipsis potissimum corporibus investigandam.

5. Corpora mota moyent: Id est, motus corporis ou jusque motum corporis alterius efficere, impedire, vel mutare valet. *Motus* igitur est dispositio vel constitutio corporum, per quam agunt. *Motus* æque est causa & effectus motuum. Sed nec constans illa vis est, nec perpetuo corporibus inhæret, nec concipi sine certis naturæ legibus potest. Per has leges demum, hoc est, per ordinationem solo nutu suo cuncta dirigentis Dei, motus id habet, ut vis sit, ad alios motus & effectus producendos apta: vehementerque falluntur, qui

ipsum etiam motum per se, sine istis legibus, motum generare, vel ex aliis corporibus in alia nescio quomo-
do transmigrare, variosque edere effectus posse, autu-
mant.

6. Dici non potest, quam longe juniores Physici superarint veteres, postquam ad laudatas *motuum leges animum* advertere coeperunt. Earum, quantum ad mutuos corporum impulsus attinet, hanc fere summam constitui posse arbitror: *Ut corpora, in statu suo, sive quietis, sive motus æquabilis, tanidiu perseverantia, quamdiu causa mutationis nulla est, si ita inter se directe concurrunt, vel certe concurrere videntur, ut pari quovis tempore spatium solidum (sensu mathematico accipiendum) describant, consumatis per actiones mutuas viribus ac motibus suis, post concursum videantur quiescere.* Hinc sequitur, ut duo corpora, in communi centro gravitatis, atque adeo iis celeritatibus, quæ massis propriis inversa pro-portione respondent, directe concurrentia, post conflictum progredi in neutram partem possint: Item, ut post incursum corporis moti in aliud quiescens, ab utro-que corpore tantundem spatii solidi conjunctim per-curratur, quantum antea, pari tempore, percurre-
batur ab uno; Item, ut duo corpora, quibusvis velo-
citatibus, in quovis puncto directe concurrentia, post
conflictum, deleto motu relativo, ea directione & ce-
leritate una progredi debeant, qua centrum gravitatis
etiam ante congressum promovebatur: Item, ut nec
post obliquos occursus, celeritas & directio centri gra-
vitatis mutari queat: Item, ut vis corporum concur-
rentium, & actio, & quantitas motus, cum absoluti-
tum relatiui, ex magnitudine massarum & celeritatum
conjunctim rite estimanda sit.

7. Memoria hæc tenent nostræ ætatis Physiciac Geometræ, qui & facile intelligunt, me hactenus de corporibus loqui elastica virtute destitutis, vel certe sine ea simplicissime consideratis. Sed aliud præterea inde colligo, quod haud scio an minus adhuc fuerit animadversum, scilicet, in comparandis valoribus massarum, non respiciendum esse ad sola spatia, quæ corporum quiescentium materia propria implet, sed ad spatia solida, quæ, pari quovis tempore, à corporibus, motu æquabili describuntur. Hinc enim fit, ut corpora concurrentia, quorum velocitates relativæ (quibus ad se mutuo accedunt) semper suntæquales, quantumvis eæ differant, quas pro absolutis numerat spectator quisque, si in centro gravitatis videntur congregari, etiam massas afferre, penitus sibi invicem æquiparandas, ideoque pari pugnare vi, censenda sint. Hinc & illud consequitur quod princeps reperit *Leibnitius*, confirmarunt *Bernoulli*, *Wolffius*, *Hermannus*, *Gravesandius*, *Polenus*, *Muschenbræckius*, vires corporum motorum non simplicibus celeritatibus, sed earum quadratis proportione respondere. Nam corpus ^b dimidio minus quam ^A, sed altero tanto celerius, ob eamque rem, æquali tempore spatium æquale solidum describens, nihilo minorem massam, hinc, propter duplam celeritatem, duplam habere vim existimandum est: Nempe, quia cum velocitate etiam valor massæ paria sumit incrementa. Itaque corpus quodvis, alteri æquale, & duplam habens velocitatem, vim habebit quadruplam. Et vis absoluta corporis, cuius massa ^A velocitas absoluta v, ad vim corporis cuius massa ^a velocitas v, comparata est ut A:^a ade v²

8. Idem nuper singulari dissertatione, in Actis Erud. 1729. ex eo demonstravi, quod nisi vires aëstimarentur juxta quadrata celeritatum, summa virium post conflictum reliquarum, una cum summa virium, à corporibus non elasticis per conflictum absuntarum, non semper æqualis esset veræ suæ causæ, hoc est, summa virium, quæ corpora ante conflictum habuerunt: Item, ex eo, quod, quoties aliquid virium ac motus, post conflictum, in corporibus non elasticis restat, id est, quoties extra centrum gravitatis fit concursus, semper majores esse debent vires absolutæ quam tum, cum (summa celeritatum nihil mutata) in ipso concurritur gravitatis centro, motu omni pereunte. Ceterum, quod in extrema illa dissertatione scripsi, vires corporum, quæ se invicem sustinent ac consumunt, non esse semper æquales, id de viribus, quæ tanquam absolutæ spectantur, non vero de relativis intelligendum est. Omnino enim vis absolute corporis A , ibi expositi, ad vim corporis a , qui cum in centro gravitatis c concurrit, est ut $A \times AC$: ad $a \times ac^2$, atque etiam summa virium relativarum cum summa illarum virium absolutarum prorsus convenit: Nihilo tamen secius vis relativa utriusque corporis, & (quæ inde dependet) actio mutua; vere est æqualis, exponenda per hanc formulam $\frac{1}{2} (A \times AC^2 + a \times ac^2) = A \times AC + \frac{1}{2} Aa = a \times ac \times \frac{1}{2} Aa$. Nam relativa celeritas corporis utriusque est, ut dimidia linea Aa , hoc est, ut dimidia summa celeritatum, quæ velut propriæ & absolutæ considerantur: Et valor utriusque massæ, $A \times AC$ & $a \times ac$ est æqualis, ut antea memoravi.

9. Hactenus de illa vi corporum, quæ oritur à quantitate motus, neque alia re ab hac differt, quam no-

mine

mine & certo quodam aspectu ; ita, ut ejusmodi vis, æque ac quantitas motus , in uno & eodem corpore, prout ad corpora diversa , diversis celeritatibus & directionibus mota , refertur, simul & satis magna, & parva , & nulla esse possit. Nunc de reliquis corporum *viribus motoribus* , quæ pâssim à doctissimis Physicis celebrantur, videamus. Huc pertinent vis resistentiae , vis inertiae, vis attractionis , & repulsus , vis gravitatis , vis cohaesioneis , vis elastica , vis premens , sollicitans , & mortua. Hæ omnes enim eo tendere videntur, ut motum vel producant , vel mutent , vel impediant.

10. *Vis resistendi* in eo posita est, quod corpus etiam quiescens , vel certe tanquam quiescens & patiens consideratum , vim irruentis debilitat , statum certa ratione mutat. Non enim quod nostro & quarundam rerum aspectu quiescit corpus , idem etiam , ad corpus incurrens relatum , quiescit ac torpet , sed vere potius moveatur , & , per leges motus , vim habet relativa celeritate æstimandam. Sunt enim semper vires relativæ duorum corporum concurrentium tantæ , quantæ forent eæ, quas pro absolutis numeraremus, si ipsi , pari directione & celeritate cum corporum communi centro gravitatis, inscii promoveremur ; hoc est, si , non mutata celeritatem summa, (vel differentia ubi directiones sunt eadem,) in ipso centro gravitatis fieret concursus. Itaque *Vis resistendi* non alia est quam ea , de qua supra exposui. Aspectus tamen aliis est. Nam una eademque vis , cuivis opposita , cum corpus ut patiens aspicitur *vis resistentiae* , cum vero ut agens , & motu suo relativo in aliud incurrens , *vis impulsus* & *impetus* appellanda est.

NEWTONUS, in Philos. nat. princ. math. defin. III. *Vulgus*, inquit, *resistentiam quiescentibus & impetum moventibus tribuit*: Sed motus & quies, uti vulgo concipiuntur, respectu solo distinguuntur ab invicem: neque semper vere quiescunt, quæ vulgo tanquam quiescentia spectantur.

II. Vim inertiae nullam pono. Neque enim Keplero assentiri possum, qui primus eam commentus est, ratus, in natura materiæ nescio quam veram inesse seu ~~adversariæ~~ seu ~~sive~~ *qua motui renitatur & ad quietem tendit*. (Epit. Astron. Copern. lib. I. & IV.) Neque illud me movet, quod argumenti loco affertur, corpora majoris molis minus quam minora obsequi, magisque resistere impellentium motibus. Non enim ab inertia, torpore, & quietis appetitu hæc resistentia est; sed à vero motu relativo, ut paulo ante declaravi. Ipse tamen vir summus, Newtonus, *instam esse materiæ vim ac potentiam resistendi*, statuit, *corpori semper proportionalem, ac nomine significantissimo vim inertiae dicendam*; per quam fieri putat, ut corpus quodvis, de statu suo vel quietis vel motus, difficulter (id est, non sine sufficiente causa) deturbetur. At vis resistendi neque iners est, neque ita corpori insita, ut à sola hujus magnitudine proporcio ejus dependeat; nam idem corpus vi oppositæ majori magis resistit, minori minus: nec vis in rebus requiritur, ut in statu suo perseverent, sed ut mutare statum queant. Itaque discedere aliquantum in hoc capite à tanto autore fas sit: quanquam is de cetero, cum *vires instas viribus impressis* opponit, per illas nihil aliud, quam dispositiones corporum ad agendum vel patiendum, unde illæ cunque ortæ fuerint; per has vero ipsas

ipsas actiones & passiones, hoc est, mutationes motuum nascentes intelligere videtur. Quo pacto una eadem vis, (exempli causa, motus corporis antea quiescentis,) tum cum ab actione corporis aliis incurrentis producitur, tamquam *vis impressa*, deinceps vero, & quamdiu à nulla re destruitur, tanquam *vis insita*, consideranda est. Quodsi vires corporum, ex massis & celeritatibus conjunctim æstimandas, cogitatione dividere & separare placet, concedo sane, cum massis, tum celeritatibus, dispositionem ad agendum, id est, vim aliquam, tribuendam esse: Concedo etiam, *vim massæ*, tanquam constantem, corporique insitam, & proportioni ejus respondentem, concipi posse. Sed *vim remotam* dico & *incompletam*, extra motum nihil valentem, in motu vero neutiquam inertem, ob eamque rem vocabulo *vis inertiae* nullo pacto denominandam. Postremo etiam hoc moneo, vim inertiae Newtonianam à Keppleriana oppido distare. Per illam enim fit, ut corpus in motu suo perseveret; per hanc, ut sponte ad quietem tendat: Hæc à *vi resistendi* vere differt; illa non item.

12. Propter *resistentiam* corpora sunt *impenetrabilia*, Hanc proprietatem nonnulli etiam *soliditatem* vocant, & partim cum duritie, partim cum eo identidem confundunt, quod, tanquam primum in universis corporibus, tangendi sensu percipitur.

13. *Vires attractionum*, antiquis per quam familiares, à Cartesianis verò magna vi impugnatas & in exilium ejetas, cum honore nuper schola Newtoniana restituit. Ridiculus profecto esset, qui corporibus per se competere existimaret vires, quibus alia ad se trahere, sine omnian etiam

etiam nexu, possent: sed vereor, ut illi multo magis sapiant, qui corpora, in motu constituta, per se vim habere censem, ad motum aliis communicandum. Per leges naturae non modo *impulsui*, sed etiam *attractioni*; sine illis neutri rei locus esse potest. Quodsi universas motuum varietates, quos quotidie videmus, ex solis legibus impulsuum intelligere atque explicare liceret, nequicquam sane attractiones ab impulsibus diversas, & magneticas virtutes, comminisceremur. Nunc, quamvis multi effectus à materiæ subtilis & coecorum corpusculorum impulsibus oriri queant, quam parum tamen ista sufficere videantur, exemplis è cœlo & terra desumptis, doctissimi Newtoniani docuerunt. Igitur, quod ipse NEWTONUS subdiffidenter, & saltem ut hypothesis mathematicam assumfit, ego, cum plerisque summi vii amicis, aut omnino verum, aut veri certe simillimum puto, corpora mundi cum majora, tum minora, se invicem reapse, & sine omni impulso externo, attrahere. Est autem hæc vis, sive dispositio corporum ad attrahendum, partim in massarum, partim in distantiarum quantitate posita; legumque summam huc redire arbitror, ut corpora, si vires aliæ non obsint ad se mutuo accedant, motibusque, pro diminutione intervalli continuo auctis, in centro gravitatis congregiantur.

14. Quemadmodum autem hæ vires non æqualiter per omnia corporum genera videntur distributæ, & in nonnullis forte simplicem, in plerisque duplicatam, eamque semper inversam distantiarum rationem habent; ita in quibusdam vires plane contrarias suspicari licet, quibus se mutuo non attrahunt, sed fugant. Dicuntur *vires repulsus* quales aëri potissimum tribuunt Newtonia-

ni naturam hujus elementi elasticam non aliunde commodius explicari posse arbitrantes. Ego, ut levitatem nihil aliud quam minorem gravitatem, à majori superatam, ita repulsum plerumque nihil aliud quam attractionem minorem censeo, à majori victam. Sæpe tamen etiam corpora à se invicem recedere conantur, propter motum circularem. Hinc vires existunt quas centrifugas & centripetas, generatim vero *centrales* appellare solemus. Scilicet cum corpus circa centrum aliquod circumfertur, vis, quæ corpus illud, perpetuo mutata directione, versus centrum urgeri debet, quæcunque ea sit; sive externa sive interna, sive impulsus sive attractio, vocatur *vis centripeta*; vis autem, secundum lineam rectam: quæ circulum tangit, non mutata directione progrediendi, quatenus ea vi centripetæ contraria est, *vis* dicitur *centrifuga*. Quarum virium rationes egregie persecuti sunt HUGENIUS & NEWTONUS.

15. *Gravitas* proprie est vis, per quam corpora terrestria ad ipsam tellurem, & ejus centrum feruntur. Interdum hæc vis æque late quam *attractio* sumitur, ita ut corpora quæque, ab aliis attracta gravitatem versus illa habere dicantur. Quo pacto non solum partes singulorum planetarum versus eorum centra, sed & ipsos planetas versus se invicem, & ferrum versus magnetem, & alia corpora versus alia, gravitate quadam urgeri, asserendum est. Qui *gravitatis* causam externam impellentem quærunt, eam non alibi reperire possunt, quam in materia subtilissima, cuncta replente & pervadente, atque in magnis vorticibus, circa terram, planetasque cum singulos, tum universos, circumacta. Et hujus-

modi quidem vorticum materia, ut secum vehere planetas possit, certam habere debet directionem & velocitatem. Quod cum non sufficiat ad phænomena gravitatis explicanda, nec difficultate careat sententia HUGENII, qui motum jam commemmoratum turbans, vel potius omnino tollens, materiam vorticalem in circulis concentricis ineffabili celeritate, directionibusque inter se contrariis & infinite variis, versus omnes plaga moveri, contendebat; nihil aliud restare arbitror, quam ut dicatur, particulis istius materiæ duplē competrere motum; alterum gyrationis, ad circumagendas planetas; alterum velocissimi tremoris, ad gravitatem efficiendam: Solus enim tremor ad hoc non minus valet, quam HUGENII motus confusus. De cetero, qui etiam *attractiones magneticas* vorticibus adscribunt materiæ magneticæ, quæ corpora de hoc genere circumfluat ac penetret, ii nunquam satis ad phænomena & effecta istarum attractionum rite ponderanda, & cum viribus causarum ponderanda, animum videntur advertise.

16. Ex attractione nascitur *cohaesio*, qua fit, ut ad corpora quædam ab aliorum contactu removenda, majori vi opus sit, quam qua moveri eadem, sine tali contactu, possunt. Qui vim & causam externam *cohesionis* requirunt, iis denuo configiendum est ad materiam subtilem, latissime patentem, quæ ex locis contactuum exclusa, de cetero corpora undique ambiens, & partim quoque penetrans, ea sine fine premit ac pulsat.

17. *Vis elastica* quorundam fluidorum per quam, si nihil obstat, continuo rarefiunt atque expanduntur, particulis eorum magis magisque a se invicem

cem discedentibus, vel à *vi centrifuga* infinitorum minutissimorum vorticū, quibus illa fluida constare judicanda sunt, vel ab interlabentis *materiæ subtilioris agitatione*, vel denique à *vi repulsus*, supra memorati, deducenda est; solidorum vero elasticam virtutem, qua partes eorum, ex situ suo vi qualibet dimotæ, nec tamen separatæ, cessante illa vi, mox pari vi contraria in situm pristinum restituuntur, aut *attractionibus* adscribere licet, aut *materiæ subili circumfluæ*, quæ, ut aër embolum, ex siphone clauso vi extractum, ita particulas corporum elasticorum, in sua loca, in quæ neque ipsa, neque particulæ proximæ, succedere possunt, non intermissis ictibus repellit.

18. Si corpus viribus quibusvis assidue repetitis, exempli causa, à perpetuo incursu materiæ alicujus subtilis, secundum certam directionem, propellitur, motum ejus (dum nihil obsit) crescere atque accelerari oportet: quo respectu illæ vires *acceleratrices* vocantur, quas aliquin etiam, præsertim si singuli earum ictus sint infinite parvi *sollitationes* dicere solemus. Huiusmodi viribus cum corpus aliquod impellitur quidem, sed re ipsa in motum sensibilem cieri ac propelli, propter impedimentum quodlibet, non potest, tum *nodus* illi corpori, ac *conatus* ad motum, tribuitur, itemque *pressus* contra *obstaculum*, & *vis quædam mortua*, vel potius impedita coercita & repressa. Quodsi corpora, quæ se mutuo premunt, sunt elastica, & ictus virium solicitantium, quibus compressio efficitur, quantumvis frequenter minutissimis tamen morulis distincti, *oscillationem* aliquam, seu *motum tremulum* oriri necesse est, insensibilem fortassis, sed in plerisque corporibus & corporum particulis, per-

petuo fere obvium. Qui , quo magis , propter diversam particularum densitatem , gravitatem ac magnitudinem , diversus ac dissonus est , hoc magis *cohæsionem* impedit. Non enim cohærere possunt , quæ motucentur diverso.

19. Ab hac intestina particularum corporearum agitatione , itemque ab earum attractione & repulsi , multi alii motus mixti , & effectus naturales , iis potissimum noti , qui Chemiam tractant , producuntur.

20. Dixi de variis motuum viriumque generibus. Reliquum esse videtur , ut etiam de illis viribus innatis mentionem faciam , quas , tanquam *formas vere substantiales* , *entelechias* , & *animas* , omnibus rebus , elementis , ac monadibus , tribuunt Leibnitiani. Sed hī meae tarditati atque ingenuitati veniam dabunt , quando iterum profiteri cogor , pleraque in *monadologia* & *dynamice* eorum captum meum superare. De cōtero si quis , *Cartesianas* de *causis occasionalibus* loquendi formulas minus probans , efficacissimas illas motuum leges , de quibus iterum ac sāpius dictum est ; tanquam divinæ voluntatis effectus sensibiles , ad ipsam corporum naturam quodammodo pertinentes , considerat , eoque sensu *formas substantiales entelechias* , vel etiam (cum CUDWORTHO) *naturas plasticas* , corporibus tribuendas censet ; itemque si ita statuit , corpora quæque , non per se , sed propter perpetuam eorum cum ceteris corporibus connexionem , perpetuum aliquem habere nisum ad motus & mutationes , quæ ad mutationes universi sint accommodatae ; vix aut ne vix quidem habeo , quod contradicam. Quanquam nec dubito , quin Car-

tesiani quoque sententiam commode interpretari suam possint.

(*Lipsia Altorfium transmissa*

d. 28. Maj. 1735.)

OBSERVATIO CII.

DN. D. JOH. SEBAST. ALBRECHTI.

De

Funesta metastasi humorum cacheoticorum

scorbuticorum ex cruribus cedematosis ad pectus, aut ad hepar.

Quemadmodum experientia, fida rerum magistra, teste, metastases humorum vitiosorum ab interioribus visceribus vitalibus ad externas corporis partes gravissimos saepe morbos tollunt, vel saltem mitiores, reddunt, ut jam suo tempore diligentissimus observator HIPPOCRATES in peripneymonicis notavit, * abscessus ad crura omnes utiles esse; multique recentiorum medicorum in primis vero Celeberr. FRID. HOFFMANNUS ** pluribus demonstrarunt & observationibus corroborarunt, sicuti etiam plures in his ipsis Ephemeridibus reperire licet: Ita contra, si ab externis partibus humores vitiosi ad nobiliora viscera retrovertantur, tanto

Eee 3

magis

* Pranotion. §. XIX. p. 46; edit. Etinden.

** Indissert. de Transmutatione morborum & diss. de Metastasi, s. sede morborum mutata.

magis periculosi fiunt, & interdum acuti morbi, quoniam
jori impetu id ipsum fit, quemadmodum vel scabiei re-
trogressæ vel potius retroulæ, aliorumque exanthema-
tum seroso-lymphaticorum cum & sine febri, retro-
cedentium, tristia abunde docent exempla.* Quod item
etiam valere de tumoribus, tristis confirmabit exitus ex hac
vita Viri in optima ætate constituti, causarum patroni, tem-
peramenti alias in juventute sanguineo cholericæ, quod vero
successu temporis abiit in magis pituitosum, & inde infarcti-
bus hepatis crebrius obnoxii, unde facile fuit, ut tandem per
itinera, lucubrationes, accendentibus, ut in hoc vitæ gener-
plerumque fieri solet, crebrioribus animi motibus, interdum
etiam in seram noctem productis compotationibus, plane
Cachexiam contraxerit scorbuticam, cum difficulti respiratio-
ne, oedemate pedum, cum tumore ejusdem commatis sub-
mento & in collo ita alternante, ut cum crura detumesce-
rent, ille tumor circa collum intumesceret & contra. Scor-
buti signa manifesta partim purpurea efflorescentia per
totam cutem, sine febri & cum faciliori eo tempore respiratio-
ne, partim ipsa ulcera pedum scabiosa chronica exhibebant:
Quod si vero totius corporis, mediocritate cæteroquin statu-
ræ habitum coloremque externum consideraverim, icterus
nigro erat proximus. Interim tamen proxime præterlapsa
æstate Anni 1733. adhibitis medicamentis aperientibus,
incidentibus, antiscorbuticis, interpositis rite laxantibus
cum epicras & abligerentibus salinis, in tantum conva-
luit, ut rebus suis iterum præesse potuerit cum faciliori
respira-

*Conf. Coschuvitz, diss. de exanthematum in morbis acutis retroce-
dentium noxis. I. Ejusdiss. de exanthematum seroso-lym-
phaticorum retrocedentium noxis. Nec non Fickii Dissert.
de retroulæ scabie, aliisque.*

respiratione; oedema & tumor vero sub mento evanuerint, sola scabie, mitiori tamen, superstite, ut supra dictum, in pedibus. Hæmorrhoidum vero nulla aderant molimina, studiosius licet ad illas attenderim animum.

Ast quemadmodum fit in chronica jam viscerum sub hypochondriis sitorum hepatis in primis labe (nam de dolore tensivo in hypochondrio dextro saepissime conquestus erat) commissis prioribus erroribus, brumali adjuvante tempestate, per utrosque & Novembris & Decembris menses humida atque frigida, oedema rediit asthmate comitatum, sicsatis tamen tolerabili: Sed cum hac eadem tempestate iter esset suscipiendum, ubi justi tenax vehementius ira commotus, jejonus maximam diei ejusdem abfolveret partem, liberiori exppositus in equo aëri pluvio & frigido, * adeo viribus fractis domum rediis, ut vix sufficerent descendenti ex equo. Anxia & adeo brevis erat respiratio, ut scalas quam difficilime & maximo cum labore ascendere potuerit, nox proxima inquieta, & æger non nisi erecto situ nec tamen sic sine maxima difficultate & sine virium restauratione dormire potuerit. Abdomen flatibus intumuit, urina excrenebatur paucissima, turbida, pedes tamen magis detumebant, exsiccatis simul planè eorundem ulceribus. Adhibitis dein non

solum

* Hanc aëris constitutionem cachecticis, asthmaticis, & qui oedema in pedibus habent, venenum esse, pronunciat Illustr. FRID. HOFFMANNUS in *Medicina rationali systematica Tom. II. part.*

3. Cap. VII. in Schol. ad. §. 33. Quæ in hoc subjecto tanto periculosior fuit, quanto magis omnia illa symptomata non solum conjuncta erant, sed etiam vehementiores animi motus accesserunt, quibus humores vitiosi in motum concitat, in vascula extrema impervia adacti, spasticis vero motibus retroacti viscera vitalia occuparunt.

solum clysteribus carminativis, aliisque externis deorsum revellentibus, v. g. frictionibus, afferculis calefactis, plantis pedum suppositis, sed etiam internis blande subducentibus alvum, interpositis tonicis, mitiora quidem post triduum apparebant symptomata, & noctu per 6 horas continuas cum sensibili virium augmento dormire, & urinam majori copia mittere poterat æger, ut nunc de salute recuperanda proxime firmam conceperit spem. Ast subsequentे nocte, sine evidenti causa externa, humores novo impetu ^{ad pœnas non biduas} ad pectus revertebantur, ubi difficillimam respirationem & anxietatem præcordialem nunc comitabantur vomitus crebriores muco-so-pituitoso biliosi, sudores frigidi, pulsus inæqualis, sive utrumque carpum, sive ipsum rythmum spectes, frequens, palpatorius, ipsiusque cordis anxia palpitatio, denique, cessante vomitu, tussis crebrior cum excretione materiæ alias pituitoso-ferosæ, nunc viscidæ pituitoso-sangvineæ, neque tamen nimis largæ, quam ex hepatis potius consensu, quam pulmonali labe deduxerim * & tandem paralytodes dextri lateris atonia. Repetitis priori-
cum successu adhibitis revellentibus, subjungebantur non

solum

* Namque hepatis sanguinem per medios pulmonum educi, ejusque signum esse, si dolor in hydrochondrio dextra adsit, & ple HIPPOTOCRATES affirmat in coac. prænot. tum Sect. II. v. 322. his verbis: *Quicunque sanguinem spumosum spuunt dextrum hypochondrium dolentes. de hepatæ spuunt. & multi pereunt, tum iisdem verbis r. petit Sect. III v. 6. Qui sanguinem spumosum spuunt, hypochondrium dextrum dolentes, de hepatæ spuunt & moriuntur.* Et doct. A. myr. eisdem Comentator Prosper MARIANUS ad Sect. V. aphorism. 12. ubi totius rei reddit rationem: Tandem tertiam post mortem tumor atro-lividus in regione hepatis rem magis manifestavit,

solum pediluvia, sed etiam in suris vesicatoria, maximi
aliis in passionibus asthmaticis tantum non omnibus, usus,
** non neglectis insuper, quantum fieri poterat, (nam-
que pulveres aversabatur, ob vomitus timorem,) inter-
nis antispasmodicis, diapnoicis, ipsa etiam Essentia dulci
*** famigeratissimo alias pro roborandis actionibus vitali-
bus remedio, sed conclamatum erat. Namque appro-
pinquante vespera convulsiones intercurrebant, & levia
transitoria deliria, quoties virium debilitas vel tantum
somni induxerat, adeo ut appropinquante prima vigilia
æger, ultimo vale dicto uxori, reliquisque amicis ad-
stantibus, genibus, extra lectum constitutus, suppliciter
flexis, devotissima & christiano digna beneque compo-
sita meditatione hisque subnexis precibus, animam suam
mandaverit Christo Salvatori suo, post tertiam vero vi-
giliam beatè, nondum quadragenarius, expiraret.

OBSERVATIO CIII.

DN. D. JOH. SEBAST. ALBRECHTI.

De

Anomala oris interioris circa uvulam
conformatio[n]e.

Quemadmodum in conformandis partium tum inter-
narum tum externarum figuris & magnitudine, æ-
que ac in situ, varie aberrat natura à vero typo,
sic illud ipsum etiam facit circa numerum partium, ita ut

A. P. M. Vol. IV.

F f f

modo

** *Ephemer A. N. C. Cent I. & II. observ. CLXIV. p. 333.*

*** *Vid. Commerc. litt. Noric. phys. techn. m. d. 1734. hebdom.*

XXVIII. p. 223.

modo in excessu, modo in defectu eandem peccantem deprehendas. Qui naturæ errores non solum hominem nasciturum jam deformem sæpe reddunt, sed etiam plurima impedimenta actionibus nato nunc obeundis, inferunt. Die III. a. Jd. Decembr. anni proximè præterlapsi 1733. tutoris cuiusdam uxori, cui res angusta domi, detulit ad me filiolam ante duos menses natam tenellam & misellam, quippe macie, sive atrophia potius plane consumtam, ut in causam hujus mali inquirerem, quæ mox apparebat. De lactatione enim interrogata mater, querebatur, tenellam nolle sua matris ubera (primipara erat triginta circiter annorum, siccioris naturæ, parcioris victus, & hinc etiam lactis proventus, & difficilioris suctionis,) fugere, cum tamen aliarum muliercularum nutricum, uberiori lacte gaudentium, avide arripiat ubera & sugat, cochleari quoque propinata liquida & pupliculas sic fatis commode assumere valeat, vagitum vero sibi non videri ut aliorum hujus ætatis infantum. Ex his relatis cum malam subesse in ore partium conformatiōnem, non immerito suspicarer, illud inspexi & inveni in eo loco, qui uyula situi naturalis est, uvula deficiente hiatum siye aperturam oblongam penè ovalem, depresso ulterius lingua, in infima sui parte hiscentem & accuratori instituto examine ex duabus uvulis, ex adverso si bi oppositis, apicibusque suis inter se contingentibus, eum in modum formatam, ut Figur. 6. Tab. VIII. exhibet. Nisi quis malit has extremitates cartilagines laryngis credere, cui non repugnabo.

Dimisi matrem cum sua misella dato prognostico, nullam artem suppeditare facultatem emendandi hujus naturæ erroris, & metuendum esse, ne ille, qui nunc ubera

ubera aridiora fugendi difficultatem creasset, tum ev-chymorum in majori copiâ & ordine à matre assumendorum ciborum, tum lactis aliorumque liquidorum cochleari porrigendorum ope emendabilis, ad resarcendum sufficiens nutrimentum & atrophiam tollendam, futuris annis magno cum damno loquelæ officiat, omni arte vix ac ne vix quidem tollendo. Memineram equidem *D. D. Wilh. Andr. KELLNERI* * observationis de alterutra uvula manu chirurgi quidem detruncata, ast sine levamine deturpatæ loquelæ, quod propter hiatum in loco naturali uvulæ nostræ misellæ eo minus sperare quoque licet. Extat quoque *D. D. Ioh. Iac. WAGNERI*, ** Tigurini, observatio de binis uvulis in puerò observatis sed neuter locum & situm determinavit.

OBSERVATIO CIV.

DN. D. IOH. SEBAST. ALBRECHTI.

De

Monstroso gemellorum abortu salutari.

REm paradoxam quidem multis, *abortum salutarem fieri posse*, videri, ait *B. BOHNIUS*, magni nominis quondam Lipsiensis Medicus, & quod magis

Fff 2

mi-

* *BUCHNERI Miscell. Phys. Med. Mathem. 1728. Mens. Novemb. p. 1451.*

** *Decur. III. Ann. II. Obs. 154. Ephemer. N. C.*

mirandum, esse interdum eundem, si necessitas urgeat, arte promovendum, quod pluribus docet exemplis & argumentis in diss. de *Abortu Salutari*, Lipsiæ 1707. publicè ventilata. Urget vero necessitas, si vel foetum mortuum esse certi sumus, vel largior haemorrhagia uteri ex ruptura vasorum & abscessu, seu separatione placentæ ab uteri substantia, quacunque ex causa, sive interna, sive externa, evenerit, in primis si convulsiones cum tormi- minibus abdominis gravioribus, anxietatibus præcordiorum vehementioribus, aut lipothymia, aut denique cum febri accesserint, quæ tamen omnia à vaga ute- ri periodica haemorrhagia transitoria bene discernen- da sunt. In priori enim casu & matris & foetus vita periclitatur, nisi, omnibus circumstantiis bene pen- fitatis, abortus vel medicamentis, vel his non sufficientibus, etiam manu adjutrice adjuvetur, quod in transitorio cruento fluxu & periculosum & nefas foret agere.

Referenda ergo utique ad salutares abortus sunt mon- stra deformia, non uno nomine, quæ ante legitimum partus terminum à natura ipsa, illa quasi abhorrente, ejiciuntur. Quoniam vero eorundem non sunt eviden- tia signa Medicis, utique naturæ soli relinquendus est ille actus salutaris. Quæ enim spes, quod solatium pa- rentibus & generi humano inde proveniret, si vel ipsum consuetum partus terminum acquisivissent? Potius omnis labor, omnesque passiones reliquæ gravidæ, fo- rent inanes, cum contra exturbato salutariter ejusmodi foetu monstroso per naturæ conamina, & rite purgato utero, nova conceptio fieri & omne tempus, omnes deni- que labores possunt impertiri ad alendum foetum aliud se- cun-

cundum consuetas naturæ dimensiones partium , earumque rite dispositam conformatiōnem nasciturum . Quā rem declarabo exemplo quodam haud vulgari , sed propter plurimas circumstantias digno ; quod communicetur cum eruditō orbe .

Scilicet iarii cuiusdam uxor triginta aliquot annorum , admodum vegeta , temperamenti sanguineo - melanocholi , nonnullorum jam liberorum , sine labē natorum , felix mater , postquam ante menses octo catamenia jam fluere cessassent , id quod Mens. April. 1733. circa festum Paschatos , siue illo alio incommodo factum est , quam quod Mens. Jun. circa festum Ioannis Bapt. appetitum senserit imminutum & ex parte , ut saepius fieri solet , depravatum , de facta conceptione ulterius non dubavit , uterum etiam siue incommodis notabilioribus gesit ad mensē usque Novemb. ejusdem anni . Die vero ejusdem mensis decimo quarto ira vehementer commota , postridie ejus diei , tempestate pluvia & frigida occupabatur in domicilio , adjutrice alia foemina linteis lævigandis inter duplēm , prout apud nos moris est , tabulam ligneam , quarum superior mobilis lapidibus onusta imposita pluribus cylindris , ut ita linteā circumvoluta cylindris super inferiorem tabulam fixam huc illuc trahendo lævigenetur , quod instrumentum nostrates vocant eine Mange , alii eine Nolle .

Circa vespeream ejusdem diei sentiebat tormenta in abdōne dolorum partus æmula & mox iisdem adjuvantibus excernit per censuetas partus vias massam pugni virilis magnitudine , cum sanguinis profusione mediocri . Molam esse reputans abjicit illam , sed adstantium prudentiores mulieres rem dignam esse judicabant , quæ ex-

mini diligentiori subjiceretur, eumque in finem ad me mittunt, petentes ut adesse & ipse inspicerem. Annuo libenter votis, affertur massa à sordibus iterum repurgata, cuius membranoso- vasculosam substantiam, quia cavitatem subesse sensus docebant, cultello aperui, quo facto effluxit non solum liquor aquoso-gelantinosus tantisper flavescens, sed etiam aderat solidum aliquod corpus quod in aqua mundatum, foetus erat $\frac{2}{3}$ digitorum, longitudine, genibus versus abdomen retractis & cum hoc concretis artibus, pedibus truncatis deformibus deorsum iterum declinatis, artibus superioribus itidem deformibus & ita positis, ut utriusque superior pars, sive humerus, deorsum, inferior pars autem sursum ad latera thoracis, cum hoc arcte iterum per membranam concretæ, conspicerentur, utraque manu difformi sine digitorum vestigiis deorsum paulum declinata. Caput & truncus nullam rationem partium habebant, sed deformia valde, in aversa sive postica parte nonnullis in locis materia quadam tophacea scabra erant, funiculus autem umbilicalis eo in loco inferebatur, qui alias genitalibus proprius est, quorum contra vestigia nulla apparebant. Nondum autem plenariè, sed ad dimidium tantum detumescente excreto, quod nihil aliud, quam secundinas clausas adhuc constituebat, in alterum turgidum adhuc hemisphærium inquisivi, illudque eodem modo, ac prius constitutum deprehendi, hoc solo apparente discrimine, quod hujus foetus dextri lateris artus liberi, sinistri vero, ut prioris omnes cum truncu concreti fuerint, ita, ut utrique monstrosi foetus, quod figura adjectæ I. & II. Tab. VIII. docebunt clarius, æmularentur canem clunibus insidentem erecto corpore, ad illud

illud retractis artibus, qn in etiam extrema artuum, pedes nempe & manus similiora essent pedibus manibusque canis quam hominis, nullis tamen plane interstitiis intersecta.

Septum inter utramque hanc cavitatem intermedium membrana constituebat pellucida, quæ haud difficulter in duplice laminam divelli poterat, & meo quidem judicio, nihil aliud erat, quam arctissimus nexus utriusque foetus membranæ amnion dictæ. Binæ itaque hæ membranæ duplice efformabant cavitatem cuique foetui propriam, undique vero chorio, quod utrique foetui commune erat, contiguam, in medio vero arcte intersese connexam. Quod ad umbilicales funiculos attinet, illi ex communī simplici placenta orti, terminabantur in quovis foetu loco superius indicato. Hæc vero vasculosa secundinarum substantia pluribus in locis interpositos habebat tumores variâ, fabæ, pisæ, lenti magnitudine conspicuos, qui glandulis scirrhosis erant simillimi, facta nempe apertura. Substantia interior erat albicans, ex qua tamen paululum sanguinis exprimi poterat. Circa ortum, utrique funiculorum communem, hydatis in conspectum veniebat in placenta uterina, major faba grandiore, quæ itidem repleta erat subluteo humore, magis tamen aquoso. Foetus utrosque cum secundinis sive continentibus partibus, adhuc asservo in liquore balsamico, inter rariora musei mei.

Coronidis loco quærendum foret:

I) Cur VIII. mensim spatio tam parvum incrementum ceperint foetus gemelli, cum ex parte matris nullus alimenti defectus fuerit?

An

An quia natura quasi abhorret nutrire foetus adeo deformes, an vero propter scirrhosam placentæ substantiam?

2) Unde hæc irregularis & monstrosa partium conformatio ortum ceperit? Non reminisci quidem poterat mater, se unquam animum advertisse, & sic concepisse ideam aliquam canis sic sedentis, quod vocant communiter, er wartet auf. Credibile interim tamen est, potuisse id fieri in re tam vulgari & quotidiana, etiam non intentius advertente animo.

Notare insuper necesse est sub finem hujus observationis: Post paucos menses iterum concepisse in utero eandem uxorem, &, ut ante, feliciter foetum gessisse & enixam esse seqioris sexus, optimæ conformatioonis, ad hoc viventem.

Explicatio Figurarum. Tabula VIII.

Fig. 1. A: Prior foetus.

Fig. 2. B. Posterior foetus.

- a. a. Artus superiores cum truncō arcte connexi foetus. A.
- b. b. Artus inferiores ejusdem foetus.
- c. Locus insertionis funiculi umbilicalis in utruque foetu.
- d. d. Liberiores artus dextri lateris foetus. B.

OBSERVATIO CV.

Dn. D. JOH. SEBAST. ALBRECHTI

De

Morbo convulsivo cum ecstasi in virginē
23. annorum.

Virgo 23. annorum, temperamenti admodum sanguinei, habitus corporis carnosus & staturae virilis, ab anno ætatis XVIImo, ob mensium difficultatem & nimis parcum fluxum crebrioribus asthmatico-congestoriis passionibus, imo actualibus excretionibus hœmoptoicis, aliquoties jam circa tempus fluxus menstrui, adhuc laboravit. Quibus malis antevertendis auxilia quæsita sunt in pediluviis & venæsectionibus in pede, in clysteribus stimulantibus & carminativo abstergentibus, derivandi fine. Menstrua ipsa vero simul per usum pil. Beecher. promovenda debito tempore videbantur. Quæ omnia tamen malum radicatum extirpare non potuere, licet etiam interposita fuerint diluentia & temperantia extra catameniorum terminos consuetos. Præterlapsò enim ante tres septimanas termino menstruacum parca excretione actuali, quod tribuebat magnæ commotioni animi ab ira, neque id sine causa, siquidem inde turbari excretiones notissima res est, illa redierunt iterum tertia vice post XIV. dies & præter ordinem & in pauca quantitate. Cum vero mater abesset, ipsa capit consilium ægra, ut VIII. dies ante ordinarium terminum

fluxus vena in pede aperiatur, quod & factum est feliciter (an vero sufficiente quantitate? dubito) sine commotione, neque animi, neque corporis. Post tres dies jam præterlapsos, cum fasciam & splenia removeret, quod factum d. 23. Octobr. 1734. recrudescit vulnus & emanat ȝi. fere sanguinis nigricantis, quo casu, ut resebat, aliquo moderato tamen, terrore mota, ipsa denuo & splenia & fasciam applicavit. Sed post paucas horas corripiebatur tremore artuum & ipsis motibus convulsivis totius corporis subsequentibus, quæ indies & paroxysmorum gravitate, & recursu cœbriori auctâ sunt. Et quod mirandum, quotiescumque ab agrotâ vel alimenti vel medicamenti quid assumitur, quod utrumque ipsa petit, statim ac ore sumtum est, novus paroxysmus adest, ante quam per fauces ventriculum intraverit forsitan assumptum, quod tamen non contra appetitum, sed etiam desiderio quodam ore cepit.

Singuli paroxysmi sic se hahent fere semper: In abdominis regione umbilicali, (sine dubio in mesenterio) a grota sensum habet motus alicujus inordinati quasi interiora illius loci contra & transversim irent violenter, quod sequentibus verbis describit: als wenn es wimmeite und alles durch einander gieng und rege werden wolte.) Mox motus illi dividuntur quasi, ita, ut pars illorum aliqua sursum versus cor, altera versus lumbos transversim & versus crura violenter & cum impetu transferatur. In inferioribus videri sibi quasi multis acubus pungeretur violenter, hos tamen dolores neutquam accedere illis, qui à motu superiora versus progresso sentiendi & perforandi sint: Sic enim sentiri dolorem in corde, quasi bini canes illud dentibus suis morsicarent hoc illuc simul trahentes.

Quæ

Quæ hactenus omnia memorata sentit, refert, eorumque reminiscitur post exantlatum paroxysmum. Hæc sepius adhuc narrans, corripitur somno inevitabili, ubi primum apparent vehementes artuum tremores, extrema frigescunt, & sudore frigido madent, mox tremores illi abeunt in convulsivos motus, quos excipit adeo vehementis opisthotonus, ut plures etiam homines reprimendo illi vix sufficient, ubi simul superiores artus vehementer huc illuc moyentur. Pollices non retrahuntur, neque spuma ante os appetet, multo minus dentium stridor unquam observatus est in ægra. Durante hoc paroxysmo miserè afflita ridet, lacrymatur, loquitur, precatur, cantat. Nihil, quod amorem aut lasciviam indicet, sed puriora sunt omnia, instar valde tentatæ. Recordatur peccatorum, petit gratiam, satanas ut repellatur, orat, de reportata super illum victoria gloriatur, cantat Deo gratias pro assistentia & auxilio præstito in lucta. Mox exantlatas in vita enumerat molestias, eas vero non comparandas cum spe melioris vitæ pronuntiat & sic porro, cessante paroxysmo modo longiore, modo breviore, quasi ex alto somno ad se reddit, languet ex virium defectu, totum corpus sudore frigido madet, ante perpessorum & actorum reminiscitur, eo usque ubi somno correpta est, quæ durante vero illo egerit, quæque perpessa sit, neque per insomnium quidem recordatur. Mox de siti conqueritur molesta, vix vero ore accepto decocto quodam ex rad. chin. scorzoner. &c. etiam loquentem adhuc noyus corripit paroxysmus, quod eodem quoque modo fit, sive alimenta, sive medicamenta ad ipsius etiam nutum offerantur,

Medicamenta vero hæc fuere: Pulveres absorbentes & antispasmodici ex conch. cinnabrini nat. cum Lumbr. præparat. & paucō Castoreo in aquis specificis. Enema ad revulsionem stimulans, & uterus foyens applicatum quidem, ast sine levamine. Epispastica, rubefacientia ex spiritu vini, fermento panifico, sem. sinap. plantis pedum applicata ruborem quidem excitarunt, sed sine solatio, quemadmodum etiam velicatoria suris applicata statim iterum exaruere. Mixturam tonicam nervinam ferebat mitius, non statim recurrente paroxysmo.

Id porro notari meretur, noctes tranquilliores esse diebus, quod testantur noctes ante diem 25tum & d. 26tum hujus mensis, quas ab hora XII. usque ad matutinam VIIImam sanissimæ instar tranquillè transexit somno, ad virium non mediocrem refectionem.

Alterantibus nihil efficientibus, cogitandum erat de evacuantibus.

Quamquam vero credibile visum fit, hospitari in ventriculo colluviem, sive faburram acido-biliosam, & ab ira prægressa, & ab inordinato menstruo fluxu ortam, in primis cum diætæ rationem non semper habuerit cordi ægra, sed nucibus avellanis valde delectata, easdem copiose assumserit: Attamen crebrior ante jam perpessa hæmoptysis vomitoria dissuadebat, licet conatus crebriores ad vomitum postulare illa viderentur. Itaque cum terminus mensium proximus esset, omissò vomitorio d. 27. ej. mens. Pil. Beccher. no. XX. cum cremen. tartari. 3*b*. propinabantur, quæ alvum aliquoties solvabant cum levamine, & remissione aliqua convulsionum rarius redeun-
tium, nec diu durantium. Die 28. ej. mensis depujo pulvis superius nominatus exhibebatur, sed augebantur præ-

præter spem paroxysmi convulsivi & numero & duratio-
ne, cum ecstasi: Inprimis iteratis vicibus dicebat: Dura-
turum hunc morbum esse saltem IV. septimanas, quod
malum se libentissime velle perferre, quia Deus aliás
innumeris beneficiis animi & corporis ipsam abundanter
pro clementia sua, indignam licet, mactaverit.

Cum in hujus subitæ mutationis causam inquirerem di-
lignantius, tandem percepi ab adstantibus, nostram etiam
sanam ferre non potuisse Castoreum, qua propter illud
omittebatur & communicatis cum Doctissi. Dn. D. VER-
POORTENNIO, Collega nostro honoratissimo in re
hac ardua, consiliis, evacuationem repetere è re esse
ambobus videbatur. Porrigebam eum in finem d. 29.
Sal. catarct. 3vj. in decocto hordei, ut sic primæ viæ ab-
stergerentur. Præter opinionem autem duodecim seque-
bantur vomitus & semel tantum alvus fluebat. Materia
tam ~~ovis~~ quam ~~extro~~ excreta simillima erat albumini ovi
tenaci, paulum spumescens. Languebat ex hoc effectu
negra, sequente tamen nocte tranquillè dormiebat. Sed
statim cum altero mane somnus absolutus videretur, uni-
ca convulsio & post eam ecstasis observabatur, qua propter
etiam facta peccatorum confessione sacra synaxi uteba-
tur. In paroxysmis hujus diei post sacram hunc usum,
nihil in Ecstasi agendum erat, quam dimicandum cum
satana, cui inter lites exprobribat mendacia peccato-
rum, quorum ream se vellet accusare coram Deo. De-
votissimas proferebat preces, ordine concinnas, qua-
rum copia non poterat non omnes adstantes in admira-
tionem rapere, dignitas vero animos movere ad lacrymas.
Hæc cum aliquamdiu egisset, de reportata victoria, Je-
su Salvatoris auxilio, gloriabatur, & quasi labris dulce-

dinem sui Servatoris de cruce pendentis gustaret, os movebat, contraxisque brachiis versus pectus clamabat. Habeo, teneo, nunquam evadet, ô quam dulcis! mox de præmatura fæcessu conquerebatur lacrymabunda. Sed exantlato paroxysmo, nullius horum conscientia sibi erat neque in insomnio etiam. Et quod omnium maxime mirandum duxi, referebat in paroxysmis aliquoties, quæ absentes in hac vel illa Familia de hoc mōrbo sentirent, quid cum suis hac de re loquerentur, ex amore morbum profectum reputantes, cuius rei gratia anxia ad Deum omniscium provocabat, annexis precibus, ut innocentiam ante omnium poneret oculos.

Certitudinem dictorum cum per alios exquirere labrassem, sic cuncta accidisse, & eadem verba prolata esse, fessi sunt ipsi, nescii an à fascino, an à satanæ ludibrio id fieret, quæ communis in re non vulgari est vulgi sententia, qua de causa conferri meretur doctissimum Exc. Dn. D. Joh. Zach. PLATNERI programma de morbo in Thesauris Sav. in pyxide, quod præmisit. 1732. diss. inaug. Joh. Gottl. Hegleri, de statu convalescentiae; Lips. ventilatæ. Eodem die propinari curabam aliquot pulvres absorbentes ex conchyl. chryst. montan. cum Cinnabari, quos nunc remoto castoreo perferebat. Advenerat interim miserè adflictæ mater nuncio tam inopinatae rei perterrita, quapropter & externa disponebam allo ordine: Nempe non promiscuè admittebatur hominum curiosorum concursus, colloquia de ægræ actis & gestibus in ejus præsentia interdicebam, neque illam turbari ulterius durante paroxysmo multis acclamationibus, sed potius tranquillitatem etiam adstantibus requirebam; quodsi vero extremonrum refrigerationem animadverte-

rent, jussi ut manus in aquam calidam statim immergerent, quod auxiliū genus si tempestive satis adhibitum est, aut plane sēpissime suppressit paroxysmum, aut sēpe mitigavit. Et quoniam in ulteriori curiosa inquisitione, antecedanearum causarum ex matre perceperam, ægrotam filiam alias crebrius lumbritis teretibus laborasse, merito etiam ad eos exturbantos medicamenta dirigebam propinanda. Præscribebam eum in finem sequenti 31. die ej. mens. sequentem Bolum: Rec. Rhabarb. elect. 3i. Mercurii dulc. r. præparat gr. vi. Conserv. Scord. q. f. una cum sequenti infuso theiformi propinandum, cuius infusi usus sequentibus etiam diebus continuabatur. Rec. nimirum herb. c. sumit. hyperic. Mj. chaniomill. Rom. c. t. meliss. tanacet. ana p.j. M. C. C. gr. m. Facta inde larga eva-
cuazione tam ^{ad} _{ad} ^{ad} _{ad}, quam ^{ad} _{ad} ^{ad} _{ad}, attamen sine ullo lumbri-
co, subjungebam Mixturam ex Ess. Hyperic. scord. the-
riacal. unde per Dei gratiam factum, ut sequenti die, i.
nempe Novembr. omnes motus convulsivi & ecstases
cessarent, contra vero ægrotā tantum de debilitate &
lassitudine omnium artuum, cum mitiori calore febrili,
conquereretur: quæ vero vires diuturniori somno tran-
quillo ad 12. horas usque sese extendente, multum recu-
peravit, hocque durante in musculis saitem tremulus
quidam motus observabatur in brachiis. Die proximo
alvus naturalis, urina coloris aurantii spem conceptam
confirmabant, præcipue quia à pulverum nitroso Cinnabari-
notum temperantium & Decocti Scorzon. c. C. C. rasur.
usu calor febrilis evanuerat. Sed sentiebat d. 2. No-
vemb. dolorem rheumatico-arthriticum in dextro brachio
& sub Theriaca And. scorbiculo cordis imposita, appare-
bant vesiculæ purpureæ. Ægra sequente die aliquid vi-

ni ad vires refocillandas petebat, quod cum aqua temperatum admittebatur in pauca quantitate, sed quia paulo post usum ejus de capitis debilitate tristitia & anxietate animi, debilitate cordis, sine tamen febrili calore, maiores iterum querelas ageret, vini usum plane interdicebam, contra vero pulveres temperantes nec non decotum continuare porro svadebam. Unde etiam factum, ut diem 4tum & 5tum ægra tranquillè transigeret & in somno saltem os parum detorqueret; brachiaque paulum convellerentur. Licet vero nullum vermem excreverit, suspicio eorundem tamen nondum ex animo meo sublata erat, & quoniam simul semper ex evacuantibus melior evaserat, repetebam altero die, nempe 6to Novembr. bolum laxantem cum mercurio dulci, quod laxans iterum egit cum multa euphoria, sed iterum sine vermium excretione, qua propter sem. cynæ in subsidium vocabam, cuius usu continuato tandem d. 11. Novemb. unicus lumbricus teres sat magnus excretus est. Sed sequenti die animus valde depresso tristitiâ, & in brachiis tremor observabatur, unde, quia nunc de lumbricorum præsentia certior factus eram d. 13. ej. mens. tertia vice bolum laxantem jussi porrigere, & quidem optimo cum successu. Namque cum iterum multam pituitam eduxisset, d. 15. menstrua cum vehementibus torminibus apparebant, ad quæ commovenda, pulveres quosdam boracino Cinnabarinos præscribebam, quibus assumitis mediocri quantitate excretio illa procedebat, & nihil mali ulterius eo tempore sensit, sed atrocitas morbi tandem, prudenter adhibitis paucis medicamentis, per Dei optimi gratiam cessit. Notandum simul cum tragedia in hac misera nondam plane finita esset, aliam virginem

18. annorum in vicinia, quæ ad salutandum hanc crebrius ingressa est, forsan ex concepta idea eandem ludere inchoasse, sed multo brevioribus scenis, & tantum rite adhibitis medicamentis per octo dies, hancque ipsam virginem Castoreum optime inter medicamenta tulisse. Die 6to Martii 1735. post nimis parcam menstruam excretionem; prior illa denuo motibus quibusdam convulsivis, febri anomala comitatis, adfligebatur. Non vero ejusdem mensis, iterum datis anthelminticis, lumbricus teres excernebatur, & brevi hac periodo transibat malum. Altera vero eodem fere tempore, & vno hujus mensis, breviter transituram recidivam passa est, quod me magis certum reddidit, ex imaginatione hanc magis laborasse, quam ex causa quadam materiali. Namque famâ perceptâ, sociam suam & familiarem amicam iterum insultus quosdam pertulisse, statim & in se motum quendam sensit præternaturalem, de illius restituzione autem certior facta etiam cum valetudine pristina rediit in gratiam.

(Coburgo Erfordiam transmissa

d. 12. Aug. 1735.)

OBSERVATIO CVI.

DN. D. CONRADI GRAFFII.

De

Pullo gallinaceo monstroso.

Anno 1733. circa finem Martii, Gederæ, Comitatuſ Stolbergensis civitate, in circulo Rhen. ſuperfita, ex ſuppositorum ovorum gallinaceorum uno pullus quatuor pedibus, omnibus numeris, deficiente tantum in altero, posteriore ungue, abſolutis, exclu-debatur. Primis diebus, aſt ſenſim uno atque altero posteriorum magis enervato & contracto, eos ſubſequentes habebat; qui posteriores peculiaribus aliquot vertebris Tab. VIII. Fig. 3. no. 2. indicatis, quarum principium inſtar capitis, compressi & contracti, ad latuſ ossis ſacri inſixum, deprehendebatur, annexi erant, uti no. 1. in figura clarius appetet. Pullus legitimus autem, vivax & agilis more reliquorum, edebat & incrementum capiebat, vitamque ſine dubio longiorem duxiſſet, niſi frequentiore manuum contrectatione, compressus & debilitatus, decurſu quatuor ſeptimanaum, in mortis prædam cedere quaſi coactus fuviſſet. Cæterum hic pullus ani exitus habebat duos no. 3. & 4. no-tatos, qui docente post mortem ſectione in intestino re-eto, ſupra modum expando iterum coibant, structura vero reliquorum viſcerum erat naturalis.

Me juſcie hic pullus monſtroſus ex ovo, dupli ci vitello prædicto, uno minus ſufficienter foecundato, progeni-

tus est. Hinc etiam factum, ut alter imperfectus costi & alis privatus pullus, sceleti forma alteri legitimo ad sinistrum latus ossis sacri infixus & quasi implantatus fuerit, ex quo etiam primo nutrimentum & vitalitatem accepit, pedetentim autem nutrimento magis subtrahito, decrevit, & sine dubio imposterum, efficacia naturali, plane separatus & remotus esset, quod tamen salvo aliorum judicio ulteriori eorum dispuitioni & experientiae relinquendum.

(*Giesſa Erfordiam missa*
d. 16. Octobr. 1735.)

OBSERVATIO CVII.

DN. D. CHRISTIANI de HELWICH.

De

Vomitu per aliquot menses durante,
ex ventriculi anguitia & duritie feinthota cir-
ca pylorum orta.

Ante medium mensis Junii, anno seculi hujus trigesimo secundo, vitam finiit Illustrissima quædam Matrona, per plures menses vomitu fatigata. Fuerat illa temperamenti sanguineo-melancholici, statuæ brevis sed habitu corporis obeso. In dupliquidem vixit matrimonio, sed utroque sterili. Commoda satis valetudine per plures usq; annos, si & febrim tertianam excipias, (qua feliciter superata, ipsius sanitati haud ullum attulit detrimentum, sed potius incremen-

tum,) & catarrhum pectoris , cum aliqua respiratio-
nis oppressione conjunctum , qui tamen semper promte
per blanda laxantia , pectoralibus mucum incidentibus
mixta , sine gravi appetitus viriumque lapsu , mitiga-
batur. Tandem circa autumnum memorati anni sanitas
ejus vacillare coepit ; & initio quidem sine ulla gravioris
morbi indicis , non longo post prandium tempore
absque nausea , sine omni caloris & frigoris sensu , in se-
ptimana bis terve vomebat. Materia nulla aut acida,
aut nidorosa , amara , vel acris , alimentis , quorum
pars vomitione redibat , permixta ejiciebatut. In
principio hujus mali propemodum integer erat appeti-
tus , qui tamen pedetentim imminuebatur. Dum ægri-
tudo hisce continebatur terminis , animo æquo ab ægra
ferebatur , neque multa , præter blanda abstergentia &
temperatissima stomachica , in usum vocabantur reme-
dia. Ast mea medentis sollicitudo multum aucta fuit
cum ita vomitus increbescerent , ut propemodum sin-
gulis diebus , & aliquando iteratis per diem vicibus
omnia ingestā per fauces redderentur. Hinc langue-
re & contabescere corpus coepit , sicque validiora postu-
labantur stomachica , præcipue vero vinum selectiorum
ingredientium virtute imprægnatum , quod tamen pa-
riter votis ægræ haud respondebat. Erant , qui mode-
rato Theriacæ & Diascordii usu vomitus certissime sedat-
um iri audacter promittebant ; verum & hi optato
caruerunt successu , atque spe sua se delusos esse brevi
compererant. Verbo: Neque pharmaca , quæ vel ventri-
culi atoniam aut motum præter naturalem corrigere apta
nata sunt , neque ea , quæ humores pravos emendant ,
neque illa , quæ sine omni tumultu blande laxant , quic-
quam

quam ad compescendos hosce vomitus valebant. Morbi ergo diuturnitas & invalescens corporis marcor, quibus continua fere alvi obstructio jungebatur, me sollicitum de causa tam pertinacis mali merito tenuerunt. Hinc, quo potui studio indagare conatus sum; quānam indomiti hujus mali causa esset, & in quonam Democriti, seu potius corporis puteo immersa lateret. Itum ergo est per omnes morbos, quibus vomitus sese associae solent, & diligenter inquisitum, an forte vomitus ab occulto ejusmodi morbo excitaretur. Febris suspicio aliqua ex pulsu subinde paulo concitatori primum oriebatur, cū peryulgatae res sit notitiæ febricitantes non raro vomitibus fatigari; ast, exhibita idcirco antifebria, nihil levaminis attulerunt. Menses jam ab aliquot annis cessaverant, adeoque ab eorum suppressione, quemadmodum usū interdum venire solet, vomitus in nostra ægra arcessere rationi repugnabat. Gravidam candem esse vetabant credere & menses à duobus prope modum lustris cessantes & ætas ejus proiectior. Vomitus porro etiam passiones hystericas & calculi dolores comitantur, nunquam autem ægra nostra illis obnoxia fuerat, nec ullum unquam calculum excreverat; aberant quoque omnes, quibus calculi dignoscuntur, notæ. Cum affectibus capitis subinde etiam vomitus complicantur, & fundamento non destituitur observatio WIL LISII, aliquando post cephalalgiam cum torpore & vertigine, diathesin successisse vomitivam. Experientia item quotidiana comprobat, præcedere non raro alias capitis molestias, & has presso pede excipere ingentes ventriculi commotiones. Ast nostra per omnem morbi decursum de nulla capitis afflictione conquesta est, ut

propterea manibus palpare potuerim, in capite vomitus hujus originem non esse quærendam. Probe quidem recordabamur, COITERUM, in observationibus chirurgicis & anatomicis annotasse vomitum crebrum cum nausea continua, ex apostemate mesenterii, nec memoria exciderat historia in Schenckii observationibus, relata de nobili quodam, vomitu diurno tandem extinto, in ejus cadavere post mortem vesica fellis rupta fuit deprehensa. Non minus quoque vomitus tandem lethalis, à scirrhoso hepate inducti exemplum extat *Centur. III. Ephemerid. Nat. Curios. p. 147.* Observabatur insuper animo meo amicus quidam vomitibus ferocibus, quibus calculi cum biliosa faburra post diurnum icterum ejiciebantur, sub febre continua extinctus. Ulcera chronica, incautè consolida, in pauperibus ejusmodi vomitus excitasse, ipsem multoties expertus sum; sed illustris nostra ægrota tales itidem nunquam in corpore suo perpetua erat.

Tandem operosa hac inquisitione convictus, non nisi in ventriculo rebellis hujus vomitus causam quærendam esse concludebam. Absentia quidem febris & ipsius affectus diurnitas sufficenter monstrabant, nec inflammationem, nec exulcerationem, aut apostema hujus visceris in culpa esse; contra vero facile patebat, vomitus hosce potius ab angustia, aut tumore & excrescentia quadam in ventriculo foveri, imo, probe consideratis omnibus circumstantiis, vix dubitare licebat, vitium tale circa alterum ventriculi orificium hærere. Ingestio ciborum prompta, sine ullo impedimento succedens, utique satis evidens præbebat indicium, obstaculum istud non tam circa sinistrum, sed potius circa dextrum orificium seu pylorum

pylorum, occurrere, in qua sententia me confirmabat pertinax & per multos dies durans obstructio alvi: Quamlibet enim pylori coarctationem ad ingestorum exturbationem per vomitum foecumque alvinarum retentionem, multum utique conferre posse, in propatulo est. Me-mineram à nummo deglutito & orificium hoc obturante, inducitos vomitus, teste KERCKRINGIO in *Spicileg. anatom.* *Observat.* I. & ab intumescentia circuli pylori secutus esse vomitus, liquet ex *Centur. I. Observ. 20.* SALMUTHI, & RIOLANI *Anthropolog.* *Lib. II. cap. 20.* Unde his & aliis sollicitè discussis, de sententia mea ratione causæ hujus vomitus interrogatus, sine hæsitatione affirmavi, scirrhosum tumorem circa pylorum potissimum in culpa esse mihi videri, quamvis duo à me dissentirent Collegæ & unus tantum meam approbaret sententiam. Provocabam insimul ad exemplum juvenis Chirurgi, commemoratum à SANCHETZ, qui, cum vomitu et alvi obstructione laborasset, Medicis post mortem exhibuit spectandum totum inferius ventriculi orificium, quatuor digitorum latitudine in circumferentia prædurum adeoque incrassatum; ut ditori spissitudinem superarit. Ad debam, ventriculum etiam videri justo angustiorem, & hoc ex modo vomendi admodum facile colligebam, siquidem nulli observabantur invalescente morbo nisus & labores totius fundi ventriculi; qui ad propulsionem contentorum ad œsophagum propemodum necessarii sunt: Nam hac ratione vomitum contingere non tantum ex iis, quæ HELMONTIUS in Tractatu, qui *Pylorus Rector* inscribitur & WILLISIUS in *pharmacia rationali*, *Sect. II. cap. I.* tradunt, sufficienter persuasi sumus, sed potissimum experientia RUDBECKII, qui oculis suis in cane vi-

vo dissecto vidit, pylorum primo se contraxisse, mox systolen totius ventriculi ab orificio interiori usque ad œsophagum obortam, & tum demum vomitum esse inse-
secutum.

Ægra nostra, sicubi jusculi alicujus aut potus medio-
crem quantitatem, exempli gratia uncias circiter quin-
que aut sex, ingessisset, illico ex ventriculo tanquam ex
vase, sine omni labore major ingestorum pars effluebat,
sicubi vero minori potus aut jusculi quantitate, ex. gr.
unciiis duabus vel tribus, contenta vixisset, tunc ventricu-
lus, quæ acceperat, non reddebat, nisi post breve temporis
intervallum siti coacta novum affudisset liquidum. In-
terea morbus, variis tentatus remediis, miseræ gravior
in dies reddebatur. Unus ex medentibus non tantum
excoriationem quandam inventriculo & intestinis magna
cum fiducia supponens, sed & omnimodam tunicæ in-
terioris abrasionem in canali alimentario sibi concipiens
incertum quo consilio, pulverem ordinavit, ex Specie-
bus diatragacanth. Bolo Armena & Camphora, eumque
eximie commendavit. Ægra sanitatis recuperandæ spe
incitata insignem ejus quantitatem assumuit; citra ul-
lam nauseam aut fastidium, sed aucta abinde fuit alvi ob-
structio, aucti etiam vomitus, & quidem usque adeo,
ut illam nec laxantia, nec enemata ex voto tollere po-
tuerint; imo, cum necessitas usum eorum imperare cre-
ceretur, inde oriebantur angores, tremores, convulsio-
nes & lipothymiae, quin & præsentaneæ mortis metus,
adeo ut deinceps, cum obstructions ad plures dies pro-
traherentur, ad solum horum remediiorum nomen toto
cohorum fuerit corpore.

Subtraxeram me aliquot septimanas labori ægram visitandi, cum intellectissimis, eam primo unius, post duorum Medicorum consiliis regi, & remediis abiisdem præscriptis uti; ast multis dein precibus sollicitatus, denuo eandem visitavi, vidique non sine moerore, res ejus in deterius degenerasse exitiumque minari. Instantissime tunc rogabat ægrota, ut quam maxime obstructionis alvi haberetur ratio, unde, edocitus quænam eum in finem adhibita fuissent remedia suasi, decocti ex emollientibus cum aqua laxativa vienesi ac syrupo de Althæa Fernelii parati, duas circiter uncias assumeret, & à potu & jusculis per duas horas abstineret. Nec ægræ, nec meam spem fefellit remedium, quippeduæ, absque omni tumultu & tormentibus, sunt securæ sedes. Eadem cum cautela repetitum hoc remedium, blande semper alvum subduxit. Verebar autem non immerito, ne brevi forsitan tempore fastidiret illud, aut continuo usu, qui & aliis de causis minime conveniens erat, virtutem aperiendi alvum amitteret, adeoque necessarie de alio quodam cogitandum erat subsidio: ubi opportune incidebat fons Selteranus, Iussa ergo fuit ægra has acidulas aliquoties atque moderatissime, & semper interjecta diuturniori, inter bibendi vices, morâ, haurire. Et quoniam de indurato ventriculo firma animo hærebat sententia, aquæ huic lac caprinum admiscere consultum ducebatur, parebat huic consilio ægra, indeque vicissim haud mediocrem malorum suorum obtinuit mitigationem, siquidem alvus, etiam aliis remediis non sollicitata, quotidie sine omni molestia officio suo fungebatur. Evanescebant etiam reliqua symptomata, ut tandem ægra spem recuperandæ sanitatis pristinæ denuo conciperet, quam tamen vanam

esse facile prævidebamus: Corpus enim sufficienti & necessario nutrimento defraudatum, indies marcescebat, tandemque ægra nostra, inter inania luctantis naturæ molimina, omnibus exhausta viribus, crebrisque lipothy-miis confecta morbo succubuit. Multorum ex magnatibus nostris votum erat, ut in dissensu Medicorum, de causa symptomatum cadaver aperiretur, quo facto, vidi-mus ventriculi fundum totum scirrhosum, ad duos pollices crassum atque ita induratum, ut acie cultri anatomi-ci vix penetrari posset; vidimus insuper tantam pylori angustiam, ut adstantes mirari desierint, quod ingesta solidiora durante ægritudine per vomitum semper red-dita fuerint, cum manibus quasi palparent, quomodo omnis fere transitus ad intestina fuerit impeditus atque præclusus. Ceterum animi deliquia in iis, quorum ven-triculus scirrho obfessus fuit, notarunt tum alii obser-vatores, tum etiam celeberrimus RUY SCHIUS in *Observation. anatom. chirurg. Observat. 39. p. m. 53.*

OBSERVATIO CVIII.

Dn. D. CHRISTIANI de HELWICH

De

Ischiade incurabili & lethali

Anno hujus seculi trigesimo secundo, sub initium Octobris, matrona circiter sexagenaria dolore sa-tis atroci circa sinistram natem corripiebatur, vix tamen adeo in hac regione figebatur, ut non subinde ad femur

femur & suram, quin & ad extremum usque pedem di-
 vagaretur. Postea augescens malum ad inguina usque
 sese extendebat, liberumque urinæ fluxum licet rarius,
 aliquantum intercepit. Evidens aliquis tumor non com-
 parebat, aberat rubor omnis, neque calor insignis per-
 cipiebatur. Tametsi vero dolor in eo articulo quo fe-
 moris caput in coxendicem inseritur, non urgeret, vere
 tamen ægram Ischiade correptam esse affirmare licebit.
 HIPPOCRATES quidem, *Lib. de internis affectionibus*,
 Ischiadis nomen pituitosis fluxionibus ad coxæ juncturam
 tribuit, alibi tamen has *viscera* nuncupat. Scilicet ex
 ipsius mente, si rariorem ejus interpretem, *Prosperum*
MARTIANUM *Sect. II. de affection. p. 213.* audire place-
 at, *essentia veri coxendici morbi consistit in dolore vago,*
per crus totum, modo huc, modo illuc consistente, à ma-
teria per venam coxoram discurrente. Sic & Clarissimus
 vir, Jacobus SPONIUS in *Aphorismis novis: Sect. V. A-*
phor 101. non male definit Ischiadem, *per coxarum do-*
lorem, ab humoris tenuis acris decubitu in partes ischio vi-
cinas. Sane in toto illo à MARTIANO & SPONIO desi-
 gnato ambitu partes membranaceas, fibris nervosis in-
 structas nec non periosteum deprehendimus, quæ, quan-
 tis sæpe torqueantur doloribus, quotidiana edocemur ex-
 perientia. Neque penitus à vero aberrare videntur, qui
 expressè negant, Ischiadem sedem suam habere in ma-
 gno coxæ articulo, quos inter ut constat, est FERNELL-
 US, *Lib. VI. Patholog. cap. 18.* persuasus, quod, si in
 Ischiade noxius humor in coxendiciscavitatem conditus
 esset, neque tam vehementem, quoniam ligamentum ibi-
 dem latitans obtusi saltem esset sensus, neque tam latè
 diffusum dolorem excitare posset.

In eura interim dolorosi istius affectus, Medici labor utique eo dirigendus fuit, ut materiam, doloris acutissimi sensum excitantem in parte affecta discuteret & evocaret, simulque sollicite præcaveret, ne ex humorum massa ad partes affectas nova subinde afflueret, novos excitatura cruciatus. Mitigatur ergo vehementes istos dolores, vir Clarissimus *D.N.D.Hahnius*, Collega & amicos multis nominibus mihi charissimus, non male curam auspicatus fuerat à scarificatione in loco affecto, ratus, ea humorem morbificum & evacuari, & discuti posse, siq uidem & ego ipse, cum hoc ipsissimo Ischiadis dolore vir & generis splendore & dignitate Illustris, ad animi usque deliquium torqueretur, in consilium vocatus, hæmorrhoides aperire jussi, cum egregio ægri levamine. Cum vero nulla ex scarificatione ad nostram redundasset utilitas, prælaudatus *DN. D. Hahnius* subjunxit frictiones, ad humores ferosos dissipandos aptissimas, & ut eas redideret aptiores, partemque affectam simul roboraret, limenta etiam nervina subjunxit. Ubi vero & has nihil quicquam ad dolores leniendos profecisse cerneret, fotus, cataplasma, unguenta, emplastra, balnea (quæ ultima, & fomenta emollientia, ratione causæ conjunctæ, affectui huic conferre, dum nempe seri acris transpiratio iisdem promovetur & dolor mitigatur, SPONIUS l.c. observavit,) recentiorum placitis conformia, provide ordinavit, ast & hæc circumspecta illa tentamina nec ægræ, nec viri hujus doctissimi votis responderunt. Experiri itaque voluit, utrum per venæctionem aliquas saltem inducias impetrare posset ægra, in continuis suis cruciatis indeque obortis gemitibus. Ex utroque igitur pede ad aliquot uncias, Januario ad finem vergente,

sanguinem detrahere jussit. Et profecto in hoc affectu tum ab aliis, tum speciatim à SENNER-TO commendata est, eo quod stagnantem sanguinem in motum ciere, & dum fluxilitatem ei conciliat, coagulationem prohibere, nimis ebullientem compescere & aparte dolente revellere possit. Sed excidit spe sua & Medicus & medicam postulans opem: Mense enim Februario ita invaluere dolores, ut assistentes de convulsionibus metuerent.

Hinc, cum ferendis hisce miseriis matrona nostra amplius se parem esse haud crederet, ineunte Martio meum etiam audire voluit consilium. In primo meo ad eam ingressu videbar mihi observare mussitationes quasdam, de morbo haec tenus à medente non fatis cognito. Conjeciebam inde facile, animos adstantium opinione de luxatione ossis femoris esse præoccupatos; inspectio autem cruris afflicti, ejusdemque cum fano quoad situm, figuram & longitudinem accurata comparatio, evidenter ostendit, os femoris tantopere ex-cruciati, sedē sua non excidisse, adeoque à luxatione mali istius originem minime esse arcessendam, quod tribus, ut ajunt, verbis, ad amovendam à Collega ignorati morbi suspicionem, insinuabam, in primis cum ægrotam nostram non tam de dolorum causis, quam de mitigatione, sollicitam deprehenderem, utpote quam angore anxi, ut cum LUCRETIO loquar, & flebili gemitu desiderabat. Consideranti ergo omnia, ex doctrina HIPPOCRATIS opportune occurrebat, aliter instituendam esse curam in doloribus coxendicis circa articulationem, ac paulo aliter in doloribus huc illuc vagantibus. In posteriori casu monet HIPPOCRATES,

eo studium Medici dirigendum esse, ut humores ad partem laborantem irruentes evacuentur, eorumque motus compescatur. Blandiora autem exigebant remedia vires, doloribus diu noctuque infestantibus, summopere prostratae. Proponebam emulsionem cum oleo amygdalarum ita mixtam, ut nauseam creare nullatenus posset. Ejus diligentius usu id emolumenti sumus consecuti, ut dolores immanes multum de ferocia sua quidem remitterent, sed tamen non penitus compescerentur. Subjunximus blandissime evacuantia, non absque omni effectu. Profuit etiam à tempore CAROLI V. Imperatoris admodum celebratum à multis decoctum ant-arthriticum, ex radicibus polypod. chinæ sassaparill. Hermodact. ligno guajaco, &c. Præterea alia etiam remedia demulcendis doloribus dicata, in formis yariis, pulverum inquam, gutterum, pilularum, decoctorum, in usum vocabantur, nec topica negligebantur, inter quæ præcipue cataplasma, ex salvia, beton. origano, serpillo, solano & hyosciamo, cum lacte paratum, egregie afflictam solabatur. Studio abstinimus à sulphure & sinapi, gnari licet, ex his alibi, loco ferri carentis aut moxæ, externum hoc remedium præparari. Apud nos etiam vix invenietur, qui ad exemplum Nobilis Britanni, Domini *de Temple*, cuius *Essi du Moxæ* legi meretur, remedii hujus Indici, tanto pere celebrati, efficaciam in se experiri velit.

Aliquod proinde emolumentum quoque præstabat *Emplastrum de sapone D. Barbette*, mixtum cum *Tacamahaca* & *pice Norviegica*. Furiis autem dolorum hisce aliisque remediis aliquantulum domitis, animus ægræ erigebatur, præcipue etiam cum vigiliæ desinerent esse molesta.

Cœ.

Cœpit etiam per horam unam atque alteram interdiu defere lectum. Non tamen diu hæc halcyonia durarunt, Præterquam enim, quod pes affectus in tumorem elevetur, dolores etiam denuo mense Mayo ingravescebant, quos rosivos nuncupabat. Evidem post diuturnos dolores ischiadicos coxam aliquando excidere, & crus contabescere, notum est, tum ex HIPPOCRATIS *Aphorismo* 59. & 60. Sect. VI. tum ex ipsa experientia. Ast non æque notum est & paulo rarius observatum, quod chronicos coxendicum cruciatus tumor pedum cedematosus exceperit, sicuti id in nostra ægra contigit. Placuit tandem huic quoque uti consilio & opera chirurgi alicujus. Ille ergo, qui vocabatur, prout hoc hominum getrus, promissis admodum liberale esse solet, non solum mitigationem dolorum promptissimam, sed & discussionem doloris plenariamque restitutionem in integrum prolixe promisit, dummodo ipsi liceret cataplas mata sua & emplastra applicare. Damnatus fuit voti sui, & permisum, sicuti unice optaverat, suo abundare iudicio. Applicuit itaque arcana sua, Medicis conniventibus & dissimulantibus, quod etiam invitis illis facturus fuisset, & Emplastro quodam, ut relatum nobis fuit, totum pedem involvit, linteisque arctissime constrinxit. Ast brevi tantopere jactata præsidia, quæ magnopere spem ægræ inflaverant, ipsam destituebant, ut mea faciam verba *Baconis de VERULAMIO*, quæ de Secretis chymicis adhibuit. Denuo namque dolorum faces accendeantur, ut ut pes nonnihil detumescere visus fuerit: per vehementem scilicet ipsius ligaturam, nullatenus vero per virtutem Emplastri. Disuaseram serio hanc pedis coarctationem, & cum meum consilium non atten-

tenderetur, plane labori visitationis me subtraxi, facile prævidens foecundam malorum nunc subsecuturorum messem. Ortæ enim hinc sunt febriles commotiones cum copiosissima excretione miliari, anxietatibus præcordiorum summis, ingenti difficultate respirationis, & brevi post multis, iisque dolorosissimis ulceribus femur fuit obfessum.

Confirmavit dein evidenter urina tabo simillima, sa- niem in sanguinem copiose derivari, eundemque corrum- pere, ut jam multis exemplis confirmatus asserere non du- bitem, istam pedum tumidorum stricturam magnum con- ferre momentum, ad humores in pedibus stagnantes una cum labe, quæ in iis hæret, in sanguinem reprimendos, id quod aliis etiam, pedum tumore afflictis, accidere so- let. Certe WILHELMUS, Rex Angliæ, cum pedes ejus tumerent, & celebris BIDLOO eosdem fasciis vin- ciendos esse assereret, hunc prudentissime interrogavit: Solte das Unwinden nicht die Feuchtigkeit aus denen Bei- nen in den Leib bringen? Et notabile est, quod Rex addit, quosdam Angliæ Medicos dissatisfisse has pedum fascias, quemadmodum ipse prælaudatus BIDLOO re- fert in sua *relatione de ultimo morbo & morte Regis Wil- helmi III.* Penes cordatos Medicos judicium sit, an responsum præfati BIDLOO solide metum hunc Regis adimere potuerit. Certe non est, cur sibi vel Medici, vel ægri blandiri debeant, quando post ligaturam pedum cernunt imminui tumorem, quod aliquando fieri novi- mus, cuiusque exemplum vidimus in nostra ægra, & multo illustrius in Rege memorato, quem magnam ex hac detumescientia pedum suorum spem & voluptatem, unacum Medico & Chirurgo suo BIDLOO percepisse col-

colligas ex expobatione cum non obscura objurgatione dissuadentium Medicorum , quam verbis Regis modo nominatus Auctor adducit *l. c. p. 57.* Verum enim vero si quis attento pendet animo, quæ Regi postea accidērunt, & inter ea respirationis difficultatem, quam BID-LOO silentio præterit, qua tamen eum laborasse ex p. 62. innotescit, facile videbit hoc dicti Viri ministerium (quo ad mortem usque singulis diebus functus est,) ligandi pedes regios, plus obfuisse, quam profuisse. In nostra ægra itidem non sine gaudio pes detumuerat, aut verius, quasi emarcuerat.

Invitatus postmodum denuo ad curam pro virili cum Collega meo commotionibus febrilibus, anxietatis præcordialibus, oppressioni pectoris & respirationis difficultati occurri, & quidem non sine omni successu. Inter remedia hunc in finem adhibita, non poteritendum operæ pretium præstitit serum lactis tamarindinatum: Cessavit enim inde febris esse molesta per aliquot dies, fausti autem quidpiam sperare vetabant ichorosi in natibus ulceris exarescentia, foedus pedis livor, aliorum ulcerum hæmorrhagia cum totius corporis marcere & summo virium languore, quibus tandem die 19. Augusti stertor jungebatur; quæ omnia de morte proxime secutura nos dubitare non sinebant, siquidem etiam optata hæc die 22. Augusti omnes ejus miserias finivit.

OBSERVATIO CIX.

DN. D. CHRISTIANI de HELWICH.

De

Paralysi linguæ multoties recurrente.

ET ab impeditis nervis illis, qui à ramo septimo ac nono cerebri ad linguam propagantur, & ab intercepto arteriosi sanguinis influxu in hanc partem, paralysi illam ipsam infestari, saepius experimur. Illud quoque non ignotum est, gravem apoplexiæ metum, tum in iis, quorum lingua resolvitur, tum in adstantibus oboriri, etiam in illis, quos experientia docuit, quod subinde lingua diu paralysi detineatur, & tamen apoplexia non sequatur; sicut etiam illud vulgo cognitum est, paralyxin hanc nulla succedente apoplexia, saepè interdum recurrente. Non tamen abs re erit, exemplum paralyseos hujus, quod & propter recursus frequentiam, & alias circumstantias notatu dignum videtur, adducere. Matronæ cuidam, anno septuagesimo septimo ætatis finito, ex improviso lingua fuerat facta ^{anaparēs}, sive invalida, aut impotens, quod *melandcholicum quidpiam* est, juxta *Aphorismum 40. Sect. IV.* Fuerat illa per complures annos podagræ doloribus exquisitissimis, vernali & autumnali tempore, obnoxia, & ad hos mitigantes, unacum marito, itidem arthritico, Thermis Landeccensibus, Hirschbergensibus, Carolinis, Teplicensibus, & acidulis variis, ex consilio Medici sui

usa fuerat sine omni tamen emolumento. Multoties quoque atrocissimam perpesta fuerat cardialgiam, tandemque ad malorum cumulum accesserat etiam tortura calculi vesicæ, ut subinde mirarer, quomodo tot morbis ferendis corpus exhaustum & senile par esse posset? sed nondum miseriarum finis erat, si quidem etiam crebro & sine manifesta causa in lipothymiam incidebat, adeoque verebar, ne aliquando syncope correpta, repente moretur, juxta *Aphor. 41. Sect. II. Qui crebro & multum, citram manifestam causam exsolvuntur, repentemoriuntur.* Ast nostra iteratas animi defectiones spirituosis & analepticis potionibus refocillata, aliquoties superavit, adque ad plura mala toleranda iterum atque iterum revixit.

Ut jam de aliis ejus miseriis, & multis & magnis, nihil dicam, vel centies paralyssi linguae, usque ad finem vitæ (quem ætatis suæ anno septuagesimo nono, si decem circiter dies demas, completo attigit,) fuit correta. Initio per horas modo plures, modo pauciores insultus ille durabat, sed successu temporis ad diem integrum aut biduum etiam, quinimo ad tertium & quartum diem prorogabatur. In omnibus accessionibus hujus malationis erat compos, sensus externi integri erant, ac quæ desiderabat, gestibus ac nutu concinne satis declarabat, cum maxima vero difficultate deglutiebat, manifesto indicio, etiam motum linguae admodum esse impeditum. Observatum fere semper, linguam citius officio deglutiendi cibos masticatos quam sermocinandi, fungi potuisse. Abhorrebat à liquore C. C. succinato, castoreo, (de quo magnificentum Italorum elogium legere licet in Consilio Clarissimi viri, *Sim PAULI contra Apople-*

xiam,) salibus volatilibus & penetrantioribus remediis, contra vero elæofacharo cinnamomi delectabatur, illudque sibi eximie conducere prædicabat. Nec aspernabatur usum spiritus apoplectici satis grati, cum spiritu lilio. convall. mixti, ut & cum Ess. ligni aloës & Ess. dulci Hallensi. Cervici illinebatur mixtura ex aqua cinnamom. benedicta serpilli D. Mynsichti, salviæ cum vino, Ess. Rorismar. Flor. paralys. spiritu lumbric. terrestr. & formicarum. Jussi etiam in ore detinere modo vinum salviatum, modo aquas spirituosas, vide licet aquam Regin. Hungar. epilept. Langii, cinnam. borragin. quibus addebatur pro re nata spiritus macis, lavend. salis ammoniaci aromatic. D. Sylvii, Balsam. vitæ &c. Et ad hæc ipsa remedia, ingruentibus post aliquas inducias novis insultibus, subinde recurrebatur. Illud unicum adhuc addendum censeo, quod etiam si toties linguae paralysi afflita fuerit non tamen Apoplexia extincta sit, sed marasmo senili & languoribus multis confecta serumosam finiverit vitam.

OBSERVATIO CX.

DN. D. CHRISTIANI de HELWICH.

De

Salutari foliorum Betonicæ in aliquibus
oculorum affectibus usu externo.

Errhina in oculorum affectibus à multis iisque doctif-
simis viris commendantur. Certe in illis salutarem
usum expertus est Celeberrimus BARTHOLINUS
pul-

pulveris sui, ut vocat, *nasalis* cuius descriptio exhibetur in *Actis Haffnienibus Ann. 1671. & 72. part. I. Obser.* 21. pag. 50. eo quod derivet humores in oculos irruentes per vicinos narium ductus. Errhinorum classi merito adjudicatur *Betonica*, de qua sane ingens, ut ingenue fatetur, in me desiderium ortum est, experiundi, quid illa hic singulare præstet, postquam eam tantopere laudatam reperi ab Equite Anglo *Dn. de TEMPLE dans l'Essai seconde de la santé*, dum in *Operibus posthumis p. 172.* scripsit, se in oculorum & capitis catarrhis peculiarem & specificam virtutem in Nicotiana herba agnoscere, si folium ejus in naribus per horæ spatium detineatur, & illico subjungit: *La Betoine produit le même effet, ----- l'une & l'autre distille les rhumes de la tête par le canal naturel.* Le vieux Prince de Nassau m'a assuré, qu'il n'avoit conservé ses yeux si long temps, que par ce moyen, après avoir pensé perdre la vue à l'âge de trente ans, je m'en servis toujours depuis avec succès, après avoir été exposé comme lui à la perdre au même âge. Non sum ignarus quod *Betonica* ab Anton. MUSA in libello, quo ejusdem virtutes complexus est, laudetur in oculorum doloribus, caligine & lachrymis, sed interno tantum usu, si ea coquatur, vel infundatur aquæ ferventi; sermo autem jam mihi est de externo ejus usu in oculorum morbis, & de virtute foliorum ejus in nares intrusorum & ibidem per horam dimidiā aut integrā detentorum.

Proletariæ res notitiæ est, quod in celebriorum pulverum sternutatoriorum compositionibus compareat *Betonica*. Magni quondam nominis Archiater Bavanicus, *Müllerus*, primum betonicæ locum tribuit in pulvere sternutatorio olim famosissimo, cuius descriptionem com-

municat THIERMAIERIUS Lib. II. Scholiar. & Consilior. Medic. cap. 9. p. 135. In pulvere sternutatorio Nordlingenensi Betonicae floribus suus tribuitur honos. In celeberrimi viri Dn. D. HOFFMANNI pulvere sternutatorio, cuius descriptionem Clariss. Dn. REIMANNUS in *praxi medica ex Hoffmanni Manuscriptis concinnata* adducit, etiam Betonica deprehenditur. Succum sternutatorium Frid. DECKERI in *Exercitat. pract. circa medendi methodum pag. 8.* allegatum, Betonica recens ingreditur. Ex quibus omnibus patet, usum Betonicae externum, naribus nempe immisso ad derivandos in eas humores, & olim fuisse & hodie esse communem. Nec ophthalmicum Betonicae usum externum ignotum fuisse, patet ex responsione BARTHOLINI ad D. HANNE-MANNUM in *Actis Haffnienibus Volum. II. p. 245.* in qua refert, ex *Bellocati traditione laudatam fuisse aquam ophthalmicam ex Vino Rhenano in quo infusa fuere foeniculum, betonica, ruta, euphrasia, chelidonium majus, farfara & triticum*; sed, ut jam dictum, modus ille adhibendi Betonicam in variis oculorum affectibus, quem commendat, post Principem Nassovium, dignitate, eruditione & genere Illustris Eques Anglus, hoc peculiare habet, quod folia ejusdem integra, non in pulverem redacta, nec sociata aliis, sed sola naribus intrusa, & per aliquot horæ quadrantes detenta, singulare quidpiam præstent in Epiphora, seu Ophthalmia serosa, in impedita humorum per vascula resorbentia reductione, in vasis lymphaticis, per tunicam retinam copiosissime disseminatis, tumentibus, aut distentis, & in aliis oculorum vitiis, id quod, experientia multiplici fretus, verum esse sincere testor. Vix aliquis, non

si periculum fecerit, credet, quanta humorum copia ex naribus, post applicatam eo, quem indicavimus, modo, Betonicam cum manifesta affectuum commemoratorum stibilatione effluet. Non tamen cum praelaudato equite, Dn. de TEMPLE specificam in jam enumeratis oculorum vitiis virtutem Betonicæ adscribere ausim, optime gnarus, non tantum ex glandula innominata, ductibus hygrophthalmicis prædita, ex punctis lachrymalibus, facculo lachrymali atque canalibus lachrymosis ope Betonicæ superfluos serofolymphaticos humores educi, sed & ex sinu frontali, ex antris Highmorianis, in maxilla superiori formati. nec non ex membrana mucosa, &c. eosdem opitulante Betonica educi.

(Wratislavia Erfordiam transmissa
a. 18. Octobr. 1735.)

OBSERVATIO CXL.

DN. D. WILHELMI ANDREAE KELLNERI.

De

Ungibus hemiplectici haud crescentibus.

Exereuerunt curiosi rerum naturalium scrutatores ingenia sua, in iis etiam, quæ ad ungues & pilos attinent, observandis. Sunt, qui pilorum & unguium augumentum, etiam post mortem dari opinantur:

tur: Sunt autem & alii, qui judicium ea in quæstione suspendunt: Ita celeberrimus olim W EDELIUS in *physiologia reformata cap. VIII. p. 213.* in quæstione, de pilorum & unguium augmento, etiam post mortem, *marvult in exhumatione, donec plenioribus res confirmetur experimentis;* sunt denique, qui, fieri hoc augmentum posse, & que negant, ac si quis dentes, digitos aut nares etiam in mortuis crescere, statuere vellet. Per experientiam constat, phthisicis hecticisque valde augeri unguies inque morbis aliis nonnunquam debitam excedere longitudinem docente FRANCKENAU in *Onyxologia curiosa.* §.

37. Solet etiam post graviores morbos, fieri secessio unguium spontanea, teste HAGENDORNIO in *obser-vat. Med. Centr. III. obs. 63.* Mihi in praxi medica versanti, observationes eadem in re obtigerunt, quæ di-versos effectus ostendunt. Cum enim anno 1734 mense Majo versarer in sanando juvete quodam litterato, hypochondriaco, cuius manum & pedem dexteri lateris, paresis ex colica, motu privaverat, is ipse, octo elapsis diebus circiter, unguies enervati lateris monstrabat, nullum accipientes incrementum, quod in late-re altero integro, notabatur sat distincte. Superato morbo, nulla amplius in augmento unguium observata fuit differentia, sed redibat augmentum naturale prius. Aliter sese habebat res penes duos viros, eodem tempore hemiplecticos. In his enim augmentum unguium utriusque lateris non differebat. Causam in structure diversitate, in morbi gradu aut majori, aut minori, aliove modo reperies, si ad phænomena singula attendere velis.

OBSERVATIO CXII.

DN. D. WILHELMI ANDREAE KELL-
NERI.

De

Idero particulari unguium.

NOtatu omnino digna sunt, quæ de valetudinis dijivatione ex unguibus, tradunt LEN-
TILIUS in *Miscell. pract. part. II.* p. 482.
seqq. BARTHOLINUS in *Aet. Haffniens. Vol. I. obs.*
32. de *unguis nigris*, & *Vol. V. obs. 25.* de *cripsi morbi per unguis*: Adde historiam de *ungui idero particula-ri utriusque manus* D. D. BEHRENS in *Annalib. Ura-tislau. Tentam. XIX.* pag. 199. Observationem aliam, oppido curiosam, mercator peregrinus, de se ipso, mihi anno 1734. narravit: Se venæfessionem, ingruente senectute (annum enim agebat sexagesimum tertium,) præterlapsò æquinoctio vernali omisisse, cui à multo tempore quotannis iterata vice in brachio assuetus fuerit; mox dein evenisse, ut brachium sinistrum, quod venæfessionis ordo tetigisset, evaderet grave, agilitate orbum, ut vix sufficeret eidem attolendo. Evanescente autem post aliquot menses, hoc incommodo, in unguibus manus sinistræ colorem flavum, idericis proprium, in conspectum venisse, quo eorum tota superficies, ut ipse ego vidi, erat tincta, salvis reliquis partibus omnibus. En specimen affectus haud immerito *Ideri parti-ularis critici* nomine insigniendi: Qualem in mammis
A. P. M. Vol. IV.

annotavit PAULINI in *observat. med. phys. Cent. II. obs. 36.* Quæstio autem esset digna examine, quare materia illa vitiosa, sive bilis redundans ex sanguinis abundantia prognata, hic tantummodo unius lateris occupaverit unguis; si provocare ad ens aliquod vitale quis velit, sive ad naturam, ille obscurum per æque obscurum explicaret.

OBSERVATIO CXIII.

DN. D. VVILHELMI ANDREAE KELLNERI.

Verbera dysenteriæ medicina.

Verbera occasionem nonnunquam curationibus morborum fortuitis, subministrare, notum est. Sic anno 1733. mense Septembri, novi duos agrestes, maxime robustos, patrem & ab ipso genitum, verbera accepta male se habentes, meæ curæ fuisse commissos qui referebant, se dysenteriâ illo tempore epidemica jam per aliquot dies laborasse, eodem autem fere, quo verbera infligebantur, momento à malo illo fuisse liberatos: Utrum affectus iræ in societate causarum sit adscendens, aliæve causæ adjungendæ, alii dispiciant.

OBSERVATIO CXIV.

DN. D. VVILHELMI ANDREAE
KELLNERI.

Sitis variolas comitantis importunissimæ , rarius exemplum.

Michi , quæ de siti immoderata materiæ arthriticæ retentionem insecuta , sribit RIVERIUS in *Cent. III. obs. 22.* expendentí , occurebat alia , non minoris momenti historia . Variolis anno 1734. epidemice græstantibus , duodecim annorum puella , prægressis convulsionibus iis quoque corripiebatur , sed discretis & fatis benignis : Appropinquante suppuratio- nis periodo , loco puris , ichorem tantum concipiebant , accidente purpura alba , non sine vitæ periculo . Superveniebat præter spem sitis intensissima ; ægrotæ enim illa , insatiabili bibendi desiderio abrepta , ut ad sitim restinguendam vix mensuræ loræ cerevisiariæ , vulgo Covent , intra spatium XXIV. horarum , sufficerent : Respondebat urinæ quantitas , quantitati potus . Siti interea adeo laborabat ægrotæ , ut vix somnum capesse posset . Duravit illa per tres dies , nullo graviore symptomate accidente : His elapsis , decrevit iterum sitis & ægrotæ pristinæ valetudini restituta fuit . Medicamentis & subacidulis cedebat tandem gravissimum hoc symptoma . Aliud de siti , cum crepusculo vespertino invadente , accidente vero diluculo evanescente , rarissimum exemplum , exhibent *Ephemerides Natur. Curios. Dec. II. Ann. V. obs. 44.*

OBSERVATIO CXV.

DN. D. VVILHELMI ANDREAE
KELLNERI.

Sudore particulari in nucha & dorso,
variolas excipiente.

Eadem puella, de qua antecedens agit observatio, ab hoc malo vix liberata, alio, itidem raro, implicabatur morbo. Variolarum nempe curatione ad finem perducta, sudor est posteriori colli parte, cum aliquali, cutis rubore & ardore erumpebat copiosissimus, qui intra XXIV. horas, hunc locum omnino deserens, dorsum, eodem modo, usque ad nates occupabat, ubi intactis reliquis aliis partibus, post aliquot dies, evanesceret. De sudore particulari, variæ à variis Auctoribus, litteris consignatæ sunt observationes, è quibus hoc loco eas tantum nominare libet, quas PECHLINUS in *obs. med. phys. Lib. II. obs. 52. p. 335. seqq.* & *Commercium litterarium Anno 1732. hebdomada VI. p. 43. seq.* proferunt. Interim nemo ibit inficias, hunc casum ita esse comparatum, ut judicatu admodum sit difficile, utrum insolitum hoc symptoma, à variolis, vel purpura, an à nimia hausti potus quantitate, originem traxerit.

OBSERVATIO CXVI.

DN. D. VVILHELMI ANDREAE
KELLNERI.

Tussis, emplastro Tacamahacæ, ver-
tici imposito, provocata.

Quod PISO *de morbis ex serosa colluv. obs. 53.* p. m. 180. de tussi à frigore hyemali, ad capitis verticem & suturam coronalem admisso exemplo suborta, annotavit, id mihi anno 1734, mense Augusto observare contigit, in viro robusto, aphonia, ab insultu apoplectico, relicta, laborante, post applicationem Emplastri Tacamahacæ ad verticem, quod in senili affectu GOCKELIUS in *conf. med. Cent. II. obs. 88. & seq.* summopere commendat. Etenim, elapsò vix horæ quadrantis spatio, ægrotus ille vehementi corripiebatur tussi, quæ prima vice, ultra unius horæ spatium durabat. Secundo, tertio, quarto & quinto die, post hujus Emplastri renovationem, tussis, licet indies mitior, revertebatur, haud tamen absque notabili loquela restituzione. Verticem congruum esse locum, cui varia, variis morbis dicata remedia, cum fructu ad moveri possunt, experientia jam diu docuit. Utrum vero ille effectus, ossium verticem constituentium tenuitatis, juxta CAMERARIUM in *Syllog. memor. med. Cent. II. artic. XL pag. 267.* an poris à Clopton HAVERS in *Obser. p. m. 63.* descriptis, sit attribuendus, aliis dijudicandum relinquo. Interim ex hac observatione colligere,

gere licet verticem aptissimum quoque præbere locum, cui ad vim tussis infringendam, sive, uti veteres loquuntur, ad catarrhi in pulmonem ruentis cohibendam ferciam, remedia commode applicari possunt. Quæ SALMUTHUS in *obs. med. Cent. I. obs. 69.* in medium profert detussi, mediante cataplasmate, ex variis aromatibus, pipere præsertim, constante, uteri regioni applicato, & pudendo profundius immisso, excitata, cujus beneficio spina gulæ inhærens, feliciter fuisset expulsa, ulteriori experientiæ suffragio indigere videntur.

(*I senaco Erfordiam transmisso
d. 13. Novemb. 1735.*)

OBSERVATIO CXVII.

DN· D. IOH. GEORG. HOYERI.

De

Felici Hæmoptyseos quinquagenariæ curatione.

Hæmoptysin vel incautè & minus rationaliter stpticis fortioribus, præmature, nullisque resolventibus interpositis, in usum vocatis, ulcus insanabile pulmonum, cum corporis contabescientia, post se trahentibus, tractatam, vel ab ipsis ægris, ob sanguinis floridi sensim sensimque fientem absque doloris sensu excretionem, improvide neglectam, dum fere cum latice purpereo vita profunditur, lethalem plerumque fortiri even-

eventum, non quotidiana solum suo comprobat experientia suffragio, sed & ipse ita canens Poëta:

Cernis ut ē molli sanguis pulmone remissus

Ad stygias certo tramite ducit aquas.

Cum itaque celeberrimus CONRINGIUS *in diff. de Hæmoptysi* in Academia Julia habitâ, hæmoptici, per viginti quatuor annos non absque admiratione conservati mentionem injiciat, hinc & nos rariorem de hæmoptysi per quinquaginta ferme annos feliciter semper mitigata, observationem in scenam producere non dubitavimus.

Vir primarius, *Georgius Andreas Plathnerus*, ICtus, civitatis Molhusinæ Syndicus, &c. sanguineo-cholericus ac scorbuticus, quinquaginta propemodum ab hinc annis in Academia Salana Themidi litans ac defluxionibus catarrhalibus laborans, hæmoptysi, modico medicamentorum usui brevi cedente, corripiebatur, quâ vero, in Academia Ludoviciana degens, biennio elapso rursus adfligebatur, unica tamen venæ sectione, una cum lactis curâ, amici suasu in usum tractâ, sedatâ, sed in patria, mutato, *D. D. Strausi P. P. consilio*, climate hassiaco, mox vehementius recurrente; varia hunc in finem medicamenta faccharata, decocta, purgantia, à Medico quodam veterano, sed in cassum exhibita, assumebat. Cum vero malum in pejus rueret, & æger cum sanguine copioso simul calculos ac arenulas per tussim rejiceret, alia ratione illi obviam ire consultum videbatur; eaque propter Mixtura ex elixir. pectoral. Wedelii. Eff. travinatic. Hagendorpii & Tinct. anodyna, conflata, nec non Tinctura antiphthisica Gramman. Pulveres styptici cum resolventibus mixti, & decocta ex rad. & herbis pectoral.

al. & travmaticis cum successu propinabantur, quo tamen non obstante, mutato cælibatu cum matrimonio, sequentibus annis malum, sola vero lactis cura sedatum, tribus vicibus haud absque phthiseos subsecuturæ metu, redibat. Quoniam vero patiens, qui pristinæ sanitati restitutum putabat, varios circa res nonnaturales admittebat errores, & animi pathematibus, quibus ob munus, quo fungebatur, publicum erat obnoxius, indulgebat, prægressis defluxionibus catarrhalibus, tussi sicca & dolore pectoris gravativo stipatis, anno 1699. mense Januario hæmoptysis, singulis sex horis repetens, & pulsu celeri, calore intenso & aliquali siti comitatæ, tanto recrudesceret impetu, ut etiam fortiorum medicamentorum stypticorum vim eluderet, & quamvis largior in brachio administrata venæ sedatio dolorem pectoris gravativum allevaret, nihilo tamen minus post sex horas sanguis cum tussi excernebatur largius, vires magis magisque prosternebantur, & æger de sanitate recuperanda desperans, magis de animæ quam corporis salute sollicitus, S. Eucharistiam desiderabat, insimul tamen efflagitabat, ut, omissis resolventibus, solis stypticis laticis vitalis sistetur profusio, ideo pulveres ex corall. rubr. terra japon. bol. armen. lap. hæmatit. & anodynis, it. pilulæ circa noctem sumendæ & ad sitim fallendam, potiones ex adstringentibus ad modum Sylvii paratæ, nec non decocta ex adstringentibus, pectoralibus & travmaticis concinata, propinabantur, quæ tamen omnia nihil aliud efficiebant, quam ut alvum, suppositoriis sui monendam officii, constiparent. Non minus tum sanguinis per pulmones, tum seri per corporis peripheriam, nimii sudoris forma, excretionem cohibendi causa in usum vocabantur

bantur ess. antiphthisic. Gramman. & electuarium ex sem. hyosciam. pap. alb. conserv. rosar. antiqu. paratum, cuius quidem usum dolor capitis obtusus, & placidus profundusque excipiebat somnus, simul vero etiam sanguinis minuebatur rejectio, minime tamen penitus sistebatur, licet alia medicamenta, ex margaritis, unicorn. fossil. &c. parata, subjungerentur. Hoc igitur in statu æger, memoria repetens lactis curam olim proficuam, enixe rogabat, ut lactis chalybeati usus sibi permitteretur, id quod etiam pertinaci huic malo ferebat suppétias, illudque tandem extirpabat. Ne vero sanguis extravasatus in pulmonum bronchiis subsistens, corruptionem subiret, illorumque produceret exulcerationem, aliquot doses spermat. ceti, resolutionis & expectorationis ergo exhibitæ, curæ colophonem imponebant. Ast, licet pristinæ sic restitutus fuerit sanitati, hac tamen vix per triennium gaudebat: Ob enormiores enim interea temporis in diæta commissos errores, catarrho jam laborans, aliorum causam agendi gratia vocatus, sex milliarium iter rhedâ rectus faciebat, quo vix confecto, ob motum forsitan fortiorem aliasque causas, rursus hæmoptysin incurrebat & insignem sanguinis copiam per tuffim rejiciebat. Medicus ejus loci ordinarius accersitus, malo huic, administratâ prius phlebotomiâ, liquore styptico aliisque medicaminibus obviam ire satagebat, sed effectus intentioni minime respondebat, quam etiam ob causam de ægro actum esse putabat. Verum enim vero quinto decubitus die, nostrâ imploratâ ope, superius jam laudatis medicamentis alterum jam pedem in charontis cymba habentem ægrum è lethi faucibus, non absque adstantium admiratione, eripiimus, qui, frequentioribus hisce hæ-

moptyseos insultibus sat gravibus ac periculis edoctus, dein cautius mercari, præscriptasque diætæ regulas exactius observare didicit, siquidem hac ratione una cum V. Snc circa æquinotia & solsticia reiterata, leviores hujus mali insultus præoccupabat, & integra pluribus annis fruebatur valetudine. Sed cum rursus à diætæ regulis deflecteret, anno 1722. prægresso dolore pectoris gravativo, denuo hæmoptysis illum invadebat, quæ, quoniam cum consuetorum & olim proficuorum jam memoratorum, tum aliorum probatissimorum medicaminum vim spernebat, adstantes hujus sexagenarii ægrī, per triginta & quod excurrit annos hæmoptysi sæpius adflicti, vitæ instare terminum opinabantur. Ne itaque nihil intentatum relinqueretur, plures in confilium adhibebantur Medici, quorum nonnulli ex neotericorum mente, stypticis & resolventibus nitrosa majori dosi jungen-
da esse, quamvis invito & reluctantate Medicō ordinario consultum putabant, quid? quod eorum quidam non verebatur, Medicō ordinario absente pulverem ex nitri & rhubarb. alexandri. aa gr. XV. alvum laxandi fine, propinare. Ast largiorem nitri usum largior quoque sanguinis expectoratio, magno virium dispendio, excipiebat. His itaque pariter nihil proficientibus, sed potius noxiis, celeberrimum serenissimi cujusdam Germaniæ Ducis, aliquoties hæmoptysi laborantis ac restituti, archiatrum consulebat Medicus ordinarius, genuinam medendi methodum, in serene-
nissima persona adhibitam, sibi expetens. Hac obtentâ ad acrimoniam humorum contemperandam ordinabatur I) Decoctum ex rad. bardan. recent. symphyt. maj. sar-
saparill. herb. tussilag. millefol. heder. terrestr. Flor. pap.
th. rasur. liquirit. lign. santal rubr; passul. min. cum aqua
paran-

parandum &c quaten de die ad duos, tres, vel quatuor cyathos hauriendum; 2.) Potiuncula balsamica sequens. Rec. Balsam. Vulnerat. Dippel. zj Syrup. Tussilag. dialth. Fernel. ana zj. M. quæ vel cum decocto, vel per se absque vehiculo in usum vocari potest. 3.) Rotulæ pectorales ex Spec. diatragacanth. frig. diair. Salom. Trochisc. de Carab. c. Sacchar. in aqua tussilag. & violar. soluto, paratæ, & circa noctem ad no. iij. vel IV. assūmendæ, ad acrimoniam irritantem & tussim provocantem corrigendam. Sanguinis vero rarefactioni opponebantur pulveres temperantes ac præcipitantes ex matt. perlar. rasur. ebor. succin. præpar. bez. joval. nitro depurato compositi. Notandum, hoc in casu nitrum refracta dosi, ad gr. ij. nimirum pro dosi, minime negligendum esse, sed exoptatum edere effectum; quoniam vero largior ejus usus sanguinem reddit fluxiliorem, ut quâ datâ porta ruere possit, omnino propterea noxius ille habendus erit. Hæc autem recensita medicamenta semper levamen nostro adferebant ægro, sanguine per pulmones exitum moliente, cum primis simul instituta aliquot diebus ante solstitia & æquinoctia V. Sne in talo, hac enim procrastinata, vel ob ætatis rationem plane omissâ, statim sanguis in pulmonibus secessum obtinebat & per tussim rejiciebatur. Quoniam vero partim ob senium, partim ob dispositionem ad hecticam, ejus corpus admodum erat emaciatum, ideo congrua eidem injungebatur diæta, interdicendo alimentis acidis, salitis, aromaticis, potulentis spirituosis, & commendando gelatinosa, evpepta ac evchyala, potum vini oligophori & cerevisiæ cum sal-

via fermentatae; item decocti hordei cum cornu cervi scorzoner. Glycyrrh. santal. rubr. & denique alvum sui monendo officii pilulis balsamicis laxantibus. Et hæc est methodus, qua patiens noster ad annum ætatis sexagesimum nonum conservabatur, qui tandem tam ob senium, quam curas ac labores, memorie debilitate, immodica somni cupiditate & comate somnolento correptus, debitum naturæ reddidit.

SCHOLIUM.

SEmper quidem sanguinis sputum, seu Hæmoptysin, si diu tenet, in tabem transire autumnat *Iodocus LOMMIUS*, *Observat. medicin Lib. II. p. m. 140.* deficiente tamen experientiæ suffragio, siquidem eandem aliquando per plures annos, citra eximium quoddam sanitatis detrimentum, aut ullum phthiseos periculum, continuasse, imo quibusdam subjectis adeo solennem & quasi habitualem fuisse, variæ practicorum observationes testantur, ut sub ejus suppressione, diuturniori emansione, plura semper, quam sub legitimo successu, persenserint incommoda. Ita *Ioh. RHODIUS Cent. II. Observ. med. 30.* mulieris cujusdam, singulis aut alternis mensibus impune sanguinem exspuentis, atque cessante hac evacuatione pejus se habentis reminiscitur. Sic quoque *PLINIUS Lib. XI. cap. 38.* refert, Volusium Saturninum omnibus annis statò tempore sanguinem ex spuisse, & nihilominus ad annum usque nonagesimum vixisse. *BRECHTFELDIUS* in *Aëris Med. Haffniens. Volum. I. Obser. 105.* exemplum Hæmoptyseos adducit, bis ut plurimum in anno enormiter contingentis, mini-

me vero in Phthisin desinentis. SENNERTVS *Lib. II.*
præt. med. part. III. cap. 7. p. 384. virum nobilem
plethoraicum notum sibi fuisse commemorat, qui per in-
tervalla saepe è pulmone sanguinem copiosum sine omni
incommodo rejecerat, & nihilo minus ad summam sene-
ctutem pervenerat. Porro TULPIUS *Obser. Med. Lib.*
II. cap. II. sputum sanguinis triuginta annorum, &
Celeberrimus *Dn. D. ALBRECHT*, *Ephemer. Academ.*
nosiræ Dec. III. Ann. V. & VI. Obser. 24. periodicam Hæ-
moptysin quadraginta annorum sistit, quibus etiam ex-
emplum, olim in *Annalib. phys. Med. Wratislav. Ann.*
1725. M. Mayo Class. II. p. 482. seqq. à me recensitum, de
Hæmoptysi per 18. annorum decursum, in foemina cæ-
teroquin sana, durante, adjungi meretur. Docent au-
tem singuli hi casus, non omnes indiscretim, ex incon-
gruis licet locis contingentes, & idcirco pro fonticis
vulgo reputantes hæmorrhagias, omni tempore pericu-
losas ac noxias esse, sed potius quandoque aliarum
salutarium vices gerere, eaque propter, si in primis
habituales jamjam redditæ fuerunt, minime impetu-
se cohibendas & supprimendas, sed tantum suspectos illa-
rum excessus caute præoccupandos ac reliquum Deo &
Naturæ committendum esse.

(A. E. Büchnerus.)

OBSERVATIO CXVIII.

DN. D. IOH. GEORG. HOVERI.

De

Perversa & infelici Hæmoptyseos cu-
ratione.

Vir juvenis, M. Gottlieb Plathnerus, vicini lo-
ci pastor, 24. annos natus, temperamenti me-
lancholico - sanguinei, antehac dysenteria hæ-
morrhoidalii afflictus, sed plurimis aliis medicamentis in-
cassum adhibitis, antidysenterico Americano, Ipecacuan-
ha puta, ad methodum Illustris LEIBNIZII, in *Ap-*
pendice Dec. III. Ephemer. Acad. nostræ Anno III. descri-
ptam; usurpatâ, ab ea liberatus, post prægressos ve-
hementiores corporis motus, de pectoris angustia &
anxietate, respiratione diffcili stipata, conquereba-
tur. Huic metu hæmoptyseos subsecuturæ, quippe
mali hæreditarii, quo avus & parens laboraverat,
eram syasor imminuendæ sanguinis quantitatis, & qui-
dem vel phlebotomiæ, vel fluxus hæmorrhoidalis,
appropriatis jamjam excitati medicamentis, admini-
culo. Ast consilio hoc susque deque habito, præ-
scriptisque medicaminibus neglectis, memorata pecto-
ris angustia statim rejectionem insignis sanguinis flo-
ridi quantitatis per tussim habebat pedissequam, cui,
nobis absentibus, tres alii in consilium adhibiti Me-
dici, V. Sne præmissa, stypticis travmaticis, ex Croc.
Martis adstringente aliisque hujus farinæ conflatis,

sup-

suptetias ferre satagabant. Licet vero desiderato potirentur fine, brevi tamen post ægrum invadebat febris intermittens erratica, certum non servans typum, modo quotidianam, modo tertianam mentiens, quam Medicus quidam frequentiori ac largiori Chinæchinæ usualiisque medicamentis febrifugis ac pectoralibus frustra impugnabat, & æger paucorum septimanarum spatio tabe admodum consumtus, auctâ pectoris angustia respirationisque difficultate, præter omnium opinionem animam suo reddebat Creatori.

Cadaver Prænobilissimi Dni parentis jussu præmatu-
ri fati causam rimandi ergo in trium memoratorum Me-
dicorum meique præsentia cultro subjectum anatomico,
primitus stupendam corporis maciem, brevi temporis
spatio obortam obtutui offerebat, ita quidem, ut pan-
niculus adiposus penitus fuerit consumtus & cutis ossibus
falte hæserit. Aperto thorace, omnium pulmonum
loborum, inflammatorum, ex parte scirrhosorum, san-
guineque coagulato refertorum, & in superiori sinistri
loci parte exulceratorum, observabatur cum pleura coa-
litus. Omnia abdominis viscera nulla contaminata
erant labe, & licet ventriculus & intestina flatibus ef-
fent distenta, glandularum tamen miliarium status fa-
nissimus deprehendebatur. Ex his itaque satis su-
perque constat, primariam mortis præmaturæ causam
existere hæmoptysin, stypticis, resolventibus non re-
mixtis, suppressam; sanguis enim in pulmonibus extra-
vasatus, resolventibus ad excretionem minime aptus
redditus, sed in materiam purulentam degeneratus, in-
duxit febrem symptomaticam sive hecticam, quæ rur-
sus perverse, ad intermittentis instar, cortice Chinæ,

massam sanguineam incrassante , & ad circulationem per pulmones , jamjam à sanguine extravasato & materia purulenta obstructos , inhabilem efficiente , tractata non potuit non peripnevmoniam , viri juvenis , in ætate florentissima constituti , vitæ filum abrumpentem , post se trahere .

OBSERVATIO CXIX.

DN. D. JOH. GEORG. HOYERI.

De

Orexalgia recens natorum infantum.

Mirandus est sane nonnullarum gravidarum appetitus , quando varia non solum alimentosa , sed etiam prorsus absurdâ quandoque desiderant , magis vero admiratione dignum , quod , si rebus appetitis vel desideratis non potiuntur , vel desiderii cuiusvis compotes non sint , editi in lucem foetus eodem appetitu & desiderio , quo gravidæ matres ante partum laborarunt , tantopere soleant adfligi , ut saepius vigiliis continuis , inquietudine & ploratu parentibus usque molesti sint , donec rem appetitam vel desideratam consequantur , qui adfectus uno verbo ORE-XALGIA nuncupari potest , germanice die **Sehnsucht neu / gebohrner Kinder.** Si itaque alimentosa desiderat infans , vel cibum appetit , vigiliis , inquietudini , & ploratu labiorum luctio , vulgo das **Schmaßen / supervenit , quæ symptomata , nisi mature illis ferantur**

tur suppetiæ, tandem macies, sæpius mors subsequitur. In ejusmodi enim casu neque blanda cunarum agitatio, neque fasciarum mutatio nec mammarum porrectio, nec aliis tractandi modus, nec medicamenta laxantia, anodyna, vel alia prodesse solent, sed solummodo cibus à gravida ante partum appetitus, haud tamen imperatus, tenello est porrigenus. Sic memini gravidam quandam halecis esum appetuisse, nec impetrare potuisse, cuius infans in lucem editus admodum erat inquietus labiisque fugebat, donec halecis tantillum accipiebat, quo comestio optime se habebat. Plura vero hujus farinæ exempla silentii peplo involvere lubit. Sin autem matris forsan animum non subeat memoria rei desideratae, aut cibus vel potus, quem appetiit, impetrari non possit, vinum Malvaticum, Hispanicum Toccaviente, Canariense, vel aliud quidpiam corroborans propinandum est foetui, & his sine successu tentatis, tandem lac asinum in usum vocandum, quo ad sumto, haud raro placide quiescit, labiis amplius non fugit, sed ex voto nutritus, notabile incrementum capit. Majori vero admiratione dignum est, quod non solum de alimentis hæc valent, sed & de aliis quibusvis rebus à gravida matre desideratis, ob quarum defectum recens nati sæpe adeo male se habent, ut desiderio sæpe rubescant. Sic memini beatam conjugem meam Longosalissanam, graviditatis tempore iter in patriam adfectasse & cognatos visitare voluisse, lucina vero interea temporis opinione celerius favente, ab itinere præpedita filiolum in lucem edebat salvum quidem & incolumem, post modum vero inquietum, plorantem, & atrophia tandem laborantem. Variis remedii frustra adhibitis, nescia mater quomodo infanti
A.P. M. Vol. IV. Nnn esset

asset succurrentum, ac de sanitate ejus recuperanda ferme desperans, forte fortuna ad nuptias in patria celebrandas ab agnatis invitabatur, rheda itaque cum ægrotato filio Longosalissam vecta, illum præter opinionem in itinere placide quiescentem, avidius ex mamillis sughentem, quimmo in nuptiis cibos masticatos etiam absumentem, debilem & ægrotum hinc avectum, salubrionem domum redeundem, tandem à matre convalescentem, animadvertebat. Sic etiam haud ita pridem fœmina gravida Erfordiam proficiendi desiderans, voti tamen sui copos fieri non valens, itidem infantem feliciter entebatur, continuo ploratu, quamdiu in hypocusto & ædibus paternis servabatur, molestum, ex ædibus autem gestatum, à ploratu abstinentem & quiescentem. Consultus eo nomine Medicus ex matre sciscitabatur, an gravitatis tempore forsitan peregre abire desiderasset? quæ cum responderet, se libenter Erfordiam iter facere voluisse, nec potuisse, consultum putabatur, ut cum infante sine mora ulteriori Erfordiam proficeretur, quo facto, infans ex voto in ædibus paternis non quiescens convalescebat. Alia grava concentum instrumenti musici, vulgo ein Wohlischer Bodt nuncupati audire gestiens, infantem pariebat male se habentem, continuo plorantem & usque inquietudine vexatum, donec dictum audiret instrumentum, abinde enim statim placidissime quiescebat, quam observationem Nobilissimus Dominus Licentiatus Menz, physicus ordinarius & consul Longosalissanus haud ita pridem nobiscum communicavit.

Ex dictis itaque phænomenis fatis elucescere videtur
1) infantum morbos altioris esse indaginis, quam adulorum, quoniam hi voce articulata, illi non nisi gemitu & plora.

& ploratu dolores, adfectus & morbos explicare norunt, ideoque vix omnes infantiles morbos à practicis hactenus fuisse enucleatos & descriptos; 2) admirandam esse foetus cum matre gravida sympathiam à spirituum animalium consenfu derivandam; 3) gravidis nihil, quod anxie desiderant, & appetunt denegandum esse.

OBSERVATIO CXX.

DN. D. IOH. GEORG. HOYERI.

De

Virgine, cute hirsuta densisque minoribus setis obsita, in membris inferioribus deformata.

DE puella toto corpore hirsuta BORELLUS *cent.* *Ob-*
serv. *XV.* historiam refert, censens, capillorum
proventum arte fuisse productum. Ast plures vel
ob errorum naturæ, vel ob ideam gravidarum peregrinam
conceptam, pilis in his vel illis partibus & membris de-
formatas esse, docet experientia. Et quod majore di-
gnum ad miratione, novi virginem, ex generosa stirpe pro-
gnatam, visu satis formosam, roseo vultu, labiis coral-
linis, nivea cervice ac mamillis alabastrinis à natura ex-
ornatam & cute ad umbilicum usque formosissima præ-
ditam, infra umbilicum vero tam in abdomen quam
pudendis porci seu suis instar setis minoribus densis ob-
statam ac pessime deformatam. Hanc tandem generofus

quidam juvenis, immenso erga ipsam amore succensus, invitis licet parentibus, & ut filiae, ob monstruosam hanc partium inferiorum conditionem, cælibatum præ matrimonio eligeret anxie optantibus, uxorem ducebat, brevi autem post, ob insignem istam deformitatem tanto prosequebatur odio, ut divertium statim quaereret, quod etiam, dictarum circumstantiarum intuitu facile obtinuit. Sic quoque aliam novi virginem primariam, in partibus anticis satis formosam, in dorso vero instar ovis lanigeram seu totam lanuginosam, cum qua centurio quidam matrimonium inibat, atque antica formæ & pulchritudine contentus, deformatum dorsum parum curans, postmodum constantissimum erga ipsam amorem fovebat.

(Moliusa Erfordiam misse
d. 14. Novemb. 1735.)

OBSERVATIO CXXI.

DN. LIC. PAUL. HENR. VOGELII.
Historia morbi scorbutici insoliti, paucis abhinc annis Erfordiæ observati.

Non obstante magno & vario dissensu, qui ab omni tempore scholas Medicorum in diversas abripuit partes, in eo tamen prisci æque ac moderni ad unum omnes conueniunt, sua cuivis morbo signa esse diagnostica, quorum studiosæ collectionis & inter se collationis ope cognoscatur & ab omnibus aliis discrimetur, idque primum Medici negotium apud omnes, quos

quos curandos in se suscipit ægros, esse necessario debere, ut integra percepta morbi historia, cuius partem etiam signa sic dicta anamnestica constituunt, omnibusque sedulo exploratis ægri circumstantiis, quâ præcise morbi iste laboret specie, ex iisdem eruat, idque haud oscitanter, nec perfunditorie, aut præcipitanter, sed qua fieri potest ~~expeditius~~ agat: Tum enim demum ea præscribi & ordinari cum ratione & judicio posse, quæ oppugnando accommodata erunt morbo. Id vero inter potiora referre nulli dubitamus, quibus solide eruditus Medicus à turpi se distinguit Empirico, ita optime monente HAMILTONE, de Praxeos Regulis, Cap. II. *Notæ characteristicæ, quibus Medicus propriæ sic dictus à medicis frorum turba vere distinguitur, sunt istæ, nimirum: Morbum originalem expiscari; & deinde morbo opposita præscribere.* Hæc regula in scorbuto & inde scaturientibus morbis inter alia in primis etiam observari meretur, cum ob symptomatum syndromen & diversitatem non levis momenti res sit, exacta & distincta eorum cognitio. Quod vero hac in re à nobis præstitum sit ē præsenti, quorum interest, historia judicabunt.

Agreditur autem morbus, quem delineare suscepimus, ut plurimum universali animi atque corporis torpore & segnitie, in puerili, juvenili ac florenti ætate constitutos, idque vel absque alio antecedente contingit morbo, vel alio, seu acuto, seu chronicæ, vix exeunte. Insequitur febris apparenter mitis, horripilationibus & calore p. n. frequenter vices mutantibus, in gradu utrinque remissiore, qui ægros non continuo lecto affigit, imo haud raro in conclavi obambulare permittit.

typum observat modo regularem, horis pomeridianis aut vespertinis paroxysmos repetens, modo irregulatiter, nullo servato ordine, semel, bis vel pluries intra nycthemerum renovans invasiones. Facta hinc post aliquot dies aliqua per urinas crisi, quæ saturate rubicundo colore tinctæ, copiosum deponunt sedimentum, aut per sudores, expectorationem, aut modicam diarrhoeam, pro criseos ratione, tunc ad brevius vel longius tempus protrahitur morbus, qui tamen data qualicunque occasione, si non atrocious, certe haud mihi denuo recurrit, similem priori scenam ludens, paucis subinde pro circumstantiarum ratione, mutatis. Quanquam verò à repetitis hujusmodi morbosis insultibus congrua remediocum pharmaceuticorum & diæticorum administratione cum sanitate in gratiam rediisse videantur ægri, brevis tamen durationis haud raro valetudinem restauratam experiuntur, morbo paucorum intercapidine mensium atrocious, quam ante, denuo infestante, majore non solum virium prostratione corporisque marcescentia magis conspicuis, sed & novis & gravioribus ingruentibus symptomatibus, inter quæ præcipue attendi merentur, exquisitissima cutis sensilitas, qua ad levem qualemcunque, etiam in conclavi calefacto aëris agitationem ita horret, quasi frigidi flatu venti constringeretur, inappetentia, peccoris cum suspiriis oppressio, tussicula, pulsus parvus & debilis, ægris tamen adhuc decubitus in lecto subinde cum orthostadia permittantibus: Sub quali morbi statu, elapsis septem, quatuordecim vel viginti & uno diebus, in media corporis regione hinc inde purpuracea comparent ecchymata minutissima, quibus exiguae insident

sident vesiculæ, quæ tribus circiter elapsis diebus, ambitu rubicundo disparente, cum pelluciditate albescunt, intra paucos vero dies resiccatæ, novis denuo efflorescentibus locum concedunt, qualis scena quandoque per plures luditur septimanas, somno ut plurimum, nisi nocturno turbetur paroxyismo, integro manente & appetitu aliquali redeunte. Hæc dum ita aguntur, quandoque copiose maculæ purpuraceæ, violaceæ & nigricantes, diversæ magnitudinis in inferioribus potissimum partibus confertim efflorescant, imo quandoque maculæ aliquot digitos longæ & latæ, cum aliquali cutis & subjectarum partium mollium elevatione crura obsident, sphacelum colore mentientes, at aliquot die rum decursu fugillationum instar successive iterum evanescentes, cæterum nihil levaminis aut commodi ægris largientes, siquidem quosdam abinde copiose & satis diu afflictos, nihilominus succubisse observavimus.

Extremus tandem & pessimus hujus morbi gradus est, quando materia scorbutica in pulmones irruens, eos inundans, & primo quidem feræ tussis, cum excretione sputi serosi viscidii indies copiosiore, causa existit, temporis vero successu pulmones per totam substantiam adeo corrumpit, & exulcerat, ut materia putulenta copiosissima, tetro se prodens odore ac sapore, pauco quandoque intermixto cruore vehementi & frequenter affligente, tussi ejiciatur, lenta morbum comitante febre, quæ absque certo equidem typo, irregulariter tamen, modo singulis diebus, modo vero unius vel plurimum intercapidine dierum, exacerbatur, scenam semper levè quodam ad dimidiæ vel unius horæ

horæ spatium durante horrore aperiente, insequente calore sensim crescente, qui dein iterum ad novæ exacerbationis accessum paulatim detepescit. Comitantur hunc morbi statum constans anorexia, potulentis etiam vappido sapore ingratis, quandoque omnium aversio medicaminum, imo, reluctantे natura, assumtorum, orto vomitu, rejectio, arescentia corporis summa, exanthematum exilissimorum vel rubeorum maximam partem albificantium continuae eruptiones, plus minus copiosa novis semper priora resiccata & in squamulas soluta excipientibus. Tandem febris, quæ hucusque lentæ in modum se gessit, in veram hecticam talis modi regularem typum servantem transit, ut quotidie pomeridianis vel spertinis horis paroxysmi recurrent, copioso cum sudore colliquatio post mediam noctem vel circa auroram iterum cessantes. Quando sic ad extrema fere ventum est, alvi dejectiones liquidæ nycthemeri spatio bis vel ter repetentes affligunt, & quamvis unum vel alterum diem subinde intermittent, frequentiores tamen & copiosiores redeunt, insequente mox diarrhoea continua, nullis remediis coercenda, adeo, ut haud raro ægri interponendum animo linquantur: Ubi simul ista notari meretur circumstantia, quod ubi exanthemata rariora, in abdomine præsertim comparent, tortina quandoque vehementia antecedant vel comitantur diarrhoeam, quæ hinc, largiore & copiosiore eorum, sub sudoribus subinde frigidis, subsequita eruptione, ipsa cum diarrhoea cedunt, tum vero vitæ, miseriarum valle hactenus cinctæ non multo post sequitur solutio. Paucis nunc postlimino adhuc notare par erit, truculenti hujus morbi scenam haud raro aperire pertinaces ophthalmias, ut illi

con-

contigit ægro, cuius morbus in Disputatione de *purpurea scorbutica*, precedente nimio haemorrhoidum fluxu sub præf. Ill. HOFFMANNI recensitus & examinatus fuit, tumores duri & scirrhosi in collo, sub maxillis, in mammis, enormes haemorrhagiæ narium & gingivarum, rheumatici hinc inde oberrantes dolores, atroces odontalgiae & alia plura.

De cura hujus adeo gravis, longi & sæpe funesti morbi, adeo diversis stipatis symptomatibus, vario denique schemate in principio, progressu & declinatione, juxta peculiarem cujusque subjecti habitum incidentis, atque ex universalis humorum corruptela, cum unius & alterius visceris principalis labore stipata, consequentis, quidstatuendum sit, neminem latere potest, qui maximas difficultates in debellando herculeo isto morbo occurrentes, iudicii trutina expendit. Ad nos quod attinet, candide, ut Medicum decet christianum, fatemur, nascentem & fientem equidem morbum generosis decenti methodo adhibitis remediis refrenari, imo etiam haud raro extirpari posse, adultiorem vero & confirmatum omnem omnino respiere medelam, nisi quod quandoque multa adhibita opera ad tempus palliari videatur, sed tamen aliquo hinc elapso tempore multo iterum prorumpat ferocior. Quod vero etiam nascens subinde non extinguitur, adolescens non eradicari se finat, sed sensim vires acquirat eundo in causa est, quod prima morbi principia sæpe adeo lateant vel obscura sint, ut non satis observari & cognosci nec ab ægris nec à Medicis queant, vel leviori & seniori quodam modo se manifestantia parvi pendantur, aut Medicus rei gerendæ aptus non tempestive in consilium vocetur, hincque morbo sufficiens ad invalescendum tem-

pus concedatur, ut radicibus profundius immis-
sus reddatur tandem immedicabilis. Nec taceamus ægros haud
raro optima recusare medicamenta, exactioris diætæ le-
ges violare, quibus ut stricte obtemperent necessitas postu-
lat, minime omnium vero remediorum assumendornm
ufsum eo usque continuare, ut in morbo adeo gravi &
rebelli optatus obtineri queat eventus; saepissime etiam
inconstantia sua, qua ab uno ad alterum decurrunt Medic-
cum, imo relictis eruditis & in arte peritis viris ad agyr-
tas, se platiarios, aniculas confugunt, damna sibi ipsis
inferre irreparabilia.

Ut vero nunc paucis nostram de optimis remedii
aperiamus mentem, B. L. latere nolumus, morbo non-
dum usquequaque nimium obfirmato, ad insultus quo-
vis cum febre complicatos pulveres bezoardicos tempe-
ratos, ex ocul. cancri cornu cervi, philos. præpar. antimonio
diaphor. cinnabari antimonii, bezoardico animali concin-
natos ad semi-drachmam ter intra diem naturalem exhibi-
tos, interposita una vel altera dosi essentiæ alicujus alexi-
pharmaco - antiscorbuticæ, multoties salutares à nobis
observatos: Hinc vero ad evellendas morbi radices &
crebriores insultuum recidivas præcidendas, tum, quan-
do morbi sese iterum subtraxit vehementia, ægerque in-
tantum sanitatem recuperasse videtur, eò potissimum re-
spiciendum, ut naturæ emundatoria quævis quantum pos-
sibile, suis rite fungantur officiis, eorumque qualibus
eunque observatis defectibus succurratur, aut vicariis,
arte excitatis excretionibus, illud, quod natura denegat,
compensetur, omni simul opera & cautione adhibita,
ne quod subinde per avtocratiam naturæ contingit: ex-
traordinariæ impuritatum excretiones per scabiem, capi-

tis tineam, ulcera in diversis corporis partibus subnata, stillicidium oculorum &c. ullo modo repellendo, constringendo, divertendo, interturbentur, sed, ni obstet partis corruptio aut destructio, sibi relinquuntur, simul vero decocta rad. scorzon. cichor. farsap. chinæ, aristol. rot. ut & infusa theiformia herbarum antiscorbuticarum, interposito elixirio viscerali ad Ill. HOFFMANNI mentem, ex ordinariis Extr. cochlear. scord. card. ben. & trifol. fibr. parato, ad menses minimum duos quotidie, & quidem large adhibita, plus simplici vice proficua notavimus subiunctis, in fine hujus curationis cursus, laxantibus potissimum rhabarbarinis per epicrasin operantibus. Tanto vero certiorem & durabiliorem isthæc cura sanitatem præstat, si sex mensium interstitio repetatur, quanto facilius alias è paucis, in corpore restituantibus hujus morbi seminibus, is repullulare solet. Cæterum in vitæ regimine vitentur: Putridis & acribus refertus aër vaporibus, alimenta insalubria, immodice salita & fermentescientia, potulenta spiritosa, animi moeror & ira, præcipue vero se- & excretionum, tam ordinariarum, quam extraordinariarum, quarum legitimus successus præcipuum sanitatis constituit fundamentum, optima & sollicita habeatur ratio. Cum autem, quam exhibuimus, curationis methodum, confirmato & inveterato malo non sufficere supra simus fassi, omnes Apollineam profitentes artem etiam atque etiam rogatos volumus, ut, si quæ magis probata & experta habeant, in Dei T. O. honorem & afflictorum commodum, tanquam sibi sacra, sacris etiam, juxta monitum HIPPOCRATIS, communicare dignentur.

OBSERVATIO CXXII.

DN. LIC. PAUL. HENR. VOGELII.

Febris maligna postridie sectam venam
accenia.

VIR 59. annorum sanguineæ constitutionis, torosi & obesi corporis habitus, post missionem sanguinis ex consilio Medici cuiusdam d. 14. Novemb. 1734 peractam, in sequenti die, dum sacris interesset, vehementi corripiebatur horrore & rigore, per bihourum durante, quem calor excipiebat febrilis & continuus non adeo intensus, cum summa tamen circa præcordia anxietate, appetitus & somni omnimoda abolitione, maxima virium prostratione, pulsu parvo & debili, sudore in capite prorumpente copioso, in reliquo vero corpore vel nullo, vel exiguo, qui in dorso manuum se re semper frigidulus percipiebatur, alvus singulis nycthemeris bis vel ter relaxabatur, absque ullo tamen morbi levamine: Hinc nulla circa septimum diem apparente crisi, viribusque de die in diem magis deperditis, mentis superveniente alienatione, sudoreque in facie & manibus frigido largiter fluente, ante completum septenarium expirabat.

Facit hic easus ad confirmationem eorum, quæ de noxa missionis sanguinis in principio malignarum febrium plures è priscis & modernis commentati sunt, speciatim **FRACASTORIUS**, de contagione lib III. cap. 5. **MICHAELIS**

LIS opp. med. chirurg. p. 358. STAHLIUS opusc. physico-chym. med. p. 650. HOFFMANNUS Med. consult. part III. Dec. l. cap. 6. & disp. de venæsectionis abusu, §. 4. Commer. litterar. Med. Norib. A. 1735. Hebd. XX. Art. I. Imo vel inde liquet circum spectione & prudentia maxima in sva-denda venæsectione opus esse, minimeque hic seculi morem, *la mode*, sequendum, uti quidem hodie haud raro fieri assolet.

(d. 28. Novemb 1735.
communicata.)

OBSERVATIO CXXIII.

DN. D. IOH. HERMANNI FURSTENAU.

Abscessus muscularum abdominis.

Vir plurimum reverendus 50. annorum, temperamenti melancholico-sanguinei, hac tenus sanus, & hæmorrhoidum fluxum aliquoties expertus, præterito autumno emeticum blandum ex rad. ipecac. & Chrystall. Tartari constans, proprio instinctu à Medico suo ordinario petit, quo adsumto, & copioso theæ potu superingesto, aliquoties pituitam viscidam evomuit, sed biliosa nondum visa, unicâ theæ scutellâ insuper hausta provocaturus, vehementi nisu in regione iliaca dextra dolorem satis exquisitum persentisicit, qui sensim deinde auctus & nullis præfidiis, neque internis carminativis, neque externis discutientibus mitigatus, tumorem partis affectæ vicinarumque comitata nactus est, quo viso topica quidem varia resolventia, varia cataplasmatum, oleorum, unguentorum, emplastrorum forma applicata, sed absque effectu sperato, fuere.

Venæsectio in pede, succus betulæ M. Martio per plures ex ordine dies haustus, pilulæ balsamicæ, & varia alia nec quicquam levaminis, attulere, nedum affectui extirpando paria fuere, quare emollientibus & suppurantibus fæculis, cataplasmatibus, & in primis emplastris follicite applicatis, & sedulo continuatis, integumenta abdominis eo usque fuerunt emollita, ut medio Iunio facta cutis, mediante lancetta, incisione, sanguis primum sincerus, dein vero instrumento isto paulo profundius adacto, purulenta materia, minori licet copia prodiret, & vulnere hoc lege artis ab eodem Chirurgo tractato, sequentibus diebus continuaret, donec initio M. Aug. demum, partibus vicinis tarde quoque emollitis, vulnus consolidationi proximum apparet. Alter quoque abscessus, prope umbilicum, emollientibus & suppurantibus variis evporistis & domesticis diu frustra tractatus, ferroque tandem apertus, materiae purulentæ notabilem quantitatem profudit, quo quidem loco notatu maxime digna videbantur grana virida, puri undique & quamdiu vulnus fuit apertum, utroque in loco permixta, quæ licet alios in stuporem raperent, à nonnullis pro seminiis animatis haberentur, ab aliis quoque magicis ludibriis adscriberentur, mihi tamen nihil aliud præterquam semina viridescentia, Lini, Fœni græci & similia cataplasmatum & unguentorum forma hactenus saepius applicata, & per poros forsan introrsum spectantes in muscularum interstitia penetrantia sunt visa. Tandem prædicto Augusto & sequenti M. Septembri ^{autopatetia} naturæ & follicita Chirurgi opera B. D. vulnera ista abdomini studio inficta, sensim consolidata fuere, non nisi duritie quadam in par-

partibus affectis remanente, quæ tamen & ipsa emplastris emollientibus & discutientibus sedulo applicatis cedere paulatim videtur. Una illa in umbilico excrescentia, cuius & supra mentionem feci, negotium facessebat, quæ vesicularum duarum triumve racematum sibi incumbentium splendentiumque speciem referens, nullis hactenus adhibitis medicamentis cedere velle videbatur, siquidem causticis & speciatim lapide infernali leviter tacta vix quicquam immutabatur, ligaturam semel atque iterum tentatam, ob situm profundorem & peripheriam abdominis subtumidam plane respuebat, injectionibus ope syringæ, & explorationibus, specillo mediante factis, dolores cum haemorrhagia excitabantur. Materia purulenta cum & sine prævia injectione aut applicatione topicorum, varii coloris & odoris ex vesiculis illis interdum exstillabat, & quod in primis attentionem meretur, granula seu vesiculae illæ minores viridescentes, eidem materiæ purulentæ non raro interspersæ, continuo adhuc prodibant; quas tamen tanto minus pro animata reputare poteram progenie, quoniam oculo etiam armato examinata ista granula vitam nullam vel motu, vel alio indicio probabant. Vir interim hoc affectu gravissimo hactenus laborans nunc recte valet, ita ut non ipse tantum abscessus muscularum abdominis, percuratus omnino & consolidatus sit, sed & pullulantia abhinc in umbilico tuberculæ, sanie insigne copiam aliquamdiu plorantia tandem prorsus exsiccata fuerint, & sponte iterum coaluerint.

OBSERVATIO CXXIV.

DN. D. IOH. HERMANNI FURSTE
NAU.

Ulcus sinuosum perinæi.

VIR quidam honestus 50. annorum, temperamenti sanguineo-cholerici, cuius jam olim in *Miscellaneis phys. med. mathemat.* mentio est facta, hernia scrotali diu laborans, vitæ genus inordinatum servans, & spirituum ardentium abusui in primis detitus, hæmorrhoidum fluxum dudum expertus, acidulis Pyrmontanis hactenus quotannis, hinc aquis Sedlicensibus usus, circa æquinoctium anni præsentis dicitur laborare singulari in ano molestia ab hæmorrhoidibus sine dubio cœcis, undique exulceratis & turbatis orta, saniosâ quippe materiâ partes vicinas constanter foedante, & pruriante dolore affligente. Consultus idcirco Martio mense Medicus dixit, inspectionem ocularem, & sedulam chirurgi operam, unacum medicamentorum conguorum usu indefesso tanto magis esse necessariam, & quantocyus maturandam, quo certius ulcus inde fistulosum, tædii & periculi plenissimum metuendum foret. Ast monitis hisce ab ægroto & adstantibus neglectis, simulque loco affecto remediis domesticis, minus solicite tractato, ad Maji mensis finem, accedente febre acuta continua, cum diarrhoea perpetua Medicus & chirurgus tandem accersiti locum quidem affectum inspexerunt, & ulcer sinuosum, duobus quippe

pe foraminibus pertusum & medio quasi folliculo cohærens deprehenderunt, sed ob virium prostrationem nimiam, operationem hic necessariam manu & scalpello peragendam, instituere religioni sibi duxerunt, nam & eger congruis frustra morbo oppositis auxiliis, paucis diebus elapsis fatis cessit.

(Rintelio Erfordiam misse
d. 7. Decemb. 1735.)

OBSERVATIO CXXV.

DN. D. JOH. PHILIPPI BURGGRAFII.

A febre intermitte per præmatum & nimium Corticis Peruviani usum suppressa, corporis consumtio & abscessus ad femur, sanata.

Vix 40. & quod excurrit annos natus, febre tertiana simplici Anno 1729. autumnali tempore correptus, &, præmissis à Medico ordinario paucis digestivis, Corticis Peruviani usu ab ea liberatus, sed elapso vix 14. dierum spatio, iracundiâ levi prævia, quotidiana intermitte, Chinæchinæ usu rursus suppressa, per aliquot septimanas adflictus, tandem sub anni 1730. auspiciis febrem incurrebat quartanam, quæ, præmissis per breve temporis spatium digestivis, laudato cortice denuo largius in usum tracto impugnata, licet inducias aliquoties faceret, gravius tamen semper rediens,

supressa potius quam extirpata, in viscera denique suam exercebat saevitiam. Äger namque habitus corporis antea pleni & succulenti, æstate jam multum contabescet cum summo ciborum fastidio & exquisitissimis sinistri femoris doloribus, nullo tumore ac rubore stipatis. Medicus quidem ordinarius essentiis amaris alimentorum appetitum excitare, & acribus fomentis femoris cruciatus fugare allaborabat, sed frustraneo conatu; patiens enim ita erat consumptus, ut cutis admodum rugosa ossibus hæreret. Chirurgus in consilium adhibitus, rejectis prioribus fomentis, rem cataplasmatibus emollientibus cum successu aggrediebatur; horum enim usu continuato locus doloribus excruciatus ruborem ac tumorem contrahebat, & tandem suppuratione ibidem fiebat. Facta tumoris suppurati apertio ne, ingens puris laudabilis copia primis effluebat diebus. Decedente interea temporis Medico ordinario, meum fine septembbris 1730. expetebat patiens consilium, quem etiam penitus fere emaciatum, nec de latere in latus se movere valentem inveniebam, pulsum habebat perquam debilem atque celerem, & urinam reddebat tenuem rubellamque. Intellectâ morbi historiâ jam memoratâ, de viscerum infarctu referando, horumque officiis restituendis cogitabam, eumque in finem pilulas ex gummatibus & extractis resolventibus ac laxantibus, una cum decocto ex speciebus aperientibus parando iisque superbibendo, præscribebam. Ob summum alimentorum fastidium jusculis, iisque satis parce alebatur, sitim vero aqua simplici fal lebat. Vix per tres dies laudatis medicaminibus in usum vocatis, urina multum sedimenti coloris incar nati

nati exhibebat, illisque per sex dies continuatis, appetitiam inde paululum excitari nobis videbatur. Interea ulcus loco puris bonæ notæ ichorem plorabat fuscum, sed injectionibus balsamicis probe dertergebatur. Alvum, antea segniorem, jam bis quotidie exonerabat. Die 7. Octobr. ordinabam Tinct. Rhabarb. p. 11. Elix. aperit. Claud. & Syrup. 5. rad. aperient. maj. aa p. I. semel, bis vel terde die, prout ferre posset, ad cochl. j. sumendum. Porro quovis mane potum Chocolatae, ex avellana Mexicana, Vanigl. & saccharo, absque ulla aromatibus paratae, & cum simplici aqua decoquendæ, loco autem potus ordinarii, quoniam pulsus jam erat ordinatior, & paululum plenior, hydrogalum haurire svadebam, viribusque quadantenus inde unacum appetitu magis auctis, liberaliori manu victum concedebam, ex cremore hordei, avenæ, Oryzae Mediolanensis, carneque juniorum animalium, constantem, continuato simul hydrogalæ potu & potiunculâ illa abstergente rhabarbarinâ in usum vocata. Minorem jam ulcus plorabat ichoris quantitatem, & ad consolidationem erat proclive. Die 14. Octobr. jussi, ut post prandium atque coenam vini Canariensis meracissimi aliquot cuperet uncias, quo haud mediocriter refocillabatur adeo, ut habitus corporis incrementum sumeret, & in conclavi, ac denique etiam in ædibus deambulare patiens posset. Ne vero materiæ peccantis reliquiæ novas excitarent turbas, ad viscera roboranda & expedienda bis de die Tinct. vitrioli martis tartarisatam Ludov. ad gutt. 60. propinabam, & pilulis ex Gummi Sagapen. duplo & Extract. Rhabarb. simile paratis, ad gr. XV. quotidie sumendis, die 13. De-

Cembr. curæ imponebam colophonem, appetitus namque decens restituebatur, digestio, antea molestias creans, ex voto succedebat, & cum pristina sanitate æger in gratiam redibat.

OBSERVATIO CXXVI.

DN. D. IOH. PHILIPPI BURG-
GRAFII.

Sectio mulieris uteri prolapsu & vesicæ
urinariæ, grandi calculo repletæ, de-
functæ.

Mulier quadragenario major in Xenodochio arden-
te exticta febre, ab aliquot jam annis uteri la-
borare dicebatur prolapsu. Sollicite itaque cada-
vere inspecto d. 18. Jun. 1731. præsentibus Viro Magni-
fico D. D. Eberhardo, Scabino, Senatore & Medico ex-
cellentissimo, nec non D. D. Thieleno, bursa quædam
novem circiter pollices longa & sex ad minimum lata ex-
sinu pudoris propendens notabatur, nullibi pervia, nec
orificio quodam instructa, sed undique clausa, hinc in-
de gangræna adfecta. Abdomine aperto & intestinis re-
clinati, manu pelvis cavo immisâ nulla vesica, nul-
lusque uterus in loco solito deprehendebantur, sed inte-
stinum rectum statim occurrebat, & inde in ipsam bür-
sam, in anteriore parte duobus corporibus plus minus
mollibus sphæroideis præditam, patebat aditus. Inciso
igitur isto sacco, à parte ejus superiori & exteriori ini-
tium

rium capessendo, cultro mox restitit inopinata quædam durities; cum vero non nihil sectionem urgerem, obtutus se sistebat calculus, duos pollices longus, & uno quoad partem ejus medium, crassior, ex plano convexus, altero extremo obtusus, altero non nihil acutus & asper. Cum in conspectum prodiret, pars ejus convexa extorsum & alterum extremum, quod acutum fuisse notatum est, superiora, alterum autem inferiora spectabat, sinistrorum lateraliter extuberabat, in parte gibba & utroque latere hinc inde scaber, in parte plana & reliqua superficie sat lœvis & albicans. In extremitate accuta, paulo ante apicem versus gibbum, ad unguis minimi digiti latitudinem fere fibris connectebatur sinu, ex quo illum extrahebam, & quem perfectè exploraverat, à qua connexione stigmata retinuit rubicunda. Lance expensis ita recens unciam unam minus XV. granis peperdit. Dono illum dedi Excell. D. D. Kisnero, physico nostræ civitatis primario, cadaver suppeditanti opulento suolithophylacio inferendum. Divaricatis igitur pelvis ossibus, & universa pelvis cavitate studiose perlustrata, lumen patebat, uteri vaginam extra corpus sitam in supra dicti sacci speciem transiisse. Quod vero internum uteri orificium nullibi fuerit conspicuum, superioris vaginalis uteri partis proprie hujus ostium internum coalitus perfectus, erat cania. Ea igitur extorsum penitus versa, bursæ præferebat speciem, cuius fundo insisterunt uterū & vesica, hæc tamen altius & mox ante rimam magnam erat sita, ubi simul apparebat, calculum paulo ante exsectum in illa hæsiisse. Et uterus & vesica exiguae erant molis, ille fere virgineus, hujus autem, calculum modo memoratum arctissime ambientis, capa-

citas ex ejus magnitudine patet. Ovaria erant admodum exigua. Limbo alæ vespertilionum sinistræ hydatis avellanae nucis majoris magnitudine, sed utrinque magis acuta, tenuissimis vasculis sanguiferis donata, non minus & limbo dextræ vespertilionum alæ hydatis priori longe minor cohærebat.

OBSERVATIO CXXVII.

DN.D.D. IOH. PHILIPPI BURGRAFII.

Uteri cavitas membrana carnosovalosa undique cincta in muliere, quæ abortum aliquot mensium passa credebatur.

Mulier quadragesimum, ut videbatur, excedens annum, grava fibi aliisve ab aliquot mensibus visa, in civitatis nostræ Xenodochium ægra delata, per muliebria concepto foeti aliiquid haud absimile excernendo, animam efflavit. Xenodochii famulæ proprio ausu abjecerunt excretum, nec Medico ordinario Excell. D.D. *Kisnero*, examinandum tradiderunt. Averbam itaque uteri hujus mulieris scire conditionem, quam ob causam præsentibus Dn. D. *Kisnero* & Dn. D. *Grambsio*, physicis civitatis nostræ optime merentibus, nec non Dn. D. *Thielenio*, ut & quibusdam chirurgis, d. 20. Augusti 1731. sectionem cadaveris institui, ubi uterus in naturali sua contractione constitutus obtutum incurrebat grandis

grandis atque robustus, juxta longitudinem incisus tota ejus superficies interna membranâ carnosô - vasculosâ sat valida, duas fere lineas crassâ, tenuissimis utero juncta emissariis & in dextro fundi latere non nisi difficulter digitis separabili, undique visibatur cincta. Altius hæc mihi mente volventi visum est probabile, ejusmodi membranam carnosô - vasculosam densam, totam internam uteri superficiem investientem, ex ovulo non nisi in uteri cavum delato, aut perfecte aut imperfecte imprægnato, in embryonem evolvendum quidem destinato, sed nescio quas ob causas maximam partem iterum exturbato, produci potuisse. Quando enim ovulum imprægnatum in uterum devolvitur, tunc statim turgescere, uteri cavum replere, hujus superficie internæ applicari, emissisque utrinque vasis jungi incipit maxime ubi placenta formari incipit, membranam utero contiguam formare solet. Tale vero ovulum intempestive, primis statim à conceptione septimanis aut mensibus ruptum, ejusque contentis, foetus scilicet rudimentis illiusque succo nutritio, expulis, nonnisi membranæ speciem relinquere potest, concavæ uteri superficie contiguam. Simile quid in præsenti casu me deprehendisse puto, nisi quod placentæ rudimenta distinguere haud valuerim, sed membrana magis uniformis apparuerit. Visa quidem illa mihi fuit ibidem nonnihil crassior, ubi illam in dextro fundi uteri latere arctius adhæsisse jam notaveram, num vero illic placenta formari debuerit, determinare non ausim.

OBSERVATIO CXVIII.

DN. D. IOH. PHILIPPI BURGRAFI.

Insultus apoplecticus ab antiquis tibiarum ulceribus exsiccatis, cum superveniente quatuor dierum singultu, curatus.

Vix 53. annorum statura mediocris, obesi & plethorici corporis, brevioris colli, calculosus, a pluribus jam annis omphalocele variisque tibiarum ulceribus ac strepente pectoris oppletione vexatus, ceterum ad sensum sanus & consueta sibi pistoris munitione obiens, ab aliquot jam septimanis difficultatem movendi linguam per vices perceperat, parcius simul manantibus tibiarum ulceribus, tandem penitus siccis, triduo fatuus factus quasi & linguae fere impos, somnolentus, suæ uxoris providentia me die 14. Jun. 1731. mane vocari curaverat. Explorata ejus status conditione modo memorata, intellexi, ichorem per ulcera antiqua tibiarum expurgari solitum jam humorum massæ altius & tenacius immersum hærere, ac per hujus circulum ad cerebrum, ob cursum collum, & breviori via & copiosius delatum, ibidem stagnare, vasa ejus vellicare, ut humores copia jam excedentes & justo fortius per illud motu impellere licet non æque propellere valeat, cerebri medullam ac nervorum inprimis linguam moventium originem inde premi. Calebat æger multum, pulsus erat magnus & justo frequentior, urina plus quam præstabat tincta.

tincta. Annitebar hinc omnibus viribus α) ichorem ulcerosum è tibiis retrogressum & cerebro infixum revellere; β) eundem ad pedes deducere; γ) liberum humorum motum expedire. In hunc finem ex vena in brachio incisa octo vel decem sanguinis uncias emittere jussi, quoniam ob pedes ulcerosos non æque id in alterutro eorum liceret, ac pharmacum purgans sat validum venæfectioni statim subjungendum præscribebam. Secta vena vix uncias quinque sanguinis spissi & statim concrecentis emisit, & frustra tentatis omnibus sponte rivum cohibuit. Purgans adsumptum non nisi ter alvum moverat. Cum inde non levaretur, altero mane d. 15. Iun. in altero brachio denuo venam incidi, & octo ad decem uncias sanguinis emitte curavi. Saliit sanguis, ex prægressa hesterna Venæfectione jam aliquo modo liberius spatium nactus, magno cum impetu. Hinc statim potiunculam purgantem antiphlogisticam hauriendam ordinavi. Prægressa sic vasorum evacuatione, utriusque brachio vesicatoria, ulceribus vero fermentum panis cum allio contuso applicari jussi, injuncta simul diæta tenui non calefaciente. Dejecit octies; vesicæ elevabantur, ulcera vero manebant sicca. Liberabatur interim statim caput, redibant mentis integritas & linguæ motus liber. Tum pro correctione, abstersione & eliminatione ichoris tincturam salis tartari, cum spiritu Citri paratam; præscripsi, bis de die ad gutt. 60. sumendam, unde copiose minxit, sed tincta & fabulosa. Valuit egregie d. 16 Ian. per integrum diem & subsequentem noctem. Ulcera etiam non

nihil uda reddebantur. D. 17. Iun. mane, postquam non nihil juseuli carnis adsumserat, statim singultiebat. Curavi scrobiculo cordis applicari aquam Reg. Hung. calidam, linteolis quadruplicatis exceptam. Ces-
tabat singultus, sed versus vesperam redibat, ac per insequentem noctem & dies continuabat, raro ultra horæ spatium intermittens. Præscribebam Empl. de bac.
Laur. de Tacamah. &c. super alutam extensa & ven-
triculi regioni applicanda, sed absque effectu. Cum
vero fatis esset evacuatus, sensus tamen denuo, ut ut
per aliquot saltem horæ minuta, obtundi & ipse & ad-
stantes animadverterent, ad expediendos ipsos nervorum
tubulos, seposita paulisper Tartari tinctura, dedi spiritum
C. C. essentif. tinctura Antimoniaci acutum. Successit res,
sed jam præter continuum fere singultum, strepens antea
pectoris oppletio, nunc anhela & anxia, novum crebat ne-
gotium. Huic opposueram Gum. ammoniac. in gutt. puriss.
aqu. hyssop. solut. & syrup. de hyssop. edulcorat. pomeridia-
no tempore cochleatim hauriendum, & quovis mane spir.
cornu cervi supra memoratum sumendum. Pedum ul-
ceribus Elixir. propri. dulce cum Balsam. Peruv. n. linteo
carpto excepta, applicari jussi. Manabant inde ulceræ
Iargiter, sed nec singultus profligari, nec expectoratio
promoveri poterant. Tandem cum caput perfecte li-
berum esset, scrobiculo cordis spir. matric. menth.
Iumbr. terr. cum tinctura opii calide linteo exce-
pta, d. 20. Jun. apponi curavi. Inde mitigabatur
singultus, mox totus cessabat, urina citrini reddeba-
tur coloris, movebatur & expectoratio. Resumta
jam tinctura tartari, æger tandem cum sanitate in gra-
tiam redibat.

Corollarii loco non possum non monere, quod plures noverim pistores antiquis pedum ulceribus labantes, forsan, quod coram clibano nudis continuo agant pedibus, his vero adustis quasi in liberum & frigidum progrediantur aërem, & denuo ad clibanum, idque brevi tempore saepius & quovis ferè die, redeant.

(*Francofurto Erfordiam missa*

d. 19. Decemb. 1735.)

OBSERVATIO CXXIX.

DN. IOH. MATTHAEI BARTHII.

De

Rariori quodam Phænomeno cum ter-
ræ motu coniuncto, Ratisponæ ob-
servato.

Verissimum est illud APULEII assertum: Admirationem conciliare rebus raritatem. Quæ quotidiana sunt & nimis familiaria, nemo miratur, sed nova, sed insolita, de quibus animus noster aut nihil prorsus, aut hoc certe modo, quo tunc occurunt, vix ac nec vix quidem cogitavit. Inter ea numerandum puto, quod nuper hīc Ratisponæ contigit, & multos in admirationem rapuit phænomenon. Hujus causam investigare erit operæ pretium.

Nonus erat dies mensis Decembris anni præterlapsi 1734. hora fere octava, cum inopinatus & subitaneus fragor terræque commotio passim in urbe percipetur. Mox rumor percrebuit, vidisse nonnullos extra mœnia coelo delapsum ac disruptum igneum globum, quosdam in ære radium lucidum, qui tamen subito disparuisset, aliis alia causantibus. Sed quæ in certis auctoribus circumferuntur, prolixius recensere piget, comperta potius, quæque maximam partem ipse sensibus percepí, enarrabo.

Dicto nimirum tempore, dum in platea, quæ ab aqua interfluente nomen rivi sortita est, incedebam, non solum derepente unicus quidam sonitus, qualis audiri solet à tonitru, aut tormento bellico, magis tamen obtusus aures feriebat; verum etiam solum simul vehementius succutiebatur. Oculos statim in cœlum attolebam, tonitru suspicatus, sed undique serenum illud, nec ulla uspiam nubecula apparebat. Quare in ædibus proximis, gravius aliquod onus projectum esse aut fortuito casu prolapsum existimabam. Tandem quoque in mentem mihi veniebat recordari cuiusdam vicinæ domus & officinæ, in qua æs caldarium funditur, ibique mortarium catapultuarium minus explosum fuisse, conjiciebam.

Sed & his suspicionibus mox liberatus sum, postquam ē viris fide dignis comperi, aliis ibidem & remotissimis quidem in urbe locis tale quid multos cives fuisse expertos, imo, quod potissimum erat, in nonnullis partibus commotionem majorem, in aliis minorem, in quibusdam parum dissitis nullam plane incolas sensisse.

Illud

Illud quoque præterire nolo, licet ad rem nostram parum aut nihil faciat, tempestatem antecedentem valde fuisse instabilem, duobus autem ultimis diebus frigidorem aërem factum, Thermometri liquore intra 75. & 80. gradum subsidente, donec sequente nocte & die aucto frigore ad 85. gradum comprimebatur, quod tamen frigus paulo post inter pluvias & nives remissius evanescit.

Variæ Phænomeni circumstantiæ, variæque relationes, varias porro suggerebant de ejusdem rationibus conjecturas. Tonitru fuisse, simulac animum collegi, minime omnium probabile visum est, eo quod istud interrupto magis pulsu undulabundum quasi aërem tremefaciat, aut si uno impetu, etiam majore fragore percellat, vel acutius strideat, & præterea ne minimæ quidem nubeculæ, ut jam dixi, conspicendiæ essent, sine quibus nulla tempestas, tonitrua nulla oriuntur.

A Borealis igitur luminis materia, cuius reliquias saepius fragores in aëre aliosque effectus producere novimus, forte derivandum hoc phænomenon; maxime cum globus igneus, quem ex aëre decidisse ferabant, talis materiæ portio videretur fuisse, & celeberrimus quoquoe WOLFIUS *Cap. 8. Physica* §. 334. *Coll. §. 332.* ejusmodi globos ad borealia lumina pertinere judicaverit.

Sed præterquam quod idoneis auctoribus & testimoniis relationes istæ carerent, nemo idem, qui antecedentibus noctibus lumen boreale vidisset, inveniatur, terræ in primis succussio eaque diversimode etiam

vicinis in locis se exserens in quibusdam prorsus non observata, obstabat. Quodsi enim hæc commotio ab igne illo & vi deorsum irruente venisset, tremorem potius aut concussionem quam succussionem & subsultum percepissimus, deinde vel in proximioribus tantum locis fortior, vel in uno eodemque tractu magis æqualis fuisset. Idem pariter cendum, quando alii cuidam meteoro ignito hanc commotionem adscribere vellemus. Reliquum proinde erat de terræ motu cogitare, qui valde inæqualis solet esse, & cum quo sæpe boatus conjunctus est, aut fragor, quasi tormenta bellica exploderentur, referente VARENIO *L. I. Geogr. c. X. Prop. 5.* atque attestante KIRCHERO *Mundi subterrani. L. II. C. II. L. IV. Sez. I. c. 7.* quid quod nec illud prorsus inauditum, terræ motum uno interdum singulari vel paucissimis saltim pulsibus absolvi, prouti GASSENDUS A. 1617. observavit, & me ipsum pridem experientia docuit. Ne quid addam de meteoris ignitis, quæ præcedere hos motus jam ante KIRCHERUM scripsit ARISTOTELES *Lib. II. Meteorolog. cap. 8.* PLINIUS *Lib. II. cap. 81.* SENECA *Lib. VI. cap. 26. Q. N.* Quibusque annumerari posset modo dictus conglomeratus ignis & radius, si certi quid de eodem constaret.

Quemadmodum vero unius rei plures possunt esse causæ; ita in naturalibus quoque contingere solet. Unde horum perspicuus & felix Interpres STURMIUS in sua *de terræ motibus Dissertatione* idem agnoscens plures merito rationes harum conquaßationum admisit.

Terram intus multis & magnis cavitatibus, cryptis & canalibus undique præsertim sub montium

jugis hiare, recte observavit laudatus STURMIUS & fide dignissimorum auctorum, quos exscribere nolui, relationibus confirmavit. Jam vero subterraneæ hæ cavernæ & venæ interdum aquis perfusæ, interdum flatuum plenæ, nonnullæ denique ignibus repletæ, ut idem Auctor loquitur. Ad hæc tria ergo, aquas, ventos, & ignes, ceu terræ motuum causas, recurrentum esse in Physica generaliori olim statui, eoque magis, quod tellure atrocius concussa & discessa haud raro nunc aquæ, imo integri lacus & amnes protrudantur, nunc venti vehementiores comitentur motus illos, nunc ipsæ ignis flammæ per rimas penetrent.

Fieri equidem potest, etiam si ab igne diffindatur humus, vicinis nihilominus aquarum receptaculis per istas rupturas exitus patefiat & resorptis intra ruinæ voragine terris, copiosæ postmodum undæ supernatent, lacus constituant, aut novis torrentibus fluxum concilient, ut STURMIUS opinatur; verum quod idem fatetur, nec illud negari potest, sicuti fluvii campos abluunt & oceanii fluctus scopulos exedunt, ita posse in clusas aquas telluris interiora eluere & excavare, superjacens tandem moles pondere suo succidat. Id quod jam SENECA statuit *Lib. VI. Q. N. cap. 7.* & A. 1661. tractus terræ in Bulgaria 6. millaria longus, desidens, ac in abyssum profundissimam commutatus, reddit verisimilius.

De flatibus tamen seu ventis vir celeberrimus dubitat, putatque ostendi haud posse causam aliquam vel repentinæ rarefactionis, ut est e. g. aëris intra bombardas pneumaticas compressi, vel alias vehementioris pulsus aliunde impressi, quo sine terræ motus explicari nequeant

queant. At vero nota est flatuum, qui nihil aliud quam diversa aëris flumina & fluctus sunt, violentia supra terram, maxime ubi ex angustioribus locis effunduntur, aut mutuo impetu sibi invicem occurunt. Ut horrendos Indorum ventos taceam, in nostris quoque terris processas arbores radicitus evellere, firmaque ædificia evertre interdum uentos, & per integras regiones sævire compertum est. Vid. Sigm. à BIRKEN *Austriacā domus p. 789. STUMPF. Chron. Helvet. p. m. 136. &c.* Quid ni in montium cavernas meatusque subterraneos irruentes posteaque exitum parantes atque iterum prorumpentes solum tremefaciant.

Merentur hic annotari consona SENECAE verba *Lib. VI. Q. N. cap. 17.* Nunquid, ait, dubium esse potest cuiquam, quin nihil sit tam inquietum quam aer & tam versabile & vagatione gaudens &c. usque ad fin. cap. conf. etiam Franc. Baconi de VERULAMIO *Hist. Vent. ad artic. 8.*

Quantumvis autem tales ventos ab igne esse expansos actosque objici posset, quis tamen ob hanc solam rationem aërem in terra conclusum ad eruptionem compelli præsumet, plures sane causas allegavit laudatus modo VERULAMIUS.

Cæterum, quæ non STURMIO solum, sed & CARTESIO, GASSENDO, SCHOTTO aliisque a prime placuit terræ motuum causa, ignis nimirum subterranei vis, varios halitus accendens aëremque rarefaciens, eam palmariam & frequentiorem, quinimo in nostro phænomeno etiam unicam lubens agnosco. Et hic

hic ipse ignis est, quem pridem in Physica mea assertum, paulo dilucidius jam exponam.

Peculiarem caloris, & qui gradu saltim differt, ignis materiam existere Excellentissimus WOLFIUS *Part. 2. Tentamen. §. 104.* seqq. demonstravit, ipse etiam, quomodo lux, calor & ignis una sint materia & motu tantum ac quantitate inter se differant, in Physica mea ostendi, ut adeo huic labori hic supersedere possim. Hæc materia subtilissima & summe agilis, quam igniculos nominabimus, non solum per aërem, sed etiam per omnium ubique terrestrium rerum interstitia, imo per ipsam aquam dispersa est; ita tamen, ut pro diversa minimarum particularum figura, situ, motu, vel quiete, pororumque & vicinorum corporum conditione in una re plus quam in altera contineantur. Id quod ex variis apud laudatum WOLFIUM aliosque plures experimentis comprobari potest. Unde etiam doctissimus hic Vir de *Operat. Nat. p. 113.* corpus summe & absolute frigidum in rerum natura haud dari, recte concludit.

Ejusmodi materia majori etiam hinc inde copia, sub terra ejusque meatibus non solum latet, maxime ubi multum est sulphuris aliarumque rerum, intra quas plurimi igniculi contineri possunt, verum etiam ubi liberior est, & aura aliqua afflat, ultro citroque moveatur alia simul commovet & expandit, imo ipsa in flamas erumpit, variosque effectus producit. Præterea thermas, fontes & integros fluvios fervidissimos de quibus vid. PUEL *Itin. Talass. p. 77.* ARNOLD. MONTANI *Japan p. 233.* NEUHOF. *Sina p. 311.* DAPPERI *America p. 308,* &c. Quis vaporess, æstus aliosque varios

in Metallifodinis ac mineris effectus absque nostris igni-
culis provenire nobis persuadeat? Conf. AGRICOLA
de Re metall. passim. MORIN. *Relat. de locis subterrani.* p.
131. BEGNING. *Zyroc. Chym.* I. 2. 54. VALEMONT.
de Virg. Metall. cap. 7. &c. Sed manifesti testes sunt car-
bonum bituminosorum montes, quos & interius ardere,
& cum totis adjacentibus tractibus fumos flamasque, non
nunquam etiam vehementiores, emittere. AGRICO-
LA *de Nat. Fossil.* Lib. 4. CÆSIUS *Lib. I. de Miner.* cap. 7.
KIRCHMAIER *de Montibus ignifomis* §. 25. scribunt,
add. quæ habet NEUHOF. I. c. p. 12. de regione Xansi
fossilium carbonum plena, & fontibus pariter igneis sca-
tente. Testes sunt omnium maxime tot ignivomi mon-
tes, quales per universam terram innumeros inveniri e-
VARENIO *Geogr.* Lib. I. cap. 10. Part. 5. KIRCHERO
in Mundo subterrani. Lib. II. IV. & *Praefat.* CÆSIO I. c.
cap. 8. 5. 2. NIEUWENTYD. *Werelt besch.* cap. 22. Ar-
nold. MONTANO & aliis Itinerariis abunde constat.

Evidem non ignoror plerorumque tritum illud: Ca-
lorem fieri à motu, vapores item quosdam se ipsos ac-
cendere & frigidarum quoque rerum commixtione effe-
vescentiam, ebullitionem & intensiorem oriri ardorem,
atque hæc ex ferro attrito & peculiari artificio malleato,
quod BOYLE docuit, ex mixtura ramentorum ferri sul-
phuris florum & aquæ calefacta, ut LEMERY tentavit,
item ex affusis limaturæ Martis, Veneris, Lunæ, &c.
acidis menstruis, ex calce viva cum aqua, imo oleo Vi-
trioli cum ipsa glacie commixto, aliisque experimentis
probare conantur. Nec me latet, quod porro objiciunt,
profundius fodientibus non ignem, sed aquam potius
occur-

occurrere, nec denique me fugit, quod præcipue urgent, ignem sine libero aëre haud dari vel confistere posse. Attamen, quod primum concernit, petitur id, quod quæritur in principio, à motu namque & commixtione rerum calor minime excitari, nec vapores accendi possent, nisi in interstitiis jam caloris materia & igniculi laterent atque accedente exteriori concitatione commoverentur ac dilatatis apertisque per alias, maximè fluidas res, undiquaque poris atque remotis repagulis liberius vim suam exsererent. Quæ quod ita se habent, ex iis patet, quæ WOLFIUS *Tentam. l. c.* protulit. Quod vero ignis à fossoribus, cumprimis altius ad terræ viscera penetrantibus, nunquam deprehensus fuerit, id AGRICOLA & MORIN *l. c.* necnon historiarum monumenta contradicunt; vid. inter alia recentius exemplum im Coburgischen Zeitungs-Extract, Anhang p. 319. Rarius autem fieri, ultro concedo, ratiiores enim & pauciores cavernas & vias subterraneas igniculis refertas, quam aquarum gurgites & canales esse, idque telluris conservatoryi magis convenire, lubens profiteor.

Ignem denique liberum aërem requirere, nullus itidem abnuo, siflammam intelligent. Ast igniculi nostri, seu caloris materia, ut in omnium reliquorum corporum interstitiis, ita etiam terræ speluncis & venis includi possunt. Accedit, quod cumprimis attendendum, hujusmodi cavernas sæpe per meatus quosdam interdum etiam longiores inter se jungi & aperturas earum sibi multo respondere, ut adeo aëris commercio non prorsus destituantur. Cujus rei testimonium evidens præbuerunt Æthnea incendia, quæ cum primum incrementa

quædam & vires capere deprehensa sunt, eodem simus tempore Strongilum in Liparitanis insulis per consensum quasi pati & ardere, sulphureosque halitus & lymphas per totam Siciliam dispersas efficacius operari fecerunt. Notatu æque si non magis digna est alia KIRCHERI observatio, qua horrendi terræ motus in Calabria spectator, non solum paulo ante Strongylum 60. fere milliarium intercapidine diffitum, insolito modo furere & ardere totum vidit, sed & tonitrua subterranea audita primum obtusiora, dein magis magisque subter terram appropinquantia distincte percepit, donec ad eum ipsum, cui cum sociis insistebat, locum illa pervenisse, magno suo periculo sentiret.

Vides proinde B. L. ut vela tandem contrahamus & in portum sive ad Phænomenon nostrum redeamus, quomodo ignis noster subterraneus per venulam quandam transiens, maximè ubi aërem & alios halitus offendit, terram diverlimode succutere, fragorem edere, & si famam de meteoro sparsam non omnino contemnere velimus. ignea quoque effluvia, tale quid gerantia, exhalare potuerit.

(*Ratispona Norimbergam missa.*)

OBSER-

OBSERVATIO CXXX.

DN. JOH. GODOFR. BUCHNERI.

De

Notabili quodam terræ motu prope
civitatem Greizam, in Variscia.

Mense Junio Anni 1734. singularis quidam hic accidit casus in piscina, quæ vulgo der Binsen Teich audit, non procul ab urbe Greiza distante. Cum enim totum diem aër fuerit admodum serenus atque tranquillus, circa horam 11, à meridie subito aqua tam vehementer circa omnia littoris ora fuit commota, quasi à fortiori quodam agitaretur vento; hincque talem omnino edidit strepitum, ac si permulti equites per vadere eam, vel transnatare vellent. Attoniti ergo hac de re sunt, qui invicina tunc vomere terram fulcabant, nec tamen ullam tam majoris & velocis concussionis & motus perspicere poterant causam, quare fugâ sibi consulere nonnulli cogitabant. Alii, quibus ex altitudine montium spectaculum hoc videre licebat, observarunt, in medio piscinæ magnam aquæ partem in altum fuisse evectam, & maiores constituisse fluctus. Remotiores etiam qui erant spectatores in sylva, mihi referebant, se durante isto aquæ ascensi flamas vidisse igneas, quas autem viciniores, nimio forsitan terrore perfusi non conspexerant.

SCHOLIUM.

I. **N**ullus igitur dubito, veri terræ motus hæc omnia fuisse indicia & signa, cui cum regio nostra minus aliàs sit subjecta, eò majorem etiam metum perturbationemque omnibus injecit. Ex relatione aliorum tamen habeo, similem huic Ao. 1710. hec locorum extitisse concussionem, quam etiam homines domi se tenentes ex stridore fenestrarum sentiebant. Interea hoc mirum omnino mihi adhuc videbatur, per multa, quæ hic contigerunt, etiam in isto Parmensi consentanea occurrere terræ motu, quem Marchio *Ubertinus LANDI* in *Commerc. litter. Phys. Techn. Med. A. 1732. p. 226.* latius descripsit.

2) In specie autem perquam verosimile est, insig-
nem hîc aquarum subterranearum molem in profun-
dius adhuc latentia bituminis irruisse incendia, quæ
ibi denique rarefacta, non perpendiculari, sed hori-
zontali potius egit motu, ac per varias cuniculorum
subterraneorum ambages pergendo, longe lateque hor-
renda quassatione tam diu loca illa, per quæ tran-
situs, affecit, donec, quâ licuit parte exitum inve-
niens, tremore atque impetu concussas terras fissu-
ris hiare fecerit, atque ita à violentia tandem cessave-
rit.

405 500

8218

OBSER-

OBSERVATIO CXXXI.

DN. JOH. GODOFREDI BUCHNERI.

De

Arbore quadam quavis æstate binis vi-
cibus & flores & fructus continuo ac sem-
per protrudente.

EX litteris Dn. Schillingii , Pastoris in Gœschiz , prope urbem Schleiz in Voigtlandia , è lingua vernacula in latinam huc translatis sequentia nuper accepi : Annos ante circiter octo Pastor quidam vicinus arborem mihi dono dedit pyriferam , quæ per sex annorum intervallum in horto meo otiosa plane existens , copiosos demum edidit non solum flores sed & fructus . Ast hoc mirum utique videri debet , quod , cum arbor ista , ut quotannis fieri assolet , novos pro fructibus anno insequenti ferendis , formare ceperit ramos , eadem statim æstate denuo florere inceperit , novosque successu temporis , præter priores jam jam adultos , monstraverit fructus , ut ita aliqui prope diem Bartholomæi , alteri vero in fine mensis Octobris ad maturitatem tandem pervenerint , quem modum nunc per trium annorum constanter etiam ita servavit spatium , nisi quod præterita æstate posteriores flores ob frigus accedens perierint , in quorum deinde locum novi , iisque tertii , unicum fructibus statim succreverant .

Cæ-

Cæterum pyra mediocris sunt magnitudinis & figuram ovi æmulantur gallinacei, colore sub initium admodum viridi, post octiduum autem flavi, & ex una parte rubicundi. Carnem ista alunt dulcem & saporosam, gustumque præbent instar pyri grysei (pore gris) ac tandem corticem fovent per quam tenuem, nec diu durant. Per multis hæcce, in his oris commorantibus, narravi hortulanis, sed parum aut nulla sibi ejusmodi nota esse exempla, responsi loco iterum accipi, quare istud ceu memoratu utique dignum referre hoc modo jam mihi placuit.

SCHOLIUM.

Patet itaque, me non sine ratione superius Observ. LX X. suspicatum esse, quædam omnino arborum dari genera, quæ rosarum instar menstruarum plus quam una vice uno anno suos ordinarie edant & flores & fructus, quod utique & hocce, & illa in medium producta sat confirmant exempla.

(Greiza Erfordiam misse
d. 20. Febr. 1736.)

OBSER-

OBSERVATIO CXXXII.

DN. D. JOH. JACOB. von DOEBELN.

*Descriptio cordis in latere dextro
siti.*

Anno 1736. d. 29. Martii in Amphitheatro anatomico anatomiam Porcelli, unicum mensem natum, instituimus, lustratisque nonnullis abdominis partibus, thoracis scrutinum tentaturi, sterno remoto, non sine admiratione & ingenti voluptate conspeximus cor, ab aortae arcu ejusque ramis & vena cava adscendente suspensum, ac oblique potissimum in dextro latere positum A. Basis ejus B. vix quarta pars vertebræ subjacentis corpus transcendebat ad sinistrum, apice cordis C. ad sextam costam lateris dextri directa.

I. Sinister cordis Ventriculus D. & sinistra auricula E. constituebant convexam cordis superficiem F. F. Ventriculi dextri pars G. cum arteria pulmonali H. dextrum occupabat latus, occultato ventriculi vulnere, hæc que aortæ arcui I. annexa & per canalem arteriosum K. continua sinistrorum ad pulmones progrediebatur. Tota insuper dextra auricula in dextro latere locum occupabat cum venæ cavæ principio, cuius truncus adscendens L. vulneri apertus erat, descendens hepar ingrediebatur.

II. Vulnera autem ista allegandi occasionem præbuit mactatoris culter, qui per jugulum, vel ad sterni cum costis primis conjunctionem adactus & dextrorum dire-

etus, thymi partem, venæ cavæ adscendentis anticam partem, pericardium & ventriculum dextrum fere ad ipsius finem vulneraverat.

III. Ex aortæ arcu duo prodibant rami, quorum alter à dicto cultro erat abscessus M. alter conservatus, venæ cavæ ad superiora socius N. Descendens vero ejus trun-
cus O. super vertebrarum corporibus situs, ad dextrum latus declinabat.

IV. Per hepar vena cava in homine descendens aortæ jungit, hancque comitatur usque ad os sacrum, in via emittens venas lumbares, adiposas ad externas renum partes excurrentes, idem renales & spermaticas, circa nominatum os dein se se dispergit in duas iliacas, sed in porcello vena cava ex hepate immediate insinuabatur renali dextræ, indeqne excurrebat ad iliacas, quarum neutra aortam transcendebat.

V. Mediastini connexio videbatur naturalis, pericar-
dii situs anomalus, in connexione cum vicinis partibus dif-
ferebat.

VI. Glandula thymus exilis duos transversos pollices longa, digitum lata, duos ex arcu ramos continebat, quorum alter vulnere erat abscessus.

VII. Pulmones situm obtinebant naturalem: In si-
nistri lobi parte superiori duo erant minores lobuli, superius sinistrorum; inferior deorsum positi P. Dex-
ter tribus pariter constabat lobulis, uno majori, binis minoribus.

Vasa cordis difficare & interiora cordis examinare hac vice consultum haud duximus, quod ob rarum cordis si-
tum, eadem cum corde in liquore quodam, ad rei adeo info-

insolitæ certitudinem, si forte penicillus aberraret, conservare præstaret.

Multi aderant Studiosi, quemadmodum in prioribus, ita & in decima hac sexta hujus anni demonstratione. Præterea Reverendissimus Episcopus & Pro-Cancellarius, Doctor *Andreas Kydelius*, Archiater & Histor. Professor, Doctor *Stobæus*, nec non Dn. Professor Lagerlöf, oculati adsumt testes hujus observationis, læto omni-
ne in novo & splendido amphitheatro ad operas ana-
tomicas, continuo & alacriter exercendas, incitan-
tis.

(Lundis Scanorum Erfordiam missa
d. 28. April. 1736.

OBSERVATIO CXXXIII.

DN. M. ALBERT. DANIEL MERCK-
LEIN.

De

Emendanda massa vitrea, pro acqui-
rendis Lentibus perfectioribus in Opticis
adhuc desideratis.

Quantum inter sit Scientiæ Opticæ, vitra habere
integerrime continua, nullis omnino poris, ne
minimis quidem infecta, densitate æquabilissime
temperata, coloris penitus expertia, arenulis, reliquis-

que impuritatibus non contaminata , adeoque simplicissime homogenea , prius vix intelligi potest , quam inanis licet immanis labor , Opticum , ad altius hujus defectus examen adigat . Certissimum est , requiri tantam massæ ipsius vitreæ perfectionem internam , quantum & delicatissimi Opticorum ab exactissima lentium figura externa postulare possunt . Sint scutellæ ex quibus vitra teruntur , segmenta sphærarum accuratisima , sint Lentes triplici isto motu methodo Leutmannia paratae perfectissimæ , sit politura utriusque lentium superficie nitidissima ; sane , si massa istarum intus considerata non homogenea , stagnantis aquæ instar limpidissima , habebis lentem , nudo oculo consideratam egregiam , in examine autem optico ut plurimum pessimam . Venas , spiras , gyros , vortices , nebulas , fumos , &c. Lentes objectivæ , tuborum in specie , ægre tolerant , militant enim cum vitrorum æquabilissima temperatura , ad radiorum , diaphano legalem transitum , necessaria . Lapilli , arenulæ , bullulæ . &c. homogeneitatem turbant , radios reflectunt , absorbent , & maculas objectis per eas visis affingunt . Et haec maculæ sunt apertæ , quæ ab artis peritis evitari possunt , sed an frustum vitri undis omnibus destitutum nullisque fluctibus perturbatum adeoque non ventosum fit , oculi etiam exercitatissimi non semper dignoscere queunt .

Ita saepius hoc vitium latet , ut nitoris ac polituræ præstantiâ visum eludat , & naturali oculorum acie vix dijudicari queat . Quodsi autem lens talis in punctum confusionis deducatur , id est , si statuatur inter objectum quoddam certum & oculuni , ac eo usque accedatur ad

lentem, vel recedatur ab illa, donec objectum in punctum confusionis deducas, si Lentes fuerint cavæ, quod fieri, si objectum neque situ erecto neque inverso, sed omnino confuso apparebit, ita ut neque figurarum species, neque colorum qualitates, nec lucis ab umbra discretionem internoscere valeas, tunc deprehendes, quicquid vitiosum isti inerit. Vel si Lentem noctu candela accensæ obvertas, eamque ita dirigas, donec istam in puncto confusionis aspicies, hoc est, si tota æquabili luce perfusa apparebit, pariter miraberis, in diaphano tam nitido tantas inhærere sordes tantosque fluctus & vortices. In Lentibus objectivis tuborum convexis, etiam in arte magistri saepius falluntur, peracto jam omni labore, dum fluctuum internalium præsentiam ex lurida Objectorum visorum apparentia, itemque apertura Lentis justo minore aliisque circumstantiis, tunc demum, si tubus compositus sit, observationibus institutis subsumere licet. Sæpe contingit, si tabula vitrea a b c d e f g. Fig. 5. Tab. VIII. secundum spissitudinem ejus a d e f. oculo nudo in opticis jam acuminato obvertatur, ut undæ & fluctus quasi natitantes discernere possimus, & hæc vitra lapidi fissili similia, sunt omnium pessima.

Noto notius est, visionem fieri in linea recta, quia radii procedunt in linea recta unius ejusdemque diaphani. Sic manet radius a b. Fig. I. Tab. IX. rectilineus, quamdiu in aëre ex a. usque ad punctum vitri b. progressus. Quam primum per b. vitrum ingreditur, non tendit in pristina via ad x. sed refractione facta, aliorum, licet in linea recta b. c. tandem in egressu ex vitri punto c. non ad y. in priori, sed nova, licet iterum recta, alia

procedit linea c. d. Quodsi nunc radii a a a a a Fig. 2. Lentem vitream fluctibus hisce invisibilibus, licet pessimis, maculatam permeant, post justam in e e e e. factam refractionem primam, non in linea nova recta ef, ef, cf, cf, ut deberent, propelluntur, sed toties in transitu totius massæ d x refringuntur, quoties ad undam novam accedunt, imo pro diversitate fluctuum vel cavorum, vel convexorum, mox à perpendiculari recedunt, mox ad istud, legi quidem naturæ conformiter in se, sed non ex hypothesi figuræ lentis sphæricæ convenienter accedunt, adeoque in egressu ex lente in aërem ad justum perpendiculari punctum quod focum, à collectione radiorum ignem excitantium, appellare solent, pervenire nequeunt.

Originem vitii hujus supremi ex prima vitrorum fabrica, in officinis vitriariis instituta, derivo. Qui modum parandi tabulas vitreas ad specula plana majora destinatas sciunt, ex quorum frustis plerumque lentes efformantur, viderunt sine dubio eas primum formam cylindri cavi habentes, dein vero ignitas adhuc, dissectas super arena complanatas. Hæc methodus massam gyrandi per rotationem in cylindrum, distorquet illam, & interne, ad varios gyros ac vortices. Explanatione ac dissectione dein superveniente, gyri hi in cylindro prius rotundi, nunc in tabula vitrea expansa permutantur in undas fluctuantes imo varias alias distorsiones innumera-biles, ita, ut vitra plurima ceu aqua inter fluctus congelata sibi concipi debeant: Hinc illæ lachrymæ, hinc hæc vitia vitris fere omnibus inhærentia interna hucusque insanabilia. Ex hac etiam potissimum causa KOL-HANSIUS non sine causa cum aliquibus aliis auctor est,

ut ad evitandas has undas, massa ex fornace ope forcipum, scutellæ figuram in labiis habentium eximatur; & Schyrlæus de RHEITA vitrum Telescoppii in vitrina infundi curavit die veneris vel sabbathi, quia tunc materia esset purior & magis cocta ac purificata, ut nimirum hoc modo homogeneitas, illo vero continua integritas aquiratur. Sed cum non cuivis optico liceat adire officinas vitriarias, præterea hæc forcipibus facta extractio, variis adhuc subiecta sit incommodis ac periculis, aliud excoxitandus erat modus parandi vitra homogena integerima ad usus diopticos idonea. Medelam nimirum addere vitris vitiatis cogitavi. Nosse morbum jam est dimidium curationis, & cum vitia hæc interna oculum fugientia, in prima vitrorum concoctione & rotatione, dum mollia adhuc sunt, orientur, certe non nisi reducta ad priorem molliem, id quod igne præstandum, cum malleabilia non sint, vitium hoc deponent. Ad hunc corrigendi modum manuducebant me quoque frusta quædam vitrea melioris notæ, Lentes objectivas majorum tuborum perfectissimas suppeditantia, quæ è ruinis ædificiorum incendio concrematorum, ceu specula quondam majora incendio autem prorsus colliquata & denuo indurata, effodiebantur. Hoc, casu datum, experimentum me credere jussit, speculorum horum frusta vehementiori igne iterum colliquata absque ulteriori agitatione sub ruinis jacentia, ac successive inter carbones ardentes coalita, undulas omnes hoc modo deposuisse, & æqualissimam densitatem cum integrissima temperatura penitus obtinuisse. Nihil igitur restabat, quam invenire modum quo omni tempore parvis sumtibus, & absque ingenti labore frusta

frusta quævis vitrorum , ad tubos perfectiores necessariorum , hac colligatione corrigi possent. Cum jam artem emolliendi vitra & imprimendi figuras quascunque alio tempore didicissem , nec minus modum KOLHANSII in *tract. opt. p. 344. seq.* descriptum , emollitione nimiruni vitra ad figuram desideratam deducere , legissem , licet utrumque adeo sufficiens non esset ad correndas undas , ut potius distortionem massæ majorem exigua hæc emollitio secum trahat , tamen occasionem dedere ad aliū vitra fortius cogentem modum , ope cuius ad fluxum usque reducta vitra ventosa stria- ta , arenulis bullisque contaminata , nunc limpidissima , nullis fluctibus turbata , bullas & arenam ad superficiem protrudentia , quæ dein tensione removentur , redere queam.

Nimirum non opus est juxta BORELLUM , ut formemus patellas , ex mera terra Tripolitana confectas , ad emollienda , igne graduato , vitra , at alterius patellæ ope , contrariæ figuræ interventu figuram capiant concavam aut convexam , quæ dein (sit fides penes auctorem) sola tantum politura egeant. Sed sufficit bene monente KOHLHANSIO *loc. cit. p. 545.* si modo è Tripolitana terra sint factæ formæ , seu moduli interni vitris figuram dantes , quæ dein luto illo , quo moduli ad fundenda metallâ parantur , super indui possunt , Nam emollitionibus his possumus quidem aliquid sed non omnia obtainere , adeoque sumptus modulorum unice ex ista terra paratorum non sunt necessarii , cum per istos vitra quidem emollitione hac figuram desideratam , sed non massam correctam , multo

to minus lævigationem eam, ut mera politura indigeant,
accipient.

Necessum ergo est, ut massa vitrea undulans penitus iterum igne graduato colliqueat & instar stagnantis aquæ ad fluorem usque, licet tenaciorem, reducatur, quia extra hunc statum fluctus vitrorum mediocri ista emolitione plus multiplicantur, quam obliterantur aut tolluntur, unica hac via excepta, si ferro hunc in finem adoptato fortiter premantur, de quo in Commerciū Noricum Litterarium Anni 1734. jam jam methodum meam communicavi. Modum autem, ut vitra prorsus confluat, & quieta stagnatione, ejectis fluctibus ac undulis, & ad peripheram extremam descendētibus arenulīs ac bullis, quod ultimum vitra emollita pressa præstare non possunt, ad integerrimam substantiam limpidissimamque massam iterum redigantur, nūnquam me legisse memini, quam tamen crebris observationibus & immenso labore multis cōjuncto sumtibus, detexi. Absolvitur haec methodus sequentibus numeris.

I. Fornaculam ē lateribus & luto paleato, non argilla, constantem, ut primo omnium paucis describam, ope cuius parvis sumtibus hæc, igne possibilis, vitrorum correctio institui potest, ordo naturalis requirit. Altitudo hujus a. b. Fig. 3. Tab. IX. ascendit ad $3\frac{1}{2}$ vel $4\frac{1}{2}$ pedes, longitudo interna, (in Lichten,) c. d sit $1\frac{1}{2}$ aut 2. latitudo vero interne d. e. unius vel $1\frac{1}{2}$ ped. Forma interna pyramidem inversam truncatam mere Chimicis usitato repræsentet. Craticula f. g. inferior cum ostiolo inferiori h. i. modo ejus sit, à foco culinari, cui tuto fornacula superstruī potest, altitudi-

nis, ut cinetes delabentes sufficiens receptaculi spatum invenient. Craticula superior 1 m. ab inferiore tantum distet, ut si lignis super craticula inferiore flamma excitetur, ista nec extinguitur, nec in reverberio impediatur. Baculorum ferreorum distantia à se invicem in craticulis ambabus, adeo sit exigua, ut carbonibus omnis denegetur transitus. Ostiolum superius ex altero latere in k. conspicuum ita adaptetur, ut 1 m. & m k. sibi invicem immediate sint perpendiculares, id quod ad eximenda & imponenda via exigente necessitate multum infervit. Adsit jam tabula terrea I. 2. 3. 4. bis in furno figulino cocta, hujus magnitudinis, ut, si craticulæ superiori imponatur, spatum craticulæ laterale duos circiter digitos adæquet, ad permeationem ignis necessarium. Huic tabulæ craticulam ita tegenti superimponatur cylindri cavi dimidium, vel ut Chymici amant loqui, eiue Muffel, (Ego fæpius olla dimidiata utor & tabulæ terreas vices tegula bene cocta subire potest.) Et sic fornacula ad hunc & alios plures labores erit parata.

II. Sint jam ad manus annuli ferei maiores minoresve pro diversitate diametrali vitrorum corrigendorum, quorum aliqui figura 4. 5. & 6. indicantur. Solent hi ex laminis ferreis, vulgo Sturz & Blech, parari, altitudine unius fere digiti, quam tamen diversa vitrorum crassities in praxi optime determinabit. Debent autem hi annuli clavis ferreis conjungi, ut igneis vim absque metu disruptionis sustentare queant.

III. Sumatur arena fusoria, quam germani Gies Sand appellant, & quæ plerumque ex luto paleato in pul-

verem minimum redacto, intermixtis tegulis bene coctis, in mortario contusis ac secerniculo purificatis. componitur, Humeatur ista cerevisia ita dicta secundaria, ita, ut nec madefacta, nec etiam sicca, sed modo humida sit id quod habebis, si successive semper aliquot affuderis guttulas, digitisque indefinenter massam benc agitaveris, addita semper nova cerevisia, usque dum manibus pressa figuram compressam servet, nec tamem madaeat.

IV. Reple hos annulos ultra dimidium arena hac fusoria humida, & comprime hanc dğitis pro viribus. Superficies dein superior arenæ, annulo cinctæ, obducatur terra Tripolitana optime pulverisata pariterque modicū humida.

V. His peractis inprimatur vitrum corrigendum terræ huic Tripolitanæ, ita tamen, ne annulum ferreum in extremitatibus attingat. Et si hæc omnia rite fuerint observata, eximatur vitrum caute, & annulus ferreus arena hac fusoria modo descripto repletus seponatur in locum, nec radiis solis, nec pluviis, nec alii calori intensiori obnoxium, ut pedetentim absque metuendis rimis exsiccat. Ubi insuper notandum, quod si plures annulos simul ita repleveris, una fidelia duos & plures poteris dealbare parietes.

VI. Qui sciverit huic terræ Tripolitanæ annulo inclusæ figuræ sectionum conicarum apte imprimere, is hac via quoque vitra ex una parte ruditer hyperbolica, parabolica & elliptica, facilitiori dein labore terenda sibi fundere poterit. Sic enim majores sectionum coni-

carum lentes, circa axem, usitatam sphæricorum vitrorum crassitatem multum excedentes & secundum quam cunque spissitudinem adaptare, & figuram illarum, tensione alias laboriosissimam facile efformare & massam integrime continuam, uno labore ignis simul patrare poterit.

VII. Exsiccatos hos modulos una cum superimpositis vitris planis ad rotunditatem aliqualem, si possibile, jam deductis, vel aliis frustis speculorum meliorum irregularibus, imponas nunc fornaculæ superius descriptæ, vel ut Germani rem exprimunt: *Sehet die Ringe mit denen Gläzern unter die Muffel.* Quo facto injiciantur in fornaculam ad quatuor ejus latera carbones non candentes, candentes autem pauci super illos priores, & postea plures non candentes iterum super hos, ut fornacula ad dimidium iis sit repleta.

VIII. Aeris ope carbones reliqui à carentibus excedent omnes, ostiolis duobus ab initio patentibus. Quam primum moduli cum vitro ignescunt ad instar ferri, tunc statim claudatur non modo ostiolum anterius k. m. sed & super craticula inferiore f. g. per ostiolum h. i. excitetur flamma per lignorum frustula ad latitudinem fornaculæ proportionata.

IX. Fornaculæ superius patenti injiciantur nonnumquam carbones novi, ut semper ad dimidium altitudinis iis sit repleta, tecta simul apertura superiori laminis ferreis, quibus adhuc lateres imponi possunt, ut arceatur ignis. Inferior vero flamma alatur aliis semper injectis frustulis ligneis, usque dum, id quod remotò non numquam operculo ostioli anterioris K. m. experiri licet, vi-

tra colliquata penitus, imo fluentia, quod ex contre-miscentia massæ ignitæ, si fornaculam forcipe carbonum pulsaveris, dijudicare licet, appareant.

X. Si ignem prudenter tractaveris, intra quatuor horarum spatiū massam tuam videbis cum jucunditate fluentem. Quo viso conserva ignem in hoc gradu ad minimum per integrā horam, hacque elapsa eximo carbonum superiorum partem, si hoc ad futuros usus conser-
vare velis, & sinito annulos cum vitris inter carentium carbonum reliquias manere, usque dum calor omnis exspiraverit, ac fornacula per se tota refixerit. Ego, ne fornacula extractione carbonum multum commoveatur, eoque ipso massa adhuc fluens tremula iterum reddatur, unde in concretione vitri nova, iterum novæ in circulum abeuntes undæ undis, quas lapides aquæ injecti formant similes emergere possent, raro carbones hos paucos eximo, sed si vitrum intra annulum bene colliquatum atque fluens observo, fornaculam ignitam prorsus immotam reliquo, nullo amplius igni pabulo addito, nullis etiam carbonibus, parsimoniæ ergo, extractis. Imo domesticis meis illa hora omnes conclave forsitan commoventes labores interdico, usque dum supremo ignis gradu relaxato consistentiam novam, integerrimam, continuam limpidissimamque vitra mea corrigenda accepterint, ac vere correcta fuerint. Hæc jam brevi tempore amœnissimo hoc modo, sic purificata, nullisque fluctibus amplius conspurcata, vitra secundum demonstrationes diopticas, concursum radiorum, ad determinatum in lentibus punctum, in tanta, absque perturbatione, copia exhibebunt, ut, si & de sphæricis modo sermo sit, apertura multo major illis concedi possit

possit, quam innumeræ ex vulgari vitro paratæ lentes admittent. Cujuis interest habere lentes tuborum majorum objectivas præcipue exactiores, illum non pigebit rem experimento comprobare. Sumat ex una eademque tabula vitrea, in se nudo oculo considerata purissima, duos orbiculos A. & B. fig. 7. & 8. tab IX. Ex vitro orbiculari A. paretur Lens objectiva 12. pedum distantiae semidiametralis. Alterum orbiculare B. corrigatur prius in fornacula, modo hactenus sufficienter descripto, correctum teratur ex eadem scutella cum pari diligentia, ut ejus radius sit 12. pedum; ita ut duo hæc vitra objectiva sint unius massæ, unius foci, unius artificis industria pari elaborata. Imponatur unum post alterum tubo ad 12. pedum distantiam extracto, & apparebit differentia. Certe Lens prima A. absque correctione hac terfa, vix absque lurida objectorum apparentia I $\frac{1}{2}$ aperturæ admittet, cum lens rite correcta I $\frac{1}{2}$ adeoque $\frac{1}{2}$ plus prioris aperturæ assumet. Sæpius lentes objectivæ, in se consideratæ nitidissimæ, nullius tamen, si tubo adaptentur, valoris & usus sunt, ac imagines, si minimam etiam dederis apeturam, nunquam tamen claras ac vivaces, ut nebula videatur detracta, oculo conspicendas fistunt, cujus rei nulla alia ratio dari potest (si figura sphærica & politura vitio carent) quam quod perturbatio fluctuum internorum summa & intricatissima totam massam adeo repleverit, ut vix duo radii refracti diversorum objectorum punctorum ad unum idemque punctum in foco concurrere possint. Et ex adverso, si Lens massæ non correctæ aperturam eandem cum correcta admitteret, tunc ex hac observatione indubitato colligere liceret, tabulam vitream in se jam integerrimam atque homo-

homogeneam fuisse. Qui enim Opticorum in terendis vitris laboriosiores sunt, fatebuntur, casu nonnunquam accepisse lentes, quæ præ aliis multis, licet ex una sphæra, parique industria tercis objecta longe majori cum nitore ac vivacitate sistant visibilia. Quam quæso aliam licebit dare causam? quam quod artifices; forte casu, melioris massæ frustum vitreum nullis fluctibus internis, secundum superiora dicta, vitiatum inficii sumferint. Ante aliquot demum septimanas tubulum duobus vitris, oculari concavo, unius digiti, objectivo convexo unius pedis instructum, paravi, cujus generis telescopia multa jamtum me fabricasse fateor, quæ omnia sat pellucida fuere, sed per hoc ultimum, licet vitra non fuerint correcta, objecta adeo nitida, clara, distincta atque illuminata apparent, ut jurrares, nulla prorsus inter oculum & objecta interstare vitra. Cum jam scutellæ fuerint cum prioribus telescopiis eadem, cumque machina Leutmanniana, qua utor in sphæricis, licet parum minctatu omnium Lentium sphæricarum mearum sit artifex, certe hujus præ reliquis antecedentibus prærogativa non nisi materiæ harum lentium, quo ad interna consideratæ, perfectioni plenariæ adscribi potest; manifesto indicio, quod hæc hactenus descripta & multis propriis experimentis comprobata emendatio massæ vitreæ prius si lentes opticæ effectus desideratos præstare velint, insti tui debeat, quam de externa illorum figura iusta & politura suprema cogitandum sit. Hac jam correctione felicissime inventa, qua me tubis præprimis, sphæricis adhuc armatis lentibus, medelam credo optimam dedisse; nunc, si Deus vitam & vires concederit, in rationes refractionum, pro diversitate massarum vitrearum ita cor redatur, inquiram, eumque in finem non modo ex officiis

ficinis vitriariis Germaniae hactenus, quantum possibile fuerat, vitrorum diversitates examinavi, sed & Veneta, Romana, Anglica & Hollandica &c. vitra quantum differant a se invicem, respectu materiae, id quod ex variane ratione refractionis petendum, incidi subjiciam. Si mihi cum vitris mere sphæricis res esset, superflua quodammodo haec censerri possent, juxta mentem plurimorum opticorum; sed cum conicatum sectionum lentes multis parasangis sphæricas superent; harum justa fabrica requirit, ut cognoscantur omnium vitrorum, pro diversa consistentia, diversa ratio refractionis.

Nimirum non quævis linea hyperbolica, exactissima etiam, in se considerata, in dioptricis præstanta; sed bene jam iterum monente licet non explicante KOHLHANSIO, loc. cit. pag. 204. *Hyperbola secundum vitrum refractionem proportionalis esse debet, ut hujus optollatur & emendetur refractio.* Cum jam vitra variæ sint densitatis, eoque ipso etiam refractiones differant, sequitur necessario, lineas quoque hyperbolicas alias atque alias futuras, ita, ut ex. gr. lens hyperbolica trium digitorum ex alia linea hyperbolica elaborari deberet, si refractionis ratio esset ut 13. ad 20. aliter si ut 11. ad 17. & aliter si ut 2. ad. 3. Cum etiam insuper proportionæ hyperbolice cum vitri refractione prius non posset determinari, quam ratio refractionis pateat; nullus certe Opticorum, lentes sectionum conicarum elaborans, felicem laboris videbit effectum, si non primo omnium sciverit, massæ suæ vitræ hyperbolicas terendæ, rationem refractionis. Quodsi intricatissima haec licet utilissima & scientiam dioptricam ad fastigium per-

perfectionis suæ evehens, materia, juvantibus, ut spero; Patronis per Europam dispersis, variasque massas vitreas communicantibus, ad palatum fuerit Opticæ studiosis, & istius futuro tempore genuinam descriptionem promitto.

(*Frahnstockhemio Erfordiam missa
d. 28. Maj. 1736.*)

OBSERVATIO CXXXIV.

DN. D. JOH. FRIDER. HENKELII.

*Dyspnoea insignis, anotericâ fragmen-
ti costæ bovinæ ejectione curata.*

Vix litteratus, sexagenarius, corporis valde succulenti, rheda vectus, in via saxosa, lapsu adeo gravi succubuit, ut brachium & humerus lateris sinistri valde suggillata conspicerentur. Sanguinem tamen non exspuit, nec postea pus ejecit, neque alia ejusmodi perpeccus est symptomata, quæ læsionis internæ notabilis indicium fecissent. Quam ob rem non nisi emplastris discutientibus & roborantibus sibi propici curavit, cæterum sub regimine nonnullo aliquot dies aëri liberiori se subtraxit, graviora mala, si quæ interna metuenda forent, sic evitaturus. Postquam à contusione ista melius se habere cooperat, sicuti ægrotus mihi constanter retulit, non ante, neque tamen multo post, animadvertisit gravem dyspnoeam, & præterea tumorem aliquem in scrobiculo

cordis, sub quo simul anxie conquerebatur, de sensu ingentis molis faxeæ, eo in loco pectus valde prementis & constanter huic, quasi incumbentis. Hoc non obstante, deglutire strenue & sine dolore valuit assumta omnia, imo ipsos duriores panis crustas; carnes tamen ingestas ægrius progredi animadvertisit. Cujus differentiæ causa sine dubio hæc est, quod ha per se tenaciores, & masticatione minus debite perfecta, non ita, uti panis crustæ comminutæ in canali, quem transire debent, vel per obicem aliquem jam præoccupato vel tumore sui ipsius coarctato, vel ab onere adjacentis partis presso, non possunt non impinguere, motum ejus peristalticum difficilem reddere atque ita dolorem inferre.

Dyspnœa igitur morbus fuit, quo cum miser hic per novem menses ægerreme conflictatus est, nunc quidem tolerabilius, nunc acerbior idque in primis noctu, vel si decumberet, ut è lecto saepius quasi strangulandus pro silere coactus fuerit. Medici nonnulli anxietates & inflationes hypochondriacas subesse existabant, scirrum alii, neutrum quidem sine ratione: Polypum nonnulli, imo nec deerant, qui phthisin minitarentur. Æger tandem persuadere masculè annitebatur omnibus, lapsu supra dicto costam sibi fractam atque costæ fragmentum esse, quod sibi palum hunc fixerit. Ridicula sane opinio; pro variis variorum medicorum sententiis, in varias itum est medendi methodos. Ego in auxilium vocatus, mentem potissimum dirigebam ad œsophagum, non equisuspicans, adesse peregrinum aliquod corpus, quod dies quidem postmodum docebat, nullus autem ne emunctiosis quidem naris homo subodorari poterat, existimans tamen,

tamen, massam aliquam muci densioris tenaciter adhaerentem, veram morbi esse causam. Verum neque lar- gioribus digestivoium, maxime incidentium, haustibus neque vomitorii undiquaque commoventibus & stimulantibus, lapidem movere aut promovere potui. Tandem, præmissis hisce non plane irritis, materia peccans ē loco hactenus affecto dimota & versus superiora sensim revoluta, screata, tussi & nisu omni usque ad orificium devenit, hominem vero progrediendo ita strangulavit. ut lipothymicus factus, brevi plane exspiraturus videtur. Ad se rediens paululum, tussi levi exspuebat cario-sum ossis fragmentum Fig. 3. & 4. Tab. X. delineatum, quod recens humidumque & majus erat, & magis den-tatum adparebat.

Est illud sine omni dubio fragmentum costæ, in ex-teriori parte paululum convexum, in interiori autem porosum, latitudine pollicem non parum superans, lon-gitudine pollicis dimidium, ea crassitie, quam costæ fissæ referunt. In substantia pumicea, qua costarum substan-tiam exactissime refert, ultra quam etiam tabula extima dentata, vel festucata, prominet, ab utraque longitu-dinis extremitate diffractiones ita factæ apparent, ac si quis exteriorem tabulam ossis, ubi adhuc integrum fuit. ab isto latere ascia incidisset, ictus vero, ossi plane dis-secando impar, reliquum ossis obtuse conquassando fre-gisset.

Ut taceam' materiæ hic exacte depictam & descrip-tam qualitatem & quantitatem, vel hoc solum, quod nulla ratione intelligi possit, qua via & quo modo costæ in corpore humano fractæ pars in œsophagum, vel, si mavis, arteriam asperam pervenerit, fatis evincit, fru-

stum ossis dicti, velut peregrinum in corpus hujus viri aliunde delatum esse. Quicunque etiam illud considerat, non potest non pro costæ bovinæ particula id declarare, partim ascja abscissa, partim diffracta, quam hic noster voracius & improvide deglutiendo, forte eam juscule absorpsit, quæque deinceps canalem ingressa, aut latere aliquo dentato, aut, quod tamen minus probabile videatur, tota transversim impacta & à viscido concorrente magis affixa fuit.

Non plane negligendi sunt illi, qui in arteria aspera hæsisse hoc corpus delicti autumant, præcipue fistulam pulmonalem sibi fingentes solito ampliorem, sed majoribus certe ratiocinandi difficultatibus se implicant. Ut taceam alia, quæ Lector ipse ex datis recensitis elicere poterit, argumenta, hoc tantum in memoriam revocare sat erit quantos motus turbasve vel minima panis mica, in fistulam forte illapsa, ciere soleat. Quis igitur sibi persuadere possit, os tantæ magnitudinis, tantæ asperitatis in eam tam profunde penetrasse, & tamen ossivorum nostrum illud non summa cum molestia statim animadvertisse, neque eo suffocatum fuisse, in primis cum & recordari ipse plane nequeat, quo tempore tale quid sibi contigerit, ut etiam propterea vix aliunde, quam à lapsu supra memorato perpresso causa & origo hujus cyclopiae micæ derivari queat, Quicquid tandem de ætiologia hujus rei sit, optimum hic erit, si primo Medicis cautelam circa morbos contumaciores maxime notandam ad animum revocare licebit, quod in istis saepius, quam quidem cogitamus, peregrina in corpore humano subsint, deinde omnibus & singulis, qui suo corpori curatius prospicere cupiunt, regulam ex Syracide Medico repeten-

repetendam, commendo: Mi fili, ne voraciter comedas.

(*Freyberga Erfordiam missa
d. 20. Jun. 1736*)

OBSERVATIO CXXXV.

DN. D. CHRISTOPHORI IACOBI TREVV.

**Hydropsis cerebri atque meningum
plurimumque malorum iunctorum hi-
storia anatomico-medica.**

VI quidam macilenti habitus seriis gravibusque negotiis in solitudine eo usque delectatus, ut motus de die, somni vero capiendi noctu, penitus ferme oblivisceretur, ante decennium diros patitur affectionum nephriticarum cruciatus ac largam denique excernit calcarum copiam, postea à malo hoc immunis. Ceterum vero per plures jam annos conflictatus est cum malo hypochondriaco, cui suppetias largissimas tulerunt exandescientiae animi crebriores, ut & scorbutica acrimonia, utraque temperamenti soboles, concurrente simul humorum spissitudine, ex largo pastu eo magis orta, quo minus masticatio, ob dentium plurimorum ex senio defectum, succurrebat, vel motus intestini languorem excitabant commotiones externæ. Omnia graviora fecit regimen valetudinis, quo afflatus, tempore cum primis hyemali, utebatur in conclavibus nimium calefactis, omnem lympham fluxilem per dentibus nervosque ad fe-

rendas aëris injurias imbecilles reddentibus. Ita comparatam corporis oeconomiam haud parum quoque afflixit tempestatum anni superioris scilicet 1736. inclemensia, primum semper fere humida & frigida, deinde valde æstuosa. Vacillantis sanitatis atque naturæ roboris deficientis prodromi erant cessans sub initium dicti anni hæmorrhoidum fluxus per plures annos copiosus, notabilis languor corporis tantum non universalis capitisque præcipue gravitas memoriaeque lapsus, siccitas porro oris perpetua & denique accedentes alvi constipations, appetitus dejectio & vomitus materiæ acidæ & viscidæ copiosi, ructus item frequentissimi cum ardoris & gravitatis in epigastrica regione sensu continuo. Hæc accidebant anno ætatis ejus sexagesimo septimo, & ego reliquorum Medicorum consiliis accessi die mensis Septembris duodecimo, tuncque ægrum inveni lecto quidem nondum affixum, ast, præter nominata mala, de summa virium prostratione, sensuum obnubilatione, appetitus plenario defectu atque conatu vomendi perpetuo potusque metum injiciente conquerentem. Pulsus depresso æqualem & sano ferme robore instructum; urinas, & quantitate & qualitate, a sanis vix differentes; linguam haud quidem sicciam, non nisi viscofo tamen & spumeo humore madefactam; nasi manuumque extremitates frigefactas. Vomitus hoc in die oriebatur bis, copiam liquaminis viscidii eructans. Non obstantibus pulsu atque urinis, ad naturæ quasi sanæ normam comparatis, summus cum primis virium defectus capitisque perturbatio satis prodebant, latere anguem in herba, secundum axioma: Pulsus sanus, urina sana; & tamen æger moritur. Situs in lecto supinus utilior quidem erecto com-

mendabatur, tum ad paucas vires residuas conservandas tum ad deficientem calorem nativum fovendum; sed ægrotus renuebat, persuasus, inde molestiarum farraginem augeri. Ex medicamentis propinabantur hoc die pulveres absorbentes & tonici, atque mixtura ex aquis analepticis & iisdem ferme pulveribus composita, quæ medicamenta communi consilio Dnn. Medicorum hactenus in auxilium vocatorum pridie demum præscripta erant. Pro cibo assumebantur juscula tenuja & potum constituebat ptisana paucō cinnamomo maritata vini-que mediocris unus vel alter haustus interpositus. Sub vesperam applicabatur clysma ex lacte aliisque lenientibus compositum, quod brevi post excitabat blandam scibalorum globosorum excretionem, somnus sequebatur satis quidem tranquillus, sed nullatenus reficiens. Altero die morbus eodem se sistebat schemate. Quum de congestionibus, non solum in visceribus infimi ventris, sed & in capite factis, nullum supereffet dubium, inflammatio præterea ventriculi, ut caussa, vel saltem effectus, frequentium vomituum, metuenda esset, tanto securius commendaui medicamentum quoddam camphoratum (camphoræ scilicet grana decem cum sesqui-drachma olei amygdalarum soluta, cuius mixturæ guttae 10. vel 15. quavis hora sexta propinabantur) quanto certius hoc stases incipientes resolvere, simulque nervorum stricturas laxare potens est. Ad pituitam tenacem subigendam simul præscribebatur essentia falino-amara ex liquore terræ foliatæ tartari, essentia corticis cascarillæ & centaurii minoris mixta: quæ vero, ob stimulum in ventriculo maxime sensili metuendum, in usum non vocata est. Ceterum viribus prospiciebatur mixtura cordiali

sæpius ad cochlearis mensuram propinanda, ut & epithemate carpi regioni applicando noduloque analectico naribus admovendo. Hujus diei spatio unicus tantum oriebatur vomitus, & quidem tunc demum, quum ægrotus a meridie lectum denuo derelinqueret. Vespera appropinquante clysmata superius memoratum eodem cum effectu repetebatur, & nox iterum absque notabili mutatione transigebatur. Tertio die morbus eodem tramite pergebat, nisi quod virium jacturam magis adhuc persenticeret afflictus, tum quidem maxime, quum a meridie iterum ex lecto surgere animus ipsi esset. Vomitus nunc penitus cessabant, ructus tamen frequenter adhuc suboriebantur. Medicamentis iisdem insistere consultum ducebatur, ita tamen, ut mixturæ cordiali liquor anodynus mineralis Hoffmanni adderetur, atque præterea stomachus scuto roborante muniretur. Nocte insequente grauis superveniebat paroxysmus saporosus cum sensuum plenaria abolitione, qui tamen breyi post rursus soluebatur neque adhuc dum notabilem pulsus alterationem inducebat. Quartto die proclivitas ad soporem perpetua animadvertebatur, ita tamen, ut sæpius lucida intervalla aliquamdiu intercederent. Præter iuscula calida subinde sorbillanda, aqua confortans cum pulveribus nostrarum officinarum, quoad ejus fieri potuit, propinabatur, eique subinde aliquot liquoris volatilis oleosi Sylvii guttæ jungebantur, atque insuper julepus gemmatus cum specifico cephalico Michaelis mixtus interponebatur; sed omnia absque effectu; siquidem paroxysmi saporosi graviores, & nocte proxima & die in sequente, sæpius redibant, nec non jectigationes & con-

vulsionum molimina intercurrebant, adeoque rem con-
clamatam annunciatabant. Præscribebatur quidem mix-
tura analeptico - nervina, sed intervalla lucida vix
permittebant, ut una vel altera ejus dosis propinare-
tur. Sub medium hujus diei noctem soporis gravitas
denuo recurrebat, nec amplius ullius remissionis no-
tam manifestabat, quin pulsus potius subinde quoque
vacillare, & respiratio brevior atque laboriosior fieri
incipiebat, tristisque harum rerum status ad meri-
diem usque diei sexti durabat. Mane quidem ad ve-
sicatoria suris applicanda, ceu ultimum remedium,
confugiebatur, effectus tamen eorum inefficax facile
prævidebatur. A meridie pulsus, hucusque non, nisi
per momenta quasi, alteratus, in carpo evanescet, &
qualiscunque manuum sudor frigidiusculus percipieba-
tur, extremitatibus inferioribus interim calorem na-
turalem semper servantibus. Tandem hora secunda
pomeridiana corporis animæque analysis sequebatur pla-
cidissima.

Mane proximi diei sectio corporis sequentia ma-
nifestabat. 1) Totum corpus deprehendebatur ema-
ciatum, per 18 post mortem horas circa abdomen &
pectus valde adhuc calens, & per dorsum fugillationibus
copiosis distinctum. 2) Abdomen apertum lixiuiosum
parumper spirabat foetorem mox tamen cessantem. Ce-
terum nusquam ulla lymphæ collectio seu extravasatio
in cavitate ejus apparebat. 3) Omentum & mesente-
rium naturalem exhibebant faciem, exceptis venis san-
guine nigricante repletis. 4) Ventriculus magnus &
in regione fundi valde expansus, atque præterea exter-
ne vasis simili ratione infarctis refertus, conspicieba-

tur. Cavitas ejus continebat copiam sat largam liquidum fæculenti atque fœtentis, & interna superficies maculis punctisque fugillatis variegata apparebat. Stupentes quoque vidimus peculiarem pylori, seu dextram ejus orificii, conformatiōnem: ubi enim ventriculus in duodenum intestinum desinit, ibi per totum ambitum substantia ejus, ad palmæ latitudinem, crassitie largi pollicis & densitate ferme cartilaginea, ita aucta fuit, ut scirrum quasi repræsentaret & transitum digito intruso vix concederet. Ipsa pylori valvula, rigida inde facta, officio suo amplius fungi non poterat.

5) Intestinum duodenum structura sua naturale, colore vero, extus rubente, intus livescente, alteratum se sistebat. Jejunum & ileum intestinum maximam partem vacua erant, ceterum a naturali norma parum aberrabant. Cæcum intestinum, flatibus valde distentum & ampliatum, ad pelvem fere descendebat. Colon denique vario modo se habebat: ad stomachi enim fundum a cæco ascendens, æque ac hocce, amplum & flatibus ita turgidum erat, ut pugni magnitudinem multum superaret; sub fundo vero ventriculi, ad palmæ mensuram, ita constrictum inveniebatur, ut latitudinem duorum digitorum vix æquaret. Postea, ad illum usque locum, ubi super renem sinistrum excurrit, pristina amplitudine iterum distinguebatur, mox tamen eodem, quo antea, modo constringebatur, & ita in rectum usque intestinum pariter constrictum, continuabat. Hæc ultima tantum constricta portio scibalis glomeratis atque argillam gryseam colore quasi referentibus infarcta erat. 6) Jecur parvum, flaccidum & quasi exsanguis se sistebat, hocque, plane singulare,

late, manifestabat, quod fellea vesicula diu quærebatur frustra. Tandem vero, reperto ductu cholidacho, hujus investigatio docuit, vesiculam quidem in loco con-suetu hærere, sed adeo exiguum esse, ut, flatu licet ex-pansa, tota pollices duos longitudine & calatum scri-ptorium amplitudine vix excederet. Aperta unam vel alteram tantum continebat bilis flavæ guttulam, simul que parvum calculum, lentis circiter magnitudine in fundo hærentem. Ductus cysticus magnitudine ordina-ria non inferior; hepaticus vero longe superior erat, ita, ut bilis hepatica quodammodo supplevisse vide-retur cysticæ bilis defectum. Ceterum uterque ductus communi orificio, quemadmodum in aliis, ope du-ctus cholidochi communis cum intestino duodeno communicabat. 7.) In pancreate nil notatu dignum occurrebat. 8.) Lien, palmæ magnitudine, flacci-dus & lividus apparebat. 9.) Ren sinister recte se habebat; in pelvi vero dextri renis hærebat calculus fescunciam ponderans, atque hinc inde eminentiis va-riæ magnitudinis inæqualis redditus. Ureter hujus lateris ordinaria magnitudine paulo amplior factus comparebat. 10.) Vesica urinaria flaccida, urinæ sat largam adhuc continebat copiam. 11.) Pectus aper-tum pulmones sanguine hinc inde suffusos atque præ-terea sinistrum ejus lobum ubique ferme cum pleu-ra concretum manifestabat. 12.) In pericardio pa-rum exstabat lymphæ, atque cor ipsum etiam flacci-dum & in dextra ejus auricula polyposa concretio fibrosa, pollicem quasi magna, reperiebatur. Ce-terum neque cor, neque vasæ majora, multum con-tinebant sanguinis, qui insuper crassus & nigricans ferme

profluebat. 13) In capite, ablato cranio, congestio-
nem sanguinis statim declarabant turgidæ venæ per duram
matrem transparentes, ipsi vero hujus membranæ sinus,
longitudinalis & laterales, vacui prorsus reperti sunt. Re-
mota dura matre, copia aliquot unciarum seri limpidi un-
dique consfluebat, multum quoque ejusdem sub ipsa pia
matre, raro spectaculo, adhuc hærebat, ut & duos por-
ro cerebri ventriculos anteriores, seu laterales, occu-
pabat, neque tamen in plexu choroideo ulla labes con-
spiciebatur. Ipsa cerebri substantia deprehendebatur
firma, & plura per medullarem ejus partem sparsa puncta
ex atro rubentia congestionem ad caput factam ulterius
comprobabant.

SCHOLION.

Qui hæcce omnia accuratione debita perlustrat, mira
complicati morbi phænomena facile explicare poterit,
ex quibus potiora attingere liceat. Diræ & longinquæ infi-
mi ventris perturbationes, quæ formidabili hypochondriacorum affectionum nomine eheu notissimæ sunt, sine
dubio primordia sua cœperunt ex bilis cysticæ penuria,
quam non solum scibala minus tincta minusque subacta,
verum etiam ipsa vesiculæ felleæ capacitas, vix illi infantis
recens nati respondens reperta, satis testatam faciunt.
Et quanquam sollicita natura defectum hunc copiâ bilis
hepaticæ aucta supplevisse videatur, hæc tamen, minus
amara, cädem, ac cystica bilis efficacia destuitur: ut
taceam, jecur atque lienem labefactatum nec huic lauda-
bilem suppeditasse materiam. Qua vero prærogativa
bilis cystica gaudeat non solum in stimulando motu in-
stino-

storum peristaltico indeque dependente secernendorum & excernendorum legitimo successu, sed & in dirigenda digestione; quæque damna digestio læsa sanguificationi, indeque oriundæ omnium humorum ipsorumque spirituum animalium secretioni adferat, in scholis Medicorum eousque jam declaratum est, ut, plura qui adderet, actum ageret. Peculiaris illa pylori conformatio pronuper jam facta, digestionem tanto magis vitiavit, quo minus crudorum & indigestorum e ventriculo egressum impedire potuit. Notum autem est axioma, vitium primæ digestionis, quæ fit inventriculo, si non corrigitur in secunda, quæ in intestinis peragitur, multo minus corrigi in tertia, quæ sanguificationi adscribitur. Commotionum externarum neglectus symbolam suam in hisce ubique contulit: (quantum enim iisdem motus intestinus, in subigendis & eliminandis peregrinis superfluisque occupatus, juvari possit, exemplum ruricolarum & gravioribus laboribus addictorum abunde comprobat. Omnia denique exasperavit animi pathematum & meditationum continuarum, fœcundæ simul vigiliarum matris, vis, tanto major, quo magis horum effectu spiritus animales, œconomiæ humani corporis conservatores primarii, turbantur & consumuntur.

Ex hoc ipso fonte derivari quoque potest calculi re-nalis generatio: Materia namque ejus, semper præsens, facile hæret in renibus, secretioni particularum præ reliquis crassiorum dicatis, si excretionis negotium, ex machinæ infirmitate, minus exacte succedit; facilius ad-huc idem contingit, & hæcce materia hærens eo citius augumentum capit, quo magis cruditates digestionis

labe minus subactæ ad sanguinis massam vehuntur. Quanquam autem mala hactenus recensita ad valetudinis jacturam efficiendam plusquam valida merito reputentur; vitæ tamen periculo adeo præcipiti, quod supervenit, immediate producendo minus apta videntur. Ad sunt præterea alia phænomena, quæ tanquam proprietatis tristis eventus caussa accusari possunt, inflammatio scilicet ventriculi & intestini duodeni; pulmonum à sanguine suffusio, polipus in cordis auricula dextra repertus; & denique cerebri hydrops. Inflammatio tamen ventriculi & intestini duodeni forsitan effectus tantum est frequentium vomituum: Nullum enim observabatur, febris signum, quæ tamen inflammationis idiopathicæ pedissequa est. Sic etiam sanguinis in pulmonibus congestiōrem non mortis caussam, sed effectum, declarat respiratio non, nisi sub articulo mortis, difficilis. Nec polyposam concretionem periodo sanguinis ad sustentandam vitam necessariæ impedimento fuisse, monet pulsus semper æqualis. Supereft ergo sola cerebri inundatio, cuius caussa procul dubio est prava & ad stagnationem procliuis sanguinis dispositio, perpetuis meditationibus majori copia ad caput mota, sed, ob ingentem spirituum consumptionem, debito modo non promota: ut taceam cerebri compagem illo plerumque vitio in senibus laborare, quod minus apta amplius sit ad serosam colluviem juste subigendam, unde frequentes catarrhi incipientis senii quasi sunt characteres. Quo minus ergo cerebrum per socias hasce caussas debilitatum, à serosa congestione se liberare potuit, eo magis collectio ejusdem & extravasatio locum invenit. Pedetentim autem facta & aucta seri exundatio pressione sua cerebri tubulos, spirituum

tuum animalium ductus, primum capitis gravitatem, deinde sensuum hebetudinem & virium defectum, postea vero soporem induxit, tandemque commercium animae & corporis, vera apoplexia serosa, sed lenta, accedente, intercepit.

OBSERVATIO CXXXVI.

DN.D. CHRISTOPHORI JACOBI TREVV

De

Cephalalgia sævissima, venæ sectionem juito largiorem sequuta postea- que amauofin & denique cere- bri hydropem producente.

Mulier mediocris habitus, sanguineo-cholerica, aliquot annorum spatio cephalalgia laborare coepit periodica & saepius recurrente, nullum tamen typum servante, nec causam manifestante, contra quam auxilium in venæ sectione, bis quotannis nunc in pede, nunc in brachio, repetita, quæsivit atque invenit. Hac vero, anno ætatis ejus quadragesimo secundo, in brachio iterum administrata, accidit, ut chirurgus, dum sanguis flueret cum adstantibus confabulatus, quantitatem sanguinis profusi tunc demum animadverteret, postquam pelvis satis capacem repleverat, & afflita ex subitaneo dolore acutissimo caput quasi perforante exclamans illum advocaverat. Clamorem editum illico seque-

sequebatur gravis lipothymia, qua dissipata, eodem momento cephalalgia non solum recruduit vehementissima, verum etiam dies noctesque fævit, eademque vehementia tres integros annos continuavit miseramque lecto penitus affixit. Longus foret sermo instituendus, si omnes, quas ægra interea passa est, calamitates, quasque contra illas periclitata est medicinas, exponendæ essent. Nobis sufficit annotare, medelam semper frustra expectatam, querelas vero solum de intolerabilibus ictibus atque pulsationibus caput ferentiibus effusas esse, ceteroquin vires permanisse invictas omnesque corporis functiones naturales, ipso tributo lunari & appetitu integro non excepto, legitime successisse, tandemque, in miseriæ complementum, tertia ante obitum hebdomade tristissimam subito supervenisse cæcitatem ex vera amaurosi plenariam, his omnibus autem anno ætatis quadragesimo quinto subitaneam mortem fecisse finem. Sectio defuncti corporis concessa nullum aliud manifestavit statum morbosum, quam hydropem cerebri, seu lympham flavam non solum sub pia matre per universum ejus ambitum, & quidem in singulis vasorum areolis seorsim, collectam, sed etiam omnes ipsius cerebri cavitates seu ventriculos repletam: Quæ tamen lymphæ extravasatio sine dubio effectus potius, quam caussa, phænomenorum, si mortem excipias repentinam, dici meretur.

OBSERVATIO CXXXVII,

DN. D. CHRISTOPHORI JACOBI
TREVV.

Cephalalgia atque amaurosis ex nimiis
vigiliis orta & salivatione mercuriali feli-
citer sublata.

Femina quædam, robustioris habitus & succi ple-
na, facie tamen pallida, infantibus educandis
semper ancillata est. Hæc anno ætatis vigesi-
mo sexto infantis inquieti curam gerens & per aliquot
septimanas vigiliis ferme perpetuis defatigata in chro-
nicam incidit cephalalgiam, posteaque notabilem sen-
tit visus hebetudinem, nulla in oculis ipsis labe com-
parente, nisi quod pupilla maxime dilatata conspice-
retur hincque amaurosin proximam indicaret. Huic
meum auxilium imploranti, prædixi, plenariam sub,
sequuturam fore cæcitatem, nisi vitæ mutaret ra-
tionem, quod vero consilium neglexit, usque dum
ultra passus distantiam nil amplius dignoscere posset.
Tunc autem calamitoso hoc rerum statu coacta,
auxilium denuo quæsivit &, repetito consilio obtem-
perans, quieti se tradidit. Resolventibus & attenuan-
tibus unacum antispasmodicis aliquamdiu administratis,
posteaque viis primariis probe expurgatis, tandem sali-
vationem largam sola inunctione mercuriali provocavi,
qua rite absoluta, cephalalgia evanuit visusque integer
rediit.

OBSERVATIO CXXXVII.

DN. D CHRISTOPHORI JACOBI
TREVV.

Ren exesus & ureter amplissimus ex
sue.

BRUTA rarius variis morborum generibus vexari, quotidiana testatur experientia, neque etiam caussa latet; ea tamen ab omnibus haud penitus esse libera, plura non minus probant observata. His addere liceat singularem renis sinistri affectionem insue quondam observatam. Mactabatur scilicet sus optime saginatus, in quo lanio deprehendit renem sinistrum aliter, quam unquam vidit, conformatum, quare illum unacum uretere atque vesica urinaria excidit & ad me detulit. Reperi internam renis substantiam penitus ferme consumtam, &, loco ejus, sacculum quasi membranaceum colluvie purulenta repletum. Ureter amplissimus in vesicam urinariam eo usque hiabat, ut pus, quod pariter continebat, non solum ad vesicam absque ulla mora fluenter, verum etiam, situ mutato, ex hac ad ureterem æque facile refluxeret. Calculi nullum aderat vestigium. Expurgatas has partes flatu distendi & exsiccavi, postea vero inveni totam renis substantiam ex plurimis cellulis, a crassa substantia membranacea formatis, quasi compositam. Ostdidunt haec clarius tabula X. fig. I. & 2. quarum prior renis exsiccati faciem sistit externam & ureteris ampli-

tudinem simul depingit ; posterior vero per aper-turam factam cellularum rationem ostendit.

OBSERVATIO CXXXIX.

**DN. D. CHRISTOPHORI JACOBI
TREVV.**

**Calculus renalis ingens per plures
annos absque doloribus gestatus.**

QUAM in antecedentibus exhibui substantiæ renalis permutationem , eandem sæpius in humanis quo- que observavi corporibus , sed calculos semper si- mul deprehendi vel ipsis renibus exesis adhuc inhaerentes , vel ad vesicam urinariam digressos . Nuper admodum idem observare licuit in sexagenario . Ren ejus sinister totus , quantus , in saccum mutatus erat membranaceum , atta-men non cauum , sed , horrendo aspectu , ab ingenti calculo repletum , cuius formam ab anteriori & poste-riori facie repræsentat tabula XI. fig. 1. & 2. cum aliquot exiguis fig. 3. delineatis . Omnes ponderabant uncias tres cum dimidia & compositi erant ex substantia durissima . Decem ante annos dolores nephritici huncce af-flictum dies noctesque adeo excruciarunt , ut morti proxi-mus judicaretur ; excrevit autem denique largam cal-culorum copiam diuturno mihi cruento concomitamat , qua scena clausa , symptomata gravissima penitus eva-nuerunt , & sanitas eo usque rediit , ut ab omni labe se li-beratum securus crediderit . Tandem apoplexia quum

obiret, sectio corporis instituta hostem tam formidabilem, amicissime tamen se gerentem, in omnium admirationem detexit.

OBSERVATIO CXL.

DN. D. CHRISTOPHORI JACOBI
TREVV.

Atrox mercurii vini imprudenter tractati effectus, calculus felleus solitarius & magnus, ut & polypi cordis ingentes.

Mulier quædam a longo tempore speculorum mercurii amalgamate obducendorum præparatione occupata minus provide hocce tractaverat negotium, quin potius manibus illotis panem aliaque correctata sæpius devoraverat. Duas ante obitum annos, sexagenaria jam facta, corripitur omnium artuum tremore indies aucto, cui postea supervenit glandularum sublingualium tumor & mandibulæ, præsertim inferioris, caries tanta, ut dentes vacillantes unacum frustulis alveolorum cariosis facili negotio eximi potuerint, quam calamitatem concomitabatur oris foetor intolerabilis. His ægra lecto affixa demum quærit auxilium. Adhibebantur decocta ex helenio atque sceniculo cum primis parata cum pulveribus absorbentibus leniterque diaphoreticis. Externe fauces muniebantur emplastris emollientibus discutientibusque, & cariei pro-

prospiciebatur linimento ex melle rosarum & syrupo motorum cum essentia myrrhae balsamica & terrae catechu mixto. His sedulo adhibitis, tremor artuum, foetor oris & glandulae sublingualis tumor multum mitigabatur, sed tribus circiter ultimis mensibus venter & pedes tumebant, tandemque ingesta penitus indigesta excernebantur, quibus placida mors finem fecit. Sectio corporis concessa sequentium annotandorum dedit occasionem.

1.) Totum corpus erat emaciatum & in brachiis maculae hinc inde, seu potius suffusiones, conspiciebantur, quas, dum adhuc vivebat, a solo contactu ortas esse adstantes affirmabant. 2.) Manus utraque, magis tamen sinistra, ad carpi usque flexuram oedemate valde turgebat; in pedibus autem similis tumor ad inguina usque ascendebat. 3.) Umbilici cicatrix yix reperta est neque ex mammarum substantia quicquam, praeter papillas, remansit. 4.) Venter nequaquam erat durus, sed flaccidus, attamen expansus. 5.) Aperto abdomen, aliquot promanabant mensurae lymphae extravasatae, turbidæ, non tamen adeo lixiviosæ & spissæ, sed tenuis. 6.) Omentum erat corrugatum, quasi aquæ ferventi fuisse immersum, ceterum tamen pinguedine intersius flava refertum. 7.) Ventriculus parvus, & totus intestinorum tractus nil contra naturam ostendebat. 8.) Jecoris autem facies tota comparuit immutata: color nempe ejus erat talis, qualem post coctionem induere solet; tota moles corrugata, aut, si mavis, contracta; substantia dura, scirphis, granorum milii instar, undique referta. 9.) Vesiculae felleæ facies superior jecori non erat immersa, sed per membranam tantum juncta; inferior autem ejus facies, con-

tra naturam, jejunii intestini principio adnata, quæ aperta
 ta cælculum continebat figuræ ac magnitudinis Tab. XI.
 Fig. 4. & 5. ab utraque facie repræsentatæ, substantiæ
 tophaceæ ac fragilis laxiorisque, coloris ex ferrugineo
 & gryfeo mixti. Ceterum vesicula fellis flaccida natura-
 lem quidem ostendebat magnitudinem, sed, præter cal-
 culum præfatum, materiam continebat purulentam ex
 gryfeo flavescentem, ejusque tunica interior crassam &
 mucidam se sistebat. Ductus cysticus, valvulis spira-
 libus undique repletus, hepaticus & cholidochus com-
 munis, ad digitum minoris crassitatem ferme dilatatus, li-
 quore naturalis coloris & consistentiæ tincti, orificio
 hiabant in intestinum laxiori. 10.) Pancreas
 valde erat scirrhosum, suo potissimum in principio.
 11.) Lien inveniebatur parvus & contractus, sed
 colore & substantia naturali gaudens. 12.) Renes
 aderant secundum naturam constituti & succenturia-
 ti insignes. 13.) Vreteres atque vesica urinaria pri-
 mo intuitu a naturali norma etiam non aberrabant; hæc
 vero, neutiquam contracta sed relaxata, licet a lotio
 penitus vacua, curatius examinata, circa fundum præser-
 tim tam tenera reperiebatur, ut digitis ubique perforari
 facilime potuerit. 14.) Vteri textura nil manifesta-
 bat extraordinarium. 15.) Remotis pectoris tegumen-
 tis, ne vestigia quidem reliqua erant glandularum mam-
 mariarum. 16.) Ablatum sternum in pectoris quoque
 cavitate detegebat largam effusæ lymphæ copiam, colo-
 re & consistentia cum illa in abdomine visa con-
 venientis. 17.) Pulmones erant lividi & hinc inde in-
 flammati, præterea sinistro in latere pleuræ adnati, ce-
 teroquin sani. 18.) Liquor pericardii & quantita-
 tem

tem & qualitatem exhibebat consuetam. 19.) Cor autem reperiebatur parvum, contractum & corrugatum, ita, ut vasa ejus coronaria in superficie tantum haesisse dixisses. Abscisso ejus mucrone, vix una vel altera sanguinis guttula ex dextro effluebat ventriculo, multoque minus ex sinistro. Auricula dextra continebat polypum duos pollices crassum, figurâ globosum, angularem tamen, colore pallidum, substantiâ tenacem & muci instar coagulatum, neque tamen aqua neque digitorum pressione solubilem, externe lævem & politum, interne quasi fibrosum, cuius formam repræsentat Tab. XI. Fig. 6. Ejusdem coloris ac consistentiæ polypus ali- us occurrebat ad insertionem venæ cavæ in eandem auriculam, cuius caput pollice crassius porrigebat duocrura digitum crassa & palmam circiter longa, quorum alterum brevius occupabat venam cavam superiorem; alterum longius inferiorem. In plura inquirere neque temporis spatium neque adstantes permittebant.

SCHOLION.

Conferri cum hac observatione possunt, quæ anno-
tavit acutissimus BAGLIVIUS in tractatu de ta-
rantula Cap. X. sub finem, scilicet, in extinctis a
pulmonum morbis copiosam seri fluctuationem obser-
vari in cavitate thoracis; eos, qui polypo cordis mo-
tiuntur, paullo ante mortem tumore pedum œdema-
so vexari, mox cachexia, & tandem hydrope cor-
ripi; tumorem manus dextræ cum spirandi difficulta-
te junctum prodere vitium, in dextra cordis auricu-
la

la reperiendum, a quo transitus sanguinis ad pulmones liber impeditur.

OBSERVATIO CXLI.

DN. D. CHRISTOPHORI JACOBI
TREVV.

**Calculi renales, polypus cordis, &
status intestinorum varius infantis tri-
ginta septimanarum.**

Infans a nativitate macilentæ constitutionis, aqua & pulmentis tantum nutritus, doloribus cruciatum nephriticis, quos calculi nonnulli confirmant excreti. Exhibit is pulveribus absorbentibus atque mixtura, cuius batin constituebat decoctum antinephriticum Foresti, quietus redditur infans nec calculosi quam in lotio amplius appetet. Mutata insuper diæta, aquæ loco scilicet nutricis lacte in auxilium vocato, melior quoque fit habitus, qui rerum status per triginta ad votum durat septimanas, nec ulla turbatur ratione, nisi quod alvus justo erat adstrictior, cui tamen potiuncula ex melle potissimum rosato parata opem ferebat facilem. Post hæc vero fabulosum concretum denuo apparebat in lotio, cui superveniebat dentitio difficilis, copiosam lymphæ pituitosocris excitans colluviem, quæ, fauces atque laryngem irritans, strenuam & ad halitus usque suppressionem

validissimam excitabat tussim. Brevi post erumpebant quidem duo dentes incisores inferiores, sed nulla cum symptomatum remissione tussisque nulli cedebat medicinæ. Denique postquam nutrix decocto quodam uteretur pectorali & resolvente, infans vero linigeret eclegma ex manna & oleo amygdalorum dulcium confectum, largusque satis sequeretur pituitæ vomitus, tussis equidem mitior apparebat, sed eam brevi post respiratio stertorosa excipiebat, post aliquot horas ipsam suffocationem producens. Ex sectione corpusculi sequentia occurrebant notanda. 1) Totum corpusculum rursus erat emaciatum, venter autem valde tumebat, quo aperto, lymphæ aliqua effluebat collectio. 2) Omentum ad naturalem normam quidem erat constitutum, sed supra intestina non expansum, quin potius sursum ventriculi fundum versus retractum. 3) Ventriculus aderat vacuus, ast non collapsus, sed flatibus valde distentus. 4) Intestinorum canalis simili ratione deprehendebatur affectus, hoc tamen discrimine, ut jejunii ileique tractus hic & illic spatia naturali expansione minora, totque internodia quasi formantia, manifestaret; cæcum porro cum appendice vermiciformi totum collapsum esset, colon vero expansum; recti denique principium recte se haberet, progressus vero primum naturali capacitate quadruplo auctior deinde justo arctior inveniretur, tandemque principii amplitudinem rursus æquaret. 5) Jecoris moles valde crassa & tumida apparebat, &c, relatione ad corpus adultum habita, major: quod quidem infantibus ordinarium est. Margo lobi majoris parum inflam-

matus, reliquus vero color naturalis erat, neque compages a naturali norma aberrabat. 6) Lien hypochondrio sinistro accretus inveniebatur, ceterum rete se habebat, si unum vel alterum excipias stigma scirrhosum. 7) Pancreas & mesenterium cum glandulis suis ab omni labe liberum erat. 8) Renis sinistri facies externa colore, magnitudine & consistentia erat naturalis; aperta autem ejusdem pelvis aliquot continebat lapillos, quorum maximus, lentem æquans, ostium ureteris, ultra naturæ normam nondum expansi, occupabat, aliis grana milii æquantibus, pluribusque fabuli tantum forma conspicuis, exitum, quem ipse invenire non poterat, denegans. Omnes duritie vere lapidea, superficie polita atque colore ochrolevco inter se conveniebant. 9) Ren dexter sinistro similis quidem erat magnitudine & consistentia, non autem colore pallido, qui etiam dissectus ne guttulam continebat sanguinis sinceri, sed liquore seroso, seu potius urinoso, loturæque carnis simili turgebat, nulum autem calculum, imo nec fabulum, fovebat. Ureter hujus renis ad duorum digitorum spatium duplo major, quam par est, deprehendebatur, reliquus ejus progressus sinistro respondebat. Circa medium ampliatae partis hærebat calculus maximo sinistri renis major, duritie similis, colore pallidior, figurâ magis irregularis & angulosus. Huic renem versus adiacebant duo alii minores, majori ceterum per omnia similes, quorum progressum ille intercepit. 10) Vesica urinaria, ad naturalem usque extensionem lotio repleta, nil calculosi includebat. In pectoris cavitate deprehendebatur. 11) sinister pulmonum lobus tota sua superficie superiore &

& pleuræ & mediastino accretus, dexter vero ubique liber. Ceterum utriusque color & textura erat naturalis, vesiculas autem ipsamque tracheam spumosa occupabat pituita. 12.) Pericardium ordinariam continebat liquidi quantitatem & cordis substantia, magnitudo & color recte se habebant, aperta autem dextra ejus auricula polypum manifestabat insignem, colore & consistentia cum illo in antecedenti observatione descripto convenientem, iterumque duo crura de se spargentem, quorum alterum & brevius venæ cavæ inferiori inhærebat, alterum autem & longius ad ipsum porrectum erat ventriculum, ibique cum lacertis valde cohærebat, porro ad pulmonalem usque arteriam excurrebat.

OBSERVATIO CXLII.

DN. D. CHRISTOPHORI JACOBI
TREVV.

Tumor peculiaris omnia abdominis viscera ex sede sua pellens atque ascitem prægrandem referens.

Puerilla septem annorum paupercula subito corripitur ventris dolore, & paullo post super ileum sinistrum oritur tumor durus, neque tamen rubens neque ad tactum dolens, & sub tegumentis in ipsa quasi ventris cavitate explorandus : Non intermisserunt parentes justo tempore auxilium ex chirurgo petere, qui primum externe tumorem souebat spirituosis atque emplastris, deinde

Inde etiam internum jungebat resolventium & evacuantium usum, omnia autem absque effectu adhibebat; tumor enim duorum mensium spatio tantum capiebat augmentum, ut totum occuparet ventris latus sinistrum, & postea ad dextrum ejus latus quoque se extenderet, in augmentatione autem suo ita pergeret, ut octavo mense totum abdomen eomodo, quo ascites solet, expanderet, simulque costas spurias multum diduceret, super pubem vero non propenderet. Mensura enormis hujus expansionis tunc temporis asterni mucrone ad pubem usque respondebat uni pedi rhenano & duobus pollicibus, a lumbis vero supra umbilicum duos pedes cum dimidio explebat. Ipsa expansio, in rotundum facta, deprehendebatur valde æqualis, sub hypochondrio tamen dextro prominebat peculiaris quidam tumor pugni magnitudine. Tota porro expansio ad tactum non penitus dura, sed tympani instar valde tensa, æque ac in asciticis, percipiebatur, concussa tamen nullum fluctuationis sensum manifestabat. Symptomata hujus mali occurrebant sequentia. Sub primum hujus tumoris augmentum afflita de paucis conquerebatur incommodis; postea vero, mole aucta, subinde oriebantur præcordiorum angustiæ atque anxietates; febriles autem commotiones nunquam accedebant, neque etiam respiratio difficilis erat aut tussis excitabatur. Quum tumor hic sinistrum occupasset latus, totus pes eiusdem lateris œdemate turgebat; in dextro vero late re pedis tantum extremi dorsum, & quidem ultimis demum diebus, parum tumebat. Somno fruebatur ægra naturali semper ordine tranquillo; alvum deponebat liberæ laxatam quidem, sed justo non frequentiore; stare & incedere poterat, quantum necessitas exigebat, postre-

mo tamen imbecilliter ; ex tumore contrectato ullam sentiebat molestiam; appetitu gaudebat naturali, ex cibis tamen omnibus præferebat panis crustam , eamque du-tiorem , cuius quotidie largam consumebat portio-nem sed sine mica : calidi cibi , ipsaque iuscula tenuia , illico excitabant molestiam. Potus erat parcus , & raro unius diei spatio excedebat mensuram. Ce-terum ab initio jam huius mali reliquæ corporis partes pedetentim magis magisque tabe marcesce-bant, usque dum placida mors omnibus optatum faceret finem. Omnia animi erant solliciti, quonam ex fon-te tantum derivatum sit malum : sectio ergo requireba-tur defunctæ. Antequam hæc susciperetur, corpus ex-terne denuo exploratum modo supra descripto adhuc se-sistebat , ipsa autem sectio manifestabat sequentia. I) Te-gumenta communia eo usque erant expansa, ut tenuem re-ferrent membranam pergamenam ; musculi quoque ab-dominis similem passi sunt extenuationem. His remotis atque peritonæo inciso, aliquot profluebant seri flavi unciae , & totam abdominis cavitatem peculiaris replebat saccus. Dictus saccus sinistro in latere cum peritonæo firmi-ter erat concretus, in dextro autem liber. Ad supremam ejus regionem in conspectum veniebat pars stomachi Tab. XII. a. non, nisi flatibus, repleti, atque ei appensum omentum b. b. breve & super facci partem superiorem expansum, ceterum sanum. Infra stomachum prodibat portio inte-stini crassi, quæ a superiori sacci parte ad medium ejus excurrebat c. c. exinde vero ad pelvum recta descendebat c. d. cuius pars c. e. vacua erat & compressa ; c. d. autem flatibus repleta, attamen non expansa. Superiori hujus intestini parti dextrorum accumbebat corpus quoddam

e. quod forma, colore, & consistentia cum pancreate conveniebat, & superiore sui parte peculiarem formabat protuberantiam s. ad tactum mollem & sanguine quasi suffusam seu inflamatam, sub qua magis adhuc dextrorsum alius major ex sacco communi pendebat tumor g. g. cuius color erat sanguineus, jecorisque substantiae similis, qua tamen tactu mollior deprehendebatur; infima ejus pars livorem quasi contraxerat. Infra huncce tumorem & juxta saccum comunem magna pars prodibat intestinorum tenuium h. h. h. h. quæ vacua erant & inflammata. Saccus communis à crassa quasi membrana formatu externe judicabatur & ad regionem i. i. aliquot maculis liquidis haud adeo magnis infectus inueniebatur. Non aliam exhibebat duritiem, quam vesica valde inflata. His omnibus probe exploratis, de connexione ejusdem certior fieri avebam. Elevato ergo sacco saepius memorato, attonitus quasi vidi, intestinum illud c. c. d. supra saccum excurrens illam esse colli partem, quæ in sinistro latere ad pelym descendit & in rectum terminatur intestinum. Ad sinistram ventriculi partem & supra saccum accumbebat lien naturali normæ per omnia similis. Sub dextro hypochondrio delitescebatur jecur, totum quasi compressum, & pectoris cavum versus adactum, simulque ita e naturali situ pulsum, ut facies ejus concava unacum fellis vesicula spectaret superiora. Duodenum intestinum valde erat expansum & liquamine chymoso repletum; connexio autem ejus cum corpore illo e. e. quod pancreas referebat, clare perspici haud poterat: aderat enim hic tautus morbosus coalitus, qui omnia confundebat; id tamen inveniebatur, duodenum intestinum sub sacco mesenterium, modo ordinario. transisse

transisse & cum reliquis tenuibus communicasse. In pelvi ovarium sinistrum cum tuba sua sacco erat acereta, ita tamen, ut corpus ejus permaneret liberum. Uterus ipse & dextrum ovarium uti alias se habebant. Sacco sinistrorum, quo usque fieri potuit, pulso, nil conspiciebatur, præter renem dextrum & venam cavam inferiorem magis, quam par est, dextrorum pulsam. Post hæc saccus ipse aperiebatur, & tunc manifestum fiebat, illum totum repletum fuisse sanguine congrumato, floccis verè pinguibus, non polyposis, copiose permixto, attamen sponte sua non profluente, sed pressione leni expellendo. Ex quibusdam regionibus liquor quoque prominabat gelatinosus. Protuberantia illa g. g. g. simili repleta erat colluvie, attamen fluidiori, membrana quoque, eandem componens, erat tenuior, ita, ut verosimile sit, eandem ex ruptura quadam facci majoris imperfecta ortum duxisse.

In ulteriori mirabilis hujus inauditi tumoris ejusque præsertim originis investigatione lubens equidem desudasse; ast temporis, loci, pluriumque circumstantiarum ratio id absolute interdicebant. Interea ex annotatis hoc certe colligi potest, tumorem hunc primordia sua ex ilei sinistri regione, & quidem sub peritonæo, cepisse, sub eodem progressus suos etiam fecisse, ita, ut ipsius peritonæi pars inferior sinistraque externum facci confecerit involucrum; postea vero molem ejus auctam omnia abdominis viscera ex sede sua expulisse, & quidem tenuia intestina dextrorum, ventriculum autem jecur atque lienem sursum protrusisse, ac denique coli sinistram partem elevasse, & ad medium usque ventris regionem deduxisse, simulque re-
cti

Ceti principium ut & ovarium sinistrum sibi juncta habuisse. Caussam hujus mali enormis parentes penitus ignorarunt. Quam primum aliquem observarunt tumorem severe ex infante quæsiverunt, num lapsu an alia violentia sibi illum contraxisset? sed infans constanter negavit, se ullius vis acceptæ conscient esse.

SCHOLION.

Quamvis hujus observationis annotatio nullum in praxi medica habere usum videatur, id tamen demonstrare poterit, abdominalis intumescentiam caute esse dijudicandam, paracentesin provide instituendam vel saltem ejusdem prognosin non temere formandam. Ceterum de novo testatur experimento, quam multifarium sit nostræ vitæ periculum ex ipsa machina oriundum; probat insuper, dari morbos a priori non dignoscendos nec arte curandos. Illud quoque consideratione dignum est, sub tanta omnium ferme abdominalis viscerum mutatione vitam servari, quin & omnes functiones naturales absolvit potuisse. Neque minorem meretur attentionem sanguis tamdiu extravasatus, & tamen non putrefactus.

(Norimbergæ d. 31. Octobris
A. 1736. exhibita.)

OBSER-

OBSERVATIO CXLIII.

D N. D. JOHAN. ERNESTI HEBEN-
STREIT.

De

Lapidibus figuratis agri Lipsiensis.

Plurima sunt, quæ *Lipsiam* indigenis exterisque commendatissimam afficiunt, placere potest quacunque parte intuearis, sed & agri sui, quo cingitur, amoenitatem non displicet, sive uberrimum herbarum proventum quales planicie, & nemorum umbris competit, sive Fossilium quorundam, quæ ubertim circumquaque reperi solent, numerum consideratione dignum aestimet rei naturalis indagator. Magnam rerum aliunde advectarum copia laudem merentur musæa primatum quarundam domum. Sed nec minorem hoc ipso gloriam nanciscuntur, qui patriæ historiæ studiosi vulgaria quibusdam visa cum cura collegerunt; Quod si *figuratos lapides*, quos vel aratrum luci admovit, vel fossoris ex sabuleto industria extraxit, vel Curiosi labor passim conspicuos reddit, ordine recensere quis suscipiat, de *Malocostreorum lapide expressis imaginibus primo loco dicendum esset*: Miratum est *Echinodermata* locis à mari remotis inveniri, stupendum maxime, *Maris rubri Echinum*, quem *mamilarem* appellant, passim, in lapide reperiri: *Echinita hicce ovarius, papillaris LANGIO* dictus vel integer pyro-

macho plerumque lapidi, quo ARISTOTELIS termino
 filicem denotamus, inest, vel eidem sua vestigia impre-
 sit. Frequentiora habentur *echinitarum* ejusmodi *scutulae*
 seu *areolæ* singulares, quas casu dispersas peculiare quod-
 piam naturæ productum quis diceret, nisi rerum simili-
 tudo originem declararet: Eadem nascenti conditio est
 reliquis echinitis, quas in agris vel sabuletis invenimus.
Echinometritis quidem characterem eruditissimus BKEY-
 NIUS in eo, quod subitus & supra orificii signum obtine-
 ant, largitus est, *Echinoconis* vero quod utrumque fora-
 men existat in basi, hos rarius invenimus, prostant ta-
 men: *Echinita ovarius* GESNERI, qui *spatagus* IMPE-
 RATI *fibularis* celeberrimi KLEINII, *Ombria* antiquorum,
 quod cœlitus depluisse videretur, nostris Knopf Stein, ex
 vulgationibus est, *Echinanthi*, cui pentapetalon floris
 simulacrum superest, fragmenta obtainemus, nec despe-
 ramus reliquos bona fortuna manibus obviam fore,
 quamvis hactenus industriam laboris eluserint. *Fibulares*
 aliquando pelluciditas, quæ calcedonium deceret, com-
 mendabiles efficit, videoas etiam qui hinc crystallini, illinc
 silice compacti appareant. *Ichthyospongia dytolithi*, quos
 piscium vertebras in lapide esse suspicamur, illi po-
 tissimum frequentes inveniuntur, silice, lithostroto, la-
 pidibusque calcariis vel crystallinis & spatho æmulis,
 qui *asteriae* vel *entrochi* Scheuchzero aliisque Historiæ
 lapidum Autoribus appellantur. Frequentiores suis co-
 lumnis cohærent, *asteriae*, vel *entrochi*, columnares
 inde appellati, nec vero infrequens est articulorum
 singulorum sigillatim effectorum proventus, *Asteriae* cer-
 te *pentaphyllum* exprimentes ubertim exutiuntur,
 silice lapidibusque renun forma, qui rupti lamel-
 lis

lis spathi reluctant, quarum figura quandoque ab illis, quas celeberr. LANGIUS delineavit, LUIDIUS descripsit, discrepant. Minutulae aliquando eo usque sunt, ut armato, opus sit oculo, quotiescumque cum aliis conchyliorum simulacris in *lapidibus ostracomorphis*, prout ab ALDROVANDO appellantur, mixtæ observantur. Ex *polythalamiis*, quem terminum ex eruditio KLEINII systemate adoptare decet *lincis* dictus lapis aliquando occurrit: Iucundus est *cornu ammonis* istius minuti, quod a RUMPHIO describitur in *filiæ conspectus*, quod plerumque cum *tubulis marinis* & *corallina* in lapidem versa massisque aliis corallicinis junctim in sinu lapidis hæret, nam *cornua ammonis vulgariora* utut quotidiana non sint, reperiuntur tamen quandoque eleganti striarum quaquaversum reptantium & articulorum internodiis solent; sed habituri eramus eadem & maxima & striis vel inter nodiis plurimum diversa ex *Querfurteni agro*, etiam si iisdem careremus. *Ostracodermorum* imagines paucæ futuræ sunt, quæ non lapidibus exprimantur. *Turbinitæ*, *strombitæ*, *ophitæ*, si terminum MERCATTI de *Serpentulis*, quæ cochlearæ spiralis species est, usurpare velis, *conchitæ*, *amuisa petrefacta*, *pedinitæ*, inæqualibusve auribus *conchitæ anomæ gryphitæ bucarditæ*, *terebritulæ*, *musculitæ* in polymorphis seu *ostracomorphis* lapidibus, arenariis æque ac ferro prægnantibus, mirabili haud raro ordine reperiuntur, ita quidem, ut sint ex nostris, qui tabulas inde politura confiant. Ex quibus habentur, qui elevato qui sculptili & cælato opere lapidem ornant, aliis integris in lapide crepitantibus, hinc ubi ille diffractus fuerint elabentibus. *Corallo-*

lithi in silice semper prostant, *Rete poræ* potissimum, ex quibus habentur, qui nostris in hac arte expertis *lepidotes frumenti* & *squamati lapides* dicuntur, videtur enim cutis piscis cuiusdam detracta in lapide hæsisse. *Corallium ipsum* & *corallina* & *madrepora* in pyromacho reperta fuerunt *scoticoides* seu *vermiculari* tubulorum marinorum lapide hinc inde admixto. *Enostei* lapides seu ossa petrefacta parum existunt, sed ex agro *Weissenfelsensi*, non multum distante *unicornu fossilis* nomine advehuntur *lithodontes* & *enostei* maximarum olim belluarum, sed marga est istarum rerum similitudinem fert: *Ichtyodontis* s. *glossopetrae* cælatura quandoque in lapide existit pro lithostrotis platearum Lipsiensium, inter quos pedibus conculeatis aliquando magnatum musæis digni existunt. Vegetabilium rerum imagines lapide expressæ rarius occurunt, *dendroideis* enim figuræ in marga vel silice depictas quibus non caremus, nec tamen cælatas vel anaglyptica cum celeb. HENKELIO, à similitudine cum erica vel museo, prorsus abesse judicandum. Singulare quid inest *lithoxylis*, prout ab AGRICOLA, & *Rizoideis*, prout à LANGIO appellantur, lapidibus illis scilicet, qui lignum quercinum, vel abietinum, vel radices arborum fibrarum tractu æmulantur, *phiengites* & *elatites* hoc ipso ab ALDROVANDO appellati: Hos & maximos & prorsus elegantes ex fabuletis eruimus & ita duros, ut ignem hoc ipso excutere liceat. Aliud quodpiam in albo lapide candidissimo & præduro existit concreti genus, quod ramulos arboris incertæ conditionis præ se fert, nec dubium est ad *telechites* referendum esse, simile illi quod ab HERMANNO in *maslographia* adducitur.

Dubiae relationis lapides figurati ex rivulis undique conquiruntur ; qui *Carpolithis* lapidibus, amygdalas, nuces aliaque ruditer prae se ferentibus ; accenseri solent, sed pauci momenti esse visi sunt : *Actites*, vel lapillis, vel terra graves unde *Geodes* dicti, proveniunt in Ochra ferreae indolis, nec desunt lapides generico termino *ixnias*, seu sonantes appellati, qui Aetitiae non sunt, quales existunt *Ostracomorphi*, in quibus aliquando pectunculus ex sede sua motus sonitum edit. Ceteroquin *Jaspibus*, *Calcedoniis*, *Crystallis*, *Jaspachate* in globis non carremus, quas politura satis conspicuos & Mutæis percato efficit. Reliquam Fossilium gloriam Hermundurorum vicinis montibus relinquimus.

OBSERVATIO CXLIX.

**DN. D. IOHAN. ERNESTI HEBEN-
STREIT.**

De

Antimonio rubro.

Szibium DIOSCORIDIS, THEOPHRASTI omniumque ex antiquitate Medicorum, quod à Chemicis *Antimonium* appellari coepit, utut clementorum compage, & effectu nullo discrepet, miram tamen glebae suæ, qua nascitur, nactum est diversitatem & formas induxit, quæ pro mineralis istius puritate, vel cognatis quibusdam miscela, itidemque pro superficie externa politura & colori

bus, plures differunt, ita quidem, ut illius multiplici facie haud parum ornentur Curiosorum Metallothescae. Præter enim quod striarum eadem semper mensura non gaudeat, siquidem metallicis aliud latius, aliud tenuius striatum dici solet. Fortasse & DIOSCORIDES, cui inter Synonyma stibii est τὸ πλατυφθαλμοῦ, ad hanc conditionem respexit, quamvis eo, quod inter pignenta oculorum extiterit, sic dictum feratur ab aliis. Præter quod eodem saxe junctim existat, cum minio, recentiorum Cinnabari, plumbo candido vel nigro, Galena, Plumbagine, argenti aurive glebis, inde etiam Libavio Antimonium aliquod aurosum, argentosum aliud, habetur, præter quod haud raro Bisemuthi, vel Cobalti, vel Syritis arsenicalis aliorumque pyritum consortio deletetur, id potissimum attentione dignum est, quod colorem eundem semper hand servet: *Antimonium album* ex Fodinis Transylvaniæ inter rariora habetur, cuius etiam LIBAVIUS Syntagm. Libr. 7. c. 22. mentionem, sed singulare proorsus est *Stibium rubrum*, quod paucis abhinc annis prope Freybergam ex cuniculo Gratia Dei dicto, erui coepit. Jucundus est concreti adspectus, nam præter hilaritatem rubedinis, spiculorum teneritas & mirabilis eorundem ordo glebam commendabilem efficit: Neque enim tantum plumas & asteriscos sua directione hæc spicula describunt, qua parte superficiem saxi tegunt, sed & integrum venum stratis suis replent, ita quidem, ut illa quoisque patet, quibusunque modis in fragmenta disrumpatur, miniatum cum nigro colorem mixtum oculis offerat. Saxum, quod mineralis istius

matrix existit, Crystallus est, quam *Quarzum*, Germano titulo latinitate donato appellant metallicolæ. Si-
 nuosa plerumque apparet & cavernosa, quam lapi-
 dis conditionem *Drussen* appellamus, crystallis, seu
 fluoribus hexagonis splendidissimis, sed minutulis re-
 splendens. Has cavernas spicula ista ruberrima ali-
 quando prorsus replent, abradi & a faxo separari haud
 difficulter possunt, & experimenta, quibus Antimonium
 genuinum esse comprobaruntur, facilitant. Cæteroquin
 Antimonium vulgare nigrum confertim eidem glebae inna-
 scitur, ut cognoscas colore saltu hæc duo, cæteroquin
 unum, differre; Pyrites, qui omnium Venarum metalli
 ferarum hospes est, nec hoc quidem saxonem deserit, sed par-
 cius admiscetur. Duo autem peragenda videbantur in Mine-
 talis istius examine, alterum quo reciserem verumne esset
 Antimonium, nec minera sterilis, alterum quo certo con-
 staret, rubedinem ex accidenti inesse, nec ex substantia:
 Dubium movere poterant concreta quædam mineralia,
 quæ rubore & striatum positi huic venæ tantisper acce-
 dunt Cobaldi flores Robold. Blüthen & Cobaldi crustam
 Cobald. Beschlag appellamus. Favillam arsenicalem,
 quæ Cadmæ metallicæ, putatæ, (nam lis est num Co-
 baldum & Bisemithum nostras Romanis cognitum exti-
 terit,) asteriscis ruberrimis & ærugine perquam rubente
 supereft. Verum præter quod ipse adspectus utrius-
 que concreti manifestam, sed terminis non satis explican-
 dam diversitatem innuat, docimasia docet, flores
 hosce Cobaltinos, (licebit cum *Dioscoride* qui flo-
 res Ási lapidis habet, hoc termino salva latinitate
 uti,) verum esse cobaltum in vitrum azureum muta-
 biles: Verum longe aliter res sese habet, cum An-
 timo-

timonii rubri striis, quæ omnia passæ sunt, quæcumque cum Antimonio vulgari nigro fieri solent. Non enim tantum pro divite vena hanc monticolæ agnoscunt, quam rejecturi erant, nisi successus responderet, sed & experimentis omnia constituerunt. Separabantur striæ istæ ruberrimæ, & igne reverberii torquebantur; Fatiscebat massa in pulverem album; Fumo interim exhalante, quem pro floribus Antimonii haud difficulter agnoscere quis poterat. Continuata tortura ignis, sine additamento vitrum fluebar, quale est vulgare Antimonii, quod additâ particula sulphuris & elegantius & promptius obtinebatur. Ex altera parte ista spicula, per descensum, in regulum vulgari haud absimilem confluebant, omni evanescente rubore, qui in nativo tam miris coloribus luserat. Crudus ille regulus cum salibus in regulum striis elegantibus argentei coloris conspicuum abiit, nihilque quod Antimonio vulgari absimile esset, commonstravit, quod ipsum cum vitro & calce in regulum deducto ita successit, antimonium adeoque est legitimum & prorsus dives, sed de colore rubinis haud inferiore, qui spicula ornat, difficilior extitit quaestio. Notum est metalla in venis haud raro diverso, quam qui nativus existit, colore conspici: Quis arbitraretur, nisi artis conscius, argentum anthracis colore rothgulden Erzt, hepatis colore Geberfarben Erzt, cornei coloris, tale, quam quod igne fit, vere existere? quis plumbeum nigrum ex Vena ejus viridi vel rubra, ferrum ex haematite & Schistinndo expectaret? cujuscunque demum halitus effectus iste color sit, arsenicalis, an sulphureus, Id cert-

cette constare inter omnes arbitror, volatile esse istud Tincturæ genus, quod superficiem hujus nostri eleganter adeo mutaverat, igni resistere haud potuit. Est aliquis ex sententia BECHERI, halitus subterraneus, qui corpora metallica pervadit, destruit, mutat, *Arsenicum* appellant Philosophi, termino vago; spiritum universalem alii. Quicquid ejus sit, certe autopsia docet, duo esse principia, summam penetrandi vim obtinentia in regno minerali, Pyritis seu sulphuris, qui aureo colore, & arsenicalem, qui rubro colore plerumque tingit, halitum. Hujus vestigia habemus in ipso *Pyrite arsenicali*, seu *Arsenico rubro maturo*, *Auripigmento nativo*, quod *Sandaraca vera*, *Bismuthi & Cobalti floribus*, & in hoc nostro, *stibio rubro*. Diu multumque cogitatum fuit, an calcinationis subterraneæ effectus color iste esse possit; docet enim chymia non tantum metallorum calces igne ruborem inducere, sed & Antimonium ipsum si cum calce viva strato super stratum collocato, torreatur, igne reverberii, in ruberimos cineres fatiscere. Sed alia omnino res esse intellecta fuit, eo quod Antimonium à calcinatione rubens fixum esset, floribus omnibus, seu parte phlogista, prorsus exutum, hoc nostrum quamdiu rubet halituosum, inde ab igne albescens deprehenderetur. Judicatum adeoque fuit. Stibium rubrum arsenicali sumo tinctum & ex vulgatori sic immutatum fuisse, nam docere id striæ nigræ & lucentes cum rubentibus mixtæ, quarum illæ successu temporis etiam rubræ futuræ sunt, videbantur.

(*Lipsia Erfordiam transmissa*
d. 3. Decembr. 1736.)

OBSERVATIO CXLV.

DN. D. JOH. GEORG. HASENEST.

Opium mentem serenans.

Opium animum & sensus torpidos reddere, res est lippis & tonsoribus nota; In subjecto hypochondriaco melancholico autem, mentem cum sensibus externis serenare, corpusque ad subeunda negotia melius disponere inter admodum rariora recensemendum esse reproto. Naturae curiosi quidem diversas consignarunt observationes opii innoxie adhibiti, venerem stimulantis, & homines animosos, vel potius furiosos efficientis; at torpidos suppressosque sensus id alacres & quasi ex parte factos reddere, res est altioris indaginis. Casus est sequens: Viduam rusticam in Mardbergel, Kressmannia dictam, quinquaginta annorum, constitutione sicciore dotatam, ad me misit Parochus loci, Dominus *M. Grosius*, Theologus profunde eruditus die 29. April. anni 1733. Huic jam quadragesimo secundo aetatis anno emanerunt menses, & quadragesimo anno incepit circa præcordia vehementissime angi & largiter sudare, quem sudorem quidem repetita venæ sectiones fustulerunt, remanentibus autem agrypnia & summis anxietatibus melancholicis, quæ etiam urgente licet appetitu, cibum assumere non permiserunt, futerim illa saepius pro restituendo somno, vino ad crupulam usque usa fuit, cumque hoc ab adstantibus ultra non concederetur, in tantum furorem non punquam agebatur, ut & vestes & quæcunque obvia, dila-

cerare tentaverit. Dominus parochus aliquando ipsi obtulit unicam pilulam theriacæ coelestis, cuius usu aliquam diu tranquillitatem animi & somnum sibi conciliavit, repetiitque usum ejusmodi pilularum aliquot vici-bus, exoptato cum levamine; dum autem parochus quotidianum & saepius repetitum dictarum pilularum usum nimis sumtuosum existimaret, suasit, ipsis tantum-dem opii crudi substituere; res etiam ex voto successit. Vidua hæc quoties publicum & sacra (quæ valde sub anxietatibus aversari solebat) frequeutare, domesticis in-vigilare, & rem cum aliis habere arduam, gestiebat, to-ties granum Opii assumsit, & ad omnia se aptam menteque compositam inde experta fuit. Successu tempo-ris autem successive etiam vi consuetudinis augere do-fin cogebatur, ita ut nunc spatio septimanæ, ad unciam unam & dimidiā Opii devorare, sicque se ad officia domestica alacriter subeunda, somnumque una nocte sibi conciliandum dispositam reddere sueta sit. Res etiam eo devenit, ut nullum amplius ipsi Opium venditare Pharmacopei vicini audent, quem in finem etiam di-versa & exteriora Pharmacopolia adire ea necessum ha-buit.

In causas hujus contrarii Opii effectus inquisitu-nis, salvum relinquo aliorum judicium, & sic statuo: Fluxu menstruo præmaturius in ~~et~~ redacto & dein penitus emanente, motus quidem excretorii à natura sunt continuati, ad finem autem destinatum non per-tingentes, exacerbantur & in visceribus abdominis va-rios motus inordinatos diversosque spasmos, caput affi-cientes mentemque turbantes excitabunt, temperamen-tum cholericum, nec non in subiecto nostro forte for-

tuna ex improviso excitati & successive exacerbati animi motus, spasticis his motibus pondus insuper addendo malum sic auxerunt.

Dicti hi motus sensim in consuetudinem degenerantes, sanguine licet repetitis venæ sectionibus sufficientes depleto, tamen urgebant indies magis, insurgebant quasi, & fere affectum maniacum movissent, nisi casu per Theriacam coelestem ipsis remora injecta, & sic his remediosis opiatis, virtute sulphuris sedativi, spasmodici hi motus per intervalla ita levati fuissent, ut mens à vinculis quasi aliquandiu liberata, vel potius pacata functionibus iterum præesse potuerit.

Huic fundamento innixus hypochondriaco cuidam turbatis in mente ideis saepe vexato, theriacam coelestem ad gr. I. pro dosi primum singulo mane & dein etiam singularis noctibus ordinavi, ex cuius usu plus quam ullo alio ex medicamento mente se allevatum fuisse, ægrotans as severavit. Nolle tamen autor esse, ut in affectibus hypochondrico melancholicis ejusmodi opiate sine discrimine & sine prævia sufficiente deliberatione, propinetur.

OBSERVATIO CXLVI.

DN. D. IOH. GEORG. HASENEST.

Viscerum concretio.

Ad manus meas nuper pervenit elegantissima dissertatione Celebrr. D. D. & Prof. Liptiensinm PLATNERI, de thoratibus, ubi illum in diversis locis & quidem §. 3. p. 8. de injuriis, quæ foetui & liberis inferuntur, merito ita conquerentem legi.

“Elegantiores foeminas, formæ atque muliebti
“venustati magis quam proli servandæ studentes, intu-
“meseentem ventrem, & quod tum surgentis uteri mole
“angustatum est pectus valentius, & quidem immani-
“ter saepe constringere, tandemque miseram prolem
“ante legitimum partus tempus infelicitet elidere & ex-
“primere; si vero secundum §. IV. p. 10. abortum non
“patiantur tamen foetus corpusculum tenerum, molle,
“deforme ac monstrosum inde fieri. Immo adhuc acer-
“bius dolet §. V. p. 13. quando dictæ matres, adeo mol-
“le & tenorem corpusculum fasciis injectis violentius
“adstringunt, & sic infanti turpissimas membrorum
“pravitates, nec non infinita ac funesta mala causant;
“inter quæ in primis etiam hec tica est recensenda. Ejus
modi tragicum casum experiri eheu mihi datum fuit ante
aliquot annos in puerulo illustri, qui post habitis omni-
bus meis dehortationibus, jussu matris, gracilitati cor-
poris studentis, fasciatione arctius quotidie comprime-
batur, detractis insuper sufficienti nutrimento & lacte
materno, solo decocto ex passulis, liquoritia, & semi-
anisi educari coepit, sub quo & quidem totius vitæ tem-
pore, infans intra velamenta strictiora anxius, multis
vexabatur pustulis maculisque supra abdomen & pectus
conspicuis, æstu volatico, aphthis, corporis successiva
contabescientia, tussi vehementi & continuo cæruleo
circa frontem & oculos colore abeessuque supra aurem
sinistram contumaci, donec totus emaciatus & vere
gracilis, vinculis hisce morte interveniente liberatus
fuerit, anno ætatis suæ vix unico superato.

Aperto cadavere repertum cor pericardio, uncias
4. vel 5. aquæ continente & diaphragmati ad trium trans-

versorum digitorum spatium annexo, involutum, sine offensa. 2) Pulmones pleuræ circum circa variis in locis firmiter affixi erant; in anteriore sternum versus parte, albicantes, laxiores & muco pituitaque referti, in posteriore autem dorsum attingente parte indurati instar hepatis ex fusco nigrantibus adparebant. 3) Abdomen una cum integumentis communibus & partibus cum continentibus, tum contentis, non nisi manu facta artificiose separatione, a se invicem distinguendis, unam quasi constituebat massam, nullibi, excepto ventriculo, intestinis folliculo fellis & vasis sanguinem vehentibus, cavitatem admittentem, parte parti circumarea firmiter mediane præternaturali coalitione annexa, adeo, ut nisi intestina cavitatem suam, licet vix ad digitum minimi admissionem amplam, adhuc retinuissent, totus venter inferior in integra peripheria unicam formasset molem nullibi liberam. Sola vesica urinaria & ventriculi pars anterior sine nexu præternaturali conspiciebantur; hic autem flatus valde expansus erat, & ob glandulas induratas tactui se offerebat, instar tuniceæ milii granis persperæ.

Mesenterium a ceteris partibus arte liberatum maxima ex parte corruptionis putredinosæ labore conspurcatum vidi, una cum glandulis undique scirrhosis, lapillos & arenulas diversæ magnitudinis æmulantibus. Hepar conspectui se dedit, totum pene induratum, præter naturam magnum, folliculum felleum in se continens valde expansum, humore bilioso limpidiore unciam unam pondere superante, refertum. Lien una cum pancreate, non minus indurationi succubuit, renibus interim adhuc salvis.

Plura observare nec mirus complicatusque nexus, neque temporis ratio, neque parentum patientia permisere.

Omnia hæc mala & per sectionem reperta præternaturalia profecto, (ut rursum, verbis D. D. PLATNERI utar) ad compressius injectas fascias, quibus infantem indies arctius constrinxerant, referenda esse haud dubito, ceu quibus sanguinis circulus retardatus & impeditus fuit, unde æstus volatigi frontis & faciei color cœruleus, scirrhositates viscerum & glandularum cum abscessu capitis originem traxerunt, maculæ & pustulæ corpusculum defecdarunt, pruritus continuū infantulum miserum anxe-
tunt, & sic, demto somno, emaciabant; aphthis & tufsi continua, ut & mesenterii corruptione non minus ex sero, constrictione nimia expresso stasique corrupto, principium ducentibus; & quid de concretione totius abdominis tamacta in unicam molem aliud judicem, quam quod humido illo gelatinoso interius continuo transpi-
rante, partes sibi invicem sub tanta compressione conglutinando concreverint.

Onaldo d. 15. Decembr. transmisso

Norimbergam

1736.

OBSERVATIO CXLVII.

DN. D. JOH. FRIDERICI BAUERI.

Relationi obstetricum raro fides haben-
da est.

Obstetrics, si pueras à mole sua liberaverint, & recens natorum funem umbilicalem separatum consueto more filo constrinxerint, suo officio se

Ma-

plane satisfecisse, omnes fere erronea opinione sibi persuadent. Quid ergo mirum, quod infantes cæteroquin incolumes, ob obstetricum incuriam quæ ad naturæ errores parum attendunt, vel per totam vitam miserrimi vivant, vel statim à partu mortis faucibus extradantur. Quævis hæc mala anteverterentur, si tenellorum habitus externus non saltem à sordibus mundaretur, sed omnes etiam totius corporis partes externæ probe perlustrarentur quo adpareat, utrum organa juxta naturæ leges facta brefacta sint, nec ne. Accidit, ut infantes edantur in lucem quorum meatus corporis, qui patentes esse deberent e. g. oculorum canthi ac palpebræ, narium ductus, fauces & aurium cavitas, illuvie quadam penitus occlusi deprehenduntur, ita, ut vel cæci, surdastræ, vel etiam ad respirationem exercendam & lac singendum prorsus inhabiles fiant. Pari modo organa emunctoria haud raro inveniuntur obstructa, quemadmodum in uno altero, que casu meatum urinarium mucosa materia quadam anum vero coalitum me vidisse recordor. Licit hæc incuria obstetricum, quam in examinantis partibus externis quotidie committunt, omni reprehensione digna sit, tamen dissimulare non possum, quod hujus gentis ambitio, quæ sæpe Medicorum monita vilipendunt, maximopere sit taxanda.

Lubet rem sequenti exemplo clariorem reddere, conjux mercatoris nostræ civitatis felicissimo cum successu puerum pariebat, quoad vultum & reliqua membra externa sanum atque formosum. Infans ab obstetricie tractabatur solito more, nec quidquam sua opinione intermittebat, quod circa regimen recens natorum necesse esse solet, dum inter alia ad fæces alvinas expellendas oleum amygdala,

dalarum dulcium, thabarbarina & mannata aliaque hujus generis remedia lubricantia & stimulantia abunde propinabat, sine ullo tamen successu. Altero die meum parentes requirebant consilium, qui, cum de frustra adhibitis remedii jam certior fuerim factus, clyisma commendabam, insimul vero urgebam, ut filo cera obducto ani aperturam exakte examinaret obstetrix. Meo reditu, omnia facta esse, vetula affirmabat, anum se invenisse apertum, imo clyisma præscriptum ordine se injecisse, nec illud esse reversum. Miratus sum alvi segnitiem, hinc ut suppositorium adhiberetur, abdomen vero, quod in tumescere incipiebat, unguento quodam mihi usuali, quod in simili casu nunquam me fecellit, oblineretur, necessarium videbatur. Quum nec hocce remedio alyus munere suo fungeretur, de non rite applicato suppositorio suspiciose arguebam; ast, obstetrix, se & illud more consueto intrusisse, sancte asseverebat. Tertio die vomitus & convulsiones mortem indicebant, quæ eodem die non sine parentum mcerore sequebatur. Post mortem à parentibus mihi concedebatur infantis anatomica inspectio, ubi antequam scalpellum admovebam, non sine stupore fæcum canalem penitus coalitum deprehendi. Facta abdominis incisione omnia in situ naturali conspiciabantur, eo excepto, quod intestina crassa valde turgida, rectum vero ad trium digitorum transversorum mensuram expansum & hinc inde sphacelosum occurrerent.

Dissecto intestino recto, membranam spuriam, quæ ani orificium occludebat, examinabam, ubi illam plus minus densam deprehendebam, quæ nec crassa erat nec profunde intestini canali adhærebat, dum in ani par-

te externa, videlicet limbo, suam habebat sedem, ita ut sine omni molestia & periculo manu chirurgi commode removeri potuerit. Hoc exemplum testatur nec in levidensibus casibus obstetricum relationi fidem esse habendam, Medicum potius, cui salus proximi cordi est, conscientiae sua optime consulere, qui omnia organa externa propriis oculis examinat ne infanticidiorum, quae incuria obstetricum adeo imprudenter sepe numero committuntur, in simul parturienti ticeps fiat.

OBSERVATIO CXLVIII.

DN. D. JOH. FRIDERICI BAUERI.

Variolæ arte fuscitatæ plurimum sunt
exitioæ.

IN vulgus notum est, vario modo variolas fuscitari; plurimi modi, qui in aperto sunt, superstitione nituntur. Sunt, qui modo emtionis, vel, petitionis, infantibus suis hunc morbum conciliant, sibi persuadentes, quod adeo diris symptomatibus non sint, obnoxii. Alii, ne superstitioni videantur, haec solennia negligunt etenim autem cum iis convenient, quatenus morbum non secundum naturæ ordinem exspectant, & suorum infantum fata directioni divinæ committunt, sed vi quasi extorquent. Solent hujus generis homines suos infantes, qui variolis non decubuerunt, quando epidemicus, sed non adeo malignus est hic morbus, in ejusmodi portare loca, ubi unus vel alter variolis laborat, ut vel consortio vel ipso accubitu contagium contrahant. Quoties ejusmodi ægrotos visitavi, toties expertus sum, illos gravius ac symptomatibus periculosioribus decubuisse præ iis, qui epidemico laborarunt morbo.

Anno 1734. variolæ hic Lipsiæ omnia fere ædificia pervagabantur & plures infantes affligebant; ast morbus adeo mali moris non erat; dum paucissimi succubuerunt, qui tempestive remedia adhibuerunt utilia.

Mater duorum infantum, quæ nil magis optabat, quam ut ambo hi infantes, adeo felici constellatione uti loquebatur, hunc eumorbum, alias rebellem & malignum

superarent, me qui familiæ hujus sanitatem curabam, interrogabat anne melius esset morbum hoc tempore provocare, quam alio tempore istius eventum dubium ac periculosum expectare. Licet hæc consilia a me probe refutata fuerint, tamen, me invito, infantes suos incolumes & optima sanitatem gaudentes ad infantes extra domum mittebat variolis, mitissimis symptomatis stipatis, decumbentes. Infantes ad lares paternos reducti ambo contagium reportabant, & variolas, licet paucas, adeo tamen malignas obtinuerunt, ut intra paucos dies vitam cum morte commutarent, mater vero repentinum suumanimi motum sero deploraverit. Hanc observationem DN. SCHULZIUS Ephemerid. Dec. I. Ann. VIII. p. 23. hunc in modum confirmat, dicens. Notandum esse duco, quod semper vel plerumque ii ipsi infantes, qui vel per alios emunt ab infectis, licet paucas patientur variolas gravius reliquis decumbant.

(Lipſia Erfordiam missa

d. 20. Decembr. 1736.)

OBSEERVATIO CXLIX.

DN. D. JOH. PETRI WAHRENDORF-FIL.

Calculus Vesicæ cum aliis pessimis abs dominis vitiis complicatus.

Puer 10. annorum à quarto ætatis anno, & sic jam dum per sex & quod excedit annos, insigiles fenerat abdominis dolores, contra quos varia hinc & inde

Inde uti fieri solet, à medicis & medicastris, peritis & absonis Viris consilia & auxilia expetierant Parentes, quæ mox ad calculum frangendum & pellendum, mox ad viscera obstipata referanda & nescio quem alium in finem fuerant directa; omnia vero incassum, quippe de die in diem, de anno in annum dolores potissimum in dextro hypochondrio & regione vesicæ urinariæ exacerbabantur, adeo, ut de insignibus cruciatibus inter min- gendum cum calcitratione pedum, conqueretur æger, & genitalia contrectare indefinenter cogeretur manibus, ad levamen quoddam sibi comparandum, usque dum admodum fatigatus & emaciatus, per mortem ab omni liberabatur miseria. Post obitum ejus mihi & honoratissimo meo Collegæ ac Compatri, *D. D. Gotschio* tanquam ordinario Medico tum temporis, cadaver pueri à parentibus mœstissimis concedebatur, quod insigniter emaciatum reperiebamus; incisione à clarissimo meo fratre germano, *Ioanne Ludovico Wahrendorffio*, Chirурgo Lignicensi in anatomicis bene exercitato, facta, vi- debamus.

I.) Hepar in tres lobos divisum ac ad insignem ma- gnitudinem accretum. ita ut utrumque hypochondrium in primis vero dextrum, impleret & ad umbilicalem re- gionem extenderetur, uti Figura I. Tab. XIII. ostendit. In tantam itaque molem expansum intestina versus latus sinistrum comprimebat, cæterum color & substantia ejus bene erant constituta, præter quod in concava par- te in margine prope vesicam felleam, in tunica viscus hoc cingente, plumbeam haberet maculam, quæ autem saltem superficialis erat, quippe in substantiam hepatis nequaquam penetrabat.

2. Vesiculam fellis majorem, quam naturaliter alias esse solet, liquore viridescente repletam & turgidam.
3. Ventriculum, intestina ut & lienem sine labe, omentum, mesenterium ac mesocolon emaciatum.
4. In duplicatura Peritonæi dextri lateris, ubi intestini coli adjacebat flexura, abscessum, qui ultra libr. ij. matræ purulentæ insigniter foetentis, post incisionem effundebat.
5. Sinistrum Renem sacculi formam referentem, cum uretere satis magno & ampio, qui insertionem unius digiti facile admittebat, urinoso liquore sepletum.
6. Ren dexter in parte contracta quasdam monstrabat excrescentias, ureter vero prodiens sinistro seruo erat æqualis & urina turgidus, vid. fig. 2. Tab. XIII.
7. In Vesica urinaria calculum deprehendebamus, cervici vesicæ admodum impactum, & insertos ureteres valde comprimentem, ita, ut ne guttulam urinæ transmiserint in vesicam, hæcque ab urina prorsus erat vacua, calculi formam & magnitudinem figura 3. ejusd. Tab. representat. Pondus ejus vero æquabat drachm. vj.

OBSERVATIO CL.

DN. D. JOH. PETRI WAHRENDORFFIL.

Fœtus bicorporeus.

Anno 1734. die 6. Februarii parochus Augustani confessioni addictus Binowicensis, mihi per litteras referebat, quod prægressa die uxor eiusdem sartoris in prope adjacente pago *Pohlshütteln*, factum mortuum per partum admodum difficilem exclusum.

serit, simulque ad inspectionem ejusdem me invitabat. Circa meridiem pergebam ad dictum pagum *Pohlscbil-dern* & in præsentia D. D. *Ræhneri* Collegæ mei hono-ratissimi, & modo laudati Parochi, Rever. Dni *Eberti*, Parentibus concedentibus, foetum illum monstrosum, quantum tempus & nox adveniens permittebat, cul-tro anatomico examinabam. Similis erat iis, quos no-bis sicutunt *Fortunius LICETVS* in *Tractatu de Monstris Lib. II. p. 80.* *Collectores Annalium Wratislavien-sum Ten-tanti. XVII. p. 178.* & *Actorum Medicorum Berolinensum Decad. II. Volum VI. No. 4. p. 68.* in primis autem ex-actissime cum illo conveniebat, quem Celeberrimus Dn. D. *Job. Adamus KVLMUS*, in peculiari *descriptione ana-tomico - physiologica Fœtus monstrofi Gedanensis* exhibuit. Nimirum quasi bicorporeus erat, ab humeris ad umbili-cum plenarie coalitus, ex quo funiculus prodibat um-bilicalis; ab umbilico autem abdomen distinguebatur se-paratum. Duo habebat capita, sese invicem respicien-tia, quatuor brachia, totidemque pedes, duos anos & duplia genitalia muliebria, quatuor mamillarum pa-pillulas, ceterum quoad constitutionem non adeo robu-sti, sed gracilioris habitus, dextrum autem latus oc-cupans puella altera erat major quodammodo.

Dissecto cadavere 1.) Hepar erat unicum in parte convexa linea, seu crena transversali signatum, in con-cava iterum conspiciebatur linea transversalis protube-rans, ut quasi separatum videretur hepar in duas partes; aderant quoque duæ vesiculæ biliares, vide figur. 4. Tab. XIII.

2.) Duos observabamus ventriculos cum suis oeso-phagis & intestinis, quæ sua mesenteria & Mesocola ha-be-

habebant. Intestina separabat & tegebat omentum ad hepar usque extensem.

Lienes occurrabant duo, nec non

Quatuor renes cum tot renibus succenturiatis, totidemque prodeuntibus ureteribus ad binas vesicas urinarias.

Costæ ab utroque latere cohærebant beneficio cartilaginum, & duplex quasi efformabant sternum.

Diaphragma ita erat formatum, ut supra citatus D. D. *Kulmus* in suo foetu monstroso id observavit & peculiari figura expressum dedit.

Duo aderant Pulmones cum suis asperiis arteriis.

Duo quoque corda cum auriculis dextris connexa vid.
fig. 5. Tab. XIII.

Mater hujus monstrosi foetus erat primipara ætatis ultra 30. annos, quæ ob teneriorem sui corporis habitum, partum laboriosissimum habuerat, sed tamen conservata fuit, & adhuc vivit; postmodum iterum ingravida, sanum atque perfectum intantem in lucem edidit.

(*Lignitio Erfordiam missa*
a. 24. Decemb. 1736.)

F I N I S.

APPENDIX
AD
VOLUMEN QUARTUM
ACTORVM
PHYSICO-MEDICORVM
ACADEMIÆ CAESAREÆ LEOPOLDINO-
CAROLINÆ NATVRÆ CVRIOSORVM
IN GERMANIA.

ХІСТАНІА
ІМІЯЮЩА
ІМ'ЮЩА

ІМ'ЮЩА
ІМ'ЮЩА
ІМ'ЮЩА

CONTENTA APPENDICIS.

- I. DN. D. Andreæ LOEW succincta Descriptio
duorum Hungariae fontium, pag. I.
- II. DN. D. JOH. JAC. SCHEUCHZERI *Otio-*
rum festivalium Continuatio. p. 7.
- III. DN. CASP. GOTTLIEB LINDNERI Dis-
quisitio Physico Medica de *Thermis Silesio-*
rum Hirschbergensibus. p. 47.
- IV. DN. D. FRANCISCI ANTONII FERDI-
NANDI STEBLERI *de Vampyris aut Sangu-*
sugis Commentatio. p. 89.
- V. DN. D. LIC. CHRISTIANI FRIDERICI
JOERDENS Observationes pathologico
Therapeuticæ de Polypo Cordis. p. 113.
- VI. Me-

VI. Memoria BRUNNERIANA.

VII. Memoria WILLISCHIANA.

VIII. Memoria ETTMULLERIANA.

IX. Memoria BAJERIANA.

A.D. 1750. QUINTA
EDIZIONE.
LONDRA: STAMPATA DAL
SIGNOR G. THOMAS PER
ALDOUS & CO. 1750.

ANDREÆ LOEW

NOB. HUNG. PHIL. ET MED. D. PHYS. SEMPRON.
ORD. S. R. J. ACAD. NAT. CUR. COLLEGÆ,

SUCCINCTA DESCRIPTIO

DUORUM

HUNGARIÆ

**MEDICATORUM
FONTIUM**

QUORUM ALTER PENES *LACUM PISONIUM* IN
SEMPRONIENSI COMITATU AD PAGUM WOLFFS,
ALTER IN *CASTRI FERREI COMITATU* PENES
BINKAFELD

ENASCITUR;

EX AUCTORIS SCHEDIS POSTHUMIS
RECENSITA,
CURA ET STUDIO FILII

CAR. FRIDER. LOEW,

NOB. CONSIL. ET ARCHIATRI DUCAL. SAXON. ACAD
IMPERIAL. N. C. ADJUNCTI, D. PITTLI ET SOCIETATIS
SCIENT. REG. BEROL. COLLEGÆ

VIRIS
GENEROSIS NOBILISIMIS CONSULISSIMIS ATQUE AMPLISSIMIS,
CONSULI,
JUDICI,
AC RELIQUIS
SENATORIBUS,
REIPUBLICÆ SEMPRONIENSIS PROCERIBUS,
PATRONIS ET FAUTORIBUS
COLENDIS,
HANC PATERNÆ INDUSTRIÆ OPELLAM

IN TOTIUS ACADEMIÆ IMP.
NATUR. CURIOS. SUIQUE
COMMENDATIONEM

DEVOTO ANIMO CONSECRAT
CAR. FRID. LOEW.

PRope Sempronienium pagum *Wolffs*, circa quem generosissima vina gignuntur, proveniens fons ad scaturiginem non modo *coerulecentem colorem* obtinet, sed & *odore* graviori *fœtido* de copiosissimo testatur *sulphure*, quod & *sapore*, qui nec acidulus, nec acrior, verum intensius sulphureus observatur, satis superque prodit. Si porro aquam hanc sulphuream vel deciduam in terram spectes, vel post coctionem, sequentemque refrigerationem consideres, *cuticulam* tenacem crassam deprehendes, quæ uti successive enata *albicat* superius, ita inferius tota quanta *nigrescit*. Unde huic fonti Parens pie defunctus non tam *Nitrum*, quam *sulphur* copiosum statuit inesse, et si *tartarum*, sive *terram albam*, *insipidam*, ad *stringentem*, post coctionem aheni lateribus copiosissime adhaerescentem, atque in spersam ulceribus chronicis summe proficiam, luxurianti-

que carni resistentem, non sine ratione alterum principium constitutivum innuere censeat. Cumque eidem ex longiori praxi non solum balnei hujus *vis constipatoria*, verum etiam *potentior diuretica*, simulque *exsiccans* innotuerit; hinc in *Hydrope incipiente*, speciatim *anasarca*, *pedibus œdematosis*, *ulceribus antiquis* fluore albo, in primis *scabie*, summo-pere id ipsum celebrat. Pro roboratione membrorum post perpeccam *podagram*, *paralysin* & *contracturam* præstantissimum balneum esse addit, prouti hoc & *phlegmaticis*, & *obesioribus* vel maxime commendat; *macilentis* vero, atque in specie *biliosis* omni modo dissuader. Unde denique nec in *rheumatismis*, nec in aliis *affectionibus biliosis* balneum hoc admittit, quod non modo vi calefaciente majori polleat ipsis thermis *Bada-vino-Austriacis*, sed & maiores atque copiosiores efflorescentiae cutis post *balnei* hujus *Wolffsenis*, quam illarum usum, observentur.

Uti autem tam adducta de *balneo* hoc circa Sempronien-sium pagum *Wolff's* frequentato, quam de acidulis penes *Binkafeld* jam adducenda per Parentis pie defuncti *observationes Hungaricas* manuscriptas & publico bono destinatas; adhuc magis confirmantur: Ita etiam ex iisdem plenior de utrisque hisce fontibus notitia haurienda erit.

Unde in antecessum notasse sufficiat, *alterum medicum fontem*, cuius & *Paulus SPINDLERUS Centur. obs. med. obs. XI. p. 38* & Celeberrimus *Car RAYGRERUS Senior* tam in scholio ad ejusdem *SPINDLERI obs. IX p. 17* sub nomine *acidularum Binkafeldanarum*, quam in pluribus ad Parentem datis litteris meminit, fontem hunc inquam, penes *Binkafeld* enatum, atque alias *acidularum Jor-manstorffensium* nomine venientem, constare maximam partem.

partem ex *Vitriolo*, plus tamen de *Venere*, quam *Marte* participante. Atque isti principio & *Sulphur anodynum*, & *Sal* quoddam *gratam aciditatem largiens*, junctum esse Auctor scribit. Cumque haec mineralia optime à natura sint *depurata*, intimiusque fonti immersa, hinc iisdem acidulis non modo ob *particulas vitriolicas* vim potentius exsiccantem atque roborantem, sed & ob *venereas martialesque solventem* in *obstructionibus lienis, hepatis, mesenterii & renum* tribuit, idque eo magis, quod ob *Sal* quoddam peculiare, vias urinarias referando *urinam æque ac viscidam, calculosamque materiam* copiosissime educat. Unde easdem & in *hypochondriacis & nephriticis* summopere laudat. Adhibentur autem vel in *potu*, vel in *balneo*, licet internum usum Parens pie defunctus plurimis, vel maxime sub prandio, dissuaserit. *Debiliores* enim atque *sensibiliiores* modo ob *sulphur narcoticum* gravitatem capit s inde persentiscunt, modo propter *Vitriolum Veneris* facilime patientur vomitus, sequentibus deinde saepe febribus. *Robustioris* constitutionis hominibus vero hoc minus commendat, quod in his secedant difficilius, nisi vis earundem aut stimulo acuatur quotidie, aut ad III. IV. mensuras, siveque in maxima sumantur copia. Ipse Auctor ad ipsum fontem summo mane semel *IV. circiter mensuras* bibt, quarum *vix dimidia pars* fecerat. Econtrario *balneum*, tam ob vim exsiccantem & absorbentem, quam ob singularem in biliosis, hypochondriacis & nephriticis efficaciam mire praedicat. Utque balnei virtus augeretur, pro potu *acidulas Roitschenes*, Hungarorum naturæ vel maxime convenientes, atque *Vitriclo Martis* abundantes hincque ventriculum magis roborantes æque, ac obstrukiones referantes, perque alvum effectum majorem edentes, *Jormansstorffensis bus* substituit. Usitatissimum ei fuit, balneum ordinare per

6 Succincta descriptio Duorum Hungarie Medicat. &c.

tres septimanas, ita tamen, ut aliquando post usum *acidularum Roitschenium* balneum suaferit, aliquando in prima atque tertia hebdomade, & matutinas & postmeridianas horas, *lavationi* dicaverit, secundæ vero matutinas horas *potui acidularum Roitschenium*, & *lotioni* postmeridianas destinaverit. Denique monet & *ante balnei usum* vel blandum *laxans*, vel etiam *Venæsectionem*, aliaque pro diversitate subjecti præmittenda esse, & *sub balneo* ratione *dietæ* non modo ea ex *cibis* esse vitanda, quæ obstructioni faveant; sed & pro *potu ordinario* eligendum esse *vinum probe defecatum*, ut ut interdiu etiam interdum *acidulas Jormannstorffenses* in robustioribus admittat.

(*Vindobona Noribergam transmissa.*)

JOH. JAC. SCHEUCHZERI

OTIORUM
ÆSTIVALIUM
CONTINUATIO

^{AD}
ILLUSTREM VIRUM

DOMINUM

HANS SLOANE,

SERENISSIMI ANGLIÆ REGIS PROTO-
MEDICUM, SOCIETAT. ANGLICÆ ET COL-
LEGII REGII MEDICORUM PRÆ-
SIDEM.

JOH JAC SCHENCKE

ОДНОГО
МЕДАЛИЧЕСК
КОЛЛЕКЦИОН

КАКИХ МАНИФЕСТИ

МОДНОСТИ

ДЛЯ ОДНОГО ЧИНА.

ПОСВЯЩАЕТСЯ ПРИЧАСТЬЮ
СВЯТОЙ АДРЕССА ПРОСТИ
СВЯТОГО ПАПЫ АНДРЕЯ ПЕРВОГО

1698.

I.

MAURITII ANTONII CAPPELLERI.

Lucernensis Medici,

Litteræ ad SCHEUCHZERUM

De

Crystallorum generatione.

Multum Tibi debeo, quod litteras philosophicas *Dn. BOURGUET* legendi copiam nactus fuerim. Avidos certe adjeci oculos, quoniam absolvunt materiam (crystallisationem puta) cui dudum serio studebam, antemensem circiter idem foyens consilium, quod *Dn. BOURGUET*, & ante illum *BOCCONE* & *STENO* ceperunt de mechanica corporum organicorum structura, ab iis potissimum incipiendo, quæ simplicissima sunt, mihiique aptissima & commodissima videbantur, ut sunt illæ crystallisationes, quæ figura sua geometrica indagationem hanc facilitare possunt. Initium ergo duxi à consideratione omnium crystallisationis specierum tam in salibus, quam aliis regni
A. P. M. Vol. IV.

mineralis corporibus occurrentium, in primis autem in lapidibus pellucidis pariter ac opacis, naturaliter figura determinata & angulosa gaudentibus. Dein ulterius substiti, videns, neminem Auctorum, qui hanc pertractarunt materiam, inter tot species crystalli, causam figuræ cujuscunque particularis indicasse, vel solius veræ crystalli edocuisse. Talis autem propositio non tam nuda opinione & conjectura, sed plus mille annorum indagatione nititur, uti Clariss. STENO diserte docet in *Experimentis & Observat. nat. de Boccone* p. 156.

Omnibus igitur crystallisationis speciebus prætuli Crystallum purissimam montanam, quia magnitudine sua & figura regulari simplici potior mihi videbatur, tum & propter frequentiam suam in Helvetia, & commoditatem loca visendi natalia: Ut vires ingenii tentarem eruendo structuram mechanicam, sperans insuper, si ad intimam ejus cognitionem pervenisset, me quoque reliqua corpora crystallata & omnia illa, quæ figuram geometricam & determinatam originis & fundamenti loco habent, indagaturum esse facillime.

Difficultas suscepti operis me ad id explorandum incitavit, quod dubiam semper & impossibilem obtinuit fidem. Quare *crystallus sexangulis nascatur lateribus, non facile ratio inveniri potest* ait PLINIUS *Hst. Nt. L. 37. c. 2.* Et cum Doctissimus STENO ingenue confiteatur se nescire certi quidpiam statuere pro causa sexangularium, illis accedit, qui desperarunt, quod unquam futurum sit, ubi CÆSALPINUS declarat: „Absque ratione manifesta figuram „illi certam à natura & Deo datam esse hexagonam statu- „re oportet, ut in multis rebus contingit, quod admirari hæc natura, non intelligi velit. Lib. II. cap. 19. de Metall.

Copioso itaque apparatu crystallorum conquisito, quæ particularia quævis phænomena tam quoad superficiem quam corpus

corpus ipsum suppeditare mihi videbantur , factoque itinere ad monrem Grimsul , ubi spatiæ satis & locupletes cavernæ anno 1719. de tectæ fuerunt , certe nullis secundæ , operam dedi , quantum negotia permittebant mea , detegendi mechanismum formationis & figuræ Crystallorum , easdem nempe examinans per instrumenta mathematica & microscopia , adhibitis etiam igne & aqua , pro obtainenda resolutione , ut vocatur , in principia prima .

Non est hujus loci omnes enumerare observationes à me institutas , neque meum exponere systema , quod ad omnes reliquas applicari potest crystallisationes , jamque in scripto meo de Crystallographia continetur ; vix enim requiruntur ad demonstrationem , quam de impossibilitate Systematis Bourguetiani circa crystalli figuram prolatus sum , quippe quod inter antiquiora illa , quæ pariter subsistere haud possunt , collocari meretur quorum Auctores jam enumeraturus sum .

Primus est CARDANUS Subtil. Lib. VII. p. 361. ANTONIUS le GRAND Princip. Philos. P. VI. p. 313. cui accedit Dn. ROHAULT. Phys. P. III. c. 7. l. 8. & Dn. CHAUVIN in prima editione Lexici Philos.

Secundus est ARETINUS & alii citati à Boetio de BOOT. de Gemm. & Lapid. Lib. I. c. 13.

Tertius est Boetius de BOOT. ipse l. c.

Quartus R. P. KIRCHER Mund. subterr. Tom. II. L. VII. cap. 8.

Quintus est recensitus in Memor. Acad. Reg. 1701. p. 295. & seq.

Sextus allegatur à Dn. CHAUVIN in Lexico Philos. novæ editionis.

Septimus est Nic. STENO de solido intra solidum.

Octavus est Dn. LEEWENHOECK in litteris ad Dn. VALKENIER ad. d. 11. Febr. 1704. datis.

Ut speciatim ad systema *Dn. BOURGUET* me convergam, quod crystallus montana consistens in *prismate hexagono & simplici aut dupli pyramidie in extremitatibus suis, composita sit ex infinitis minimis triangulis aequalium laterum,* hoc idem est assertum ac octo memoratorum. Verum quando solummodo dicit triangula aequilatera, necessario sciendum est, an intelligat tetraëdra, hoc est corpora, intra per quatuor superficies comprehensa, quarum quælibet triangulum aequilaterum, sistit: Posset enim quoque accipere parva plana triangularia & aequilatera. Nihilo secius apparet pag. 46. quod priora putet *Dn. BOURGUET*, quia illis tribuit bases, latera & planities.

Nullus etiam dubito, quin si tetraëdra velit, eadem regularia & sibi invicem aequalia intelligat: Si enim in aequalia & irregularia diversæ dimensionis existunt, non possent regulare corpus formare, quale est crystallus ipsa, si que aliam deberent habere figuram, quam regularem, certissime eandem descripsisset.

Verum enim vero, ut nunc ostendam, Crystalli montanæ figuram ex combinatione tetraëdrorum regularium nullo modo emergere posse, notandum maxime est, quod si duo tetraëdra sibi invicem imponantur, illa spatum inter se constituant, quod per aliud tetraëdrum ejusdem figuræ, nempe regulare, nunquam expleri poterit. Quod si præterea quæcunque alia iisdem fingas, nunquam efformabis tale stratum, supra vel intra quod possit aliud ex similibus corporibus solidum quoddam formantibus, applicari. Quia enim ibidem ponis, quoad puncta saltē, minime vero quoad totam planitatem se attingunt. Inservi, si placet, figuræ A. & B. TAB. XIII. quæ terraëdra in plano & elevatione colloca-re representant ad efficiendum latus hexagonum tunc vide-

bis quod spatia vacua ab ipsorum planis formata plane aliud
figuræ sint, quamquod tetraëdra admittere possint.

Quodsi porro tetraëdra æqualia & regularia sibi applican-
tur, unum scilicet alteri, quæ se per plana sua tangunt, mi-
nime columnas hexagonas habebis, sed potius corpora ma-
gis rotunda, aut ad rotunditatem inclinantia, per differen-
tes particulas composita, haud vero amplius crystalli figuram
experimentia obtinebis. Optandum esset, Geometras in-
ventiones suas ulterius extendisse, demonstrando figuræ,
quæ varia corpora polyedra simul reunita exprimere pos-
sent, quemadmodum contenti fuerunt, nobis demonstrare
tantum sic dicta quinque corpora regularia, quinque austa,
& novem detruncata, seu mutilata. In tali causa intimius
pervenissemus ad salium & corporum geometrice figurato-
rum cognitionem, ac sufficientes jam pro norma factæ fuis-
sent demonstrationes.

Ast si tetraëdra qualitate carent effingendi solidum in
columna hexagona consistens, eo minus sufficiunt pyramidi
formandæ, qualis est crystalli, nam latera pyramidum sibi
opposita, semper angulum reddunt solidum 75. graduum
in omnibus lapidibus Crystalli veræ; adeoque angulum, qui
ex tetraëdris regularibus nunquam resultabit, quantumvis
etiam combinetur, aut vertatur. Nec latera pyramidum
conveniunt ullo modo cum planis regulariter triangularibus,
quod ideo necesse esset, si illæ compositæ essent ex triangu-
lis æquilateris. Levi opera conferri potest triangulus æqua-
lium laterum C. TAB. XIII. cum triangulo, qui planum
pyramidale crystalli D. exhibet.

Præter has inconvenientias dantur adhuc plures, tum
ratione plagarum horizontalium columnæ crystalli, tum ra-
tione politarum planorum pyramidalium, quæ per multa te-
traëdra tales haud apparuissent.

Eandem impossibilitatis notam incurunt triangula minorum laminarum, posito quod Dn. Bourguet illa subintelligat; licet enim formare possint prismata trilateralia unum alteri superponendo, hæcque sibi iterum juncta columnas sexangulares producant, pyramis tamen talis semper deficiet, qualem in crystallo cernimus, quippe quæ pari mechanismo configurata esse debet cum reliqua lapidis substantia.

Quod igitur triangula & majora & minora sint, quæ Dn. Bourguet, circa plana pyramidalia crystallorum pone Splugen inventa, ut & circa alia specimina observavit, & unde occasionem nactus erat, sistema suum contexendi & concludendi, quod crystalli compositæ sint è parvis triangulis, id ego quoque ipse met in copioso numero crystallorum observavi, & en verba *Crystallographiæ meæ P. I. Cap. 6.* ubi de phænomenis figuræ superficialis crystalli agitur §. IX. Aliquando tuberculis quibusdam conspersa apparent plana extrema, aliquibus ferme rotundis guttularum olei instar aquæ innatantis, aut pustularum, aliis oblongis acuminatis flammæ figuram habentibus. f. 21. Alia item mixtae sunt figuræ, curvis, convexis, carvisque lineis circumscriptæ alia sunt triangularia isoscela, alia denique rhombi figura gaudent, eum ferme in modum ordinata, quo pavimenta quædam laterculis sternuntur, sed inæqualiter, nec ubique ad amissim dispositis. f. 17. Ecce rationem, quam adornavi de hoc phænomeno in mea *Crystallographia P. II. c. 6. §. VI.* Guttulæ ille, pustulæ, tubercula, rotunda, oblonga, triangularia, convexitatem minimam quidem affectantia, tum fieri verisimile est, cum ultimo per plana accreta materia crystallina non aliter ac stricte nimis connexæ tabulae ligneæ attolluntur, seque ultra communem superficiem elevant: binc illa terminis circumscribuntur, qui potissimum minimarum partium constituentium indolem, aut aliquem parallelismum ad primariæ figuræ genium ostendunt. Hinc aliquando minus libera

libera transparentia per basce figuras, ob solutum tantisper continuum, apparet: hinc etiam radios non aliter ac superficies convexæ reflectunt. Stratorum autem horum ultimorum portiones tum attolluntur, cum dense & stridente nimis concretæ fuerint, quæ ætherea materia, liberum sibi transitum parans, hinc inde sustollere potuit & tantisper sublevare.

Habes hic Clarissime Domine, meas aliquot meditationes ad ea, quæ de formatione Crystalli statuit Dn. Bourguet, quem ex animo veneror, quamvis sententiae ejus de hac materia suffragari nequeam. Judicabis insimul, an Viro eruditissimo contradicere integrum fuerit, interim Tibi me intime commendo, mihiique honori duco, &c.

Cappeler.

P. S. Memini, me aliquando in adamante adhuc crudo observasse triangula, cuius figuram dedi in Prodromo meo Tab. III. fig. 14. Videbantur mihi lamellæ triangulares, formatæ per accretam levem portionem materiæ crystallinæ adamantis: imo, poslunt etiam similia formari in planis pyramidalibus & ipsius columnæ Crystalli planitie, prout revera id deprehendi, quoniam admodum facile & naturale est, juxta Theoriam meam, quod particulæ istæ figura hac triangulari gaudeant. Momentum istud propterea addendum esse credidi, ne si forte triangula Dn. Bourguet ejusdem essent prosapiaæ, exinde generalis fieret conclusio, quod sint parva tetraëdra, ex quibus Crystallus & Adamas componuntur.

II.

Nobil. Dn. BOURGUET

LITTERÆ

Ad

Clariss. Dn. D. CAPPELERUM.

Medicum Lucernensem.

VAldopere gaudeo, communicationem litterarum mearum philosophicarum, per Dominum SCHEUCHZERUM, amicum nostrum doctissimum, Tibi famam, occasionem mihi suppeditasse, litterarium Tecum au-spicandi commercium. Sæpius recordatus sum, me apud Illustrem hunc nostrum amicum prima vice Te vidisse Tui-que notitiam obtinuisse, cum anno 1711. ni fallor. ab ipso ad prandium invitatus fuerim, ubi in simul mentem meam de Belemnitis & Crystallorum formatione eidem aperuit. Certissime sane judicare poteris, Clarissime Domine, quod, si tunc notum mihi fuisset, Te forsitan iamjam pleniorum horum indagationem meditari, Tuum sta-tim judicium de ista mea hypothesi mihi expetiisse; si vero nondnm de hac materia isto tempore quic-quam cogitasti, gratulabor sane mihi, quod paucis ipsis pro-latis quicquam ad institutum Tuum contulerim, tuamque circa hoc subjectum curiositatem excitaverim. Quicquid in-terim sit, adseverare tamen Tibi possum, quod quamprimum à Domino *Wetstein*, moderatore studiorum junioris Dn *Talmsb*, primi ordinis in Anglia nobilis, (qui tunc tem-poris Lausannæ apud Dominum Professorem de *Bocbat* commorabatur, à quo in Gallicam linguam translata habe-mus scripta, controversiam Reipublicæ vestræ cum Nuntio Romano concernentia,) iaterim cum litterarum mearum

manu-

manis scriptum eidem communicarem, *Prodromum Crystallographiae* tuz obtinuerim, valdopere utique mihi placuerit hoc opus, in quo aliquas cogitationes meis non absimiles, & cum majori scientia Geometrica æ diffusiori eruditione conjunctas, deprehendi, adeo, ut si tunc notitiam ejusdem habuissem, cum litteras meas exararem, lubentissimè & summa cum animi voluptate debitam Tibi laudem tribuerem haud intermissem, quod tamen jam ad minimum facio, Tuumque, Vir Clarissime, præclarum miror judicii acumen, optans insimul, ut inventa Tua procul dubio utilissima, magnoque Tibi honori futura, cum Publico communicare velis.

Quoniam vero contra meam de Crystallisatione hypothesis quædam monete Tibi placuit, haud ægre feres, vir Clarissime, si egregias tuas, ad amicum nostrum Dominum SCHEUCHZERUM, datas litteras quasi ad me ipsum directas consideravero. Omnia illa, quæ circa tetraëdra ibi à Te proferuntur, ad me prorsus non spectant. Debuisses sane hanc mihi non denegare justitiam supponendo, quod si credidisse, Crystallos formari per concursum particularem tetraëdticarum, non omissem quoque has nominare; ast harum loco semper minora triangula vocavi partes integrantes Crystallorum. Dum dixi has ipsas habere sua latera & basin, nihil quod contra principia sit, dixi: Tibi enim, Clarissime Domine, melius, quam mihi, notum est, quod Geometrarum triangula habeant sua crura & basin; & hæc quoque de moleculis Crystallos formantibus mens fuit, eaque omnia, quæ harum intuitu adduxi, evidenter eo se referunt, Hinc sufficienter mihi patet, unde illa æquinvocationis species, inter tuam meamque ideam ocurrens oriatur: Credidisti nimirum, dum non nisi de lineis & figuris geometricis juxta extremum rigorem judicas, meam quoque super has fundatam esse sententiam, quoniam Cry-

stalli moleculas appellavi triangula æquilatera. Ast, vix unquam admittam, quod corpuscula à supra sapientia formata ejusmodi figurâ geometrica, in isto sensu prædicta sint, cum ē contrario jam persuasis sim, talia nec hæc-nus observata, nec unquam etiam observanda esse in omnibus creationis operibus. Addo insuper, quod formatio corporum qualitercumque regularium, ut est v. g. Crystallus nunquam ab aliquo Geometra per pura principia Geometriæ demonstrari possint. Hinc etiam locum ibi habet illud LEIBNITII axioma, quod principium legum motus (addo principium formationis corporum) non sit Geometricum, sed potius principium convenientiæ & sapientiæ, ex libertate arbitrii divini provenientis; unde est, quod puncta & lineæ Geometricæ rigorosè spectatae, locum nec habent nec unquam habitura sunt in physicis. Porro etiam figuras Crystallorum & Salium integrantes vocavi Proteos, eamque denominationem in transitu etiam applicavi ad moleculas luminis. Satis autem profundo abundas judicio, Vir Clatissime, ut probe perspicias, me, dum corpusculis Crystallorum & Salium figuram geometricam tribuo, id minime secundum rigorem ordinarium intelligere. Nullus etiam dubito, quin si paulo attentius relegere Tibi placet omnia ea, quæ de Crystallisatione à pag. 35. usque ad pag. 59. inclusive dixi, non solum justitiam mihi haud denegaveris, sed & insuper deprehenderis, ideas meas debite inter se connectere atque rationem phænomenorum, in *Crystallographia* Tua P. II. cap. VI. §. 6. allegatorum sufficienter explicare. Hic accedit, quod si Tibi placuerit ope Microscopii de novo considerare Crystallos fig. 17. & 21. operis Tui manucripti delineatas, certissime animad-vertes, tam minora triangula, quam vestigia laterum & basium eorundem, quæ, dum planum quoddam pyramidis superioris formant, diversimode implicantur & fibi invi-
cem

eeem superposita apparent. Inprimis autem exactius eadem obſervabis, ſi modo particulam Crystalli ita collocabis, ut latera vel bases horum minorum triangulorum poſſint di-videre lumen. Minima vero triangula vix unquam per mi-croſcopia, ut ut optima illa fuerint, detegere poterimus. Quæ enim ope concavi ſpectantur vitri, immenſum quan-tum majora iisdem ſunt, ſimil tamen figuram minorum, quæ viſum noſtrum effugiunt, maniſtant. Videtur etiam mihi ex loco citato Scripti tui, P. II. c. VI. §. 4. *binc illæ ter-minis circumſcribuntur &c.* quod & Tibi eadem, unacum ſententia mea, jam jam cognita ſint.

Veniam autem mihi dabis, Clariffime Domine, ſi re-peto, quod non videaris id, quod inprimis respiciendum eft, ſatis attente obſervaſſe, nimirum quod demonstratio mea ſit physica, minime vero productum ſpeculationum geometricarum, de quibus ipſe faſlus es, complures optimo-rum Physicorum & Geometratum jam olim judicaffe, quod imposſibile ſit illarum ope phænomena formationis Crystal-li explicare. Occurrunt equidem permulta in hoc Univerſo exempla corporum figuram geometricam referentium. ſed nunquam ſecundum rigorem talis deprehenditur, & qui-dem, ſi dicere licet, hanc maxime ob causam, quoniam, et iamſi idealis origo in Seprema Sapientia fuerit geometrica, conſlietus tamen motuum finiumque divinorum in corpora-li mundo impedivit, quo minus geometricæ regulæ ſecun-dum rigorem in actum deduci potuerint. Debuiffent hinc atomi tunc ſimiles eſſe illis *Epicuri & Neuvtoni*, & tamen infinita varietas omnino locum habere non potuifſet. Inde eft, quod nihil absolute & quoad totum illis ſit ſimile, ſive corpuscula materiæ, ſive corpora organica plantarum & animalium ſpectes. Idem illud principium motus ætheris, quod mecum ſupponis, nec non aëris, aquæ & molecula-rum Crystalli, &c. certiffima cauſa eſt diſtinctorum illorum

Crystallisationis & mechanismi organici phænomenorum, de quibus in litteris meis sermo mihi sicut. Priora horum fusiū explicabis in Crystallographia tua, cum in tantum saltem in eadem à me explicata sint, in quantum ad Mechanismum corporum organicorum ducunt.

De reliquo triangula, quorum mentionem feci, non statim formant prismata trilateralia, prout videris in litteris tuis supponere, nec etiam dein conjuncta columnas hexagonas producunt, quippe quæ primo actu formantur. Est sane hic admirabilis ille concursus subitanets in principio crystallisationis, cuius mentionem facit KIRCHERUS. Non dubito, quin aliquando crystallisationi exposueris, v. g. particulam quandam salis, Vitrioli, aut alius mineralis, ibique observaveris subitaneum & promptum molecularum concursum pro formanda Crystallo in illo momento, quo liquidum evaporat; pyramides in triangulis, quæ successive, additione novæ materiæ crystallinæ columnas hexagonas, ut à Te vocantur, formant. Hic sane idem ille mechanismus est, qui in formatione Crystallorum Aluminis locum habet. Vocavi particulas illas minimas crystallisationum *Bracteolas*, in Epistola ad VALLIERIUM de Fosilibus, Gallice impressa in Tom. 2. Bibliothecæ Italice, & dein ab eodem me inscio latino idiomate publicata in Collectione variarum ad Physicam & Historiam naturalem spectantium, tractationum, Venet. 1628. p. 25. Ob harum ergo Bracteolarum (si ita vocare licet.) facilitatem omni illo, quod easdem ambit, sese applicandi, quoniam nempe non sunt veri atomi Epicuri, nec etiam tales in toto universo occurruunt, non opus est, ut triangulum æquilaterum in tua figura comparetur cum plano aliquo pyramidum Crystalli D. cum unum sit figura perfecta geometrica, alterum vero saltem eff. Etus immensa copia molecularum infinite parvarum triangularum, quarum motus, dum pro formandis rudimen-

tis

tis apicum aut planorum pyramidialium te se uniunt, longe
alius est, ac ille calamis vel regulæ ipsius Geometræ, mul-
to minus talis, uti in idea trianguli perfecti, qui saltem
in mente & calculo subsistit. Spero igitur Clarissime Do-
mine, quod, si absque præjudicio paulo exactius systema
meum, prout vocare tibi placet, examinabis, certissime il-
lud in ipsa Natura fundatum & phœnomenis, quorum ra-
tionem reddit, conforme deprehendes; è contrario vero
etiam ope egregii tui judicii facile videbis, quod omnes il-
læ discussiones geometricæ omnino insufficientes sint ad
solvenda ista phœnomena. Inserviunt enim nonnisi for-
mandis conjecturis, quæ semper phœnomenon aliquod sine
explicatione, relinquunt. Suppono autem modo physicam
demonstrationem, facilitatem triangulorum infinite parvo-
rum, conjunctim vel ad latera se se devolvendi, vel sibi in-
vicem se superimponendi motumque intra tertium quod-
dam tempus magis vel minus recipiendi, aliasque ejusmo-
di conditiones in Physica mechanica locum habentes: Ap-
plica dein calculum omnibus hisce *Datis*, & tunc depre-
hendes Geometriam mixtam perfecte huc quadrare. Quodsi
autem adhibere volueris triangula æquilatera perfecta, in
motu & dimensionibus suis immutabilia, aliasque regulas
constantes & invariabiles in actione ætheris, aëris, aquæ,
sane, nisi omnia me fallunt, nunquam scopum attinges,
quoad explicationem formationis unius saltem Crystalli,
multo minus omnium. Id perpetuo eveniet omnibus Geo-
metris, quamdiu supponent contra veritatem, quod corpu-
scula materiæ illorum actio perfectæ geometricæ indolis
sint. Possem equidem fusijs prosequi hunc articulum, nisi
procul dubio tedium Tibi crearem. Mitto interim exem-
plum Epistolæ meæ, destinatum antea Domino *Wetstein*,
eius vero locum, ubi jam commoratur, modumque, quo
obtinere illud queat, ignoto. Melius ergo actum erit eum
hoc

hoc libro, si ad manus tuas, Clarissime Domine, perveniet, sique illum tanquam leve quidem, ast sincerum respicies testimonium, quanti tua faciam merita. Gratissimum insuper mihi erit, si annotationes doctissimasque objectiones tuas mecum communicare Tibi placuerit. Nimium quantum veritatem colo, quam ut mihi ipsi non congratuler, si Viti, Tui ad instar docti, mentem suam de levioribus meis conatibus, detegendi nimirum vestigia divinæ sapientiæ in ipsa natura manifestatae, mihi aperiunt. Tantum etiam abest, ut infallibilem me reputem, ut potius paratus sim ad recipiendam informationem ab iis, qui doctrina sua immensum quantum me exsuperant. Amicitiam tuam summo semper in pretio habiturus sum, sibique magis adhuc devinctum me habet Clariss. SCHEUCHZERUS, quod id mihi comparaverit emolumenti, quod maximi sane facio &c.

P. S. Oblitus fere eram Tibi, Clarissime Domine, indicare, quod curiosum illud à Domino MONTI, Bononiensi mihi donatum Schediasma de Crystallo, ejus pag. 45. mentionem feci, certiore nunc reddat, Crystallum formatum esse additione copiosissimarum triangularium tabularum, qualiscunque possibilis magnitudinis, sibi invicem pyramidum ad instar super impositarum, basesque harum tabularum post se relinquere impressiones aut minores sulcos ex omnibus hexagoni lateribus prominentes. Et hæ tabulae formatæ sunt per concursum & adhaesionem plurimarum minorum molecularum triangularium materiæ crystallinæ. Si Tibi placuerit, Clarissime Domine, de novo paulo attenius eo respicere, plenarie convictus eris, quod arcam hoc, à tot celeberrimis Viris non observatum, desexerim, non quidem quod profundiore præmis polleam-
eru-

eruditio, sed quoniam natura ipsa mihi se monstravit, ut non adeo multo opus mihi fuerit labore, eandem ad confirmandas quasdam antea jam conceptas opiniones disponere, quemadmodum sapissime omnibus fere Philosophis id contingit. Interim tamen nondum absoluta & exhausta est hæc materia, firmiterque persuasus sum, Te innumera adhuc curiosa atque utilia in opere Tuo de Crystallis exhibiturum nobis esse. Hinc precor Deum, ut per longam adhuc annorum seriem perfectam Tibi largiatur sanitatem, sique egregias tuas animi vires promovendæ Ejus gloriae, augmēto scientiarum & Reipublicæ vestræ emolumento impendere queas. Ceterum gratissimum mihi erit, si Dominum *Nicolaum Langium*, doctissimum tuum conterraneum, adhuc in vivis esse rescivero: Non dum deposui memoriam ingenui ejus candoris & probitatis, magnoque mihi erit gaudio, si intellexerit, me, licet quod ad lapides figuratos attinet, cum ipso non sentiam, magni tamen ejus scientiam & merita aestime. Ut ergo, nisi molestum Tibi fuerit, meo nomine humanissime eundem salutes, obnixe peto.

III.

BOMBACE DE VEDRETTI.

Incautos saepe nos fallunt vel nomina vel relationes infidæ. Allata mihi An. 1730. ex Rhæticis altissimis jugis lanugo, qua pro præstantissimo vulneratio utuntur alpicolæ, venatores cum primis Rupicaprarum, casibus multis expositi, vulnera hac ipsa lanugine delingantes, quæ non modo brevi sanguinem profuentem sistit, sed vulnera ipsa paucis horis curare dicitur. *Bombace de Vedretti* ipsius audit,

audit, quod Goslypion similis sit, & sub jugis glacialibus, Gedretti dictis, succrescat. Relatum autem mihi à Clavenensis mercatore, ceterum rerum naturalium haud incuriosi, esse hanc plantam singularem, sui generis, quapropter dubius hæsi, an sit forte alga quædam, muci ad instar vel situs ex terra succrescens in spatio illo glacialium montium inter radices & Terram, nunc pedali nunc bipedali, vacuo. Jussi autem, ut me in judicio vel firmarem, vel præjudicio liberarem, inquirere in plantam integratam, ut eam examini accuratiiori possem subjicere. Haud caruit tentamen successu. Allata mense Octobri planta, qua visâ sublatum illico omne dubium. Et quippe lanugo illa *Salicis alpinæ serpilli folio lucido*. Bocc. Mus. quæ *Salix alpina minima repens retuso serpilli folio lucido* Ejusd. *Saxatilis minima C. B.*

IV.

Celeberrimo Viro

D. JACOBO BARTHOLOMAEO
BECCARIO.

S. P. D.

JOHAN. JACOBUS SCHEUCHZER.

Observationes Meteorologico-Mediæ pro Anno 1730.

JANUARIUS.

Goelo per maximam mensis partem nebuloso, sed vaporibus multis gravo continuant rheumata, tufses, Febres catarrhales, licet circa medium mensis miscero

rescere cœperint. In agro, ubi nec desiderium est auxilii, neque usus, sed naturæ totum sere relinquitur negotium, corpora, quia magis sunt, vel propter vestitum tenuorem, exposita aëris vicissitudinibus, invalescebant passim febres inflammatoriae, peripnevmonicæ, quæ paucos intra dies sustulerunt ē medio homines. In pago *Schwamendingen*, qui vix ultra 300. complectitur animas, primis 10. Anni diebus obiere 12. utriusque sexus homines, vegetæ ætatis intra annos viginti & 40. plerique, sed postea cessavit vel mitius fuit redditum malum, invalescentibus ventis Euro-Borealibus, circa medium mensis præfrigidis. In urbe nostra paucæ fuere ædes exemptæ, sed evasere plerique.

Lucernæ ad finem usque præteriti anni degebant sani sati, neque abierunt ad plures, nisi senes quidam hydropici. Sed ager iisdem, quibus noster vexatus tussibus catarrhalibus, quæ integros quoque corripiuere pagos. Accusabant rustici fructus arboreos inprimis acidos. Exeunte anno veteri, & intrante novo *Lucernæ* quoque grassari cœperunt Febres catarrhales, & adeo frequentes, ut octidui spatio vix fuerint quinque ex mille immunes. Diaphoretica utramque absolvare paginam. Mixturæ ex aquis diapnoicis cum Antim. diaph. Terra sigill spec. de Hyacinth. Syr. pap. err. cum Ess. anod. aliquando alexipharmacæ, pro potu Thea ex flor. pap. errat. in defectu exscreationis mixturæ ex Ol. Amygd. dulc. Aqu Chæref. Card. bened. Acac. facch. cand. vel syr. Capill. ven. c. spir. Sal. armon. anisato. Sub finem potionis laxantes mannatæ. Ad causas si respicere lubet, sciendum, urbem hanc Austro non ita propter Pilati montem expositam sero sensisse illius effectum. Hoc morbo non occubuere nisi vetulæ quædam septuagenariæ, quibus exscreandi vires deerant. In tota *Lacus IV. civitatum sylvestrium* peripheria grassabatur idem morbus à plerisque depulsus diaphore-

tico iterato ex Rob. Samb. cum Theriaca. Versus finem
mensis degenerabant Febres catarrhales in peripneumonias.

De morbo hoc epidemico dignæ sunt, quæ huic narratio-
ni inserantur litteræ consultissimi *Gabrielis de Seigneux Se-
natoris Lausannensis:*

Huc usque Kal. Januar. perveneram ---- quum negotiis
interruptus, mox in totius Europæ morbum incidi. Febre
simulque capitis & lateris dolore totiusque corporis cor-
reptus initio frigore inhorruī, lectum petii, bidui fuit fe-
bris, postridie eadem pene horā recurrens. Talia fuere
omnium fere istorum, quæ contagii speciem habent,
rheumatum præludia, si lateris punctionem excipias, quæ
non adeo fuit generalis, alias tussis frequens, pectoris
pressio & dolor, algor quasi continuus, angor anxietas-
que, ac in pluribus, uti in pientissima matre, fusura po-
tius humorum, quam alvi adstrictio, alia & varia qui-
dem ~~rumiæ~~ in aliis observabantur. Hic aliunde satis mitis
morbus tam perversus fuit, tamque veloci homines in-
vasit cursu, ut hic ubi non ultra 6000. numerantur in-
colæ, 2000. simul ægrotantes medio Januario numeran-
tur: Horum fere omnes in lecto jacuerunt, multique ha-
etenus jacent. Ex his plures iteratis vicibus correpti, nul-
lum vel paucissimos exceptos crediderim. Nulli peper-
cisse videtur morbus omnino popularis, publicè in pagis &
tota regione grassans.. Ceteri in initio pauci nisi infan-
tum moliores vel senes caduci naturæ debitum persolve-
runt. ---- Verum deinceps periculofus omnibus, ac aleæ
plenus morbus evasit, moxque juvenum robustiores in-
firmioribus senibus æquiparati. Hi febre plerumque ar-
denti vel maligna extincti sunt: Attamen non ut de co-
dem morbo temporibus Francisci I. Regis Galliæ grassan-
te narrabatur, *Divitum optimatumque nulli rapiuntur,*
magis è contra imminuitur plebs, uti minus curata, ma-
gisque

gisque quibusvis naturæ injuriis obnoxia. Ut vero de
damni nostri proportione judicare liceat , primo statuam
ex 6000. incolis supra datis trigesimam circiter quovis an-
no emigrare apud nos observatum. Trigesima ad 200.
ascendens 16 $\frac{1}{2}$. uno quoque mense efficiet. Morbus à 6.
vero Januarii hic se manifestans ad 2. vel 3. Febr. usque
83. vel 84. mense nondum peracto sustulit , sicque quin-
tuoplo major solito fuerit populi nostri jactura. *Genera*
minor fuit proportione adservata. Nam eodem tempo-
ris spatio 160. duntaxat moriebantur , licet 20. vel ab aliis
25000. cives intra pomerium ejus numerentur. Quoad
Morbi ipsius causam , inde in nostro climate , uti ubi vis
gentium eliciendam existimo , quod toto autumnali tem-
pore crebriores ac continuæ quasi fuerint pluvivæ , deinde
quod stagnans plus vel minus aqua , sicque corrupta den-
siores produxerit nebulas , multum secum mineralium par-
tium seu salino-nitrosarum sursum vehentes. Porro quum
huic humidiori tempestate satis fervidus sol , quantum li-
cuit , successerit , hinc rarefactus terraqueus humor , qui in
atmosphæra fluitavit , nullis intervenientibus aquiloni-
bus , minimè dispulsus fuit. Talem humorem otio pitui-
tosum , lentum incoctum salitum pulmonibus intromissum
nondum obturatis frigore meatibus in liquidis omnigenis
introductum fuisse satis constat. Sed & lympham impu-
ram sanguinem crassum effecisse. Fluiditate hyemali tem-
pestate jam imminuta de novo adhuc obstitisse : Secretio-
nes sic impeditas vel tardiores factas , hincque ad hetero-
genearum partium lubricationem , recurrente frigore , mi-
nus exitus & elasticitatis adfuisse. Quo factum esse mihi
videtur , ut crescente fermentatione febris ferè in omni-
bus apparuerit , & ex secretionum difficultate tumefactio-
nes , musculorum distensiones , spirituum tumultuarius
motus , & in debilioribus , vel male se habentibus mors.

Indies accedunt ignotæ novæque morborum species veluti cum arte Medicorum ex insidiis bellum gerentes. Erasmus. Hæc ille vir politici Ordinis, dignissimus qui & nostro Medicorum adscribatur.

Barometri altitudo maxima die 21. 27. $\frac{1}{1}$ 1. $\frac{1}{1}$ mini-
ma d. 24. & 28. 26. $\frac{1}{1}$ 7 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{1}$ differ. 6. $\frac{1}{1}$

Aqua cœlo lapsa. 6 $\frac{1}{2}$. $\frac{1}{1}$

Limagi incrementa. o. decrementa 11. $\frac{1}{1}$

FEBRUARIUS.

Die 15. horam inter 10. & 11. a. m. grave non uniusduntaxat ædi, sed toti vicinæ minabatur periculum incendium, quo suprema conflagravit Wolfianæ ædis in pago superiori Tiguri contignatio, feliciter civium magnanima & probatissima in hujusmodi occasionibus virtute extinctum: cœlum existebat serenum frigidumque per totam diem, vento spirante NOO. & O. Mercurii in barometro altitudo fuit horâ meridiana 26. $\frac{1}{1}$ 10. $\frac{1}{1}$ serâ vesperâ 26. $\frac{1}{1}$ 9 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{1}$ & ha-
stenus inde à Calendis Januarii non lapsa fuit aqua de cœlo nisi 17 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{1}$ Vespera hujusdem diei ante h. 6. p. ad 8. usque & ultra versus 5. insolitus apparuit *Meteorum*, fascia lata rubra, coloris nunc sanguinei, nunc carnei magis, arcus ad instar se se protendens ab Horizonte ortivo ad occiduum intensioris semper coloris ad O. dilutioris in summitate arcus, & ab initio compositionis versus N. observabatur, ex altioribus cumprimis locis insolitus flavi coloris fulgor, per integrum sese diffundens Horizontem, tantus, ut qui milliari abhinc distant ad lacum Tigurinum distinctè conspicere potuerint urbis nostræ ædes. Hora I. post *Meteorum* ex turribus nostris versus septentrionalem plagam conspecta aurora borealis, fulgoris specie omnem Horizontem collustrantis & veluti ad Urbem radios suos scintillantes protendentis,

Phænomenon idem visum in ora utriusque *Lacus Tigurini*, *Toggio*, *Baronatu Alto-Saxensi*. Incendii fuit nata suspicio, & in omnem eventum emissi urbe, qui extinguisendi incendiis destinati sunt, cursores. Dubium haud est, quin hoc ipsum phænomenon aliis temporibns fuerit visum, & nomine *Cœli ardantis, sanguinei chasmatis* descriptum, atque in annales, sed saepè ab inexpertis observatoribus, relatuum.

Congruit omnino cœlum igneum, quod d. 20. Jan. 1554, visum fuit h. 5. p. cum arcu iridi simili ab ortu ad occasum protenso. Ex MSc. Abatis Cell.

Anno 1580. d. 10. Sept. h. 8. p. comparuit in cœlo insolitus fulgor cum igneo rubore, quod Meteoron multis Tigurinis & Glaronensibus præjudicium formavit incendii. Haller Chron. MSC. L. XLI. c. 5.

Anno 1582. d. 6. Cal. 7.) Mart. h. 7. p. fuit cœlum versus montem Tigurinum sanguinei coloris: Motum post Meteorum hocce Badam versus, ubi visum h. 8.

Anno 1599. d. 29. Jul. h. 9. p. videbatur versus ortum fulgor igneus, qui tendebat ad occasum. Duravit versus ortum usque ad auroram. MSC. Abbatis.

Anno 1602. d. 10. Jun. Tiguri circa meridiem chasma insolitum igneum visum & per integrum horam in meridionali plaga cœli, quod subinde coloribus varium se exhibuit, interdum Iridis speciem referebat, mox flavescere, vel etiam albescere cœpit: nonnunquam instar fornacis ardentissimæ rubescerebat, tandemque evanuit. Svicer. Chron. Hely. 125.

Anno 1705. d. 19. Apr. inter horam 10, & 11. p. visa Tiguri claritas insignis totius Atmosphæræ, qua late patuit Horizon per quadrantem horæ, redeuntibus postea tenebris. Conjectabant multi esse alicubi incendium.

Anno 1710. d. 22. Febr. Phænomenon auroræ boreali simile rubrum visum fuit versus meridiem in Lusatia vesperi. Kanold. Bresl. Samlung. XV. Versuch p. 288.

De hoc nunc phænomeno, adeo tenui, ut fixæ stellæ distincte per medium ruborem conspici potuerint & digitis numerari, varia mox circumlatæ spectatorum opinione: Aspexere multi pro prodigio omnineque in fausto, metum auxerat terror adhuc ex incendio meridianō hominum mentibus impressus: Saniores agricolæ, qui futurum acerbum frigus prognosticabantur. Sane acutum frigus auroræ borealis esse sequelam docent iteratae obseruationes. Legantur Kanold. supra citata *Miscellanea Lusatianæ Specim.* XV. p. 284. 285. 289. 295. 300. 393. *Supplēm.* P. II. p. 58. 62. Phænomenon ipsum quod attinet, tantam id habet cum auroræ boreali affinitatem; ut si versus septentrionalem plagam fuisset conspectum, non haberemus dubitandi ansam, quin fuit lumen illud ipsum, quod *Aurora borealis* nomine venit; adeo tenue est & hoc, ut stellæ per medium id conspici queant: rubri sepe coloris vel sanguinei: Circa novilunium ut plurimum conspicuum, sicuti & hoc nostrum compaurit biduo ante novam lunam: accedit figura arcuata. Nihilominus & hoc nostrum ad auroram borealem, quæ eodem cum illo tempore, licet fulgoris duntaxat specie apud nos, altiori loco sitos, comparuit, fulgida in primis post ~~meteornuklo~~, referri debet, si non ut mater, certe ut filia. Meteoron certo ad emphatica referendum, quilibet enim nostrum, quod ex historia halonum & iridum constat, videt sibi proprium, inferioris pagi in urbe nostra incolæ, in *Niderdorff*, videbant in urbis Zenith, superioris pagi homines, in *Oberdorff*, quibus & me ad numero, conspiciebant Phænomenon meridionalibus urbis fossis & vallis super extensem, *Zollinonenses* videbant idem in Zenith *Kusnaci*, *Kusnacenses* in Zenith *Herrlibergæ*, & sic porro. Imo haud aptiori

aptiori vocabulo exprimas meteorum hocce, quam *Iridis Aurora borealis*, tanto autem est rarius, quod in tot editis haec tenus de aurora boreali scriptis nuspia^m occurrat. Consistit ita spectatorum quilibet in centro arcus, vidi, quod jam adnotatum, quilibet propriam iridem, aliam aliis, ut si unus videre potuisset omnes, cœlum integrum qua latè patet vidisset rubeum vel flammeum. Atmosphærā nostrā fuisse vaporibus, id est, bullis sive vesiculis gravidam, conjici inde potest, quod inde ab auspiciis anni ad hunc apparitionis diem non fuerint lapsæ de cœlo nisi $17\frac{1}{2}$ Lineæ (Parisienses) aquæ. Unde omnino statuere licet, radios ab ipso lumine boreali in atmosphærā nostrā gravidam & bullulis refertam incidentes, & in singulis refractos, unicamque reflexionem passos repræsentasse hoc, de quo nunc phænomenon, quod alios vix poterat colores sistere quam rubrum, qui constat ex radiis minime refrangibilibus, qui etiam primus seu supremus est in iride primaria, ad inferiores primariæ ordines vix dabatur radiis vel accessus, vel etiam ad oculos nostros reflexio. Et de secundaria iride rarissima quoque in lunari ne cogitandum quidem est. Observavimus in summitate arcus ruborem semper minorem, saepèque prorsus evanidum ex rationibus in Iridis ordinariæ historia obvīs. Imam cum primis atmosphæræ regionem occupant vapores, qui sese exonerare coeperunt die 17. ipsius novilunii. Affinitatem habet meteorum hocce cum crepusculo ratione coloris & fulgoris ut etiam *Aurora borealis Crepusculum* nuncupari mereatur. Id saltem intercedit discriminis, quod in crepusculis sint nubes inter solem & oculum interjectæ, heic oculus auroram inter borealem & nubes: Retulit ex Rusticis *Sumentingentibus*, se vidisse ante hoc phænomenon, quam se se diffuderat per horizontem, in plaga orientali, forma orbis seu globi rotundi fulgidi.

Visum hoc Phænomenon in toto fere *Cantone Bernensi Lucernensi*, ubi latitudo observata 10° vel 12° inde utroque

Alto steterat adhuc loco Mercurius postero die 16. nempe 26.^{II} 10¹₂.^{III} inde autem ad 20. usque cœlo miti satis descendederat ad 26.^{II} $\frac{1}{2}$.^{III} Nondum tunc effusa atmosphæra lunæ ipsus facies conspiciebatur rubicunda. d. 22. & 23. lapsa nix cœlo inconstanti, ventis ex occidentali plaga spirantibus. 4.^{IV} Ab illo tempore ad 3. Martii usque cœlum fuit inconstans ventosum, ventis ex Austro - Occidentali plaga spirantibus. Exonerata subinde atmosphæra: Die 28. Febr. lapsæ 7.^{IV} d. 1. Mart. 4.^{IV} d. 2. & 3. 6¹₂.^{IV} d. 4. 5. 6. 9¹₂.^{IV} unde constat, fuisse illam gravidam ad modum bululis ad pluvia effusionem pronis.

In Ætiologia supra exposita id crucem figere videtur, quod ruber duntaxat apparuerit in iride color, non alii Θαυματίδοι socii. Sed notandum, esse colores omnes alios iridis inferiores ordine, & debiliores, vix conspicuos, nisi collucente sole, ut videmus, iridem lunarem esse albidam magis quam coloratam.

Curiâ Rhætorum sequentia ad me per scripsit Cl. D. *Walthies* sub 17. Febr. Meteorum rubens & hic observatum incepit sese manifestare hora circiter quinta, majus autem incrementum sumvit duravitque usque ad dimidiā noctis & paulo ultra. Versus orientem, occidentem & meridiem maxime observabatur. Omnibus in Rhætia nostra fuit persuasum, incendium alicubi esse. Nobis apparebat, ac si in valle *Scanficiensi* incendium foret, mox ac si in valle *domestica*. Versus septentrionem nil nisi clarus, lucidus sine rubore se se oculis nostris sistebat fulgor *Rhetigoviani* putabant, in dominio *Majavillano* esse incendium, & hi ultimi vicissim, ita ut ex una valle in aliam concurrerint homines. In ipsa *Rhetigovia* siti inferiores prope aquam credebant in superioribus pagis incendium esse ortum, & pagi

Griiscb

Grijsch & circumvicini incolæ jurabant , esse in pagis *Seevuiss* ac vice versa. Ex plurium relatione mihi constat , eadem vespera & nocte calorem magnum in altissimis montium pagis observatum fuisse , ut teclis stillarit resoluta aqua. Nos autem profundius siti frigus sat magnum sensimus , ut ne granum nivis liquefactum fuerit.

Eandem in multis & dissitis locis fuisse aëris constitutionem patet tum ex relatis haec tenus tum ex novellis , quæ certissimos nos reddunt , fuisse idem & *Romæ conspectum* , arcu , super D. Petri ecclesiam extenso , quod haud dubie in civium animos tanto majorem causabatur impressionem , quia supremis ecclesiæ Pontifex paucis horis post vita excessit. Videtur & hoc phænomenon se se protendisse per totam *Sabaudiam* , quandoquidem visum fuit etiam *Nicæa* , eadem quâ apud nos hora , eodemque modo , prognosticantibus superstitionis belli Italici certitudinem.

Augustissimum si ullibi fuit hujus meteori theatrum , fuit id in *S. Gotthardi jugis* , unde sequentia ad me perscripsit Rev. *Josephus de Sessa* Capucinorum dicti montis superior sub 15. Mart. Anche in *S. Gothardo* el in tutt' il paese di Leventina , nel stato di Milano , se i reduto il phænomeno di color rosso , come fiamma di fuoco , eccetto che verso le montagne di Savoja detto phænomeno era mischiato di color terreo , con non poco spavento , diconi l'oservo , mentre sembrava , che le montagne di *S. Gothardo* fossero in un'ardente fiamma : questo e quanto le posso dire , intorno al phænomeno , avendolo ben' osservato , minutamente cum perspective.

Hæc haec tenus de Iride Auroræ Borealis.

Recidivant passim apud nos febres catarrhales epidemice , arthritici insultus , rheumatici artuum sporadicæ , pleuripnevmoniae , quæ fortissimos tumulo inferunt , suprantur facilius à valetudinariis. Observantur & Tertianæ.

& Quartanæ. Continuat & epidemica febris in Rhætia, in qua regione tota ex 100. vix 3. ab ea existebant liberi, morbilli ibidem grassantur, & benigni, qui ut plurimum incipiunt à larga hæmorrhagia narium. Variolæ quoque benignæ. Ab illa febri epidemica seniores nonnulli expirarunt brevi, infantes passim repente suffocati, sine prævia manifesta causa vel morbo.

In lacu Tugino die unico 22. Febre capta fuere Cyprianorum centenaria centum. Phænomenon ex inauditis.

Quodsi attendamus ad barometri notabilem lapsum à 7. die ad 10. inde à 26.¹¹ 9.¹¹¹ ad 26.¹¹ 1¹₂.¹¹¹ iterumque inde à 16. die (primo post Meteoron visum) ad 21. à 26.¹¹ 10¹₂.¹¹¹ ad 26.¹¹ 1¹₂.¹¹¹ persuadebimus nobis facile, non potuisse non præcipites adeo in ascensu & descensu mutationes noxas inferre corporibus jam ante per præteritorum mensum decursum debilitatis.

Barometri altitudo maxima d. 16. 26.¹¹ 10¹₂.¹¹¹ minima d. 21. 26.¹¹ 1¹₂.¹¹¹ differentia 10.¹¹¹

Pluvia quantitas lapsa. 2.¹¹

Limagi incrementum 1.¹¹ decrementum 2.¹¹

MARTIUS.

NOvas cauſlabatur prædescripta Atmosphæræ variatio in corporibus hominum turbas. Grassabantur magno numero in infantili ætate morbilli, quos superatos ſepe fecutæ fuit febres, multis fatales, inter adultos febres tum catarrhales, tum intermittentes, speciatim Tertianæ, sed mitis indolis, quæ ſi anticipando vertebarunt in quotidianas, ceflabant ſponte vel profligatae facile fuerunt diapnoicis & antipyreticis.

Barometri altitudo Summa d. 21. 26.¹¹ 8¹₂.¹¹¹ imma d. 9. 25¹¹ 10¹₂.¹¹¹ diff. 10.¹¹¹

Aqua

Aqua cœlo lapsa. $51^{\circ} 1\frac{1}{2}.^{11}$ quarta circiter pars ejus, quæ
Parisiis, cadit per decursum anni.
Limagi incrementa. $5.^{17}.^{11}$ decrementa $2.^{17} 80.^{11}$

APRILIS.

Frequentes tertianæ, sed mites brevi sanatae.
D. 28. h. 4. a. m. Basilea forti satis terræ motu con-
cussa.

Barometri altitudo summa d. 10. $26.^{11} 9\frac{1}{2}.^{11}$ ima d. 2.
 $26.^{11} 1\frac{1}{2}.^{11}$ diff. 8.

Aqua cœlo lapsa. $2.^{\circ} 11\frac{1}{2}.^{11}$.

Limagi incrementa. $7.^{11}$ decrementa. $14.^{11}$.

MAJUS.

Observatæ passim Febres exanthematicæ miliaries.
Die 13. sub vesperam prope pagum Opfikon ditio-
nis Tigurinæ feriit fulmen quercum 7. pedum circiter in pe-
ripheria, rescidit dejicitque cacumen, hinc per medullam
trunci descendit ad radices, truncum diffidit per medium,
& totum decorticavit, disjectis ramorum fragminibus ad 40.
pasuum ab arbore distantiam.

Barometri altitudo summa d. 1. $26.^{11} 9.^{11}$ ima d. 29.
 $25.^{11} 11\frac{1}{2}.^{11}$ diff. $9\frac{1}{2}.^{11}$.

Aqua cœlo lapsa. $1.^{\circ} 6\frac{3}{4}.^{11}$

Limagi incrementa. $3.^{\circ} 2\frac{1}{2}.^{11}$ decrementa $2.^{\circ} 2.^{11}$

JUNIUS.

D. 14. h. 6. p. Tempestas ingens in *Novo Jobannis pago*
Toggici comitatus, ubi fulmine suffocati 2. viri, duo
alii graviter læsi.

D. 5. h. 10^{1/2} p. ex specula turris Carolinæ visa auro-
ra borealis pyramides 6. vel 7. nunc comparantes, nunc dis-
parentes. Cœlum rubens, post serenum, clauerat scenam.

Barometri altitudo summa d. 5. 26^{1/2} 7.^{1/2} ima d. 17. &
26. 26.^{1/2} i.^{1/2} diff. 6.

Aqua cœlo lapsa 6.^{1/2} 8.^{1/2}

Limagi incrementa 2.^{1/2} i.^{1/2} decrementa 1.^{1/2} 2.^{1/2}. Hu-
mida adeo mensis constitutio fatalis fuit vineis florentibus,
tenerioribus in primis uvis, quas Tigurinas, Zürichtrauben,
vocabant. Obstervavimus passim febres intermitentes.

JULIUS.

Die 4. sub vesperam cœlo præcalido nubibus obductum
cœlum, effusi passim imbræ densi, lapsa grando, quæ
maxima intulit damna pagis Rümlang, Glattfelden, item in
Agro Bernensi, Toggio, Lucerne, ubi lapia grando 9. drach-
marum, maximo fenestræ & frugibus damno. Forma qua-
dantenuis referebat cancerorum lapides, centro niveo præ-
duro, & harum aliquando quinque vel sex concretæ in u-
nato maslam. Feriit hæc 20. ditionis Lucernensis pagos. Ad
Lacum Tigurinum feriit fulmen turrim & templum Tall-
vila.

Die 5. inter h. 4. & 5. a. *Bade* per amphoras inter
continua fere tonitrua, cœlo fulgorante, effusaæ aquæ. Post
horam 6. in pago *Niderwyl* fulmine ista mulier graviter,
inde à mento usque ad pudenda, ante ipsa lacerata, illæsa
quæ adstiterat ancillâ.

Alio fulmine ista Juglans *in der Auro* haud procul ab
arce Præfetti, ad Limagi ripam, discerpta & ramus ex ma-
joribus ad 100. passuum distantiam ab arbore projectus, ali-
us in ipsum Limagi alveum.

Eodem

Eodem tempore ferit fulmen *Eglisovium*, quod graphice delineat Rev. loci pastor *Haugius*, Litter. sub Jul. ad me datis;

Non dubito, quin ad aures tuas pervenerit triste fatum, quod arva nostra & vineas afflxit, nosque fulmine longe terribilissimo terruit. Quum autem fama plerumque nuntia, uti nuntia veri, sic etiam falsi tenax, & fere in majus omnia evchat, quovis ita uti animus ejus vel timidus & querulus, vel constans & malorum patiens est, referente, operæ pretium esse duxi te de valida manu Dei, qui brachium suum minitans nobis ostendere, in media vero ira misericordiae suæ documenta extare voluit, curatus edocere. Fuerat siquidem dies Martis 4. Jul. qua nebulae illæ exiliores & fumi similes, quas nostri *Streichnebel* vocant, & quas Hannibal jam olim tempestatum acerrimarum prænuntias æstimavit, montium vicinorum latera & cacumina circumlambere vix, vesperascente die prævio æstu calentissimo conglomerari nubes, magno misceri murmure cœlum, tonitrua fulmina que emicare, nimbi densissimi insequi, verum quæ Dei erga nos bonitas fuerat, omne hoc impune detonare, una hac pro vicinis nostris ærumna nobis relicta, murmur illud confragosum & cœli mugitum grandinis gravissimæ five indicium sive effectum, ubi ubi fuerit maximo cum damno decasurum, sed tempus docuit Deum savam hanc grandinem in arva hoc anno quiescentia misere, magnamque ejus partem *Quereetum*, quod *Bulacum* & nos interjacet, feruisse. Nos interim atra, fulminibus distingita, tonitribus horrida nobis incubuit, quæ præeunte tonitru validissimo, quo contremuere ardua terrarum & campi, ruente æthere toto turbido imbre finit, dieique locum cessit; hæc circa horam secundo, tertiam matutinam acta. Sed hora quinta sexta, nox postliminto redire,

redire, intonare, poli, effusis imbris tempestas attra si-
ne more furere, crebris ignibus æther micare, una ruen-
te noto zephyroque, commista grandine nimbus succe-
dere, vineis frugibusque mortem intentare, adeo ut de
melle & vindemia omnes desperaremus, supplices ad cœ-
lum palmas tolleremus, ut Deo placeret tonitru Dei &
grandinis validum suum sufficit ingeminare. Quo facto
comperimus, Deum pro immensa sua misericordia præ-
ter spem nostram non contemnendam benedictionem
nobis reliquisse, magna quidem vinearum pars, inprimis
quæ grandinem ante tres hebdomadas lapsam perpesz
fuerant, infando cum vinitorum præcipue pauperiorum,
& ære alieno tantum non oppressorum dolore, foliis dis-
ruptis, uvis dejectis, palmitibus per vim grandinis ad me-
dullam usque lassis miserabilis stragis speciem præ se fe-
runt. Cannabis quæ largissimo incremento spem lar-
gam excitaverat, omnino deleta. Ita & triticum cum
silagine magnam calamitatem paßum. Sed verò vinearum
aliæ vel leviter tactæ, vel tantum non illæsæ vindemias
uberis adhuc spem injiciunt, & siligo, quam nunc no-
stri demeruntur, diffractis lieet culmis nihilominus &
numero & pondere sub præstantibus manipulis agricolas
manum explet. De tritico inprimis, ubi calami validio-
res erant, & propter glebam pinguiorem spissius crev-
rant, spem concipimus. Deo quæ restant custodiente,
graviores de defectu querelas non fere movendas. Uni-
ci Tössriediani, & qui ipsis innexi, jacturam tritici ma-
ximam passi, ita ut non constet, quo pacto miselli & o-
pibus plerumque destituti annonam comparare queant.
Et hæc de grandine. Ceterum quæ de fulmine referunt, mi-
raculi divini speciem habent: Scilicet viderunt nostri u-
na cum tonitru penetrantissimo, & quod sonitum dispo-
si majoris tormenti superarat, ædesque omnes concusse-
rat,

rat, ignem satis diffusum cœlitus super turrim vigiliis destinatam, quæ portæ oppidi superædificata est, dependere. Ignis ille vigili per fenestram spectanti super caput in hypocoustum penetrans, vagari visus, cunasque infantuli ejus circumdare, ita ut jam de ejiciendis cum infante cunis cogitaret: Sed ille cum uxore & infante fugam capessens evadebat cum suis innoxius, neque quicquam ab igne illo lœsum, excepto ferreo illo vineulo, quo malleus horæ numerum pulsu campanæ indicans trahitur, quod cum nullibi reperiatur, ab igne hoc liquefactum putatur. Alter vigilum, qui noctem insomnem traduxerat, horas proclamando in imo ædium habitans ac dormitans fragore tonitru expergetactus, etiam lectum suum circumdare, cubile vapore sumoque replere animadvertisit, & solus fumo tantum non enecatus, vix tandem ad se rediit etiam illæsus. Quatuor personæ sub janua ædium turri proximarum tutelam quærebant. Illarum duæ vi fulminis retro collapsæ pro mortuis reputatae. Tertia vix respirare valens, ex ædibus prosiliens id unum agitabat, ut observaret, quo loco flammæ sint erupturæ: quarta de magno ardore brachiorum, quorum crines igne hoc consumtae erant, quiravit: Omnibus tandem salvis & incolubibus. In ædibus ipsis utrumque hypocoustum, superiorius & inferius, igne repletum, qui stellæ ad instar circumiens extintus fuliginis copiam quandam in mensis scannisque reliquit, cuius reliquias manibus etiam meis & oculis usurpavi. Alia hujus ignis particula, ex alto in aream, qñæ ante ædem scholasticam patet, sentim decidua (trusti lini sulphurati, quo vietores in commodum doliorum uti sverunt similis) ardebat adhuc dum desidens in solo, sed largissimi nimbi vi mox extincta. Ita & fulmen hoc impune transit; Deusque minatus tantum non executus pœnas, quas nimium sumus meriti &c.

Hæc Doctissimus Haugius Diaconus nunc Tigurinus.

Io agro *Lucernensi & subsylvano* grassabantur variolæ, cum petechiis, Febres item petechiales (speciatim in Kerns) quibus obiere multi, non tam morbi violentiâ, quam curatione sinistra.

D. 28. observata passim pruina ad montium altiorum medietates lapsa nix, visum sub initium noctis h. 9. p. *Lucerne* phænomenon singulare, versus meridiem nempe arcus duo alti instar Galaxiæ, inferior durabat per horam, qua finita obductus fuit à nubibus; circa meridiem hujusdem diei frigidi cadebat nix ad usque fere radices montium.

Barometri altitudo summa d. 16. 26.¹/₂ 7.¹/₂ imma d. 4. 26¹/₂ 11.¹/₂ diff. 6¹/₂.

Aqua cœlo lapsa. 5.¹/₂ 8¹/₂ 11.¹/₂

Limagi incrementa 18.¹/₂ decrementa 25¹/₂

AUGUSTUS.

Die 3. inde à radice *Gotthardi* montis pagoque *Airolo* per totam *vallem Lepontinam* & ultra ad Ducatus *Mediolanensis* confinia, vehementi motu concussa tellus, quo *Bellinzona* sonuere campanæ, *Canobii* prostrata contignatio recti.

Die 6. in agro *Glaronensi & Provincia ad Fines Tempestas grandinosa* h. 2. & 3. p. inundationes graves, unde ingens dampnum passa *Biltena* in primis inferior, *Nider Bilten* ex torrente, ablatum molendinum, suffocatae aliquot personæ, cellæ subterraneæ aquis & glareâ repletæ, saxa ingentia per pagum disjecta; ablatus pons, diet *Sibnerbruk* in der March.

Barometri altitudo summa d. 1. 26.¹/₂ 6¹/₂. imma d. 5. 11.
13. 18. 28. 26.¹/₂ 2.¹/₂ diff. 4¹/₂ 11.¹/₂

Aqua cœlo lapsa 36³/₄ 11.¹/₂ = 3.¹/₂ 3.¹/₂ 11.¹/₂

Limagi incrementa 11¹/₂ 11.¹/₂ decrementa 22¹/₂ 11.¹/₂

SEPTEMBER.

D. 9. h. 3. a. vidit Frater Johannes *Bade* luminis borealis exspirantis finem.

Barometri altitudo summa d. 23. 26.¹¹¹ 9.¹¹¹ ima d. 19. 20. 23. 26.¹¹¹ 1¹₂.¹¹¹ differ. 7¹₂.¹¹¹

Aqua cœlo lapsa 14¹₂ = 1.¹¹¹ 2¹₂.¹¹¹

Limagi incrementa 3.¹¹¹ decrementa 2¹₂.¹¹¹

OCTOBER.

Die 8. h. 12¹₂. a. ex nostris speculis visa super medium urbis rubedo intensa, qualis est carbonis ardentis, figura rhomboidalis, à qua descenderat utrinque fascia lata, virgis illis similis, quas sol dicitur extrahere aquis, retro quam surgere videbantur fulgurantes striæ, terminavit se se phænomenon hocce, post horam I. in tractum longum versus occasum. Visum hoc phænomenon passim quoque in agro pro incendii diagnostico habitum. Lumen videtur fuisse boreale. Die 12. secutum Novilunium, quo die h. I. a. iterum observabatur fulgor versus N. W. albicans, cœlo stellifero, secta mox nebula densa. Illud diei 8. longe latetque visum, etiam in Toggio.

Die 9. h. 9¹₂. p. sensit *Bafilea* terræ motum levem.

Die 16. cœpit Vindemia.

Notatu dignum, quod die 12. & seqq. imam regionem aëris perspiraverint Euri & Boreales venti, lapsa nive, quum in editioribus jugis, e. g. Regio monte, *Rigi*, cœlum fuerit calidius, nive nulla manente, flante ibi Austro, qui tandem vincens colonos liberavit metu.

Barometri altitudo summa d. 1. 26.¹¹¹ 9.¹¹¹ ima d. 16. 17. 26.¹¹¹ 2.¹¹¹ differ. 7.¹¹¹

Aqua cœlo lapsa 39¹₂.¹¹¹ = 3.¹¹¹ 3¹₂.¹¹¹

NOVEMBER.

Die 3. h. secundo-tertia a. vidi auroram borealem, cœlo versus meridiem claro, versus septentrionem aliquid quantum nebulo: Visa haec rubens insigniter primum in ortu, hinc se se protendebat sensim ad occasum, indeque redibat versus ortum: Visa quoque pyramidum vestigia; stellæ eodem tempore cadentes, proxime ad ædes meas.

Barometri altitudo summa d. 22. 24. 26. $\frac{1}{11}$ $10\frac{1}{2}.\frac{1}{11}$ imæ
d. 9. 26. $\frac{1}{11}$ $2.\frac{1}{11}$ diff. $8\frac{1}{2}.$

Aqua cœlo lapsa $31\frac{1}{4}.\frac{1}{11}$ = $2.\frac{1}{11} 7\frac{1}{4}.\frac{1}{11}$

Limagi incrementa $20.\frac{1}{11}$ decrementa $24.\frac{1}{11}$

DECEMBER.

Barometri altitudo summa d. 18. 27. $\frac{1}{11}$ $1.\frac{1}{11}$ imæ d. 9. 26. $\frac{1}{11}$
 $2.\frac{1}{11}$ differ. $11.\frac{1}{11}$

Aqua cœlo lapsa $30\frac{3}{4}.$ = $2.\frac{1}{11} 6\frac{3}{4}.\frac{1}{11}$

Limagi incrementa $1.\frac{1}{12}.\frac{1}{11}$ decrementa $1.\frac{1}{11} \frac{3}{4}.\frac{1}{11}$

Summa totius Anni

	Barometri altitudines Summae.	imæ.	differentia.
Januarius	--- 27. $1\frac{1}{2}.\frac{1}{11}$ ---	26. $\frac{1}{11}$ $7\frac{1}{2}.\frac{1}{11}$ ---	6.
Februarius	--- 26. $10\frac{1}{2}.$ ---	26. $\frac{1}{2}.$ ---	10.
Martius	--- 26. $8\frac{1}{2}.$ ---	25. $10\frac{1}{2}.$ ---	10.
Aprilis	--- 26. $9\frac{1}{2}.$ ---	26. $1\frac{1}{2}.$ ---	8.
Majus	--- 26. 9. ---	25. $11\frac{1}{2}.$ ---	$9\frac{1}{2}.$
Junius	--- 26. 7. ---	26. 1. ---	6.
Julius	--- 26. 7. ---	26. $\frac{1}{2}.$ ---	$6\frac{1}{2}.$
Augustus	--- 26. $6\frac{1}{2}.$ ---	26. 2. ---	$4\frac{1}{2}.$
			September

September	---	26.	9.	---	26.	1 $\frac{1}{2}$.	---	7 $\frac{1}{2}$.
October	---	26.	9.	---	26.	2.	---	7.
November	---	26.	10 $\frac{1}{2}$.	---	26.	2.	---	8 $\frac{1}{2}$.
December	---	27.	1.	---	26.	2.	---	11.

Aqua cœlo lapsa.

Januario	0.	11	6 $\frac{1}{2}$.	111	Julio	5.	71	8 $\frac{1}{2}$.	111
Februario	2.	0			Augusto	8.		$\frac{3}{4}$.	
Martio	5.		1 $\frac{1}{2}$.		Septembri	1.		2 $\frac{1}{2}$.	
Aprilii	2.		11 $\frac{1}{2}$.		Octobri	3.		3 $\frac{1}{2}$.	
Majo	1.		6 $\frac{3}{4}$.		Novembri	2.		7 $\frac{1}{4}$.	
Junio	6.		8.		Decembri	2.		6 $\frac{3}{4}$.	
	18.		10 $\frac{1}{4}$.			18.		5 $\frac{1}{4}$.	
					Summa totalis.	37.	11	3 $\frac{1}{2}$.	111

		Limagi incrementa.		Decrementa.
Januar.	1.	0.	11	11.
Februar.		1.		2.
Mart.	5.	7.	---	8.
April.		7.	---	2.
Maj.	3.	2 $\frac{1}{2}$.	---	2.
Jun.	2.	1.	---	2.
Jul.	1.	6.	---	1.
August.		11 $\frac{1}{2}$.	---	10 $\frac{1}{2}$.
Septembr.		3.	---	9 $\frac{1}{2}$.
Octob.	1.	11.	---	1.
Noyembr.	1.	8.	---	0.
Decemb.	1.	$\frac{1}{2}$.	---	11 $\frac{3}{4}$.
	18.		10 $\frac{1}{2}$.	

Inter Tigurum & Gothardum sunt differentiae Mercurii inde ab 16. Mart. 1729. usque ad finem Junii sequentes,

4. ^{II}	4. ^{III}	quater
4.	4 $\frac{1}{2}$.	bis.
4.	5.	semel
4.	5 $\frac{1}{2}$.	quater
4.	6.	5.es
4.	6 $\frac{1}{2}$.	8.es
4.	7.	quater
4.	7 $\frac{1}{2}$.	10.es
4.	8.	6.es
4.	8 $\frac{1}{2}$.	8.es
4.	9.	11.es
4.	9 $\frac{1}{2}$.	6.es
4.	10.	16.es
4.	10 $\frac{1}{2}$.	12.es
4.	11.	15.es
4.	11 $\frac{1}{2}$.	19.es
5.	0.	21.es
5.	$\frac{1}{2}$.	12.es
5.	1.	12.es
5.	1 $\frac{1}{2}$.	8.es
5.	2.	5.es
5.	2 $\frac{1}{2}$.	ter.
5.	3.	quater.

Altitudo maxima d. 19. Mart. 9, 10, 11, 12, 13, 14, 28.

Jun.

21.^{II}, 10.^{III}

Altitudo maxima d. 24. Mart. - - - 21. I.

Differentia. 9.

A. 1. Julii ad 20. Novemb. differentia altitudinum.

4. ^{II}	4. ^{III}	quater.
4.	4 $\frac{1}{2}$.	8.ies
4.	5.	8.ics

4. 5 $\frac{1}{2}$.

4.	$5\frac{1}{2}$.	10. ies
4.	6.	25. ies
4.	$6\frac{1}{2}$.	22. ies
4.	7.	23. ies
4.	$7\frac{1}{2}$.	24. ies
4.	8.	20. es
4.	$8\frac{1}{2}$.	15. es
4.	9.	20. es
4.	$9\frac{1}{2}$.	17. es
4.	10.	20. es
4.	$10\frac{1}{2}$.	16. es
4.	11.	7. es
4.	$11\frac{1}{2}$.	5. es
5.	0.	14. es
5.	$\frac{1}{2}$.	8. es
5.	1.	9. es
5.	$1\frac{1}{2}$.	quater.
5.	2.	6. es
5.	$2\frac{1}{2}$.	0.
5.	3.	semel.
5.	$3\frac{1}{2}$.	semel.

In predicto intervallo temporis.

Altitudo maxima d. 15. Jul. 25. 26. Sept. 28. 29. Octob.

21. // 10. //

Altitudo maxima d. 21. 27. Aug.

21. 3.

Differentia. 7.

Superiori Anno 1728. quod meminisse suvabit, invenimus differentiam inter Tigurum & Gothardum 4.// $11\frac{1}{2}$ // item 4.// 11.// nunc inter 16. Mart. & finem Junii prodeunt, si pluralitatem vicium numeres 5.// 0.// quandoquidem hæc 21.es occurrit. Ast inde a 1. Jul. ad 22. Novemb. si medium quæras inter extrema obtinebimus 4.// $9\frac{1}{2}$. si ad plu-

ralitatem vicium attendas feligere oporteret 4.¹¹ 6.¹¹¹ utpo-
te quæ 25. es occurrit, sumi potest 4.¹¹ 10.¹¹¹ ut pote quæ &
pluralitate vicium & medietate loci inter bina extrema sese
commendat.

Observari metetur, quod mense Junio cœlo præcalido
alto steterit loco Mercurius in Gothardo respectu Tiguri:
Unde patet caloris intensior gradus in vallis & planicie-
bus, quam in montibus à ventis perflatilibus. Et est hoc sin-
gulare Dei beneficium tum erga alpicolas, tum erga vallico-
las. Illi si aëre fruerentur montano simul & calido, spira-
rent adeo tenuem, qui alendæ flammæ vitali vix sufficeret.
Hi si è contra frigidum illum montanum haurirent experi-
rentur frugum deficientem maturationem. Imo videtur aër
ipse vallis incumbens rarefactus, assurgens per reflexio-
nem veluti quandam adjuvare montani illius & frigi-
dioris pressionem, & hoc ipso altius eve-

here Mercurium,

DIS-

DISQUISITIO
PHYSICO-MEDICA

DE

THE R M I S
SILESIORUM
HIRSBERGENSIBUS,

A U T O R E

D. CASPARE GOTTLIEB LINDNER,
LIGNICENSI, n. t. MED. PRACT.
HIRSCHBERGENSI.

ILLUSTRISIMÆ ET UBIQUE GENTIUM
CELEBERRIMÆ
ACADEMIÆ IMPERIALIS LEOPOLDI-
NO-CAROLINÆ NATURÆ CURIO-
SORUM
*PERILLUSTRI, MAGNIFICIS, EXCELLENTISSI-
MIS EXPERIENTISSIMIS CLARISSIMIS QUE*
DOMINIS
DN. PRÆSIDI,
DIRECTORI,
ADJUNCTIS
atque
COLLEGIS,
VIRIS HONORUM, MERITORUM, FAMÆ FA-
CTORUMQUE GRAVITATE PER ORBEM
SPECTATISSIMIS,
SEQUENTEM
DISQUISITIONEM PHYSICO - MEDICAM
DE
THERMIS SILESIORUM HIRSCHBER-
GENSIBUS
DEBITA, QUA PAR EST, OBSERVANTIA
D. D. D.
AUTOR.

A. A.

PROEMIUM.

Parturiunt ianumeræ orbis terrarum cryptæ ex stupo
pendo conceptu, continua quasi ingravitatione tu-
midæ, stimulo, nisi, nixu nunquam non perenni,
tam ubertim suos fœtus, tamque multiplici & numero
edunt partu, ut Naturam toto die superfetari, nec inepte,
nec inique dixeris. Persorutare enim animo intimiora an-
tra & penetralia telluris, tota quanta portant onus gre-
mio. Discerne visu margines, seu cortices terræ, ubique
solvunt sua pignora luci. Hem! terram, matrem maxi-
me polytokam! Inter tot continuos nixus & enixus, nec
abortivum, nec hydatiformem, nec secundinum, nec sero-
tinum, nec supposititium, nec penitus monstrosum arbitra-
re partum, ope cujus tot & tanti ubique prodeunt fontes,
qui lympham suam, vel spumidam dulci murmure ebulli-
unt; vel sonoram susurro strepitu eructant; vel garrulam
per jugera montium præcipitant; vel tacitam per molle gra-
men fundunt. Perfectissimi sunt hi fœtus, maturissimæ mo-

lis, optimæ spei, plurimique usus, omnes omnipotentissimum indigitantes Agens, hujusque summam providentiam, admirandam sapientiam & immensam manifestantes benignitatem.

Non fontes innuo, qui aquam scaturiunt nimis crudam, duram, acerbam, asperam, nivealem, glacialem, topiacem, calcaream, lapidescentem, constringentem, limosam, palustrem, squalidam, desidem, stagnantem, foetidam, variaque virulentia, qua subterranei tractus hinc inde referti sunt, inquinatam. Hos volo, qui latieem fundunt, vel prossus simplicem, homogeneum, levem, spirituosum, limpidum, perspicuum, insipidum, quem vulgo vocant dulcem; vel heterogeneum, odorum, sapidum, alienis viribus imbutum, mineralique imprimis virtute maritatum.

Hi communi hodie insigniuntur titulo, unoque velbo audiunt. *Fontes Soteris.* Certe & qualijure; Sive enim velis vitam agere & protrahere incolumem; sive velis morbos imminentes averttere & praescindere; sive velis præsentes averruncare; suppetias ferint; simplici aut connubia vita; utrique salutares, verè *soterias*, modo debitis adhibiti. Excitantur merito Regiones, in quasi hi perenni, dargo & multiplici flumine, & prodigiis quasi alveis derivantur, cur maximè de se glorientur. Excitantur, cur de his inquilinis propriis exultim. lætentur. Excitantur, cur prærogativam affectent, hancce pen orbem pleno, ut ajunt, gutture ebne- cinent. Nec hinc *Silex* silet; catholical alias divinæ bes- neficentiae & naturalis benevolentiae fœcundissima matrix. Nec blandior, nec superbia, affirmans; Naturam in illa & haec in parte, tantum non luxuriari; quippe tota quanta fontibus dictis soteris uberrime irrigua & exundanter im- prægnata existit. Innumerum habetemus numerum, si quis locis patrios suos & proprios, proprio enumerate sciret nomine,

nomine. Multi ob copiam contemnuntur. Plures ex negligentia pestundantur. Plurimi ob ignorantiam despiciuntur. Perplurimi rudi palato gustantur. Hinc est, quod paucissimi haec tenus publicis inclarerint encomiis, imo ne suis quidem privatis innotuerint virtutibus.

Noscit quidem Boleslavia antiquum suum fontem regium, den Querckbrunn. Noscit suos *Lignitium*; unum in foro urbis publico, den *Heringssbrunn*; alterum ante portam Goldbergensem versus meridiem, das *Wiesenbrunn*; & duos extra portam Glogoviensem versus Septentrionem, den *Bade-Brunn* und den *Hedwigs-Brunn*, quamvis hunc posteriorem injuria & incurio modo nunc ab extra insqualecentem. Noscit suos *Sekarsine* & *Wersinga* ve in Ducatu Olsnensi. Noscit suos *Altvvasser*, *Tannhausen*, *Reichenau*, *Steinkunzendorff*, *Petersvvalde*, *Saizbrunn* in ducatu Svvidnicensi. Noscit suum *Svvidnicium* ipsum. Noscit suum *Lehnum*, den *Rühnbrunn*. Noscit suum *Kunzendorff* prope Friedebergam. Et noscunt, vel me ignorantie, vel prolixius non annotante, loca alia alios suos inquininos. Hoc tamen negari non potest; noscerent longe plures, si omnes illos merito & debite ponderare vellent, imo possent, qui haec tenus tam liberali fluxu laticem suum fuderunt soterium.

Sed quid extra terminos vagor? noscit & *Hirschberga* suos, suum per districtum largiter scaturientes. Quatenus spectas, eatenus surgunt, eatenus ebulliunt, eatenus erumpunt fontes nitidissimi. Paucissimos tangam. Noscit Opidum ipsum vicinum suum *miraculosum*, den *Märkelbrunn*, ad radices tractus montosi, der *Sättler* dicti, versus Occidentem siccum, aqueum certe nectar stillantem. Noscit pagus *Straupitz* suum, den *Schwefelbrunn* appellatum. Noscit *Seidorff* suum, quibusdam acidulatum nuncupatum,

das Annebörnchen, oder den guten Brunn. Noscit *Warmbrunn* suum; den *Schmiedebrunn*. Noscit vicinia suum ad jugera devolventem montis, quem premit arx diruta *Kynast*. Noscit *mons Giganteus* suum *aureum*, & *finitimum*, *album*. *Pratum argenteum* nominatum. * Nulli tamen magis ultimo hoc ex virtute & usu innovare, quam famigeratissimi horum locorum fontes catidi, qui constituant sic dictas *Thermae Hirsohbergenses*. Harum quidem laudes, vires & effectus fam pridem fama, voce, litteris tantum inelatuere, & adhuc annue secunda & semper repubescent experientia inclarescunt, ut verbis & litteris vix magis indigeant. Imo mihi ipsi inde, tale quid meditanti, prima fronte frondibus folia addere, astumque agere videor. Sed perpendenti, infinitas illis debere laudes, & nunquam earum satis extollendas esse virtutes, animus reddit, & verbis verba calamisque calamum addere, minimè vereor. Suadet hoc imprimis inquisitus quidam stimulus. Harum Thermarum confine solum nunc per quadriennium inhabito; ab eo scilicet tempore, quo spe, prece, voto citius, mundo valedixit genuinus *Mystes Hygieiae*, *Vester Euryphon* Noster *Hippocrates*, & busus loci *Physicus*, verè *Physicus*, *D. Adam Christianus THEBESIUS*. Abhinc latem hic curio. *Aesculapio* immolo. Naturæ ministro. Morbis medeor. Consilia suggero, Saliunt fontes in propinquuo. Horum virtutes, vires, effectus, experios, video, audio, annue, quotidie, continue. Qui quælo, hæc singula alto conticescere possem silentio? in Othello

nunc?

* Examen phisico medicum virtutes & siuctus horum & aliorum plurimorum fontium super & subter *Sudetes* nostros, aquam soteriam vena frigida fundentium, temporis accessu, si Deus vires & vitam concederit, publice litteris consignare totus mecum constul. Plures lanceam hydrostatischeam jam experti sunt. Reliqui illam expectant. Singuli ubiorem tantum usum practicum anhelant.

nunc? cum manum agitent absconditæ quædam scribendi illebræ. Dememinisse laris & officii videret, maculamque ingratae frontis proferem, si exoticis & peregrinis magis inhians, vernacula & indigena nostra averso prorsus vultu despicerem. Trahor ex adverso totus domesticis nostris. Solæ mihi Thermæ nostræ arrident, Solæ mihi hæc vice sufficiunt. Accipite ergo, VIRI ILLUSTRES, MAGNIFICI, EXCELLENTEISSIMI, sequentes *de Thermis Hirschbergensibus eorumque Scriptoribus; loco natali, situ, natura, contentis, usu & effectu, cogitationes, rationi & experientiæ, quantum mearum fuit partium, suffultas.* Accipite has comprehensor, magis vero in obstrictæ mentis documentum, quam in summe exasciati & numeris singulis absoluti operis testimonium. Cedant vero singula ad summi Numinis Gloriam & Proximi Salutem!

CAP. I.

De Autoribus, qui haec tenus Thermas Hirschbergenses seorsim editis in publicum celebra runt & commendarunt scriptis.

Nullus quidem scriptor, quantum ego scio, qui unquam Historiam Silesiæ, sive penitus universalem, si-
ve à parte naturalem, licet & hanc generatim, de-
bile contexuit, litterisque prodidit, *Thermas nostras Hirschbergenses* siceo præterivit calamo; imo ne præterire aulus est. Tancum enim omni tempore earum emicuere laudes & virtutes, ut publica moliri scripta, inque his illas prorsus conticessere, moliti nefas censeretur. Ipsi exteri non denegarunt paginas. Ut adeo haut brevis concreceret catalogus, si singulorum tribus etiam nunc verbis minime conarer. Sed nec poscit tale quid propositi ratio;

nec vult præfixum studiū brevitatis, Sufficiat hæc viæ eorum tantum. Auctorum fecisse mentionem, qui seorsim aut plane peculiaribus scriptis de nostris egerunt Thermis; Antiquissimus omnium est *D. Caspar HOFFMANNUS*, Archiater Ducalis & Physicus Custrinensis. Hic anno 1569. Epistolam ad *D. Paulum LUTHERUM* dedit, qua naturam, conditiones, vires, usus & abusus harum Thermarum graphicè delineat. Legitur hæc in Consiliis & Epistolis medicinalibus Job. CRATONIS à KRAFFTHEIM aliorumque præstantissimorum Medicorum p. 240. Succedit *D. Joachimus BAUDISIUS*, Physicus Lignicensis & Coenobialis Lebusi. Hic quoque commendationem brevem epistolarem conscripsit, inque hac naturam effectus harum thermarum, methodumque iis utendi paucis delineavit.

Primus vero, qui eas separato condecoravit scripto, famosus est ille Naturæ Mystes & Consultus à similis nominis fanatico toto distinguendus cœlo, *D. Caspar SCHWENKFELD*, Physicus tunc temporis Hirschbergensis, postea Gorlicensis. Edidit vernacula sua sub titulo: *Hirschbergschen Bades in Schlesien unter den Riesen Gebirge* gelegen, kurze und einfältige Beschreibung: was dessen Natur, Art und Eigenschaft, Kraft und Wirkung sey: wie es recht und nützlich zu gebrauchen: was für eine Diæt darinnen zu halten: auch wie man den Zufällen darinnen begegnen und abhelfsen möge. Nebst einem allgemeinen Berichte von mineralischen Wassern und Wildbädern/ und kurzem Verzeichniß derer Kräuter und Berg-Arten, welche um diesen warmen Brunn hin und wieder auf den Gebürgen gefunden werden. Görlich 1607. & denuo Ligniz 1619. & 1708. 8. Ämulatus est hunc maxime *D. Matthæus Adalbertus ZINDEL*, t. c. itidem Physicus Hirschbergensis, opusculo eundem sere in fronte spacio

spicio titulum gerente: **Hirschbergischen warmen Bades in Schlesien unter dem Riesen-Gebürge gelegen / kurze Betrachtung, was dessen Natur, Art und Eigenschaft, Krafft und Wirkung sey ic. ic. Ligniż 1656.** 8. Annalerandus hisce duobus *D. Martin PANSA*, Medicus Provincialis Erebniscensis; cuius prostat libellus, titulum foreitus: **Bade-Ordnung, oder kurzer und allgemeiner Bericht von den warmen Bädern und ihren Eigenschaften: was einem jeden, der solche zu besuchen und zu gebrauchen in Willens, nochdurstig zu wissen: Dabey auch insonderheit die Art, Eigenschaft, und Tugend des Hirschbergischen warmen Bades in Schlesien / sowohl auch des Landeckischen warmen Bades in deutscher und lateinischer Sprache kürzlich beschrieben wird, sammt eilichen nüglichen Fragen und Kräuter-Bädern: und letzlich mit wenigen von der Natur der Sauer-Brunnen, sowohl auch vom Gebrauch und Missbrauch der gemeinen Wasser.** Leipzig. 1618. 8°.

Hi quidem omnes litterarii conatus debitiss suis non sunt defraudandi laudibus. Singuli, suos ferunt usus; anguli sua continent, cur maxime astimentur. Imprimis si practica spectes. Agnoscunt hæc ut plurimum simplicem & multivariam experientiam, fidam & sestandam Magistrum, ambabus amplectendam manibus Minime tamen numerum omnem consummant. Minime fontem funditus exhauiunt. Quædam inanibus & caducis superstruuntur fundamentis. Quædam imaginaria virtutum commendantur persuasione. Quædam ofuscatis & fallacibus insistunt experimentis. Stat imprimis theoria labili & infirmo calo. Nunc in utilibus teritur quæstiunculis. Nunc in comitis confunduntur opinionibus. Nunc lepidis conlupatur fabulis. Tantum abest, ut in le natura secundum naturam

turam elucescat. Fingitur. Detorquetur. Contemperatur. Apertius hæc data patet, si vel unice varia rimemur principia seu elementa, que in genere aquas soterias in amplexu suo fevere crediderunt. Mirum certe hic commentantur. Mox enim aurum, argentum, cuprum, stannum, plumbum admittunt. Mox illis mercurium vivum, antimoniun, arsenicum, calcem vivam affingunt. Mox gemmata varia, ambram, succinum, terram sigillatam inesse somniant. Mox viriolum, alumen, nitrum & sexcenta alia saluum genera enumerant. Indicant inde virtutes. Contra indicant vitia. Formant methodos. Figurant effectus. Reapsè vero docte admodum fabulantur. Et dum plurima agere satagunt, nihil aut plane præpostere agunt. Nemo tamen, studio novitatis pruriens nimio, audacter affirmet, hallucinari tali modo veteranos hos & clarissimos autores sola propria culpa. Indulgendum est illis maxime. Quidquid debent, genio sui seculi debent. Medicina tunc temporis eò pervenire non poterat, quo nunc penetrare industria & felicitas præsentis seculi concedit. Ignorabatur vera & experimentalis Philosophia physico-chymico-mechanica. Nesciebant inde verum & genuinum fontes horumque ingredientia debite explorandi modum. Nesciebant minus fallacem elementa dijudicandi methodum. Chymie & Physice experimentalis notitia destituti, subolere potius, opinione cernere, & populari approbatione metiri, quam experientorum & tentaminum ope contenta expiscari, scrutari ipsisque rerum ponderibus librare potuerant, egregie inquit germanus Germaniae nostræ Hydrographus & communis fere in aquis perscrutandis præceptor, Illustris Fridericus HOFMANNUS, in opusculis physico medicis Tom. II, p. 421. Poscunt ergo superius enumerata Auctorum scripta, neque lectorem penitus credulum, neque præjudicio & amore anguitatis nimium occecatum; sed animo liberum, veris principiis

cepiis chymico-physico medicis imbutum, judiciosum, qui nihil precario, nihil præconceptus, nihil stupidus admittere necesse habet. Hic facile nudeum ad palatum decorticabit.

Sed mitto hos antiquæ autoritatis & decumatæ honestatis viros, prævios non sine gloria duces; & ad nostra demum tempora transeo; visurus, qui & quanti thermas nostras literis & condecorare maxime insudarunt. Ubi duo se præprimis offerunt: Prior & omnium princeps est Excellensiss. Dominus *D. Christian Michaël ADOLPHI*, patria Hirschbergensis, opera, officio & honore in Athenis Phylireis hodienum celeber. Hic anno 1710. ibidem Lipsiæ conscribebat eruditam, numerisque pluribus absolutam *Disputationem theoretico-practicam*, 1726. deuo recusam, *de Thermis Hirschbergensibus*, dignam hercle, quæ cum consensu legatur. Post hunc nuper demum molitus est opusculum, vir scriptis, Hirschbergense celebrantibus solum, haec tenus inclarescens, Dn. *M. David ZELLER*, Schola Hirschbergensis Q. C. Collega II. Edidit nempe Anno 1726. 8. den dritten Theil der *Hirschbergischen Mercßwürdigkeiten*, darinnen von dem so genannten *Hirschbergischen warmen Bade* gehandelt wird. Dolendum vero, autorem in hoc opere hinc inde antiquorum figmentis, qua theoreticis, qua practicis interdum nimium induluisse. Hanc tamen condit prærogativam, quod præter additamenta quædam historica varia variorum carmina in laudes & virtutes harum Thermarum, ut OPITII, FECHNERI, SCHAREFI, &c. tradat, & sub finem duo verbotenus annexat Judicia medica, alterum sup. cit. *Casparis HOFFMANNI*, alterum *Joachimi BAUDISII*.

CAP. II.

De Solo natali, situ, ortu facieque hodierna
externa Thermarum Hirschbergensium.

Hirschberga seu *Cervi montium*, includum est Sile-
,, siæ inferioris in ducatu Jauraviensi versus meri-
,, diem oppidum, Regio Bohemiae his oris pro-
,, ximum, hominibus & incolis frequens (verbis utor Sile-
,, stographi maximi nominis HENELII) & artificiis lini ele-
,, gantioribus celebre, ad confluentem Zacki & Boberi flu-
,, viorum intra sudetos loco amoeno commodoque positum.
Inter plurima, quæ indigena possidet naturæ dona, à divi-
na munificentia largiter concessa, non postremas sibi vicinas
numerat thermas, proprioque suo nomine cognominat
Hirschbergenses. Vicinas ajo. Itur enim intercapidine
unius horæ per prata, per arva, per campos, per nemora,
prope littora, prope colles, prope jugera montium jucundissi-
mò & amoenissimo prorsus ambulacro ad pagum, illustri
& antiquæ Dynastiæ *Kynast* subiectum, ut hodie domibus
amplum, imo splendidum; sic populis arctum & frequen-
tissimum. In hujus pene meditullio profiliunt fontes soteris
thermales è binis separatis scatebris, eique sortiuntur agno-
men *Warmbrunn*, sive *Warmbad*. Qua patet regio ab ex-
tra, edita & tota est ferme montana, ut apprime notat
Clariss. ADOLPHI de *Thermis Hirschb.* p. 5. vallibus arbo-
rum virantium serie obstis, sylvis in magnum spatium dif-
fusis, & saltibus, proceris arboribus, umbrosis pratis gem-
mantibus, segetibusque ad prospectum jucundis interdistinda,
plana tamen & recta regione magis, minus in latitudinem
spatiofa. Qua vergit ad Orientem & septentrionem ad la-
teram

terra utrinque montes interpositi , depresso magis ventorum aditum concedunt , qui vario agmine exsurgententes tandem paulatim cum aliis , hisque altioribus coēunt concatenatis eorum tractibus planitiem claudunt . Versus Meridiem præsertim in agros fertilissimos ac prata lætissima oculis ad milliare spatiū , ad usque arcem elatam decurritur , ubique objecta rerum facie , qua nihil cerni jucundius , venustiusque potest .

Aér spirat ubique salubris , nubibus quidem , nebulis . nive , imbribus frequentioribus ingravidatus , & ex niviferis montibus , nocturno imprimis tempore , subfrigidus ; nullis tamen tetris , putridis & venenatis effluviis , sanitati hominum maximē infensis , inquinatus . Solum ab extra quaqua versus sive frugum , florū , plantarum , herbarum , graminum ferax & foecundum ; sive piscinis variis , quin sparsis paludibus subaquatum ; sive torrentibus , rivulis , fontibus , hic dulcibus , illic acidulis , ibi sulphureis , alibi martialis , ubique vero salivam facile moventibus , irrigatum . Princeps præprimis hujus loci fluvius , Zackus dictus , celeri flu mine ex montium jugeribus præcipitatus , varia secat suis flexibus arva , ipsumque pagum thermalem interfluit . Hic terra pinguis , lubrica , mollis , rara ; illic durior , macra . arida , sicca , glareosa , lapidosa . Maxime ubi in montium assurgit cacumina , gazas divitiarum plenas , aurum , argentum , aliaque metalla & minarallia , imo lapides pretiosos condere affirmatur , qua de re præprimis evolvendus D . SCHWENKFELD , tam in cit . Tr. de Thermis Hirschberg . quam in illo , qui audit : Catalogus stirpium & Fossilium Silesiae . In vicino pago Schreiberbau ante hæc demum lustra ex marcasita sulphureo - vitriolica submartiali vitriolum confectum est . Imprimis vero tractus hi montosi subterranei mineris scatent ferreis , de quibus testatur contermina Schmiedeberga , oppidum ad latera montis Gigantei situm , ab HENELIO ideo metallicum dictum . Ipse pagus noster Warmbrunn

brunn iis sparsim resertus est. Hoc tamen imprimis memorabile & scopum nostrum proximus tangens, quod solum thermis nostris confine, ceu patuit plus vice simplici sub struendis domuum fundis, aut effodiendis cellis, larga lithantracum custodiat strata, nunquam fere hactenus notata & allegata; imo quod condat tractus late spatiose lapideos, pyritem argenteum manifestantes, einen weiß / schwartz und röthlich glänzenden Wasser Quarz, qui ubique penet ad superficiem ulce, imo altius luto subcoeruleo, pingui, unctuoso, mit einer blaufärbigen Lette, teguntur. Insuper hinc inde variae varii generis eruuntur argillæ nigrae, rubrae, luteæ, albae.

Nunc ad fontes ipsos. Saliunt hi perenni flamine, uti jam traditum, in pagi thermalis pene medio, è duobus separatis & ad passus circiter duodecim ab invicem distantibus scatebris. Utterque fons hodie aedificio tegitur & circumcingitur lapideo, cellulisque caldariis adornatur intestinis, in usum & commodum balneantium adstructis. Funditus vero in scrobes seu alveos, maris circumvallatos & ligneis tabulis coassatos, laticeum suum fundit tepidum, qui nunc *thermarum* nomine venit. Harum unaequaque superbunt pecudari & diverso cognomine. Alteræ *Schaaffgotschianæ* vocantur das *Schaaffgotsche Bad*: Alteræ *coenobiales* & imprimis à Præpositura vicina audiunt: das *Probst-Bad*. Priores, quia longo iam ab ævo illustrissimos *Dn. Dn. Comites de SCHAFFGOTSCH*, ex perantiquo & generosissimo sternente natos, perpetuos tenuere & tenent. Heros & Dominos: Posteriores, quia Abbatiam Grüssensem, hujusque maximè hic constitutos præpositura alumnos agnoscunt possessores & proprietarios: de quibus singulis *v. id. M. Sellers dritter Theil der Girsberg Mercator*.

Thermæ *Schaaffgotschianæ* hodie coenobialibus secundum ambitum capaciores, ampliores & spaciores, sunt

dunt & prossiliunt aquam suam maximè quintuploij venna, terra unctuosa lutea subcoerulea & pyrite petroso argenteo, aus dem in hiesigen unterirdischen Gegenden liegenden Quarzstriche, der meistens mit einer blau-färbigen Lette bedeckt wird. Nullz nunc magis peregrinæ illis immiscuntur saturigines, soterium laticem adulterantes, calorem naturalem refrigerantes, virtusque & virtutes infirmantes. Etenim conatus & præscriputum clari hujus loci Inspectoris thermalis, Dr. DUCKWIZII, tantum valuit, ut funditus illæ praescinderentur. Merentur ejus verba, quæ de hoc labore in *Annalibus Lratissimoviensibus physico-medicis an. 1717. Mens. Jul. p. 72.* leguntur, ut denuo hic relegantur: *Dass das Bad heuer (1717.) heisser oder wärmer sic fertur ibidem, als es vorhin gewesen, muss ich billig, nebst allen, seit Pfingsten, darein gehabeten Personen affirmiren; wie es auch das Thermometrum ausgewiesen, da die hiesigen Herren Geistlichen solches noch darzu bald Anfangs, da der Bau kaum geendiget, gegen das ihre (Probst-Bad) probiret, und wärmer als ihres befunden.* Es ist anjezo fast ein halb Jahr, da ich Sr. Excellenz, Herrn Graf von Schaaffgotsch/ hinterbracht, wie sich der unterste Kasten wegen der im Grunde vom Quelle abgenügten Steine mehr als 1½. Viertel Ellen gesencket; dahero berathschlaget wurde, solches heraus zu nehmen und den Grund zu visitiren, sogleich den 28. Nov. in Gegenwart Sr. Excellenz erfolgte. Woselbst man gewahr ward, nachdem alles Holz ausgeräumet, daß sehr viel kalt Wasser dem Sandstriche nach von aussen hineingedrungen, und da man beschäftigt ward / die Auzucht oder den Ablauf zu räumen, und gegen der Grund-Mauer auswärts einen Graben zu ziehen, ward man ge-

wahr, wenn das Bad ordinari voll war, daß es unter der Grund-Mauer austrat. Man dachte erstlich eine neue Quelle gefunden zu haben; so bald ich aber das Bad ausschöpfen ließ, blieb der Quall zurück, und trat das im Sande versickerte Wasser, nebst einer kleinen kalten Quelle, auch eine andere, so tief im Grunde sich mit den warmen Quellen melirte, hinein; welchen man endlich immer nachgegraben; bis man sie in einem Winckel gegen des Platzes Seite etwas höher, als die warmen Quellen, gelegener befunden, und solche mit einer guten Kütte/ die in warmen Wasser fester, als ein Stein wird, zu versegen und fortzubringen suchte. Und weil wir im Grunde gegen ein paar Ellen tieffer geräumet, bis wir einen festen steinigen Boden fühlten / haben wir die warmen Quellen in einen Fenster-rauthen-mäßigen Kasten gefasset; denn die Einfassung aus dem Grunde mit Quadersteinen, hinter denen ein starcke Mauer in lauter Kütte, aufgeführt, und der Ablauf 5. oder 6. Ellen tieffer geleget, oben aber einen von feinen breiten Steiuen gehenden Umschrot und inwendig einen Umgang rund herum gebauet. Dahero leicht zu vermuthen, daß es izo, wegen der abgesonderten Quelle, wärmer, als vorhin. Exundantem hujus balnei aquam educit canalis ligneus, eandemque transmittit ad conterminum receptaculum, quod ante haec viliorum & pauperum usui dicatum erat, & das Armen-Bad dicebatur, nunc autem caldarium constituit, in quo egeni balneis utuntur laconicis. Conf. Annal. Uratist. c. l. Abhinc ad vicinum fluvium Zackum defluit, hujusque festinante abripitur alveo. Thermae Prepositure aquam suam è scatebra tantum dupli & magis ex subtus petroso & in arctum coenente saxo producit. Hoc alunt imprimis ab illis distinctum,

quod

quod frigidam aspergere & immittere scaturiginem, nulla fere arte coercendam, necessitentur. Abhinc evadunt limpidiores & dilutiores; imo tepeſcunt remissius.

Sic saliunt proximè, sic perennant publicè, sic cooruntur quotidiè hi nostri fontes soterii, iudicibus oculis, testibus manibus. Sed unde è longinquo? per quos & quantos subterraneos terræ mæandros? à quibus maxime incunabulis? Perapte huc quadrat vulgaris illa paroetnia: *bic beret aqua.* Tantis enim generalis etiam doctrina de origine fontium irretitur difficultatibus & ambiguitatibus, ut has penitus enodare velle, idem penè eslet, ac Nili quærere caput, nubesque manu tangere. Insudarunt quidem omni nervo & ingenti æstu enucleandis istis acutissimi etiam & curiosissimi Naturæ Mystæ. Sed videoas, fontium genuinos fontes vix primorditus exhausisse. Speciem præprimis veritatis repræsentant modernorum plurimorum hac de re conjecturæ. Sed speciem ajo. Premit unamquamque suus adhuc scrupulus.

Sunt, qui omnium, quotquot, scaturiunt, fontium originem ex ditissimo mari & terræ centro arcessunt, atque derivant. Sed uti hæc, imprimis veterum sententia, non modo omnibus legibus mechanico-staticis sed etiam ipsi rationi refragatur: ita eandem merito tanquam perversam & erroream improbandam & rejiciendam esse reor, inquit Excel. Frid. HOFFMANNUS in Opusc. phys. cbym. med. Tom. II. p. 127. Maxime est de modo ascensionis aquarum harum controversia. Alii cum SOCRATE succusolationi adscribunt: alii cum PLINIO Spiritui: alii cum BODINO terræ ponderi: alii altitudini maris: alii & recentiorum quidem non pauci cum BECCHERO destillationi & sublimationi peculiari subterraneæ. Sed hæreō, num hæc singula indubitatæ veritatis testes, tum rectius inanes ingenii fertilis lufus & imaginationis luxuriantis fœtus dicam? Audiamus tamen

menclariss. Dn. D. Joannem JUNCKERUM, qui modum
posteriorem, tanquam acutissimum, ut fertur, & recentis-
simum brevibus, sed perspicuis verbis in suo *Conspectu Chy-
miae theoretico-practice p. 262.* ita tradit: „ *Praeunte BEC-
CHERO & sequentibus hunc, Regis Suecorum Archia-
tro, HIERNE, aliisque, verosimiliter statuitur, longe
adhuc infra oceanum positam esse cavam abyssum, seu cen-
trum terrae magnum quoddam & convexum spatium esse,
in quod aquæ salæ & pingues per fundi maximi poros &
fissuras assidue destillent, ex hac vero tam longa & pro-
fundæ transcolatione per fundum arenosum, limosum &
sulphureum, aquas magnam salis sui partem amittere,
magisque luteas, turbidas, bituminosas reddi; exinde sie-
ri, ut in abysso illa, seu vortice centrali, facile motu pu-
trescitorio corripiantur, incalescant, ebulliant & tan-
quam in æstuário vaporēt; cum istas convexi centri par-
tes, è quibus aquæ marinae destillarunt, ob solidiorem sta-
tum & superincumbentis oceanii molem non aquæ penetrare
possint, se recipere in interiore magis porosam molliorem
& passim cavernosam telluris partem, hinc per longissimum
traditum altius assurgere in solidiorem terram, seu crustam
globi telluris, magna ex parte lapideam, ibi quasi à frigore
in guttas condensari, tum sub fornicibus antrorum subter-
raneorum tum profundius in glarea mobili, Eribsand, tum
præcipue etiam etiam in luto subcoeruleo. „*

Sunt, qui fontium incunabula vaporibus ex oceani su-
perficie prodeuntibus maxime adjudicant; vaporibus ajo-
qui præprimis intra tropicos vi Solis æstuantis copiosissime
sublimantur; qui ventis mox agitantur & hinc inde dissi-
pantur; qui præaltis & perfrigidis montibus adhærent, in-
que his varie condensantur, colliguntur & guttatum concre-
scunt; qui tandem sic formati terræ visceribus & mæandris
intertinatis per poros, fissuras, imo hiatus se insinuant, donec

xandum funditus ad latera, ad radices, in confiniis montium
longe lateque iterum exundant & affluunt. Sententiam hanc
imprimis amplexus est Cl. Job. CLERICUS, Phys. L. II. c.
7. p. 171. seqq.

Sunt, qui scaturiginum ortus assignant stagnis lacubus &
maxime flaviis, pleno alveo hinc inde terram subrepentibus,
hancque inundantibus. Alii probant hujus sui ascerti ner-
vum exemplis & experientia convicti, quos inter est Ill.
Johan. Gottfr. de BERGER, in Tract. vom Carls Bade, p.
17. 18.; alii simul ratione & judicio suffulti, ex quibus Dn.
D. Job. KANOLDI meminisse sufficiat, in Annal. Uratil.
1718. Sept. p. 1676. ita differentis: Es dürfste vielleicht auch
nicht ganz improbabel seyn, daß hin und wieder grosse in-
ländische See, Teiche und Flüsse / vermittelst unterirdi-
scher Transcolation, durch bequemes / sonderlich sandiges
Terrain, und Kraft der von oben drückenden Wasser-
Last, vornehmlich / wo dergleichen Gewässer so hoch, oder
höher, als die entgegen liegenden Ebenen, gehen, zur
Entstehung und Unterhaltung der Quellen ein grosses, ja
vielleicht hin und wieder das Hauptwerk contribuiren.
Einen kleinen Erweiz hiervon giebt die gemeine Experi-
enz, daß bey hoch- angelauffenen Flüssen, und bey deren
angehenden Abfallung, die oft ziemlich weit entlegenen
Keller unter Wasser gesetzt werden. Zum wenigsten ist
aus dieserley Fundament viel eher, als vom Regen, zu
deriviren, wenn bey langwieriger Hitze und Dürre, ohne
allen Regen, hier und dar neue Quellen und Gesundbrun-
nen entstehen, die man doch bey vormallicher Masse nicht
bemercket hat: ohne Zweifel daher / daß durch die Grösse
langwieriger Hitze das Erdreich allzutief ausgedorret, das
sonst feste Erdreich mürbe und locker worden, folglich den

ordinairen Antrieb zum Aufquall in viele Gänge frey vertheilen können.

Sunt, qui originem & maximē alimentum fontium annumerant pluviis, imbris, grandini, nivi, rori, pruinæ, glaciei liquecenti, nubibus & nebulis, montium cacumina & tractus ingrávidantibus, seie illorum potis, rimis, commissuris & aperturis insinuantibus, subterraneas cavernas pervagantibus, & tandem data occasione juxta leges staticas in apricum prodeuntibus. Et hanc arripiunt sententiam modernorum Physicorum perplurimi. Unicum HOFFMANUM, ceu testem generalem adducam, quando *in cit. Opusc. phys. med. p. 128.* ait: *Pluviae, nives, nebulæ, ros ac pruina sunt, quæ fontibus non minus quam fluviis, materialm & alimentum suggerunt largissimum; adeo, ut quo copiosiores decident imbræ, eò magis augeri scatebras & flumina, & viciissim decrescere & exarescere omnes in tellure aquas, bis per longum temporis spatium deficientibus, observemus.* Accedit, quod omnium fere fontium in vallibus & depresso-ribus locis exstet scaturigo, dum aquæ vel ex vicinorum fluviorum, altiori constitutorum, alveis secedentes, vel etiam in montium ac collium apices per pluviam delapsæ, per copiosissimos terræ poros ac mæandros repunt, & tanquam per cribrum colantur, donec in solida ac tenaciora conceptacula, strata nempe lapidosa & argillacea, delatæ, ibique copiosius collectæ, impedito ulteriori descensu, ad superiora tandem eluctantur, & ex concluso flumine in salientem venam sese aperiunt. *Hæc est genuina origo & generatio fontium.*

Ego, ut in Circulum redeam, præprimis asserto huic posteriori adstipulor, spretis tantum non omnibus opinionibus aliis; lubensque concedo, imo confidenter affirmo: „*Thermas has nostras Hirschbergenses eandem trabere originem, idem accipere nutrimentum & pabulum ex præaltis, ac maxime spatiofis borum locorum montium jugeribus,*

„tantum non semper pluvia, nebulis, nubibus, nive, &c.
 „obnubilatis & imprægnatis. Fidem tamen non omnem
 „disputo, nec speciem veri diluo, conjecturæ, quam
 „prodit Cl. D. ADOLPHI Disp. cit. de Therm.
 „Hirschb. scribens: „fontes nostros ortum suum trahere
 „non ex oceano, quoniam hæc petitio nimis esset diffita;
 „sed ex vicino Fluvio Zacko, aut ex montibus viciniis: „
 Potius ut dignam, quæ judicetur appono.

Vetrum adhuc addere, ratio postularet, de loci ipsius
 quaquaversus patentis felici, hilari & jucundissimo ingenio,
 quo nempe huc tendentium & hic commorantium recreat
 animum, vitæque mentale addit pabulum; ne dicam, in-
 indulendo insidias struit. Irretitur enim oculus, amœnissi-
 mo ubique spectaculo, tantis rerum naturalium inter se
 splendidissimè luxuriantium illecebris, ut facilius sit, huic
 regioni immori, quam ad tempus tantum immorari. Sed
 egit de hoc fusius & graphice cit. ADOLPHI p. 9. §. 6.
 sesamoque & papavere sparsis singula depingit verbis. Ad-
 eat hunc, cui volupe est. Ego cum HENELIO nostro Au-
 sonium hic tantum transscribo:

*Quodsi Cumanis buc afforet hospes ab oris,
 Crederet Euboicas, simulacra Exilia, Bajas
 His donasse locis: tantus cultusque, nitorque
 Allicit, & nullum parit oblectatio luxum.*

CÄP. III.

De Natura & Elementis , five Principiis constitutivis Thermarum Hirschbergensium.

Constitutiva nuper aquarum nostrarum thermalium scrutaturus principia, de industria neque multa, neque ambigua, neque incerta, neque plane sterilia molitus sum experimenta. Memori semper manet mente repostum illud magni HOFFMANNI in *Opusc. Phys. med. Tom. II.* p. 117. judicium: *Notandus & tanquam inanis merito rejeiciendus est Physicorum & Chymicorum quorundam mos, qui in mineralium aquarum examine experimentorum multitudo splendorem affectare videntur, & iisdem innumera, propemodum, ad rem tamen nihil prorsus facientia, commiscere solent.* Potiora prolixis, necessaria supervacaneis, utiliora curiosis, probabiliora lubricis ubicunque praeferre ratus, nec levitatem, nec gravitatem illarum, aquarum scilicet, magno & fastuoso instrumentorum, ponderum, liberarum, lancium hydrometricarum & cylindrorum staticorum apparatus machinatus sum. *Omnia enim hoc modo adornata lubrica admodum esse & fallacia, praesertim ad pondus aquarum thermalium exigendum, cum eodem HOFFMANNO p. 119. confidenter affimo.* Neque principia earum volatilia, seu spirituosa, scrupulosis & operosis coctionibus, distillationibus, atque sublimationibus nancisci rimatis. *Volatile enim, ut apprimè ait Rosinus LENTILIUS A. N.C. Dec. II. ann. V. p. 402. ob summam subtilitatem, arte chymica capi non possunt, certe sunt hactenus à memine capta unquam. -- destilletur quævis aqua mineralis vel centies, nihil tamen, nisi aqua communis, tantillum empyreumatica, transcendat alembicum, relicta in fundo parca calce.* Neque partes

partes earum fixiores, & solidiores, aquo elemento absconditae intertextas, variis aliis ignis torturis, multo minus tumultuariis, dicere, expiscari & in apricum trahere conatus sum. Ignis enim mihi semper cum BOYLEO & BOHNIO infidus audit corporum analysta. Fidem plurimam adhibui illis maxime observationibus, quæ vel sponte, absque omni arte & coactu, nudis se obtulerunt sensibus, vel experimentorum insontium quorundam physico-chymicorum ope, simplici puta reagentium diversorum immixtione & plaeida evaporatione enatae sunt, utræquæ revelantes nupta aquis nostris primaria & intimiora elementa. Hujus impri-
mis fuere census sequentes:

1.) Subeunti balneorum tecta & receptacula mox in vestibulo halitus compungit nares lixivioso-sulphureus: fortior & penetrantior in thermis Schaaffgotschianis; rarius & imbecillior in cœnobialibus.

2.) Ubi aër ex frigida-humidiori cœli constitutione gra-
vior ambit fontium folia, circum circa pressi, nebulosi &
densi visuntur vapores, qui innubilo die & minus nimboſa
tempestate, rarius dissipati, penitus subterfugiunt conspe-
ctum.

3.) Aquæ funditus emergentes copiosissimas, easque al-
bieantes in superficie spumant & figurant bullulas, quin rei-
terata vice capaciores eructant, illicè tamen crepantes &
evanescentes.

4.) Ex scatebris haustæ easdem, fundo vitri sese colligen-
tes, ad superiora copiosius admittunt; agitatione conquaſta
marginem vitri innumeris plane crystallorum instat inve-
ſtiunt.

5.) Calidæ exhaustæ & frigefactæ lib. I. gran. V. & ultra
ex cœnobii; ex illustriss. Comitis fonte gr. VIII. quantitas
decrescit. *Conf. ADOLPHI l. c. p. 29.*

6.) Diutius libero sub aëre detentis, aut alia loca translati, odor & virtus perit.

7.) Argentum recenter politum, iisdem & præprimis Schaaffgotschianis, inditum, fusco, imo subatro inficiunt colore; auri vero tincturam exaltant.

8.) Solutioni argenti cupellati cum aqua forti induunt saturate puniceum colorem.

9.) Post omnimodam liquoris exhalationem & evaporationem, concrementum relinquunt inflammabile, sulphureum spirans odorem, & cum sale Tartari in hepar sulphuris transiens. Conf. ADOLPHI l. c. p. 32.

10.) In receptaculorum testudinibus genuini flores sulphuris calore sublimantur & concrescunt, ut eorum per annos aliquot colligere posses liberas.

Indigitant hæ conjunctim sumtæ animadversiones primarium & nobilissimum aquarum nostrarum ingrediens, principium nempe spirituosum, tenuissimum, mobilissimum, subtilissimum, æthereo-aëro elasticum, subalcalinum & maxime sulphureum. Sulphureum inquam, spe fretus, quod nullus, quantus quantus etiam alias sibi videtur emundatæ & acutæ naris sophillus, aliud quidpiam, hermaphroditicum, nitrosum, vitriolicum aut martiale subolsfaciet, nisi hodie nus audire velit veteranum nostrum SCHWENKELDIUM c. l. p. 46. tali modo vellicantem: *Daz jeder Brunn einen Schwefel habe, welcher spiritualisch und lustig, muß ein jeder bekennen, daß er es beym Brunnen reucht. Es wäre denn die Nase verstopft, oder der Geruch verderbt.* Scio equidem, perplurimos modernorum Thermographorum, & inter hos decumanos quoque & experientissimos, sulphur commune, hujusque specificos halitus, magna ex parte è thermis & acidulis proscribere, adeo ut in affirmativa satis acerbe invehatur IH. Fr. HOFFMANNUS. l. c. p. 53. *Constans plerumque inquiens, & per vulgata Medicorum est sen-*

sententia, omnes thermas sulphur, in complexu suo alere; imo ab ejus connubio plurimi caloris in iis causam derivare satagunt. Et hifere sunt, qui thermas non frequentarunt, aut tanquam canis Nilum, eas degustarunt; ideoque non mirum est, si eximié fallantur. Illis potius sulphur quoddam minerale, nativum ut ajunt, purius, penetrantius, minus empyrevmaticum adjudicant; cujus differentiam à formalí illo idem HOFFMANNUS p. 151. hoc modo graphicé de-
 pingere molitur: *Incidit non exigui momenti dubitatio, cur videlicet, si mineralis fontium spiritus vaporis sulphuris de-
 beatur, is non ejusdem cum sulphure vulgari tetri ac foedi
 odoris sit? Hanc vero ita facillime diluendam esse reor. Con-
 stituenda videlicet est differentia inter sulphur minerale com-
 mune, arte ex mineris elicatum & inter illud, quod purum
 & nativum in subterraneis tractibus reperitur. Nam vul-
 gare sulphur, non nisi ope ignis culinaris succensisque lignis
 vel carbonibus cogitur; quo sit, ut cum pura illa nativa sul-
 phuris materia, etiam empyrevmaticum, quo omnia ligna
 fæta sunt, oleum in se recipiat. Nativum autem sulphur,
 ignis torturam nondum expertum & empyrevmatico conta-
 gio non temeratum, simplicissimæ & purissimæ est indolis,
 omnisque specifici odoris expers. Scio ergo, quod repeto,
 hoc verum & genuinum specifici odoris sulphur novellorum
 Chymicorum plurimos è thermis relegare. Sed nescio quo-
 que, fieri & accipi hoc assertum ubique cum grano salis; ubi
 nempe neque sensus neque ratio, neque experimenta evidentius
 contrarium evincunt. Evincunt autem hoc evidenter observa-
 tiones no. 1. 7. 8. 9. 10. allatæ, manifestissimisque mon-
 strant indiciis, aquis nostris thermalibus nuptum esse forma-
 le & genuinum sulphur. Qui ergo precarium, præconcep-
 tum aut plane fictum aliud ipsiis adjudicare possem? Absit.*

Inest

Inest illis, quod audacter affirmo, evidenter sulphureum principium, omnis ex minerali prosapia virtutis & effectus primarius nervus & cardo.

11.) Aquæ vitris infusæ, utræque limpidæ apparent; perspicuæ, & ex albo cœruleæ, magis tamen cœnobiales præ Schaaffgotschianis, quæ turbidè quasi subalblicant. Hujus rationem inde peto, quod Schaaffgotschianæ simul è terra limosa, cœnobiales vero è duriori & minus solubili saxo prodeant, & quod maximi est momenti, quod hæ scatebram admittant limpidiorem, spuriam, ut in genere omnem, totam & unicam differentiarum mutuarum, sic & hic specia-
tim pelluciditatis causam.

12.) Gustatæ linguam demulcent primum sapore subdulci, molli & lubrico; hunc autem mox excipit saponarius quidam stimulus, simulque subadstringens quasi amaror, palatum feriens, & facile fastidium ciens.

13.) Ad tactum sunt insimul molles, lubricæ, imo unctuosæ, & ut optime ait D. ADOLPHI l. c. p. 29. temperate & non modo tolerabili, sed & tam jucundo calore, adeoque calori nativo humano maximè conveniente præditæ, ut optimo jure id de nostris dicere possim, quod WERNHERUS de Thermis Badensis dicit, quod tam jucundo sint calore, ut velut humano studio temperatæ naturæ singulari benignitate ad hominum lavacra datae esse videantur.

Causæ caloris thermalis & imprimis hujus nostri iniquilini tribus meminisse verbis, justum æquum hoc loco censeo. Mitto autem omnes, quas antiqui unquam hac de re somniarunt fabulas. Mitto PLATONIS flammæum barathrum. Mitto DEMOCRITI terras calcareas. Mitto ARISTOTELIS fulmina. Mitto spiritus & halitus calorificos. Mitto solis in subterraneas cryptas penetrationem. Mitto effervescentias contrariorum salium, hujusque farinæ alia lepida commenta; unice intentus, quam momentosæ nostra-

nostrates & moderni Philosophiæ naturalis Proceres iudicent. Rem ut levioris molis, sic facilis conceptus autumat Dn. D. Joh. Samuel CARL, in Tr. vom Gebrauch und Mißbrauch der Gesundbrunnen/ ubi p. 30. mentionem brevibibus ita explicat: Die Wärme ist leicht zu begreissen, wer weiß, was intestinus motus fluidi, vornehmlich in währendem Auflösen, zumalen eines subjecti sulphurei für eine Wärme erregen kan. Die Experimenta mit Kalck ablöschen, die Vermischung des Olei Vitrioli mit Wasser, die solutio des Eisens, Zincks, Zinns mit Scheidewasser, die Vermischung des Schwefels mit Eisenfeilen u. d. gl. sind ja bekannt, welche Hitze sie erregen, daß man die alte träumerey von unterirridischen Feuer unter die Quelle nicht setzen darff. Sed hæc, num hæc tam consummatim quam nervose dicantur. Operosius & ponderosius processum delineare satagunt LISTERUS, SEIPPIUS, HOFFMAN-NUS & de BERGER. Hic posterior imprimis in eleganti suo Tractatu vom Carlsbade cap. VI. toto, ratione & experimentis minus fculneis & lubricis suffultus, uti omnem calorem subterraneum, sic & in specie thermalem ex pyritis seu marcasitis, sub terra aqua inundatis, & hinc fervidiue testuantibus, ad oculum fere demonstrare annititur.

Adstipulor quidem magna ex parte huic sententiæ; sed tanquam universalem, solam & unice sufficientem minime accipio. Movent maximum scrupulum, nostris imprimis in thermis, formales & evidentes halitus sulphurei. Ponunt obicem substrati terræ tractus carbonum fossilium. Tenent mentem magnata illa subatra cum aquis è fundo fontium superficietenus emergentia. Imo suspendunt animum minores preventus principii fixioris alcalini & martialis, nullæque fere terræ calcareæ; quæ tamen singula juxta illorum Autorum sententiam evidentius incurrire deberent sensus.

Mallum confidentius ad Exemplum Cl. Dn. D. Christiani Henrici ERNDELI, originem ac vires Thermanum. Teplicensium in Ephem. N. C. Volum. III. Append. p. 21. seqq. deliteantis, asserto subscrivere quod celebri Dn. D. Joannes JUNKERUS in Conspectu suo Chymia theoretico-practica p. 263. his verbis adumbrat: Præcipue efficacia lithantynum quorum venæ per globum nostrum copiose & profunde discurrunt, ad ignem tam concipiendum, quam perditi afflente commoda materia sustentandum, hic non est prætereunda. Et vero loca quædam tentamina caloris artificialis, è mixtura sulphuris & ferri suborientis, non sufficiunt ad explicandam genesim tam insignis thermarum estus, qui vero similius pendet à subterraneo incendio aut ardore, non solum à pyritis, sed etiam à magnis carbonum fossiliis aliorumque bituminosorum venis sustentata & in proximas sibi minetas alias sulphureas progedientes.

14.) Insperso aquis pulvere Gallatum, protinus etiam ad ipsas scaberas, neque purpureus, multo minus subater prodibat color; neque ad infusionem olei Tareari p. d. aut solutionis sacchari Saturni lactescerape. Sufficienti testimonio, nec sale vitriolico esse armatas, nec terra crudiori calcarea imprægnatas.

15.) Affusum acetum vini destillatum post aliquot demum momenta inumeras, easque plane subtilissimas è fundo vitri ad superficiem protrudebat bullulas.

16.) Pulvis Rhabarbari immixtus liquori, pallide rotularem largiebatur cunctam, quæ in saturate rubicundam emergebat, ubi ad dimidiā partē evaporata erat aqua.

17.) Syrupus violarum inditus, colorem suum non mutabat quidem, solutioni vero salis post evaporationem & elutritionem residui additus, subvirescebat. Que tria haec observationes luculenter detegunt salis alcalici nostris in ther-

mis hospitium. Inficiari quidem non poterit, parcus innidulari ipsis, quippe testante ADOLPHI p. 32. libræ XX, aquæ ex fonte Schaaffgotschiano suppeditant tantum scrupulum unum; ex cœnobiali drachmam semis. Sed intelligen-
dum hoc est de fixiori, cum volatilioris longe majorem &
diffusionem detineant quantitatem, quæ halitu illo lixivioso,
sub thermartim introitu nares vellicante, sufficienter & mi-
nus obscure dignoscitur.

18.) Ubi balneariorum ambitus cinguntur muro, hic
que ligneis incrustatur tabulis, & ubi aqua exundans per ca-
nales lapideos effluit, agglutinat sese materia quædam sub-
pinguis, unctuosa, mucosa, ex atro subcoerulea, quæ non
raro etiam in superficie aquæ, rioris ad instar cuticulae
concrescere conspicitur; quando scilicet aquæ, neque for-
tius, & in uno tenore ebulliunt, neque ab externis causis
nimio motu concutiuntur. Non errabo, si hanc materiam
terræ supra citatae limosæ & unctuosa, subitus & per anfra-
ctus subterraneos longe lateque se extendentis, pronuncio
progeniem, & inde rationem peto, cur balneo exeuntibus
tam firmiter adhaereant indusia, ac si cuti yilço agglutinata
essent subpingui.

19.) Per vices & tantum non semper è fundo scatebra-
rum emergit nunc flocculorum, nunc frustulorum instar
magma quoddam leve, rarum, primo sub aspectu, ex atro
coeruleum tactu lubricum, pinguisculum & levius friabi-
le. Conspicitur hoc hodie copiose accumulatum & ad altitu-
dinem ulnæ præcipitatum in superius notato solio balneario
yiliorum & pauperum. Hactenus quidem unanimi consensu
sub bituminis titulo inclinaruit, sed quo jure, nondum video.
Exsiccatum enim, crama leve terreum constituit, coloris ma-
xime cinerei. Prunis injectum, neque inflammatur, neque
crepitat, neque fumat. Ubi candefit; fit hoc autem diffi-
cultur & cunctanter; odorem de se spargit penetrantem sul-

phureum. Fallor? peritiores judicent, si hoc **magma** productum dico ignis, per anfractus subterraneos longe lateque diffusi, latentis & tacite gliscientis. Fallor? si caput mortuum apello, seu partes incineratas, quales quales etiam, sive carbonum fossilem, sive alijs terræ bituminotæ. Has aqua subter præterlabens suo maxime aquo elemento sibi insinuat, & ubi eas ad & per terram luteam vehit, hanc simul, & nunc eō faciliter solvit, ambas miscet, & abhinc in majus vel minus frustulatum conglomerament molle, lubricum, lœviusculum figurat. *Hæc est sententia nobis.*

CAP. IV.

De Viribus generalioribus Thermarum Hirschbergensium, & morbis, quibus in Species opitulantur.

Ex his hactenus allatis & nunc collectim summis observationibus & experimentis luculenter admodum constat, posse thermarum nostrarum principia, quæ alunt & in sinu suo recondunt, maxime in duo dispesci genera, quorum *primarium* comprehendit tam elementum lixivioso-sulphureum, elasticum, æthereo-aereo-spirituosum, quam calorem gratissimum, & aquam, qua aquam, mollem, mitem, lenem; *secundarium* vero sal alcali fixius, terram limosam & unduosam, & magma illud sub atro cœruleum, hactenus nuncupatum bituminosum. Suaderet nunc vulgaris scribendi mos, ut quodvis horum ingredientium singulatim expenderem, eiusque virtutes & effectus, immo maximè operandi rationes, curiosis, scrupulosis & fastuosis deductionibus, argumentis scilicet physico-chymico-mechanico-mathematicis, magno & splendido verborum apparatu, à priori, ut ajunt, & ad oculum usque demonstrarem, indeque

deque confidenter indicarem, quomodo & quibus morbis tot spirituum sulphureorum, igneorum, æthereorum, aëreorum, tot spiculorum, angulorum, bullularum, globularum, & quorum non ope specialius opitulari possent? sed tenent me plura, cur in hanc lubricam & ambiguam conjectandi palæstram lubens transcendam. Tenent me in genere fallacissimæ à posse ad esse conclusiones, stomachum tantum non ad auseam usque moventes. Tenent me monita, firmiori innixa talo, longe præstantissimorum virorum, quorum exemplum præbet D. VAJUS, notante & assentiente RIEDLINO A. N. C. Dec. II. an V p. 406., quando inquit: *Meo quidem iudicio, non tantum è mineralibus, que continent aqua soteria, de usu & efficacia decernendum, sed maximum est experientiae tribuendum: Ita ut cognoscitur è fructibus arbor, pari modo ex effectibus demum vires aquæ salubris cognoscuntur.* Tenent me denique acutæ & mortdaces veterum, & imprimis modernorum quorundam censuræ, quibus argutæ illæ physicæ nimiæ & saltæ theoreticæ increpantur & castigantur. Lubet hic præ multis meminiisse judicii, quod fert jam cit. Dn. D. CARL in *Tr. vom Gebrauch und Mißbrauch der Gesund-Brunnen* p. 40, seqq. & ita sonat: Ist nicht bei so vielen Wasserscribenten eine so gar wäsrige Anweisung zu dem ganz general objecto indicationis, indicati & indicantis, daß keine Documenta und Experimenta practica beigebracht werden, welche die Anwendung dieses Wasser Mittels in die gehörige systematische Ordnung bringen könnten? Findet man nicht so viel Grosssprecherey, tanquam suspensam hederam, von den Brunnen-Doctors? Sind nicht so viel Muthmaßungen, wenn man nur den Haupt Grund gern wissen möchte, in welchem genere vitalitatis læsa diese Arztk 3 ney.

nein - Art sicher, nothwendig und nützlich zu gebrauchen seyn? Ja wenn ein Patient vor seinem Zustand gern einen Rath fordert; so heist es mit pleno *soragiu*: es sey ein für-trefflicher Brunn, man müsse es versuchen/ vielleicht zc. In solchen wichtigen Werke heißtts nun immer vielleicht, zum grossen Misstrauen über die Medicos, weil selten die Brunnen von ihuen misstrathen werden. Wäre es also nicht weit nützlicher, in solchem Heylungs-Wor-wurff um einen mehr gewissen Satz b.sorgt zu seyn, als um die generalia physica der Beschaffenheit des Halses so viel dicentes zu machen? Gewiss der Vorwand ist nichtig, als wenn dadurch der Weg zum eigentlichen Nutzen müsse gebahnet werden; sitemal schwerlich solches mit Empeln zu beleuchten, daß eine Arzney aus raison, à priori, in Credit gerathen, sondern allezeit eine ohngefähr geschehene und gleichmäßige Erfahrung das Werk in Gang gebracht. Darum obschon die physicalische Untersuchung an seinem Orte und Werthe gerne stehen lasse, und diese subtile Lustbarkeit den Brunnen Gästen und Wirthen gömme; so sage doch, daß es weit nothiger sey, diejenige Gewissheit zu bekommen, wo / wie in welchen Umständen man solche Mittel wohl und kluglich anwenden solle / als mit tausend experimenten, und so viel microscopiis alle Ecken und Spizzen der flüchtigen und fixen Brunnen-Geister zu durchschauen. Denn nutzet uns wohl in der ganzen Pharmacie solche Subtilität zum Hauptwerke der Therapie? Ob man wohl einen Medicum nicht für sehr ungeschickt sollte halten, wenn er die innere Beschaffenheit der einfachen und zusammen zusätzten Arzneyen nicht wüste, und deren Art zu wür-

würken durch physicalische und mathematische Demonstrationes nicht vorstellen könnte. Aber was hat diese Physica (denn es ist nur die Physic, ob es schon vielen schwer zu glauben und zu begreissen vorkommen sollte) für einen sonderbaren Einflus in den geraden und unmittelbaren practischen Nutzen? Wer hat wohl aus der physicalischen und chymischen Untersuchung erfahren, daß Rhabarber und Jalappa purgiren; andere radices resinæ amarae schweißtreibend und Magenstärkend seye? Wer sollte schliessen à priori, daß Cinnabaris ein antispasmodicum, mercurius dulcis verdünnend und laxirend sey? Nur da wirs wissen à posteriori; so müssen nothwendig unsere supposita sich appliciren lassen. Ist also wohl zu begreissen, wie das ganze Werk in dieser Materie auf eine rechte Erfahrung ankomme / welche wichtiger ist / als alle Vernünfteleyen. So ist nur da-
ben zu erinnern, daß solche experimenta vor andern physicalischen Beschaulichkeiten auf das genaueste gesucht und ans Licht gestellet werden. Besser ists vor Wissen und Gewissen, Gott und den Menschen das Zeugniß eines sorgfältigen Medici, als eines hochgespitzten Physici darzu stellen.

His ego totus convictus, quin aliquo modo conteritus mutto promptissimo animo omnes illo subtile & sublimis conatus theoretico - physicos. Mitto omnes, splendidissimos etiam, conceptus indicativos. Mitto omnia magis a priori delumta decreta medica, quantum alias his antiqui & moderni insudarunt Medici. Valet respectu thermarum nostrarum perapte tritum illud! *Non opus est conjecturis, ubi rerum aperta & manifesta adsum testima-*
Quippe hæ nostræ non heri demum aut nudius tertius ex-

ortæ sunt, & in usum tractæ. Fundunt jam per molitorum seculorum decursum soterium Iaticem, & tam multiplici & plane consummata se commendarunt experientia, innumerosque ferè & yere practicis innocuerunt usibus, ut speculatorios & theoreticos yix superaddere admittant, quam profunde alias & acute excogitatos. Qui ergo huic superfluo insudare possem labori, quin plane inane meditari & conari? Potius cum nunc mecum constitui, thermarum nostrarum tradere, virtutes, effectus & usus; solam illam multoties expertam experientiam, omnes Medicinæ practica supremam magistram, tanquam securissimam & firmissimam amplector basim. Hac suffultus à posteriori magis, ab eventu scilicet, non possibili, sed potenter solemnî, palam faciam & ostendam quibus morbis fontes nostri calid, verè & acutu, non una, sed innumera vice profuere & adhuc prossunt. Ubicunque denique ne nihil plane Theorizæ indulisse videar, rationes brevibus subnectens physico-medicas, quantum quidem judicii feret conditio & acumen. Moneo tamen insuper & in antecedentium, me minime omnes morbos nominetenus adducturum esse, quibus unquam Thermae nostræ tulerunt opem. Multo minus rariores, insperatos, inexpectatos & plane specialissimos tangam. Nisi enim hoc penitus vetaret propositi circumscripti ratio; pro crastinat id tamen illa circumstantia, secundum quam, Deo volente, peculiares plane casus, vel à me, vel ab aliis notatos, peculiari scripto publici juris facere mens immota fuder. Sufficiat ergo hac vice præcipuorum tantum meminisse affectuum, & illorum maxime, qui vulgari cum aplausu, exemplis uberrimis & annue repubescente experientia sensus incurruunt, animosque occupans.

Primo: Stupendos & primarios plane edidere & adhuc edunt Thermae nostræ effectus in affectibus paralyticis, hemiplecticis, membris nervorum & muscularum tone frastis, enervatis, resolutis, laxatis, & torpentibus. Non satis enim

enim dicendum, quam egestigie tonum & robur solidorum erigant & firment, & quam mirificè partes nervosas & musculosas, ob lenti aut desidios humoris decubitum, aut alio modo viribus suis orbatas & dejectas toborent. Anchoram salutis absque jactantia illas dicerem enervatorum & elumbium, nisi sub hoc titulo reapse jam permultis inclatuissent. Adeo enim principio suo sulphureo, spirituoso, subalcalino & calore acceptissimo suffulciunt atonas fibras; adeo dissipant tenaces intra stabulantes humores; adeo avocant nimium ad debilitatas partes affluxum; adeo revocant sensum abditum; adeo promovent circulationem sanguinis; adeo adjuvant reciprocum humorum cursum; referantque impactiones; ut hic solùm genuiné reconvalescere & robur pristinum colligere posse crederes, viribus quomodo cunque exhaustos. Recte hinc scribit *noster ZINDELIUS*, postquam varias adduxisset speciales observationes: „Den Paralyticis „fan kein besser Bad weit und breit gefunden werden.“
Trad. II. p. 22. Consurgunt hic relevati, qui ani lubricitate & procidentia, qui urinæ stillicidio & incontinentia, qui paralyse - sphincteris vesicæ, quæ uteri prolapsu, quæ fluore albo, qui partium interarum abdominis, imprimis vero tono dejecto, qui externis intumescentiis cachecticis, qui tumoribus pedum œdematosis, qui tremoribus, languoribus, gravitatibus & imbecillitatibus artuum, qui spermatis virilis stillicidio, qui membris fractis, qui herniis intestinalibus initiantibus, quique demum post morbos diurnos perpestos, aut alio modo motuum vitalium aut naturalium ullo laborant defectu.

Secundo: Neque inferiora suppetunt Thermæ nostræ auxilia & levamina morbis perplurimis spasmodicis, dolorificis, quin plane convulsivis, membris rigidis, contracturis, ariduris, rheumatismis, ipsis quoque podagrieis & calculosis, tam ad paroxysmum præoccupandum, quam jam A.P. M. Vol. IV. I decli.

declinantem eò citius & felicius terminandum. Quippe gravissimo calore, lubrica & unctuosa terra, subpingui magmate, & imprimis unda molli, miti, leni, exfuccas nimis partes admodum humectant & irrigant, rigidas & tensas emolliunt & laxant, strictas, crispatas & corrugatas reseuant & solvunt, dolentesque denique leniunt & demulcent. Certe & modis maximè momentosos & plane divinos, semper ediderunt effectus, ut ideo *Dn. D. ADOLPHI* cit. Disp. p. 47. æquo sure affirmare posse it: *In his casibus gravioribus præ omnibus aliis balneis nobis notis palmam præ ripiunt, adeo ut ad nostras artuum articulorumque affectibus capti ad ultimam quasi asylum, ob tot felices, quos in iis procurandis edere solent effectus, longe lateque notos, consu- giunt.* Consentunt, quæ habet *D. SCHWENKELD* vom *Hirschbergischen Warmbad* / p. 42. Den Gliedern ist es ein kräftig Bad, bequem und gut für alleley Geschwulsten, Schmerzen, Reissen, Aufdunnen, Contractur und Lähme, fürnehmlich für das Zitterlein der Glieder, Hände, Füsse und der Hüftt, Ischiadica genannt. Ich habe ihrer viele gesehen, welche von fremden Orten ganz contract, krumm und lahm zu diesem Bad gebracht worden sind, und gute Besserung empfunden haben, ja gesund aus dem Brunnen gegangen sind, da man sie zuvor hinein tragen oder führen müssen se.

Tertio: Morbos insuper, ab inæquali circulo sanguinis, vel plane impedito derivantes avertunt, congestiones sanguineas, imprimis vero serosas, vulgo frigidas dictas, præmuniunt aut distrarant; catarrhos varij generis solvunt; quin hæmorrhagijs ipsis opitulantur. Horum singulorum innumerum enumerate possem numerum. Sufficiat tantum mentionem injecisse vertiginis chronicæ à causa magis serosa, cephalalgiarum immodicarum, affectuum soporosorum, oculorum

lorum & aurium manationum & dolorum, visus hebetudinis, auditus difficultatis, infarctus pectoris, lienis, hepatis, uteri & in genere mali hypochondriaci & hysterici, tanquam lernæ symptomatum morbosorum. Debent has suas soterias facultates præprimis gratissimo suo calor & spiritui, quem irretiunt, agillimo & subtilissimo, ubique corpus penetrando, humores stagnantes & desidé stabulantes distra-rando & resolvendo, motum sanguinis universalem augen-do, circulum ejus æqualem & liberiorem reddendo, imo motum, tonicum hodié dictum, firmando & impellendo. Hoc ultimum tantum non omnes, balnea ingredientes, ex-periuntur; ubi exterior corporis habitus, stimulante imprimis principio sulphureo, tam sensibiliter constringitur & cor-rugatur, ut clamitent: es ziehe oder schnüre ihnen den Leib zusammen, daß sie es recht merßlich fühlten. Est hic ef-fectus inter palmarios thermarum nostrarum referendus. Sub hac enim sensibili cutis & subjacentium musculosarum par-tium constrictione plurima pars humorum exterius hospitan-tium intus reprimitur, imo ad tempus retinetur, quæ nunc dilatando, pandendo, incidendo, colliquando, lubricando, emolliendo, diluendo, humectando, resolvendo, abstergen-do variarum internarum & pertinacissimarum obstruc-tionum repagula laxat, & partes oppilatas egregie deobstruit, ut maxime inde valeat de nostris, & huc quadret illud HOFFMANNI, *Opusc. Phys. Med. Thom. II. p. 163.* Cali-dæ aquæ dum oppilata in mesenterio, hepatis & lienis visce-re, vasa reserant, ductusque biliosum humorum convehentes ab impactis exonerant & liberant, cacbexia, scorbuto, id-e-ro, melancolia hypochondriacæ, contumacibus quartanis fe-bribus, nec non aliis intermittentibus, imprimis præmaturè, causa earum adhuc intus delitescente, suppressis, insigni cum levamine succurrunt. Ex hoc eodem fonte atrophiæ, ra-chitidi, tympanitidi, colicæ flatulentæ, hæmorrhoidibus

obstructis, cœcis, intestinis saburra viscidæ, mucosa, glutinosa obrutis, sterilitati mulietum, abortui alias consueto aut imminentि, & inde quoque efficaciter menstrua sexus sequioris obstructa, aut difficulter manantia carent.

Quarto: Thermæ nostræ morbis omnibus ab impedita aut retardata, aut plane suppressa transpiratione provenientibus medentur. Eheu, quantum Augæ repurgant stabulum medicum! excretionem quippe admodum vegete promovent, dum non solum Spiritus, caloris & elateris sui ad-nisu canales dilatant & expandunt & occlusa emunctoria cutis referant, subtus stagnantes humores rarefaciunt; verum etiam sulphureo suo principio & imprimis salinis, quibus aquarum interordinia referta sunt spiculis, materiam viscidam, crassam, tubulorum lateribus appositam, impedimentumque liberori transitus objicientem, promte dissolvunt & eluunt, nerveas sensibilioris texturæ fibras ac membranas laceffunt & vellicant, ut aucto horum motu, superflua in organorum secretioni dicatorum officinis separentur, exprimantur & soluta è corpore proscriptibantur. Nec hanc periphericam solum, sed & alias corporis excretiones facilitant, eliciunt, & maxime antea dicti motus tonici audi ope proritant. Videmus enim plurimos balneantium largiter alvum deponere. Videmus alios largiter urinam emittere. Videmus alios largiter salivam fundere. Quibusdam efficiunt hæmorrhagias narium; quibusdam hæmorrhoides; quibusdam menses, ut alia raceam. Quis ergo thermas nostras non jure & æquo genuinum & verum, imo universale existimet corporis purgatorium?

Quinto: Opitulantur insuper tumoribus varii generis, duris flatulentis, œdematosis, callis, nodis, pernaionibus, tophis podagricorum, imo strumis incipientibus; quos singulos partim colliquant & emolliunt, partim dissipant & disrarent, partim resolvunt & deobstruunt, partim repellunt & partes laxatas firmant & refocillant. Sanguineas quoque

&

& subcutaneas suggillationes, suffusiones, stagnationes à causa externa ortas efficaciter auferunt. Imprimis vero plurimis cutis vitiis & decolorationibus, imò scđissimis & alias insanabilibus, quin plane leprosis occurunt exulcerationibus, mirificè admodum abstergunt, mundificant, eluant, siccant, consolidant, & ab iis laxatum cutis tonum sufficiunt. Testatur hoc iterum suo jam tempore & per antiqua experientia vir experientissimus Dn. D. SCHWENKFELD, quando cit. loc. p. 54. ait: Schlüsslich heilet dieses warne Bad allerley Mängel, Gebrechen, Unflath der Haut, als daß sind allerhand flüssige Grinde, böse Kräze, Rauden, um sich fressende Flechten, Zittermähler, Schuppen, Jucken und Beissen der Haut, angehenden Aussatz, heßliche Farbe, Flecken und andere vergleichene Unreinigkeit. Et possent hæc singula dicta uberrimis demonstrari exemplis, quorum ego aliquot memori recondo mente, caput pene omnem humanum exsuperantia. Sed & hæc differo ad aliud tempus. Confiteor interim, effectus hos tam stupendos me palmarid adscribere principio evidenter sulphureo. De sulphure enim hodie satis superque notum est, quod externe adhibitum scabiem & alia ulcerosa inquinamenta præsentissime corrigit & repellat; licet non plane degem, contribuere suas quoq[ue] vires consocia ingredientia, stumque addere quodvis symbolum. Imprimis calor adhuc peculiarem edit effectum, qui pe qui aut arte, aut ullo repulso, aut retrocedentes cutaneos afflitus iterum revocat & extenso corporis cortici infigit; quod & de podagra valet retrocessa.

Speciali adhuc gaudens Thermae nostræ facultate, quod scilicet solemnissime sub earum usu, aut etiam post eum, exteriorem corporis habitum sensibili suffundant rubore, qui tandem sese in maculas & efflorescentias explicat, & cum sub forma papularum vel pustularum minorum, ruben-

gium, vel etiam subalbantium obsidet. *Ordinaria*, inquit Dn. D. ADOLPHI c. l. p. 40. *nostrarum thermarum operatio*, quam omnes propemodum, maximè balneantes, experuntur & que iis quasi propria censetur, est, quod post aliquot modo ex balneo dies cutis rubris maculis aut purpura totius corporis, cum maxima euphoria suffundatur, que efflorescentia modo in bis per unius saltim septimanae spatiū, modo in aliis per plures 3. 4. 5. atque quandoque 6. hebdomades & ultra subsistit & vel balneo continuato iterum decedit, vel etiam non raro post usum balnei absolutum protrabitur. Imo nota sunt exempla eorum, qui domum jam reversi per tres menses purpurati manserunt & quibus & cutis efflorescentiae tribus vicibus inter hoc tempus redierunt & sponte sua temperato regimine habito, cum euphoria etiam decesserunt. Controversum haec tenus diu multumque, undenam & qua de causa proveniat hæc ethymatica excretio? Abusui horariorum & imprimis fragorum & cerasorum, ob æmulum forsitan ruborem, ingenuose magis, quam judiciose & solide adjudicat; verius autem impuritati sanguinis, incongrua dietæ & nimium calido regimini adscribit D. Schwenfeld in cit. Tr. quando p. 76, sentit: Es kommt aber ditz Ausschlagen her vielmehr aus Unreinigkeit des Gebluts, indem der Leib nicht gnugsam von derselben scharffen Feuchtigkeit gereinigt worden; auch von überflüssiger und zu unrechter Zeit zu sich genommener Speise, darzu nicht wenig Ursache geben, Erdbeeren, Kirschen, und andere rohe Früchte zu Übermaß genossen, item hitzige Weine/ heisse Wannen, welche etliche zum öftern brauchen, nur daß sie sehr darnach sollen ausschlagen, mit welchen sie ihnen doch mehr schaden. Alii & imprimis modernorum non pauci cum magno eruditionis profundissimæ viro & Helvetiæ celeberrimo Naturæ Consulto Dn. D. SCHEUCHZERO *Ephem. N. C. Vol. II. Append.* p. 48. sentiunt, non pender-

re has efflorescentias cutaneas à calore duntaxat tubulos se
cretorios cutis laxante & ampliante, sed & à particulis in
aqua contentis salinis, cutim quodam modo stimulantibus.
Meam ut exponam hac de re mentem, lubens confiteor,
trahere hanc purpuraceam cutis excretionem suam quidem
& saepius etiam originem ab impuritatibus in corpore & suc-
cis vitalibus exsuperantibus, imprimis, ubi balneis utentes,
his ne minimum quidem preparati aut illo modo expurgati
insident, aut sub eorum usu dietæ inconveni indulgent. Omni-
um vero saepissime, fateor, idem accidere, ut illa soli incongruo
regimini sua debeat incunabula, quando balneantes nempe
Iudores, quos tamen Thermæ nostræ in quovis subjecto, & ma-
xime in disposito, sub quovis infessu, quovis tempore proli-
ciunt & aestimandos plane volunt, vel minus debite post egref-
sum balneum secundant, vel floccipendunt, vel turbant, vel
plane impediunt. Quare neque universaliter necessarium judi-
co, cœu vulgaris quidem vult persuasio, ut tam diu balneis im-
morandum sit, donec demum excretio illa appareat exanthe-
matica, neque credo, quibus appareret, ideo longe majorem
spem salutis promittere. Reliquint enim Theras nostraras mor-
bis levati, pурпrati facti & non Amplector hinc ambabus ve-
tissimum & experientia subnixum judicium Dn. D ZINDELII,
cit. Tr. II. p. 25. Es irren derowegen alle diejenigen, welche
nicht eher aus dem Bade ziehen wollen und abreisen, es habe
sich denn ihr Leib geärbet, und lauffe die Haut mit rothen
Glecken an, oder werde mit kleinen Blätterlein, wie Hirsch
überschüttet; und zwar ehe öffter sie auf diese Weise ausschla-
gen, je lieber ist es ihnen, meinende die Natur reinige sich und
tribe durch das Geblüt ab schorffse schädliche Dünste und mit
denen viel böse Zufälle. Solche Ausschlägen ist nicht allemal des
Bades sondern hitziger Constitution sein effect, wer nun von
Natur und Art kalt ist, müste sich gar zu tode baden, ehe daß er
ausschläge. Viel baden sich gesund, schlagen aber nie aus.

Quæ hucusque de usu thermarum nostrarum multivario dixi, intelligenda sunt unicæ de usu earum externo, quod balneum, quatenus scilicet ægri artus affectos soteris ipsis submergunt undis & his pleno corpore ad mentum usque insident. Innotuere quidem etiam adhuc alii exterius illis uteundi modi & particulares plane, ut embrocationes seu stillicida, fomentationes, capitiluvia & pediluvia, gargarisationes, clysterisationes, imo delutations & similia, mitto autem omnes, tanquam hodie valde obsolescentes, aut plane peculiares, illosque ad propositum meum specialius recondo. Neque earum usum internum, potum puto, pluribus extollam; præter enim quod idem rarius hodie & non nisi in robustioribus adhibetur, mihi quoque ob principium sulphureum, quo largiter nuptæ sunt thermæ nostræ, non adeo commendari videtur. Qui interim de singulis modis scire cupit plura, adeat superius citatos Autores & inter hos maxime SCHWENCKFELDIUM, ZINDELIUM & ADOLPHI. Potius in fine mæ tractationis pauca quædam adjiciam verba, de hac tenus præconcepta & insolecente penne opinione, ac si Thermæ *Schaaffgotschianæ* Coenobialibus virtute, effectu & usu longe inferiores essent. Ex dictis autem superioribus constat, esse Schaaffgotschianas neque spuriis fontibus adulteratas, neque calore hodie aliquo modo præ coenobialibus privatas, insuper gaudere longe evidenter principio sulphureo spirituoso elasticò, uno verbo, esse quoad ingredientia saturatores; quis quæso sanæ mentis compos maculam inferioris famæ illis affingere posset. Sua- det ratio plane contrarium, & evincit potissimum experientia, valentissima veritatis testis, pollere superiori longè effectu, maxime illis in morbis, qui incurabiles & desperati alias judicantur, ut sunt paralytici, spasmodici, ulcrosi, quin plane leprosi.

Hirschbergæ, d. I. Aug. 1736.

SUB

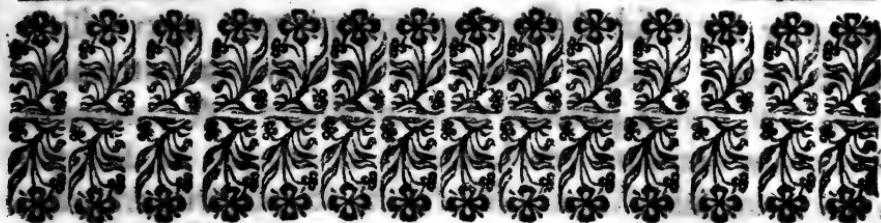
SUOTA OMNIA SUB
VAMPYRI,
AUT
SANGUISUGÆ
CLARVAI

VERÆ PHILOSOPHIAE
ET
RATIONALIS MEDICINÆ PLACITIS
DETECTUM AC DEJECTUM
DEPRAVATÆ IMAGINATIONIS SPECTRUM
FRANCISCUM ANTONIUM
FERDINANDUM STEBLER,
PHILOSOPHIÆ ET MEDICINÆ DOCTOREM, AC
CIVITATIS MONACHIENSIS PHYSICUM

ILLUSTRI, EXCELLENTISSIMO ATQUE
EXPERIENTISSIMO
VIRO
DOMINO
JOHANNI JACOBO
BAIERO

ARCHIATRO ET COMITI PALAT. CÆSAR.
S. R. J. NOBILI,
IMPERIAL, LEOPOLDINO - CAROLINÆ ACA-
DEM. NAT. CURIOS.

PRÆSIDI, UNIVERSITATIS ALTORFINÆ SENIORI
ET PROFESSORI MEDICINÆ PRIMARIO
DOMINO AC PATRONO MEO
OBSERVANDISSIMO, COLENDISSIMO.

*Illustris, Excellentissime ac Experien-
tissime Vir,
Patrone observantissime, colendissime.*

Quamvis mutua Epistolarum commercia iis maxime solennia esse coeperiantur, quibus communia Litteratorum studia sacro quodam & amico vinculo non ligandi tantum, sed & in suæ aestimationis pretio conservandi, novisque identidem incrementis amplificandi præcipua fere facultas obtigerit; in eo tamen *Illustris Naturæ Curiosorum Academiae* percelebre Institutum præ cæteris sese multa suæ commendationis prærogativâ distinxisse videri potest, quod naturalium Scientiarum progressus sedulis observationum, inventionum, ac tractationum annotationibus non minus promovere, quam annuos suos,

quos ex fertili subtilissimorum ingeniorum agro sollicite collegit, eosque uberes fructus universarum Litterarum Reipublicæ publicis typis exhibere, & communibonorum omnium emolumento se itaque ex integro deferre laudabilissimum sibi finem ac metam constituerit. Hujus ergo utilissimi æque ac nobilissimi proposti intuitu, uti *Illustre illud Collegium* sublimes quoque, & ob profundæ eruditionis eopiam à vulgo separatos animos ad scrutanda interioris naturæ mysteria generosis stimulis incitat; ita nec humilium quidem & pro curto sui ingeniosi modulo in detegenda physici cuiusdam effectus ratione utcunque desudantium conatus superbo oculo despiciunt habere, quin benigno potius complexu amice fovere, suaque confisis clientela omni benevolentia ac amoris studio favere solet.

Hæc cum ita sint, *Illustris ac Excellentissime Praeses*, ecce, quas amplissimo tuo Nomi니 cā, quapropter est, submissione, inscriptas volo præsentis tractatus paginas, utpote quas de Tui patrocinii propensione non ex vano sibi gloriaturas tanto certius mihi persuadeo, quo magis inter curiosa, seu mira Naturæ effeta, curiosam sibi, Naturæ Curiosorum meritissimo Præsidi consecrari dignam materiam, elegerint, & in eo tantum afferendo studiose contenderint, quod vera, & arcana Philosophiæ prodigiis confona ratio constituit, non autem ad cujus fidem fingentis, vel spectro-

rum larvas perhorrescentis Phantasiæ persuasio leviter inducit. Id quod quidem uti omnibus naturalia phænomena interpretantibus altum cordi hærere exoptarem: ita Tuum jam erit Illustris & Excellentissime Vir, ut has meas ingenii primitias æqui bonique consulere, Tuoque immenso Favori & Patrocinio commendatissimum habere haud dedigneris.

*Illustris & Excellentissimi
Nominis Tui*

Dab. Monachii d. XVII. Septembr.
MDCCXXXII.

Perpetuum Cultorem
*Franciscum Antonium Ferdinandum
Stebler,*

ARTICULUS PRIMUS.

In id potissimum inquirit, quod sub
Vampyrorum, aut sanguisugarum nomine
vulgus proprie intelligit.

PErtractanda in præsentiarum *Vampyrorum*, historia, ut sua ei à commenti suspicione remota veritas constare possit, circa illorum præcipue relationem & accuratam investigationem occupata erit, quorum non dubiam fidem superiorum jussu & auctoritate instituta, plurimumque rem certam asserentium testimonio roborata inquisitio, ex *Serviæ* quodam ad *Albae Græcæ* confinia sito tractu haud ita pridem, non alium, credo, in finem nobis confirmavit, nisi ut narrationes mirum quantum luxuriantes annotantium, & de ludicris Vampyrorum prodigiis plenum sibi astensem extorquere conantium, ad anilium potius fabularum nugas ablegandas, quam inter veros Naturæ effectus collocando esse doceamus, tunc denique nutralium rerum æqui consores futuri, si haud iniqui cum lenitate & levitate assensores erimus. *Vampyrorum* igitur, quos distincta crudelitatis suæ nota *Sanguisugas* etiam vocant, cruentas animas id genus cadavera inhabitare ferunt, in quibus velut à communi putredinis lege exemptis, extra sæpius venarum angustias se effundens, purpureoque colore feralia linteæ tingens fluidi sanguinis massa non tantum ebullit, sed dentium etiam, unguiumque apices nova nutritionis accessione germinant, & roridæ pinguædinis portiones suo se jugiter incremento dilatant.

ATRA

E m

Atque

Atque hæc, si vulgi ore loquamur, Vampyrorum spectra, nocturno ut plurimum tempore suis in cubiculis, objecto etiam, repagulo hostium insultus arcente, incolas crudeli rabie invadunt, nil horum pertimescentibus mortu sanginem eliciunt, & exquisitis cruento suffusorum stigmatum notis suæ crudelitatis veritatem à falsi suspicione eximunt, dum interim Vampyri hujus, qui distinctam sui ideam memoræ illorum imprimunt, quorum sanguinem exsuxit, immutatum absque ullis, quæ reseratum, aut apertum id fuisse testaretur, indicis deprehenditur sepulcrum. Et licet magna vulnerorum pars suæ afflictionis non inane sæpius auxilium in ipso Vampyri talis sepulcro quæsierit, dum scilicet extracto inde ejus cadavere, pectore sub evidentis suspiriis aut gemitus perceptione contracto, capite amputato, singulis his tandem combustis, maleficos Vampyri cinceres, ne id genus monstra terræ gremium de novo concipiatur, in profluentem projecere, atque hac tandem ratione à cruentis se moribus liberos præstitum iri credidere. Sæpius tamen e-
venit, ut plura Vampyrorum cadavera, quæ cum suæ jam putredinis coeno colluctabantur, salutaris alias hujus remedii eventum cluserint, & irritos istorum conatus reddiderint, qui propterea ad ascendos horum spectrorum terrors alterum illud remedii genus petebant, ac illito sibi hostis sui recenti sanguine, à sepulcri, quod relicta cruentæ suæ ionis species notum fecit, pinguis terræ reperita vice portionem ore sumebant, nec tamen inde, ne scilicet sola sit hæc calamitas, ab illius legis acerbitate exempti, quæ non habito sexus, æ-
tatisve discriminine, tales à Vampyris demorsos pariter mordentes sua post fata Vampyros agere, & sanguineam Vampyri plagam in vita expertos, sanguineis pariter dentibus in alios post mortem furere jubet, nisi etiam ad præstandam huic decreto obedientiam obstrictis, qui animalis Vampyri alicujus luctione vulnerati carnes eibi loco comedenterunt. Cæ-
terum

terum uti crebra observatio à Vampyrorum molestiis ex-agitatos mortem ut plurimum in propinquuo habuisse demon-stravit, ita in præsenti ea explicabile sufficiat, quæ sub *Vampyrorum*, aut *Sanguisugarum* nomine vulgus intelligat.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Regionibus, in quibus dictorum Vampyrorum spectra molestiis frequen-tissimis infesta se reddunt.

Cujusvis telluris gremio cuiusvis fructus speciem minime soveri, non aliter extra dubium esse potest, quam Zianiorum omne genus in ejusdem nequaquam terræ suæ radices figere, & infelici stirpe germen propellere in comperto haberi debet. Vampyrorum certe lucida progenies insolite & peregrinæ sue novitatis intuitu tantam sane haud excitabit admirationem, quoniam primi hujus fabulæ propalatores patrium ipsius solum in his ipsis Regionum trætibus quæri oportere reserunt, quorum incolæ, brutis magis quam hominibus similes, illud maxime solemne habent, ut putrida, quam crudam præ coctâ dicere posse, demortuum etiam animalium, caro, lautissimæ veluti epularum dulicæ, consuetas ipsis mensas instruat, & recens è vena missi bullientis crux, ac equini præcipue lactis potus, Diis invi-dendum nectar præbeat, exinde profecto efferi hotuni palorum mores, inculta educatione & immitti consuetudo prodentes, horumque ab omni multum humilitate discre-pans dura asperitas in causa sunt, quod effusi de die alieni per scelus sanguinis parum anxii barbari, id saitem ex vindicis talionis æquitate supplicii luant, ut suo quoque sanguine per crudelem suctionis speciem, quam terroris plena ima-ginatio

ginatio objiciat, de nocte preventur. Quibus omnibus aut nullam illorum, aut illam certe religionis normam merito adnumeraveris, quæ pluribus superstitionum vanitatibus vitata non minus sana, vitæ honestatem suadentium principiorum consilia, delet, quam reliquas rationis scintillas densis errorum tenebris extinguit, haud alio exinde lucro his populis accedente, quam quod omni prudentia & perspicacitate destituti, pessimisque conscientiose vivendi regulis depravati non solum rationalem cum hominibus agendi normam ad suæ imaginationis ludicra, sine melioris fructus spe, componant, sed Vampyrorum insultibus misere obnoxii, suum post obitum, pariter facultatem, Vampyrorum fabulam inter conterraneos suos ludendi, obtineant. Atque hinc, uti desertorum intima, si modo id genus historias memorizans consignans calamus eslet, molestis Vampyrorum foetibus scatere deprehenderemus, ita nullam esse regionem compiriemus, quæ non, incolis ad eandem inconditorum mortuæ & incultæ vitæ feritatem deflectentibus, simili Vampyrorum crudelitate infestata audire posset.

ARTICULUS TERTIUS.

Utrum Vampyrorum corporibus vitam concedere, aut denegare oporteat?

PRæsentis questionis difficultatem apta facilius response explanare diceret, si vitæ, ac eam quæ vitæ opposita est, mortis rationem, concors Phylosophorum sententia definitisset, pro certo interea nobis relicto, omne illud, quod animam, seu vitæ principium in se foveat, de vera etiam vitæ perfectione participare.

Cum vero triplex statuatur, pro qua Peripateticus, ejusque sectatorum turma decernat, animalium species, tunc maxi-

me, ubi vegetantis, seu ad suum se incrementum ex intrinseci motus inclinatione determinantis animæ actus obser-vandos se præbent, ipsam quoque vegetantis vitæ radicem, seu animam, jure ibi requiri posse in propatulo est. Vampyrorum certe corporibus, qua floridi sanguinis ebullitione, recenti unguium, crinum, dentiumque germinatione, ac iphius etiam auctæ pinguedinis accessione præ ceteris de-mortuorum cadaveribus sese distinguunt, haud obscuram vegetantis vitæ præsentiam demonstrantibus, quibus etiam si suspriorum, quæ contractis eorundem pectoribus adstan-tium aures perterrituere, tristia lamenta, tentatos de nocte insultus, cruentasque suctiones adjunxeris, de sensitivæ saltem, seu animalis vitæ indicis ibidem persuadebunt; rationalis interea animæ præsentiam Peripateticis non minori ver-borum, quam surgiorum contentione determinaturis, & difficilis questionis obscuritati densiores intricatarum re-sponsionum tenebras suo pro more obducturis. Si vero no-nræ sententiaz firmitatem in verioris simul ac secretioris Phi-losophiaz fundamentis collocare libeat, vegetativam pro-fecto animam, catalogo animarum expunctam, & omne, quod præter sui vegetationem altioris nobilitate insignitum se non prodit, è viventium sublimi ordine perturbatum, aut iis saltem, quæ non nisi analogiaz propinquitas viventium classi adjungit, jure annumeratum videbimus, illo certe, quod crescit, haud aliam ob causam suo se incremento ex-plicantem, quam quia ad nutriendi corporis portionem scite appositus nutriendi succus secundum triplicis, in longum, la-tum & profundum se protendentis mensuræ æquitatem mem-bri intima pervadit, spatiolorum minima expler, & in omnem sese partem diffundit, adeo tamen in hoc vegetantis natu-ræ molimine nullo se vitæ indicio manifestante, ut etiam in vanum recidat inanis Peripateticorum conatus, nutritionis aut accessionis opus in illud, quod vel ab intus, vel ab ex-tra

tra contingere credunt, magis sollicitè quam vere distinguentium. Sicut enim, sive per introspectionem, sive per nutrienti appositionem, juxta Peripatetici phrasin, accidat nutritionis actio, præter nutrientis suci motum, quietem, & apertam, quæ organicæ structuræ ordine necessario fluit, agglutinationem, haud aliud quidquam innuit; ita non ad similitudinis speciem detorta, sed genuina vitæ ratio in hoc præcipue se fundatam agnoscit, vivens illuminatâ, & ab omnis materiae imperfectione repurgata quadam comprehensione suum non modo objectum complectatur, sed & in illud vitali intrinsecæ representationis motione, & spirituali tantum intellectui familiari, virtute convertatur. Quamvis enim *Atomistarum* quidam quos alioquin dirus peripateticorum sarcasmus *corpuscularios* vocitat ac *pulviscularios Philosophos*, illorum, quæ sentiunt, entium genera, atidem classi viventim adjudicent, hujus tamen sentientis animæ operationes extrinseci tantum motus & quietis determinationem, atque artefacti proprietates, æmula quadam non item ex intrinsecæ facultatis deliberatione profecta causa, esse autem, omni certe externo ut plurimum impulsu, & confusorum spirituum, quæ insolita gyratione excitatur, sensatione, ita saltem constituta, ut quâdam motus specie objecti corpus affidentis conditionem menti depingat, ex cuius dein arbitrii officii ratione concludendum est, quod integrum de sui corporis conservatione declinandis incommodis, & procurandis commodis judicium, de perceptæ voluptatis dulcedine exaltatio, de doloris denique acerbitate execratio dependeat. Et hoc profecto illis solum creaturis, quæ spiritu ratione utente, & suorum negotiorum momenta multa cum sollicitudine, unumque ex altero solidè inferentim argumentorum ponderatione, absolvente, præditæ sunt, veræ vitæ perfectionem & que attribuendam esse arguit, quam Vampyrorum corporibus, à quibus per mortis

mortis violentiam separata mens recessit, omnis vita decepti-
gandam sublimitatem penitus innuit.

Esto enim, ab imminentis mali timore communius eli-
cita suspiria de præsentis animæ notis testari posse, tamen,
quos fracto Vampyrotum pectore observatos fuisse somnians
gemitus, in confusos potius, & non distinctos in thoracis
cavo latentis, & per tracheæ ramos impetuose prorumpen-
tis aëris sonos rejicias necesse est, nec floridi sanguinis effer-
vescentiâ, nec unguium etiam, & pinguedinis incremento
Vampyris vitam evincente, sed potius ostendente, quod
ancoræ post mortem pinguedinis species haud aliud quid-
quam, quam à putridi fermenti habitu agitatorum humo-
rum tumor revea-existat, illis præsertim hujus rei veritatem
confirmantibus; qui de suæ pinguedinis accessione, & per-
fectæ nutritionis extensione in vanum sibi blanditi,
lethalem suo in corpore inflationem se circumferre Me-
dicis sepius observandum præbent. Ex quo pariter pro-
rumpentium de novo unguium, crinum & dentium incre-
menta deduci posse in conspicuo est, harum scilicet parti-
um materia jam ante animæ separationem circa bulbos ac
radices collecta, nunc autem à putrescentium humorum fer-
mentativo motu foras propulsa. Hinc sicuti calorem ungui-
um, dentium ac crinum recentem eruptionem, uti pluri-
morum cadaverum inspectio probat, ita, quæ Vampyris vi-
tae concessionem emendicet, sola forsitan peculiaris disquisi-
tionis studio digna fluidi adhuc sanguinis effervescentia re-
staret, id tamen minime effectura, ut exinde Vampyrorum
corporibus animæ præsentiam stipulaturissimæ.

ARTICULUS QUARTUS.

An in Vampyrorum tantum cadaveribus fluidi sanguinis effervescentia conspi-
ciendam se præbeat?

Quis humano in corpore scaturientium humorum in suæ mixtionis resolutionem plenariamque putridam corruptionem celerrime inclinet, è venis fluens sanguis testatur, qui non emisus antea, quam à trigidi aëris vi turbatus, nescio an citius subsistere, an vero in diversa dissidentibus sui partibus putrescere incipiat, observatione certe tanto minus attentos animi oculos subterfugiente, quanto magis fluidi purpurei & è vasis se effundentis sanguinis ebullitionem, quæ etiam post nonaginta & amplius dies salva perdurabat atque integra, in Vampyrorum à putredinis necessitate, fere exemptis corporibus admiramus. Et hæc quidem nullo sane jure in Vampyros collata gratia novis contentionum æstibus Philosophorum disputandi pruri-
cum acueret, nisi eslet, unde id privilegii genus omnibus ferme demortuorum cadaveribus commune redditum sci-
rent. In cujus quidem nostri asserti probatione, ut certa ab incertis distinguamus, eo præsertim unanimi voto inclinandum reor, ut intellecta fermentationis motum esse agno-
scamus, penes quem primaria saltē, si non unica putredini causa stet. Sicut autem caloris moderatio, & recens appellentis aëris exclusio potissimæ fermentationis causæ di-
ci possunt, ita nihil certe sublata corporis cum anima com-
munio, consequens omnis motus intermissio, & inducta ex-
inde humorum coagulatio nos morabitur, quo minus suo in sepulcro coarctati corporis resolutionem alio modo,
quam per coagulati antea, jam vero fluidi sanguinis fermenta-

tationem accidere posse concipiendam dicamus. Namque ubi per temporis aliquale spatium sub terra defessum cadaver quieverit, putrida protinus effluvia, quæ conclusus, & ad caloris non minus, quam humiditatis excelsum vergens aer excitavit, sanguinis intima penetrant, & ex coaguli tenacitate paulo ante immatos humores, omni ex parte difluere, ob auctam dimensionis molem venas extendere, & si canarium angustiae dilatationis locum alicubi præpediunt, latera perrumpere cogunt; cum sine hujus intestinæ & rapidæ motionis turbine nullius unquam corporis, eujus partes per suarum superficiem ex alie sibi congruentia plana firmo invicem nexu copulantur, penitus dissolvendam, quia potius, ubi frigidæ septentrionales regiones id docent, per plures annos sine noxa perdurantem unionem conspicemus. Quod vero quorundam Vampyrorum corpora, quorum nihilominus immanes umbras sanguinolentis moribus minime pepercisse videbantur, in sue jam putredinis squatore consenuisse observata sint, id merito peculiarium, & corruptionem accelerantium conditionum ac morbi præpmissis, cum quo æger ultimo conficitur, rationem, ne non in sepulcri diversam profunditatem & terræ proprietatem conjiciendum putamus. Si de reliquo, unde sue integratatis durationem, & floridi sanguinis ebullitionem petere, quadam prærogativa munitum crederes Vampyri cadaver, mihi certe secretiores naturæ mystis haud ignotam hujus causam præmisla thesis, quod horum populorum sitis gratissimo equini lactis, aut calescentis adhuc teteni sanguinis potu restinguiri plurimum soleat, apertius explicare, & munitalis spiritus miracula deprecidare posset, cuius incolamis, & à contraria causa conatibus minime violata virtus non tantum cum Vampyri sanguine, & cum vivi Vampyrique crudelitatem experti animalis spiritibus anima convenientia sociat, sed etiam Vampyri cadaver à corruptionis

tionis vitio per longius tempus vindicat, & oculorum saltem hebetudini visam integratem conservat, idque demum ex chymiaæ arcana demonstrat, quod corruptio, seu mors, quæ non nisi novæ vitæ melior restitutio, & rerum seminibus impressarum idearum illustrior resuscitatio ac explicatio dici meretur, haud alio se damno probrosam reddere consueverit, quam quod ad perfectioris vitæ puritatem & claritatem viam sternat, in præsenti autem fluidi post mortem sanguinis ebullitionem non Vampyrorum tantum cadaveribus communem esse testatum faciat.

ARTICULUS QUINTUS.

Verane sit, an phantastica, qua sanguinem ex hominum corporibus eliciunt,
Vampyrorum suctio?

UT in explicando hujus quæstionis momento, quod & sua difficultatis & utilitatis prærogativa plurimum reliquas hac super re occurrentes controversias antecellit, tanto accuratius & exactius procedamus, scire cum primis convenit, quod *Suctionis*, aut *tractionis* vocabula ob eujusdam tantum analogiæ minus propriam notationem in popularis sermonis usu locum inveniant, adeo tamen philosophicæ criseos acerbitatem non sustineant, quin *suctio* potius & *tradio* præter impeditam, qua aër pollet, gravitatis pressionem & præter consequentem inde necessariam ex aperitis vasculis scaturientium humorum effusionem innuere nihil possit, quæstione certe, utrum Vampyri immanitas cruento mortu sanguinem suctione proliciat? idem propemodum innuente, ac utrum Vampyrus sui oris cavitate prementis

ab

ab extra aëris vim avertere, & suo, qui in viventis corporis profunda penetret, rabido mortu, id tandem efficere quat, ut per aperta venarum oscula ex circulationis lege in sanguis os sua quasi sponte emanans sanguis Vampyri barbare libidini litare, & nefarios pruritus latiare possit? in qua quidem sub novis jam terminis constituta questione, memori adhuc mente revolvendum est, quod immutata & immotu Vampyrorum sepulera absque ulla, quia aperta, aut alio quovis modo diducta indicet, vel levissima nota, continuo perseverent animatis nihilominus cruento spiritu sanguisugorum corporibus è suorum sepulcrorum cavis circa nocturnas maxime horas profligentibus, objectis etiam repagulis custoditas cubicolorum postes perfringentibus, & non sine ad eorum lubitum composito discrimine jam notis cruciatibus incolas excentibus: Ut silentio præteream, quod universa signorum series, quorum superius injecta mentio, quibusque Vampyrorum cadavera à cæteris sub terra defossis hominum cadaveribus distincta fuisse visum fuit, adeo ab omnis vita communicatione Vampyros excludat, ut hos potius putridam corruptione infectos ostendat, me vero, adjunctarum rerum minutias accurate rimantem, ad firmandam denique conclusionem adigat, oportere, ut omni ea, quam sibi natura exigere potest, impossibilitate implicare dicatur, quod cum sua passim putredinis primordio colluctanti cadaver sine reclusi sepulcri indiciis sese elevare, serratas conclaveum postes penetrare, impetuose in homines involare, sanguinem suum provocare, in sepulcri rursus antra remeare, & ad utque exacerbatos de novo cruentie sitis stimulos exspectare possit, & respirare. Atque hinc asserendum restat & concludendum, quod hominum, Vampyrorum morsulorum affectio; illi depravatae imaginationis speciei attribuenda sit, cuius in Medicorum Scholis nondum proprio nomine insignita notio, non minus suatum proprietatum, quam auxiliorum

liorum etiam conditionem Medicinæ tantum cultoribus manifestare voluit. Atque hinc, cum bene gerendæ, & feliciter absolvendæ curationis punctum exactæ causarum cognitioni insistat, & medentem ab Agyrtarum & cæterorum impostorum malè fano grege secernat, in materialis maxime, formalis, & efficientis causæ differentias non modo follicite distinguendum, sed & posterioris hujus locum in ipso Vampyri cadavere quærendum, sicque dicendum supereft, quod Vampyrus illud ipsum, cui alias primariæ adscribitur & dignissimæ causæ titulus, morboſo huic affectui conferat. Namque cum spiritus illius ab intima fermentantis sanguinis resolutione agitati & ex Vampyri sepulcro emissi, ea sit conditio, ut haud aliam, cui se se penitus insinuet, suæ commorationis fedem magis sibi familiarem deprehendar, quam ubi ex suæ figuræ, molis & motus particulari conditione & qualitate, se cum illius sanguine, qui Vampyri ore mortuum expertum se esse falſo ſibi persuadet, facillimo negotio ſe commiscere, & ob suæ subtilitatis claritatem ipsius ſpeciei repræfentationem phantasiæ offerre potest, quam & ipſi, dum adhuc in vivo Vampyri corpore officio fungebatur ſuo, notabilis Vampyri historia communicavit & profunde impressit, nullo modo cruentæ ſuctionis ideam in alterius phantasia excitaturus, niſi durante Vampyri vita dictæ ſuctionis crudelitatem ab altero pariter Vampyro expertus fuifſer. Quod vero ſpirituosa id genus, & mumialia effluvia plurimorum magni parvique mundi prodigiorum in ſe momenta ſustineant, cum naturæ studiosorum nulli ignotum, tum ex illo etiam omnibus notum eſſe potest, quod longiſſimo loci intervallo distantes fratres, quos ab iisdem parentibus generatos multa inter ſanguinis ſimilitudo conformat reddit, eodem temporis ſpatio variolæ, aliique in fermentantium humorum & ſpirituum congruentia fundati morbi, invaderint, quin diſſicis etiam regionibus distincti amici, quos tamen non ſanguinis propinquitas, ſed mentis libera harmonia ligat, eā pronæ voluntatis propenſione ſibi occur-

tere consueverint, ut alter, alterius licet fortis ignarus, illius, nescio an suis dicam, malis ingemuerit, diesque in luctu & fletu consumferit, vel potius latente hujus tristitia causâ consumere coactus fuerit, ut ex immaturo etiam cœmeteriorum transitu in convalescentibus recurrentia febrium augmenta, & , quas transplantatorias vocant ac sympatheticas curationes harumque prosperos eventus silentio præterream, quorum ratio in simili spirituum amica unione, & indissimiliū inimica separatione ac dimicazione unice petenda venit non sine sufficienti testimonio, quod in vitalium pariter ac animalium spirituum luce distincta non modo viventis imago resplendeat, sed & arctâ se cognitione, cum fibi simili devinciat, siquæ pariter speciem eo ferme modo exprimat, quo per rabidi canis, aut lupi morsum communicati spiritus, lupi canisve formam repræsentant, & misereores afflictos eo misericordiarum adigunt, ut (affectu hoc etiam à veteribus Medicinæ Patribus sub *Cynanthropiæ* & *Lycanthropiæ* nominibus annotato,) demorsus canem latratu, lupum ululatu simulet, & in adstantes morsibus involet lupus magis, canisve, quam homo.

Ab ea, quæ efficiens est, ad materialis causæ contemplationem convertentibus illius præcipue, qui Vampyri se insidiis obrutum putat, sanguinis constitutio disquirienda & præter conformitatem, quæ huic cum fermentantium, & ex Vampyri cadavere exhalantium effluviorum spiritu communis intercedit, alia etiam crudorum & terrestrium humorum austera visciditas consideranda erit, quæ sanguinem hominis à Vampyri dentibus, juxta falsam suæ opinionis speciem, vulnerati, prægressa infinuatione lethali, jam foetore turgentium, & ē Vampyri sepulcro prodeuntium vaporum, in venularum minimis subsistere facit, & turbato progressus sui ordine, spasticisque fibrarum contractionibus dia phragmatis motui impedimentum ponit, imo cordis denique nobilissimam actionem non sine anxietatum summis molestiis

lestis impedit atque pervertit. Hinc in somno pressa sanguinis vasa confuso spirituum rectilineo cursu inquietas alioquin ideas in loculis excitant suis, quorum representatio formalis intellectui facta juxta Medicos proximae causae rationem constituit, & à Vampyrorum larvis perterritam, deque sui corporis conservatione sollicitam animam compellit, ut majori spirituum copia illi, quam phantasticus Vampyri morsus acerbioris doloris sensu affligere creditur, corporis parti, providere allaboret, à quo spirituum turbato influxu, atque suffusi sanguinis recremento postea Vampyorum, ut putatur, dentibus inflictum stigma eo ferme modo deducendum venit, quo materno in utero conclusus foetus depravatam suæ matris imaginationem multis saepe malis luit. Cæterum accidere aliquoties observatum fuit, quod phantasia de tolerata Vampyri suetione, nihil etiam suis id credulitatis genus adumbrantibus effluviis conferente Vampyro, persuadere alicui, illo præcipue in articulo, possit, quando vitalium humorum major corruptionis gradus eâ animæ efficacia objectum representare novit, ut sui impos haud aliter de Vampyri cruento morsu doleat, quam quibus Incubi, aut Ephialtis de nocte perpessa crudelitas multis de die suspiriis deplo-ratur. Ubi tamen hoc in casu notandum velim, nostram subtilissimo intelligendi lumine præditam animam haud in eo quidem reprehensionem subire, quod diversum à representatione aut perversum sibi judicium concipiat, sed in eo erroris insimulari illam posse, quod præternaturalis spirituum & admodum infirmæ dispositionis imaginativæ potentia ignara, eodem pariter modo, quo sine ordine vagantium objectorum species offeruntur, incaute judicet. Sic & occasio-nales pariter causæ, ut morum, consuetudinum, educationis, nutritionis & conversationis conditiones suam non minus symbolam conferunt, insimulque ad illius nos quæstionis disquisitionem deducunt: Utrum nulla ratione evitabilis, sed certa lege stabilita necessitas haberi debeat, quod à Vampyro morsus, etiam post mortem mordere de-

beat novus Vampyrus? cuius quidem dubii explanatio, dum supra dictis innitimus, id saltem pro certo nos tenere jubet, quod in Vampyri cadavere contenta fluidi & fermentantis sanguinis massa id genus spirituosas portiones per plurimum temporis exhalare possit, quæ in dispositi prius corporis poros se se insinuare, & firmatâ cum sui similibus amicitia cruentæ suctionis idem imprimere facilime possunt, minime tamen exinde sequitur, quod à Vampyro demorsi interitus novi Vampyri generationem inferat.

Cæterum qui accidat, quod brutum etiam animal, quod à rationis usu communius exclusum volant Philosorum antiquiores, Vampyrorum dentibus obnoxium phantastica hac affectione torqueatur, pluribus explicare scirem, simulque demonstrare, quod imaginativa brutorum facultas illud ipsum animæ intuendum objiciat, cuius species spirituum lumini altum impressa manet; ast lubens hæc silentii peplo in volvo, cum in præsentiarum hominum magis, quam brutorum promovendis commodis intentus, nullas hujus mei laboris gratias referrem, in eo probando satis præstissime persuasus, quod vera non sit, sed phantastica, quæ sanguinem ex hominum corporibus eliciunt, Vampyrorum factio.

ARTICULUS SEXTUS.

Methodum phantasticam suctionem curandi sistit.

CUm iis, quæ ex lalentium causarum notitia se manifestant, auxiliorum indicationibus, juxta veriorem rationalium Medicorum sententiam optatus prospera sanationis eventus innitatur, utique eò præcipue nostræ tristationis intentionem in præsenti affectu dirigi oportet, ut exturbatis primo austoris & terrestribus humoribus, mesenterii maxime obstrunctiones solvantur, & depravatæ postea ima-

imaginationis idex, confirmato interim vitalium etiam spirituum robore, dejiciantur, ad quod quidem præstandum antequam nos accingamus, nostræ, qua solâ fere Medici felicitas innititur, tuendæ famæ gratia, cautâ nos futurorum prædictione munire, & adstantium calumniis non obscura denuntiatione obviam ire oportet, esse scilicet, quod suis radicibus obstinatæ hujus affectionis pertinacia adeo medamentorum virtuti non cedat, ut potius à naturali constitutione nimium remotum humorum maslam, suoque vigore destitutas spirituum parcas suppetias, displosis undique sitaque effectis eorum particulis, quæ vitalis balsami ope corruptionis vitium arceant; in spissum, rancoreque sordidum phlegma dejicere & efficere denique soleat, ut tandem variis in locis à promta sui cursus expeditione avocatus, & stagnatione subsistere coactus sanguis intestina & nonnisi caro vix pretio restinguenda flamma sese incendat, aut ignobiliori lente putredinis face se depascens verum reddat, suggentium Vampyrorum phantasmatæ cruciatos hujus sui somnii diras acceleratæ mortis pœnas sèpius persolvisse. Cum vero non proximitatum amor, sed & fani intellectus consilia id maxime urgeant, ut per omnes, quas Medicinæ Sacra nobis subministrant, auxiliorum classes progrediamur, desperatas licet ægroti res nulla salutaris manus applicatione in melius vertere conemur; hinc utique universale illud mente motis alias commendatum purgans, cum aliis quæ viscidorum humorum expellendis sordibus usus dicavit, remediis sociatum, Helleborus scilicet in usum vocari debet, insuperque sequens materiæ medicæ suppellex, quod suum est præstabit. Alterantium nempe vicibus apprime funguntur Radices Appii, Polypodiæ, Petroselini, Graminis &c. &c. Herbae Agromoniæ, Fumariæ, Cuscutæ, Epithymi &c. &c. Flores Calendulæ, Genistæ, Bellidis, Centaurii minoris, Cortices Capparum, Tamarisci &c. quæ unacum id genus aliis, humorum crasis invertentibus, & per inferius edacentibus, mar-

tialium & aperientium usui locum dabunt; huic fini appri-
me servituris, ipso in substantia præbito Marte, & Tinctoria
Martiæ, pulvere cacheoticæ Ludovici, stomachico Poterii,
diaphoretico martiali & joviali, omnibus ex Tartaro
paratis, ut terra foliata Tartari, vel ejus liquore, Tartaro
vitriolato, arcano duplicato, omnibus itidem ex sale ammo-
niaeo & nitro, fixis pariter herbarum salibus, uti & absor-
bentibus & alcalinis omnibus. Quibus ritè exhibitis sub
analepticorum nomine nota remediorum classis succedat, fir-
mandoque debilium spirituum roboti, atque expugnanda
phantasticarum imaginum pravitati incumbat, aromaticarum
profecto specierum, cordialium confectionum, & spirituosa-
rum aquarium moderato usu se commendante, cui se Opii tan-
tillum, ut Theriacæ cœlestis, massæ pilularum de Cycloglossa,
vel Laudani cydoniati momentum junxeris, accommodata in
tuo proposito medicam formulam ex artis præcepto pro lubi-
tu concinnare, ipsa autem Vampyricæ suctionis affectione op-
pressum, (si quidem tuæ curæ talem committi continget)
tuorum medicamentorum virtute ita maxime sublevare po-
teris, ut excusso prius somno, ferale Vampyri spectrum ægri
phantasiæ ejiciatur, spirituum autem debilis vigor eo usque re-
ficiatur, donec recuperatae vires totius sanationis seriem ab-
solutam esse demonstrabunt, ubi tamen quoad diætam insi-
mul invigilandum erit, ut ab omnibus stomachum magis one-
rantibus, quam corpus nutrimento confortantibus cibis, ab e-
quini itidem lactis, & fetini sanguinis potu, modica alimento-
rum portione contentus æger, abstineat, sereni aëris puritatem
eligat, & naturales denique excretiones haud negligat. Eo magis
autem sub his omnibus ordinandarum quoque animi affe-
ctionum rationem gerere oportet, quo magis prospera sana-
tionis cardo in depellendis fictæ larvæ ideis vertitur, omnibus
profecto medentium intentionibus in irritum recasuris, nisi a-
nimi moderatio, pertinacis ac erroneæ imaginationis effectio,
firmisque nixa fundamentis recuperandæ maturius valetudi-
nis expectatio spiritus recreare, à Vampyri furiis phantasiam
libe-

liberare, & sanitatis integratem revocare, eoque incitare nosset, ut ejusmodi amici præ cœteris elegantur, quorum amœna conversatio suspicionum pravitatem corrigeret, ac morum suavitatem inducere valeat. Verum cum illa jam temporum mollities fluat, cuius gustui Medica nequaquam scientia satisficeret, nisi cuilibet ferme morbo appropriatorum, seu speciforum medicamentorum virtutem opponere sciret; hinc etiam illa ipsa, quæ experientia à Vampyri spectris afflictorum approbatam habuit, medendi ratio, ingerendam sui memoriam commendat, haud infido certè auxilio in eo consistente, quod à Vampyro vulneratos sui hostis illitus sanguis, & suo de sepulcro crebriori vice deglutita terræ portio, ab ejusmodi morden-tibus vitamque suæ eliceintibus umbris liberos, nec tamen ab ea lege immunes reddere visus sit, quo minus, licet Vampyrum manibus in vita tecum inducas pascientibus, mortuus tamen Vampyricum spectrum agere, & semel à Vampyro suæ pariter sugere debeat. Et hic quidem quod omnium in Medicina celebratorum remediorum efficaciam inopinati tan-tum casus sors prodiderit, pluribus differendi aptissima occasio occurret, nisi secretior ratio mundi intima penetrantem, & superiora cum inferioribus, & similia cum similiibus concinne colligantem spiritum manifestum facheret, cuius nullo termino concluso virtus omnia, quæ stupemus, naturæ prodigia, in se sustineat, & in præsenti quidem articulo illam, quæ inter Vampyri sanguinem ejusque qui à Vampyro ex-cruciatum se credit, vitales spiritus se se monstrat, proportionem conferat, ac mendacem deniq; suctionis speciem eò ferme modo obliteret, quo nulli provisus eventus Hydrophoborum seu aquas pertimescentium errorem sustulit, dum repente aquis mersos demersa suæ ideæ fatuitas reliquit. & redintegrata cum aquis amicitia delirantium numero exemit. Inde ergo evenit, ut illitus Vampyri sanguis, ubi per cutis poros penetravit, & vi-vam adhuc Vampyricæ animæ ideam secum asportavit, supre-mi facriq; auxiliis vicibus fungatur, aptissimus certè, qui phan-tasticas cruentæ suctionis species distincta lux falsitatis repræ-senta.

sentatione delectat, & de saniorum consiliorum sinceritate persuadeat; cum pari nihilo minus commendationis laude de Vampyri sepulcro repetita dosi comesta terra ideo ferme celebratam se reddat quod mumiālī æthere turgidæ & rigidæ, quæ sicut non possunt, atque spongiosæ ejus partes infestū acidum imbibere, obstructionum pertinaciam tollere, & tenuissimis denique archealis auræ effluviis nèrvei succi viscositatem attenuare, ac spirituoso incremento locupletare posse compertissimæ habeantur. Cæterum uti quilibet ex sano homine desumtus, & ad artis præcepta scite paratus sanguis magnum contra expugnandum id malignus in se arcanum continent, ita humani crani usneam, ipsum cranium, primiparæ secundinas, corallia, succinum, viscum corylinum, ungulam alcis & camphorata maxime, castoreata & cinnabatina itidem suam merentur laudem utpote in quibus summa demulcendi idealis furoris & corrigendæ phantasticæ pravitatis virtus latet.

Præservatio deniq; in eo maxime consistit, ut cineribus dense consita demortuorum cadavera in remota à pagis & urbibus loco eum in finem terræ, & profundiori fossæ mandentur, ne exspirantes putrescentium cadaverum halitus faciliter negotio, cum sui similibus conjungere, & melioris consilii inopèphantasiā memoratis saepius cruentæ suctionis tristibus simulacris affligere possint, id certè comprobantibus ipsis Vampyris, quorum manus evulso corde, relatio capite, & combusto cadavere, demta scilicet spirituosis effluviis imaginandi sensum ultrius vexandi facultate, suis in umbris quiete substiterunt. Atque hisce *sub Vampyri aut Sanguisugae larva* à veræ Philosophie, & rationalis Medicinæ placitis detectum ac dejectum depravatae Phantasiæ spectrum non tam misum facere, quam omnia illorum commenta, quæ de miris Vampyrorum historiis passim dispersa anilium fabellarum inanitates olens, in totum rejicere, & id tantum coronidis loco apponere volui, beatum esse, qui naturalium effectuum prodigia non prius assentiende crediderit, quam constantis fidæque experientiæ, ac veræ rationis lumine viderit.

OBSERVATIONES
PATHOLOGICO- THERAPEUTICÆ

de

POLYPO CORDIS,

Quas

*INCLITISSIMÆ ET PER ORBEM CELE-
BRATISSIMÆ*

*ACADEMIÆ IMPERIALIS
NATURÆ CURIOSORUM
PERILLUSTRI, MAGNIFICIS, EXCELLENTISSI-
MIS atque EXPERIENTISSIMIS*

DN. DN.

*PRÆSIDI, DIRECTORI
ADJUNCTIS*

*ac
COLLEGIS,*

*PATRONIS, FAUTORIBUS, AMICIS OMNI HONO-
RIS CULTU VENERANDIS EXHIBET*

*CHRISTIANUS FRIDERICUS JOERDENS,
VARISCUS, MEDIC. LICENT. PHYSICUS ORDINA-
RIUS ET SCHOLARCHA ILLISTRIS GYMNASII
CURIENSIS,*

nec non

*ACADEMIÆ IMPERIALIS NAT. CURIOSOR.
COLLEGA.*

VIRI.

*VIRI
Perillustris, Magnifici, Excellentissimi
atque Experientissimi.*

Vergente anno 1733. Vos Perillustris, Magnifici ac Excellentissimi Viri non meritis meis, sed eximia benevolentia Vestra ducti, in splendidissimum Collegium Vestrum me recipere dignum statuistis, idque Diplomate consueto confirmatum dedistis. Quemadmodum igitur honorem hunc in me collatum gratissima mente agnosco, ita omnino mearum erit partium, me non otiosum in Societate, quam *nunquam otiosam* esse ex symbolo Illius deprehendo, exhibere. Otium quidem omne fugio, & nunquam non officii mei memor in id incumbo, ut pro virili ægris succurram opem meam flagitantibus, & horis subcesivis veri ates medicas ex observationibus genuinis collectis inveniam, quæ incerta in re medica magis firment, & imposterum publici, meæque propriæ praxeos emolumendum promoteant; sed hæc rudiora vestris sistere oculis perspicacissimis, imbecillitatis meæ, qua parum pro dignitate Tanti Ordinis præstare valeo,

be-

bene conscius, diu hæsitavi. Vicit tandem omne, quod obstabat, dubium insignis omnibusque notissima Vestra benignitas, qua quosque cordatos excipere gratiose, nec eorum conamina, licet levioris momenti, despicere soletis. Fretus igitur tanta Vestra humanitate specimen hoc levidense de *Polypo cordis* exaratum sacris ædibus Vestrīs appendo, quod æquibonique ut consulatis, & non tam ex dignitate sua, quam habet nullam, quam animi intentione & studio æstimetis, enixe rogo. Quod si factum, uti confido, à Vobis erit, majorem mihi alacritatem partes meas explendi, symbolasque meas conferendi, injicietis. Cæterum Deum T. O. M. supplex oro, ut servet Vos omnes & singulos incolumes & salvos, utpote Rei Medicæ Fulcra firmissima, ut servet nostrum ordinem, qui ad salutem publicam conditus & destinatus est, ut totius orbis Medici gloria inde semper conservetur, & doctrina & artis incrementum quotidie magis promoveatur. Valete, ut valeant qui ex Vobis valetudinem optimam atque salutem querunt, & favete co-natibus.

Vestrorum Gravissimorum Nominum

Dab. Curia Variscor. XVII. Calend.

Mari. MDCCXXXVI.

obsequentissimi & obser-vantissimi Cultoris,

Miconis.

PRÆFATIO.

Sterilem admodum esse nudam speculationem in re medica, toto die, præfertim in morbis abstrusis videamus. In his, quamvis propria vel aliena certa deficiat experientia; nihilominus tamen & cognoscendi & curandi modi illorum, causarumque explanationes ubique fere traduntur, & ne detur vacuum in aliqua therapiæ & pathologiæ parte, supplantur ex ingenii ad supplementum facilitate & ex meris conjecturis ea, quæ genuina observatio subministrare debuisset. Nunquam haec nihil arrisit methodus, satis superque convicto, meritis ratione ciis inhærentes, & systematicam tantum artem amantes, neglectis simul experimentorum testimoniis & observationibus legitimis, à veritate esse aversos, & nihil, nisi quod ambiguum, fallax & incertum tradere, atque ad errores ducere. Nihilo minus tamen perversus hic modus fere in consuetudinem abiit; unde est, quod inde parum utilitatis è multorum scriptis in orbem medium redundet. Hoc uti in morbis plurimis videre licet, ita præcipue in polypi cordis pertractione observatur, in qua nullum defectum deprehendes, licet morbus sit altioris indaginis, cuius analysi vel propria, vel aliena experientia destituitur. Traduntur signa ejus, causa, methodus medendi & ipsa cura, quamvis optime sciant scriptores, maximis alias laudibus conspicui, se nec detexisse unquam polypum cordis ex signis, quæ recensent, multo minus curasse remediis ægrum, quæ tradunt. Frustraneum igitur laborem me non suscepisse persuasus sum dum id, quod ex scriptis auctorum de hac materia veritati.

tati minus consentaneum deprehendi, indicare statui, adjungendo observationes tenus hac collectas, hisque innixas sententias meas, quibus occasionem præbere studio, ut alii exercitati veritatisque studiosi viri suas etiam nobiscum communicent observationes, hisque super structa ratiocinia, ut tandem felicius quam huc usque licuit, tam abstrusa materia dilucidetur, & certius quid hinc statui possit.

6. I.

Polyporum in cordibus hominum repertorum historiæ tam frequentes hodie occurunt, ut dubium esse videatur, an omnes vere tales dicendi sint, qui sectione demortuorum instituta à Medicis inveniuntur & pro iis habentur? notum enim est, rarius ejusmodi concrementa à Viris, qui antea nostra tempora vixerunt, observata fuisse. Aut igitur oculatores sunt Neoterici, aut obiter tantam rem insipientes falluntur, dum forsitan sanguinem coagulatum è corde ejusque vasis majoribus ei adhaerentem extractum pro polypis veris habent. Fateor, me de hac re etiam dubitasse, ut per aliquos annos experientia plurimorum nullam fidem tribuerim Curatus hinc eavitates cordis vasorumque majorum lustrare quavis data occasione mecum constitui. Tandem inveniebam in corde juvenis cuiusdam inopinato extinci quatuor maiores excrecentias vere carnicas, quæ post deterisionem adhaerentis sanguinis coagulati texturam fibrosam solidam, instar earnis elatae, ostendebant. Ab eo tempore plures in pluribus inveni. De existentia igitur polyporum cordis fatis superque convictus, & ad remotiora tempora, ubi tam raro per anatomiam detecta sunt ejusmodi cragula carneæ, respiciens, judicavi, vel observatores sanguinis coagulo obvolutos polypos non agnoscisse, vel vitæ genus hodiernum ab antiquo tempore distinctum, uti ad multorum novorum mor-

berum genesis facit, ita & hac ratione polypos cordis olim rariores hodie frequentiores producere.

§. II.

Illorum autem sententia accedere non possum, qui polypum cordis pro excrescentia quadam asperitatum carnosarum & columnularum in cordis ventriculis occurrentium, habent, ad quod statuendum ex eo adducti sunt, quod in sectionibus polyporum deprehenderint, quasdam extremitates polypi columnulis & trabibus ventriculorum cordis implicatas, quas illis accretas & sic polyporum initium inde factum judicarunt, fere eundem in modum, ac in aliis partibus corporis externis carnosis excrescentiae, carunculae, hyperfarcoes generantur; sed penitus paulo polyporum cohaesiones examinanti patebit, eas non concretas cum partibus ventriculorum cordis, sed tantum implicatas esse. Nulla enim vi opus est, pediculos polyporum ab illis trabibus separandi, dum ditorum ope facile expediri possunt, nulla laesione vel in surculis polypi vel in columnulis cordis facta deprehensa, nec ullibi observatis aut carunculis aut excrescentiis praeter naturalibus à fibrarum carnearum incremento forsitan natis. Deinde plurimi polyporum liberi, sine cohaesione ulla cum trabibus & columnis cordis, inveniuntur, & accuratius perscrutanti raro polypus magnus obveniet sine adjacentibus minoribus ac minimis, quandoque plutimis, unde concludere libet: Si exigui polypi cordis in sanguine continuo motu agitato generantur, majores etiam successive & minimis orti non alia gaudent genesi. Liberi ergo qui ante fluctuant polypi, tandem adultiores facti, ramusculis suis tenerioribus protensis alligantur quandoque asperitatibus ventriculorum cordis. Inter omnes illos, quos inveni polypos cordis, unicum tantum, & quidem maximæ molis, columnis cordis implicatum deprehendi.

§. III.

Differre inter se polyporum corpora non est negandum, sed ventriculorum cordis diversitatem etiam diversos producere polypos, experientia adversatur. Falsum hinc est, polypum dextri ventriculi tantum sub albidum esse, ac exsiccatum succum pituitosum referre, sinistri vero ventriculi polypos densiores & atros existere. Nam in utrisque ventriculis polypi unius ejusdemque fuerunt qualitatis, consistentiae, coloris, quantum quidem ex hac tenus sectis observare mihi licuit cadaveribus, unde & facile adducor, ut credam, eam distinctionem polyporum, quam autores inter *carnosos*, *adiposos* & *pituitosos* faciunt, ulteriori indigere probatione & demonstratione. Si penitus rem intueamur, patebit, polypos minores *pituitosos* quasi esse, majora incrementa naestos *adiposos* sistere, & maiores & maximos tandem factos *carnosos* repræsentare, ita, ut omnis differentia tantum in incipiente, crescente & tandem soliditatem majorem adepto polypo quaerenda videatur. Quod porro de polypo cordis vasa propria sanguinea habente statuitur, utique falsum deprehendent ingenui viri, si modo corpus polyposum accuratius per vestigare ipsis placuerit. Nam revera sanguinem striatim coagulatum, polypo corpori inhærentem, observabunt, ad nullam vasis sanguiferi veram vel speciem, vel consistentiam referendum.

§. IV.

Quamvis difficile sit demonstrare generationem polyporum; eandem tamen ob difficultatem opus non est, ut illam causæ tribuamus nimis tremoræ & generali. Illi, qui negotium hoc imaginationi hominis, utpote operationi animæ adscribunt, breviter quidem se expedient; sed iis accedunt, qui qualitates occultas, vanum illud idolum, quod nihil aliud, quam ignorantiae est asylum, venerantur. Facillima omnium hæc esset hypothesis, si ea in omnibus, quæ physico & Medico in corpore humano indaganda sunt, uti liceret,

& sufficeret dixisse, anima hoc præsttit, quam naturam esse ferunt, ast physico, cui veras rerum causas investigare incumbit, hic philosophandi modus, quam brevis & facilis etiam videatur, nec arridet, nec sufficit unquam. Quamdiu igitur rationes supersunt, turpe est tam inutili niti fulero. Quem mihi de genesi polyporum cordis formavi conceptum brevibus nunc dabo, peritorum & feliciorum ingenis solidiorem & clariorem demonstrationem in re tam ardua relinquens. Quoscunque polyposos secui, omnes fuerunt cacoehymici & in primis plurimi ad cachexiam dispositi. Ut igitur notum est, quod in cacoehymicis subjectis partes massam sanguineam constituentes nullo sint in æquilibrio, dum vel haæ, vel illeæ partes & quidem in cachecticis seroæ, dominantur: ita exinde facile concipere licebit, partes non legitime, ut in statu secundum naturam, cohærentes & exacte unitas, occasionem præbere, ut graviores aliquæ separentur, & sic fibroæ secedant, uniantur, & temporis tractu, aliis ejusdem generis his successive accedentibus, corpus quoddam peculiare constituant quod tandem sanguinis, ex quo ortum duxit, circum alterare, motumque ejus penitus sistere quavis data occasione possit. Hunc quidem partium fibrosarum in sanguine secessum earumque conjunctionem, cohærentiam & coagmentationem in corpus solidum facile concipere liceret in loco corporis, ubi mora longior datur sanguini transeunti, sed dum plurimi & frequentissimi polypi in cordis cavitatis generantur & inveniuntur, & cor tale viscus est, quod motum continuum exercet, receptumque mox sanguinem iterum expellit, difficile admodum videtur, in viscere, in quo nulla fere datur mora, tamen sanguinem receptum ante ejus expulsionem partes deponere posse quasdam, quæ in solidum corpus abire, & quod longe gravius videtur, increscere eo usque queant, ut motum omnem sanguinis intercipiant; At tantum abest, ut motus cordis continuus concreptioni polyposæ impedimento sit, ut potius eam utique promo-

moveat, ad quod statuendum sequentia potissimum me adduxerunt. Lac, utsi liquidum homogeneous, fermentationi expositum, partem pinguorem & crassiores dimitit, quæ sufficiens copia collecta in vase butyraceo motu accidente externo continuo tandem redigitur in massam suo modo solidam, quam butyrum appellamus. Nullum est dubium, quin ex sanguine animalium simili fere modo solidum, ad polypi consistentiam quodammodo accedens, motu externo adhibito produci queat, id quod eo facilius inde concipimus, dum toto die videmus, sanguinem ē vivo animali extractum, vaseque exceptum, celeriter per instrumentum quoddam agitatum, deponere circa hoc instrumentum massam fibrosam sibi firmiter cohærentem, & adeo crescentem, ut tandem ejus moles agitationem impedit aut sistere videatur. Quemadmodum igitur lac pinguiores partes separat, & hæ motu agitatæ solidi quid sui generis largiuntur; quemadmodum sanguis recens ex animali tractus calidus motu externo ex parte in fibrosum corpus redigitur? ita massa sanguinea in corpore vivo, à quovis externo vel interno accidenti alterata & turbata, partes crassiores fibrosas, reliquis non amplius intime cohærentibus, facile dimittere potest, quæ per motum cordis continuum conquassantur, colliduntur & coagulantur, ita, ut prima adsic polypi facies, cui cum per eundem motum plures ejusmodi partes applicantur, quæ reliquis accedunt iisque agglutinantur polypus crescit, & caloris ope temporisque tractu sit solidior, ac tantam acquirit magnitudinem & longitudinem, ut data occasione vasis sanguiferis cordis sese insinuare, illa occupare & penitus obstruere valeat.

§. V.

Difficile quidem est, conceptum sibi genuinum de genesi polyporum cordis formare; ast longe gravius est negotium, generatum & factum polypum ē signis certis cognoscere. Vera omnino sunt, quæ dicuntur: Polypum & canerum in fieri difficulter cognosci, factum raro curari. Mihi propria convictio experientia, addere liceat: Polypum in fieri nuncquam cognosci,

sci, factum nunquam curai. Omnia illa signa ab auctoriis adducta ad cognoscendum polypum jam factum, etiam collective sumta, non mihi sufficiunt, ut inde certi quid de ejus praesentia statui queat. Quare nunquam polypus, qui fieri incipit, ex signis certis erit detegendus. Signa autem polypi jam facti ab auctoribus traduntur sequentia:

1.) Anxietas praecordialis cum gravitatis aut ponderis cordi incumbentis, serisu, constanter & perpetuo durans & magis magisque increscens.

2.) Palpitatio cordis perpetuo affligens.

3.) Respiratio difficilis, seu asthma.

4.) Tumores artuum oedematosi.

5.) Circulatio sanguinis imminuta, pulsus intermittens,

6.) Refrigeratio corporis cum angustia.

7.) Propensio facilis ad lipothymias.

Sane, si ægram his symptomatibus laborantem inveniens, certis eum asthmatico - cachecticum esse judicabis, quam polyposum. Dein non omnia, quæ recensita fuerunt, signa in unico subjecto polypo solo simul deprehendes. Certum est, me ex his signis in polyposis vivis, quos post mortem secui, observasse.

1.) Anxietatem non constanter & perpetuo durantem, sed tantum per vices recurrentem.

2.) Nullam cordis palpitationem & tremorem, nisi in illic, qui in articulo mortis constituti errant.

3.) Respirationem difficilem non constantem, sed per intervalla auctam.

4.) Tumores pedum oedematosos non in omnibus, sed in plurimis.

5.) Pulsus inter mittentem nunquam, nisi in motibus, circulationem imminutam quandoque.

6.) Refrigerationem corporis cum angustia quandoque.

Quomodo varo ex his certo aut probabiliter admodum ad polypi praesentiam concludere licet? Duo tantum fuerunt subjecta, ubi polypus cordis adesse suspicabar, quos & post

mortem, facta sectione, inveniebam. Unus horum febre anomala intermitte, alter febre tertiana legitima, saepius recidiva, quæ tandem in quotidianam intermittentem mutabatur, laborabat. Apud utrosque ægros nihil peregrini observabam, nisi, quod cura, licet admodum circumspæcte instituta fuerit, non ut apud alios, successum felicem habere videretur, & quod ille anxietate præcordiali non constante, sed per intervalla recurrente, affligeretur; hic vero circa declinationem paroxysmi cum refrigeratione totius, sudore gelidissimo cum diffueret, juncta anxietate ille pedum tumores œdematosos ostendebat; hic vero non.

Signis igitur Auctorum allegatis non sufficientibus ad præsentiam polypi cordis cognoscendam, studendum utique erit, ut firmior, diagnosis ardua hæc res illustretur. Quam ob rem ea, quæ tam in polyposis vivis, quam post mortem sectis mihi observare licuit, fideliter recensebo, simulque alios rem medicæ curæ eordique habentes peritiores & ingenuos viros, rogabo, ut sua quæ certiora collegerunt, observata, optima fide his addant, quo tandem tam obscure latitans hic morbus magis magisque dilucidetur, & prognosi saltem honor rei medicæ salvari possit.

Notandum autem hic cum primis, quod polypus cordis quidem morbus sit periculosissimus, sed qui non alio modo mortem inferat, quam si valorum cordis orificia obsideat, & ita obstruat, ut sanguis per illa vel expelli e corde vel recipi in illud amplius nequeat; si vero libera fluctuant polyposa concrementa in cavitatibus cordis, aut spacium pateat, quo sanguinis circa polypum exitus & accessus fieri adhuc queat, vita adhuc persistere suo modo potest. Quare omnino reprehendendi sunt illi, qui statim polypo in aliqua cordis cavitate detecto mortis causam tribuunt, licet nullum vas cordis sanguiferum obstruxerit, aut vere occupaverit. In casibus Medico-Legalibus præjudicium hoc est maximi momenti. Facile sic causa mortis falsò tribui potest polypo cordis, quæ reatu forsitan lesioni violenter illata adscribenda esset, præser-

tim si attonatio circumstantia maxime necessaria neglecta fuerit, an nempe polypus obstruxerit vas quoddam sanguis e-
rum.

Notatum admodum dignum exemplum fluctuantis & li-
beri, tandem vas sanguiferum obtrumentis, item alligati tra-
bibus & columnulis cordis polypi in unico subjecto vidi. Oc-
currebat nempe in fœti corporis ventriculo dextro polypus
maximus, cuius corpus ovi gallinacei magnitudinem supera-
bat, ramuseuli tenues ab eo prodeuentes inferiores trabibus
& columnulis ventriculi carneis, irretiti erant & allegati; su-
periores vero è corpore polypo natæ ramifications crassiæ
in venæ cavæ tum ascendentem, quam descendenter truncum,
longitudine ulnæ dimidium excedentes, excurrebant,
venam istam non penitus obtruentes, sed sanguini circulantib
spatium quoddam adhuc concedentes. In sinistro ventricu-
lo occurabant multi polypi minores, & inter hos longior,
liber & non alligatus, qui quartam ulnæ partem æquabat, &
in venam pulmonalem, cuius orificium firmissime obtruxerat,
excurrebat. Hie, viso inaximo illo polypo dextri ventricu-
li, credere statim quis potuisse, illum mortis fuisse causam,
quod omnino factum fuisset, si liber fluctuasset & inferior il-
lius pars cordis ventriculo non alligata fuisset; sed minori
longe sinistri ventriculi polypo causa mortis insicutæ potius
adscribenda erat, utpote qui liber venam pulmonalem ita oc-
cupaverat, ut ne gutta sanguinis per eam intra hunc ventricu-
lum transire potuerit.

Vir quidam litteratus, hypochondriacus, corripiebatur
affectu singulari suffocatorio. Vocatus inveniebam ægrum
celerrime per hypocausum discurrentem & continue exclamantem: O Jesu! suffocor. Objicienti mihi, ipsum sufficien-
ter respirare posse, quod ex eo conjicerem, quia tam celeri cur-
su progredi posset, respondebat: Omnino aërem sufficienter
haurire possum, respiratio est libera, attamen suffocatio instat.
Dolor nullus aderat, pulsus ordinatus. De spasmo quodam
interno præcordiali sollicitus, ordinabam liquorem Cornu
Cervi

Cervi succinatum cum Essentia Castorei, ex cuius usu per omnia melius se habebat. Plus vice simplici isto correptus malo hanc medelam cum fructu adhibuit, ita, ut postea medicamentum hoc per tempus admodum longum capsula munitum secum portaret, ad malum illud urgens debellandum, quod & nullo non tempore exspectatum præstítit effectum. Abhinc multos per annos liber ab hoc malo vixit. Octavo tandem à primo suffocationis insultu anno, prægressâ febre anomala moritur. Per ultimos tres dies maxima anxietate per vices recurrente laborabat, quandoque lipothymiam minitante simulque conquerebatur de dolore continuo in regione cordis ipsa, cuius sensum his exprimebat verbis: Videri sibi, ac si cor palo esset transfixum. Hic locus doloris digito monstratus & cura, quæ omnis in febre irrita erat, movebant, ut suspicione hinc de polypo conceptam declararem, quam non vanam fuisse sectio post mortem demonstrabat. Maximus hic in ventriculo cordis dextro deprehensus polypus me adduxit, ut credere in, cum plurimorum annorum spatio opus habuisse, quo in tantum molem excreverit, ideoque non absolum esse, si judicetur, polypum illum, minor cum adhuc existeret libere que fluctuaret, nec partibus ventriculi adhaeret, vas cordis sanguiferum quandoque occupasse per aliquod temporis intervallum, causamque suffocationis imminentis, ante octo annos plus vice simplici perpetuæ, fuisse. Ab eo tempore vero, quo tenuibus radicibus suis firmiter adhæsit columnulis cordis carneis, non amplius liberius adigi in vas sanguiferum, illudque, ut antea, coarctare potuit, quare etiam sequentibus annis libertà tali suffocatione æger fuit, quam tandem & simul insequentem mortem, aliis longe minor polypus induxit. Quæ ratione antispasmodica & nervina levamen præstare potuerint, ex eo factum arbitror, quod medicamentum illud spasmodum, quem polypus propulsus in vas sanguiferum excitavit, sustulerit, quo sublato polypi adacti compressi relaxatio & retrocessio in liquido subsecuta est.

Juvenis 23. annorum febre tertiana intermittente ordinata

nata corripiebatur. Tert à febre liberabatur, tert ex diætæ erroribus iterum eadem corripiebatur, quæ tandem quotidianæ intermittentis faciem induebat, & vires nimium quantum exhauebat. Declinante quovis paroxysmo sudor frigidissimus erumpet. Anxietas magna totum paroxysmum comitatur: Hæc tamen omnia, dum in aliis etiam, quos sanitati restituti observaveram, non me movebant, ut de vita metuerem, Continuatis antifebrilibus paroxysmi mitigationes reddebantur, Cum vero æget desisteret ab usu remediorum antifebrilium, post insomnem, quam duxerat noctem, anxietas augetur, extrema omnia frigescunt, pulsus debilior, licet ordinatus, tandem in carpis manuum non amplius sentitur, lipothymia instant, in quo statu permanet & elapsu 7 horatum spatio moritur. Territus valde, eum omnia tam extraordinario modo procedere cernerem, statim pronunciavi, me suspicari, quod polypus cordis tam inopinatae mortis causa extislet. Concessa & facta sectione reperiebam etiam polypum & in sinistro cordis ventriculo venam pulmonalem obstruentem, qui solus mortem induxerat. Alii enim majores ac minores in dextro cordis thalamo de prehensi nullum vas sanguiferum occupabant. Hic æger febricitans, quamvis polypus cordis laboraverit, non mortuus eslet, nisi recidivam febris tam frequentem passus fuisset, quæ, sudoribus tam copiose excretis, tandem adeo insipislavit sanguinem, ut polypus facile adhærescere parieti interno venæ pulmonalis illamque obstruere potuerit.

Primum, quem oculis meis vidi, polypum cordis, reperi in studio 24. annorum. Hic inopinato moriebatur, redeunte saltem leviore hæmoptysi, Pater ipsius, licet antea consilio meo usus non eslet, me, ut sectione in causam mortis defuncti inquirerem, rogabat, addens, filium plurimis ante mortem annis de suffocatione quandoque redeunte conquestum esse, quæ eum interdum è somno excitaverit & coegerit, ut extra lectum profliret, & aperta fenestra hiante ore aërem liberum caperet; siti multos per annos cum etiam vexatum fuisse,

fusile, quare noctu & mane potui indulgere necesse habuerit; heri & nudius tertius sputum sanguineum observatum fusile, & quamvis periculum vitæ inde imminere non credidissent, fatus tamen esse, ut præter omnem opinionem mors, prævia anxietate summa, insecura fuisset.

Nobilis quidam 23. annorum, omnes diætæ errores committens, saepius cardialgia laboraverat. Insultus quosdam pedagricos etiam passus erat. Celebratis nuptiis mane cardialgia iterum corripiebatur, quæ remediis aptis brevi sopiebatur. Convalescentem ægrum statim monebam, ut medicamentis uteretur congruis, ad malum, quod suspicabat, cacheoticum incipiens tollendum. Cum vero in longius differret curam suscipiendam, accidit, ut præter respirationem difficilem & pedum tumores œdematosos, prostratio appetitus, imbecillitas virium, artuum debilitas, & tandem febris anomala nobilem hunc corriperent. Præscriptis remediis convenientibus quandoque podagra insultum facere videbatur, sed fixam in extremis sedem non capiebat. Quamvis igitur id sollicite ageretur, ut materia podagræ, quæ versus interiora vergebatur, in locum debitum promoveretur; omnis tamen labor irritus erat, ita, ut tandem manente omni dolorum cruciatu in pectoris peripheria, functis summis anxietatibus, spiritum exhalaret. Post institutam sectionem pulmones hinc inde pleuræ accreti conspiciebantur; huic vero accretionis causa dolorum & mortis, ut pote quæ potius podogræ retrocessæ adscribenda erat, tribui non poterat. Aperto corde vera mortis causa in oculos & manus incurrebat, dum in utrisque ejus ventriculis plures polypi diversæ magnitudinis reperiebantur, quorū unus venam eam penitus obstruxerat.

§. VI.

Plures adhuc historias polyporum his addere possem, quoniam corpora secare licuit. Mentionem etiam eorum faciendo hic est occasio, quos ponderatis omnibus circumstantiis ex polypis cordis mortuos esse judicavi, ubi vero perlustratio corporis anatomica denegata fuit; ast, ne diffusus nimis videar,

videar, nunc ea tantum observata tradam, quæ apud polypos, dum in vita adhuc constituti erant, & post eorum mortem, un sectione notavi.

- 1.) Omnes polypo cordis laborantes siti fuerunt vexati, ad quam sedandam mane, immo & nocturno tempore potui indulgere, plerumque frigido, opus habuerunt.
- 2.) Omnes viniamatores & potatores fuerint.
- 3.) Cibi parum capere potuerunt.
- 4.) Nullas fere dietæ regulas observarunt.
- 5.) Plerumque ad febres proni fuerunt.
- 6.) Omnes ad cachexiam dispositos, plurimos veros cacheeticos, & tumoribus pedum ædematosis obnoxios, comprehendit.
- 7.) Omnes aliis morbis simul laborarunt, & praeter cachexiam dictam quidam Podagræ insulæ sustinuit, omnes vero febri intermitente, præprimis anomala ante mortem coræpti fuerunt, in quibus remediorum ordinatiorum & probatissimorum usus effectu destitutus est.
- 8.) Omnes anxietate præcordiali quadam, nunc majore, nunc minore, non vero constante, sed tantum per vices recurrente, afflicti fuerunt.
- 9.) Quidam exspatiari, aut curru vehi facilius, sed equitare vix & summa cum molestia, valebat, hicque maximum habuit polypum.
- 10.) Unus ex illis ocius è lecto se prorpere & hante ore aërem liberiorem, aperta fenestra haurire quandoque coætus fuit,
- 11.) In omnibus facies pallida ternebatur.
- 12.) Ultimis ante mortem diebus debilitas major, per intervalla recurrens, morbo autem non proportionata.
- 13.) Cum refrigeratione extreborum,
- 14.) Et quandoque lipothymia leviore ægros affixit.
- 15.) Nonnisi in iis, qui in extremis verlabantur, tremorum & palpitationem cordis, item
- 16.) Pulsum intermittentem observavi.

17.) Sensus interni & externi integri fere ad ultimum usque vitæ halitum permanserunt.

POST SECTIONE M

18) Pinguedine multa adominis & thoracis externa & interna obducta deprehensa sunt in omnibus.

19) Semper in cavitate abdominalis & thoracis serum extravasatum, vel flavescentia, vel pellucidum repertum est.

20.) Cor apparuit plerumque flaccidum & patum vel nihil fere cruentum aut sanguinis continuit.

21.) Pulmones sanguine infarcti apparuerunt, quasi cera colorata per siphonem, ad crepaturam fere vasorum sanguiferorum, iis injecta fuisse.

22.) Lien suggillatus, &

23) Hepat à sanguine distensum apparuit.

24.) Ventriculus vel flaccidus vel à flatibus extensus summe tenuis observatus est.

25.) Omnes polypi præter unicum, eumque omnium maximum, trabibus & columnulis cordis ventriculorum non alligati, sed liberi deprehensi fuerunt.

§. VII.

Circa illos denique morbos, qui secundum opinionem quorundam Auctorum à polypis originem ducunt, quædam adhuc notare liceat.

Catarrhos infantum suffocativos plerumque à polypis oriti, sententia est, quæ nec ratione probata, nec experientia firmata est. Si enim catarrhi suffocativi intueamur circumstantias, ita eas comparatas esse deprehendim⁹, ut ab his ad polypi cordis præsentiam concludere non liceat. Evidenter satis in catarrhis suffocativis causa exterius auditu percipitur, dum viscedo in bronchia pulmonum copiose delata respirationem reddit sonoram, ita, ut quasi in illis coquere materia videatur, unde Germani dicunt, es rasselt und fochet recht auf der Brust. Deinde facta post mortem sectione, causa catarrhi suffocativi in manus & oculos incurrit, dum bronchia fere in totum viscedine repleta reperiuntur. Quodsi vero polypus suffocationis hujus causa exstisset, ex cir-

culatione sanguinis impedita suffocatio contingere debuisse, ipseque polypus in corde deprehensus fuisset, ut taceam polypum hic fere in continentis generari debuisse, quod vero impossibile est; nec ullo ratiocinio probari potest.

Tradunt præterea, cachexia m̄ ortum ducere à polypis cordis. Hoc non promiscue de omnibus hujus generis polypis ad severari potest, sed tantum de majoribus. Quo major enim est polypus, eo magis circulationem sanguinis turbare potest, ita, ut tandem serofis partibus facilior secedendi occasio præbeat. Cachexiam potius polyporum frequentiorem existere causam, quam polypum cachexiae, exinde judicare licet, quia omnes polypis etiam minoribus laborantes, lympham extravasatam in cavo thoracis & abdominis, & plurimi præter hanc tumores pedum œdematofos exhibuerant.

Porro asseritur, polypis cordis præsentibus corpus successive contabescere. Hoc vero veritati omnino contrarium est: Nam secundum observationes, quas hactenus notavi, omnia polyposa subiecta, licet per 8. hebdomades ante mortem ex febre ægrotaverint, multum pinguedinis tam in exterioribus, quam interoribus thoracis & abdominis partibus ob oculos ponebant, immo in plurimis pinguedo duorum triumve pollicum crassitudinem superabat.

Raro polyposi sine præcedente aut regulari aut irregulari febre moriuntur. Hoc quendam in eam duxit opinionem, ut statuerit, providam naturam has febres eum in finem excitare, ut corpus solidum polypi per putredinem sic humoribus inductam solvatur & consumatur. Ast veritati hæc opinio minus consertanea, nec probabilis est. Videmus enim epidemica grassante febre polyposos etiam illa corripi, unde judicari potest, causas occasionales, aerem cæterasque res non- & præternaturales, quæ febres in aliis subjectis excitarunt, in polyposis etiam easdem produxisse, alias non idem tempus natura provida expectare debuisse, sed alio quovis tempore illum motum febrilem corpori inducere potuisse. Deinde non concipi potest, quod ab inducta illa putredine corpus tam solidum polypi dissolvi & annihilari possit, quia vita cum tanta putredine, quæ solidum illud in liquidum resolvere valeret, persistere nequit. Præterea quoque omnes fere partes in polypo defuncti cadavere putredine jam jam tactæ deprehendi deberent, quod experientia repu-

repugnat. Febris ergo hæc potius est morbus superveniens polyposis, summumque minitans periculum. Nam si per sudores copiosos, aliasque excretiones item per inediam, &c. in febre diutius ægrum afflidente, humores depauperantur, facile fit, ut polypus ingrediatur in vas quoddam sanguiferum, illiusque parietibus firmiter adhæreat, ita, ut motu & calore post paroxysmi febrilis decursum, vasorumque turgescentia remittente, & sic cavitate vasis sanguiferi angustiore reddita, polypus non versus ventriculum cordis provehatur, sed firmius intinxens plenariam vasis obstructionem inducat.

§. VIII.

Eventum quidem bonum polypsis nequaquam polliceri possumus, attamen non semper, ubi polypum cordis suspicamur, mors statim annucianda est, dum subjectum polyposum, si conveniente diæta utatur, nec humoribus tam per alios morbos, quam nimias evacuationes, aut motum excedentem, destituatur, per multos annos in vita servari potest, id quod exinde judicamus, dum in sensibus, aliis morbis defunctis saepissime deprehensi sunt polypi cordis. Nullum vas sanguiferum obstruentes, qui procul dubio multos per annos generati in illis latuerunt. In quibus vero humores à febribus exhauriuntur, omnisque medicatio etiam probatissima & certissima, ad illas tollendas adhibita, frustranea est, & omnia signa polypi cordis specialia constanter remanent, eo casu mortem certo secuturam adseverare possumus.

§. IX.

Cura polypi cordis generati & adulti ejusque resolutio & consumtio omnino impossibilis est, qare aut recensione tot remediorum irritum plane laborem suscepereunt, nullamque merentur fidem, præcipue dum nullo experimento probarunt, quod aliquo remedio cordis polypus curatus unquam fuerit. Polypus autem cordis, qui fieri incipit, & adhuc in coagulo viscofo consistit, curam quidem admitteret, sed nunquam ex signis cognoscitur. Quodigitur non per diagnosin investigari potest, etiam curari nequit, adeoque omnis remediorum commemoratione hic supervacanea est. Apud illos tantum, ubi polypum adultum vel cognoscere, vel suspiciatur datur, quedam suadere licet, ut mitigetur affectus urgens, viataque ulterius prolongetur. Hic ante omnia dicta conveniens præ-

scribenda, eaque accuratissime observanda est. Omissis generalibus, tantum ea nunc tangamus, quæ speciatim polyposis conducent. Potus largior quem natura ipsa flagitare videtur, ne spissiores reddantur humores, omnino concedendus est, si modo nec sit nimis tenuis, nec niuis saturatus, nec ad ebrietatem usque nimius hauriatur. Confert enim, si vasa sanguifera turgida semper serventur suo modo, ne laxa & remissa facta adhaſionem polypi in vase quodam sanguiferò admittant. Cibi convenient non crassum, sed tenuem chylum producentes & magis succulent. Motus exerceatur moderatus, nunquam sit nimis, massam sanguineam exigitans. Quietus non indigneatur in excessu. Somnus diurnus absit, nocturnus non sit excēdens. Vigilæ nimia & lucubrations vitentur. Excretiones omnes promoteantur, & in statu naturali serventur. nimia vero, humorum vitalium depauperatrices, quovis modo arceantur. Medicamentis autem polyposi nostri opus habent temperatis diluentibus, antispasmodicis. Venæ sectio in iis, qui sanguine abundant, moderata concedenda & debite repetenda. Si morbus aliis concomitans, ut semper fieri solet, adsit, qui medelam urget, saltem lenicra medicamenta locum habent, draſtica vero omnia exulent. Hinc nec sudorifera fortiora, nec diuretica, nec purgantia sursum & deorsum nimium agentia, convenient, sed tantum lenitra. Emetica vero, quia totum corpus nimium quantum exagitant, humoresque violenter commovent, nunquam propinanda, facile enim fieri potest, ut polypus fortius hoc motu impulsus in vase aliquod sanguiferum, non retrogrediatur in cordis ventriculum, atque sic mortem acceleret. Febris si accedit, nulla mora eidem est concedenda, sive sit ordinaria intermittens, sive anomala, nec expectandum donec hæc typum ordinariæ acquirat, sed statim optimis febrifugis cura aggredienda, ne mora diuturniori concessa per evacuationes largiores humores inspissentur. Porrigenda huic sunt febrifuga optima & probatissima majori dosi ac frequentius quam in aliis febribus extra hunc statum recurrentibus nulloque periculo stipatis fieri solet, fere eundem in modum, ac in febribus apoplecticis & soporoforis facere consuevimus methodo *Tortiana* & *Werlbofiana*.

F I N Y S.

MEMORIA

Viri Illustris

Dn. JOHANNIS CONRADI

Lib. Baronis

de

BRUNN,

Domini

de

HAMMERSTEIN,

Medicinæ Doctoris ejusdemque in perantiqua
Heidelbergensi Academia Professoris Publici,

Sereniss. ac Potentiss.

JOH. GUILIELMI,

Electoris Palat. ad Rhenum, post Ejusd.

Sereniss. Fratris.

CAROLI PHILIPPI,

Consiliarii intimi & Archiatri,

ut & aliis Potentiss. Regibus, Electoribus & Sereniss. S.R.L.
Principibus à Consiliis medicis,

Academiæ Cæsar. Naturæ Curios. Collegæ;

HEROPHILUS dicti.

Demosthene vel Cicerone Oratoribus horumque suada dignissimus est Vir hic Illustris, cuius fama, scientia & Ars FONTIS ad instar crystallini longe lateque per florida totius Romani Imperii gramina fluebant, adeoque non solum HEROPHILI, sed HIPPOCRATIS Germanici nomen, meritis & fortuna faventibus, promeruit. Sed nec dissertissimi Oratoris encomio indiget, quem facta ipsa per orbem celebrant. Patria est *Diesenhoftum*, municipalis urbs solo fertili ad Rhenum è regione fere Scaphusii sita, à Comitibus Kyburgensibus, quorum insignia adhuc gerit, Anno 1179. muri cincta, Prænobilis Familia, *Dapiferorum de Dissenhofen*, quo. iam sede. Heic natus Illustris noster Anno Æra Christianæ 1653. d. 16. Jan. Patre *Erbardo Brunnero* Prætore Civitatis inclito, Matre pientissima *Verena Hausmann*. Ab his Parentibus pro salute & fortuna filii sollicitis, mature fuit admotus studiis, in schola tum patria, tum vicina Scaphusiana. Neque omiserunt hi optimæ spei puero mature instillare pietatis principia, ex qua palmaria virtute velut uberrimo FONTE successu temporis promanarunt innumerorum bonorum operum purissimi rivuli. Studiis autem aptus fuit judicatus Anno ætatis decimo, in primis *Joh. Jacobi Dentzleri* consilio, cuius opera per quinquennium vel ultra in humanioribus addiscendis usus, eo tempore, quo hic clavim *Lingua Latina*, Librum in perplutimis scholis longe lateque receptum maximo labore conscripsit, occasionem proin

proin nactus percommodam, dulcius ex ipso FONTE bibendi Linguae Latinæ aquas.

Anno ætatis decimo sexto Academiis judicatus matrus Argentoratum prefectus est, ubi per quadriennium in aliis ALBERTI SEBIZII Medicinæ operam navavit indefessam, nihil prætermittens earum rerum, quæ disci poterant ex Collegiis cum publicis, cum privatis, Institutionalibus, Anatomicis, Botanicis, Chimicis, Pathologicis, Practicis, Disputatoriis, & in super addi ex laboribus propriis.

Anno ætatis vigesimo dignus fuit habitus, qui præ viis examinibus Doctoratus Laurea ornaretur, SALTZMANNO Facultatis Decano, Alberto SEBIZIO & Marco MAPPO, Professoribus celeberrimis & Examinatoribus, quorum iustu Thēma Theoreticum de Morbis eorumque differentiis, & practicum de Hamorrhagia Narium explicavit. Dissertationem autem ipsam inauguralem de Fœtu monstroso & bispite, cum forte nato & ab ipso dissecato, sustinuit Argentorati 1672. 4, hocque singulari Themate dexteritatem simul in Anatomicis & judicii acumen manifestabat Neo-Doctoribus, ut Themata feligant haud trita & cram-bem non apponant centies vel millies coctam atque re-coctam,

Contendit hinc Lutetiam Parisiorum, fœcundam societia & Artis Medicæ nutricem. Heic exercitiis publicis interfuit: conversatione erudita & familiari fructus Dni DENIS Abbatis BOURDELOT: Xenodochia quoque frequentavit, & in iis ad omnis generis ægros & operationes cum Anatomicas, cum Chirurgicas, sedulo attendit: Experimenta sua, quibus celebre promeruit nomen instituit circa pancreas canibus exsectum, qua occasione necessitudine junctus fuit celeberrimo Anatomico du VERNEY quo- cum multum temporis insumisit, & diu noctuque sectio-
nibus

nibus cadaverum inhibiendo, varias operationes Anatomicas, speciatim vero injectiones vasorum, tunc propterea adhuc novas, instituit. Dexterrimatum à BRUNNERO nostro institutarum observationum memor laudatus modo Anatomicus, illum in Germaniam reducem, Lutetiam sumtibus oblatis revocavit per litteras humanissimas. Innotuit ibidem præter Philiatros bene multos etiam Illustriss. Baronetto de BOLLES Anglo, qui Experimentis circa Panoreas institutis jam celebrem hospitio & mensa gratuitis exceperat, & ad sedem figendam in Anglia magnificis invitaverat promissis.

In Angliam dein per mare trajecit, periculo piratarum, qui navim persequebantur, expositus. Heic salutavit magnos, & Republica tum litteraria tum medica meritisimos viros, OLDEBURGIUM Societatis Regia Secretarium, WILLISIUM, LOWERUM; Oxonium quoque adiit, indeque, tempore aliquo exacto, Londinum cum amicis rediit.

Ex Anglia in Belgium transiens graves tempestatum injurias expertus est, Lugduni Batavorum dein SYDENIUM Botanices, CRANNEN Practices, DRELINCOURTIUM Anatomes, de MAETS Chymia, SCHACHTIUM Institutionum Professores celeberrimos frequenter audivit. Amstelodami SWAMMERDAMIUM, RUYSCHIUM salutavit, faventes ubique invenit. Inde bonis avibus in Germaniam redux Argentorati lauream Doctoralem adeptus, mox Praxi Medicæ apud Nobiles atque plebejos admotus est.

Anno 1688, d. 12. Decemb. Matrimonium concinxit cum magni Hippocratis Helveticæ, Job. Jacobum WEPFERUM, Medicum Scaphusianum & expertissimum & crudissimum volo, filia natu minima. Lux luci juncta debebat fulgere magis. Sanguis utriusque Hippocratis sociari, optimo

optimo Asclepiadeæ Familiae augurio. Ex suavissimo hoc conjugio natae proles numero decem.

1. *Erhardus* in tenera ætate mortuus.
2. *Joannes Jacobus*, quem in flore juventæ mors diem abstulit.

3. *Erhardus*, Potentissimo Electori Palatino & Celsissimo Episcopo Monasteriensi à Consiliis Medicis, Med. Prof. in Academia Heidelbergensi, post Sereniss. Landgravi Hassia Consiliarius Aulicus & Custos corporis, qui tam Anno 1721. absque hærede decessit. Fuit hic laurea Doctorali ornatus Halæ Magdeburgicæ Anno 1705. d. 15. Jun. præmissa Diss. inaugurali *de Frequentia morborum in corpore humano pœ bruti*: conscripserat etiam Disput. *de Corde occulto indeque Hydrope ascite consequente*, quam Duisburgi ad Rhenum publice defenderat.

4. *Conradus Castra* secutus per aliquot annos, cohorti copiarum Palatinarum Magister Equitum præfuit.

5. *Huldericus* olim Sacra Piæ Alzejensis in Palatinatu præfectus, nunc Consiliarii dignitate in Illustrissimo Regimine & Justitiæ militaris Senatu Sereniss. Electoris Palatini fulget. Composuit is & exercitii gratia Duisburgi defendit vera *Jurisprudentia præcognita* Anno 1705. alteram po. stea inauguralem *de Jure aggratiandi* Lugd. Batav. 1709. qua liber ad Praxin accessus ipsi fuit datus ab Alma Universitate.

6. *Jacobus Med. D.* Præfeturæ Neostadiensi in Palatinatu ut Physicus ordinarius præfuit, sed post optimi & xpriæ a. T. Patris obitum una cum pientissima Matre lares patrios repetiit, nunc cum ipsa scaphusii in Helvetia comorans, inauguralem is habuit Duisburgi ad Rhenum *de Sanguine*, & habito Sermone, *de præstantia Salivæ in corpore humano* An. 1723. Febr. in Doctorum numerum fuit receptus.

7. *Johannes Wilhelmus*, natu minimus, Düsseldorpii genitus, primis à nativitate annis ibidem fata sua præmatura clausit.

8. 9. 10.) Filiæ tres, tribus distinctis antiqua Nobilitate claris Familiis Scaphusianis per matrimonium junctæ.

Barbara natu maxima, nupta Generosissimo *Davidi Stokaro de Neuforen*, ex Illustriss. Regimine Sereniss. Electoris Palatini Consiliario, & in Palatinatu Province Alzejen sis Praefecto haud diu dulcis matrimonii fructus percepit, quippe cœlestia suspirans & ad cœlites in florida licet juventute migrans, mundo huic valedixit d. 3, Maii, 1716, relictis, qui præmaturum obitum cum primis deflerent, dilectissimo Thori socio & binis filiis superstitibus adhuc.

Maria Magdalena, media, nupta Nobiliss. Joh. Jacobo ZIEGLERO, septem liberorum Mater una cum ipsis & suavissimo Marito superstes adhuc.

Catharina Helena matrimonium haud ita pridem init cum Ill. Juvene *Didaco de RINK à WIDENBERG*, sub Sereniss. Principe & Duce Würtembergensi Protribuni Filio, præclaris dotibus ornatissimo.

An. 1683. luci publicæ concessit Experimenta nova circa Pancreas cum Diatribe de Lympha & Pancreatis usu, Amstelæd. ap. Henricum Wetstenium 8vo. Secundus partus, Orbi Medico-litterario haud minus gratus, prodit Francof. & Heidelbergæ apud Joh. Maximilianum à Sande, An. 1715. titulo : *Glandula Duodeni seu Pancreas Secundarium*. 4.

An. 1685. in Academiam Cæsaream Leopoldino-Carolinam Naturæ Curiosorum, HEROPHILI nomine, fuit adscitus. Membrum ut Illustre ita minime OTIOSUM: Suggessit quippe ex ditissimo Praxeos, Physicæ & peritæ Anatomicæ promptuario Observationes bene multas, quarum Syllabum heic sistere juvat.

Novarum Glandularum Intestinalium descriptio. Ephemerid. Decur. II. Ann. V. p. 264.

Experimentum in Dysenteria. Ibid. Ann. VI. p. 387.

De Experimentis circa Pancreas noviss. confirmatis. Ibid. Ann. VII. p. 243.

Lympha Paracentesi felici successu extracta. Ibid. Ann. VIII. p. 217.

De Hydrocephalo laborantium Anatomis. Decur. III. Ann. I. p. 249.

De Applexia fortissima ex Hydrope Cerebri, cum ejusdem Anatome, ibid. p. 264.

De Apoplexia post quinquennium recurrente fortissima, a sanguine extravasato, cum capitris Anatome, ibid. p. 271.

De Experimento circa Venasectionis necessitatem, Dec. III. Ann. II. p. 347.

De Granis fecalis degeneribus venenatis, ibid. p. 348.

De Experimentis circa Venasectionis utilitatem. Ann. IV. ejusd. Decur. p. 185.

De Experimento circa noxam Lithargyrii, ibid. p. 193.

De Phenomenis quibusdam circa gravitatem Aëris, rationibus simul expositis, cur Mercurius in Barometro ascendat calo sereno, descendat autem pluvio. Anno V. & VI. ejusd. Decur. p. 655.

De Experimentis circa Motum projectorum, ibid. p. 657.

De Experimento circa motum elasticum, seu effervescentiam Acidularum in Antlia Pneumatica, ibid. p. 658.

De Experimento circa Motum Muscularum, ibid. p. 659.

De Animalium & Insectorum variorum excretione per os. Ibid. 661.

De febri maligna miliari. Dec. III. Ann. VII. & VIII. p. 341.

De dolore ischiadico periodico acutissimo, ibid. p. 346.

De Gutta Serena. Ephemer. Cent. I. p. 137.

Experimentum de Bullarum productione in solutione chalybis. ibid. p. 143.

De Caruncula in Urethra. ibid. p. 143.

De Caruncula in Urethra rarius, quam hactenus creditum fuit, existente, ibid. p. 200.

Anatome Peripneumonia cum Hemitritas defuncti cum observatione circa venas Mesenticas. Cent. VI. p. 181.

Mira Metastasis. Cent. IX. obs. I.

De Calculo Vesica. ibid. ob. II.

Apoplectici Anatome. ibid. obs. III.

Experimentum circa Podagram cum Nephritis in Semen ipso expertus. Vol. I. Autor. An. 1727. Obs. 127. p. 272.

Experimentum de Virtute Corticis Peruviani adstringenti. ibid. Obs. 128.

An. 1685. Professioni Medicæ, quæ Heidelbergæ est, admotus tam Lectionibus publicis quam privatis inter concatenata plurima majoris momenti negotia operam dedit, & nonnulla Professionis hujus specimina publica editit. Sic prodiit Disp. de Glandulis in intestino Duodeni hominis detectis. An. 1687. recusa Swobaci. 1688.

Disputatio de Glandula pituitaria An. 1688. quam ob Exemplarium defectum An. 1715. prædicto Tractatu de Glandulis Duodeni in fine subnexam typis denuo imprimentam curavit.

De Pleuripneumonia epidemica Philispurgi grassante 1689.

Interim non poterat non ad oras penetrare longin-
quas canti Viri fama, & ipsos Academiarum florentissima-
rum Curatores magnetica veluti vi allicere, ut Asclepiades
juventus multarum Nationum haberet, quod ex purissimo
doctrinæ & Præcōs FONTE bibere. Hinc An. 1696. Ad
Academiam Lugduno - Batavam, cui nunquam defuere
præstancissimi Medici, invictatus fuit, à Celeberr. SPAN-
HEMIO,

HEMIO, sed illuc ire negotia, quibus districtus fuit, præcita haud permittebant.

Æternitati nominis favent *Nobilitatis* insignia, quibus cum honoravit Sereniss. JOHANNES WILHELMUS Elector An. 1711. vacante Imperatoria sede Vicarius Imperii Generalis, adjuncta nomini sede *Hammerstein*, in Ducatu Montano.

Scaphusium ipsum tot magni nominis Medicis celebre, volebat & hunc numerare inter Cives, quem insuper commendabant merita bene multa erga inclytam hanc Rem publicam. Civitatis proin jure donatus fuit ipse cum omni sua posteritate An. 1720.

Tanti nominis virum, qualis noster fuit, tot Principum Archiatrum, multa fecisse itinera quis est qui dubitat? Ad Principes, Reges & Electores Imperii ablegatus An. 1680. ad Episcopum Constantiensem JOHANNEM ex Illustri Familia de PRASPERG ejusque successores concepsit saepius.

An. 1683. Physicus ordinarius postulatus à Reverendiss. & Illustriss. Principe Abbe Romano, totoque Capitulo San-Blasiano, quibus antea quoque egregia præstiterat officia.

An. 1685. ad CAROLUM Electorem Palatinum, ut expertissimo socero WEPFERO suppetias ferret evocabatur, ex quo tempore Serenissimæ huic Domui fidelissime inservivit. Palatinatu sub Electore PHILIPPO WILHELMO An. 1688. devastato, Professionem Medicam in Universitate Heidelbergensi deserere coactus, patriam tanquam tutissimum Asylum repetiit. Heic ad annum usque 1695. commorato novus fortunæ sol illuxerat. Anno quippe jam citato à Sereniss. Electore JOHANNE WILHELMO Düssel dorpium evocatus Consiliarie intimi atque primariam Archiatri Palatini stationem obtinuit, quo posteriori munere

nere & apud hunc, & Serenissimum Ejusdem Fratrem Successorem CAROLUM PHILIPPUM, fidelissime atque felicissime ita defunctus, ut raro exemplo, gratia Serenissimi Principis nunquam exciderit, omnibus bonis semper charus ad ultimum usque vitæ suæ halitum.

An. 1689. per litteras rogatus fuit, ut Proto-Medici Castrensis in universo S. R. J. Cæsarea Majestatis Exercitu Provinciam in se susciperet.

An. 1690. ad Sereniss. Hassia Landgravium CAROLUM, & ab illo tempore sèpsum iterum missus est, qui ipse Sereniss. Princeps An. 1706. subjecti condigni quod vacantem Marpurgi Cattorum Professionis Medicæ spartam ornaret, feligendi curam ipsi gratiissime commisit; cui Principis propensæ voluntati ut humillimum morem gereret, denominavit Clar. D. D. MELM, qui doctrina & opere talem se præstitit, quale munera ad ipsum delati decus exigerat. An. 1706, ad Sereniss. Principem Electorem Treverensem, & abhinc aliquoties cum ad eundem cum ad Sereniss. Successorem, postmodum Moguntinum Electorem vocabatur.

An. 1708. ad Invictissimum Romanorum Imperatorem LEOPOLDUM & Augustissimam Thori sociam vocatus. A qua ipsa Romanorum Imperatrice eodem anno jussus fuit prospicere de Archiatro, qui Sereniss. Principi & Archiduci MARIAE ANNÆ, futura tunc Lusitanæ Reginæ, & Consiliis & officiis Medicis foret; cui clementissimo mandato devorissimo obsecundans, non solum Medicum sed jussu postea ipsius Augustissimæ Reginæ etiam Chirurgum designavit.

An. eodem vocatus ad Sereniss. Principem Marchionem Badâ Badensem LUDOVICUM & antehac aliquoties ad Sereniss. ipsius conjugem.

Anno

Anno 1691. acceritus ad Illustriss. atque Reverendiss. Principem Campidonensem. Inde ab anno 1695. ad 1722. serenissimis principibus & Ducibus Württembergensibus Consiliis suis adstitit.

Anno 1709. ad sereniss. FRIDERICUM Borussiae Regem, nec non ad Celsissimum Principem FRANCISCUM ARNOLDUM, Episcopum Monasteriensem & Paderbornensem, item ad Sereniss. Principem de TURRE & TAXIS, item ad Serenissimam Principem Oettingensem, SOPHIAM LOUISIAM. Porro Anno 1714. ad Serenissimam Principem Arausisionensem, dum in vicinia Civitatis Arnheimii in Diesen commorabatur.

Anno 1716. quo Sereniss. Fratri JOHANNI GUILIELMO in Electoratu successerat Sereniss. CAROLUS PHILIPPUS, haec tenus Vicarius Cæsareus Ducatus Tyrolensis easdem gratias & honores, quibus apud Sereniss. Antecessorem floruit, de novo confirmavit, evocans BRUNNERUM nostrum Düsseldorfio Oenipontium, quo novo Domino & gratiose Protectore migravit Neopurgum, indeque Heidelbergam & Manhemium. Anno 1717. vocatus ad Sereniss. Principem Nassovio - Siegensem. Anno 1720. ad Sereniss. FRIDERICUM tunc Angliae Hæreditarium Principem, Hanoveram; eodem ad Celsissim. LOTHARIUM FRANCISCUM, Electorem Moguntinum. Anno 1721. ad Sereniss. FRIDERICUM Sueciæ Regem, cum in Germania degebat. Anno 1722. ad FRIDERICUM Daniae Regem Potentissimum, ejusque Conjugem AUGUSTAM in Aquisgranensibus Thermis degentes, nec non ad Celsiss. Principem JOH. PHILIPPUM FRANCISCUM, Episcopum Heribipolensem. Anno 1723. ad JOSEPHUM CLEMENTEM, Sereniss. Electorem Colonensem, anno 1725. ad Sereniss. Principem Remensem, anno 1726. ad Sereniss. MAXIMILIANUM Bavariæ Electorem; anno 1727. ad Sereniss. Ele-

Atorem Trevirensim, postea Moguntinum, tandem ad Status & Principes Imperii tum Ecclesiasticos, tum seculares, Archi-Episcopos, Episcopos, Landgravios, Marchiones, Comites, Polesmarchos terra marique bella gerentes, & Chiliarchas plurimos.

Quis autem ex his omnibus dubitet, rerum cum politicarum, tum & in primis medicarum thesaurorum esse litteras undecunque ad Illustrēm Virum dicas, & responsorias eiusdem? Eodem Anne 1726, sub. 25. Nov. Potentissimus Rex Angliae, GEORGIUS, miserat ad eum systematicis litteris gratiosissimis Exc. D. de la ROSE, Medicum Aulicum Regium, quo Præcōnes sua methodum à tam longo tempore felicissimam eidem fidelissime suggereret; qui viruti moribus concinnis & ingenio natura perspicaci donatus, hoc suum egregium talentum longis ad varias Academias peregrinationibus jam ante magno dederat honoris inter & locupletem scientiarum, in primis rei medicae thesaurum sibi comparaverat.

Sed mirum est, & singulare gratia Divina argumentum, quod tot inter concatenatedos labores, varia fortuna certamina, tot rei domesticæ & mediceæ curas paucos expertus fuit morbos, febres duncaxrat, quas ex commercio cum ægris ut plurimum contraxerat, & aliquando ex Sætione viri, febre petechiali, ipso infcio, defuncti, quam Essentia Camphoræ à te tunc forte parata, statim iterum fugaverat. Sed hereditario jure, an injuria, nephritisdem à Matre, Podagram à Patre contraxerat. Illam senserat anno atatis 24. Lutetia miorem, vehementiorem ab illo tempore à Vini albi, præsertim Rhenani, potu, Arte tamen & Diæta, imo forte ipsis itineribus hostem hunc ingratis.

gratum pepulit. Sed postquam Podagra optimum Virum anno circiter aetatis 50. & agredi coepit & invalescere, junxerat se ei consobrina rephritis & veluti agmine facto utraque eum habuit acerbe, stomachum quoque ipsum la-cessens: Asylum autem & quærebat & inveniebat in lacte, adeo securum, ut anno aetatis 74. vocatus ad Sereniss. Electorem Bavariae iter 86. milliarium Manhemio Monachi-um intra biduum tresque noctes, intensissimo lieet frigo-re, fuerit emensus, ibique per Dei gratiam salvus & in-columnis appulerit.

Suum tandem fata humana invenere finem die 2. Octobr. 1727. quo ipso postquam animam suam Condi-tori suo & Salvatori pia devotione commendaverat, ulti-mum dixit rebus mundanis vale. Viam ad ultimam hanc rerum lineam straverat, synochus, sive febris continua remittens, cui etiam aliquid pristini arthritici mali se se intermiscebatur. Sic anima remeavit ad Deum. corpus vero numerosa & tristi commendantum caterva stipatum, recon-ditum fuit in Templo, quod Manhemii est, Reformato-rum, ubi Pyramidi ex Marmore nigro litteris inauratis insculptum legitur sequens

Epitaphium:

Vivit
Post funera Virtus.

Venerandam Memoriam

J. C. de BRUNN

á Hammerstein

Scaphusa - Helvetii

Nati die 16. Januar. A. C. MDCLIII.

Sereniss. ac Potentiss. Princ.

CAROLI PHILIPPI

Comit. Palat. ad Rhen.

S. R. I. Archithesaur. & Elect. &c. &c.

Consiliarii intimi & Archiatr.

Professor Medic. in Universitate Heidelbergens.

Societatis Naturae Curios. Cæs. Leopold. Herophili
de diversis Europæ Majestatibus

Sacr. Cæsar. ut & Reg. Majest. Britan. Svec. Dan. & Boruss.
permultisque S. R. I. Magnatibus bene meriti :

Denati communi omnium mærore
d. 11. Octobr. A. MDCCXXVII.

In Civitat. Resid. Elect. Manheimens.

Hoc Lethalitatis Monumentum
mæstissimi posuerunt hæredes.

Memoria

Viri Prænobilissimi,
Domini

CHRISTIANI GOTTHARDI
WILLISCHII,
Medicinæ Doctoris & Civi-
tatis Piernensis Physici,

Academiæ Imperialis Leopoldino-Carolinæ

Naturæ Curiosorum

Collegæ,

BASSUS, dicti.

Medicum non decet juvenem mori: Vetus quidem, sed experientia non usque adeo comprobatum, estadagium: Habuit quidem olim Gallia LAURENTIOS, Anglia GLISSONIOS, Belgium TULPIOS, Helvetia BAUHINOS, Italia Fabricios, ab AQUAPENDENTE, Hispania MERCATOS, Dania SPERLINGIOS, Germania SEBIZIOS, & ne extra patriæ limites ultra vagemur, hujus in primis ocellus, Lipsia, MICHAELES, WELSCHIOS, FRISIOS, BOHNIOS, RIVINOS. Neque minus adhuc habet & olim habuit Viteberga, de quibus glorietur, suos BERGEROS & VATEROS; Jena WEDELIOS; Erfordia HARTENFELSIOS & EYSELIOS, ut reliquos senes Medicos, nostri præsertim seculi, raseamus. At enim vero omnis quoque tellus habuit suos Medicos, quos juvenes mori decuit. Neque enim regularum GALENI aut HIPPOCRATIS peritia, neque in medendo aliorum malis felicitas, impedire potuit, quo minus Medici præstantissimi, nisi annis, scientia carmen maturi & veluti grandevi, in ipso juventutis flore naturæ debitum exsolverint. Quibus quidem proh! adnumerandus est Collega noster charissimus, nunc desideratissimus, cuius memoriam ab oblicationis injuria vindicare tabula veluti haec appensa, studebimus, vitam studia meritaque ejusdem strictim exposituri. Lucem hanc adspexit d. 26. Aug. 1691. Liebstadis, quod oppidulum à Pirna duobus, à Dresda vero, Bojohemum versus quatuor lapidibus distat. Parentibus usus est ex gente Sacerdotali, ab utroque latere, per duo fere secula haud ignobili, ortis, Christiano, Pastore dicti loci, & *via*

dia Sophia Saalbachia, Kromeyerorum. Avum habebat
Jo. Wilischium, Pastorem Sebnizensem: Proavum M. Jo.
Martinum Wilischium, generum Greg. Strigenitii, Theologi
olim Jena, Vinaria, & Misena celebratissimi; nec non Aba-
vum, Martin, Wilischium, qui Formulæ Concordiæ subscri-
psit, Superintendentes Eckardsbergenses. Decimo jam
ætatis anno, Parente orbatus, Budissam, primariam Lusa-
tiæ superioris urbem, delatus, Gymnasio se civem dedit,
& primum Jo. Wilischii, Bibliopolæ ibi, patrui sui, convi-
tu & domicilio exceptus, post vero ab Ampliss. Senatu in
convictus Mettigiani Societatem adscitus, ad pedes Jo.
ROSENBERGII, Mich. THYMII, cæterorumque præstan-
tissimorum doctorum, discendi cupidus, per VII. fere an-
nos consedit, & præter reliquas, quæ ab humanitate no-
men traxere, scientias, ad Poësin germanicam animum &
studia appulit, ut venuste, scienter & commode cantare
didicerit. Ab ejusmodi præfidiis aliis, græcæ videlicet la-
tinæque linguae, neque minus historiæ reliquarumque ele-
gantiarum omnium cognitione instructus, vere incunte
A. R. O. MDCCVIII. in Academiam Lipsiensem se contu-
lit, ut ibi cum fratribus suis, natu majoribus, studia sua
continuaret. At enim vero, cum paulo post Fratrem ipsius
natu secundus & major Christianus Fridericus, hodie Do-
ctor Thol. & Superint. Freibergensis, ex Academia Lipsi-
ensi ad capessendam Rectoris scholæ Annabergensis dignita-
tem evocaretur, noster ipsi facium cum aliis duobus fra-
tribus, natu minimis, se dedit, & egestate in primis pres-
sus, sub ejus cura, doctrina & moderamine denuo scholas
minores, publicas & privatas, frequentare secum constituit.
Fratrem supra jam nominatum, ibi habuit Rectorem & ho-
spitem, Georg. Müllerum vero & Christian. Weberum, viros,
dum nobiscum erant, rei schplasticae peritissimos, & do-
cendi in primis facilitate præstantissimos, Præceptores.

Tandem studiorum academicorum cursum, vere secunda vice habuit. & anno saeculi hujus nono, *Halam Saxonum* elegit matrem & Patronam, eam in primis ob causam, quia, cum ex reliquis fratribus tres Theologiam, duo Jurisprudentiam sibi elegissent, ipse tacito quodam impetu ad Medicinam ferebatur. Fama igitur, qua *Georg. Ern. STAHLIUS* & *Frid. HOFFMANNUS*, at quanti! jam cum inclarescebant, *Halam nostrum* arcessebat & invitabat, ut a tantis Doctoribus recta via ad Hygieæ mysteria deduceretur. Illustrem *Christian. THOMASIUM* in philosophicis, dum viros vero supradictos summos, in singulis Medicinae partibus audivit, & *HOFFMANNO* præ aliis se addixit. Ac enim vero, vix per aliquot menses ibi haeserat, rerum suarum satagens, cum cathedram academicam ad tempus cum vita aulicæ splendore *HOFFMANNUS* permutat, Berlinumque se confert, custos regiæ valetudinis constitutus. Quo suo Doctore primario privatus, *Halenſi Universitati* dixit vale Noster, & *Vitebergam* studiorum sedem sibi destinavit, ubi præter *Jo. Hen. de BERGER*, *VATEROS*, patrem & filium, *BRENDELIUM*, aliosque academias Vitebergensis Doctores, Illustri *Jo. Henr. de HEUCHER* se dedit auditorem & sectatorem, coque duce & magistro, universum cursum quem ajunt medicum, saepius una vice, feliciter decurrat. Quæ cum a Nostro rite & cum laudabili ardore peragerentur, studiorum suorum incrementa in publicum quoque producere & aliis se in exemplum sistere haud detrectavit. Cathedram igitur cum philosophicam, cum medicam, saepius concendit, de *Cicerone Medico*, de *ignorantia Anatomicorum*, de *Organo Tactus*, & aliis ejusdem argumentis, more academico, disputans, strenuum se in arena hac praestitit athletam. Qua quidem sua diligentia Noster id consecutus est, ut illustris Medicorum Vitebergensium ordo, pro meritos honores, in ipsum conferret.

& d. IV. Octobr. 1712. eundem Medicinæ Licentiacum solenni ritu renunciaret, ventilato antea, Præside Illustr. Dn. de HEUCHER, doctrinæ suæ specimine de *Igne per ignem extinguedo*, sive *præstanti Camphora usū in febribus acutis*, quam dignitatem d. 10. April. An. 1721. tandem doctoralis, eaque summa consecuta est. Postea vero, quum Noster, stadium suum academicum, non sine laude & applausu omnium, emensus fuerat, *Pirnam*, quam ut patriam alteram cum suis amabat, elegit, ubi artis suæ, quam rantis Ducibus & Doctoribus *Hale* & *Viteberga* edoctus fuerat, dare inciperet specimina. Nec infeliciter cessere ipsi omnia. Brevi etenim tempore novelli hujus Medici fama *Pirnam* & *agrum*, qui circumjaecet, implevit, & in viciniam Bojohemum quoque penetravit, ita quidem, ut homines infimo pariter ac summo loco nati, manu ejusdem medieæ se traderent. Quæ cum à Nostro, omni fide, solicitudine & diligentia peragerentur, non poterat non fieri, quin plura meritis parata essent præmia, laboresque honorum consequerentur augmenta. Anno igitur seculi, quod viuimus, decimo quinto, Naturæ Curiosorum Academiæ nostræ, quæ duorum Augustorum *Leopoldi* & *Caroli* nominibus coruscat, socius, *Bassi* cognomine insignitur, paulo post Regia & Eleitorali auctoritate, præsidiariorum in castellis regiis, *Koenigsteinii* & *Sonnensteinii* militum pariter ac præfecturarum, *Pirnensis*, *Stolensis* & *Hohensteinensis*, Physicus Provincialis, annis vero tribus post ex Patrum, qui ad clavum regendæ Urbis, *Pirna*, sedent, conscriptorum, voluntate, Poliater omnium consensu & in omnium, quotquot *Wilschii* doctrinam quotidiana jam & creberrima experientia, confirmari videbant, gaudium constituebatur. Neque vero tot & tanti sapissime concatenati labores, itinera & negotia, impedire poterant, quo minus Noster, quid valeanc

humeri, & quid præstent, scriptis in lucem publicam editis, orbi crudito indicaret. Difficiles quidam morbi, partim fere epidemicci, partim singulares, materiam scribendi subinde ipsi suppeditabant. Anno igitur 1717. scriptum quoddam, sermone patrio contextum, de morbo quodam *Spasmodico*, vulgo die *Kriebel-Randheit*, paulo post aliud quoddam latinum de *Melancholia ex verme umbilicali ortâ*, publicauit. Ut ea taceamus, quæ partim *Ephemeridibus Natura Curiosorum*, partim *Annalibus physico-medicis*, quæ tum dirigente KANOLDO, viro, dum vivebat, de re literaria, in primis naturali, immortaliter merito, edi cœpere, inserta sunt. Domesticam Nostri rem si scire velis, matrimonium denique iniit, cum *Jo. Margaretha. Andrea JACOBOERI*, Medici Pirnensis tunc primarii filia vnica, ex qua suscepit duos filios filiamque vnicam, omnes vero filios, vivus adhuc pater in cunis vagientes, filiam vero in septimo ætatis anno, ad caelestes mentium sanctissimarum sedes, vidiit & sensit præire. Atque ita Nostri vita non sine mororibus, curis, variisque aliis rerum humanarum vicisitudinibus, decurrit. In pueritia & juventute cum paupertate, solitudine, aliisque ejusmodi calamitatibus confitandum ipsi fuit: ætas virilis perpetuis laboribus, quotidianis, per urbem & per singulos ejus vicos, discursionibus itineribusque molestissimis inter questus, clamores & suspiria, quibus ægri & lectis adfixi dolorem mitigare student, curis, centumque aliis seculi huius adversitatibus, adeo fracta & debilitata fuit, ut eandem nondum ad dimidium emensus ipse Noster, mortalitatis semina in se magis magisque prodire senserit. Licet enim Noster animi vigore excellenti, & satis firma atque prospera valetudine, à teneris usus fuerit, nocturnis tamen diurnisque lucubrationibus, laboribus & molestiis factum est, ut corpus alias procerum & fere obesum, vario morborum genere inciperet tentari;

Hæmor-

Hæmorrhagia narium, anxieties præcordiorum, tumor cœdemosus, aliaque ejusmodi symptomata, aurem veluti Nostro vellicabant, ut Medicus Medicorum, quibus cum vivebat, consilia peteret. Sed proh dolor! non erat in Medico, ut ipse relevaretur, & cum pristina valetudine in gratiam rediret. Malum in dies ingravescebat & Noster suimet ipsius probe conscius, ad emigrandum ex hac miseria se accingebat. Medicus, uti ipsum decebat, mortem, cui ipse quondam terror fuerat, & quam sæpe de trecentant senes, non extimescebat, sed eam in ipso ætatis & dignitatis flore minantem expectavit animosissime, morantem suspiravit avidissime, muturantem triumphavit Centissime epulo sanctissimo, plus una vice in lectulo suo emortuali, refectus, & verbi divini ministrorum colloquiis refocillatus, egregia & vere heroica, de vita hujus ærumnis, de Liberatoris universi generis humani morte & calamitatibus, de futuræ vitæ, quæ nobis expectanda est, felicitate certo consequenda, & de aliis ejusmodi argumentis, proferebat apophthegmata. Atque ita circa horam tertiam matutinam d. 11. April. 1730. eo ipso die, quem ante XXIX. annos Parens optimus supremum habuerat, placide animam suam Deo reddidit; corporis vero exuviae die Dominica proxime sequente Quasimodogeniti quondam dicta, tumulo, frequenti & solenni funere, inferebatur, fratribus quinque reliquis, ad exequias prosequendas & ad justa beate defuncto Fratri suo in squalore & luctu maximo persolvenda, undiquaque convenientibus. Vendo Noster annos XXXVIII. menses VII. & hebdomadas II. compleverat.

τούνις, τον πατέρα της οποίας πρώτη σύγχρονή
την ήταν, την περιττή διάσταση της γυναικός, μετανιώνει
την απόφαση της να γίνεται Μητέρα, που έγινε στην Κατά¹
την Αποκάλυψη της Εθνικής Λέσχης της Αθηναϊκής Σχολής
την οποία θεωρούσε ότι, μετατόπιστα, αλλά το μεταβαλ-
λότερό της ήταν η αντανακλαστική λέσχη της Κατανίκης.
Επειδή την περιττή διάσταση της γυναικός ήταν
το μέρος της που την πέπλη μετατόπιστα ήταν
την περιττή διάσταση της γυναικός, μετανιώνει
την απόφαση της να γίνεται Μητέρα, που έγινε στην Κατά-²
την Αποκάλυψη της Εθνικής Λέσχης της Αθηναϊκής Σχολής
την οποία θεωρούσε ότι, μετατόπιστα, αλλά το μεταβαλ-
λότερό της ήταν η αντανακλαστική λέσχη της Κατανίκης.
Επειδή την περιττή διάσταση της γυναικός ήταν
το μέρος της που την πέπλη μετατόπιστα ήταν
την περιττή διάσταση της γυναικός, μετανιώνει
την απόφαση της να γίνεται Μητέρα, που έγινε στην Κατά-³
την Αποκάλυψη της Εθνικής Λέσχης της Αθηναϊκής Σχολής
την οποία θεωρούσε ότι, μετατόπιστα, αλλά το μεταβαλ-
λότερό της ήταν η αντανακλαστική λέσχη της Κατανίκης.
Επειδή την περιττή διάσταση της γυναικός ήταν
το μέρος της που την πέπλη μετατόπιστα ήταν
την περιττή διάσταση της γυναικός, μετανιώνει
την απόφαση της να γίνεται Μητέρα, που έγινε στην Κατά-⁴
την Αποκάλυψη της Εθνικής Λέσχης της Αθηναϊκής Σχολής
την οποία θεωρούσε ότι, μετατόπιστα, αλλά το μεταβαλ-
λότερό της ήταν η αντανακλαστική λέσχη της Κατανίκης.

DR MICHAEL ERNESTVS ET MULLERVS
Archistar et Conser Palatinus Officiorum S R I
Nobilis Ephemeridum Academicarum Calendae Ber
noldino Caroline Naturae Curiosorum Direc
tor, Pathologice in Academia Lipsiensi Pro
fessor Publicus en Facultatis Medicis Seminar

Memoria
Viri Illustris & Magnifici,
Dn. MICHAELIS ERNESTI
ETTMÜLLERI,
Philosophiae & Medicinæ Doctoris,
Sacrae Cæsaræ Majestatis Archiatri,
Sacri Palatii Lateranensis, Aulæ Cæsar. & Consistor. Imper. Comitis, S. R. I. Nobilis
Ephemeridum Academiæ Leopoldino-Carolinæ Natur.
Curiosorum
Directoris,
Pathologiae in Academia Lipsiensi Professoris
Publici Ordinarii, Facultatis suæ Senioris,
Universitatis Lipsiensis Decemviri,
Et Collegii majoris Principum Sodalis.
Virtutibus, Meritis & Honori Dicata,
Scriptore
CRATEVA II.

Ante obitum supremaque funera beatum neminem dici posse, quæ rerum humanarum est fragilitas & miserrima vita conditio non Poëta tantum eloquitur, sed quicunque is est, suæ omniumque corpori mentisque inhærentis corruptelæ sibi conscius, profitetur. Nemo unquam constantem sibi vel fortunam, vel famam, in crastinum, nedum in emortualeti diem pignore polliceri audet, quo ipso, si quibus istud felicitatis genus, quod in placida omniumque bonorum applausu concelebrata morte recte collocatur, contigit, non muliebriter flendum planctibusque de illata divinitus injuria conquerendum sed exultandum, deque imposta feliciter difficilimo operi, quod subrui aut everti facile potuisse, coronide congratulandum esse, sapientiores Philosophi, nihil reclamante sanctiore Religione, arbitrantur. Proinde quæ lubrica instabilique pede nixa ante diem lethi prudentissimi etiam viri merito dici debet virtus, utpote quam affequum intemperantia, hanc enim nemo unquam compescuit, & ipsius corporis intemperies nullibus subjicit periculis, tunc denique eluctatur summoque voto potita est, quam primum inevitabili defuncta fato ad finem constans perduravit, aliquamque supersticibus bene recteque sentiendi & eloquendi de se commoditatem reliquit,

1108q122

Pascitur in vivis livor, post fata quiescit,

Tunc suus ex merito quemque tunc tur honor.

Radie proinde & admodum sapienter maiores nostri, quorum laudabili instituto Academia illustris condita & luculentis hucusque incrementis aucta fuit, defunctis cum laude Sodalibus vita corundem publice recentenda honorem decreverunt, quo eruditio laborumque in Collegii augmenta collatorum hoc ipso, quamvis corundem virtus pulcherrima merces esse possit, præmia quædam obtinarent: Hanc pietatem sicut omnibus debemus, qui augusto hocce Societatis vinculo nobiscum decenti fuerunt, ita illis, potiore jure exhibemus, qui ad gubernacula Ordinis nostri sederunt locumque obtinerunt magis eminentem. Justa scilicet persolvimus Viro, Illustri Magnifico & Excellentissimo Domino MICHAELI ERNESTO ETTMÜLLERO, Philosophæ & Medicinae Doctori, Pathologie in Academia Lipsiensi Professori publico ordinario, Archiatro & Comiti Palatino Casareo, Sacri Romani Imperii Nobili, Ephemeridum Academia Casarea Leopoldino-Carolina Directori gravissimo, Universitatis Lipsensis Decemviro. Facultatis suæ Seniori & Collegii majoris Principum, quod Lipsia est, Collegiato spectatissimo, Viro de sui, deque nostri ordinis dignitate, de omnibus, quæ exornavit officiis, de erudito orbe optime merito. Eo major esse debet istius Viri celebritas, quod famigeratissimi Parentis sui honores publicos longo spatio superaverit, eruditione eidem pro filiali obsequio, par haberi ne quidem cupiens, ut ut dubium superesse possit quibusdam, an celebriori haberi debeat, qui scripsit, an qui procuravit: Sermo nobis est de celeberrimæ famæ & laudis apud exteroros potissimum comprobatae Viro, MICHAELI ETTMÜLLERO, Lipsiensem, cum viveret, Hippocrate ut ut ætate juvenis, nam præcocis ingenii Vir fuit, præ properata etiam morte eruptus, ut Apollinis imberbis faciem tulisse videatur. Hunc Patrem natus est noster, Botanices isto tempore in Academia patria itidemque Anatomiae & Chirurgiae

Professorem publicum extraordinarium, ex quo, Matre que Margaretha gentis Bosius, a qua apud Lipsienses florentissima hodienum existit, protex natus, aerem vitalem primum haesit die Augusti XXVI. Anni a parte salute MDCLXXIII. Avum paternum MICHAELM ETTMULERUM, Mercaorem in urbe patria felicem, aviam paternam Claram ex gente Munita, avum maternum Joannem Ernestum BOSIUM Ordinis Senatorii virum, aviam maternam Reginam gentis Winckleriana, obtinuit. Invidebanc terris fata parentem optimum cum uno anno quadragenario minor esset, scriptorum numero & climata elegantia, maxime operibus suis, quae totius medicinae Encyclopediam continent, pro senecte decrepito estimandum. Dirum exinde vulnus sensit noster, decem annos natus, sed abunde sagax, qui ex parente virtutum incitamenta desumere tunc potuerit. Supplevit Patris locum Vitricus, clarus nominis Vir, D. Leonhardus BAUDISIUS, Senatorii ordinis, quem Vitricum non tensit; ejus enim cura optimos quoque humanitatis & literarum Magistros obtinuit inter quos laudantur M. Gottofredus HOFFMANN, Gymnasi Zittaviensis Rector, M. Johannes MULLERUS, & M. Sampi GROSSEUS Rector Gymnasi Altenburgensis, qui mentem juvenis ad summa quaque excitaverunt, scientias imbutam, quae sublimioris doctrinae paulo post basis fuerunt & fundamentum. E Gymnasis in Academiam Viterbergensem migravit Anno MDCLXIII, quas tundem dogmatibus potissimum philosophicis & mathematicis, sine quibus in arte salutari parum proficitur, uberrime instruxit. Has ita quidem avide haesit, ut prima studiorum tentamina, Dissertatione, de maculis in Sole visis, publica edere haud vereretur. Noluit autem patris Academiz auram insuper habere aut eidem incrementorum suorum gloriam invidore, quae redditura ipsi erat fama sue merito patris suet
red-

redhostimentum. Acessit illuc Anno MDCXCIV. studiorum Philosophiae summam lauream, adscito Magisterii titulo, tulit, qua se Dissertatione, *de Tactu sensuum exterorum moderatoro*, publice habita, dignissimum præsticit. Nefas ipsi visum fuit paterna castra sequi nolle, nimis altas in mente nativus ad artem salutarem impetus radices egerat, quam quem abjurare temere voluisse. Alliciebat eundem patris, quam & quare omnibus modis annitebatur, fama, addebat novos ignes præclara ex scriptis ineditis parentis proficiendi opportunitas, & quam animo jam conceperat, pietate in genitorem, editis anecdotois, perfundi fiducia. Qui inter arma natus fuerat, Tyrocinium haud difficulter fecit, & optimis in arte Doctoribus administris, Johanne BOHNIO, Christiano LANGIO, Guilielmo PAULI, Professoribus artisque Magistris, parvo temporis intervallo ita quidem adspiravit, ut ventilatis quibusdam, sub ORTLOBII præsidio, *de Oeconomia animali* dissertationibus lectionibusque quas cursorias vocant *de Lacte*, defensaque sub præsidio Præceptoris BOHNH, quam *de Singula inscripsit*, disputatione inaugurali, Licentiam ad summos suo tempore in Medicina honores obtinendos impetraverit. Noluit enim præcocius ad dignitates grassari, neque ante Doctoris titulum sustinuit, quam biennio in itineribus per Germaniam, Belgium & Angliam consumpto, quo potissimum tempore summos quosque artis sue Principes in Anglia SYDENHAMIUM, FREINDIUM, in Belgio RUYSCHEUM, GAUBIUM, RAVIUM in omni disciplinarum genere audivit, hortos publicos invisit, Anatomiā per vestigavit, & egregios cruditionis Thesauros secum abstulit. Inde in patriam redux factus, debitos sibi Doctoris Medicinae honores publico actu à Decano Medicæ facultatis, FRIESIO, obtinuit, non inanes, sed quibus se dignorem digniorumque præstare animo conceperat, quod etiam paulo post

peractum est. Nam patris, cuius ante oculos ipsi semper versata fuit *imago*, vestigia sedulus premens eruditioris sunt flumina passionis diffundebat, artemque suam non faciebat tantum sed & docebat. *Strenuus* potissimum semper disputator extitit, & controversiarum medicarum conciliator perindustrius, favebat cetera lingua, quam volubilem & floridissimam latinitatis comparem obtinuerat, dialecticam prorsus hauserat, pauci certo suo tempore vel prius elocuti sunt, vel ornatius dizerunt. Anno scilicet MDCC. de *Variolis*, sequente de *Corpo humano sympathetico* dissertationes conscripsit. Inclarescere his omnibus ita quidem coepit, ut extraordinariam Medicinæ Professionem anno MDCCL. regia obtineret gracia, quam spartam egregie prorsus ornavit, programmata, an Medicos decent esse secessarios, & de eo in quantum Medicina dici possit conjecturalis. Oratione. Nostrum hinc ordinem ejus virtus latere haud potuit, quam Illustri ejus temporis Praesidi. *Luce SCHROCKIO*, potissimum comprobata dederat, hic eundem hoc ipso, quo ad Catedram emerserat, anno, Societati nostræ, tradito *Alexia Symbolo*, adscriptis. Quanta ejus in hunc ordinem nostrum extiterint merita loquuntur Observations variaz quibus Ephemerides nostras auxie, nempe de *Farnina gravida*, *Anasarca laborante*, mulcum purgato sine noxa. Cent. I. & II. Obs. 44. A *Scroto* *infantum* *obligato* *lactatione*. Certum & infallibile impragnationis signum, Ibid. Obs. 45.

Cephalogia ex lactatione, Ibid. Obs. 46.

Whepe mammarum ex Phthisi, Ibid. Obs. 47.

De Arsenico sine inflammatione necante, Cent. III. & IV.

Observ. 126. De Quidam *curvitate* *recti* *corporis* *extremis* *partibus* *ex* *carceribus* *estus* *noxius*, Cent. IX. & X. Observ. 48.

De Scroti, penis &c pedum scirbo ex Erysipelas Vol. I. Actas.

Observ. 108. Salsos Corp. ex tibio. omnis recta & supra

De

De Scabie pustulosa per paroxysmos affligente à contagio lana impura. Vol. III. Actor. Observ. 50.

De Partu octimestri ac decimestri, anceps consultatio, Ibid. Observ. 51.

De Ulcere ventriculi per quietem curato, Ibid. Observ. 52.

Nec nobis tantum hancce commentatiuncularum suarum operam præsttit, sed & academicas Lipsiensium, quæ *Acta Eruditorum*, latino æque ac Germanico Idiomate prodeuntia dicuntur, Ephemerides illustravit. Familiariter scilicet eodem utebatur Illustr. Burckardus MENCKENIUS Actorum Lipsiensium Editor, ejusdemque Censuræ medici argumenti scripta lubens subjiciebat. Jam eandem, cui Pater immortuus fuerat, Professionis Anatomiæ & Chirurgiæ extraordinariæ stationem subierat, jam & Nosocomii publici cura à Senatu ipsi demandabatur anno scilicet MDCCVI. quæ utraque res eidem honestissima, artis cultoribus auspiciatissima & perutilis extitit. Ab eo enim tempore clinicis collegiis in ipso Nosocomio institutis, juventutem ægrorum faciem sustinere, miseriis eorundem propriisque mature adsuescere, planctus ferre, tenaciter esse cum pietate immisericordem, edocuit casusque non fictos, sed veros exponendos iisdem dedit, quo ipso plures celebrium Medicorum, nam discipulis suis Germaniam implevit, artis suæ successum se ipsi debere sponte profertur. Inde anno quidem MDCCIX. publicam Physiologiæ Professionem, præmissis *de diligentia Hippocratis continuanda Programmate*, deque *systematum noxis in Medicina Oratione ornare* incepit, postquam Facultatis medicæ in Academia sua ordinem subiisset. Quo facto non antiquam tantum omnibus præsttit industriam, sed & novo, quæ novo muneri par esset, imperu, discipulorum incrementis operam navayit, nobis interea perquam commodus, nam

Societatis utilitatibus non uno modo prospexit, quæ res eidem existimationem haud levem & honorum incrementa artulit. Anno enim MDCCXXII. vacuam morte celeberrimi Wedelii, Adjuncti Academiæ nostræ per circulum Saxonicum, provinciam digne & laudabiliter supplevit præstitis omnibus, quæ gravi huic muneri competit, plures scilicet eidem debemus eruditos sodales, quorum virtutem ille perspectissimam habuit ordinique sistere haud dubitavit, sicut rerum nostrarum in curæ suæ concessis regionibus rationem eam habuit, quam ingenuam magis haud possit. Divina scilicet providentia supremum illum honoris gradum quem celebri morte cohonestavit, jam eidem destinaverat, nec lento ille, sed præcipiti gradu ad summa quæque ordini ejus competentia honorum genera ferebatur. Academiam Lipsiensem Anno MDCCXXIII. unanimi Nationum consensu Rector electus, per semestre feliciter & cum gloria rexit, nec longo post intervallo An. MDCCXXIV. Professionem Pathologiz ordinariam indeptus est, qui ipse locus cum Senatu Decemvirorum & Collegii majoris Principum, quam vocant Collegiatura, conjunctus esse solet. Accessit votorum cumulus, collatus scilicet ipsi ex Decreto Ordinis nostri, quem tot annis ornaverat, proximus à summo honor, qui Directorem Ephemeridum Collegii nostri concomitari solet, id quod anno MDCCXXX. factum est. Liberalis omnino isthac existit provincia, utpote quam Invictissimus Imperator cum corporis sui cura & Archiatri titulo conjunxit, addito Nobilitatis Sacri Romani Imperii & Comitatus Palatini Privilégio; summi momenti, quæ unquam civi nato contingere potest, hanc esse felicitatem nemo facile negabit. Intellexit id Lipsiensis Academia, quæ in funebri, quam beato consecravit Panegyri, hanc nostro divinitus concessam felicitatem præ ceteris prædicat. Accedit, neminem Pro-

fello-

fessorum Lipsiensium ante eundem hoc honoris titulo ha-
etenus condecoratum fuisse, quem merito eidem collatum
omnes judicant, privatorum æque ac publicorum labo-
rum brabæum. Sicut enim virtutum æque ac schedula-
rum paternarum hæres extitit, ita difficile eidem non fuit,
operum parentis sui diversas editiones adjuvare, eademque
denuo revisa publicare, quæ editio detritis ac detersis va-
riis superfluis usui accommodata magis visa fuit, prodiit
que duobus Voluminibus cum prævia Nostri Epistola Ge-
nev. MDCCVIII. Fol. Evidem ista res leves eidem cum
celeberrimo Viro Domino *Nicolas CYRILLO*, Neapolita-
no, qui Opera Ettmülleriana quinque Tomis digesta su-
isque amplissimis, aliquando etiam duris commentatio-
nibus illustrata Anno MDCCXXX. & Venetiis Anno
MDCCXXXIV. nunc denuo recusa in lucem emiserat,
controversias movit, verum sicut patriam famam defendisse
inter crimina non haberi potest exteris, ita licet istam
denique compositam esse ex Actis Lipsiensibus superioris
anni cum jucunditate perspeximus. Ejus etiam cura Pa-
rentis Opera omnia in compendium redacta, quæ prodie-
runt Londini MDCCI. cum Sydenhami opusculis Germa-
nica facta fuerunt Lips. MDCCXVII. Elegans cæteroquin
habetur problematica Nostri ad Virum clarissimum *Fideri-
cum RUY SCHIUM*, de Ovario novo epistola, Lipsiæ die
VI. Maji MDCCXIV. exarata & recusa cum aliis Ruysehia-
nis Amstelod. MDCCXXIX. Accedunt variae Dissertatio-
nes, quas diversis temporibus elaboratas publice exposuit:
*De Medico mendace, de agroto mendace; de Tormentis ex pæ-
nis sustinendis, de circulatione sanguinis in fætu; de plantis
num ante lapsum venenatæ extiterint; de vitiis circa somnum
& vigilias; de Natura medica; de Vigiliis involuntariis; de
divinationibus medicis, præter illas, quas inaugurales Can-
didato-*

didatorum ad summos in Medicina gradus adspirantium auspiciis suis exornauit. Sicut autem prima ipsi cura publico commodo prospicere fuit, ita privatas domi suæ utilitates haud neglexit Anno scilicet MDCCX. Thori sociam sibi adjunxit nobilissimam foeminam, Viri Amplissimi, Christiani Rüdlingeri, Administratoris prefecturæ Weissenfelsensis filiam, Petri autem Treckelii, Senatoris & Pharmacopolæ aulæ Weissenfelsensis Viduam, ex qua biennio post filiam, Ernestianam Sophiam, genuit, sed quinto anno ætatis demortuam. Prolem ceteroquin divina eidem denegavit clementia, quam sortem patienter tulit, unicum in amata Conjugis sodalicio & instructissimæ Bibliothecæ usu solatum sibi quærens, quo ipso vitam inter gravissima negotia dispartitus sic, prudenter, tranquille vixit, diemque summum intrepidus semper expectavit, qui eidem Luce XXV. Septembtris Anni MDCCXXXII, magno suorum luctu illuxit. Brevis illi morbus, quod inter felicitates est, faciem ad æternitatem præculit, insultu scilicet apoplectico extinctus, placide suam Salvatori animam tradidit: Tabulis testamenti reclusis pius ejus in Academiam patriam affectus dilucide apparuit, pecuniam scilicet, pro adornando & restaurando Medicorum Auditorio pius destinavit; quod novam exinde letamque induxit faciem, in cuius rei memoriam hæc habentur latrocuntibus conspicu:

Viro
Perillustri Excellentissimo Experientissimo
Domino
MICHAELI ERNESTO
ETTMULLERO
Philosophiae & Medicinæ Doctori
Professori Pathologiae publico
Archiatro & Comiti Palatino Cæsareo
Sacri Romani Imperij Nobili
Academie Cæsareae Leopoldino-Carolinæ Directori
Universitatis Lipsiensis Decemviro
Facultatis Medicæ Seniori
Collegii majoris Principum Sodali
De re litteraria & arte salutari immortaliter merito
Lipsia die XXVI. Aug. MDCLXXIII. nato
Ibidemque die XXV. Sept. MDCCXXXII. denato
cujus munificentia
AUDITORIUM MEDICUM
Anno MDCCXXXIV.
est renovatum
Hoc laudis monumentum
nomine Collegii medici
POLYCARPUS GOTTLIEB SCHACHER
Philosophiae & Medicinæ Doctor
Therapiæ Professor publicus
Academie Lipsiensis Decemvir ejusdemque Senior
Ordinis Medicorum Decanus
Collegii Majoris Principum Socius
Lubens meritoque posuit.

Bellissimi Excellentissimo Exemplum

Ea sunt, quae ETI MULLERI nativitatem, vitam, mortem
concelebrant, qui pars alio non nobis, Patrie sua, eruditus et doctus.

ETI MULLER

Priuilegia & Medicinae Dotio

Prostitutione Philosophia

Vitium & Omnia Physicae Cetera

Secundum Romanum Iudicium Vnde

Vocaturus Cetera Probatissima Cetera Dignatio

Quaestiones Philosophiae Diversae

Fabularum Medicinae Personarum

Colliguntur Historiae Medicorum Genorum

Dicitur de personis & rebus personalibus medicis utrumque

Tabulae die XXXV Ano MDXXXIII inde

Inventio die XXXV Ano MDCCCLXII denuo

ANATOLIUS MEDICUS

Vnde MDCCCLXII

Ita secundum

Hoc ipsum modo continetur

Monum. C. R. 17. usq;

POLYCARPIUS COLITHUS SCOGHIERI

Priuilegia & Medicinae Logicae

Scripta Philosophiae Secundum suam

Vocaturus Philosophia Medicinae & Logicae

Quae Medicinae Personarum Probatissima

Colliguntur Historiae Medicorum Genorum

Tabulae Medicorum Personarum

JOANNES JACOBVS BAIERSDORFF
Sic Cof. Mag. & Archistar. S. R. T. Nobilis et Genuis
Palatensis, Secretus Marchion. Cracoviensis, Franciscanus
Pravarinus et Consularius Lublinensis, Academae et Imperiali
Natura Curiosorum Prodigie Physicius & Naturalis
Universitatis Meritissime Ordinatus Medicus Senior
Nar. anno d. XIV. Junii CCCLXIX
Diede. Aetatis d. XIV. Junii CCCLXXX

MEMORIA

Viri

Perillustris, Magnifici Excellentissimique
Domini

JOANNI JACOBI BAIERT

Sacrae Cæsareae Majestatis Archiatri

S. Palatii Lateranensis, Aulæ Cæsareæ &
Imperialis Consistorii Comitis

S. R. I. Nobilis

Academiæ Cæsareæ Leopoldino-Carolinæ
Naturæ Curiosorum

Præfidis

Serenissimi Marchionis Brandenburgico-
Onoldini præcipui Archiatri

Universitatis Altorfinae Senioris & Professoris
Medicinæ primarii

Physici Norimbergensis & Altorfini

Viri meritorum amplitudine famaque doctrinarum
excellentissimi.

micam & dicendi vim miro amore prosequitur.
 Ceteras medicinae partes ex ore illustris Wolfgangi Wedeliinhausit, cuius favorem adeo sibi noster conciliavit, ut cum variis benevolentia litterarumque monitionis testatum facere posset. Neque minorem fratrem cura institutionique solidar Doctoris excellentissimi Jo. Hadr. Slevogtii acceptum tulit debitumque professorius est viri longo itinerum retumque usi locupletissimi D. Rud. Guil. Krausii Senioris ac Professoris emeriti colloquiis & sermonibus, quibus fruebatur. Sed tamen amira volupte tenebant eum private lectiones suorum, qui ex philosophia Cartesiana & corporisculuris ideoque mechanica medicinae theoriam instituerunt, quodque ipsi tanto placebat impensis, quanto rarius inde Jenenses cathedrae personabant. Quanquam inter Baieri nostri patens ad splendidissimam abibat dignitatem Pridericiane universitatis: ipse quidem videt inaugurationis magnificentiam: sed tamen Jenam revisit ibique studiis vacavit. Suas etiam vires pericitacurus non sub presidio tantum fratris natu majoris b. Jo. Guilielmi; Altorfiani postmodum Doctoris ac Theologi, primum Halilis de excidio Sodomit, tum Jenae de transitu Israelitarum per mare rubrum bene laudabiliterque disputationat; verum etiam sectionem unam exercitationum Pathologico-therapeuticarum a D. Weddlio ventilatum publico more defendebat suoque porro, quod a junct, Marte dissertationem exaratam Weddlio eodem modo

moderante non citra bonorum omnium adclamacionem tuebatur. Post exactum Jenæ quadriennium Halas reversus ex illustrium virorum Friderici Hoffmanni & Georgii Ernesti Stahlii ore benevolentiaque & humanitate pendebat, aliorumque etiam consuetudine gaudebat ita, ut his quasi rerum optimarum deliciis intentus libidinum vanitatumque illecebras post Dei gratiam non audiret, sed potius Musarum otiosis negotiis quo se se dederet, exercitationesque inter alias sub praefatio Hoffmanniano specimen laudis & ingenii novum & necessaria salivæ inspectione publicaret.

Rite igitur satisque firmatus campum sibi quassivit patentiorem alienarumque terrarum opes longe latèque perlustravit. Quum enim jam ante vicinas ingeniiorum sedes frequentasset virosque nominum celeritate magnos Bohnium nempe ac Rivinum & Petermannum Lipsiæ, Hartencelsum & Eyselium Erfurti, Helmstadiisque Schraderum aliosque discendi gratia convenisset, anno ipso saeculi superioris XCIX. ulterius iter suscepit. Primum autem, quod observatio ne dignum vidit, salinæ fuerunt Luneburgensis, nullis per totam Germaniam, sive candorem, sive acri moniam sive copiam salis eernas, inferiores. Hinc in urbem profectus est Hamburgensem: unde post observatum serum haud vulgarium splendorem ac copiam virorumque doctissimorum ingenia perspecta Lubecam

becam perrexit, ibique non ipsa canrum civitate facie multa invenit, quæ placerent; sed etiam hominum amicissimorum Hanneckenii patris, Stolterfohti, Bachmeisteri, Lipsdorpii favore & Borghelii Braschiique commiliconum ante Jenensum familiaritate mirum in modum recreabatur. Sed urbe ista egressus Kiloniam sem Academiam petiit magnoque cum animi gaudio Schelhammerum quondam Jenæ suum adivit, eundem que ducem habuit in opibus Flora Hollantia & lapidum figuratorum Iustrandis colligendisque. Parem ipsi facilitatem praestiterunt clarissimi viri D. Guilelmus Huld. Waldschmidius & Samuel. Reyherus, quorum ille socii sui Jo. Dan. Maioris collectiones rerum naturalium & antiquitatum monumentis abundantissimas fecerit, hic vero mirabiles artificiorum mechanicorum & opticorumque machinas prompto animo demonstravit. Kilonio relicto venit Slesvicum, caput Hollantiae, technophysiota ac bibliothecæ fama celeberrimam urbem, cuius utriusque operis desiderio satis abundeque fecit noster ex indulgentissima D. Nicolai Pechlini humanitate adeo, ut, quicquid oculis intuendum volvit, manibus tradandum optavit ex illius thesauri primo condo, id omne sibi oblatum videret. Digressus inde occidentem versus ad oras Cimbriae quas mare Germanicum alluit, novam Friderici urbem, Belgarum coloniam Tœnningamque castellum videbat, hinc que etiam ad extremum spatiabatur littus pelagique secessu

facto largam illam conchyliorum multitudinem admirabatur. Ut Wismarium, Suerinum aliaque passim oppida taceamus, Rostochium delatus est, ibique nominatim D. Fechtii, magno nomine Theologi Medicique laudatissimi D. Schaperi sermonibus eruditis frui potuit. Lubecam autem reversus incidit in amicum & comilitonem quendam ad patrios contendentem lares, cuius obtestatione permotus navem concedit septimoque tandem die post exhaustum maritimæ tempestatis laborem portum inivit Rigensem. Vrbem ingressus non pauca invenit, quæ oculos animumque pascebant, rerumque naturalium notitia cumulabant: neque minorem etiam habuit felicitatis partem ex favore D. Davidis Martini & Dav. Kriegii, quorum alter primarius eo loco medicus, usu scientiaque medica & naturali egregie pollebat; alter Societatis Londinensis iussu & sumtu colonias in America Britanicas invisit multisque naturæ spoliis onustus revertit; suorum vero uterque sermonum jucunditate adeo cepit Baierum nostrum, ut fere patriam oblivisceretur. Haud ita procul in Academia Pernaviensi D. Laurentium Braunium convenit ab eoque de quibusdam Sueciæ rebus fossilibus certior est factus. Riga tandem propter hostilis invasionis metum aufugiens traharum ope hibernarium Regio monte substitit, ibique cum alios Doctores, dum seorsim Med. & Hist. Prof. D. Philippum Jacobum Hartmannum salutavit, qui Baiero nostro mirabilem succini apparatus rite conspiciendum lustrandumque tradidit; quamvis ipse propter hiemem vicina loca succini non adire posset: cæterum tamen inter alias bibliothecæ publicæ res notatu dignas cultrum illum notissimæ historiæ conspexit, quem a rustico devoratum chirurgiæque artificio extractum fuisse constat. Gedani, in urbe florentissima litterisque ac commerciis affluente ob nimiam comitum festinationem nonnisi viri illustris D. Joach. Hoppii Senatoris primarii clarissimique Theologi Samuelis Schelguigii colloquiis & benignitate fruebatur. Per Pomeraniam inde in terras Brandenburgensium ac Berolinum denique translatus, aulæ non modo splendorem maximum, sed & locupletissimam fere omnium bibliothecam incredibilemque rerum arte & industria concinnatarum & ex omni genere naturalium varietatem multitudinemque ac thesaurum attonito quasi oculo perlustrabat. In-
ter

ter viros autem meritorum nomine celebratos Theologorum illum facile summum D. Philipp. Jacobum Spenerum & D. Bern. Albinum Archiatrum excellentissimum, sed post Lugduni Batavorum primarium Medicinæ Professorum convenit, & quamvis senem optimum & de re herbaria bene meritum D. Christianum Menzelium videre non posset : tamen ejus filium D. Jo. Christianum Aulæ Electoralis medicum habebat ita fauentem & paratum, ut ipsi collectionem rerum exoticarum & materiae medicæ rariora specimina exhiberet : ubi etiam Baierus noster novum eo tempore in Europa fructum Fabæ S. Ignatii nomine & virtute febrifuga commendatum primo statim obtutu nuci vomicæ vulgari affinem existimabat. Vitembergam illam venerabilem litterarum parentem ingressus adiit medicinæ ornamentum & decus D. Jo. Godofr. Bergerum & Academiæ Seniorem, Georg. Casp. Kirchmaierum, quorum ille calculos in cystide fellea & vesica urinaria repertos ostendit, hic etiam de non paucis hujus generis observationibus locutus est & egit. Tandem Halas noster transiens Jenam revertit.

Vti vero umbræ morem honor tenet, quæ sequentes fugit, & fugientes sequitur : ita etiam Baierus noster initio hujus saeculi non modo lauream philosophiæ extra ordinem & præter omnia ista fere specimina, quæ a candidatis requiri solent Brabentia quidem Georg. Alb. Hambergero, Facultatis autem Decano Jo. Jac. Mullero nanciseretur : sed etiam post examina bene laudabiliterque exantlata habitamque de capillis Præside D. Slevogtio dissertatione summos in arte medica honores inter spem & applausus congratulantium obtineret. Tantum autem abest, ut hanc sibi coronidem studiorum impositam existimaret ipse, ut potius calcar stimulumque & ansam haberet latius longiusque doetrinæ suæ metam extendi. Hunc in finem prono studio ad recessus naturae absconditos meatusque subterraneos ferebatur, ea que de caufa ad loca inferioris Saxoniæ, metallorum aliarumque rerum sub terra provenientium opibus feracissima Claushalium nempe Zellerfeldam & Gofelariam, ciuitatem imperii liberam perveniebat, ut quicquid in ista rerum notitia deficeret adhuc nostro, curatiore iam industria & attentione serutaretur. Ibi qui-

quidem & in monte præsertim Rammelio dicto Goselariæ vicino tantam rerum fossilium varietatem ac congeriem deprehendit, ut vix alio in loco majoribus etiam limitibus circumscripto facile simul inveniri crederet. Quum enim ultra centum orgyarum altitudinem in ærarias fodinas & ipsa terræ viscera deveheretur, omne fere genus chalcanti, nativum etiam, viride, cæruleum & album videbat, istaque etiam fossilia cognata, chalcitem nimirum, Sory ac Misy reperiebat, quae olim a Dioscoride, Plinio, Galenoque tantopere commendata quidem sunt at ævo recentiori medicorum aut pro confictis omnino aut certe non amplius reperiundis habebantur: ut cum ipso Baiero nostro taceamus ibidem ex mineris suis provenientem copiam sulfuris illiusque partim adeo puri, ut cum ipsis artificio chimicæ paratis floribus conferri queat; mittamus etiam alia, quæ se ostendunt, fossilia, tum & metallorum recrementa, præsertimque ex iis hoc, quod ex vetustis scoriarum acervis colligitur ac cadmiae fossilis seu lapidis calaminaris loco maxime aeru tingendo aptum habetur. Neque etiam superioris Hercyniæ fodinas argento & plumbō abundantes præteriit urbesque vicinas Brunsuicum, Guelpherbytum iterumque Helimestadium & Magdeburgum omisit intrare, ut, quicquid aut rerum aut virorum obseruantia dignum inveniret, ad suam notitiam utilitatemque adhiberet. Redux inde factus Halisque commoratus unam alteramve habebat occasionem suæ doctrinæ privatis in scholis curationibusque ægrorum explicandæ & confirmandæ. Verum enim vero quum a proavunculo suo & susceptore perillistri Dom. Jac. Guil. de Forster invitaretur futurumque esse certior redderetur, ut in Academia Altorfina stationem inveniret: paruit quidem isti mandato, sed tamen Spartam eam non e sua tunc temporis esse posse videbat. Interea dum Norimbergæ agebat, tanta urbis amplitudinem, splendorē & magnificētiā cultosque item & humanos ciuium mores non satis emirari poterat: maxime vero omnium florentissimam Medici collegii speciem, quod magnis semper præstantissimisque fese extulit viris, adeo suspiciebat, ut in tam nobilem cooptari societatem cuperet ac delideraret. Cujus voti compos factus est

Baierus noster ex eoque tempore collegarum suorum favore imp. & amicitiam haud frustra ibi conciliare studuit periculosisoribus que in morbis, quum unum alterumve seniorum medicum ad consilia invitasset, tanto felicius tutiusque proficere conatus est, quanto magis diversam facienda medicinæ rationem pervidebat. Tali rerum statu functus erat Baierus noster quum sibi vita fortunæque sociam quereret eligeretque virginem pietate, modestia & frugalitate ornatissimam Julianam Mariam Barbaram ex viro rerum agendarum peritissimo Joh. Caspare Bachmayero, Serenissimæ Ducis Wirtenbergensis Viduæ consiliario & praefecto Weiltingensi procreatam. Sed in ipso medendi officio ampliorem subinde nactus est inter ægrotos utriusque sexus & generis & conditionis ansam & felicitatem. Idem etiam quum Præpotentium circuli Franconici Ordinum Legati pro ægris vulneratisque militibus anno saeculi labentis tertio medicum requisiverunt, non modo promptam obtulit voluntatem, sed etiam tanta inter pericula tantasque molestias alacer confidensque ac divenitus confirmatus ita muneri præfuit, ut pauci ægrotantium perirent. Sed tamen lertos inter successus rerum ab alio infestus acrem lateris dolorem contraxit, & quamvis inflammatum & congestum ad pleuram sanguinem discussisse remediis videtur, tamen siccum tußim cum respiratione ac calore præter naturam sepius invadente relictam habuit ita, ut tanto gravius quidquam timeret, quando debilius jam ab ætatis initio pectoris gerebat.

Memor autem Celsiani dicti, pessimum ægro cælum esse, quod ægrum fecerit, siccioris aeris molestiam evitaturus Ratisbonam abiit ibique etiam insigne valetudinis emolumendum sensit. Hac in urbe quum fieret, ut præcipuus civitatis medicus D. Georgius Christophorus Gollerus diem obiret suum; Baierus noster a multis iisque magnæ auditoratis hominibus persuaderi se se patiebatur, ut cum Procerum Norimbergensium indulgentia juribusque & loco reservatis medicinam ibi facheret, quam successu temporis copiosam & uberem & felicem ubique deprehendebat. Verum enim vero quum in universitate Altorfina D. Jo. Ludoovicus Apinus vir medendi peritia commendatus

datissimus naturæ debitum reddidisset, ipse dudum studiis Academicis propensus datam hanc & oblatam fere Spartam ab Illustribus Academiae Curatoribus modeste petiit facileque impetravit. Munere igitur physiologiae ac chirurgiae publice docendæ mactatus anno sæculi currentis quarto programma edidit de pie-tate Medicorum alteroque die recitavit solemnem orationem de meritis Germanorum in rem medicam lectionesque etiam publi-cas instituit de rebus medicis, quæ in sacro codice Novi Testa-menti commemorantur, itemque porro, quæ ad hominum litteratorum valetudinem tuendam pertinent, scholas aperuit, neque privatim etiam paucis medicinæ cultoribus industriam denega-vit. Quantum in sequenti studium quantamue operam nava-verit rebus medicis illustrandis & explicandis, tot rerum homi-numque testimonia comprobatum dare possunt. Ipse etiam Baierus noster gradatim quasi omnes medicinæ partes solide di-gneque professus est publice, sola tamen anatomia relicta, quam quidem juvenis non leviter tanquam brachio tractavit, sed ætatis progressu ob hebetiores oculos non exercere potuit ac voluit. Scientiam autem naturalem chimicis experimentis & copiosa rerum collectione, quam habebat, illustrare non omisit. Neque hisce sese limitibus detineri voluit Baierus noster, sed rerum fossilium studio excitatus Altorfini agri & viciniæ opes investi-gavit, easque tandem opusculo illo, cui oryctographia Noricæ titulus est, publicavit. Adeo vero liber iste sese commenda-vit viris, ut non pauci ad eandem rerum disquisitionem cog-i-tationes manumque admoverent, plures etiam methodum pro-barent, sibique normam eligerent, alii porro in classica sui gene-ris scripta referrent; ipse denique Societatis imperialis N. C. illustris Praes D. Lucas Schroeckius, cui laborem hunc obtulit Baierus, eum laudatæ Academiae collegio adscriberet Eugeniani-que cognomine ornaret, eundemque post inter Adiunctos recen-seret. Cæterum post obitum D. Brunonis venerandi senis theoreticam medicinam accepit chirurgiamque D. Heistero celeberrimo jam inter omnes medico tradidit cum anatomia co-pulandam. Quum vero D. Jo. Maur. Hoffmannus Onoldum se contulisset, primam cathedram concendit, therapeuticamque
(f) 3 medi-

medicinæ partem, chimiam & botanicam cum præfectura horti academicci bene gnaviterque sustinuit. Facultatis etiam medicæ Decanum, quem vocant, sese laudabilissime gessit idemque munus undecies administravit; sigillatim vero semel atque iterum & præcipue inter sæculare Academiæ decus Rectoris magnifici cura & auctoritate magnum sibi nominis & prudentiæ nomen conciliavit. Vti vero gloriam & utilitatem rei litterariae provexit: sic etiam multis ægrotantibus iisque vero non civibus tantum Altiorfinis ex officio Poliatri demandato, sed aliis quoque per superiorē Palatinatum opem & levamen non minore circumspetione, quam felicitate tulit. Quum igitur tanta in luce versaretur Baierus noster, fieri aliter non potuit, quam ut domi forisque ipsius merita cognoscerentur, ejusdemque nomen longe lateque per cultiorem Europam vagaretur. Unde etiam anno vicesimo nono Sæculi hujus ad res Academiæ nostræ insigni auctoritate dirigendas ornandasque Directoris Ephemeridum nomine, annoque post altero ad eminentem splendidamque Præsidis dignitatem cum Archiatri & Comitis Palatini Cæsarei itemque S. R. I. Nobilis ornamento deve-
niebat: porro etiam a Serenissimo Marchione Brandenburgo-
Onoldino præcipui Archiatri curam & honorem sibi delatum vidit, ut in consilium tuendæ valetudinis adhiberetur. Ut vero rei domesticæ familiarisque mentionem aliquam faciamus, ex priore conjugio, quod supra iam diximus, octo liberi prodierunt, quorum dimidia pars in ipso ætatis initio decessit: ex reliquis autem, filiæ duæ supersunt omni virtutum laude florentes, natu major Susanna Maria viri clarissimi D. Sigismundi Jacobi Apini, Rectoris Gymnasiæ Ægidiani Brunsuicensis vi-
dua & mater unici adhuc filiolæ, Christophori Jacobi; natu mi-
nor Anna Catharina virgo sexus familiæque suæ commendatione
ornata. Filiorum major patriæ virtutis heres æmulusque est
D. Ferdinandus Jacobus civitatis Noricæ Physicus ordinarius
& nostræ Academiæ socius, a Parente cooptatus, iam vero
inter Adjunctos relatus, cui tanto impensius de propagatio-
ne nominis Baieriani gratulamur, quanto minus constat vivar-
ne adhuc filius minor Jacobus Michael ad terras longe peten-
das

das incitatus. Sed quum priorem amississet uxorem Baierus noster anno c^{lo}I^cccxx. singularibus virtutum decoribus conspicuam virginem Sophiam Magdalenam, ortu Schœneriam in matrimonium duxit, quam vero improlem jam & viduam reliquit. Superest tandem, ut quem vita hujus egressum habuerit Præses noster, tribus adhuc verbis indicemus. Anno enim c^{lo}I^ccc xxxv. d. 11. Julii quum nihil tale prius metuisset, nocte media frigus quoddam insolitum succedentemque simul æstum gravesque etiam lateris dolores patiebatur, ut certissimis appareret indiciis, vetus illud diuque in pectore reposum malum bisque jam erumpens, nunc omni fere impetu irruisse & ad extrema contendisse. Hujus quoque præfigii eventus d. XIII. Julii factus est, quum Baierus noster placide morte fungeretur hora post meridiem secunda vitamque istam anno ætatis octavo & quinquagesimo inter laudis & virtutis curriculum exequeretur.

Ita quidem plenus abiit meritis plenus honoribus, illis etiam, quos recusavit; plurimis tamen querendus ac desiderandus est, ut exemplar ævi prioris; nobis vero præcipue, qui eum non solum publice, sed etiam privatim, quantum admirabamur, tantum diligebamus. Cur non immaturam ejus mortem nostro in sinu defleamus; si tamen fas est aut flere, aut omnino mortem vocare, quæ tanti viri mortalitas potius finiebatur, quam vita. Vivit enim vivetque semper atque etiam latius in memoria hominum & sermone versabitur, postquam ob oculis recessit. Societas tamen nostra jacturam fecit gravissimam, si jactura dicenda est tanti viri amissio. Amisit enim, amisit Præsidem gravitate, doctrina, fide prope singulari, summo vi-
gore, summa industria, summa frugalitate, ea magnitudine ani-
mi, quæ nihil ad ostentationem omnia ad conscientiam refe-
rebat recteque facti mercedem ex facto ipso petebat. Amisi-
mus

mus amicum, quo nihil verius, nihil simplicius, nihil candidius, nihil fidelius adeo facile novimus. Coluimus virum istum tam ardenter, quam impatienser requirimus ac desideramus. Si quid longiores ac prolixiores fuimus, dandum est amo-
ri, qui Baierum suum videre, alloqui, audire, complecti,
laudare, amare non desistit.

INDEX ALPHABETICUS RERUM NOTA TU DIGNIORUM

Ubi Asteriscus numero adjectus ad Appendixem remittit.

- A** Bdominis intumescentia rarior. pag. 152.
- - musculorum abscessus. 477.
- - tumor peculiaris ascitem mentiens. 547.
Abortus salutaris. 412.
- - lethralis ex imprudenti ctitillacione & vagina uteri extensione. 299.
Abcessus Abdominis. 41.
- - ad femur à febre sup- pressa. 481.
- - hepatis. 41.
- - mæsenterii. 41.
- - ruptus & profluvio ventris solutus. 287. 289.
- - musculorum abdominis. 292.
- - omenti. 477.
- - verminosus. 37. 42. 159.
- - urethra à calculo. 376.
Acidulæ Birkafeldanae in Hungaria. *4.
- Earum principia constituti- va. *5.
- - usus. *5.
Acidulæ in affectibus pectoris non proficuaæ. 130.
Acorus verus palustris in febb. 226.
Acuti morbi. 59.
Aëris mutationes præcipites noxam inferunt. *34.
Allium alimentum pernicio- sum. 120.
- - medicamentum saluta- re. 118.
Aloe vulgaris & Zocotorina differunt. 220.
Alvi obstructio mercurio vivo sublata. 20.
Amavrosis ex cephalalgia sa- viissima largiorem Venæse- ctiorem secuta. 535.
Amavrosis ex nimis vigilis ortu & salivatione mercuriali curata. 537.
(g) Ana-

Index.

Anatome defuncti hepatis magnitudine.	164.	rens.	296
- - - hernia incarcerated.	258.	Apoplexia scrofa quomodo oriatur.	534
- - - hydrope saccato.	115.	Aranearum telæ sale abundant.	88
- - - hydrope tympanite.	124.	Arbor bis ætate florens & fructus producens.	503
- - - lethargo.	126.	- - - fructum ferens.	273
- - - phthisi.	141.	- - - una nocte virens & florans.	376
- - - puerperæ.	155.	Artemisia fomitis loço ad his benda.	33.
- - - uteri prolapsu & vesicæ urinariæ grandi calculo repleta.	484.	Arthritis.	84
Animagaudet potentia divinandi.	151.	- - ex febre' intermitte perverse curata.	298
Ani imperforati in infante cura obstetri cis culpa neglecta.	569.	Arthriticis nocet rad. Belladonnae.	323.
Animalia rariora in Voigtländia nata.	261.	Arthritidem curans decoctum.	438
Antimonii minera diversitas	557	Aurigo, vid. Icterus.	
Antimonium album	558	Aurora borealis.	*27. 30. 43
- - rubri examen.	559. & seq.	- - acerbi frigoris prænuntia.	*30.
- - matrix,	559.	Auroram borealem inter & crepusculum differentia.	*38
- - ortus.	561	Aurora borealis iris.	*30. 31
Apoplecticus insultus ab antiquis tibiarum ulceribus exsiccatis.	488	- - pyramides.	*36
Apoplecticus paroxysmus certo tempore tertium recur-		Autores quorum scriptis melocuerunt thermæ Hirschbergenses.	*54. 57.
B Alenum Wolffense in Hungaria.		Autochiria tentata.	223. vid. melanchol.
Eiusdem			*3

Eiusdem principia constitutive.	* 4	strorsus per plures tam en annos absque doloribus gestatus.	539
- - - virtutes.	* 4		
Barbata foemina.	378	Calculi renales in infante	30
Bleennites hieroglyphicis figuris.	72	septimanar.	546
Belladonna è foro medico releganda.	324	- - - scroto.	370
Betonica in oculorum affectibus externe salutaris.	444.	- - - ventriculo.	368
Bilis cysticæ & hepaticæ differentia.	532.	- - - vesica.	372
Cysticæ p̄e hepatica prærogativa.	532	- - - in puer.	572.
Birkafeldanaæ aidulaæ in Hungaria.	* 4	- - - major.	153. 365.
Bombace de Vedretti.	* 23.	- - - 366. 484.	
C achectici restitutio post plurorum ex pharynge extractionem.	32	- - ex abscessu urethræ extrectus.	376
Cachectico scorbuticorum humorum metastasis.	405	- - vesicæ nucleo filamentoso.	98
Cadmia fornacum.	310	- - de calculis scriptores.	370
- - metallica.	559	Colidi nimis regiminis noxa.	
Calculus in capite.	367		528
- - corde.	367	Caloris gradus intensior in vallibus & planitie quam in montibus.	* 46
- - cystide fellea.	369	Capitis tumor insignis.	384.
- - felleus solitarius & magnum.	542	Cardialgia spasmodica.	84
- - intestinis.	369	Carlina scandens aspecta solidam curat.	167
- - lingua.	367. 373.	Cascali cortex : in febribus	230
- - palpebris.	367.		
- - pulmonibus strophacei.	155	Casminaris radix : cephalica, stomachica.	229
- - renibus.	366. 531.	Catarrhi cur senibus familiares.	534
- - renalis ingens & mon-		Catarrhi suffocativi infantum falso polypis cordis attribuntur.	* 129
		(g) 2	Cautela

Index.

Cautela circa paracentesin	2b-	ctus in febribus.	289
dominis.	552	Corticis peruviani praemaru-	
Cephalalgia atque arnavrosis		rus usus nocet.	484
ex nimisi vigiliis, salivatio-		Cranii calculus.	367
ne mercuriali curata.	537	- - caries.	384
Cephalalgia saevissima ex lar-		Crines vid. Pilis.	
ga nimis Venæsectione.	535	Crisis.	47. 61. 66.
Cerebri hydrops.	525. 532.	Critica sanguinis excretio ex-	
Cerebri laceratio non-lethalis.		nafi apice.	321
	343	Criticum nihil paucum.	61
Cobaldi flores.	559	non universaliter.	322
Coccinate afflita divinitus re-		Crystallorum generatio.	* 9
stituta.	82	& seqq.	
Coelum igneum.	* 29	Crystalli montanæ structura	
Coli intestini portiones aliæ		mechanica.	* 10. 17. 202
amplæ nirmis aliæ nimis		22	
constrictæ.	530	Crystallus quam Quartum	
Color pallidus.	53	appellant antimonii rubri	
Color roseus genarum.	60	matrix.	559
Constrictionis corporis nimisæ		Cruentus mictus.	130
noxa.	565	Cruentus vomitus & secessus	
Contusio capitis cranii cariei		lethalis.	210. salutaris.
causa.	384	Culicum generatio.	14. ex ovo.
Convulsio salutaris.	382	17. 19.	
Couvulsivus morbus c. ecstasi		Cuprum in orichalcum tin-	
à vermbus.	417	ctum.	312
Cor in latere dextro situm.	505		
Corda duo foetus bicorporei.		D E coctum antarthriticum.	438
	576	Decretorii dies, vid. crisis,	
Cordis polypus, vid. Polypi.		tempora morbb.	
Cortex Cascalii.	230	Dejectiones cruentæ lethales	
- - Jubaba.	230	in secens nato.	210. salu-
Corticis cascarillæ rhabarba-		res.	107
ro maritate egregius effe-		Deli-	

- Deliquium à scirro ventri-
culi. 434
- Delirium. 57. 58. 59.
- Dementia vid. delirium.
- Dentium dolor vesparum ni-
dis sedatur. 81
- Diarrhoea lochiorum suppres-
sionem solvit. 13
- Digitus medius cum tendine
& nervo avulsus. 322
- Dolor ventriculi atrocissimus.
326
- Dolorum remedium fere di-
vinum. 336
- Dysenteriae medicina verbera.
450
- Dyspnoea insignis anoterica
devorati fragmenti costar-
bovinz ejectione curata. 521
- E**Cstasis in morbo convul-
sivo. 417
- Ecstatica à viso spectro. 128
pro mortua reputata. 129
- Elasticitas spritus vini. 68
- Ellipseos descriptio in plano. 28
- Embryulcia. 236
- Empirici fraus detecta. 165
- Emplastr. Sapon. Barb. in Ar-
thritide. 438
- Endemii morbi causa. 53
- Epilepsiae sericum specificum.
78
- Equitatio phthisicis nociva.
141
- Exeretio membranarum ves-
icularium. 94
- F**Asciarum nimia constri-
ctio in fontibus noxia.
565. 567
- Febris acuta in puerpera. 8
- - catarrhalis epidemica
Anno. 1730. *25
- - ejusdem historia. *26
- - causa. *27
- - cura *25
- - continens hæmorrha-
gia narium & sudore
judicata. 46
- - inflammatoria epidemi-
ca acutissima. *25
- - intermittentis cura rite
instituta , si effectu
frustretur, de polypo
cordis suspicio haben-
da. 123
- Febris intermittens perverse
curata vomitus cruenti &
arthritidis auctor. 298
- - maligna postridie se-
ctam venam accensa.
476
- - quartana duodecuplex.
280. 283
- - - - quater per diem
rediens 281. 284
- - - - incurabilis. 121.
- - quotidiana quadruplex.
280
ter

Index.

- - tertiana quadruplex. 280
- Flores cobaldi. 559
- Flores insueto tempore pestem non prænuntiant. 271
- Fœtus monstrosus bicorporeus. 232. 297. 574.
- Fœtus vid. Gemelli.
- Fons medicatus Birkafeldanus Hungariæ. * 4
- Fons medicatus Wolffensis in Hungaria. * 3
- Fontes medicati Silesia præcipui. * 51
- Fontium medicatorum originæ variæ ab antoribus perhibentur. * 63. 66.
- Fontium foteriorum Physica descriptio. * 50
- Fornacula pro massæ vitreæ lentium opticorum correctione. 513
- Fulgor cœli insolitus. * 29
- Fulmine læsi. * 35. * 36.
- - suffocati. * 35
- Fulmine tacta. 88. bezoardicis curatur. 89
- Fulminum miri effectus. * 38. 39
- G**allinaceus pullus monstrosus. 426
- Gangræna. 169
- Gemelli montrofi. 297
- Gemelli per sex annos in ab-
- domine gestati. 89
- - separatis placentis. 157
- H**æmptyseos perversa curatio. 462
- - quinquagenariae curatio. 454
- Hæmorrhagia. 61
- - a vino ingurgitato. 45
- - critica. 46
- - linguæ læsionem excipiens. 43
- - oculorum. 124
- - remedium: compressio. 44. 45.
- Hæmorrhoides mucosæ albæ. 303
- Halitus subterraneus metallico pervadens. 561.
- Hepar foetus bicorporei. 575 trifidum. 573
- Hepatis abscessus dignotio. 41
- - insolita magnitudo morborum causa. 161
- Hernia aquæ frigidae potu curata. 106
- - conquassatione audi. 104
- - fasciculo filorum foveatur. 104. 106
- - scrotalis eximiæ magnitudinis. 102.
- - suppuratione restituca. 105
- H**erpes

Index.

- Herpes erysipelatosus. 137
Hirschbergenses Silesiorum thermæ. *51. & seqq.
Hoffmanni FRIDERIC. merita in Germanæ Hydrographiam. *55
Hoffmannus CASPAR. CULSTRINENSIS primus scriptor Thermarum Hirschbergensium. *54
Holofericum remedium antepilepticum. 76
Hungaria Teutonum cœmeterium. 52
Hydrops cerebri & menengium. 525. 532.
- - - ex larga nimis venæctione. 535
Hydrops saccatus. 115
- - tympanites. 124
Hyems non ad quietem arborum ordinata est. 275
Hysterico - spasmodicus afflatus. 135
ICterus. 329. 348
- - particularis unguium. 449
Ikan radix : emmenagogum, stomach. carm. 229
Imaginatio corrupta in deformando fœtu. 381
Impostoris fraus detecta. 165
Impotentia movendi pedem ex muscularum mala con- formatione & defectu. 246
Infusum antifœtrile rhabarbaring. 285
Intestinorum status varius in infante. 545
Intestinum colon aliis in partibus nimis amplum in aliis nimis constrictum. 530
Jormanstorffenses acidulæ in Hungaria. *4
Iris auroræ bocalis. *30. & seqq.
Ischias incurabilis & lethalis. 434.
Ischuria indicium factæ seri diversionis. 65
- - venæctione curata. 87
- - ex uteri prolapsu. 86
Jubaba cortex peruvianus: confortans. 230
Judicatio morbi vid. crisis.
LActis spontaneae excretionis noxa in gravidis. 255
Lanuginis salicis alpinæ serpilli folio lucido virtus traymatica. *24
Lapides figurati agri Lipsiens. 553. & seqq.
Lapis bezoardicus insolitae magnitudinis. 377
Lapis calamniaris certo respectu minera zinci appellari potest. 308
Lapis calamniaris cum aliis meta-

Index.

- metallis nullum fere consortium init. 309
- Lapis calaminaris mattem quandoque continet. 1309
- Lapis calaminaris plumbi mineram nonnununqui continet. 309
- Laquei adspectus sodam curat. 168
- Lentium optic. perfectionem vitreæ massæ emendatio magis juvat, quam earum figura & politura externa. 519
- - optic. perfectio ex massæ vitreæ emendatione. 507
- Lentium optic. ex vitris correctis paratarum usus. 518. 520
- Linguae paralysis multoties recurrens. 442
- Lithantraces propotherams Hirschbergenses effodiuntur. * 60
- Lochiorum suppressio. 8
- Lumbricus in inguine eliminatus. 160
- - per umbilicum prodiens. 159
- M**Ania ex labore & potu spir. vini. 126
- Mars undique occurrentes homines. 309
- Massam vitream emendandi methodus pro obtainendis perfectioribus Lentibus optic. 507. 511. 513. seqq.
- Melancholici deliri artificiosa curatio. 293
- Melancholicus. vid. Autochiria.
- Menses convulsione in ordinem redactæ. 382
- Mensium defectus, alvi profluvio suppletus. 14
- Mensium & haemorrhoidum fluxus simult. 320
- Mentis alienatio à verminibus. 293
- Meningum cerebri hydrops. 532
- Mercurii vivi imprudenter tractati otrop effectus. 540
- Mesenterium abscessibus obnoxium. 291
- Metalla pervadens habilitis subterraneus. 561
- Metastasis funesta. 405
- Meteorum insolitum. * 27. 32
- Mictus cruentus & purulentus. 33
- Mineralia districtus Hirschbergensis in Silesia. * 59
- Mixtura oleosa Cappeleri. 143
- Monstrosi gemelli. 297. 411
- Mon-

- M**onstruosus pullus gallinaceus. 426
Monstrum bicorporeum. 237
 scriptores. 241
Morbi dantur a priori non di-
 gnoscendi, nec curabiles. 552
Motus defectus noxa. 533
Moxa cauterium actuale. 34
Musculorum pedis mala con-
 formatio & ex parte defec-
 tus. 246
Naturam in conatu juvare,
 Medicis incumbit. 63. 384
Navigatio ad curationem
 Phthiseos facit. 44
Nebulæ exiliores (Streich ne-
 bel) tempestarum acerrima-
 rum prænuntiaz. *37
Nervorum plurimos morbos
 tollit aqua soteria Hirsch-
 bergensis. *81
Nicotiana in oculorum & ca-
 pitis catarrhis utilis. 445
Nicrum papaverinum Feltrup.
 348
Ostetricium noxia incuria. 567
 Oculorum hæmorrhagia. 124
Opium mentem serenans. 562
Opium pulsus vitia non exci-
 tat. 333
Orexalgia recens natorum. 464
 A. P. M. Vol. IV.
- Orichalcum ex cupro median-
 te pulvere quodam produ-
 ctum. 312
Oris anomala conformatio cir-
 ca uvulam. 409
Ossa cranii. 69
Oralgia insignis ex verme. 109
PAludum effluvia noxia. 53
Parabolæ descriptio geo-
 metrica. 27
Patacentesis abdominis caute-
 instituenda. 552
Paralysis linguæ. 443
Paralysin tollit aqua soteria
 Hirschbergensis. *81
Partus difficilis. 356.212
Pedum ligatura nociva. 440
Pedem movendi impotentia
 ex musculorum mala con-
 formatione & defectu. 246
Pedum refrigeratio noxia. 208
Pefoulinæ radix: confortans,
 temperans. 231
Penis & urethra monstrofa
 conformatio. 249
Perinæi ulcus. 480
Phagædæna. 196
Phenomenon rarius c. terræ
 motu. 491
 - rubedinis intensæ colli
 *41
Phrenitis. 59.60.
Phthiseos levamen ab acidulis
 dubium. 138
 (h)
Phthi-

Index.

- Phthisis equitatio** nocet. 139
Pili cachexiam causantes. 32
- - vomitu rejecti. 74
Placenta Catagamber Japanica 227. inflammationibus,
æstu, &c. 228
Pleuripneumonia à sanguine
menstruo per vomitorium
thoracem versus presso ob-
orta. 344
- - à voeferatione in peri-
pneymoniam desin-
ens. 352
Podagra retropusio lethalis. 325
Polypus narium ingentis ma-
gnitudinis. 3.7
- - singulari forcipe extra-
ctus. 3.8
Polypicordis ingentes. 543.
- - cur nostræ ayo frequen-
tiores. * 117
Polypi cordis fluctuantis & li-
beri item alligati cordis tra-
ibus exemplum. * 124
- - non sunt excrecentia
columnularum ventri-
culi cordis, sed iis tan-
tum nonnunquam im-
plicantur. * 118
Polypo cordis laborantes, qua
post mortem observati
gna exhibuerint. * 129
Polyporum cordis differentiæ
variae. * 119.
generatio. * 120
signa diagnostica. 543. * 121. & seqq.
Polyposa cancreto fibroso. 531
Polyposi à febribus quanto-
cyus liberandi. * 132
- - raro sine febre morium-
tur. * 130
Polyposis quæ dicta & medica-
menta conveniane. * 132
Polypum cordis lacere suspi-
ci licet, si febris curæ rite in-
stituta non cedat. * 121
Polypus cordis. 547
- - in fieri nunquam
cognoscitur, factus
nunquam curatur
* 121, 122, 123
Polypus cordis minor adhuc
plures potest creare mole-
stias quam major. * 125
Polypus cordis non semper au-
statim mortem involvit.
* 131. 123
Polypo cordis laborantibus ad-
huc vivis existentibus qua
accidant. * 128
- - quibus morbis anam-
dent. * 119
Pretiosa medicamenta minus
utilia. * 126
principi-

Index.

- Principia duo summe penetra-
bilia in regno minerali. 561
Ptyalismus vid. Saliva.
Puerpera exanthematibus &
feb. continua vexara. 70
Pulmonum morbi copiosum
serum incavitate thoracis
relinquunt. 543
Pulvis cuprum in orichalcum
tingens. 312
Purpura puerarum. 71
Purpuracea cutis exanthema-
ta thermæ Hirschbergenses
quare inducant. *86. 87
Pylori ventriculi peculiaris
conformatio p. n. 530
Pylorus à scirro augustatus 434
- ejus noxa. 533
Pyrites opium venarum me-
talli ferarum hospes. 559
- Q**Varzum vid. Crystallus.
- R**Adix Acori palustris. 226
- Casminaris. 229
- Ikan. 229
- Pefoulina. 231
- Safab. 228
- Solani. 323
- Tantzo. 229
Rhabarbari cum oortic. calca-
rii. maricati egregius effectus
in febribus curandis. 285
Regiminis nimis Calidi noxa
525
- Regius morbus vid. Icterus.
Renis substantia interna plane
consumta nullo tamen re-
erto calculo. 538
- S**Alab. radices. 228
Saliva dulcissima. 214. 337.
- morbus iarus. 217
- salivatione mercuriali
cephalalgia & amauro-
sis curata. 537
Sanguinis excretio ex Nasu
apice. 321
Sanguis in abdomine diu extra-
vasatus non putrefactus. 552
Scelotyrbe, vid. Stomacace.
Scorbuti scriptores. 340
- morbi insoliti historia. 468
- Sechio vid. Anatome.
- Secundinarum retentarum ex-
clusio, mutato situ puerpe-
ri. 256
- Sepultura non acceleranda. 129
- Sericis præparatio. 79
- Silesia fœcundissima fontium
soteriorum matrix. 50
- Singultus ab ulceribus exsic-
catis. 488
- lacte muliebri curatus. 117
- (h) 2 Si.

Index.

- Sitis variolas comitantis rariis exempl. 451
- præter naturam aucta comitatur omnes polypo cordis laborantes. *128
- Sodz remedium. 167
- Solanum furtolum noxiun. 323
- Somni scriptores. 152
- Somnia præfigentia. 148
- Spasmi specifica. 134
- Spasmocico-hystericus affectus. 135
- Spasmodico-paralyticus affectus. 133
- Sphacelus dorsi. 318
- faciei post feb. malignam 206
- iu lénibus. 208
- Spiritus vini accensi efficac. 67
- Stibium vid. Antimonium. 340
- Strobaceae. 340
- Succinum fossile in Saxonia. 313
- Subterraneus halitus metalli pervadens. 561
- Sudor criticus. 55
- particularis in nucha & dorso variolas excipiens. 452
- Sulphur omnium thermarum ingrediens. *75
- Sulphuris flores sublimantur in receptaculorum testudinibus è vapore thermali Hirschbergensi *79
- Sutura os dilaceratum curatur. 346
- Sutura transversalis. 69
- T Antzo radix & bilis acris mon temperat. 229
- Tempestas humida atque frigida cacheticis venenam. 407
- - ingens. *35. 37. 40
- Tempestates acerrimas nebulos exiliores prænuntiantur. 337
- Tempora morborum. 33
- Terra Gatchu. 128
- Terræ motus prope Greizam. 503
- species. 491
- Theriacæ coelestis in hypochændriaca affectione usus. 546
- Thermæ Hirschbergenses Silviorum. *51 & seqq.
- Schaffgotschianæ & Cœnobiales vicinæ singulareibus prærogativis invicem distinguuntur. *60. 62
- The-

- Thermalis caloris causa * 71.
Thermalum Hirschbergeni
sum principia constitutiva 68.
Virtutes specificæ * 76. &
seqq.
- Tinctura anodyna Helvetii.
328. 333
- Titillatio imprudens abortus
& mortis causa. 299
- Topasius vera Saxonum. 316.
- Tumor vid. Hydrops.
abdominis. 132
- - peculiatis ascitem
mentiens. 597
- - capitis. c. carie crani.
384. 390
- manus dextræ cum spi-
randi difficultate vi-
tii in dextra auricula
cordis hærentis pecu-
liare signum. 543
- Tussis cum excretione mem-
branarum. 94
- provocata emplastro ta-
camahacæ. 453
- U**lcus gangrenosum. 169
Ulcus sinuosum perinæi. 480
Ungues siemplex tici haud cre-
scentes. 447
- Unguum icterus criticus. 449
- Ureter reñis amplissimus.
538
- Ureterum orstiola, quibus in
vesicam inserantur ex calcu-
lo valde compressa. 574
- Urethra in superna penis par-
te. 251
- Urina singulis 14. diebus re-
vertens. 113
- Urinæ signa in feb. 50. 57. 66
- suppressio. 65
- - transitus in vesicam ex
compressione ostiolo-
rum ureterum à cal-
culo denegatus. 579
- Uteri cavitas membrana car-
noso - vasculosa undique
cincta. 486
- - inflammatio. 8
- - prolapsus. 86. 484
- Uvula duplex. 410
- Vampyri animali vita carent.
* 98
- Vampyrorum cadavera com-
munis putredinis efferve-
scentia obnoxia. * 102
- Vampyrorum historia. * 94.
seqq.
- - spectra barbaras maxi-
meque inculta in glo-
rio tantum infestant.
* 96
- - suetio mero immaginaria.
ria * 104
- - phantasia quomodo &
(h) 3 qui-

Index.

- quibus specif. remedii curanda. * 109 111
Variolae arre suscitatae uoplurimum exitiosae. 171
Venæsectio ad febres disponit. 54
- circumspetione opus habet. 477
- in assuetis non negligenda. 54
- ischuriam curat. 87
Ventriculi dolor atrocissimus. 326
- spasticus affectus. 85
Venaesectio nimis larga ce phalalgiam saevissimam amavrosin & hydropem cerebri producens. 535
Verbera dysenteriae medicina. 450
Vermes ecstasis & convulsiones causant. 417
- mentis alienationis non nunquam causa. 425
- per urinam excreti. 20.
25. vid. Lumbrieus.
Vermis ex naribus extractus. 158
- ad cerebri substantiam perventus. 110
- oragiam excitat. 109
- post adhibitum prarmicum emunctus. 111
Yesicae candela immissa, iterum extracta. 96
urinariae colli exulceratio. 303
Vesica per injectionem à vescibus liberata. 223
Vesicula felicea p. n. admodum exigua. 531
Vesparium nidi, odontalgicum. 81
Vestes ex scribis, capiti mendentur. 380
Victor infelix. 63
Villi vidi. Pili. 1
Vini spiritus nocumenta. 126
Vir imberbis. 378
Virgo hirsuta & deformata. 467
Virium corporearum natura. 394
Viscera abdominis à peculiari tumore e sede sua pulsata. 549
Viscerum concretio. 566
Vitrorum pro lenibus opticis sibi relictorum & correctorum differentia & posteriorum usus. 518
Vitrorum undae aut fluctus. 509
- unde proveniunt. 510
Vitrorum undae aut fluctus radiorum cursu variis modis alterare possunt. 510
Vomitus à diversis oritur causis. 429
Vomi-

Index.

Vomitus cruentus in recens na-	plerumque molybub. denae
to lethalis. 210	debetur.
salutaris. 107	- - minera propria nulla. 311
- - cruentus ex febre inter-	- - - Rammelsbergensis
mittente perverse cu-	purus lapis ferri. 308
rata. 298	- - - Zinci substantia inflammabi-
- - ex ventriculi angustia &	bilis. 310
scirrhoso pyloro. 427	Zinco singularia quae sunt. 311
Wasser-Dwarz. *60	Zincum ex concurso plurium
Z Inci examen. 309	corporum producta proles. 312
Zinci materia plurima	310.

asced dudylom supmndy

117

lala abaqm smam

8

shina gudeleng

117

lala abaqm smam

8

asced dudylom supmndy

117

lala abaqm smam

8

asced dudylom supmndy

117

lala abaqm smam

8

asced dudylom supmndy

117

lala abaqm smam

8

shina gudeleng

117

lala abaqm smam

8

asced dudylom supmndy

117

lala abaqm smam

8

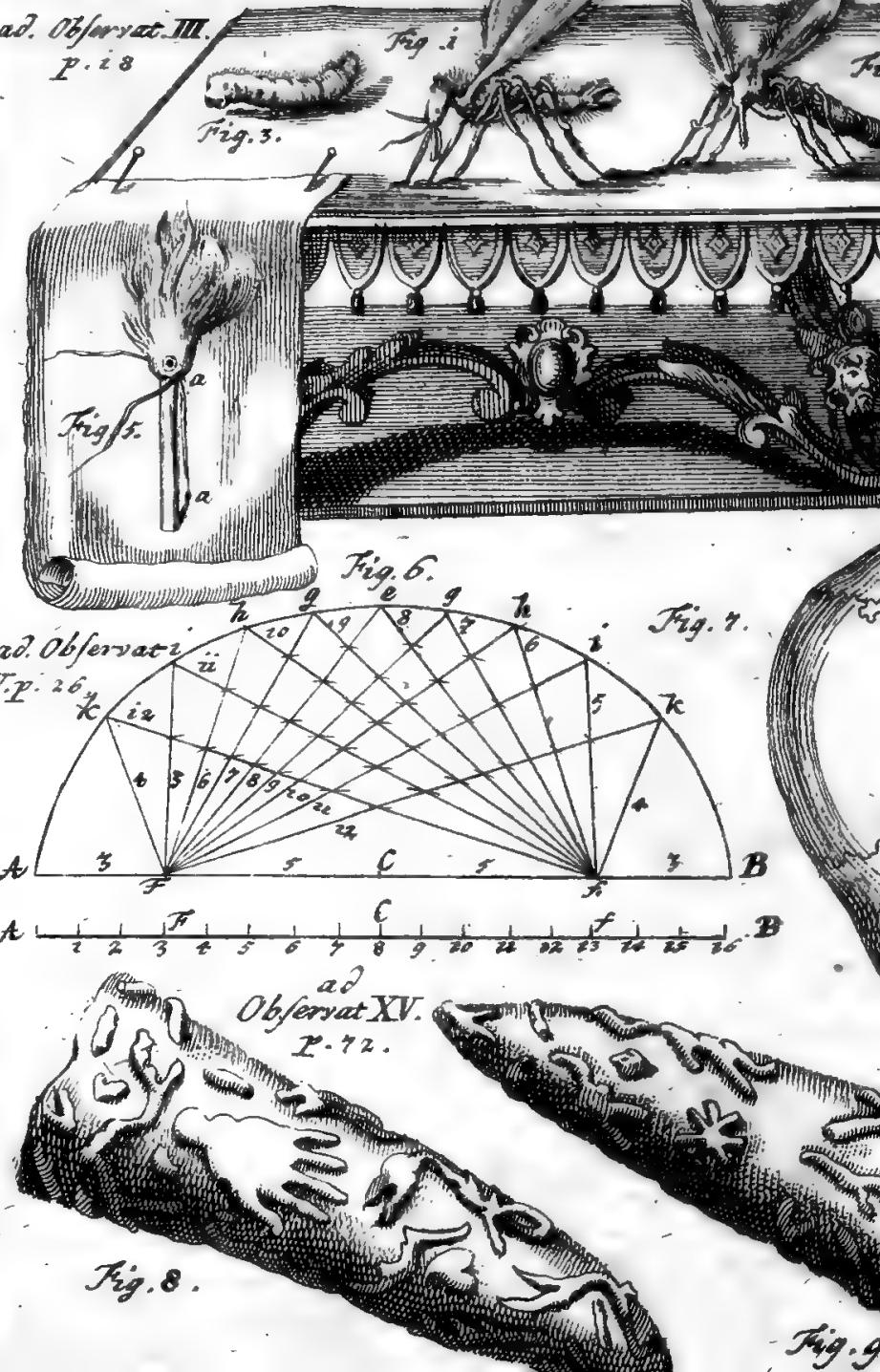

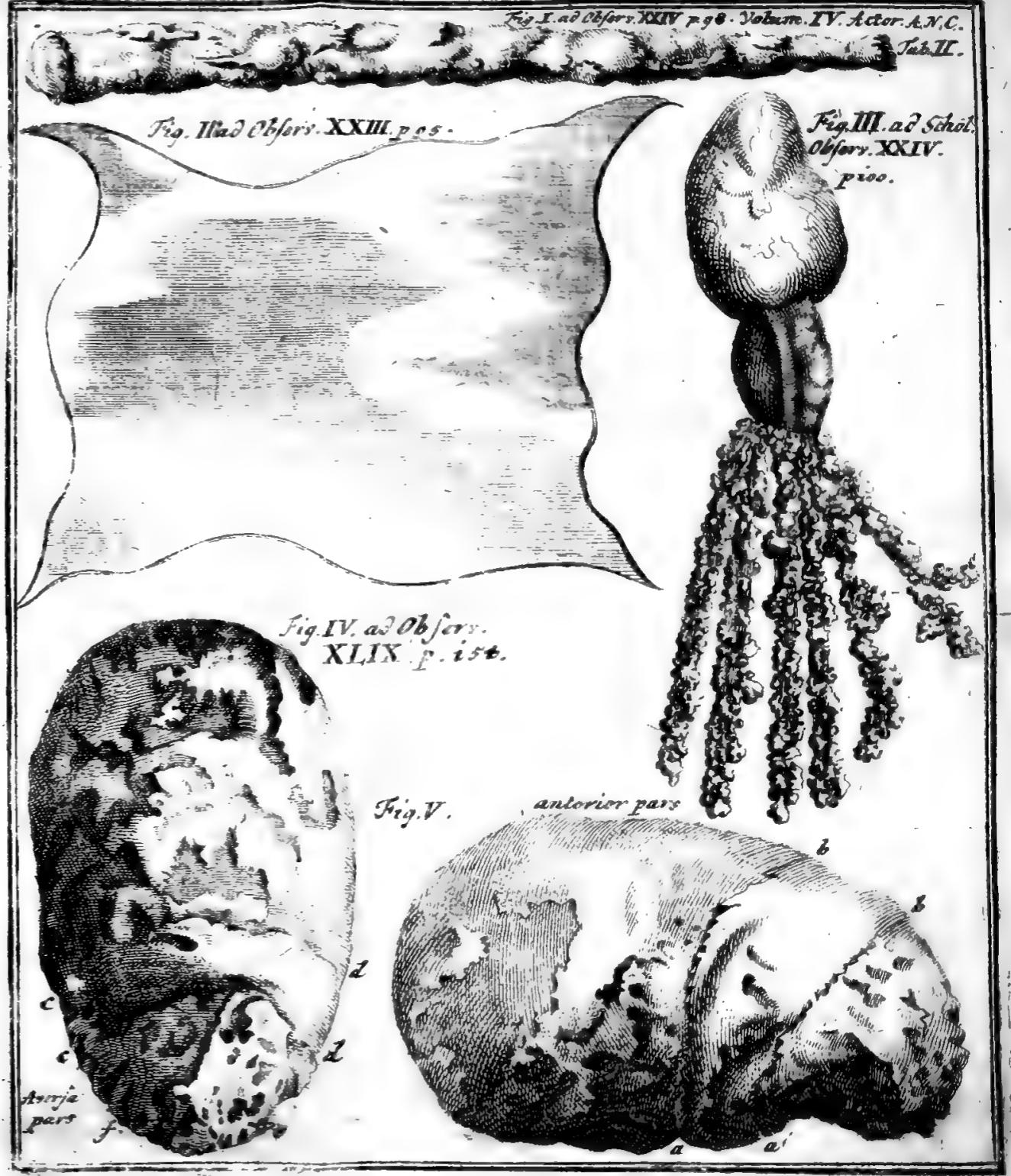
Fig. I. ad Observ. XXIV p. 98. Volum. IV. Actio. A.N.C.
Tab. II.

Fig. II ad Observ. XXIII p. 95.

Fig. III. ad Schol.
Observ. XXIV.
p. 100.

Fig. IV. ad Observ.
XLIX p. 156.

Fig. V. anterior pars

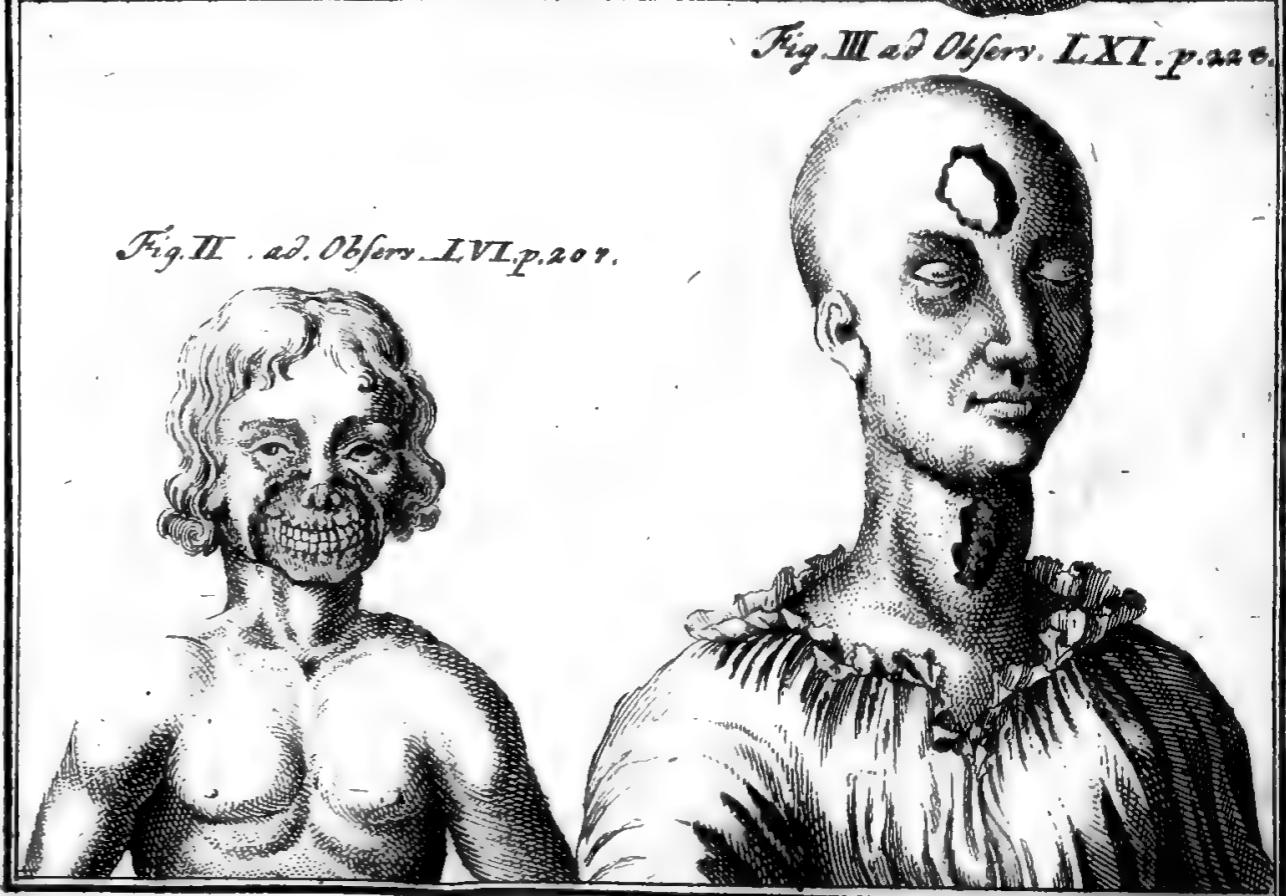

Fig. I ad Obserr. I. VII p. 209.

*Volum. IV Actori A. N.C.
Tabula III.*

Fig. III ad Obserr. LXI. p. 220.

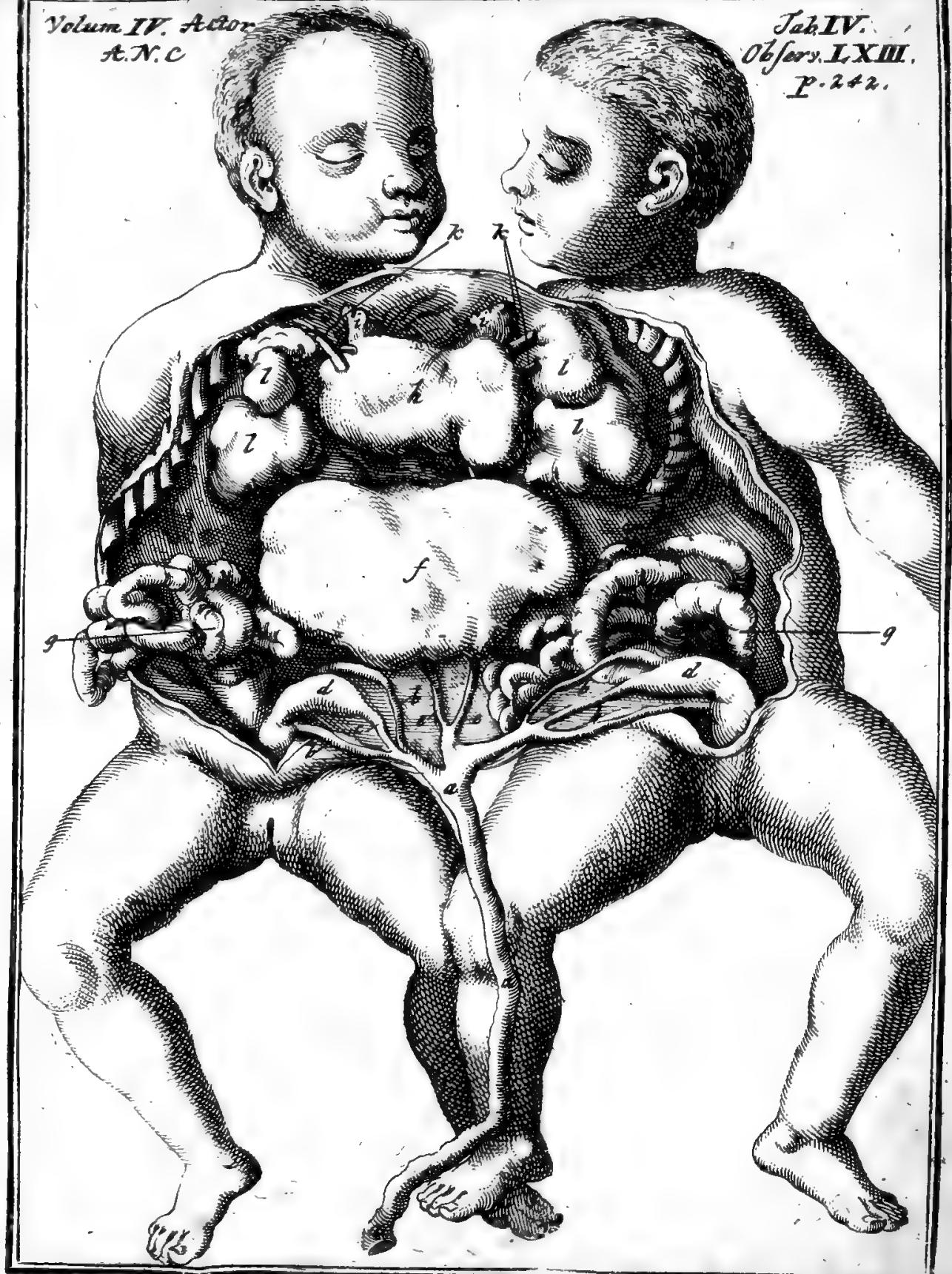

Fig. II . ad. Obserr. LVI p. 207.

Volum IV. Actor
A.N.C

Jah IV.
Observ. LXIII.
P. 242.

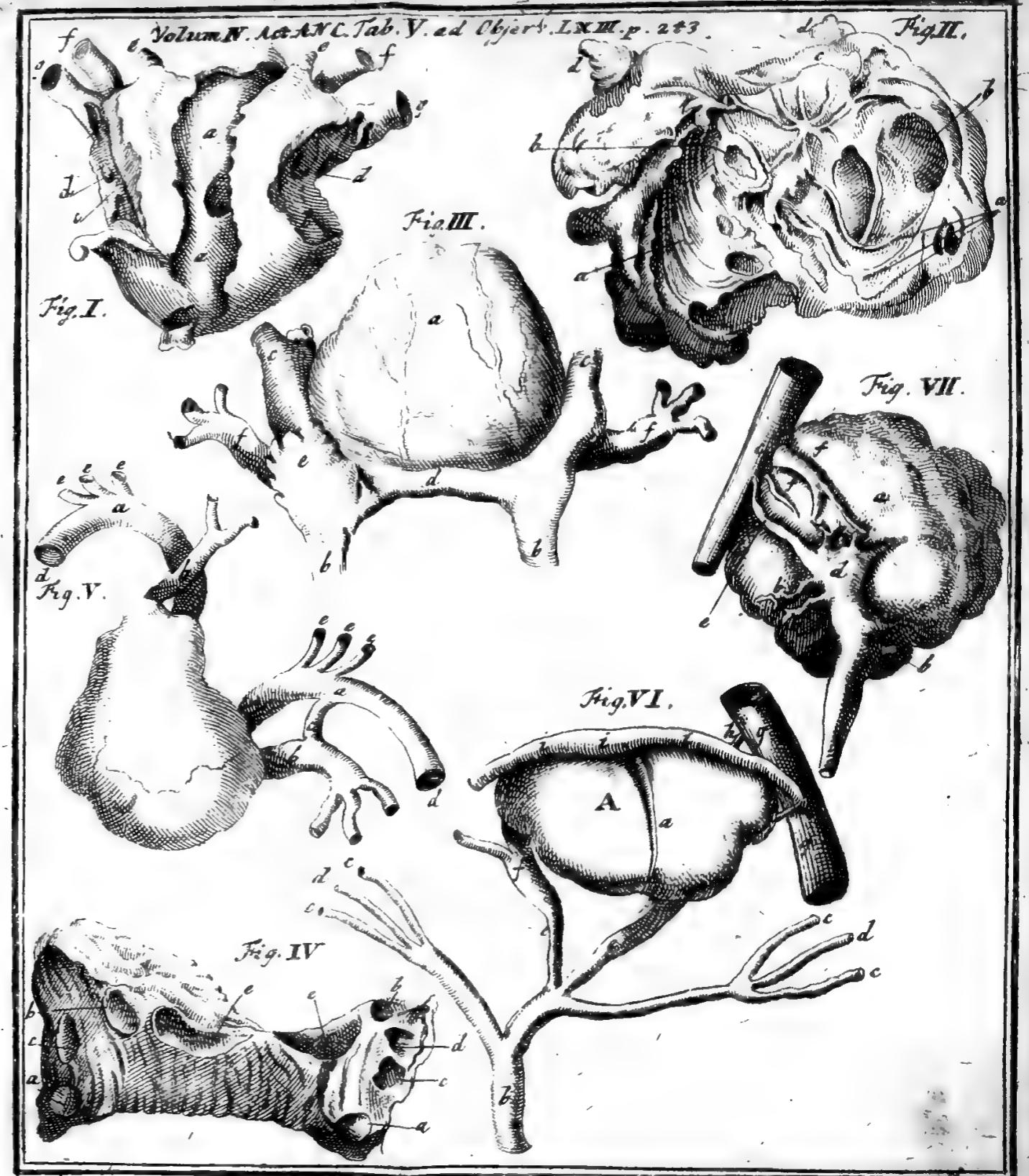
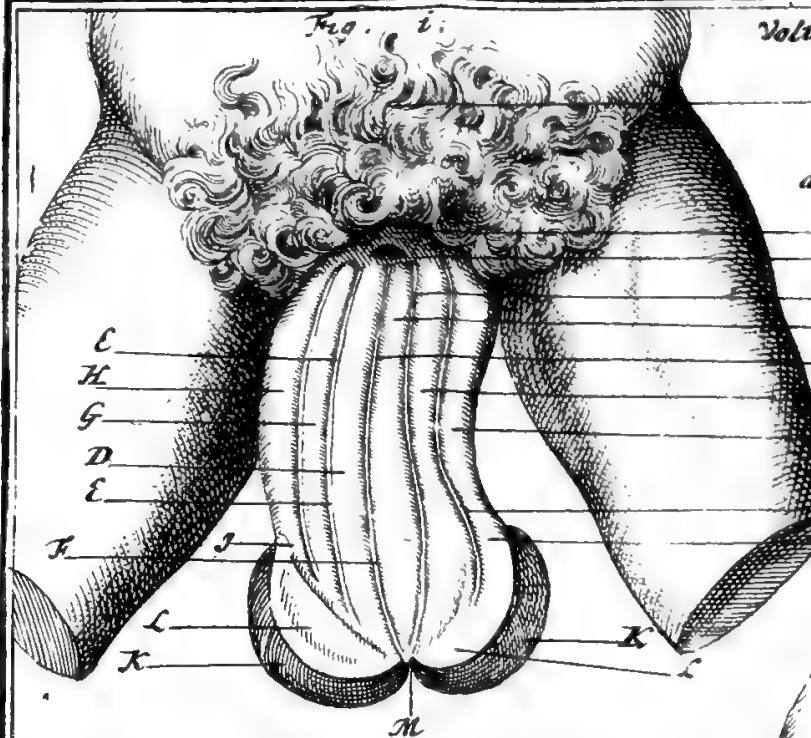

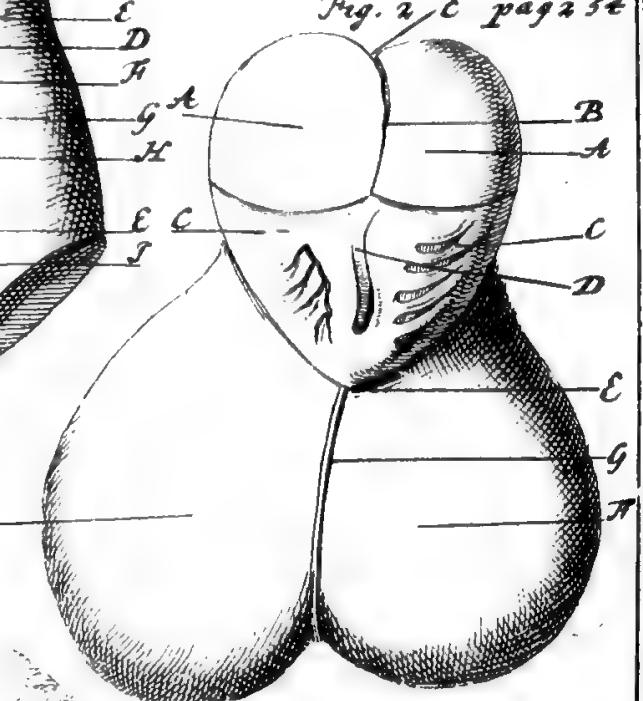

Fig. i.

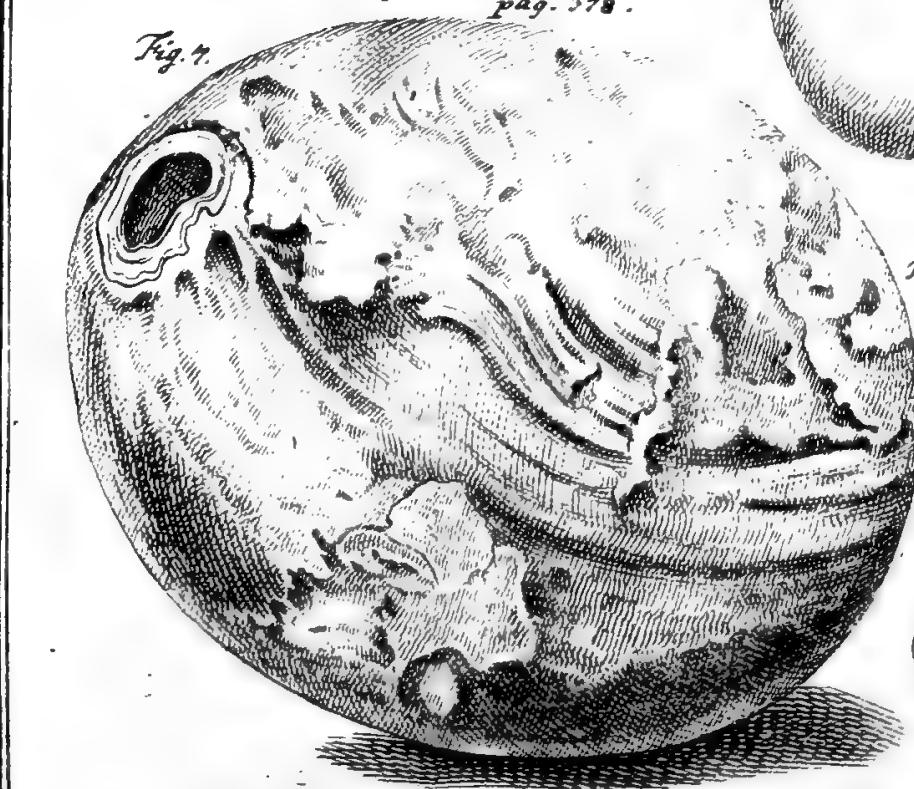
ad Observat. LXV. pag. 253

Fig. 2. C pag 254

ad Observat. XCVI.
pag. 378.

Fig. 7.

ad Observat. XC V p. 371.

Fig. 3.

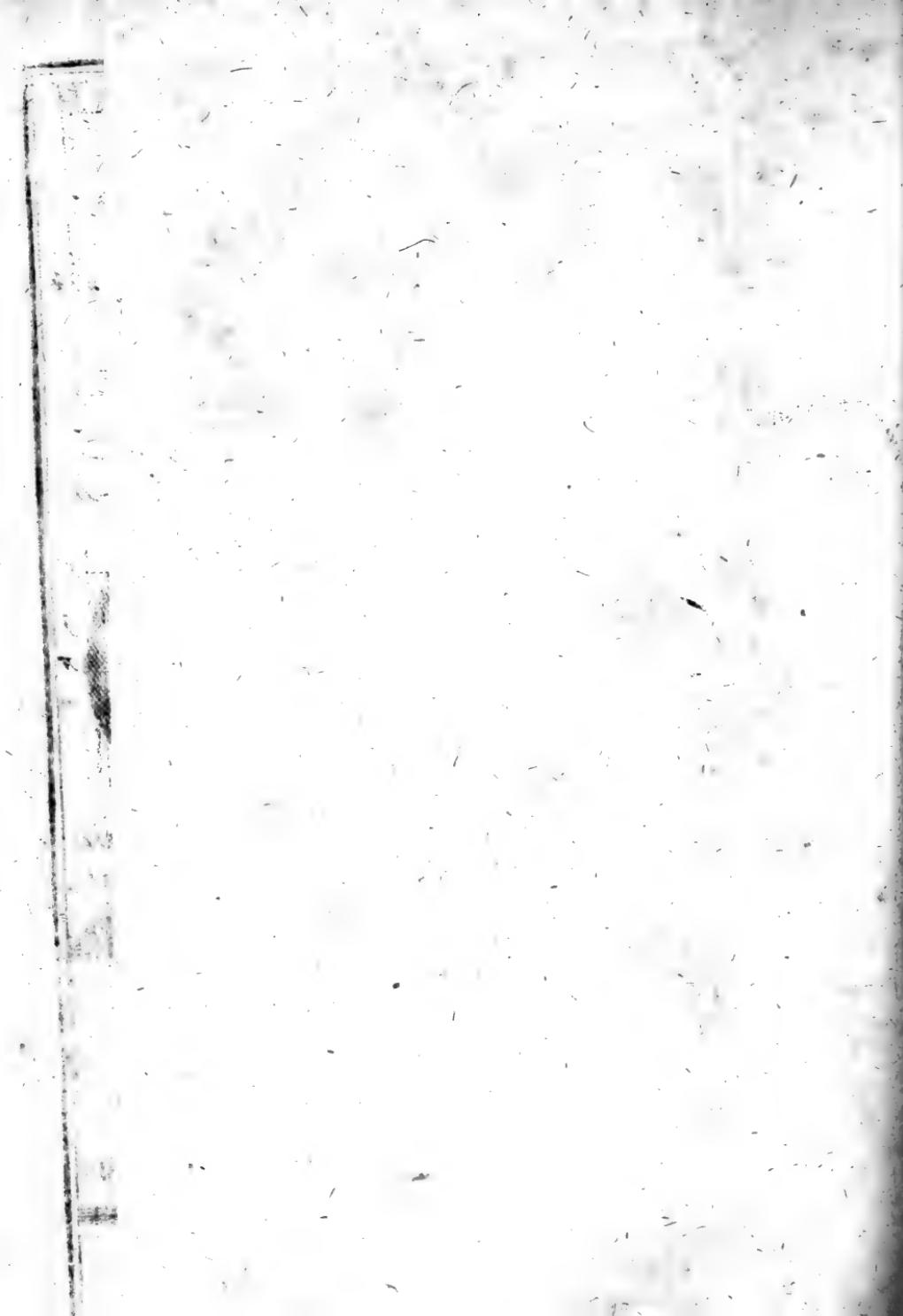

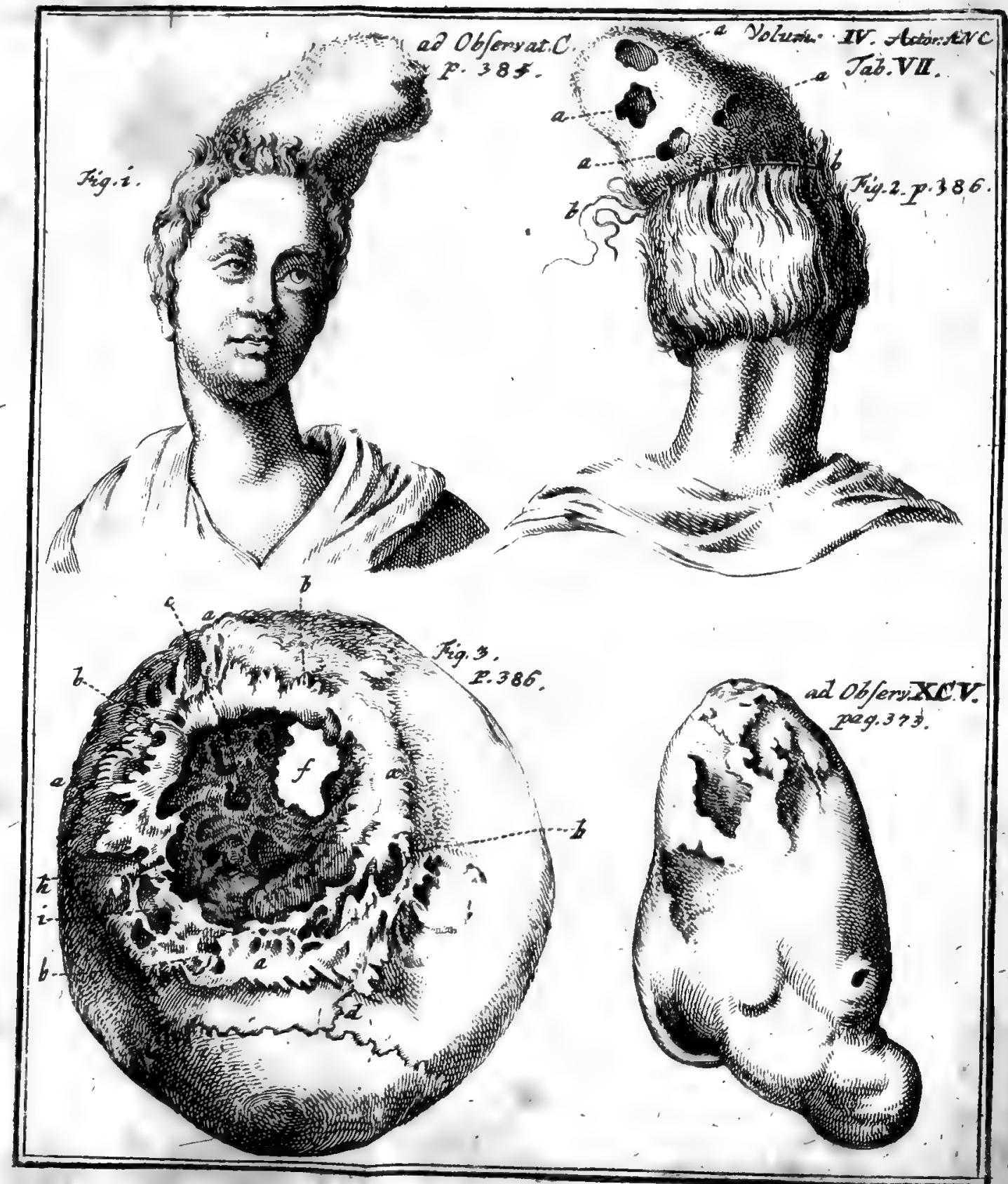
Fig. 4.

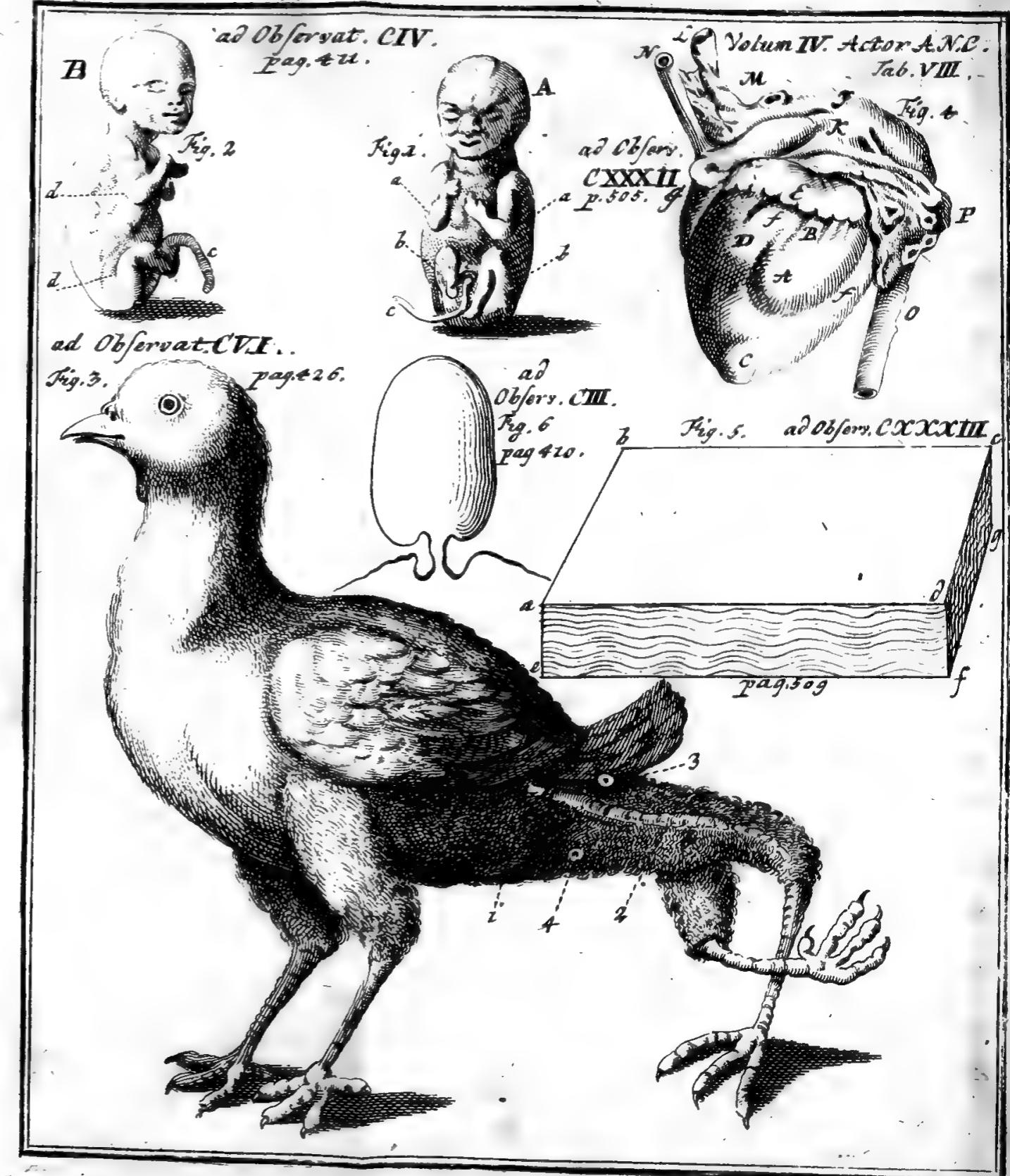
Fig. 3. P. 373. Fig. 6.

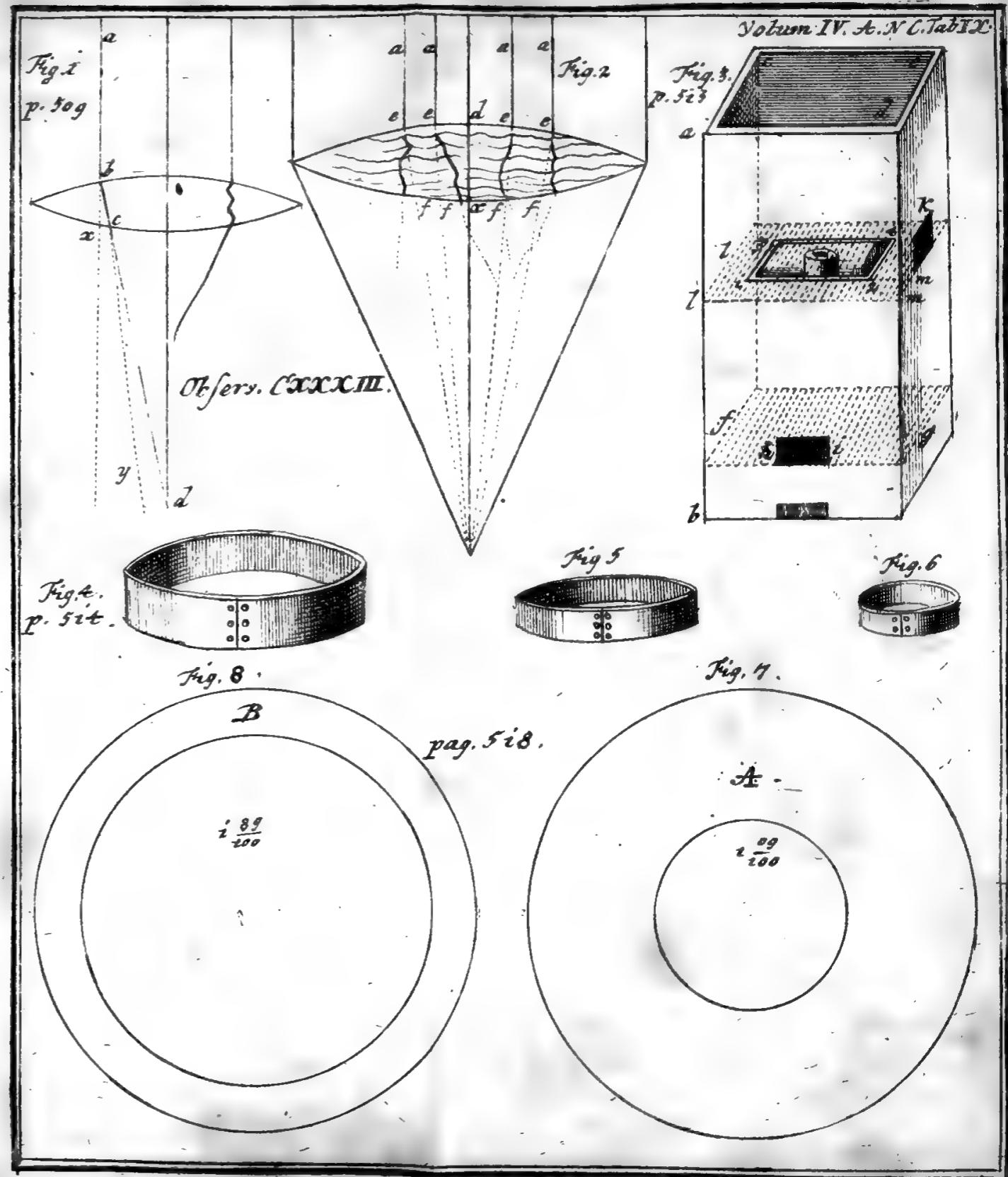

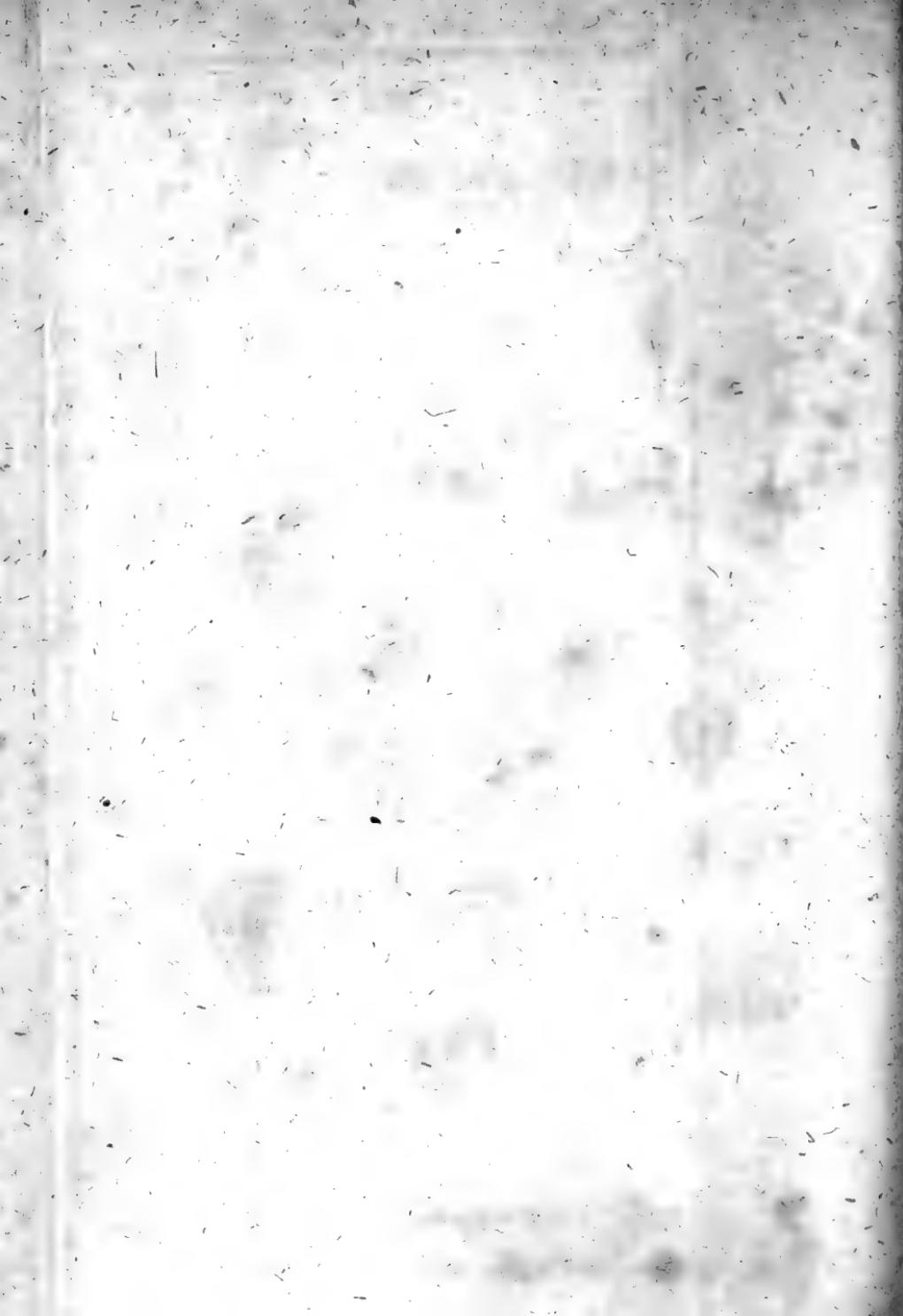

ad Observ. CXXXVIII.
pag. 538.

Fig. 1.

Fig. 2.

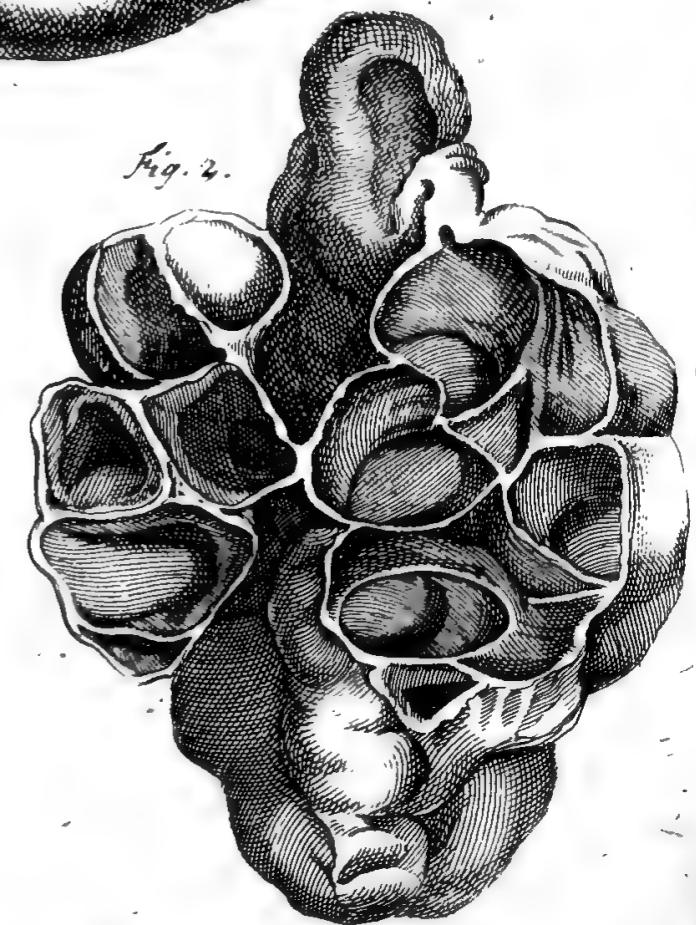

Fig. 3.

ad Observ. CXXXIV.
p. 523

Fig. 4.

Fig. 1. ad Observ.
CXXXIX.
p. 539.

Fig. 6. ad Observ.
CXL. p. 543.

Fig. 7. ad
Observ CXL
pag 543.

Fig. 2. ad Observ.
CXXXIX.

Fig. 4 ad Observ. CXL.
pag. 542.

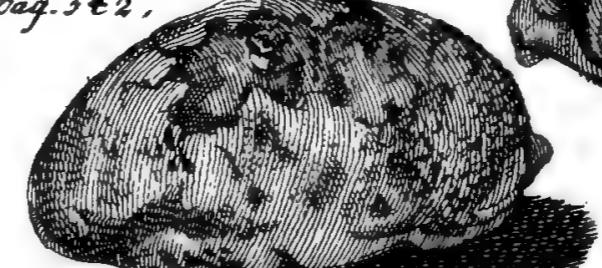

Fig. 5. ad Observ.
CXL

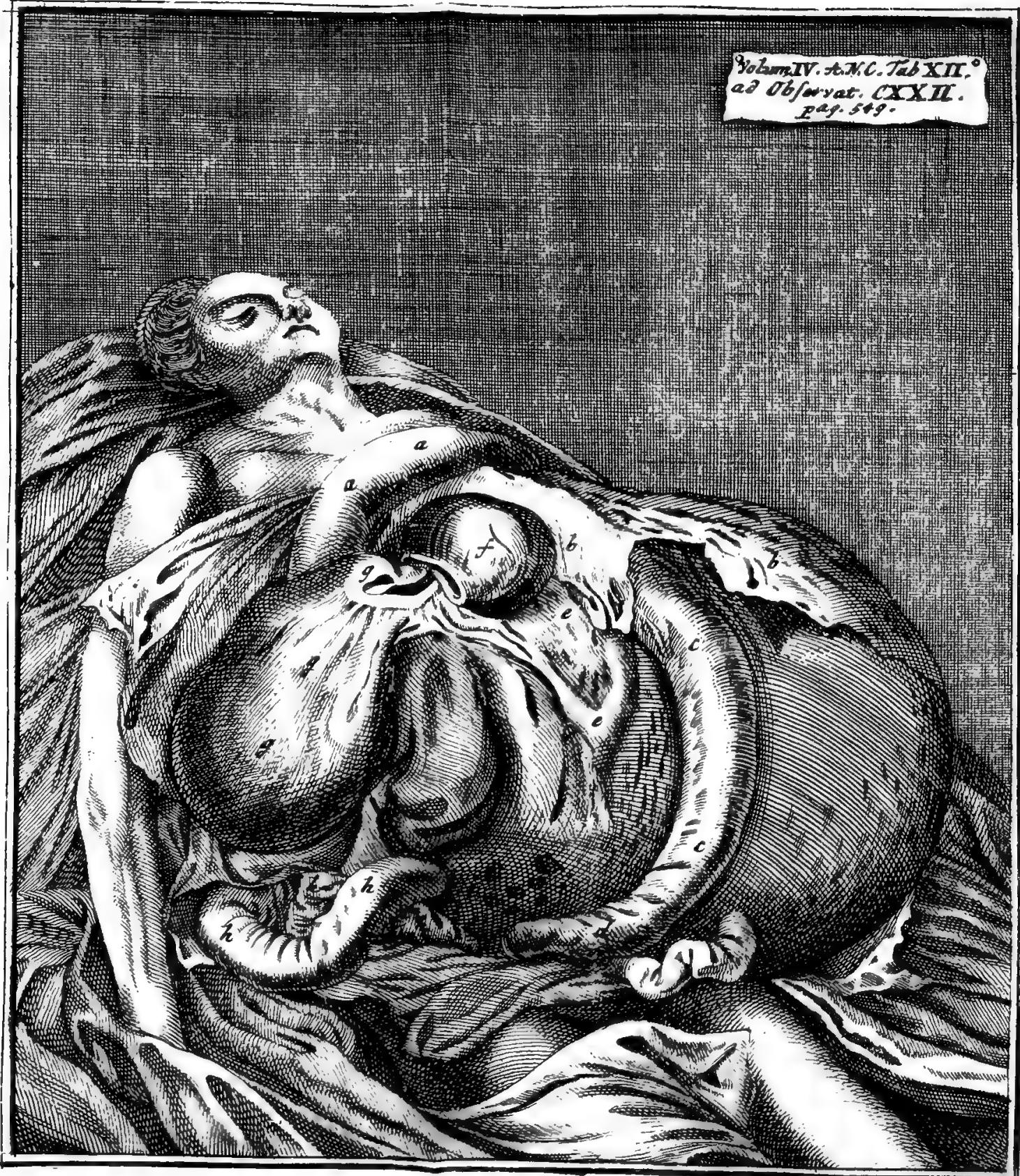

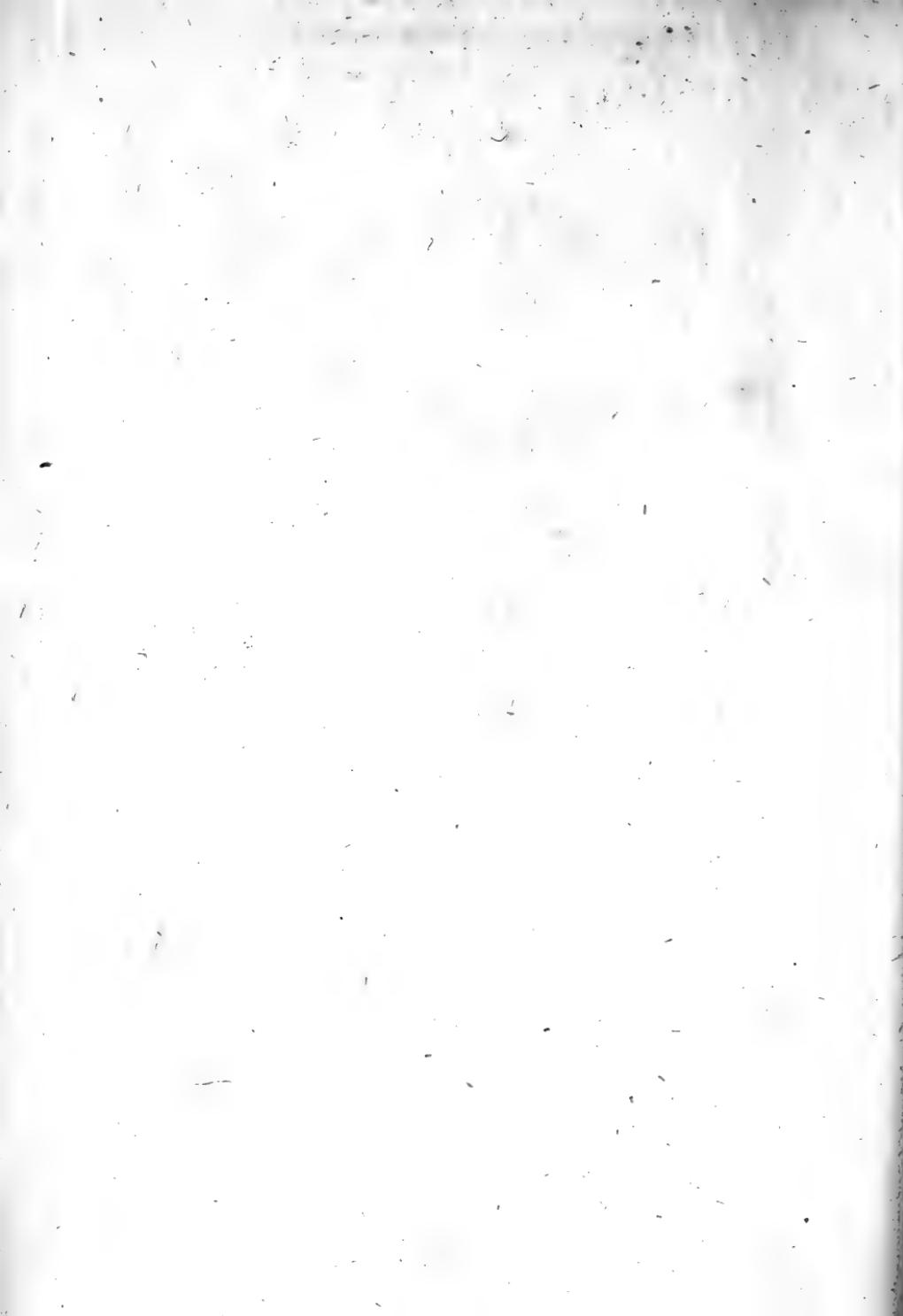
Fig. 3. ad Observ. CXXXIX.

Volum IV. A.M.C. Tab XII.º
ad Observat. CXXII.
pag. 549.

CXLIX.

Fig. 1. ad Obsrv.

p. 575.

Fig. 2.

p. 576.

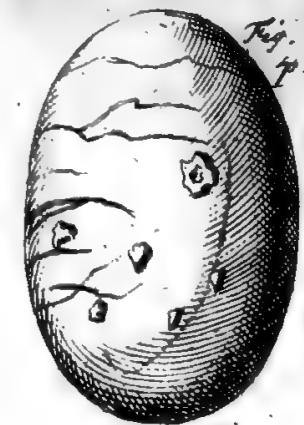

Fig. 3.
p. 577.

Fig. 4 ad Obsrv. CL.
pag. 575.

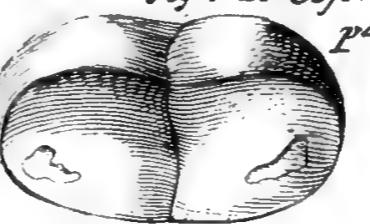
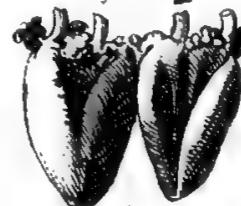
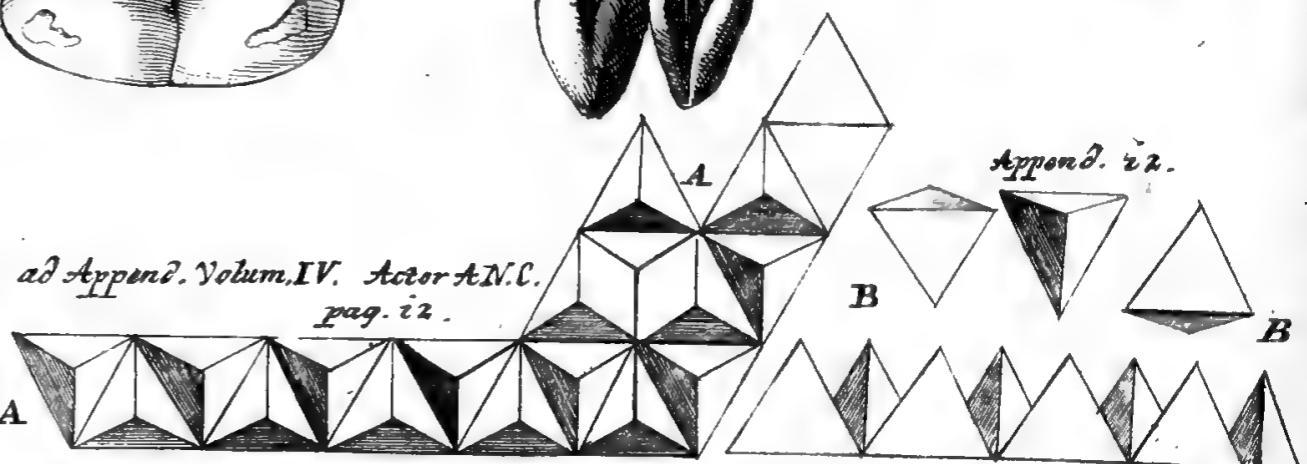

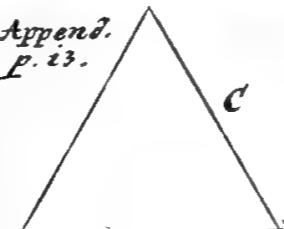
Fig. 5. p. 576.

ad Append. Volum. IV. Acto. A.N.C.
pag. 12.

Append.
p. 13.

Append.
p. 13.

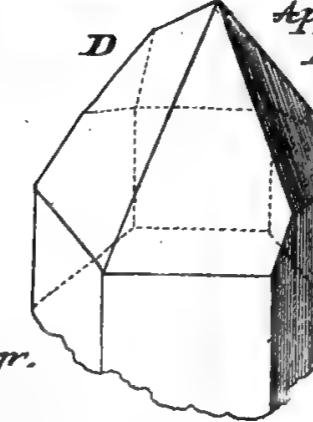

Fig. 10 Probro.
Append. p. 15.

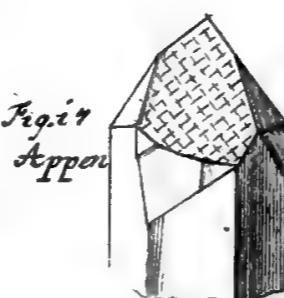

Fig. 11 Appen.
Cristallogr.
pag. 16.

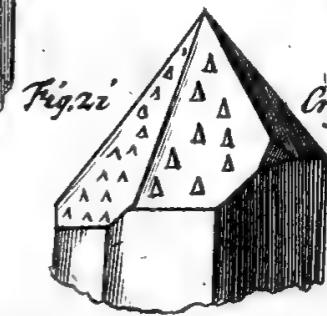

Fig. 12 Cristallogr.
Append. pag. 16.

